M. D. U

ZENTAI Z. Mintéri

üzemileg előregyártott elemekbe rés-
zülő állattartási épület

Társterbező: Salamon

Repr

Magyar Építőművészet 1961. 2. 27. 29. l.

MDK

Zentai Zrinszky János

Délutáni hangulat a Rákoson, of.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

22. 1.

Zentai Zrinszky János MDK

Herminamező, szénrajz

Mücsarnok 1939 dec-1940 január

Zentai Zrinszky János

MDK

Délutáni hangulat a Rákoson

Műcsarnok 1939 dec-1940 január

Zentai Zrinszky János

MDK

Dunai szigetek

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

Zentai-Zrinszky János

MDK

Ruszin ház Körösmezőn

Műcsarnok 1942_43 téli kiállitás

Zentai-Zrinszky János

MDK

Korareggel Kőrösmezőn

Műcsarnok 1943 tavaszi kiállitás

Zentai-Zrinyszky János

Esti hangulat

Miccarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Zentay Zrinszky János

Csörögi hegyek

Mücsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Zentay Zrinyszky János

Télutó

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Zentai Zrinszky János

MDK

Bolgár tanya

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

MDK

Zentai Zrinszky János

Herminamező, szén

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

16. l.

MDK

Zentay Zrinszky János

Csörögi hegyek

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 6.l.
Mücs.

MDK

Zentay Zrinszky János

Télutó.

Tavaszi Tárlat. 1940. ápr.-máj. 26.1.
Mücs.

Dear Mr. Brinsley Jones

Telmo.

Miss.

Zentai Zrínszky

János

festő

Műcs. Kiáll. 1936 tól

Pipic. 122.C.

Zentai Zrinszki János

festő

Nyáron Nagytétenyben
c. olajf. repr.

H. T. Budapest Szé-
kesfőváros Gázművei
képzőművesek kiállítása.
Tér és Forma
1947. 142. l.

Zentál Béla
ötvös
1907
Éimisk 1930
90.l.

alábbi összegeket utalja k

a./ tiszte

kettő pengő 80 fillért a l

hére,

b./ beszer

gőt, a 127.688. számu kiad

c./ elhely

pengőt ugyancsak a 127.688

d./ Kiküld

pengőt a 127.689. számu ki

1930. augusztus hó 28-án.

Zoltán s.k. miniszteri tan

A hivata

MDK

Zentál László

Serleg, vert ezüstből. Tervezte és készitette fenti. Repr.

Magyar Iparművészet 1905. 336.l.

MDK

Zentál László, ip.müv.

Kancsó. Repr.

Müvészi Ipar. 1905. I.évf. 3.sz. 50.l.

MDK

Zentál László ötvös

Tóth Geiza: Iparmüvészeink New-Yorkban. Magyar Iparmüvészet 1922. 65.l.

Zental László,

az iparmüvészeti tervezés jeles növendéke.

Hamvay Ödön: Az iparmüvészeti iskola jubileuma.
Müvész Ipar. 1905.nov.15. I.évf. 3.sz. 36.1.

MDK

Zentál László ötvös

Tóth G: Iparmüvészeink New-Yorkban. Magy. Iparmüvészet, 1922. 65-66 l.

Zentál László
ötvös
1900–4
Einnisk 1930
90.l

Zentai László

ötvösműhelye van
New Yorkban. 1905-
ben vészett Buda-
pesten.

Tóth Eliza: Ipar-
művészeink New-York-
ban. Magyar Ipar-
művészet 1922. 65. l.

Zentál László

otvos

Végbiz. jó eredm.

Kristinusk

1904/5. 19. l

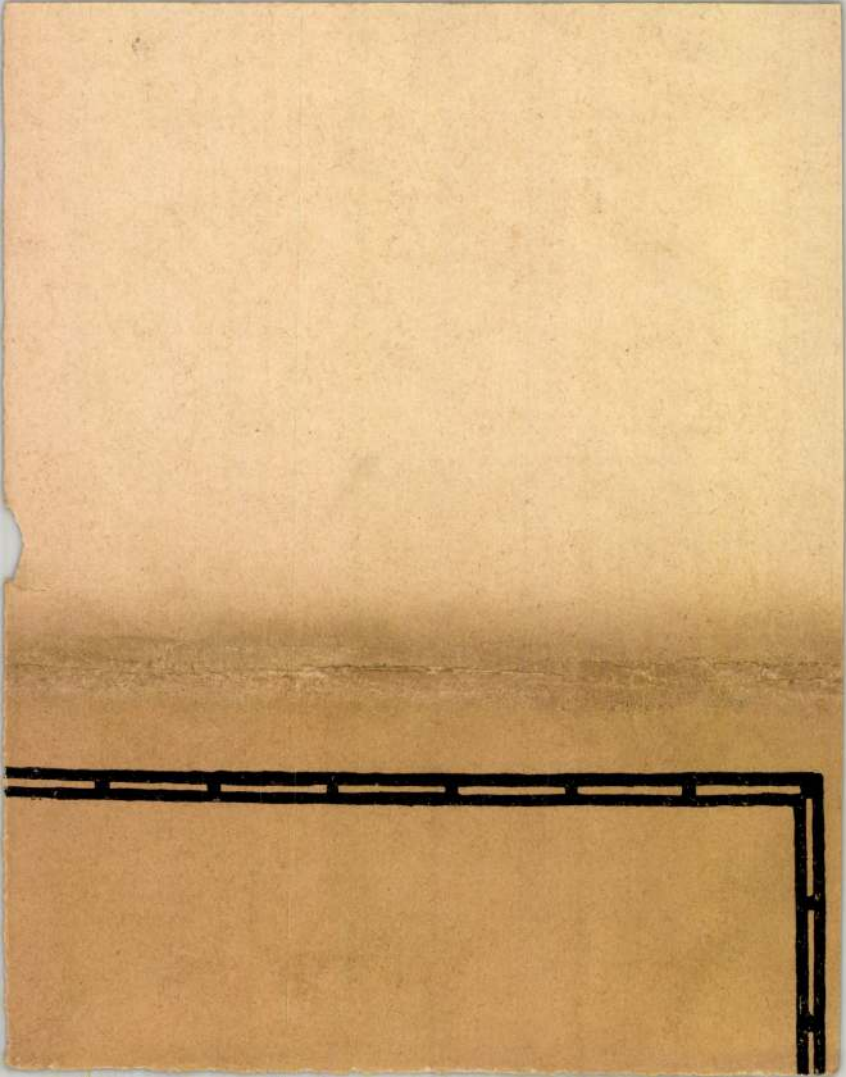

Zentál László

önállóan dolgozik.

Értímisk

1905/6. 19. l.

Zentál László

Serleg vert ezüstből
terv. és készítette
Repr-
Értimisk
1905/6.

698.

MAGYA

Zentál László

ötvös

Isk. pályázaton dicsérő

oklevél.

Értímisk. 54. l.

~~Arch. Lit. III. 201~~

Zentai László

wobráz

1902-3. téli kiáll.
Nemzeti-Szalon

Béla, relief

Tanulmány, relief

H. N. úr képmása,
relief.

~~Avas (Miskolcz) VI. 192~~

Zentai László

Ötvösségben II. díj.

Érettségi 1903/4.

31. l.

Fentál László

335

Ipatrimovich
905

Zentelkei templom

l.

Balogh Erdélyiren

nevm.

TOURS G. MORPHIOMANIA.

ZENTNER aranyozó XIX. snd. MDK.

Ybl Ervin: A budai várpalota helyreállítása a XIX. snd. derekán. Tanulmányok Bp. múltjából. 1956. XI. köt. 317, 318, 324, 325,

Lentner

volt a falak aranyozója a budai palota „E" épülete belső diszítéseikor (H. Moorbrugger vezetése alatt.)

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép
134. l.

J. Lentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai / agyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 28. u. 28 1/2. Ante-Kammer zugleich erzherzoglichen Speise-Saal in 1. Stock" cimü boritékban:

„No. 42. és No. 28 1/2." között fekvő felirat nélküli mennyezettervek. Dátum nélkül. „J. Lang, H. Heller, A. la Vigne és J. Lentner" aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186. l.

V Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 28. u. 28 1/2. Ante-Kammer zugleich erzherzoglichen Speise-Saal in 1. Stock" cimü boritékban:

„No. 28. Speisesaal" (mennyezettem) Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne és J. Zentner aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186-l.

V Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Építészeti Igazgatóság anyagából/. "No. 28. u. 28 1/2. Ante-Kammer zugleich erzherzoglichen Speise-Saal im 1. Stock" cimü boritékban:

"No. 28 1/2. Buffet-Zimmer." (falterv) Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne és J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.l.

V Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai. /Nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából./ "No. 28. u. 28 1/2. Ante-Kammer zugleich erzherzoglichen Speise-Saal in 1. Stock" cimü boritékban: "No. 28. Speisesaal." /falterv/ Dátum nélkül, H. Heller, J. Lang, A. la Vigne és J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186. l.

V Építés é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Épitészeti Igazgatóság anyagából/. "No. 29. No. 30. erzherzogliches kleines und grosses Entree-Zimmer. 1. Stock." cimü boritékban: "No. 29. No. 30. Entrée-Zimmer." /falterv ek/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.l.

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Ajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 29. No. 30. erzherzogliches Kleines und grosses Entree-Zimmer.X 1. Stock." című borítékban: "No. 29. No. 30."-hoz felirat nélküli mennyezet-tervek. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.1.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 2 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 31. grossen Empfang-Salon der durch Frau Erzherzogin 1. Stock." cimü boritékban: "No. 31."-hez felirat nélküli mennyezetterv. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Építészeti Igazgatóság anyagából/. "No. 31. grossen Empfang-Salon der durch Frau Erzherzogin 1. Stock." című boritékban: "No. 31. Salon." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Csagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.l.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Majózási Igazgatóság anyagából/. "No. 32. Sitz-Zimmer der Frau Erzherzogin 1. Stock." cimü boritékban: "No. 32."-höz felirat nélküli menngyezetterv No. 31. és No. 32 33. között. Dátum nélkül, J. Lang, H. M Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Csagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

186.l.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium 1. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 32. Sitz-Zimmer der Frau Erzherzogin 1. Stock." címü borítókban: "No. 32. Sitzzimmer." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.

Csogány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

186.l.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. fő 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Ujjázási Igazgatóság anyagából/. "No. 33. Schreibzimmer der durchl. Frau Erzherzogin 1. Stock". cimü boritékban: "No. 33. Schreibzimmer." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp, 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.l. Építési ü

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Ujjászási Igazgatóság anyagából/. "No. 33. Schreibzimmer der durchl. Frau Erzherzogin 1. Stock", cimü boritókban: "No. 33."-hoz felirat nélküli mennezetterv. No 32. és No. 33 1/2 között. Dátum nélkül, J. Lung, H. F Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép.

186. l.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/.
"No. 33 1/2. No. 34. Toilette-Zimmer der durchl. Frau Erzherzogin gemeinschaftl. Schlafzimmer 1. Stock cimü boritékban:
"No. 33 1/2, 34."-hez felirat nélküli mennyezetterv ek a No, 33. és 35. között. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

186.l. Építési é

J. Zentner

tervei: Mágy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/.
"No. 33 1/2. No. 34. Toilette-Zimmer der durchl. Frau Erzherzogin gemeinschaftl. Schlafzimmer 1. Stoc címü boritékban:
"No. 34. Schlafzimmer." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával
"No. 33 1/2. Toilettezimmer." /falterv/ Dátum nélkül az előbbiek aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép
186. l.

Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 34 1/2. No. 35. Garderobe und Stiegenzimmer 1. Stock". cimü boritékban: "No. 24 1/2, 35."-hös felirat nélküli mennyezet-tervek a No. 34. és 36. között. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent [illegible] téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép.

186.l.

Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium 1. /Régi jelzet V. 3./ gyűjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /Nagyrészt az Ajózási Igazgatóság anyagából/.
"No. 36. Schlafzimmer des durchl. Herrn Erzherzog's k l. Stock" című boritékban:
"No. 36."-hoz felirat nélküli mennyezetterv a No. 35. és 37. között. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.
"No. 36. Schlafzimmer." /falterv/ Dátum nélkül, az előbbiek aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187. l. - Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Ujlajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 37. 38. Schreib- und Bibliothekzimmer 1. Stock." cimü borítékban:
"No. 37. és 38."-hoz felirat nélküli mennyezettervek a No. 36. és 39. között. Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építési

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Épitészeti Igazgatóság anyagából/. "No. 37. 38. Schreib- und Bibliothekzimmer 1. Stock." című boritékban: "No. 38. Bibliothek." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.
"No. 37. Schreibzimmer." /falterv/ Dátum nélkül, az előbbiek aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187. l.

Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 39. Empfangs-Salon des durchl. Herrn Erzherzogs. 1. Stock". cimü boritékban: "No. 39. Empfangs-Salon," /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával. "No. 39."-hez felirat nélküli mennyezetterv a No. 38. és 40. között. Dátum nélkül, az előbbiek aláirásával.

Csagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 Kép

187.l.

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyűjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az építészeti Igazgatóság anyagából/.
"No. 4o. u. 41. Adjutanten-Zimmer und Ordonanz-Zimmer I. Stock." című borítékban:
"No. 4o. Adjutanten-Zimmer." /falterv/ Dátum nélkül J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.
"No. 4o. és 41."-hez felirat nélküli mennyezettervek a "Gang" és a No. 39. között. Dátum nélkül, az előbbiek aláírásával.

Csagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Hajózási Igazgatóság anyagából/. "No. 4o. u. 41. Adjutanten-Zimmer und Ordonanz-Zimmer 1. Stock." cimü boritékban: "No. 41. Ordonanz-Officiers-Zimmer." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187.1.

Építési és

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "Zweiter Stock Kammern Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u. Therese No. 60. 61. 62. 62 1/2 et 63. Plafonds und Wandeintheilung" című boritékban: "6 Stück 15 Stück." "No. 60. Schlafzimmer Ihrer Kais: Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzoginn Mathilde." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187. l.

Építési é

Jet
Jet

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Servtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /Magyrósat a Majózási Igazgatóság anyagából/. "Zweiter Stock Kammera Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u. Therese No. 60. 61. 62. 62 1/2. et 63. Plafonds und Wandeintheilung" cimü boritékban: "6 Stück 15 Stück." "No. 60. No. 61. Zweiter Stock. Schlafzimmer und Salon Ihrer Kais: Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzoginn Mathilde." /Mennezetterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Gagóny István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építési ü

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyűjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Ajtózási Igazgatóság anyagából/. "Zweiter Stock Kammern Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u, Therese No. 60. 61. 62. 62 1/2. et 63. Plafonds und Wandeintheilung" cimű borítékban: "6 Stück 15 Stück" "No. 61. Zweiter Stock. Salon Ihrer Kais: Hoheit der durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Mathilde." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláírásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

187. l.

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/ "Zweiter Stock Kammern Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u. Therese No. 60. 61.,62. 62 1/2. et 63. Plafonds und Wandeintheilung." című boritékban "6 Stück 15 Stück" "No. 62 et 62 1/2. Zweiter Stock. Salon Ihrer kais: Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzoginn Therese." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával. Ugyanez még két példányban.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építési é

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt az Épitészeti Igazgatóság anyagából/. "Zweiter Stock Kammern Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u. Therese No. 60. 61. 62. 62 1/2 et 63. Plafonds und Wandeintheilung" cimü boritékban "6 Stück x 15 Stück" "No. 63. et 63 1/2. Schlafzimmer Ihrer kais: Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzogin Therese." /falterv/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építészet

J. Zentner

tervei: Magy. Orsz. Levéltár. Tervtár: Kereskedelmi Minisztérium I. /Régi jelzet V. 3./ gyüjteményében lévő tervek. A budai királyi palota tervrajzai /nagyrészt a Hajózási Igazgatóság anyagából/. "Zweiter Stock Kammern Ihrer Kaiserlichen Hoheiten der Frau Erzherzoginnen Mathilde u. Therese No. 60. 61. 62. 62 1/2 et 63. Plafonds und Wandeintheilung" című boritékban "6 Stück 15 Stück" "No. 62. et 62 1/2. és No. 63. et 63 1/2. Zweiter Stock. Schlafzimmer und Salon Ihrer kais. Hoheit der Durchlauchtigsten Frau Erzherzoginn Therese." /menyezettervek/ Dátum nélkül, J. Lang, H. Heller, A. la Vigne, J. Zentner aláirásával.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Müszaki k., 194 l., 212 kép

187.l.

Építési é

Zeotnyiczky József

Keramikus ~~[illegible]~~ műverető

az alabbi időtaban

1916-tól.

Éimisk 1915/16.

30. l.

t. Uram!

piacnak a közeli jövőben egy a
esz a

E X I K O N A

ogy erre a rendkivüli munkára
igyelmét és külön levélben kér-
lyesen méltóztassék boltomban
megtekintés az Ön részére sem-

t a Révai Kis Lexikona megjele-
ránt érdeklődők számára A Magyar
eg, amely szövegrészén kivül tar-
es vármegyéinek müvészi kivitelü
g engem, hogy az emlékfüzetnek

M.D.K.

Zendner Vince „festő"

1814-ben halt meg Pozsonyban 54 éves korában.

Csatkai Endre: Pozsonyi képzőművészek és iparművészek 1750-1850 között

Művészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf. 1. sz. 23. old.

M.D.K.

M.D.K.

Zeöke Gabriella

BVTV

Bp. Országház u. 4. sz. ház helyreállitása

Társtervező: Balázs László

Müemlékvédelem 1967/2. 126.1.

Zeöke Gabriella épitész M.D.K.

/IPARTERV/

Gördülöcsapágygyár / II ütem/ Debrecen / 1962/

repr.

Épitésvezetö: Rákos Zoltán

Magyar Épitömüvészet 1964 / 5. 44- 45. l.

Zeöke Gabriella M.D.K.

Tervpályázata díjazva / 15ooo Ft /

Tástervező: Vély Róbert, Kékesi László

Szabó Árpád: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának tervpályázata
Magyar Építömüvészet 1964/4. 2-9.l.

Zeöke Gabriella épitész M.D.K.

Résztvett a pályázaton

15 000 forintért megvásárolva

Társte vező:Kékesi László-Vély Róbert

Gárdonyi Jenő:Az Akadémia uj könyvtárpalotája terv-
Pályázatának eredménye

magyar Nemzet 1963. december 22. 5.l.

Zeöke Gabriella

tervezte a debreceni Gördülőcsapágy Gyár üzemi csarnokának szerkezeti vázát. 1962.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1551

Zeőke Gabriella.

1967-ben állította helyre az I. Országház u. 6. sz. épületet.

Benza László, Bernát György, Eperjesi Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133-34

8948

Zeöke Gabriella

az Országház u. 4. 4. épület
helyreállitásának tervező építésze
(1967)

Magyar Müemlékvédelem 1971-72
Bp.Akadémiai Kiadó 1974 72.old.

Zeőke Gabriella

a Kard u. 4.4. épület

helyreállitásának tervező építésze

(1965)

Magyar Müemlékvédelem 1971-72

Bp.Akadémiai Kiadó 1974 72.old.

Zeőke Gabriella

Országház u. 24.sz. épület

helyreállitásának tervező épitésze

(1966)

Magyar Müemlékvédelem 1971-72

Bp.Akadémiai Kiadó 1974 72.old.

ZEPKA JÓZSEF, kefekötő

A Vas-megyei Levéltártárban adat,hogy Zepka József kefekötőmester 1842-ben jött Sopronból Szombathelyre. Zepka a soproni céh tagja volt. 108.old

DOMONKOS JÁNOS: Kefekötőmesterség Szombathelyen 108.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 1.szám, Szombathely

Zepkó Ignác, kőműves pallér MDK

Sopronban 1809-18 között Handler Jakab
építőmester Zepkó számára, annak Új-
teleki kapuriál fakvó telkére épített egy
2 szoba konyhás házat. 19 old

Tompos Ernő: Handler Ferdinánd építész és családjá-
nak többi építész tagjai. 17.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. 1962. XVII. Kiadja
Sopron Város Tanácsa

Patak Jenő

Zeppenfeld festő/19.sz.müve a Müegy-

let kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1865.I.III.1.190.ol.

Patak Jenő

Táblakép.

"Ráadás". Zeppenfeld festő müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1865. I. III. 1. 190. ol.

Zepogyán Péter

asztalosmester

Uj Magyar Otthon Kiállitás, 1940. katalogusa
30 lap

Zerbst, Baron von

lásd

Serpes, Baron de

Zerdahelyi

festo

l.

Szépmüvèszet

1943. 232. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Zerdahelyi

l.

Lykanemzromantika

M. 202,215 l.

MOK

Zerdahelyi Alexander (n. 1837 körül)
Félalak. Rajz 8°, 1856. Kunsthandel.

D. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie - Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft. 2.
S. 57

Rádió-műsor

Ma: A gyilkos ráksejt

VILÁG

1026 SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR — Főszerkesztő SUPKA GÉZA DR. — 1948 OKTÓBER 31 * VASÁRNAP

Magasházy: életfogytiglani fegyház

Sztálin nyilatkozata

áll változatlanul a világpolitika előterében

Moszkvai megfigyelők szerint létre lehet hozni a megegyezést Kelet és Nyugat között

Harminchat óra óta *Sztálin*nak a *Pravda* számára adott nyilatkozata áll a világpolitika homlokterében. A hatalmas visszhangot keltett interjú mellett a változatlanul válságos francia helyzet, valamint az UNO-nak a görög és a palesztinai kérdésről folyó vitája érdemel elsősorban figyelmet.

Sztálin

generalisszimusz nyilatkozatának világszerte óriási visszhangja van. Ami a kelet-európai visszhangot illeti: A prágai *Rude Pravo* vezércikkben méltatja *Sztálin* nyilatkozatát és leszögezi, hogy »az angol-amerikai vezetőkből *hiányzik az együttműködésre irányuló akarat*«. Hasonlóan ír a varsói *Dziennik Ludové* is, megállapítva: »Az amerikai és angol támadó politika irányítói nem törekszenek őszinte megegyezésre és együttműködésre a Szovjetunióval«. Az ugyancsak varsói *Glos Ludu* hangsúlyozza, hogy »Sztálin nyilatkozata pontot tett az i-re a berlini kérdésben és eloszlatott minden kétséget és homályt«. Az Associated Press moszkvai levelezőjének kommentárja szerint »a moszkvai megfigyelők Sztálin nyilatkozatát úgy értelmezik, hogy megegyezésre lehet jutni a berlini kérdésben és *létre lehet hozni az együttműködést Kelet és Nyugat között*«.

A nyugati

nagyhatalmak sajtója is vezető helyen foglalkozik Sztálin nyilatkozatával. Mint a moszkvai rádió jelenti, »az amerikai sajtó általában mindent elkövet, hogy visszautasítsa Sztálin vádjait«. A *New York Times* vezércikkben kommentálja Sztálin megnyilatkozását. A vezércikk — a szovjet rádió jelentése szerint — »azt igyekszik bizonyítani, hogy Sztálin vádjai alaptalanok *és a felelősséget a berlini helyzetért a Szovjetunióra igyekszik hárítani*«. A newyorki *Daily Worker* közli *Wallace* nyilatkozatát, amely így hangzik: »Meg vagyok győződve arról, hogy a Szovjetunió és az USA között *nincs olyan nézetkülönbség, amelyet megfelelő tárgyalással és erőszakkal kellene megoldani*«. Nincs olyan kérdés a két állam között, amelyet amerikai elvek vagy létérdekek megsértésével lehetne csak rendezni.« A moszkvai rádió szerint »az angol lapok arra törekszenek, hogy csökkentsék *Sztálin* nyilatkozatának jelentőségét, az angol rádió pedig azt is vitatni igyekezett, hogy Párisban megegyezésre jutottak a berlini kérdésben«. Az angol lapok értesülése szerint egyébként nyugati politikusok most tárgyalnak arról, hogy *»kell-e egyáltalán válaszolni Sztálin nyilatkozatára«.*

Párisban

Jessup dr., az USA UNO-delegációjának tagja, külön sajtóértekezleten foglalkozott *Sztálin* nyilatkozatával. *Jessup* — mint a szovjet rádió közli — »azt állította, hogy a nyugati hatalmak a Szovjetunióval nem kötöttek semmiféle megegyezést, hanem a nyugati hatalmak és a hat semleges ország egyezett meg egy megoldásban, amelyhez a Szovjetunió csatlakozását szerették volna megnyerni«. *Bramuglia* argentin külügyminiszter, a biztonsági tanács elnöke, aki a közvetítő akciót vezette, minden magyarázatot megtagadott *Sztálin*nak azzal a kijelentésével kapcsolatosan, hogy a mult héten nem-hivatalos tárgyalások során megegyezést sikerült elérni a berlini kérdésben.

Bramuglia kijelentette: »Tekintettel arra, hogy *még kiszek a szembenálló felek megbékülésében*, valamint jó és méltó döntések elérésének lehetőségében, úgy találom, hogy nem tehetek semminemű kijelentést, amely — akár akaratom ellenére is — mélyítheti a fennálló nézeteltéréseket«. Párisban különben hírek terjedtek el arról, hogy *Trygve Lie*-nek az UNO főtitkárának bekapcsolásával *tovább folynak a közvetítő kísérletek a berlini kérdés megoldására.*

A biztonsági tanács

tegnap folytatta a Palesztina-vitát és háromórás tanácskozás eredményeképpen albizottságot küldött ki olyan határozati javaslat megszövegezésére, amely *büntető intézkedéseket* helyez kilátásba az arabokkal és a zsidókkal szemben, ha nem tesznek eleget az UNO felszólításainak. Az UNO politikai bizottsága tegnapi ülésén 34:11 arányban (5 tartózkodás mellett) úgy döntött, hogy *a leszerelés ügye helyett tovább-a is a görög kérdést tartja napirenden*. A tegnapi vita során a lengyel delegátus kijelentette: »Görögország most valóságos gyarmat, amelynek egy amerikai gauleiter parancsol«.

Az albán kormány képviselője éles hangon bírálta a Balkán-bizottság működését és megállapította, hogy »*országa semmiképpen sem jelenthet veszélyt egyetlen nemzet függetlenségére sem*, éppen ellenkezőleg, a görög kormány követ el Albánia-ellenes tetteket«. A többi felszólaló a nyugati hatalmak javaslata mellett foglalt állást. A vitát ma folytatják. Közben a görög kormány tegnap este rendeletet adott ki, amelynek értelmében a mai napal *az ország egész területére kiterjesztik az ostromállapotot.*

A francia

bányászok sztrájkja változatlan erővel és egységben tart. Tegnap hajnalban 8000 főnyi karhatalom vette körül a St. Étienne-i szénmedence egyik legfontosabb tárnáját. Mint az MTI jelenti, »a bányászok a túlerővel szemben rendben visszavonultak, kijelentvén, hogy *a tárnát elfoglalhatják, de termelni úgy sem tudnak*«. Folytatódott a karhatalom akciója az északi bányavidéken is. Még meg nem erősített hírek szerint két helyen összetűzésre került sor. Közben a szénkiradó munkások sztrájkja valamennyi francia kikötőre kiterjedt, sőt a vas- és fémmunkások szakszervezete is ultimátumot készül küldeni a kormánynak. A szénhiányra való tekintettel a francia kormány november 3-tól kezdve messzemenő korlátozásokat léptet életbe a személyvonatok forgalmában. A belügyminisztérium egyébként közölte, hogy *eddig 662 munkást tartóztattak le* és 380 ellen bírósági eljárást indítottak.

Világhíradó:

A 30 éves fennállását ünneplő Komszomol üdvözlő levelet intézett *Sztálin*hoz. A levél idézi *Gorkij* szavait, amelyek szerint »a szovjet ifjúság a világ legboldogabb ifjúsága«, és éles hangon elítélve az imperialistákat, megállapítja: »*A mi korunkban minden út feltartóztathatatlanul a kommunizmus felé vezet*«.

A moszkvai *Novoje Vremja* budapesti levelében éles hangon bírálja a magyarországi klerikális reakció népellenes üzelmeit. Hangsúlyozza, hogy a népellenes elemek »*most Mindszenty bíboros palástja mögé bújva próbálnak nyugtalanságot kelteni*« és leszögezi: »Aki ma a törvényes rend ellen emeli fel kezét Magyarországon, arra *irgalmatlanul lesújt az államrend erős keze*«.

Kitört a forradalom!

Irta Károlyi Mihály

1918 október 30-án éjjel jelentés érkezett a Nemzeti Tanácsba, hogy a katonatanácsi tisztek vezetése alatt elfoglalták a városparancsnokságot! Egészen meg voltunk döbbenve. Mi még nem akartuk a hatalmat átvenni; és szervezni akartuk erőinket. De eközben már az egész forradalom kifejlődött. Egymásután, minden ellenállás nélkül szállták meg a parancsnokságokat, a kaszárnyákat, majd a telefonközpontokat és a főpostát! A nép maga csinálta meg a forradalmát, a nép vette kezébe a hatalmat és adta át a Nemzeti Tanácsnak.

Amikor a forradalom katonái a térparancsnokságot elfoglalták: a térparancsnokot elfogták és behozták az Astoriába. Várkonyi tábornok katonásan szalutált; én kijelentettem neki, tekintse magát foglyunknak; erre lecsatolta kardját és átadta nekem. Én megnyugtattam, hogy kardja átadására semmi szükség sincs, csak tartsa meg; arra is kértem, egyelőre maradjon az Astoria egyik szobájában, ahol őrizetbe vesszük. Mielőtt eltávozott volna, egyszerre nagy lárma, dörrenés zaja csapta meg a fülünket. Az elfogott tábornok fölneszelt; mi is felfigyeltünk. A dörrenést a térparancsnok géppuskaropogásnak vette és örömtől ragyogó arccal, boldogan mondta a vele együtt elfogott fiatalabb tiszteknek: »Közelednek a fölmentő csapatok! Az én gyakorlott füleim nem csalnak meg engem. Messziről megismerem a géppuska kattogását!«

A helyzet ekkor az volt, hogy mi avizáltuk volt a munkásságot, hogy másnap reggelre mindenfelől vonuljon a városba és a kijelölt gyülekezési pontokra sorakozzék. A sorsra bíztuk magunkat: ha igaz, hogy a katonákat nem lehet többé a nép ellen, saját testvérei, apái, fiai ellen küldeni, akkor a Nemzeti Tanács másnapra ura az egész országnak, — ha csalódtunk, akkor életünkkel fizetünk merészségünkért. A munkásság akkor már rég szétszéledt a műhelyekből és a gyárakból, tehát reggel előtt nem is számíthattunk a segítségére. Más karhatalom nem volt mellettünk, mint azok a tisztek és katonák, akik nekünk felesküdtek.

Éjjeli egy óra tájt hazamentem a lakásomra. Kis őrséget állítottam fel a kapuban, az erkélyre géppuskát.

Amikor visszatértem az Astoriába, a közelben levő elfoglalt térparancsnokság felől világosan puska- és géppuskavertüzelést hallottunk. Azt hittük, hogy az imént felvonult bosnyák ezred attakirozza a bennlévőket. De kiderült, hogy a fölvilágosított bosnyák katonáknak semmi kedvük sem volt a támadásra. A tüzelés örömtűz volt.

Az Astoria elé érve újból hatalmas puskatűz fogadott. A késő éjszakai sötét, ködös időben nem tudtuk kivenni a fekete tömegből, hogy mi történik, ki kire tüzel olyan vadul.

Fenn a Nemzeti Tanács tagjait igen vegyes érzelmek közt találtam. Azt tudtuk, hogy ha Lukachichnak vannak csapatai, amelyekkel az éjjel rajtunk törhet, akkor mi elbuktunk, mert a munkásságot a gyárakból nyolc óra előtt nem vonultathatjuk fel. Másfelől nekünk, forradalmároknak, nagy gondunk volt arra, hogy a kormány csapatai és a mieink között ne kerüljön sor vérontásra.

Három óra tájt újból hazamentem, hogy szétnézzek házamban és egy órára lepihenjek. De ahogy hazaértem, lélekszakadva jön hozzám Purjesz Lajos, a Világ szerkesztője, s azt mondja, hogy ha nem sikerül azonnal valamit csinálni és Lukachich-csal békét kötni, a forradalmat hajnalra vérbeborítják és a Nemzeti Tanács tagjait elfogják. Purjesz arra kért, a Nemzeti Tanács együttmaradt tagjai nevében is, hogy én telefonáljak Lukachich tábornoknak és József főhercegnek is, beszéljek velük nyomban és akadályozzam meg azt, hogy Budapest utcáin folyjon vérholott az egész Monarchiában úgyszólván vér nélkül alakultak ki a független nemzeti államok. Fel is hívtam rögtön, a késő éjjeli órában, József főherceget s beszéltem vele ilyen értelemben. Kérésem lényege az volt, hogy azonnal beszéljen Lukachich tábornokkal. Ezt megígérte és azzal búcsúzott, hogy majd nemsokára értesít az eredményről.

Rögtön visszasiettem feleségemmel együtt az Astoriába. Purjesz lebeszélésének ellenére, aki féltette őt a bekövetkezhető dolgoktól. De feleségem azt mondta, hogy ha baj van, annál inkább velem akar lenni, nem hagy magamra. Azzal a tudattal mentünk, hogy amire világos lesz, talán már foglyok vagyunk.

Amikor az Astoria elé értünk, már pitymallott. Esett az eső. Most láttuk csak, hogy a szálló előtt az egész katonaság nem rúgott többre, mint 100—200 főre. Odafönt fáradt arcok, az álmosságtól fásult alakok fogadtak. Szivarcsutkák köröskörül, füst, fülledt levegő.

Ilyen hangulatban hajnalodott ránk október 31. Az eső egyre esett — és ami kis őr-

(Folytatás a 2. oldalon)

(A vezércikk folytatása)

ségünk volt, az is egyre inkább szállingózott haza álmosan, fáradtan, csapzottan. A szocialisták az ujságírókat és a katonákat okolták, akik ezt a helyzetet kiprovokálták, ezek a szocialistákat, akik nem állították talpra már délután a munkásságot.

E kínos perceket szakította meg Hadik János telefonhívása. Tárgyalni akar velem! Azt feleltem, hogy csak úgy tárgyalhatok vele, ha a Nemzeti Tanácsot elismeri és velem, mint az elismert Nemzeti Tanács elnökével akar beszélni. Erre azt felelte, hogy rendben van, ezt a föltételt is elfogadja. Hétóra tájban kaptam azután értesítést, hogy József főherceg és Hadik miniszterelnök együtt várnak rám. Autóba ültem Jászival és Kunfival és felmentünk a miniszterelnökségre. Onnan át a szomszédos főhercegi palotába, ahol a főherceget már együtt találtuk gróf Apponyi Alberttal. Ölben keresztbetett kézzel ült Apponyi, mélyen figyelve, némán, szép fejét mellére hajtva. Teljesen korrektül volt öltözve, friss volt, rózsás, ő bizonyára azon az éjjelen is aludt.

Kunfi röviden biztosította a főherceget, hogy a szocialistapárt segítségével a rendet fenn fogjuk tudni tartani és ezzel vége is volt az egész tanácskozásnak. Kapituláció volt az, nem tartott tovább félóránál.

Kunfi most lement az Astoriába, ahol elmondotta a történteket, én pedig a főherceggel visszavonultam és vele megbeszéltem a helyzetet, beszéltünk az eskütételről, annak hozzávetőleges idejéről, stb.

Még kora reggel volt, amikor gyalog lesétáltam a városba. Az eső elállt, a köd szétoszlott, a nap is kisütött. Leértem a hídra. Nyilt és derült arcok tárultak felém. Tegnap sötétek és szomorúak voltak itt az arcok. Az álmatlan éjszaka után semmi fáradtságot nem éreztem. Amikor elrobogott mellettem az első, katonáktól megrakott, őszirózsákkal díszített teherautó, nyugodt volt a lelkiismeretem. Azt éreztem: mindent megtettem, amit meg kellett tennem. Egyszerre átcsapott rajtam az esemény nagysága. Éreztem a feladat roppantságát, amelyet elvállaltam. Áteikázott rajtam, e napon először, de nagyobb erővel, mint valaha, a gondolat: földet osztani! Ezeknek az embereknek homlokáról le kell venni a gondokat. Földet osztani a magyar földtelieneknek. Azt éreztem, hogy most cselekedni kell. Éreztem, hogy cselekedni fogok. Éreztem erőmet és reméltem, hogy talán megmentjük ezt a szegény elvérzett országot.

A város ujjongott. Fehér őszirózsát tűzött ki mindenki.

Ezt hallottuk

LEHÁR FERENC végrendeletéről megérkezett az első hír: sopronkörnyéki villáját a világhírű zeneszerző keresztfia, egy budapesti banktisztviselő örökölte.

●

VISKI KÁROLY egyetemi tanár, néprajzludós siremlékét hétfőn 3 órakor avatják fel a Farkasréti temetőben.

●

A MAGYAR PÁSZTORFURULYA, amelyet a tavasszal Ortutay Gyula népszerüsitett az iskolákban, nagy sikert könyvelhet el. A legnagyobb skandináv zenei vállalat 1500 darabot rendelt Budapestről.

●

AZ OROSZLÁNVADÁSZ SZÉCHENYI Zsigmond mint egy angol lap társasági rovatában olvassuk, elvált angol feleségétől és Afrikába költözött. Egy transvaali vadászatszervező vállalat vezetője lett.

●

STOCKHOLM élelmiszer-kirakatában látható: vattába csomagolt konzervált magyar zöldpaprika, tetszetős dobozkákban.

●

SIMAY ISTVÁN, a hajdani Király Színház művésze nyolcévi külföldi vendégszereplés után Budapestre érkezett.

●

...a rádióban

A MAGYAR RÁDIÓ irodalmi folyóirata, a Magyar Parnasszus Kolozsvári Grandpierre Emil szerkesztésében ma 18. órakor Budapest I-en »Tóth Árpád«-számot »nyujt át« hallgatóinak. A műsoron szerepel Laczkó Géza összeállítása »Emlékezés Tóth Árpádra« és Örkény István jelenete, majd krónika. Közreműködnek: Abonyi Géza, Fábry Zoltán, Major Mária, Basa György és Keresztesi-Kreutz Hédi, aki Tóth Árpád Kósa György által megzenésített verseit énekli.

Szebenyi Endre a miniszterelnökség új adminisztratív államtitkára

A pénteki minisztertanácson az elnöklő *Rákosi* Mátyás miniszterelnökhelyettes bejelentette, hogy *Szebenyi* Endre belügyminiszteri adminisztratív államtitkár állásától való felmentését kéri. A miniszterelnökhelyettes javasolta a felmentés megadását és egyszersmind kérte a minisztertanács hozzájárulását, hogy a köztársasági elnöknek előterjesztést tehessen dr. *Szebenyi* Endrének miniszterelnökségi adminisztratív államtitkárrá dr. *Zöld* Sándor volt belügyminiszteri államtitkárnak belügyminiszteri adminisztratív államtitkárrá való kinevezése iránt. A minisztertanács az előterjesztést elfogadta.

A minisztertanács hozzájárult *Veres* József volt vasesztergályos belügyminisztériumi osztályfőnökké való kinevezéséhez.

Az igazságügyminiszter előterjesztésére a minisztertanács elfogadta az igazoló eljárások befejezéséről szóló törvényjavaslatot.

Dewey, Truman és Wallace mellett öt autszajder is elindul az elnökválasztáson

Minden négy évben, a november első hétfőjét követő (keddi) napon (tehát ha elseje kedd, csak 8-án) urnákhoz járul az USA népe, hogy megválassza *elnökét, alelnökét, a szenátus egyharmadát és az egész képviselőházat.* Az elnököt és alelnököt négy évre, a szenátorokat hat, a képviselőház tagjait pedig két-két évre választják. Bár a kongresszus két házának összetétele döntő súllyal esik latba az USA bel- és külpolitikájának alakulásánál, az elnökválasztás mellett a parlamenti választás teljesen háttérbe szorul.

Ezidén a két hagyományos párt (a köztársasági és a demokrata párt) mellett a haladó párt, Wallace mozgalma is elindul a választási küzdelemben és a nagyok mellett *több autszájder is próbálkozik a »szerencsével«.* Minden elnökjelölt mellett egy-egy alelnökjelölt is küzd a szavazatokért. Az idei elnökjelöltek névsora: T. *Dewey* (köztársasági), H. *Truman* (demokrata), H. *Wallace* (haladó), *Thurmond* (déliek pártja), *Teichert* (szocialista munkapárt), F. *Dobbs* (munkáspárt), J. *Scott* (az u. n. »Greenbackparty« jelöltje) és J. *Maxwell* (a vegetáriánusok elnökjelöltje). A jelöltek esélyei jól ismertek. Az utolsó napokban már 1:8 arányban fogadták *Dewey* győzelmét *Trumannal* szemben.

Már most hogyan zajlik le a választás? Az USA alkotmánya *közvetett választást ir elő:* az amerikai nép elektorok útján választja meg államfőjét és törvényhozóit. Ez az elektorválasztás zajlik le most kedden. Választójoggal elvben minden amerikai polgár rendelkezik, ha 21. életévét betöltötte. Elnökké csak olyan amerikai polgár választható, aki *elmult 35 éves és legkevesebb 14 esztendeje polgára már az USA-nak.*

A szavazás államonkint zajlik le. Minden állam annyi elektort választ, ahány képviselője a kongresszus két házában ül. (A szenátusba minden állam két-két szenátort delegál, a képviselőházi mandátumok száma az állam lakosságának lélekszámától függ.) A képviselőháznak 435, a szenátusnak pedig 96 tagja van. Összesen tehát *531 elektort választanak kedden.* Az előbb említett rend alapján a legtöbb elektort (47-et) New-York állam választja, utána a sorrend: Pennsylvania 35, Illinois 28, California és Ohio 25—25, Texas 23 elektor.

Természetes, hogy a legnagyobb harc a legtöbb elektort választó államokban dul, főként azért, mert amerikai jogszokás, hogy egy-egy állam elektorai *valamennyien annak a pártnak jelöltjére kötelesek szavazni, amely párt, még ha a legminimálisabb arányban is, megszerezte a szavazatok többségét.* Az amerikai választások történetében már kétízben megesett (1876-ban és 1888-ban), hogy a vereséget szenvedett párt a 48 államban együttvéve több szavazatot szerzett, mint a győztes. Igen tanulságos ebből a szempontból a legutolsó választás eredménye is: *Roosevelt* 25,6 millió szavazattal 432 elektort biztosított a maga számára, míg *Dewey* 22 millió szavazatért csak 99 elektort kapott. (Itt említhetjük meg, hogy az elnökválasztásokban átlagosan 45—50 millió szavazó szokott résztvenni.)

A megválasztáshoz abszolut többségre van szükség, tehát *266 elektor támogatására.* Ha egyik jelölt sem szerzi meg az abszolut többséget, akkor az elnököt a képviselőház választja meg a három legtöbb szavazatot kapott jelölt közül. Erre azonban még egyetlen alkalommal sem került sor.

Befejezésül még annyit, hogy 1933-ig az új elnök négy hónappal az elektorok megválasztása után, március 4-én vonult be a Fehérházba. 1933-ban ezt a rendelkezést megváltoztatták és — mint már *Roosevelt* is háromízben — *az új elnök január 20-án kezdi meg működését.*

Kiszáll a népbíróság a Széchenyi-könyvtárba, hogy elolvassa az inkriminált fasiszta könyvet

A népbíróság Barta-tanácsa pénteken tárgyalta Velössy Eleknek, »A. Miska« című, a munkásosztály ellen izgató fasiszta könyv szerzőjének bünügyét. A bíróság átírt a Széchenyi-könyvtárhoz, hogy keressék ki a könyvet, mert a mű többi példányát megsemmisítették. A Barta-tanács pénteken helyszini szemlére megy a Széchenyi-könyvtárba és ott állapitja meg, hogy milyen kitételeket tartalmaz »A Miska« a munkásosztály ellen.

Házasság. Herczeg Éva rendőrtiszt-viselőnő házasságot kötött Márkus Lászlóval, a Friss Ujság belpolitikai rovatvezetőjével. (×)

HÖLGYEKNEK GYENGÉLKEDÉSNÉL
MAYA egészségügyi öv
nélkülözhetetlen

Nyolc autó befogadására alkalmas
garázst
keresünk Kálvária-tér közvetlen közelében. Ajánlatokat Mezőkémia, VIII., Farkas István-utca 8. címre.

Csillárt csak Meteortól, Podmaniczky-u. 27., József-körút 44. (×)

Kötöttruha, pullover
méret után, bozott anyagból is. Gulyás kötöde, Belgrád (Ferenc J.)-rakpart 16.

Bérbeveszünk
150 négyzetméter körüli
helyiséget
amely kocsik tárolására alkalmas. Cím a kiadóhivatalban.

Akikkel találkoztam

Irja Relle Pál

ZERKOVITZ BÉLA

A Markó-reálban a karmesterem volt. Nem külön az én karmesterem, hanem a diákkórus karmestere — Jacoby Viktor után. Ami nem volt könnyű mesterség. Jacoby zárt egyénisége, megközelíthetetlen fölénye ugyanis nagy tekintélynek örvendett az iskola kisdalárdistái között. Ebben nem kis rész illette azt a finom, vékony és rövid ébenfapálcikát, amellyel a későbbi operettek szellemes komponistája olyan hüvös előkelőséggel tudta ránkparancsolni akaratát, mintha nem is közülünk való VIII-os lenne, hanem fölöttünk trónoló zenei tanfelügyelő.

Zerkovitznak mégis sikerült megszeretteinie magát. Elsősorban forradalmi zenei újításaival. Például azzal, hogy pálcika helyett a puszta kezével vezényelt (évtizedekkel Ábrahám Pál előtt, csak éppen fehér kesztyű nélkül). Azután meg ördöngős szerkezetű sípjával, amellyel külön-külön minden énekcsoportnak megadta a szükséges alaphangot. De legfőképpen tréfás, kedves közvetlenségével hatott. Zerkovitz karnagy úr valóban egy pillanatra sem éreztette zenei alárendeltjeivel felsőbb, sőt legfelsőbb osztályba tartozását. Ezt azzal is hangsúlyozta, hogy nemcsak vezényelt, hanem velünk is énekelt, mégpedig olyan buzgalommal és lelkesen, amit utoljára csak Toscanini-től láttam és hallottam. Azt is csak filmen. Volt is eredménye ennek az egyszerű, nagyképűségtől mentes zenei együttműködésnek: olyan jókedvvel, pajzán ütemességgel énekeltük a »Fel, fel vitézek a csatára« kezdetű szabadságindulót, mintha nem is harcra, hanem az elmaradt fizikaórát pótló füleslabázásra szólítana. Egyizben még marcona bajszu, de szelídlelkü tornatanárunk, szépemlékü dr. Ottó József is — rosszalván a dolgot — megkérdezte karnagyunkat.

— Mondd, fiam, nem túlzás ez?

— Miért lenne túlzás?! — felelte Zerkovitz. — Fiatalok vagyunk, jókedvüek, békés civilek. Mi nem harcolunk, mi dalolunk — amíg lehet. Nem vagyok katonakarmester. Ezt a dicsőséget átengedem Bacho úrnak vagy Lehár úrnak...

Ilyen és hasonló önérzet-kitöréseért kedveltük mi Zerkovitz Bélát és bizony nagyon fájlaltuk, amikor érettségije után otthagyott bennünket abban a pirostéglás épületben, a bizonytalan zenei jövő előtt. Egyikünket sem érte volna meglepetés, ha egy szép napon azt olvassuk az ujságokban, hogy a budapesti Operaház karmesternek vagy akár zenei főigazgatónak szerződtette Zerkovitz Bélát. Annál keservesebb volt a csalódásunk, amikor értesültünk, hogy szeretett diákkarmesterünk elpártolt a zenétől és építész-hallgatóként beiratkozott a Műegyetemre.

Három évvel később, leküzdhetetlen építőművészeti becsvággyal, jómagam is a Műegyetemre mentem, ahol a negyedéves Zerkovitz akkor már — úgy is mint »A megfagyott muzsikus« című egyetemi vicclap humoristája és bökversírója és úgy is mint a Lágymányoson épülő új Műegyetem vegyészeti szárnyépületének segédtervezője — nagy népszerűségnek örvendett. Természetes, hogy Czigler Győző, rektor — nem tudom már miféle egyetemi jubileumra — kedvenc tanítványát, Zerkovitz Bélát bizta meg az ünnepi műsor összeállításával. Állítom, hogy az első Zerkovitz-operett ezen az ünnepi műsoron jelent meg. Egyfelvonásos operett, szövegét és versét irta, zenéjét szerezte Zerkovitz Béla. Emlékszem: azzal kezdődött, hogy egy kövér egyetemi hallgató, nőnek öltöztetve, énekelve lép a színpadra:

»A ruhám, s kalapom meseszép,
Bomlik máris utánam e nép...«

A két kezdő sort eredeti zenére énekelte, azután habozás és túlinodokoltnak éppenséggel nem mondható átmenet nélkül átcsapott egy akkor divatos kis dalba: »Rózsabimbó és a méh« — amelynek melódiája mellett majdnem az utolsó taktusig kitartott. A nagy sikerben éreztem, hogy ez a Zerkovitz nem elveszett ember. Legalább is a zenében nem. Véleményem mellett akkor is kitartottam, amikor »A megfagyott muzsikus« nyomán egyre több irigykedő zenekritikus irta le Zerkovitz gúnynevét így: Lopkovitz Béla. Zerkovitzot nem bántották ezek a csipkelődések, szerette a reklám minden fajtáját és jól tudta, hogy kortársainak ez a mindinkább terjedő gonoszkodása végül is az ő malmára hajtja a népszerüség vizét.

Egyszer magam is beleestem a gonoszkodásnak ebbe a pesti járványába. Az abbáziai Quarnero terraszán ültem nagyobb társaságban, amikor valamelyik asztaltól átszaladt hozzám Zerkovitz:

— Nem tudod, kérlek, miből van ez? — kérdezte és egy ismeretlen dalrészletet dudolt a fülembe.

— Hogy miből van, — feleltem — nem tudom. De, hogy miben lesz, azt már tudom.

Zerkovitz nem haragudott. Barackot nyomott a fejembúbjára és nevetve sietett vissza társaságához.

Igazán csak egyszer láttam haragudni, gondolom az »Aranymadár« bemutatója után. Valamelyik kritikusa többek között ezt irta: »... Zerkovitz zenei ötletekben és melódiagazdagságában, ha nem is említhető egy napon Lehárral...« Ez nagyon bántotta.

— Most aztán megbékülhet — mondotta egyik kegyeletesnek nem nevezhető kolléga, szegény Zerkovitz temetéséről jövet. Végre elérte célját: egy napon említik Lehárral.

Kegyetlen tréfa. Vagyunk néhányan pesti vén fiuk, akik tudunk különbséget tenni. Ha ma a Mester-utcai kiskocsmában a ferencvárosi köszörüs azt énekli szivszerelmének, hogy:

»Hulló falevél
Suttog-vabeszél...«

és nem azt, hogy:

»Unte de Brick'
Obe de Brick'
Hab'ich á schén's
Madl eblickt...«

mégis csak különbség. Jelentőségében legalább annyi, mint az, ha a belvárosi csemegeboltban az adjon istenre ma nem az a fogadj isten: »Kriszgott.« Amiben Zerkovitz Bélának is van némi érdeme. Akár egy napon említhető Lehárral, akár nem.

Viscgrádi ujságíró üdülő
Szép környezet, modern egy- és kétágyas szobák, fürdőszobák, kitünő ellátás, orvosi felügyelet, éjjelnappal telefon. Autobusz-megálló az üdülő előtt. Korlátolt számban privátok is igénybevehetők. Előjegyzések kizárólag Hirlapirók Nyugdijintézete, VI., Andrássy-út 101. Telefon: 221-697, 698, 699.

M.D.K.

Zerkovitz

Zerkovitz egyfelvonásos operettjéhez önmaga tervezett -a kritika által komoly elismerésben részesitett- diszleteket.
Royal-Orfeum előadása.

Szinházi Élet. Bp. 192o. január 11-17. IX. évf. 2. sz. 22. lap.

Meghalt Lehár Ferenc és Zerkovitz Béla

Kifürkészhetetlen titka a sorsnak: egyszerre halt meg Lehár Ferenc, a szimfónikus könnyű zene mestere és Zerkovitz Béla, a slágerek apja, akinek melódiáit az egész ország ismeri.

Szombaton este megszakadt Bécs rádióállomásának jazzmuzsikája. *A bécsi rádió jelentette, hogy Lehár Ferenc Ischlben meghalt.*

Lehár Ferenc 1870 április 30-án született Komáromban. (Apja az ott állomásozó ezred zenekarának karmestere volt.) A fiatal Lehár Budapesten járt gimnáziumba és Tomka István növendéke volt a Nemzeti Zenedében. Zenei tanulmányait Prágában folytatta. Losoncra került katonakarmesternek és ebben az időben kezdett komponálni. Pólai szolgálata alatt fejezte be »*Tatjana*« című operáját, amelyet »Kukuska« címmel mutatott be a budapesti Operaház. Ezután az operettmuzsikára tért át. 1902-ben mutatták be »Bécsi asszonyok« című operettjét, amelyet közel két tucat, egész estét betöltő nagyoperett követett évtizedek folyamán: *Víg özvegy* (forradalmasította vele az operettzenét). *Luxemburg grófja, Végre egyedül, Pacsirta, Kék mazur, Frasquita, Clocto Sárga evél* (később a Mosoly országa címmel), *Szép a világ, Éva, Cigányszerelem*...

Lehár a rossz politikus

Lehár Ferenc Strauss János utódja volt e színpadokon. De nemcsak az operettszínházak, hanem az operaszínpadok is helyet adtak zenéjének. Garabonciás-operettjét, valamint A mosolyországát nálunk az Operaház játszotta óriási sikerrel, mint ahogy a Giuditta is operánk műsordarabja lett.

Lehár Ferenc művészi oeuvre-jét alaposan lerontotta politikai állásfoglalása: rokonszenvet tanusított a nácizmus iránt.

A náci Németország urai erősen foglalkoztatták. Elfogadta Hitler Adolf Sas-rendjét, sőt többször vezényelt Berlinben és Nürnbergben náci-díszelőadásokon. A háború után emiatt támadások pergőtüzébe került és igazolása is nehézségekkel járt. Hitlernek ajánlotta 1943-ban írt dalait. — A demokratikus közvélemény nem tudta elfelejteni Lehárnak művészethez méltatlan magatartását, amellyel a kultúra ellenségeinek szolgálatába szegődött.

Lehár sokat betegeskedett az utóbbi években. Szeptember elején ágynak esett. Több vérátömlesztést kapott, de nem tudták megmenteni.

Hulló falevél...

Ugyancsak szombaton este vesztette el eszméletét a Rusznyák-klinikán *Zerkovitz* Béla, aki *ma hajnalban fél 4 órakor, — anélkül, hogy egy pillanatra is magához tért volna, az éjszaka folyamán, — meghalt.*

Zerkovitz Béla 67 éves volt. Budapesten született. Mérnöknek készült, de már müegyetemi hallgató korában komponálni kezdett. *Mészáros* tanítványa volt a Nemzeti Zenedében. A későbbi operaigazgató lebeszélte a zenei pályáról, mire Zerkovitz dalokat kezdett komponálni s igen jelentős volt a munkássága: *magyar szövegű dalaival kiszorította az orfeumok és »sántának akkoriban divatos német-nyelvű énekszámait.* Ezzel a tevékenységével Budapest magyarosítása terén fényes munkát végzett. Egyszerű dallamvezetése volt s így könnyen tanulta meg a közönség híres kupléit: Hulló falevél, Sorrentói emlék, Sokszor úgy szeretnék sírni, Tanulj meg fiacskám..., Mi muzsikus lelkek, Fecském, hova szállsz, Bözsi ne sírjon, Mondják meg a legkisebbik Horváth lánynak, Lehoznám néked a csillagokat is az égről...

Ötven operettet írt. Négy évig volt a Városi Színház, tíz évig, majd ismét öt évig a Royal Orfeum igazgatója. Ő komponálta a most műsoron levő »Az alvó férj« című darab zenéjét is.

Zerkovitz október elején orbáncot kapott. A súlyos betegségből csaknem felépült. Kivizsgálásra befeküdt a Rusznyák-klinikára. Szombaton délben rosszullétről panaszkodott. *Aztán agyvérzést kapott. Ez volt halálának közvetlen oka.*

Kristóf Károly

Öt nagyarányú gazdasági bűncselekményt leplezett le a GR

Nagykereskedők, vállalati igazgatók áruháztulajdonos, miniszteri titkár, dúsgazdag ügyvéd a letartóztatottak között

Hét végére — szokás szerint — »beértek« a rendőrségi nagy ügyek. A GR még az előző hetinél is jelentősebb eredményt ért el. Három szabotázsszerű bűncselekmény nyomozása fejeződött be a gazdasági rendőrségen — nagykereskedők, vállalati igazgatók a letartóztatottak, akik fantasztikus összegekkel károsították meg az országot és az ország dolgozóit.

400.000 forint

A hét legnagyobbszabású gazdasági bűncselekményének szereplői:

Solthy László, a Granifer Mezőgazdasági Magtermelő és Kereskedelmi Vállalat igazgatója, aki egyébként fivére annak a dr. Solthy Ernőnek, aki az FM-panama egyik letartóztatásban levő fővádlottja.

Dr. Wagner Lajos, a Granifer kft. cégvezetője. Valaha csalás miatt volt büntetve, nyilas párttag is volt, viszont a Grafinernél cégvezető lett.

Dr. Szilas Gyula, aki a mostani leleplezésig *titkár volt a földmívelésügyi minisztériumban.*

Hogyan történt?

Az állam a szegényparasztság segítésére vetőmagnemesítő akciót indított. Ennek lebonyolítására az ország 47 magnagykereskedése szerződést kötött 23.000 gazdával, hogy termeljenek vetőmagot. Erre a célra a gazdák termelési hitelt kaptak az államtól, a pénzt — a szerződés bemutatása után — a nagykereskedők útján kapták meg a gazdák. Illetve a Granifer kft. esetében kapták volna meg a gazdák, ha... Solthy igazgató és társai nem panamáznak.

Sokszáz olyan »szerződést« gyártottak, amelyen az »aláíró« gazda költött személy volt. A »szerződést« bemutatták, a hitelt megkapta a költött személy, vagyis Graniferék. Máskor valóban létező gazdákkal szerződtek, *de a kiutalt hitel jó része náluk maradt:* a gazdákkal nyugtát irattak alá, azután Solthyék a nyugtázott összeg elé írtak egy egyes vagy kettes számjegyet — ez is 10.000, vagy 20.000 forintos összeget jelentett Graniferéknek. Összesen 405.000 forintot panamáztak össze. Solthy az ügy kipattanásakor megszökött. Őrizetbe került dr. *Wagner* cégvezető. *Dr. Szilas Gyula miniszteriumi titkárt* pedig, aki a már letartóztatásban levő Fabinyi minisztériumi osztályvezetővel együtt »elfelejtette« az ellenőrzést — *internálták.*

Eltünt a konzervgyár

Dr. *Edelényi* László konzervügynök tavasszal *130.000 forint célhitelt kapott* a földmívelésügyi minisztériumtól, hogy Békásszentandrás környékén *konzervgyárat rendezzen be.* A konzervgyárat most megtalálta a gazdasági rendőrség: egy Békásszentandrás-környéki tanyai fészerben *néhány ócskavas* alakjában. A 130.000 forintból már semmi nem maradt. Néhányezer forintot Edelényi »igazgató úr« befektetett a »gépparkba«, hogy legyen valami alibi, ha netán a hatóságok érdeklődnének és ő mondhassa: »*Éppen üzembe akartam állítani*«

A hatóságok azonban pillanatok alatt megállapíthatták: ezeket a »gépeket« bizony semmiféle erő nem tudta volna működésbe hozni. *A 130.000 forintból 28.000 forint jutott dr. Molitorisz Pálnak, Békásszentandrás horthysta időkből visszamaradt főjegyzőjének, a többit dr. Edelényi László szórakozta el.* Ez az ügy is két őrizetbevétellel zárult.

Vaj — baj

Dombóvári Vajtermelő Rt. A GR-nek feltünt, hogy *a vállalat tartózása 247.000 forintra szökött fel.* Ugyanakkor tejfeldolgozó üzeme egyre *csökkentett ütemben dolgozott.* Viszont a részvénytársaság igazgatói: *Egres István és Németh Ferenc feltűnően nagylábon éltek.* Következett a GR revizori vizsgálata, amely kiderítette, hová lett a tej, a vaj és a pénz. Tejet a környékbeli községek már nem hoztak a vállalathoz, mert ez már 140.000 forintjukkal dolgozott. A vaj titkos utakon díjmentesen a jóbarátokhoz vándorolt, *a 140.000 forint és a többi százezer pedig Egres és Németh igazgatók »háztartási költségeire«.* A GR cellájában kevesebből is meglesznek.

Egy drága kijáró

Híres ügyvéd, jó ügyvéd és az összeköttetései... — így ismerte a »felső tízezer« dr. Bessenyey Kornélt. A felső tízezer pénzmágnásainak megfogyatkozása után sem alkonyodott be *dr. Bessenyeynek. Az elmult nyáron csodálatos kastélyt építtetett magának Siófokon, újból berendezte Vorosilov-úti lakását.* Vajjon miből? — vetette fel a kérdést a főkapitányság intellektuális osztálya. A nyomozás megadta a választ.

Dr. *Bessenyey*, Perényi Istvánnak, a Hitelbank disszidált vezérigazgatójának volt a bizalmasa. *Perényi* — még amikor a »nagy« Perényi volt — beajánlotta Bessenyeit a különböző gyárakhoz, mint ritkaképességű adóügyi kijárót. A kijáró ezután rendszeresen bejárt a gyárakba. *A Magyar Acélárugyártól egyetlen ügy elintézéséért 93.000 forintot kapott, a Magyar Petroleumipartól 15.000-et, a Szőregi Petróleumgyártól 9000-et, a Fantotól 15.000-et, a Lardolintól 8000-et, az Oettl-cégtől 15.000-et, a Hungária Vegyi- és Kohóművektől 12.000-et, a Magyar Trahitművektől és a Somoskői Bazalttól 15.000-et* és így tovább — saját bevallása szerint *félév alatt 250.000 forintot* Igaz. — dr. *Bessenyey* elintézte az adóügyet, még hozzá jól. *A Bán-Kelemen-féle iparügyi minisztérium véleményezői előtt nem talált süket fülekre tőkéseink és »elölkelő« ügyvédjük óhaja.* Így aztán csökkentették az adót.

Dr. *Bessenyeyt* internálási javaslattal küldte át vasárnap a főkapitányság a toloncházba.

Herczeg bukása

A *Herczeg és Fodor*, a főváros legnagyobb magánáruháza, néhány nappal ezelőtt az áruház *kényszeregyezséget kért és bejelentette, hogy tartozása 750.000 forint.* A hírrel szemben értetlenül álltak a beavatottak, akik tudták, hogy az áruház ma is óriási forgalmat bonyolít le. Azóta a rendőrség revizorai dolgoznak az áruház irodáiban. Megállapították, hogy *az áruház havi 3—400.000 forintos forgalmat bonyolít le.* Még néhány hónap előtt is 331.000 forint vagyont tüntetett fel az áruház mérlege. Hová tünt mindez? *Csalárd bukás gyanuja miatt vasárnap őrizetbe vették az áruház igazgató tulajdonosát, Herczeg Miklóst.*

Még éjszakai gázkorlátozás sem lesz a télen

A jövő hét végén elkészül az újpesti összekötő vasúti híd pilléreire épített gázhíd, melyen keresztül több gázt tud adni a Gázművek a pesti oldalnak. *Az új gázhíd azt is jelenti, hogy az idén télen még az éjszakai órákban sem lesz gázkorlátozás.*

A Gázművek lengyel széntárgyalásai előrehaladott állapotban vannak, úgyhogy rövidesen folyamatosan *százezer tonna szenet kapunk.* A külföldi szénszállításokkal a Gázgyár téli szénszükséglete biztosítva van.

Lemondott és kivándorolt a Lovaregylet elnöke

A *Lovaregylet* élén bekövetkezett a változás, amely lehetővé teszi az egyesület demokratizálását. *Erdődy* Rudolf, a Lovaregylet elnöke szombaton elküldte lemondólevelét a miniszteri biztosnak, de értesülésünk szerint, mire a lemondólevél megérkezett, *ő kivándorló útlevéllel már el is hagyta az országot.* A versenyintéző bizottságban a mai versenyekre ideigenes helyettesítéssel oldották meg a lemondott elnök személyének kérdését, a jövő héten pedig értesülésünk szerint *egy kitünő szakértő kisgazda, vagy a lóversenyek más demokratikus szakembere kerü a Lovaregylet elnöki székébe.*

Zilliacus éles támadása Bevin külpolitikája ellen

London, október 24. (AFP) — A Bevin külpolitikáját támogató munkáspártiak öngyilkosságot követ ek el — mondta szombaton Zilliacus.

Kijelentette, hogy a munkáspárt egymásután elárulta a görög, az olasz és a francia munkásság ügyét és de Gaulle-t a francia köztársaság Franco tábornokává minősitette.

— De Gaulle azt hiszi, az amerikai és az angol kormány segiteni fogja a francia köztársaság megdöntésében és abban, hogy megalapitsa saját paranesuralmát. Ugyanigy támogatta Hitler és Mussolini Francot a spanyol köztársaság megsemmisitésében. Bevin kész közbelépni Franciaországban, miként ezt Görögországban is tette. Kérdés, hogy az angol munkások meddig követik Bevint ezen az úton? (MTI)

MI NŐK KÖSZÖNJÜK A DEMOKRÁCIÁNAK.

HELLAS HARISNYA VILÁGMÁRKA

hogy EZÜSTCSILLAG vékonyszálú műselyemharisnyát 24.60, MASK v. DEA hernyóselyem harisnyát 39.90-er

vásárolhatunk!

Uj Révai sikerek:

Jókai Mór: Rab Ráby

Ára kötve: 20.50 forint.

Nagy Lajos: Farkas és bárány

Ára kötve: 25.— forint.

Thornton Wilder: Caesar

Ára kötve: 21.— forint.

Révai Irodalmi Intézet

Független kritika

Két este és egy délután

A sok igazgatót és hajdani nagy sikereket látott Magyar Színház újra-fényes épületében ütötte fel kamaraszínházi sátorfáját az okosan terjeszkedő Nemzeti Színház. Évadnyitóul a felejthetetlen sikerű Warrenné mesterségét tűzte műsorra, a multévi szereposztásban. Az izabellatéri falak előnyös, tiszta akusztikája még jobban érvényesíti az előadás hevesiramú dialógusait, s a nézőtér széles karéja is hatásosabban tudja kihozni *Ladomerszky* Margit tüneményesen gazdag skáláját. Második felvonásbeli nagy jelenetét hosszú tapssal jutalmazta a közönség. A Molière-i figura után merőben más asszonyságot játszik most a Shaw fűszerezte angol klímában! Ujra látjuk *Mészáros* Ágit is emlékezetes Vivie-szerepében: emlékezetes azért, mert ez az egyre fejlődő, többrétű színésznő körülbelül e fanyar, mosolytalan Shaw-figurával bizonyította be, hogy többé nem lehet őt beskatulyázni az édességek, meg az üdvöskék sorába. *Tapolczay* Gyula, *Kállay* Ferenc és *Kömives* Sándor játéknak régi erényeit növelik. *Gellért* Lajos továbbra is makacsul kitart túlságosan karrikírozó felfogása mellett.

Molière-től csak nem tudunk elszakadni, most két alkalom is adódik, hogy foglalkozzunk a Fösvénnyel. Az egyik — Gobbi Hilda »beugrása«, Fruzsina szerepében, Ladomerszky ugyanis visszatért régi kedvenc »Warrenné mesterségé«-hez. Gobbinak egészen más elgondolás szerint kellett felépítenie alakját. Nem célunk összehasonlítani a két alakítást, egyik is, másik is külön érték. Ladomerszky vérbő, szinte már rabelaisi Fruzsinája mellett Gobbi feketeruhás özvegye groteszk arcjátékával és kacagtató komédiázásával új színt és új felfogást ad a sok évszázados molièrei világképnek. És ez a komédiázás egy pillanatra sem esik ki a keretből csak éppen más oldalról erősíti, ha kell szatírával és vaskos tréfálkozással is a hagyományos komikai hatást.

Múltheti bírálatunk során a Nemzeti Színház kitűnő Molière-karából sajnálatosan kimaradt *Gábor* Miklós játékának méltatása. Gábor Miklós meglepően új értelmezést ad a molièrei szerelmes ifjak szókimondó harcosának, csupa gúny, éles metsző ütés minden szava, amikor a kapzsi, embertelenül fösvény apa zsarnoki jogaival szemben az ifjúság új életre vágyó igaz emberségét követeli. Pontosan érzékelteti Gábor azt a fejlődést, amelyen Kléant Harpagon fia felvonásról-felvonásra átmegy. Izgatóan is többrétű ez a figura, s a régi iskola inkább egy szentimentálisan kesergő szenvelgő nyápic legényt formált belőle. Gábor merészen szakít a hamis felfogással. Gesztusai biztosak, soha sem veszti el fejét (és szívét) a párbeszédek vak hevében.

Gellért Endre professzor úr tanítványai kellemes és nagyon tanulságos délutánt szereztek a Színművészeti Főiskola szombati vizsgaelőadásán a Madách Színházban. Priestley Veszélyes fordulóját játszották próbára téve beszélőképességüket és a szenvedélyek tüzében is kötelező mérték és aránytartást. Vizsgáztak, s ha nem is sikerült mindegyiknek a buktatón általjutni, meg kell állapítanunk, hogy Gelért Endre professzor úr tanítványai nemcsak szépen beszélnek, de játékuk, arc- és kézmozdulatuk is mentes a régi iskolák rikítóan hatásos modorától. Két teljesen kész színésznővel lepett meg a vizsgaelőadás, a finom árnyalással és érett okossággal játszó, *Békés* Rita és *Taby* Márta. Mindketten a játéknak, mozgásnak olyan biztonságával lépnek fel amelyet ritkán tapasztalunk egyes mai nagy színházunkban is. *Ambrus* Edit, aki a Béke szigetében megbukott, most a vizsgán jó pontokat szerzett. A férfiak közül a Jouvet-arcú *Gosztonyi* János érdekes tehetsége tünt fel, különösen a második és harmadik felvonásban. *Miklósy* György a vállmozdulataira vigyázzon. *Barlay* Gusztáv több színt, nagyobb hangsúlyt adjon szerepének s *Nagy* Margit szerényebb legyen a humorával. A fiatalok fiatal rendezője, *Békés* András erős kézzel irányítja a jól pergő előadást, s ügyes leleményességgel zárja a harmadik felvonást.

V. L.

Az egész magyar színészvilág ünnepli a félszázados moszkvai Művész Színházat

A moszkvai Művész Színház jubileumának nemzetiszínházi ünnepségén adják át a színházi élmunkásoknak a kitüntetéseket. Az élmunkások *végleges* névsora a következő: *Gobbi* Hilda, *Gábor* Miklós, *Kemény* László, *Horváth* Jenő a (pécsi tájszínház tagja), *Sándor* Jenő a Nemzeti Színház főügyelője, *Rabinek* László fővilágosító és *Lizer* Ferenc műszaki munkás. Ugyanakkor hirdetik ki a színházak közötti munkaverseny eredményét is. A Színész Szakszervezetben most értékelik ki a jelentéseket, hogy megállapítsák, melyik volt a legjobban dolgozó budapesti, illetve vidéki színház az elmult szezonban.

A »Jegor Bulicsov« ünnepi előadásán több szerep gazdát cserél. A moszkvai ünnepélyre utazott *Major* Tamás helyett *Tompa* Sándor játszik, a »Warrenné mesterségé«-ben szereplő Mészáros Ági, Ladomerszky Margit és Kőműves Sándor helyett *Bánky* Zuzsa, *Gobbi* Hilda és *Mányai* Lajos lépnek fel, Lukács Margit szerepét a Nemzeti Színház új tagja, *Majláth* Mária alakítja, Gobbi Hilda előző szerepét pedig a színház egyik fiatal tagja, *Pádua* Ildikó játsza.

Somlay Artúr hosszas betegeskedés után ezen az estén lép fel először s az előadás előtt a magyar színésztársadalom nevében köszönti a félszázados moszkvai Művész Színházat.

Tűz

Fordulatos, izgalmas dráma, a ma kérdéseivel, az 1947-es esztendő őszi eseményeinek tükrében. Filmszerű, jól rendezett, jól játszott történet, legnagyobb erénye a realitásra való törekvés. Vannak jelenetei, amelyek messze túlszárnyalják a nyugati forgatókönyvek ötleteit s a film egészében bizonyíték: szakítva a mult magyar filmgyártásának és filmjátszásának szerencsétlen hagyományaival, lehet jó, mindvégig érdekes, tisztaszándékú filmet készíteni. A vezérigazgató és munkásság, régi és új köztisztviselők, rendőrség és bűn küzdelmében különösen a minisztériumi és főkapitányságí képek sikerültek, élességük szinte híradószerű.

Akad hibája is a filmnek, művészi és politikai egyaránt, de a »Tűz« előnyeinél, eredményeinél fogva elviseli az építő bírálatot. Hiba az, hogy amíg az ellenfél, tőkések, dzsentrik már-már a másik fél rovására túlságosan színesen vonulnak fel előttünk, addig a munkásság, a gyári tűz elszürkül, háttérbe szorul. S nem hiszszük, hogy akadt 1947 őszén olyan gyár, amelynek dolgozói sorsuk döntő kérdéseiben annyira ingadozók lettek volna, hogy a szökni készülő vezérigazgató terveit csak a panamista miniszteri tanácsos jólirányzott pisztolylövése hiúsíthatja meg. *Rajnay* Gábor nyujtja ebben a szerepben a film legjobb alakítását. Nem fogadhatjuk el teljes egészében *Várkonyi* Zoltán sokszor félénk kispolgári mérnökét, aki a nagy pillanatban kocsmában búsul, hogy aztán, a happyend kedvéért, keblére ölelhesse a vezérigazgató titkárnőjét, s kár volt a befejezésért, amelyet egy Clark Gable-féle amerikai filmmenetelléssel oldottak meg. A színészek, *Tolnay* Klári kivételével, aki nem tudott megbirkózni lehetetlen szereppel, valamennyien jók. Különösen *Solthy* György és *Ladányi* Ferenc.

(v. i.)

EGY HÉT

TOLSZTOJ születésének 120. évfordulóján az egész magyar kultúrvilág méltóan emlékezik a nagy orosz realizmus mesterének érdemeiről. Senki nálánál teljesebben a maga korában és még azután is nem álmodta meg a valóságot, mély humánummal, tökéletes művészettel s annyi termékenységgel a jövő számára. Tolsztoj helyesen abban ismerte fel a veszélyt, hogy a művészet elveszti a kapcsolatot az élet nagy kérdéseivel. Az ő hősei, alakjai azért halhatatlanok, mert a társadalmi élettel szemben így vagy úgy problematikus állást foglalnak el. A nagy realista művészet lángelméje megmutatta az utat a következő nemzedékeknek a szocialista realizmus felé. Régi mulasztásokat kell majd pótolnia a magyar könyvkiadásnak: az elavult Tolsztoj-fordítások helyett új művészi átköltésben végre a Tolsztoj-oeuvre-t megjelentetni.

*

* RÉGI kötött ruháját, pulloverjét újjá varázsolja KATA tricotage, Deák-tér 3. félemelet.

*

A KOMSZOMOL 30 éves fennállásának alkalmával a moszkvai ünnepségekre háromtagú magyar ifjúsági küldöttség utazik. A küldöttség tagjai: Pécsi János, a SzIT főtitkárhelyettese, Gosztonyi János, az EPOSz főtitkára és Szilágyi Róza, a MINSz lánytitkára. A magyar delegátusok kedden repülőgépen indulnak a Szovjetunióba és résztvesznek az októberi forradalom évfordulójának ünnepségein is.

A VILÁGOSSÁG és a Független Nyomda dolgozói újjáépítették a bogyiszlói általános iskolát. Az avató ünnepet vasárnap délelőtt tartották meg.

*

* VADAI Tiborné és Sch. SCHREIBER Ancsi megnyitották »ÉVA« parfüméria és háztartási üzletüket. Régiposta-u. 17.

*

RÓZSAHEGYI KÁLMÁN 75. születésnapját és művészi kitüntetését ünneplik csütörtökön este a magyar művészek. A Fészekben 150 terítékes vacsorát rendeznek tiszteletére.

*

A BOMBASÉRÜLT VIGADÓ történetét sugározzák a magyar rádió egyik közeli műsorában. Felesendül azoknak a hangja, akik valamikor itt szerepeltek a Vigadó falai között. A Rádió híres múzeumában megtalálták Yvette Guilbert, Paderevszky, Kubelik, 36. Rácz Laci, Piccaver és mások hanglemezeit. Ezek kísérik az előadást.

*

DAYKA MARGIT botra támaszkodva jelent meg a Madách Színház próbáján. Sérült lábán gipszkötést viselt s ülve próbálta szerepét a »Dzsamár szőnyege« című keleti mesében.

*

A CSÁRDÁSKIRÁLYNŐT több vidéki városban »demokratikusan« hangszerelték át. A hercegből élmunkás lett, a tábornokból üzemi bizottsági elnök és a limonádéfináléban politikai szónoklatokat harsognak. A szakszervezetekben most az a felfogás alakult ki, hogy ezek az erőszakolt átírások nem méltók a népi demokrácia szelleméhez és arra kérik a színházakat, mellőzzék az ilyesmit.

*

* Höszigetelés! *Isolator-Palotay!

*

MÉGIS MEGOLDÓDIK a külteleki színházak válsága. Földesi Géza, aki vállalta, hogy a Józsefvárosi Színház tagjainak kifizeti a gázsit, most elhatározta, hogy mégis megpályázza a három külvárosi színházat.

*

A TRUMAN-TOTÓ alaposan lelohasztotta az amerikai köztársasági elnök választási esélyeit. Az USA-ban megindult fogadási láz teljes erővel tombol. Egyes állomokban 8:1 arányban jósolják Truman vereségét. A Gallup beszüntette jelentéseit, utolsó »közvéleménykutatása« szerint Wallace tábora rendkívül megerősödött.

*

GOBBI HILDA egyike a legelfoglaltabb színésznőknek. Délelőtt rendez a Pesti Színházban, este játszik a Fösvényben, beugrik a Jegor Bulicsov ünnepi előadásába, nemrég három napig a Csongor és Tündében vendégszerepelt Szegeden és végül a Magyar Színházban próbálja legújabb szerepét. Nem beszélve arról a szociális munkáról, amit színészi feladatán kívül végez.

*

A GANZ HAJÓGYÁR öntödéjének segédmunkása, Korniss János, 15. gyermeke keresztapjának Szakasits Árpád köztársasági elnököt kérte fel. Korniss 15 gyermeke közül tíz van életben. Szombat délután a keresztelőn nyujtották át a köztársasági elnök ajándékát a boldog családnak.

*

VIKÁR BÉLA iratai, könyvei és gyorsírási füzetei kerültek elő véletlenül a Teleki-téren. A Tudományos Akadémiának ajándékozott hagyatékból valószínűleg előkerül az a nagyértékű levél is, amelyet Sztálin generalisszimusz írt tíz évvel ezelőtt a nagy magyar folkloristának. Vikár Béla ugyanis annakidején megtanulta a grúz nyelvet és leforditotta magyarra Rusztavelli grúz költő Tariel című művét. Vikár Béla a magyar fordítás díszkötésű példányát elküldte Sztálinnak, aki szívélyes hangú levélben köszönte meg a kedves figyelmet.

*

* Kötött ruha, szoknya, blúz dr. **Horváth** Ernőné és **November** Sándorné **Tip-Top trocotage** üzletében. Régiposta-u. 14.

*

ISMÉT KÖLTÖZKÖDIK a nemrég alakult Központi Lakáshivatal. A Városháza legforgalmasabb hivatala a harmadik emeletről rövidesen leköltözik a földszintre.

*

A BELVÁROSI SZINHÁZ új igazgatóját hír szerint szerdán vagy csütörtökön nevezik ki egy kitűnő színházi szakember személyében.

*

A COMPANEZ-DARAB utolsó próbáira és a premierre a Vígszínház igazgatósága már hetekkel ezelőtt meghívta a szerzőt, aki örömmel fogadta el a meghívást. A párisi magyar követségen keresztül most értesítették a Vígszínház vezetőségét, hogy Companez a francia vasutas-sztrájk miatt elhalasztotta budapesti utazását.

*

OLÁH GUSZTÁVOT táviratilag kérte fel a milánói Scala igazgatósága, hogy vállalja el a Carmen rendezését.

*

* UJVONALÚ kosztümblúzok mestere Dobó. Régiposta-u. 7—9.

*

SCHACHT nem kívánatos Svájcban — ezzel a válasszal utasította vissza a svájci külügyminisztérium Hjalmar Schacht náci politikus letelepedési kérvényét.

*

HÁY GYULA Berlinbe utazott a Tiszazug bemutatójára. A darab német címe: »Haben«. A Reinhardst Deutsches Theater adja elő. Háy évekkel ezelőtt maga írta a német verziót is. Berlin után Münchenben, Stuttgartban és Frankfurtban is bemutatják a »Haben«-t.

*

* Divatfűzők, tökéletes melltartós kombinék Ditától, Régiposta-u. 13

*

TAVASSZAL sor kerül a Központi Városháza százéves épületének tatarozására is. A műemlékrészt és a régi tornyot helyreállítják, kijavítják a sérüléseket és újjáfestik a Városház-utcai homlokzatot.

*

VIDONKA alakját »szakértő« közönség előtt mutatta be Keleti László: a »Különös házasság« jellegzetes szlovák asztalosát a csehszlovák követségen rendezett estélyen kellette életre — nagy sikerrel.

MDK

Zerinváry Kornélia, festö.

Mátrafüredi erdei út. Vizfestmény.

Nyirogyházi Nův. Netek. 1940.máj.4.-töl jun.3.ig.
Képzömüv. Kiáll. tárgymutató. 12.1.

Zerffi Gustáv

Sárkői Mátyás: Alit-majdnem magyarná tett egy forradalom. = Irodalmi Újság, 1961 június 15. 4.

Zerffi Gusztáv

Kun Miklós

„A viharokban szenét kavarodik fel." Vázlatok a Zerffi-jelenséghez

[Franz Tibor könyvéről]

Magyar Nemzet. 1986. ápr. 29. 6.

ZERFFI Gusztáv

Erdődy Gábor

Egy módneres köpönyegforgató anatómiája

Frank Tibor: Egy emigráns alakváltozásai. Zerffi Gusztáv bályahelye

Népszabadság. 1986. okt. 2. 7.

1915–16, olaj, vászon,
87×156 cm, Bahrusin
Múzeum, Moszkva

M. Z. Levin: Díszletterv
Szaltikov–Csedrin
Pazukin
halála című művéhez,
1924, papír, akvarell,
30,5×33,7 cm,
Leningrádi
Színházművészeti és
Zenei Múzeum

ZERFFI Gusztáv

FRANK Tibor: Egy emigráns alakváltásai : Zerffi Gusztáv pályaképe 1820-1892. Bp.: Akad.,1985 330 p. ill.

rec. Jósa György Gábor = Könyvtáj, 1985, 12. 21.

Ismeretsége Josef Barth orvossal
abban segitet neki, hogy beajánl
Szépmüvészeti Muzeum régiséggyüj
állandó állást kapott és ezzel a
A bécsi Szépmüvészeti Muzeumban
rajzot őriznek. Főfeladata mind
rajzkópiát készitsen antik vázák

KÖZHIVATALNOK ÉS SZABADON ALKOTÓ

Különös elösegitőt talált gróf
személyében, aki jelentős mügyü
a bécsi Képzömüvészeti Akadémiá
alapja lett a kiképzési célokat
Fendi elsősorban a grófi gyüjte
vel foglalkozott és számos kópi

ZERFFI Gusztáv

GERGELY András: Frank Tibor: Egy emigráns alakváltozásai : Zerffi Gusztáv pályaképe, 1820-1892. Bp. Akad.K., 1985 [rec.] = Századok 123.évf.5/6.sz.1989 707 - 709.p.

Cseke Péter:

Mire jó a Zerindi Képtár? - Kerekasztal beszélgetés a zerindi irodalmi körben. /TYUKODI LAJOS, KOCSIK JÓZSEF, KUSZTOS ENDRE, CSANÁDI JÁNOS, PAPP MÁRIA, SZILÁGYI KATALIN, HEVESI VIKTÓRIA, KOVÁCS SÁNDOR, SZŰCS JÓZSEF, MÉSZÁR FERENC, CSÁKY BARNA és FAZEKAS JÓZSEF nyilatkozatai./

Falvak Dolgozó Népe, 1974. május 29. 4-5.old. 11 kép.

Cseke Péter:

Képtár nyilt Zerinden. /1974 május 18-án, élő müvészek alkotásaiból./

Utunk, XXIX.évf. 27./1340./sz. 1974. jul.5. 7.old.

ZERFFY Gusztáv

NHQ No.106. 1987

A FASCINATING IMPOSTOR

Tibor Frank: *Egy emigráns alakváltozásai. Zerffi Gusztáv pályaképe 1820–1892.* (Metamorphoses of an Exile.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985, 330 pp.

Gusztáv Zerffi's name is known to two sets of specialist readers: one to whom his reputation in Hungary arose first for his brutal criticism of Sándor Petőfi's poetry (1846), his volte-face during the 1848–49 revolution during which he edited a radical newspaper and, finally, his unmasking in exile as a police informer. To some English readers he is known as an author of skilfully written works on cultural history, who became the chairman of the Royal Historical Society; to them he is recognized as one of those who encouraged a revival in English historiography and as someone whose public life and role figured in the spread of a rationalist world view in the Britain of the 1870s and 1880s. Although the identity of these two Zerffis has been no secret, his career, with all its unexpected twists and turns, has never yet been fully explored.

This exploration is what Tibor Frank has undertaken. Zerffi's life encompassed as many places as it did occupations and activities. It must have been extremely difficult to collect the documents on Zerffi's career, who, in all probability, destroyed his own papers towards the end of his life. Tibor Frank has gathered a huge amount of material from sources which include Hungarian government archives, documents and private correspondences, the Imperial material in Vienna, the Marx bequest and collections in Britain. This imposing material has yielded significant results and Frank has succeeded in reconstructing Zerffi's life, supplying practically all the missing links.

These newly discovered details reveal Zerffi the informer and turncoat in a truly repugnant light. Frank's accomplishment is not only an historian's triumph but gives moral satisfaction insomuch that they are proof that no really base acts can remain hidden in the long run.

Who in fact was Gusztáv Zerffi?

He came from a family of assimilated Jews who had moved from Germany to Hungary. He had tried his hand on the stage and later became a journalist, writing for the German and Hungarian papers appearing in Pest although publishing his books, written in German, abroad. The best known period of his life had been his work as a literary reviewer in 1846–47, when he rudely assailed Sándor Petőfi, Hungary's most popular poet. Presumably his intention was to attract the attention of the Austrian government. Although he did succeed in so doing, they were still wary of him in that he had no political credit, having published liberal polemics abroad. Zerffi recognized the excellent opportunities offered by the revolution and War of Independence against the Habsburgs in 1848, and soon became a leading figure among the left-wing opposition journalists. He remained faithful to the cause of the revolution throughout and, after its collapse, went into exile in Turkey. Here, however, he soon after entered into the service of the Austrian secret police. During fifteen years in this capacity, to 1865, he sent more than 2,000 numbered reports on Hungarian émigré politicians to Vienna, first from Turkey, then from Paris and, finally, from 1853 on, from London. He did not restrict himself to collecting and forwarding information, for he was no simple spy but a well-paid agent, whose duties included exerting a concrete influence on the activity of the exiles.

Zerffi moved with extraordinary cunning amidst the nineteenth-century's systems of communication and meta-communication. He knew how to inspire confidence of others in himself by letters and tiny gestures, and even more so, how to sow distrust among people while acting as a friendly go-between or, indeed, as a maker of friendships. Apart

from collecting this extensive material, Tibor Frank, with a fine sense of analysis and for picking his way through the jungle of the secret reports, letters and memoirs written in exile, manages to interpret the written sources so as to portray Zerffi's tactics as an agent.

The sections in which Frank analyses the relationships between Hungarian and German exiles (including those between Kossuth and Marx, which Zerffi the agent consciously set out to undermine in his work) deserve the wider attention of historians, particularly those engaged in the history of the labour movement. Zerffi "practically incited Marx against Kossuth... In all instances one clearly sees Zerffi's intention always to form his judgements, his messages and his style according to the prospective tastes of his correspondent." Agents urged opposing parties to produce their views before the public, and then, if they found the manuscripts suitable to cause dissension among the exiles, had them published; in all cases they had them forwarded to Vienna. "One is surprised by the almost engineering-like precision with which Vienna moved its agents in the arena and in the underworld of international politics." Zerffi carried out the duties entrusted to him with passionate zeal, lying and denouncing unscrupulously; he considered his work as an agent a calling, not a means to earn a living.

For a few years from 1854 on, Zerffi disappears without a trace; in all probability, he had been gradually exposed and forced to soft-pedal a little. In 1860, he published a political pamphlet, anonymously and presumably at his own initiative, in which he tried to justify the policies pursued by Austria. Around that time he had infiltrated himself into the *Deutscher Nationalverein*, a society of German exiles. In 1865, his work as an agent came to a permanent end, perhaps because the Austrian empire, preparing for the *Ausgleich* with Hungary, no longer considered the exiles as a major obstacle. Zerffi then directed his interests towards commerce, hoping his contacts and command of languages would enable him to act for British firms in Hungary or in Vienna. Disappointed in this expectation, he earned his livelihood and a considerable fame from what had been one of his incidental activities, the teaching of art history. He wrote an eclectic textbook on the history of art (in which he mingled racism with positivism), and delivered lectures of a rationalistic character. He joined the Royal Historical Society and soon became its chairman. On a Japanese commission, he wrote a handbook on historical methodology, in which, surprisingly, he stressed—for the Japanese—the superiority of the white "race." (Nevertheless, this work did have its mediatory function of making the methods of European historiography familiar in the Far East.) Zerffi naturally became no scholar; his theoretical grounding was eclectic and contradictory and he had no original ideas of his own. Yet he had an amazing ability to sense the demands the British were making of historiography. As a popularizer of knowledge, his work was far from insignificant. He died in 1892 as Doctor Zerffi, well-known among the cultivated English middle class.

Zerffi's life, although extraordinary, was scarcely unique. Disregarding for the moment the fact that his continual changes in political views in a way that was unpardonable even according to the moral norms of the time, or that he denounced his former comrades for money, one encounters an ambitious intellectual, who before 1848 had chosen Hungary as his homeland and hoped to make a notable career as a journalist in the Hungarian and German press of Hungary. He did succeed in gaining a name, indeed even notoriety, with his literary reviews. In the revolution of 1848–49, he did not fish in troubled waters: he kept aloof from anarchistic tendencies and served the Hungarian cause throughout. He did not turn democrat but correctly realized that under the new conditions his social position, coming from an immigrant Jewish family, no longer constituted any disadvantage, and that

a free press offered him greater opportunities than a censored one—in short, he would feel better in a liberal Hungary than within the conservative Habsburg empire. The Habsburgs, with the help of the Czar, overthrew the liberal Hungarian state. Zerffi's response was, as it were, a shrug: he had not identified himself with this cause, he had only wanted to exploit its advantages. This same principle he went on to assert with the victors: absolutism needed informers among the exiles, so he took to writing his diligent reports. As the documents which have come down to us and have now been published by Frank show, he did not flatter the system; on the contrary, he often snubbed the Austrian bureaucracy and repeatedly suggested that they come to terms with the liberals. (At the same time he was branding Kossuth as a warmonger and describing Marx as a dangerous subversive.) Writing reports—the absolutist genre of political pomposity—seems to have become an obsession with him; he must have felt hard put to look for a new occupation at the age of forty-five. He seems to have maintained a continental, Germanic intellectual front in England, one which he then made much of. After 1865, he peddled the more progressive historiography of the continent in Britain and, later, in Japan.

In the Hungary of the years before 1848, many young intellectuals emerged from poverty and obscurity. It was a period of upward mobility, in which the rising urban middle-classes offered opportunities in various fields from the economy to culture. Zerffi took one of these opportunities. Nor were his metamorphoses something unique among the Hungarian exiles after 1849. Although only few of them descended to become informers, many were forced to undergo similar sea-changes in order to earn a living.

Zerffi was also urged on by an adventurousness blended with cynicism, a combination common at the time among the English upper middle classes.

Gusztáv Zerffi was not in the least a mysterious character. He was neither more nor less than a gifted moral insane. Tibor Frank, in his analysis, goes beyond the sources, exploiting his information to the maximum without entering into speculation. The records, however, fail to throw light on how Zerffi's thinking developed, on what had made him indifferent to fundamental human values. Frank argues convincingly that "it was principally a complete lack of national ties and of a sense of a homeland that distorted Zerffi's personality. We do not know whether he considered himself a Hungarian, an Austrian or an Englishman. We do not know whether he thought about the world in the terms of a Jew, a catholic or an atheist." His was what is fashionably called a crisis of identity, his personality all shell and no kernel. One may add that he seems to have been unable to evaluate his own values—in all probability he considered himself a congenial journalist, an excellent politician, an original scholar, and he exonerated himself from following the upright path of a career by believing that his birth made it impossible for him to rise to the status of a leader of society. Yet none of this was true. He was merely a smart journalist and a mediocre politician while the rise of the middle classes had made social mobility possible as, paradoxically enough, the last years of Zerffi's own life show.

Tibor Frank's monograph is more than a biography in the narrow sense. It describes the network of secret agents of the time of Alexander Bach, the Austrian Minister of the Interior of the 1850s, presents the various factions among the Hungarian exiles, the factors governing intellectual life in Victorian England and even offers a glimpse into historical studies in Japan, a country just then emerging as a modern state.

The book adds to its value by publishing, in the original German version, some surviving reports of Zerffi the secret agent—25 of them dating from 1850–65. Illustrations and reproductions help to bring the period and its characters nearer.

ANDRÁS GERGELY

ARTS

FIFTY CENTIGRADE OUTSIDE

Exhibition of Tihamér Gyarmathy in the Műcsarnok

In 1939 Tihamér Gyarmathy met Max Bill in Switzerland who in turn provided him with a letter of introduction to Ernő Kállai.[1] The latter (1890–1954) was a teacher in the Bauhaus of Dessau and editor of the periodical *bauhaus* at the turn of the 1920–30s. This friendship with Kállai had a decisive influence on Gyarmathy's art. After the Second World War they worked together in Budapest in the avantgarde artists groups of the *European School* and the *Gallery to the Four Quarters of the Globe*. Kállai was in effect one of their spiritual leaders. In 1948, during the Stalinist era in Hungary, the groups were disbanded by the authorities and the individuals involved were deprived of all opportunity to exhibit their work. Gyarmathy went into interior exile; his technical training meant that he could get a job and more or less keep his head above water; he continued to paint. He was one of those who were not affected or mutilated by the official schematic art of the period. We, his contemporaries, know the strength required for an artist without the least hope of recognition to preserve his integrity and even enrich his oeuvre as if nothing happened. He received moral support from Ernő Kállai who, although dismissed from his post at the Academy and with no chance of publishing his writings, continued to criticize and orient artists. "He was the ferment in the apparently silent Hungarian avant-garde," recalled Gyarmathy the frequent visitor in his studio.

The material in the first room of the Gyarmathy-exhibition in the *Műcsarnok* is the first publication of a Kállai-selection made over thirty years ago. For this reason the legend "*To the Memory of Ernő Kállai*" appeared on the catalogue, posters and invitations. The other two rooms contain newer works. In October 1986 Max Bill happened to present his exhibition in the other wing of the building; this was no accident either.

The first room of the Gyarmathy-exhibition, with 55 paintings, the bulk of them being some forty years old, is a museum in itself. Hungarian art history has found a new painter; it has been complemented with a hitherto missing link. The pictures painted on zinc-plates contribute to this impression. In the poverty of his post-war years, the painter obviously was not able to lay his hands on canvas and tried to paint on the zinc-plates available at that moment. I am not aware of any precedents for this: we have works painted on copper-plate and marble in eighteenth century Holland but I have not heard of *tin* pictures. This is a further nuance in the *ensemble*, since zinc-plates suggest their presence even when painted over, let alone when one or another field of that shining, whitish background bare.

[1] *NHQ* 64

diségből való kizárása ellen a Hosszú Szejmek korszakában olyan gondolkodók és politikusok léptek fel, mint Staszic vagy Kollataj. Azt hangoztatták, hogy a városoknak és polgárainak rendi jogokat kell biztosítani, és ezzel együtt azt képviselték, hogy a zsidóság városi iparűzésének is szabad utat kell engedni, még a céhekbe való belépésük lehetőségeinek biztosításával egyetemben. Staszic és Kollataj törekvései azonban ekkor még eredménytelenek voltak, mivel ekkor még a zsidóság asszimilációja nemigen volt előrehaladott állapotban. Főleg a zsidó faluközösségek, a „kahel"-ek ekkori vitalitása következtében zárt etnikai csoportokban és szigetekben éltek.

Az első zsidóemancipációs törvények a napóleoni háborúk idejében születtek. Ezek azonban a mai Lengyelország központi vidékeire voltak érvényesek és ezzel szemben az orosz megszállási övezetben rendkívül kemény diszkriminatív rendelkezések, intézkedések voltak érvényben. Így ebbe a kérdésbe a cári adminisztráció úgy avatkozott be, hogy a Birodalom területén bizonyos, meghatározott területeket jelölt ki, ahol ezek letelepedhettek. A varsói fejedelemség területén a falvakból a városokba akarták elűzni a zsidókat, annak következtében, hogy a zsidók kocsmáltatás révén jutottak jövedelmekhez, a jobbágyok körében élvezett és gyakorolt kocsmáltatási jogaik révén. A napóleoni háborúk idejében és az azt követő korszakban a falvakról igyekeztek a zsidóságot telkeiről elűzni a városokba. Ezzel egyidőben a reformpolitikus Wawrzyniec Surowiecki azt hangoztatta, hogy a zsidókérdést a fiziokratáktól eltérően merkantil módon kell megoldani. Szerinte a zsidóknak a faluról való elűzésének úgy kellett volna bekövetkeznie, hogy a városokba betelepedve számukra itt az emancipáció eredményeként a szabad iparűzést kell biztosítani a polgári és állampolgári jogokkal együtt. Vagyis szerinte mint városi lakosok és iparosok a polgári rend tagjaivá kell válniok olyan formában, hogy a szabad városi iparűzést biztosítva a polgárság velük együtt emelkedjen fel a harmadik rend soraiba. Lényegében ezek voltak a napóleoni korszak legfontosabb eredményei, vagyis 1812-től kezdődően léptek életbe az első zsidóemancipációs és jobbágyfelszabadítási rendelkezések, és így a zsidóságnak a városokba való bejutását is lehetővé téve.

Ezzel szemben az orosz Novoszilcov azt a korábbi – a Habsburg-udvar kameralistái körében létező elgondolást igyekezett megvalósítani, miszerint a zsidóságot falun kell letelepíteni mezőgazdasági termeléssel, földművességgel foglalkoztatva. A porosz megszállási övezetben a zsidóság lélekszáma nem volt jelentős, azonban az osztrák Galícia esetében a már jelzett és konkrét, korábbi rendelkezések következtében csak zsidók által lakott területek és körzetek alakultak ki, és a novoszilcovi elképzelés napóleoni háborúk után is az orosz megszállási övezetben szintén ilyen elkülönült és szeparált területeket alakított ki. A napóleoni háborúk megtorló intézkedései után – a megszálló hatalmak elképzeléseivel és törekvéseivel párhuzamosan – a korabeli lengyel liberális nemesi mozgalmak is foglalkoztak a zsidóság kérdésével. Egyrészt azt hangoztatták, hogy falusi telkeikről el kell űzni őket, mivel a kocsmáltatás kizsákmányoló eszközét alkalmazták a jobbágyokkal szemben, azonban az új környezetben a városokban sem kerülhetnek jobb helyzetbe. Arra lettek figyelmesek, hogy a korabeli lengyel városok és a polgárság városai lakóinak helyzete rendkívül sanyarúságos. Ők lényegében nem valódi városokban élnek, mert ezeknek nagyon sok mezővárosi vonása van és itt a mezőgazdasági tevékenység szerepe ugyancsak jelentős. Később, a megtorlások korszakában is hallatta hangját Wawrzyniec Surowiecki, aki a zsidók emancipációját úgy képzelte el, hogy a szabaddá nyilvánított városokban iparűzési szabadságjogokat nyerhettek volna egy valódi városfejlődés beindulása következtében és eredményeként.

Így az első, a zsidók szabadságjogait biztosító intézkedések a napóleoni háborúk korszakából, az 1812-es évből származtak, majd pedig az 1831-es felkelést követő években az orosz megszállási övezetben a lengyel ipar sajátos helyzetéből fakadóan – magának az egész Cári Orosz Birodalom keretén belül – kialakult a zsidó vállalkozói, gyáros és bankár polgárság. Ezen korszaktól kezdődően emelkedhettek fel a lengyel zsidók a kereskedők és gyárosok rétegeibe, (de ugyanakkor szabaddá nyíltak az utak a kereskedői társaságokba a polgári tömörüléseken túlmenően). Megnyílt az út az iskoláztatás felé és ekkor már katonai szolgálatot is teljesíthettek. További asszimilációs lehetőségeket biztosított pl. a szabadkőműves páholyokba, valamint a polgári szalonok társaságaiba való bejutás. Nagyon érdekes jelenség, hogy ezen folyamatokkal és törekvésekkel párhuzamosan a lengyel liberális reformnemesség elgondolásai között ekkor még felmerült pl. a tatárok, a „karaim"-ok, valamint általában a Lengyelország területén élő iszlám vallásúak, a muszlimok emancipációjának gondolata is. Ezek az eszmei emancipációs mozgalmak, melyek az 1830-as évektől kezdődően nagyon határozottan kimutathatók, később a népek tavaszának korszakában ugyancsak megerősödtek. Így ekkor Joachim Lelewel nemcsak azt hangoztatta, hogy számukra a polgársággal egyenlő jogokat kell biztosítani, hanem pl. Adam Mickiewicz lengyel zsidó légiók felállításának gondolatát is felvetette.

Mint ahogy írásunk kezdetén jeleztük, a zsidóság emancipációja a jobbágyfelszabadításokkal párhuzamosan folyt Lengyelország egyes megszállási övezeteiben végrehajtott jobbágyreformokkal. Az utolsó és a legkésőbbi zsidó emancipációs törvény és felszabadítási rendelkezés az 1863-as felkelés után III. Sándor cár uralkodása idejéből származik, amikor is ezen felkelés leverése után az orosz megszállási övezetben a majorsági birtokon élő földbérlő kocsmárosok földjei saját tulajdonaikba ment át, majd továbbá a számukra kötelező robotot és naturális szolgáltatások nyújtásának kötelezettségét is eltörölték, lehetővé téve, hogy korábban tiltott iparok űzésével foglalatoskodhassanak, és ezzel együtt elfoglalhatták a maguk helyét a városok önkormányzati testületeiben és szervezeteiben.

Tagányi Zoltán

FRANK TIBOR

EGY EMIGRÁNS ALAKVÁLTOZÁSAI. ZERFFI GUSZTÁV PÁLYAKÉPE 1820–1892.

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985. 330 l.

Két Zerffi Gusztáv élt a szakmai köztudatban: az egyik a magyarországi: Petőfi költészetének durva támadójaként tette itt nevét hírhedtté, bár számon tartották azt is, hogy a forradalom alatt pálfordulást hajtott végre, radikális lapot szerkesztett – hogy azután az emigrációban rendőrbesúgóvá züllötten tűnjék el az ismeretlenségben. Az angol történetírás egy másik Zerffit ismer: ügyes művelődéstörténeti összefoglalások íróját, aki a laikus (ám nem dilettáns) történészeket tömörítő Királyi Történelmi Társulat elnöke lesz, s az angol történetírás megújulásának szorgalmazói közé tartozik, s akinek 1870-es 1880-as évekbeli közéleti és tudománynépszerűsítő munkássága jelentősen hozzájárult a racionalista világkép angliai elterjesztéséhez. A „két" Zerffi azonossága persze nem volt ismeretlen, ám a fordulatokban bővelkedő pálya egészében feltáratlan maradt. A különleges emigránssors felderítésére vállalkozott Frank Tibor. Zerffi működésének színterei éppoly változatosak, mint tevékenységének formái. Rendkívül nehéz volt tehát összegyűjtenie a saját irathagyatékát élete vége felé bizonnyal megsemmisítő Zerffi pályájának dokumentumait. Frank Tibor roppant mennyiségű és a legkülönbözőbb gyűjteményekből származó forrásanyagot tárt fel: a magyar kormányszervek irataitól, magánlevéltáraktól kezdve a bécsi birodalmi igazgatás anyagain és Marx hagyatékán át angliai gyűjteményekig terjedt kutatói érdeklődése. Az impozáns anyaggyűjtés jelentős eredményeket hozott: Frank Tibornak sikerült az életút rekonstrukciója, megtalálta a hiányzó láncszemeket.

A besúgó-denunciáns-köpenyegforgató Zerffi alakja a legkevésbé sem vált rokonszenvessé, sőt a részletek nyomán válik igazán ellenszenvessé. Ezért akként fogalmazhatunk, hogy Frank teljesítménye nemcsak a történettudomány diadala, hanem az utókor morális elégtétele is egyben, annak bizonyítéka, hogy jelentősebb alantas cselekedetek nem maradhatnak rejtve az utókor előtt.

Ki volt hát Zerffi Gusztáv?

Német földről Magyarországra költözött zsidó asszimiláns családból származott. Próbálkozott a színészettel, majd újságíró lett. Életének eddig legismertebb periódusa 1846–47-es évekbeli irodalomkritikusi működése, amikor durván nekirontott az ország legnépszerűbb költőjének, Petőfi Sándornak. Valószínű, hogy legfőbb célja a kormányzat figyelmének felkeltése volt. Felfigyeltek rá, de nem bíztak benne, nem volt politikai hitele – hiszen korábban külföldön liberális publicisztikai írásait jelentette meg. Zerffi felismerte, hogy az 1848-as forradalom milyen kiváló érvényesülési lehetőségeket kínál, s hamarosan a baloldali ellenzéki publicisztika egyik vezéralakja lett. Mindvégig kitartott a forradalom ügye mellett, a vereség után törökországi emigrációba húzódott, ahol hamarosan az osztrák besúgóhálózat szolgálatába állt. Tizenöt évi működése alatt – 1865-ig – több mint kétezer számozott jelentést küldött Bécsbe, előbb Törökországból, majd Párizsból, végül – 1853-tól – Londonból. Zerffi működése nem korlátozódott információk gyűjtésére és továbbítására, nem kém volt, hanem jól fizetett ügynök, akinek feladatai közé tartozott, hogy aktívan befolyásolja az emigráció működését. Zerffi páratlan ügyességgel mozgott a 19. század kommunikációs és metakommunikációs rendszerében. Értett ahhoz, hogy hogyan lehet levelekkel, parányi gesztusokkal emberekben bizalmat kelteni személye iránt, s még inkább ahhoz,

hogy baráti közvetítőként, sőt barátságokat közvetítőként bizalmatlanságot keltsen emberek között. Az előbb Frank Tibor kiterjedt anyaggyűjtését méltattuk, most a titkos jelentések, levelek, gesztusok, emigrációs emlékiratok dzsungelében biztonsággal eligazodó szerző elemzőképességét kell kiemelnünk, azt, ahogyan az írott forrásanyag rejtett mozzanataiból összeállítja Zerffi ügynöki taktikáját.

Az egyetemes történetírás, főként a munkásmozgalomtörténet figyelmét is megérdemlik azok a részek, ahol a magyar és a német emigráció, közelebbről Kossuth és Marx – Zerffi ügynöki munkája által tudatosan rombolt – kapcsolatát elemzi. Zerffi „valósággal ingerelte Marxot Kossuth ellen... szembeötlő minden esetben Zerffinek az a szándéka, hogy mindenkor levelezőtársának várható tetszése szerint alkossa meg ítéletét, formálja mondanivalóját, igazítsa stílusát". Az ügynökök az egymással szemben álló feleket arra ösztönözték, hogy nézeteikkel lépjenek a nyilvánosság elé, s a kéziratokat azután, ha az emigráció bomlasztására alkalmasnak találták, megjelentették – de Bécsbe mindenképpen elküldötték. „Meglepő az a szinte mérnöki pontosság, amivel Bécs külföldi ágenseit a nemzetközi politika küzdőterén és egyszersmind alvilágában mozgatta." Zerffi pedig szenvedélyes buzgósággal tett eleget a rábízott feladatoknak, gátlás nélkül hazudott, denunciált, ügynöki munkáját hivatásnak s nem kenyérkeresetnek tekintette.

1854-től néhány évig nyoma vész Zerffinek, valószínű, hogy – lassan-lassan lelepleződve az emigráció köreiben – aktivitását mérsékelnie kellett. 1860-ban név nélkül, feltehetőleg saját kezdeményezésére, politikai röpiratot jelentet meg, amely az osztrák politikát igyekezett igazolni. Ekkoriban épült be a német emigránsok egyesületébe, a Deutscher Nationalvereinbe is. 1865-ben végleg befejezi ügynöki tevékenységét, a kiegyezés felé tartó birodalom számára az emigráció már nem számottevő tényező. Zerffi ekkor a gazdasági élet felé tájékozódik, azt reméli, hogy nyelvtudása, kapcsolatai révén angol cégek magyarországi vagy bécsi képviseletére vállalkozhat. Csalódnia kell, s az ügyes tollforgató ezután egyik, eddig mellékes tevékenységéből, művészettörténet-tanári munkásságából teremt tisztes megélhetést és tisztes hírnevet. Eklektikus művészettörténeti tankönyvet ír (a fajelmélet elegyedik benne a pozitivizmussal), racionalista jellegű ismeretterjesztő előadásokat tart. Belép a királyi történelmi társulatba, ahol hamarosan elnöki pozíciót szerez. Japán megrendelésre történettudományi-módszertani kézikönyvet készít, amelyben – meglepő módon – a japánok számára is a fehér „faj" felsőbbrendűségét bizonyítja. (Munkája azonban közvetítő funkcióját, az európai történettudomány távol-keleti megismertetését, betöltötte.) Zerffi persze nem alakult át tudóssá: eklektikus, ellentmondásos elméleti alapokon állott, eredeti gondolatai nincsenek, viszont bámulatos érzékkel szolgálta ki a brit birodalom öntudatos polgárainak históriai igényeit. Tudományszervezőként és tudománynépszerűsítőként azonban korántsem jelentéktelen munkát végzett. „Doktor" Zerffiként, a művelt angol középosztály ismert alakjaként távozott az élők sorából a viktoriánus kor alkonyán, 1892-ben.

Különleges volt életútja? Igen, de nem egyedülálló. Tekintsünk el egy pillanatra attól, hogy politikai nézeteit a kor erkölcsi normái szerint is megengedhetetlen módon váltogatta, hogy pénzért feljelentette korábbi politikai küzdőtársait. Nos, előttünk áll az ambíciózus értelmiségi, aki 1848 előtt Magyarországot *választja* hazájának, a magyarországi magyar és német nyelvű sajtóban akar feltűnést, újságírói karriert elérni. Sikerült neki, nemcsak híressé, hírhedtté vált irodalmi kritikáival. Az 1848–49-es forradalomban – fel- és el kell ismernünk – *nem* a zavarosban halászott, távol állott az anarchista tendenciáktól, s mindvégig szolgálta a szabadságharc ügyét. Ekkor sem vált demokratává, csupán a saját szempontjából helyesen ismerte fel, hogy az új viszonyok között társadalmi helyzete – bevándorolt zsidó családból származott – nem jelent többé hátrányt, hogy a szabad sajtó tágasabb érvényesülési lehetőséget kínál, mint a cenzúrázott, egyszóval, hogy a liberális Magyarországon jobban érezheti magát, mint a konzervatív Habsburg-birodalomban. A liberális magyar államiságot a cár segítségével leverték a Habsburgok. Zerffi most vállat von: ő nem *azonosult* ezzel az üggyel – ő csak az előnyeit akarta kihasználni. És ezt az elvét érvényesíti most a győzteseknél: az abszolutizmusnak az emigráns besúgó szolgálataira van szüksége, szorgalmasan írja tehát jelentéseit. A fennmaradt – és Frank Tibor által publikált – dokumentumokból is kitűnik, hogy nem hízelgett a rendszernek, ellenkezőleg, sűrűn fricskázta az osztrák bürokráciát, ajánlgatta, hogy egyezzenek ki a liberálisokkal... (Közben azért háború szításával vádolta a magyar Kossuthot, veszélyes társadalomfelforgatónak festette le a német Marxot.) Szenvedélyévé válhatott a jelentés-írás, a politikai fontoskodás eme abszolutista műfaja, nehezére eshetett, hogy negyvenöt éves fejjel új foglalkozás után kell néznie. Úgy tűnik, valamiből „kontinentális", „németes" szellemi tojáshéj maradt rajta Angliában is, s ezt bocsátotta azután áruba, felfrissítve persze műveltségét és olvasmányait. A kontinens fejlettebb történetírásával házalt 1865 után Angliában, majd Japánban is.

Az 1848 előtti Magyarországon számos fiatal értelmiségi válhatott ki az ismeretlenségből és a szegénységből. Emelkedő korszak volt, a meginduló polgárosodás lendülete a gazdaságtól a kultúráig lehetőséget nyújtott a kiemelkedésre, s e lehetőségek egyikét realizálta Zerffi Gusztáv. S „alakváltozásaival" nem áll egyedül az 1849 utáni magyar emigrációban sem. Besúgóvá ugyan csak kevesen züllöttek, de sokan kényszerültek alakváltozásra, arra, hogy a gazdaságtól a tudományig új területeken keressenek megélhetést.

Zerffit viszont alakváltozásaiban az a cinizmussal elegy kalandvágy is bátorította, amelynek reprezentánsai az angol középosztály felső köreiben már akkor is nagyobb számban fordultak elő, mint a kontinensen.

Rejtélyes alak volt-e tehát Zerffi Gusztáv? Korántsem. Tehetséges moral insanity volt csupán. De miért lett azzá? Frank Tibor elemzéseivel folyvást a források mögé hatol, adatait maximálisan kiaknázza, anélkül, hogy spekulatív fejtegetésekbe bocsátkoznék. Arra azonban, hogy miként gondolkodott Zerffi Gusztáv, mi tette őt az alapvető emberi értékek iránt közömbössé, nincsenek forrásaink. Frank azonban valószínűsíti, hogy „mindenek előtt a nemzeti kötelék, a hazatudat teljes hiánya torzította el Zerffi egyéniségét. Nem tudunk arról, hogy vajon magyarnak, osztráknak vagy angolnak tartotta-e magát. Nem tudjuk, hogy zsidóként, katolikusként vagy ateistaként gondolkodott-e a világról" *Identitásválság* jellemezte tehát, személyiségének nem volt magja, csak héja. Hozzátehetjük: felsejlik itt az önértékelés zavara is: Zerffi bizonyára zseniális újságírónak, nagyszerű politikusnak, eredeti tudóstehetségnek képzelte önmagát, s rögtön felmentést adott magának a tisztes érvényesülés alól: származása nem teszi lehetővé, hogy a társadalom vezetői közé emelkedjék. Egyik kiinduló tétele sem volt igaz. Újságírónak csupán ügyes volt, politikusnak kisszerű, tudósnak epigon – a társadalmi emelkedést pedig a 19. század polgárosodó társadalma már biztosította, paradox módon Zerffi életének utolsó évtizedei példázzák ezt a legjobban.

Frank Tibor monográfiája nem szűken életrajzi jellegű. Megismertet a Bach-rendszer titkos ügynöki hálózatával, bemutatja az emigráció áramlatait, feltárja a viktoriánus Anglia szellemi életének meghatározóit, bepillantunk még a születő Japán történetírásának műhelyeibe is.

A kötetet Zerffi titkos ügynöki jelentésének fennmaradt példányai eredeti német nyelvű kiadása gazdagítja. Huszonöt jelentést olvashatunk az 1850–1865 közötti évekből. Képek, reprodukciók hozzák közelebb az olvasóhoz a korszakot és szereplőit.

Értékes, az európai történetírás figyelmére számot tartható munka született a bizarr emigránssors rekonstrukciója nyomán.

Gergely András

DIE PROTOKOLLE DES ÖSTERREICHISCHEN MINISTERRATES 1848–1867
V. ABTEILUNG

DIE MINISTERIEN ERZHERZOG RAINER UND MENSDORFF BAND 3
5. NOVEMBER 1861–6. MAI 1862

Bearbeitet von
STEFAN MALFÈR

AZ OSZTRÁK MINISZTERTANÁCS JEGYZŐKÖNYVE 1848–1867

Wien 1985

Az Österreichische Ost- und Südosteuropa Institut gondozásában, Stefan Malfèr szerkesztésében az osztrák minisztertanácsi jegyzőkünyvek újabb kötete látott napvilágot. A kiadvány az 1861 novembere és 1862 május közti fél esztendő 82 minisztertanácsi jegyzőkönyvét tartalmazza az azokhoz kapcsolódó mellékletekkel, amelyek maguk is érdekes és lényeges történeti források; pl. uralkodói leirat-tervezetek Forgách Antal magyar udvari kancellár, vagy Nádasdy Ferenc erdélyi kancellár tollából a magyar ország-

Művészettörténeti Értesítő
1977/1

Zerffi Gusztáv György

KUTATÁS

MŰVÉSZETSZEMLÉLET ÉS TÖRTÉNELEMFELFOGÁS A VIKTORIÁNUS MŰTÖRTÉNETÍRÁSBAN: ZERFFI GUSZTÁV GYÖRGY

Ha a viktoriánus Angliában működő magyar műtörténészről esik szó, szinte bizonyosan Henszlmann Imrére gondolunk. S méltán: a sokoldalú tudós a korabeli műtörténetírás legnagyobbjai közé tartozott.[1] Van azonban rajta kívül az 1848—49-es magyar emigrációnak egy másik tagja is, aki — igaz: később, nem kizárólagosan, és messze nem olyan mércével mérhetően — művészettörténettel foglalkozott Londonban.

Zerffi Gusztáv György (1821—1892) nevét a hazai szakirodalom jószerivel csak 1849 előtti, magyarországi tevékenysége nyomán ismeri, és nem vett még tudomást e különös egyéniség londoni pályaszakaszáról. Zerffi forradalom előtti és alatti működéséről elsősorban a Petőfi-filológia jóvoltából állnak rendelkezésünkre adatok. Mint Petőfi buzgó kritikusa vált — életében nem utolsó — hírhedtté, s a hazai kutatás (bár ma is főként csupán Wurzbach *Biographisches Lexikon*-jának múlt század végi, s nem is teljesen elfogulatlan közlése nyomán) arról is tud, hogy a köpönyegforgató publicista a szabadságharc után emigrációba vonult és Bécs kémje lett. E tevékenységének igazi dimenzióit azonban a magyar történetírás ez ideig nem tárta fel, sőt, az 1860-as évek elejével végleg szem elől veszítette Zerffit. Pedig már az 1850-es években is érdemes jobban felfigyelni rá: a túlságosan is ,,mozgékony'' emigráns ugyanis egyformán jó kapcsolatokat igyekezett kiépíteni a Kossuth-emigráció fontosabb szereplőivel (előbb — még a London előtti időszakban — a volt Kormányzóval és szűkebb környezetével, majd Szemere Bertalannal és Kossuth más ellenfeleivel); hosszabb időn át közvetlen kapcsolatban állott Marxszal; az 1850/60-as évek fordulóján pedig a Londonban is működő német liberális-polgári *Deutsche Nationalverein*hez, Gottfried Kinkel környezetéhez csatlakozott, s ekként Marxék aktív ellenfele lett. Ezzel egyidejűleg, s minderre építve 1849-től egészen 1865-ig (!) a bécsi Külügyminisztérium egyik legjobban fizetett ügynöke volt, s közel kétezer számozott kémjelentést készített.

Magában is érdekes az emigráns e sötét korszakának befejezése és az ,,új'' Zerffi kialakulása. Ez nyilvánvalóan összefügg a londoni magyar — és nemzetközi — forradalmi emigráció politikai alkonyával az 1860-as évek közepén. Úgy tűnik, Zerffi londoni működésének e második periódusa a forradalmi emigráció politikailag aktív korszaka utáni életutak egyik lehetséges típusaként értelmezhető. Ez az életszakasza, melynek során a hírhedt besúgóból a korszak egyik számon tartott angol művészettörténésze és történetírója vált, tudománytörténeti szempontból érdemel figyelmet. E pályaszakaszáról eddig — ugyancsak mindössze néhány századvégi eredetű, angol lexikonadatra *(Dictionary of National Biography)* támaszkodva — egyes külföldi historiográfiai munkák tudósítottak, melyek viszont mit sem tudnak Zerffi bécsi kapcsolatairól, az ,,egykori honvédkapitány'' kétes politikai múltjáról. Úgy tűnhet tehát, hogy mintegy negyven esztendős emigrációja során két Zerffi élt Angliában: előbb egy bécsi megbízói által is szégyellt, kisszerű, bár fontos szerepet játszó ügynök, utóbb pedig egy jelentős életművű, hírneves és a magasabb londoni körökben is respektált tudós, aki a *Royal Historical Society* egyik alapító tagja, majd Tanácsának egyik első elnöke (1880—1885) lett. Életét, tevékenységét, pályájának tanulságait nagyobb lélegzetű történeti tanulmányomban dolgozom fel; az alábbiakban ennek eredményei nyomán Zerffi angliai műtörténészi munkásságát mutatom be.[2]

Zerffi 1853-ban telepedett le végleg Angliában, és az 50-es évek második felétől kezdett történelmet tanítani. Bár a forradalom előtt a *Honderű* hasábjain már közölt műkritikát, a művészettörténet felé csak két évtizeddel később fordult: valószínűleg 1868-ban lett a *National Art Training School* tanára, és 1892-ben bekövetkezett haláláig oktatta itt a ,,díszítőművészetek történetét''. Nincsenek pontos adataink Zerffi és a főiskola kapcsolatának kialakulására vonatkozóan, csupán gyanítható, hogy Zerffit ,,politikai harcostársa'', Gottfried Kinkel ajánlotta a főiskola oktatójául. Kinkelt ugyanis, aki az angliai német emigráció egyik legtekintélyesebb tagja volt és már ekkor is ismert műtörténész, 1861-ben felkérték, hogy tartson előadásokat a South Kensington Museum-ban. Minthogy 1866-ban meghívást kapott Zürichbe és Svájcban telepedett le a művészettörténet professzoraként, lehetséges, hogy üresen maradt helyére az ő tanácsára szerződtették a *Deutsche Nationalverein*-ben mellette működő Zerffit.[3]

A *National Art Training School*, e Londonban működő képző- és iparművészeti főiskola, amely 1897-től — mindmáig — a *Royal College of Art* nevet viseli, 1837-ben kezdte meg működését. Életrehívását egy parlamenti különbizottság munkájának és jelentésének köszönhette, mely felhívta a figyelmet arra az egyébként mindenki által jól ismert tényre, hogy ,,a művészetek a poétikus tervezés legmagasabb szintjeitől le egészen ipar és formatervezés legalacsonyabb szintű kapcsolatáig kevés bátorítást kaptak ebben az országban.'' A bizottság javaslata nyomán nyílt meg a főiskola elődje 1837-ben, *School of Design* néven (1841-től *Central School of Design*). Minthogy a főiskola rendeltetése kifejezetten az iparosok művészeti képzése volt, a tanintézet főhatósága két évtizeden keresztül a Kereskedelmi Minisztérium, a *Board of Trade* volt. 1852-től a *Board of Trade* szervezeti keretein belül létrehozták a *Department of Practical Art*-ot, amelyből egy esztendő múlva alakult ki a *Department of Art and Science*. E kormányszerv 1856-ban kikerült a Board of Trade fennhatósága alól, és ettől kezdve a főiskola is az oktatásügyi kormányzat (ma *Department of Education and Science*, azaz Oktatás- és Tudományügyi Minisztérium) irányítása alatt működik.

A főiskola kezdeti évtizedeire az ipari és kereskedelmi élettel való szoros, intézményesített kapcsolata nyomja rá bélyegét. Részben ez magyarázza, hogy az iskola képzési irányát különféle hivatalos bírálói huzamos ideig nem találták eléggé gyakorlatiasnak. E kritika — amely Zerffi későbbi alkalmaztatása és egész tevékenysége szempontjából is figyelmet érdemel — újra és újra felbukkan azokban a jelentésekben, melyek az első évtizedekben a tanintézet munkáját értékelték. Egy 1847-es különbizottsági jelentés például kifogásolta, hogy ,,a díszítőművészet alapelveit és a kivitelezés során is hasznosítható eredeti tervezés gyakorlatát nem tanít-

ják eléggé hatékony módon," s hogy a diákok „nem ismerkednek meg a kivitelezési folyamatokkal, ami képessé tenné őket az alkalmas és a gyakorlatias összebékítésére a díszítőművészetben." Többek között ez vezetett a főiskola átszervezéséhez még abban az évben, amelynek során először vezették be a díszítőművészetek történetének és elveinek oktatását. Mindez, úgy tűnik, nem hozott lényeges változást, hiszen két évvel később, 1849-ben egy újabb, ezúttal parlamenti vizsgálatot tartottak az iskola ügyében, a nevezetes liberális politikus, Thomas Milner Gibson elnökletével. Maga a tény, hogy a főiskola életével a Képviselőház ismételten foglalkozott, világosan jelzi az oktatási intézmény fontosságát. Ezt még inkább kiemelte a vizsgálóbizottság jelentése, amely az ilyen típusú iskoláknak „nemzeti jelentőséget" tulajdonított. A jelentés újra aláhúzta a már ismert bírálatot, hogy ti. az oktatás nem eléggé gyakorlatias. A Milner Gibson által egyidejűleg készített elnöki különjelentés (melyet a bizottság többi tagjai nem fogadtak ugyan el, de amely a főiskola jövője szempontjából mégis lényegesnek bizonyult) ennél jóval élesebben bírálta a főiskolát és általában a művészeti iskolákat. Milner Gibson szerint ezek az intézmények eladdig semmilyen hatást nem gyakoroltak az ipari kivitelezésre, s legfeljebb az általános művészeti nevelés céljait szolgálták. Sorba vette a manchesteri, a birminghami és a többi nagyvárosban működő, a londonihoz hasonló művészképzőket, és egyenként mutatta ki a mindennapi életre gyakorolt befolyásuk szinte teljes hiányát. A jelentés szerint az ilyen jellegű iskoláknak három funkciója volna: „elemi művészeti képzés, az ipari kivitelezésben ténylegesen részt vevő munkások művészeti ismereteinek fejlesztése, és eredeti (forma)tervezők az eddigieknél tanultabb csoportjának felnevelése."

Jelentős változások történtek a főiskola életében az 50-es és 60-as években. Legfontosabb mindenekelőtt a főhatóság változása volt 1852—53-ban, amit az iskola átköltöztetése követett (1857-ben) South Kensingtonba, majd — 1863-ban — a főiskola felvette a *National Art Training School* elnevezést, ami a tantervben és a képzési célokban végbement változásokat tükrözte. Zerffi tehát már South Kensington-ban, az iskola új épületében kezdhette meg oktatómunkáját, működése során az intézet mindvégig azonos néven, helyen és ugyanazon főhatóság alatt működött.[4]

Az intézmény arculatának a fentiek mellett lényeges vonása volt (és Zerffi tevékenységét is befolyásolta) szoros együttműködése a ma *Victoria and Albert Museum* néven működő ipar- és szépművészeti gyűjteménnyel. E nagy közgyűjtemény alapjait is az 1835. évi parlamenti bizottság jelentése vetette meg, noha a múzeum csak másfél évtizeddel később, az 1851-es *Great Exhibition*, a „Nagy Kiállítás" anyagára épülve vált valósággá. Létrejöttében döntő szerep jutott a kor legjelentősebb

1. A South Kensington Museum fából épített művészeti iskolája, amely eredetileg a Marlborough House-ban állott (A. Stannus vízfestménye, 1863)

2. South Kensington Museum: a férfihallgatók művészeti iskolája (A. Stannus vízfestménye, 1863)

német építészének, Gottfried Sempernek, aki londoni évei alatt közreműködött az 1851. évi világkiállítás és utóbb a múzeum berendezésében és előadásokat is tartott a főiskolán. Ezekben az években, itteni működése nyomán írta meg elméleti főművét, „gyakorlati esztétikáját" is. Bár már a londoni *Somerset House*-ban, a *School of Design* első telephelyén is nyitottak néhány termet múzeumi célokra, a mai „V. & A." tényleges elődje, a *Museum of Manufactures* csak 1852. szeptember 6-án nyitotta meg kapuit, ekkor már a *Marlborough House*-ban, ahová hónapokkal később a főiskola is átköltözött (ekkor éppen *Normal Training School of Art* néven). Mind a főiskola, mind pedig a múzeum 1857-ben költözött ki South Kensington-ba, ahol a mai napig is működnek. A múzeum szomszédsága tehát mindvégig lényeges eleme volt az oktatásnak és az ott felhalmozódó, gazdag anyag tanulmányozása — Zerffi példáján és munkáiból is kitűnik — oktatóknak és diákoknak mindig fontos ismeretforrása volt. Az akkoriban Londonban élő Pulszky Ferenc is megjegyzi, hogy mind a múzeum, mind a művészképző fejlesztésében nagy szerepe volt Viktória királynő férjének, Albert hercegnek, aki „azon volt, hogy rajziskolák, különösen pedig a múzeumok számára megszerzett mintaszerű műipartárgyak által a nemzet ízlését nemesítse." „Ő ti. az első iparkiállításnál meggyőződött arról, mit az egész világ úgyis tudott, hogy az angolok ízlése iparműcikkeikben mögötte áll a franciának, . . . Törekvéseinek célszerűségét az angol parlament is igen hamar elismerte, . . . így alapíttathatott meg a South-Kensington Museum, melyben különösen az olasz reneszánsz a leggazdagabban képviselve találtatik, olyannyira, mint sehol Olaszországon kívül. . ."[5]

A főiskola történetének e rövidre fogott vázlata is világossá teszi, hogy Zerffi milyen közegben kezdte meg műtörténeti előadásait a 60-as évek végén. Nem egyszerűen művészettörténet oktatására kérték fel: a „díszítőművészetek történetéről" kellett előadásokat tartania, vagyis „alkalmazott műtörténetet" tanított. Nem lett a főiskola teljes állású oktatója, csupán előadásokat vállalt. Mint állami főiskolai tanárnak, neve — bár csak 1877-től kezdve, de haláláig — szerepel az állami hivatalnokok és alkalmazottak névjegyzékében, a *British Imperial Calendar*-ben. 1881 és 1884 között ugyanitt mint a képzőművészeti tanári diplomához szükséges záróvizsgáknál közreműködő vizsgabiztos is nyilván van tartva.[6] Az 1887—88-as tanévből fennmaradt kimutatás szerint Zerffi (1883-tól legalábbis) 40 előadást tartott, s — érdekességként részletezzük — előadásonként három font három shillinget, jegyzeteinek ismételt átdolgozásáért pedig egy font egy shillinget kapott, azaz egy tanévre összesen 168 fontot. Ezt az összeget az igazgató évi 600 fontos, a díszítő művészetek tanárának évi 350 fontos, és a festés- és rajztanárok átlagosan 75 fontos

3. Az építészeti tanterem a South Kensington Museum-ban (A. Stannus vízfestménye, 1863)

jövedelméhez mérve megállapíthatjuk, hogy Zerffi viszonylag magas honorárium ot kapott előadásaiért, munkáját meglehetősen nagyra értékelték.[7] Ennek nem mond ellent az sem, hogy a főiskola igazgatójának, John Sparkes-nak 1881-ben készített bizalmas jelentése — személyi kérdésekről szólva — megjegyzi, hogy a „díszítőművészetnek főtárggyá történő kiszélesítése csak egy kombinált előadó-tanári állás létesítésével oldható meg, melynek betöltője arra lesz hivatva, hogy a Dr. Zerffi által képviselt történeti szempontot kiegészítse a díszítőművészet alapelveivel, függetlenül azok történelmi vagy szerkezeti vonatkozásaitól. . ." Sparkes jelentése ugyanis egyébként igen kritikus hangon értékeli a főiskola helyzetét: a South Kensington-i székházat hibásan tervezett, gyengén világított, rosszul szellőztethető, alkalmatlan épületnek írja le, a tanári gárdát pedig kislétszámúnak és gyenge minőségűnek ítéli. Sparkes szerint a tanári kar nehezen tud eleget tenni a megnövekedett követelményeknek. A jelentésből megtudjuk, hogy míg 1855-ben 230 diákra jutott 7 tanár, 1881-ben a 381 diákot még mindig csak 8 tanár oktatta. Ugyanakkor megnövekedett a magasabb színvonalú diplomát kívánó hallgatók száma is (evvel függhetett össze Zerffi vizsgabiztosi szerepléseis). Az igazgató néhány tanár képességeit igen alacsonyra értékeli és többek esetében nyugdíjazást javasol. Ebben a szövegkörnyezetben tehát bizonyos fokú elismerést jelent az intézetvezető részéről az a tény, hogy Zerffi neve csupán a fenti vonatkozásban szerepel a jelentésben.[8]

Zerffi előadásai több változatban is fennmaradtak. Először a *Building News* című folyóirat 1872—76-os évfolyamaiban tette közzé szövegüket összesen 1030 illusztráció kíséretében, némileg átdolgozott formában. Egy forrás szerint a negyven előadás már 1872-ben külön kötetben is megjelent *Notes on Forty Lectures on the Historical Development of Ornamental Art* címen, ennek a kiadványnak azonban nem sikerült nyomára bukkannom. 1876-ban viszont valóban megjelent az előadások nyomán elkészített művészettörténeti kézikönyve: *A Manual of the Historical Development of Art. Pre-historic — Ancient — Classic — Early Christian. With special reference to architecture, sculpture, painting and ornamentation. By G. G. Zerffi, Ph. D., F. R. S. L. One of the Lecturers of H. M. Department of Science and Art. London: Hardwicke & Bogue. 192 Piccadilly, W. 1876.* A munka, amelyet méltatói a szerző halálakor „széles körben ismert", „népszerű" műnek jellemeztek, ma már a könyvritkaságok közé tartozik: a British Libraryn kívül elvétve büszkélkedhet vele egy-egy nagy nemzetközi gyűjtemény, Budapestre is csak egy filmmásolata jutott el néhány évvel ezelőtt.[9]

„Bár nem volt műkritikus, (Zerffinek) finom érzéke volt a díszítő művészet (decorative design) történelmi fejlődéséhez, aminek jellemzőit és természetét figyelemre méltó világossággal és érzékkel fejtette ki" — írta róla búcsúzóul a tekintélyes londoni művészeti folyóirat, a *The Athenaeum*.[10] Zerffi *kézikönyve* mai szemmel is igazolni látszik a századvég ítéletét. Zerffi nem volt tudós: veleszületett művészi érzékét, széles körű történelmi ismereteit és jó tollát a helyzet pontos felismerésével állította éppen a művészettörténet „alkalmazott" megközelítésű oktatásának szolgálatába. Nem leendő műtörténészeket, hanem iparművész növendékeket tanított, s munkahelye megszabta a tárgyához való közelítés szemléletét, módszereit és céljait. A pozitivizmus kétségtelen hatása mellett e „munkahelyi befolyást" (egyebek mellett Semper alapvető munkájának ismeretét és hatását) mutatja az a rendkívüli figyelem, mellyel a formák, minták, színek, eszközök, kellékek, nyersanyagok, technológiák, azaz a „díszítőművészetek" technikai aspektusai felé fordult.[11] Nem volt igazi kutató elme, inkább a rendszerezők, a módszeres összegezők fajtájához tartozott: felfedezések helyett a meglevő adatok csoportosításával igyekezett újat teremteni. Művészettörténeti *kézikönyve* sok vonatkozásban mégis egyéni alkotás, amelyet megkülönböztet feltűnően *didaktikus* közelítése és szerkezete, a *rendszerszemlélet* igénye, nyíltan *gyakorlatias* orientációja és az esztétikai szempontokat *etikaiakkal* ötvöző látásmódja. Műve egyben sajátos aspektusból tükrözi azokat a törekvéseket, melyek a viktoriánus Anglia építkezési, lakberendezési és általános ipari formakultúráját igyekeztek magasabb szintre emelni, és így — közvetve-közvetlenül — az esztétikai szempontok fokozott érvényesítésével a brit termékek hazai és nemzetközi versenyképességét kívánták növelni.

A *Manual* 334 oldalon, az előszót követő 11 fejezetben tárgyalja a művészetek ős-, ó- és középkorát. Már a fejezetek arányaival is értékel: 59 oldalt szán a görög

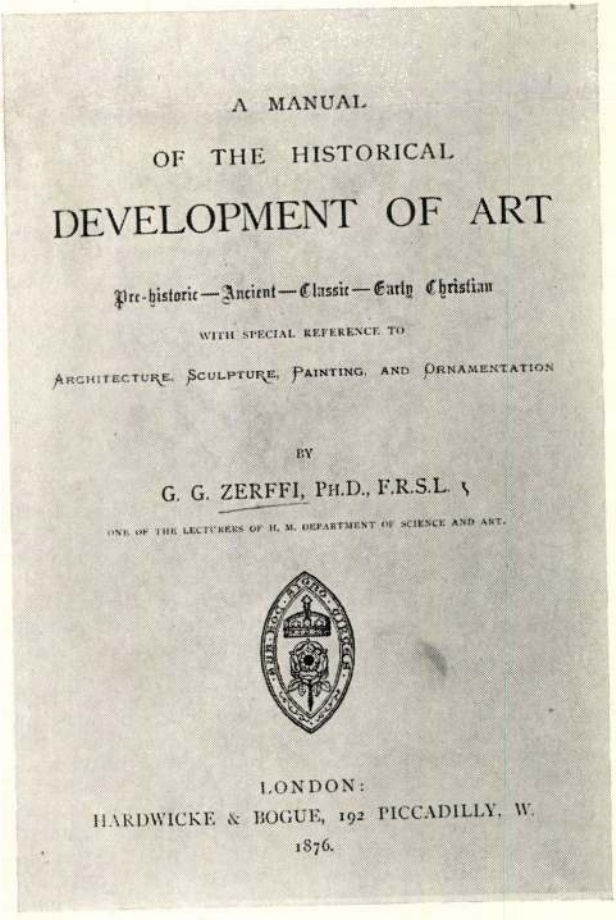

A MANUAL

OF THE HISTORICAL

DEVELOPMENT OF ART

Pre-historic — Ancient — Classic — Early Christian

WITH SPECIAL REFERENCE TO

ARCHITECTURE, SCULPTURE, PAINTING, AND ORNAMENTATION

BY

G. G. ZERFFI, PH.D., F.R.S.L.

ONE OF THE LECTURERS OF H. M. DEPARTMENT OF SCIENCE AND ART.

LONDON:

HARDWICKE & BOGUE, 192 PICCADILLY, W.

1876.

4. Zerffi munkájának címlapja, 1876

művészet bemutatására, 37 jut a korakeresztény, 36 a római és 29 az egyiptomi kultúra feldolgozására. 15—20 oldal jut átlagosan a „vad", a kínai, az indiai, a perzsa, az asszír-babiloni, a héber és az etruszk művészet eredményeinek áttekintésére. Célja — az előszó szerint — iskolákban is hasznosítható tankönyv, könnyen áttekinthető vázlat összeállítása, melyet későbbi kutatások hivatottak teljesebbé tenni. A szerző terveiben szerepelt egy második kötet is, mely a művészetek fejlődéstörténetét a XIX. század második feléig írta volna le, az elgondolás azonban nem valósult meg. A mű így a művészetek kezdeteitől a korakeresztény időkkel bezáróan tekinti át választott témáját, mindvégig egységes szempontok szerint taglalva a különféle kultúrák művészi teljesítményét. [12]

Zerffi négy alapvető kérdést jelöl meg munkája előszavában, mint amelyek főiskolai munkáját és így könyve anyagát is megszabták. „Melyek az utcai építészet, különösen a középületek fejlesztésének legjobb módszerei?" „Hogyan lehet a fali díszítőművészetet, különösen a freskók készítését a legmegfelelőbb módon bátorítani?" „Milyen befolyással vannak a (művészeti) akadémiák a nemzet művészetére?" S végül: „Milyen befolyást gyakorol a társadalomra a díszítőművészet és az iparművészet (art-workmanship) a háztartás minden részletében?"

Felfogása szerint az építészek művészettörténeti képzése megakadályozhatja, hogy kirívó anakronizmusokat kövessenek el, s a kor szellemének ellentmondó, középkorias rémképeket idézzenek fel. „A nemzeti érdeklődést ki kell szélesíteni, túl a lóversenyzésen, a galamblövészeten és a szarvasvadászaton, a régi porcellán, a középkori gyertyatartók, kancsók és tálcák, vagy alig látható régi képek vásárlásán; és a művészet támogatását ki kell terjeszteni fiatal, tehetséges művészeinkre is. . . Lehetővé kell tennünk, hogy ők díszíthessék városi házaink, középületeink, kápolnáink, templomaink, bankjaink és múzeumaink falait. Legelőször azonban képeznünk kell őket, hogy helyesen értékeljék a művészettörténetet, a világtörténelmet és Anglia dicsőséges történelmét. . ." A szerző rámutat, hogy „amíg a művészettörténet és az esztétika nem válik tananyaggá nemcsak a művészeti iskolákban, hanem általában a tanintézetekben. . ., sem a nemzeti művészetfelfogás, sem a kor követelményei nem fejlődhetnek." Zerffi elismeri, hogy az utóbbi években javult a városépítészet, ízlésesebbek lettek a dekorációk, s London is sokkal változatosabb díszítményekkel ékes, bár a díszítőművészet ma is főként külföldiek kezében van és az eredmény sokszor igen hitvány.

Az előszóban Zerffi megfogalmazza művészetszemléletének alapelveit, amelyek valószínűleg oktatómunkájában is érvényesültek. Hangsúlyozza, hogy „az emberiség vallási, társadalmi és művészi fejlődésében titokzatos és csodás egység figyelhető meg. . ." „A múlt áttekintése során mindvégig arra törekedtem, hogy megmutassam a művészi formák szoros kapcsolatát a különféle népek és időszakok általános, társadalmi, vallási, intellektuális és erkölcsi körülményeivel. Tévedés azt feltételezni, hogy a művészet csak egyenes vagy hullámos vonalak, háromszögek, négyzetek és körök dolga, vagy virágok, állatok, emberek, a természet és csakis a természet utánzása. . . A művészek minden időkben koruk és kortársaik általános érzéseit tükrözték műveikben; e könyv minden lapja ezt tanúsítja. . ." Zerffi kárhoztatja a művészeti akadémiákat, amelyek „szisztematikusan elhanyagolják az egyetemes történet, a művészettörténet, a régészet, az összehasonlító mitológia, a szimbolika, az ikonográfia, a tudományos közelítésű esztétika és a művészetpszichológia tanítását a művésznövendékeknek. . ." „Amíg e tárgyakat nem veszik tekintetbe általános tanintézeteinkben, hiába próbálunk versenybe szállni más nemzetekkel, akárhány nagy művészegyéniséget is tudunk felmutatni." Büszkén szól a *National Art Training School* érdemeiről e vonatkozásban, amely példaképe lehetne a művészeti akadémiáknak, hiszen folyamatosan törekszik az oktatott tárgyak körének a kívánatos irányban történő kiszélesítésére. Ugyanilyen elismeréssel adózik a *South Kensington Museum* gyűjteményének és művészeti könyvtárának.

Zerffi az előszóban végezetül összegezi módszertani elveit is. „A résztanulmányokat mindig meg kell előzniük az elméleti általánosításoknak. Csak így vagyunk képesek rendszerezni, csoportosítani, párhuzamokat vonni vagy a részleteket elrendezni valamilyen általános elv szerint." „Olyan művészeti könyvekre van szükség, amelyekben elfogulatlan elméleteket, esztétikai alapelveket és filozófiai eszméket találunk, amelyek az érvelés készségével ajándékozhatják meg olvasóikat és diákjaikat."[13]

Rangos és a kor színvonalát több tekintetben meghaladó alapelvek, igényes célkitűzés egy előszóban. Mit vált valóra mindebből a *Manual?*

Ami Zerffi világképét, „művészetfilozófiáját" illeti, meglehetősen eklektikus képlettel van dolgunk: itt aligha beszélhetünk a szerző eredetiségéről. Zerffi nem jegyzetelte szövegét, forrásait egy könyvészeti összefoglalóban jelölte meg a mű függelékeként. Egyes gondolatai, adatai így nem köthetők minden esetben egyértelműen egy-egy szerzőhöz. Az azonban nyilvánvaló, hogy világszemléletére kiemelkedő hatást gyakorolt Darwin elmélete a létért folytatott küzdelemről, amely „A fajok eredetének" *(The Origin of Species)* egyik középponti gondolataként éppen Zerffi oktatómunkájának kezdetekor, 1859-ben látott napvilágot, rendkívül széles körű visszhangot keltve. Zerffi bevezető fejezetében Darwin Herbert Spencert is idéző teóriája csendül vissza: „Az élet egész folyamata körülöttünk egyetlen sohasem végződő küzdelemnek tűnik. Láthatóan csak a véletlen és a hatalom törvényei uralkodnak, ami nem képes hódítani, az meghódíttatik." A darwinizmusnak ez a meglehetősen korai rávetítése az emberi társadalomra igen jó példája annak, amit Marx nyomán Lukács György „frázissá lett darwinizmusnak" nevez, s amit Marx — magánlevélben — már 1870-ben erélyesen elítélt: „. . .annak elemzése helyett, hogy ez a 'struggle for life' hogyan mutatkozik meg történelmileg különböző meghatározott társadalomformákban, nincs más teendő, mint minden konkrét küzdelmet átváltani a 'struggle for life' frázisára, ezt a frázist pedig Malthus 'népesedési fantáziájára'. Meg kell adni, ez nagyon jövedelmező módszer — a pöffeszkedő, tudományoskodó, fennhéjázó tudatlanság és a rest gondolkodás számára."[14]

A „frázissá lett darwinizmus" a Darwintól is sokat tanuló Hippolyte Taine miliő-elméletének, s különösen az emberi fajoknak a történelemben és a művészetek történetében játszott eltérő szerepére vonatkozó tanításainak elemeivel ötvöződik Zerffinél. Az Angliában nagyon népszerű Taine „Művészetfilozófiája" (*Philosophie de l'Art*, 1865) minden bizonnyal alapja Zerffi egész művészettörténeti felfogásának, s különösen az emberi fajok eltérő történelmi teljesítményére építő fejlődéselméletének.[15] Munkája mindjárt a művészet történeti fejlődését vázoló „családfával" (talán helyénvalóbb itt Darwin kifejezését használni: „életfával") kezdődik, amely a néger, a turáni és az árja fajok sajátosságaiból eredezteti a Földön kialakult különféle kultúrák és művészetek eltérő eredményeit és fogyatékosságait. Ez az ábra világos foglalata Zerffi „művészeti fajelméletének", amelyre az egyes kultúrák bemutatása során mindvégig visszautal. Az ábra tulajdonképpen a *Manual* II. fejezetét illusztrálja, s ott is kapja meg a szerző magyarázatát. „Az etnológia viszonya a művészethez" cím alatt Zerffi kifejti, hogy a „népiségtudomány szolgál alapul a művészet fejlődésének tanulmányozásához." A negroid, a turáni és az árja népcsoportok közül az utóbbit, a fehér embert tekinti „a természet kozmikus erői által alkotott csúcsteljesítménynek. . . Az emberiségnek ez a csoportja áll a civilizáció legmagasabb fokán. . . Kizárólag neki köszönhetjük a művészetet a szó igazi értelmében. Egykor azonos színvonalon állt a primitív fekete vaddal, azután továbbfejlődve elérte a sárga ember leleményét, s végül fokozatos, de mindig haladó fejlődésével mindkettőt maga mögött hagyta. Az emberiség e két másik csoportját túlszárnyalja nemcsak technikai készségekben, hanem különösen

találékonyságát és érvelő erejét, s művészi ízlésének kritikai ítélőképességét és tisztaságát tekintve. Csak a fehér ember teremtett eszményi mesterműveket a szobrászatban és a festészetben." Zerffi a fehér ember egyedülálló képességeit bizonyítandó nem riad vissza attól sem, hogy a korszakban már máshol is kísértő agyállomány-mérések eredményeire hivatkozzék. A címoldal melletti ábrát elemezve megállapítja, hogy a negroid népcsoport megrekedt a vadság fokán, a sárgák megálltak művészi fejlődésük egy alacsonyabb szintjén (ezt azután a kínai művészetről írott fejezetben igyekszik bővebben kifejteni), míg a fehér ember „az emelkedés és a hanyatlás különféle fázisain átjutva (ami a történelmi életrevalóság igazi jele) állandóan fejlődött. . ." A fehér ember művészi érettségének fokmérőjét Zerffi abban látja, hogy képes „harmonikus kapcsolatot létrehozni a természet és az érzelmek ábrázolása között, és titokzatos hasonlóságot teremt érzelmei és az érzéke által felfogott jelenségek között." E ponton Zerffi — a bibliográfia tanúsága szerint is — ismét Darwin egy munkájához, „Az ember és az állat érzelmeinek kifejezéséhez" *(The Expression of the Emotions in Man and Animals)* nyúl bizonyítékért.[16]

Ehhez a már magában is eklektikus konstrukcióhoz láthatóan hozzáépült Spencer pozitivista fejlődéselméletének néhány eleme, mely (bár a *Progress: its Law and Cause* már 1857-ben megjelent a *Westminster Review* hasábjain, Darwin figyelmét is felkeltve) éppen Zerffi művének születésekor, a 70-es években került az érdeklődés homlokterébe. Spencer, akinek felfogásával sok

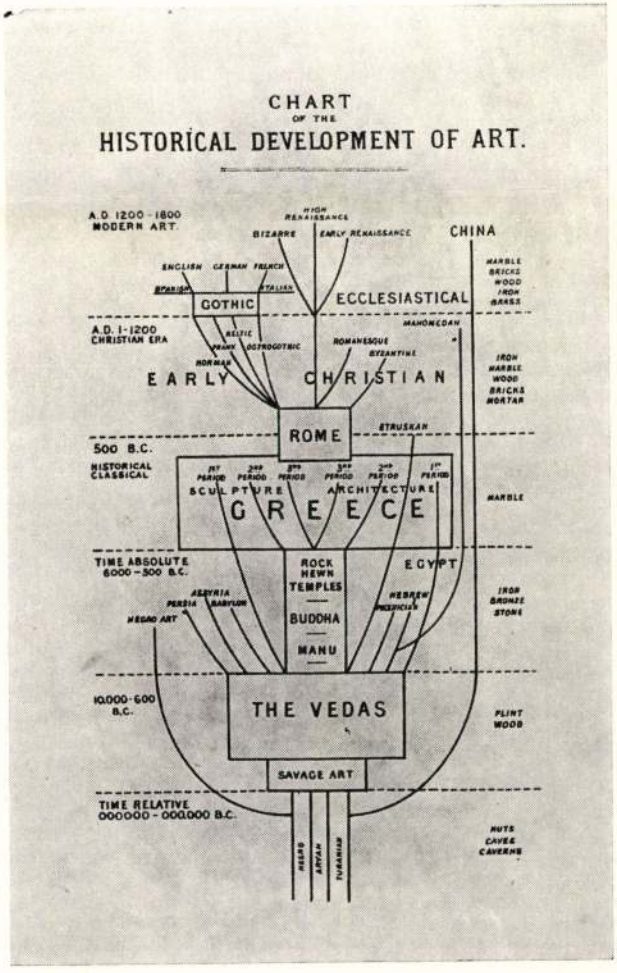

5. A művészet történeti fejlődésének vázlata — Zerffi A Manual of the Historical Development of Art c. munkájának belső címoldalán

ponton egybecsendül a Zerffi által láthatóan becsült Taine történelemszemlélete is, „az egyszerűtől az összetettig vezető mozgást" mutatta ki a földi élet minden szférájában, s később utalt „egymással harcban levő, ellentétes folyamatokra" is.

Feltehető, hogy a németes tájékozódású Zerffit Hegel történetfilozófiai nézetei is érintették. Bibliográfiájában utal a német filozófus több munkájára is, emellett Hegel hatása Taine művein keresztül, közvetve is eljuthatott hozzá. Ugyancsak hasznosította „etnológiai" fejtegetéseiben a német Herder egyes gondolatait, így az általa is idézett *Ideen zur Geschichte der Menschheit* téziseit is.[17]

Mindaz, amit Zerffi fajelméleti fejtegetéseiről itt elmondottam, szinte bizonyosan nemcsak az idézett Taine-re, hanem a *nem* idézett, de általa feltehetően olvasott vagy közvetve megismert Gobineau-ra is támaszkodik. Taine elméletében ugyanis a — Lukács szavaival „elmosódott és tudománytalan" — fajfogalom csak egyike a magyarázó elveknek, míg Gobineau 1853—55-ben keletkezett *Essai sur l'inégalité des races humaines* (Értekezés az emberi fajok egyenlőtlenségéről) című munkájában a faji gondolat a Zerffinél is megfigyelhető kizárólagossággal érvényesül. Gobineau ismerete mellett szól az is, hogy Taine fajelmélete valószínűleg Gobineauétól alig érintve alakult ki, ezt tehát Zerffi aligha Taine közvetítésével ismerte meg. Zerffi és Gobineau között az egyezés számos ponton kimutatható, bár eltérő vonásokra is bukkanunk. Zerffi is a fehér, sárga és fekete fajok örök, metafizikus egyenlőtlenségét tételezi, melyeknek — a fajelmélet későbbi képviselőinél is fellelhető módon — egy-egy adott, és az illető faj által meghaladhatatlan kultúrfok felel meg. Zerffi fehéremberimádata is Gobineau-éval rokon: „A történelem csak fehér fajok kölcsönös érintkezésének eredménye" — olvashatjuk az *Essai*-ben, míg Zerffinél az árja ugyancsak mint a *történelmi* ember, s egyben mint a történelem csúcsproduktuma jelenik meg. Gobineau-nál is, Zerffinél is a kereszténység a kultúra legmagasabbrendű jelensége. Lényeges különbség a két gondolatmenet között ott található, hogy Zerffi — Gobineau-tól eltérően — nem hisz a „feketékkel való keveredésnek" a művészetekre nézve jótékony hatásában, és a feketéket éppen nem tartja alkalmasnak „szépség teremtésére". Emellett Zerffitől nem vitathatunk el egyfajta optimizmust a történeti fejlődés perspektíváit illetően, míg Gobineau fatalistán borúlátó. E különbségek ellenére igen lényegesnek tűnnek az egyező vonások, melyek nyomán méltán illethetjük Zerffit is Lukács György Gobineau-kritikájával: „Felfogásában a feudális hagyományvok mellett kifejeződik a gyarmatosító európaiak faji gőgje is a 'színesekkel' szemben, s ezeket 'történelemnélkülieknek' és civilizálhatatlanoknak fogja fel." Nagyon valószínűnek tartom, hogy Zerffi gondolatsora éppen eme „ideológiai" alapozása miatt vált népszerűvé a közép-viktoriánus korszak Angliájában, melynek „civilizáló" birodalomépítéséhez a maga módján képlékenyen — és nem kevés leleménnyel — idomult.[18]

E feltevést éppen a Zerffi és Gobineau közötti lényeges különbségek igazolhatják, melyek korántsem a véletlen művei. Zerffi optimizmusa a legszorosabb módon összefügg a korszak jellegzetes brit gondolkodásmódjával. Walter E. Houghton finom elemzéssel mutatta ki a viktoriánus derűlátás hátterét, mozgatóit, s kialakulásában jelentős szerepet tulajdonított a brit öntudat növekedésének, a hazához — és gyarapodó birodalmához — való büszke és elkötelezett ragaszkodásnak. Akár Dickenset olvassuk („Nincs más ilyen szerencsés ország, mint a miénk" — mondja a „Közös barátunk" [*Our Mutual Friend*] Mr. Podsnap-ja), akár Charles Adderley nyomán hallunk „a vágyról, hogy az egész lakott Földön elterjesszük az angolok jellemvonásait — energiájukat, civilizációjukat, vallásukat és szabadságukat", szavaik Zerffi büszkélkedését idézik: „A Föld felszínének egyetlen civilizált és gazdag országa sem dicsekedhet több hősi tettel tengeren és szárazföldön, a parlamentben és rajta kívül, több remek háborús vagy békés hódítással, mint a miénk." De Zerffi Gobineau-énál is arisztokra-

tikusabb négermegvetése is jellegzetesen a viktoriánus szellemi klíma terméke: Thomas Carlyle és Charles Kingsley elszabadult rasszizmusától bizonyára ő sem maradt érintetlen.[19]

Zerffi következetesen érvényesíti művészet-filozófiai és módszertani alapelveit *kézikönyve* minden, egy-egy konkrét kultúra művészetét ismertető fejezetében, s emellett a köteten koherens, átgondolt esztétikai gondolatmenet is végigvonul. Minden fejezet az adott kultúrát megteremtő etnikum *történetének* rövid áttekintésével indul, amit módszeres *vallástörténeti* vázlat követ, s ez átvezet a főbb *művészeti* eredmények, elsősorban az *építészeti* teljesítmények értékelő számbavételéhez. A fejezetek végén Zerffi az egyes művészetek kortársai által is hasznosítható elemeire, esztétikai értékeire vagy formakincsére hívja fel olvasói (illetőleg főiskolai iparművész-növendékei) figyelmét.[20]

Az interdiszciplinaritás elvét illetően a *Manual* valóra váltja szerzője ma is korszerű követelményét: közelítésmódja szerencsésen elegyíti az egyetemes történet, a kultúrtörténet, a régészet, a mitológia, a pszichológia és az esztétika szempontjait és módszereit, figyelemmel van ikonográfiai problémákra, s nagyon tudatosan alkalmazza a komparatisztika eszköztárát. Hangsúlyozzuk, hogy e tudományok eredményei nyomán nem a tudós, hanem inkább a jó pedagógiai érzékkel megáldott publicista igényével állítja össze a művészetek fejlődéstörténetét. Mégis, nem vitathatjuk el munkájától azt az eredményt, hogy a művészet állapotát egy-egy kultúrában valóban az adott társadalom gazdasági, szociális, kulturális és ideológiai szintjének tükreként mutatja be, azaz — ha mégoly egyszerűsített formában is — a művészetek társadalomtörténetét nyújtja.

Zerffi azonban itt sem önálló. A fejezetek szerkezete, a könyv egész felépítése, a tematikai és földrajzi értelemben egyaránt kiterjesztett figyelem Moriz Carriere ekkoriban már második kiadásban megjelenő, nagyszabású, művelődéstörténeti közelítésű, egyetemes művészettörténetét idézi, amire egyébként Zerffi utal is bibliográfiájában. Carriere célkitűzése („. . . olyan történeti munka, amely valamennyi művészetet egymás közötti összefüggésében és az egész kulturális fejlődéssel való kölcsönhatásban tárgyalja. . .") lehetne akár Zerffié is („. . .arra törekedtem, hogy megmutassam a művészi formák szoros kapcsolatát a különféle népek és időszakok általános, társadalmi, vallási, intellektuális és erkölcsi körülményeivel.") A *Die Kunst im Zusammenhang der Culturentwickelung und die Ideale der Menschheit* Carriere-je Taine és Gobineau mellett a harmadik képviselője annak a szellemi áramlatnak, amelyet *determinizmus* néven sorolhatunk a normatív esztétika hatása alól éppen ekkoriban felszabaduló, tudományos igényű művészettörténet irányzatai közé.[21]

Interdiszciplináris közelítés, komparatív igény, szociológikus látásmód. Ami Zerffi módszereit illeti, messzemenően igyekszik eleget tenni önnön célkitűzéseinek. Csak éppen mindezeket az — akkor különösen úttörő — eszközöket korántsem egy maga által olyannyira sürgetett „tárgyilagos elmélet" kidolgozásánál hasznosítja. Ellenkezőleg: jól válogatott módszereit minden fejezetben elfogult árjaimádatának szolgálatába állítja. Miután egy-egy rövid részben (összesen 28 oldalon) kurtán elintézi a „történet-előtti és vad művészetet", illetőleg a kínai művészetet mint a „negroid" illetve a „turáni" „faj" életképtelenségének, vagy — jobb esetben — fejlődési zavarainak egy-egy szomorú példáját, a könyv hátralévő 240 oldalát lényegében kizárólag az „árja" népek teljesítményének méltatására szánja. Felfogása szerint az árják népesítették be fokozatosan Indiát, Asszíriát, Babilont, Perzsiát, Görögországot, Észak-Európát, Itáliát, Spanyolországot, Franciaországot és Angliát, s ők vitték el a civilizáció áldásait Egyiptomba is, így a továbbiakban ezeknek a népeknek a művészetével foglalkozik. Különösen jelentős hangsúlyt kap az indiai és a perzsa fejlődés, hosszabban taglalja az egyiptomi művészetet, de a könyv központi fejezetét a görögöknek szenteli. A görögök teljesítményénél mindössze két dolgot ítél fontosabbnak: a kereszténység kibontakozását és az „északi teutonok", azaz az észak-európai árják bevándorlását, amit „az emberiség történetének két legfontosabb eseményeként" értékel a korakeresztény művészetről szóló, utolsó fejezetben.

Nem csupán a görögökről írott fejezet maga, hanem a könyv egésze tisztelgés a görög kultúra teljesítménye, a görög művészet „példa nélkül álló" eredményei előtt. Zerffi mércéje mindig és mindenkor a görögség. „Az időszámításunk előtti V. században és a IV. század elején, egyetlen alkalommal fejlődésünk során, s akkor is csak rövid ideig, az emberiség kétségkívül megvalósította erkölcsi, intellektuális és esztétikai képességeinek tökéletes egyensúlyát" — írja műve zárófejezetének végén, mintegy summázva egész mondanivalóját. „Ezt az időszakot méltán nevezhetjük a művészet aranykorának. Még ma is annak a hatalmas tőkének a kamataiból élünk, melyet a görögök hagytak az emberiségre elpusztíthatatlan örökség gyanánt. Bármit is érintettek meg a görögök ebben a korszakban, átalakult a szépség gyöngyeivé, az igazság aranyává és a jóság ékszereivé. . . . Görögország művei az idő sodrában . . . a szépség, az igazság és a jóság alapjául szolgálnak." A görögökről írott fejezet a többinél árnyaltabb, gondosabban kidolgozott képet ad társadalmukról, életformájukról, irodalmukról, mitológiájukról, s ezt követik a görög építészetről és szobrászatról írott oldalak. A bibliográfia tanúsága szerint Zerffi számos, a korszakban közkézen forgó kézikönyvet hasznosított e fejezet összeállításakor, így Curtius, Grote, Rawlinson és Smith történeti munkáit, Cox több mitológiai feldolgozását, d'Hancarville, Potter, Schliemann, Stewart és Revett régészeti és művészettörténeti írásait. Emellett értékesítette saját megfigyeléseit is, melyeket a British Museum gazdag ókori gyűjteményeiben szerzett. S bár bibliográfiájában megemlíti Winckelmann műveit is, hatásának kevés nyoma van: koncepciója kialakításánál feltehetően Taine játszotta a fontosabb szerepet. A *Philosophie de l'Art* negyedik része minden bizonnyal döntően befolyásolta Zerffi görögség-képét: a görög világ földrajzáról és éghajlatáról írott, már-már költői ihletésű sorait csakúgy, mint esztétikai ítéletalkotását. Mindevvel együtt azonban Zerffi egy Angliában akkoriban immár több százados hagyományt épít tovább, melynek alapjait arisztokrata műgyűjtők és nincstelen régiségbarátok magános erőfeszítése teremtette meg, elméleti kereteit Winckelmann ókori művészettörténete alakította ki, némi politikai töltést pedig a 19. század első felében a filhellén mozgalomtól kapott. A klasszikus kultúra iránti rendkívüli érdeklődés a 19. századi Angliában Zerffi görögségkultuszának ösztönzést s egyúttal piacot is kínált.[22]

A görög fejezet fogódzópontokat nyújt Zerffi esztétikai nézeteinek feltérképezéséhez is. Zerffi szerint — ezt bevezető fejezetében külön is kifejti — a művészi szépség öt legfontosabb eleme a szimmetria, az euritmia, az arány, a mozgásirány és a kifejezés. Értékelése szerint a görögöknek sikerült először a szimmetria és az arányosság megvalósítása, emellett ők teremtették meg építészetükben a „rendezett szabadságot". Vélekedése szerint „a szobrászat az építészetnél magasabbrendű művészet, mivel nem kell átalakítania szervetlen anyagot valaminő haszonelvű célkitűzéstől vezetve". A görög szobrászat csúcsteljesítményének Pheidias munkásságát tartja. Skopast sokra becsüli, Praxitelést már bírálja „vonalai túlzott lágyságáért". A Laokoón csoportot és a „Farnese" Bikát azonban — Lessingről látszólag tudomást sem véve — a gyorsan hanyatló görögség művészi produktumának látja: a szenvedés, a kín, a rettegés, a „vulgáris" kegyetlenség ábrázolásában az erkölcsi egyensúly megbomlása nyomán bekövetkező művészi útvesztés és dekadencia kárhozatos tüneteit véli felismerni. Éppen a görög példa mondatja ki vele általánosító végkövetkeztetését: „Láthatjuk, hogy a művészet, az ember alkotó erejének terméke, megkíván egy bizonyos erkölcsi és szellemi közeget, ami nélkül nem tud létezni. Változtasd meg a morális hőmérsékletet *(moral temperature)* . . . és megváltozik vagy teljesen kihal a művészi erő." Itt már nemcsak Taine szelleme kísért: Zerffi — hivatkozás nélkül — szavait is átveszi. Mindenekelőtt

Taine kedvenc kifejezését, a „morális hőmérsékletet" *(la température morale)*, de egyben a francia filozófus kiinduló tételét is: „. . .valamely műalkotás, művész és művészcsoport helyes megértése csak úgy lehetséges, ha ismerjük koruk szellemi életének és erkölcseinek általános állapotát. Ebben található a végső magyarázat, ez az alapvető ok, mely a többit is meghatározza."[23]

Esztétikai alapelveiről azonban nemcsak a *Manual* elszórt utalásai nyomán, hanem a könyv megjelenésének évében, 1876-ban tartott egyik előadásából is tájékozódhatunk. Zerffi éveken át rendszeres előadója volt a T. Huxleytől és H. Spencertől pártfogolt *Sunday Lecture Society*-nak, e — mai kifejezéssel — tudományos ismeretterjesztő társulatnak, amelyben a természet és a társadalom legkülönfélébb sajátosságairól szóló beszámolók hangzottak el. Zerffi itt — a *Manual* szövegéhez képest jóval nyíltabb formában — kifejtette: a „művészet hivatása az, hogy szépséget teremtsen a szépség kedvéért *(beauty for beauty's sake)* és eszményítse a természetet." Itt is megismételte fentebb már idézett bírálatát a „haszonelvű célkitűzésekről", és összegezte nézeteit etika és esztétika kapcsolatáról. Ezt olyan lényegesnek tartotta, hogy az előadás címéül is e szópárt választotta: *Ethics and Aesthetics; or, art and its influence on our social progress.* „. . . az etika . . . a cselekedetek viszonylagos szépségét szabályozza, míg az esztétika a formák relatív ízlését. Az etika arra tanít, hogyan cselekedjünk helyesen; az esztétika pedig arra, hogyan nézzük és értékeljük a szépséget. Az egyik jó és rossz között tesz különbséget, a másik szép és csúnya közt. Az egyik a gyakorlat filozófiája, a másik a formáé. Az egyikre azt mondhatjuk, hogy az erény logikája, a másik az ízlésé. . . . Az etika tulajdon természetünk eszményítésére tanít. . ., az esztétika a természet idealizálására. . . Erkölcs és művészet alapja egy és ugyanaz, nevezetesen összhang a természet törvényeivel."

Etika és esztétika kapcsolatát Zerffi olyan fontosnak tartja, hogy *kézikönyvét* e gondolat jegyében összegzi. Meggyőződése szerint a művészeti alkotások létrehozásához az emberiség etikai fejlődésére éppen annyi szükség van, mint az esztétikaira. „Az ízlés kultúrája az erkölcs legmagasabbrendű kifejlődéséhez vezet, s a művészet csak az igazsággal és a jósággal való tökéletes harmóniában virágozhat. Ha ez a szilárd meggyőződésünk, haladhatunk — másként sehogy." A moralitás gondolatától mélyen, olykor az álszentségig áthatott viktoriánus közfelfogásnak ez a konklúzió bizonyára rokonszenves volt. Kialakulásában része lehetett a spenceri fejlődéselmélet etikai következtetéseinek és John Ruskin erkölcsi töltésű esztétikájának is, bár a szerző nem utal e forrásaira. Kapcsolata e ponton is igen laza volt a kor angol szellemi áramlataival, amelyek inkább közvetítőkön keresztül szűrődhettek be gondolatrendszerébe.[24]

Zerffi moralizáló esztétikájának ezeket a tételeit sajátos módon cáfolni látszanak a művészet praktikus hasznáról vallott, *kézikönyve* lapjain kifejtett nézetei. Hiszen szerinte a művészet történetét éppen a kortársi Anglia díszítőművészetének és építészetének jobbítása érdekében kell tanítani és tanulni, azaz az esztétikumnak mégiscsak megenged praktikus funkciókat. Haszonelv és öncél a viktoriánus ethosz jegyében egybeépül Zerffi művészetfelfogásában. Kénytelen megbékíteni haszonellenes nézeteit a létalapját nyújtó gyakorlattal, hiszen a viktoriánus anti-intellektualizmus nem nézte jó szemmel a „semmirevaló" művészetek pártolását és jogosultságukat legfeljebb díszítő mivoltukért ismerte el. Az ellentmondás értelmezéséhez a *National Art Training School* egész működését végigkísérő tananyag-viták nyújtanak alkalmas fogódzót.[25]

Zerffi eszményített görögség-képét a római művészetről írott fejezet világítja meg még erőteljesebb fényforrásokkal. Szinte az ellenpontozás módszerével állítja a görögök különféle erényei mellé a rómaiak számtalan hibáját. A fejezet arra a tézisre épül, hogy „a rómaiak sohasem alkottak semmiféle eredetit a művészetben vagy a tudományban," és e gondolat különféle fogalmazásban ismételten megjelenik a szövegben. Legélesebb formában talán éppen ott, ahol — a görögökkel történő, pontról pontra haladó, több oldalas egybevetés összefoglalásaként — a „római művészet" kifejezést egész egyszerűen téves fogalmazásnak nyilvánítja: „. . .valójában etruszk, görög, asszír és egyiptomi művészetről van szó, amit külföldi művészek eklektikus római mezbe öltöztettek. A művészet a rómaiaknál sohasem a költő szent istenesz-ményének dicsőséges kisugárzása volt, vagy a szépség ellenállhatatlan civilizáló ereje — pusztán a hatalom, a gazdagság, a pompa és a hiúság szolgálólánya. A művészet náluk rabszolga volt, jóltáplált, jólruházott, biztos szállású, jól fizetett, hogy még hatalmasabbá tegye a hatalmat, elkápráztassa a népet, s Róma egyetemes világuralmát hirdesse." Zerffi Rómát, fennállásának kezdetétől bukásáig „államabsztrakciónak" tekinti, amely „felemésztette az egyéniséget." Bírálatának ösztüzét mindenekfelett a rómaiak katonai jellegű bürokráciájára irányítja, amelynek „teokratikus szelleme révén a hódító a meghódítottat, a gazdag a szegényt, a birtokos a kisemmizettet, a patronus a kliensét, a patricius a plebejust, a papok és istenek az emberséget, az állam az egyéniséget nyomta el." Zerffi Róma-gyűlölete valószínűleg annak a — Montesquieu nyomán — Gibbon által Angliába is átplántált XVIII. századi hagyománynak egyik hajtása, amely a *Decline and Fall* gondolat jegyében mérlegelte a rómaiak egész tevékenységét, s amelyet Zerffi Mommsen *Römische Geschichte*-jének adataival és szempontjaival is kiegészíthetett. A görögséget idealizáló, Rómát elutasító kultúrlátomás mindenesetre jól illeszkedett a középviktoriánus korszak történelemfelfogásához.[26]

Nem mintha Zerffi minden eszközzel kímélni igyekezett volna kora angol polgárságának érzékenységét. A *Manual* görög fejezetében, és csaknem szó szerinti egyezéssel az *Ethics and Aesthetics* előadás-szövegében gúnyos élcelődéssel tűzi pellengérre a nyárspolgári „tiszteletreméltóság" angol válfaját, amikor a művész „mindig ugyanazt az édeskés mosolyt látja maga előtt, ugyanazt a szépen nyírt pofaszakállat, ugyanazt az üzleties önelégültséget, ugyanazokat a merev gallérokat és kézelőket; ugyanazokat a sztereotip, jelentés nélküli frázisokat hallja az időjárásról, vagy az állampapírokról, a szén vagy a hús áráról. . ." De talán azt sem egészen alaptalanul feltételezzük, hogy a Rómáról írott fejezet egy-egy harcias bírálata a múltjával jócskán meghasonlott Zerffi ausztriai tapasztalatait idézi: a névtelenül buzgón kiszolgált, de aztán vállaló nyíltsággal írásban is megvetett Habsburgok egyéniségroncsoló despotizmusát ugyan ki ismerhette volna nála jobban?[27]

*

Zerffi művészettörténeti munkássága tudományos tevékenysége kisebb részét képezte. Két terjedelmesebb historiográfiai munkát írt, nagyszámú kisebb történelmi és filozófiai jellegű dolgozata jelent meg a 70-es és 80-as években Londonban. A *Manual of the Historical Development of Art* azonban magában is képviseli szerzője csaknem minden szakmai erényét és hibáját. Széleskörűen tájékozott, kitűnően ír új hazája nyelvén is, világosan szerkeszt, jól tanít. De elméletileg önállótlan: meggondolatlanul kompilál, gátlástalanul plagizál. Készségesen építi egybe a korszak idealista és determinista, elvont és prakticista, metafizikus és pozitivista, rég elhasznált és frissen feltalált elméleti forgácsait sajátos „világnézetté". Az eredmény azonban nemcsak a talajtalan szerző egyéniségének gyümölcse, hanem egyben jellegzetesen viktoriánus termék, mely híven tükrözi a korszak értékrendjét. S bár a kontinentális szellemi befolyások alatt álló Zerffi feltűnő módon nem került érintkezésbe a kor *angol* esztétikai-történetírói áramlataival, történelemfelfogása, művészetszemlélete rugalmasan illeszkedik ahhoz a roppantul összetett, ellentmondásokkal terhes ideológiai képlethez, amelyet *viktoriánizmusnak* nevezhetünk.

Frank Tibor

* Az 1., 2. és 3. sz. illusztrációk fényképeit a *Victoria and Albert Museum* (London) bocsájtotta rendelkezésemre, amiért e helyütt mondok köszönetet.

1 Zádor Anna: Henszlmann Imre emlékezete (Magyar Tudomány, 1964/2); uő.: Henszlmann and the Theory of Gothicism (The Architectural Review, CXL [1966], 423–426.); Levárdy Ferenc: Henszlmann alkotó egyénisége (Művészettörténeti Értesítő, 1969/3, 193–200.).

2 Zerffi itt közölt életrajzát levéltári kutatásaimon alapuló, készülő értekezésem adatai nyomán közlöm. A rávonatkozó eddigi irodalom igen kicsi, nagy haszonnal forgattam Kiss József tanulmányait (A Nemzeti dal egykorú fordítói és fordításai. *In:* Petőfi és kora. Szerk. Lukácsy Sándor és Varga János. Budapest: Akadémiai 1970. 434–460.; ill. Petőfi in der deutschsprachigen Presse Ungarns vor der Märzrevolution. *In:* Studien zur Geschichte der deutsch-ungarischen literarischen Beziehungen. Berlin: Akademie V. 1969. 290–292. és *passim*); Pándi Pál szélesívű összefoglalását („Kísértetjárás" Magyarországon. Az utópista szocialista és kommunista eszmék jelentkezése a reformkorban. Budapest. Magvető, 1972, I/298, 349, 431, 496.; II/48, 57, 199, 218, 353, 372, 408, 453.); továbbá A. Momigliano úttörő, számos problémát felvető tanulmányát (Da G. G. Zerffi a Ssu-ma Ch'ien. Rivista Storica Italiana, LXXVI/IV [1964], 1058–1069.) Erős kritikával, nagy óvatossággal használható néhány lexikon Zerffi-szócikke; szabatosabb a Dictionary of National Biography, XXI (Oxford UP, repr. 1963–64), 1323–1324.; elfogult és pontatlan Constant von Wurzbach: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, 59 (Wien, 1890), 337–338. Az utóbbit veszi alapul Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, XIV (Budapest: Hornyánszky, 1914), 1795–1796; majd ennek nyomán a Magyar Irodalmi Lexikon, III (Budapest: Akadémiai, 1965), 586–587., ill. a Magyar Életrajzi Lexikon, II (Budapest: Akadémiai, 1969), 1069–1070.

3 Zerffi [Gusztáv]: A pesti műkiállítás 1847-ben. Honderű V (1847), II, 75–76, 96–97, 115–117, 134–135. Történelemoktatói munkásságáról l. G. G. Zerffi–W. Herbage, London, 1881. március 24. Royal Historical Society Archives, H3/1/1. Köszönettel tartozom R. A. Humphreys professzornak (University of London), A. G. Watsonnak, a Royal Historical Society titkárának, valamint D. L. Jonesnek, akik hozzásegítettek az RHS irattárában található kéziratos forrásokhoz. — Zerffi és a NATS kapcsolatáról l. G. G. Zerffi: A Manual of the Historical Development of Art (London: Hardwicke & Bogue, 1876), VII.; ill. The Building News, 1892. február 5. Kinkelről: Udo Kultermann: Geschichte der Kunstgeschichte (Wien–Düsseldorf: Econ, 1966), 206–209.

4 A National Art Training School történetét két parlamenti jelentés nyomán vázolom: 31st Report of the Science and Art Department, Supplement: Calendar and General Directory of the Science and Art Department. Presented to the House of Commons for the Session of 5 Feb. — 14 Aug. 1884. Sessional Papers of the House of Commons, XXVIII, 1884. 8–10, 16–21.; illetőleg Report of the Departmental Committee on the Royal College of Art, Appendix III. Presented to both Houses of Parliament. London: HMSO, 1911. 27–32.

Hálás vagyok Zádor Anna professzornak, illetve Sir John Pope-Hennessynek és Charles H. Gibbs-Smithnek (Victoria & Albert Museum, London), akik révén e dokumentumokhoz hozzájutottam.

5 A V. & A. Museum történetéhez ld. The History of the Victoria & Albert Museum (London, 1952); Report of the Departmental Committee . . . , i. m. *passim;* H. B. Wheatley: London. Past and Present. Its History, Associations, and Traditions, III (London: Murray, 1891), 275–277.; Pulszky Ferenc: Életem és korom, II (Budapest: Szépirodalmi, 1958), 140–141.; G. G. Zerffi: A Manual..., XVI–XVII., 44. G. G. Zerffi: Ethics and Aesthetics, or, art and its influence on our social progress. A lecture . . . (London: Scott, 1876), 21. Semperről l. Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler, 30 (Leipzig: Seemann, 1936), 488–491.

6 The British Imperial Calendar and Civil Service List, 1877: 100., 1892: 124.; illetve 1882: 106., 1884: 115.

7 National Art Training School. List of Staff showing Remuneration, Hours of Attendance, etc. Session 1887–8. Public Record Office (London): Ministry of Education, Establishment Files, Ed 23/28.

8 Report on the National Art Training School, by John Sparkes, Principal. December 1881. Confidential. Public Record Office: Ministry of Education, Private Office Papers, Ed 24/56A. — Köszönöm P. A. Brandnak (Public Record Office, London) a PRO-ban őrzött dokumentumok feltárásához nyújtott értékes segítségét.

9 The Athenaeum, 1892. február 6.; The Building News, 1892. február 5.

10 The Athenaeum, 1892. február 6.

11 Gottfried Semper: Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten, oder praktische Aesthetik. Ein Handbuch für Techniker, Künstler und Kunstfreunde (Frankfurt a. M.: Kunst und Wissenschaft, 1860–1863), I–II. Vö. G. G. Zerffi: A Manual . . . , 304.

12 G. G. Zerffi: A Manual . . . , VII, 299.

13 G. G. Zerffi: A Manual . . . , VIII–XIII, XVI–XVII.

14 G. G. Zerffi: A Manual . . . , 10.; Charles Darwin: The Origin of Species (London: Murray, 1910), III. fejezet, 44–57., különösen 45.; Alvar Ellegård: Darwin and the General Reader. The reception of Darwin's theory of evolution in the British periodical press 1859–1872. Göteborgs Universitets Årsskrift, Vol. 64/7 (Göteborg, 1958); Karl Marx–Ludwig Kugelmann, 1870. június 27., *in:* Marx és Engels művei, 32 (Budapest : Kossuth, 1974), 670. Lukács György: Az ész trónfosztása. Az irracionalista filozófia kritikája (Budapest: Akadémiai, 1965[2]), 529–530.; Elekes Lajos: A történelem felfogása korunk polgári tudományában (Budapest: Kossuth, 1975), 113–114.

15 Hippolyte Taine: Philosophie de l'Art (Paris: Alcan, 1865[1], Hachette, 1909[13]); Bevezetése magyarul: A művészet philosophiája (Budapest: Grimm és Horovicz, 1878); R. Várkonyi Ágnes: A pozitivista történetszemlélet (Budapest: Gondolat, 1970) 82–83, 89–90, 96–99, 115–121, 185–189.; illetve uő.: A pozitivista történetszemlélet a magyar történetírásban, I. (Budapest: Akadémiai, 1973), 41–43, 55–56, 66–67, 74–76, 79, 83–86, 99–102, 120, 132–135, 146–148.; Elekes Lajos: i. m. 116–120. Taine angliai sikeréről F. C. Roe: Taine et l'Angleterre (Bibliothèque de la Revue de Littérature Comparée, 6. Paris, 1923); illetve F. C. Green: A Comparative View of French and British Civilization (1850–1870) (London: Dent, 1965), 124–125.

16 G. G. Zerffi: A Manual . . . 22–31, 301. Vö. Frank Tibor: Magyarország az angol publicisztikában (1865–1870). Századok 109 (1975), 617/292. j.

17 G. G. Zerffi: A Manual . . . 301–304.; Herbert Spencer: Progress: its Law and Cause. The Westminster Review, 1857 április. *In:* Essays: Scientific, Political & Speculative, I (London: Williams and Norgate, 1901), 8–62.; R. Várkonyi Ágnes: A pozitivista történetszemlélet, 142–145.; uő.: A pozitivista történetszemlélet a magyar történetírásban, I, 56–57, 118–121 .; Elekes Lajos i. m. 112–113. A. Momigliano i. m. utal Zerffi filozófiai nézeteinek német idealista gyökereire és „homályos hegelianizmusára". Hegel és Taine viszonyáról gondos elemzést ad D. D. Roşca: Influenţa lui Hegel asupra lui Taine teoretician al cunoaşterii şi al artei (Bucuresti: Ed Academiei RSR, 1968), 243–301.

18 J. A. Gobineau: Essai sur l'inégalité des races humaines (Paris: Firmin-Didot, 1912[2]), I/214–223, 351–365.; II/539–564.; Lukács György: i. m. 518–528.; G. G. Zerffi: A Manual . . . 23–28. — E. J. Young: Gobineau und der Rassismus. Eine Kritik der anthropologischen Geschichtstheorie (Meisenheim am Glan: Hain, 1968), 148–163. Gobineau hatásához ld. még Janine Buenzod: La formation de la pensée de Gobineau et l'„Essai sur l'inégalité des races humaines" (Diss. Univ. Genève. Paris: Nizet, 1967), 325–488.

19 G. G. Zerffi: A Manual . . . IX–X.; Walter E. Houghton: The Victorian Frame of Mind, 1830–1870 (New Haven: Yale UP, London: Oxford UP, 1957), 47–48, 209–213.

20 G. G. Zerffi: A Manual . . . 55, 81, 131, 198, 261–262.;

21 Moriz Carriere: Die Kunst im Zusammenhang der Culturentwickelung und die Ideale der Menschheit. Ein Beitrag zur Geschichte des menschlichen Geistes (Leipzig: Brockhaus, 1863–1873[1], 1871–1874[2]). I: Die Anfänge der Cultur und das orientalische Alterthum in Religion, Dichtung und Kunst (1863[1], 1871[2]); II: Hellas und Rom in Religion und Weisheit, Dichtung und Kunst (1866[1], 1872[2]); III: Das Mittelalter 1–2 (1868[1]. 1872[2]). Az idézett mondat I (1863[1]), V. A determinizmusról néhány vonatkozásban ma is helytálló Gerevich Tibor összefoglaló értékelése (Művészettörténet. *In:* A magyar történetírás új útjai. Budapest: Magyar Szemle, 1931. 95–96.).

22 G. G. Zerffi: A Manual . . . 153–211, 295–296, 301–304, XVII, ill. *passim*; W. E. Houghton: i. m. 287–291, 307–310, 332; H. Taine: i. m. II/83–220.; Katherine Everett Gilbert–Helmut Kuhn: Az esztétika története (Budapest: Gondolat, 1966), 240–241.

23 G. G. Zerffi: A Manual . . . 17–21, 173, 175, 187, 194–208, 209.; H. Taine: i. m. I/7, 55–56, magyarul i. m. 9–10, 61–62; K. E. Gilbert–H. Kuhn: i. m. 383–384.

24 G. G. Zerffi: Ethics and Aesthetics 5–6, 9.; uő.: A Manual . . . 295, 299.; W. E. Houghton: i. m. 404–413, ill. 181–430. *passim*, W. R. Sorley: A History of British Philosophy to 1900 (Cambridge UP, 1920[1], 1965), 271–272.; Raymond Williams: Culture and Society 1780–1950 (London: Chatto & Windus, 1958[1], Harmondsworth: *Penguin, 1968*), 137–153. — Érdekes a *l'art pour l'art* gondolat megjelenése, ehhez l. K. E. Gilbert–H. Kuhn: i. m. 387–388.

25 W. E. Houghton: i. m. 115–124. — E gondolatkörhöz l. Lukács György: Az esztétikum sajátossága, XV/I. fejezet (Budapest: Akadémiai, 1975[2]), II, 535–563.

26 G. G. Zerffi: A Manual . . . 238, 249, 243, 229 , 231.; K. B. Vinogradov: Ocserki anglijszkoj isztoriografii novogo i novejsego vremenyi (Leningrad: Izd. Leningradszkogo Unyiverszityeta, 1975[2]), 25-26.; J. Bronowski–Bruce Mazlish: The Western Intellectual Tradition. From Leonardo to Hegel (Harmondsworth: Penguin, 1963), 305–310. Ma is tanulságos Jászi Oszkár elemzése: Művészet és erkölcs (Budapest: Grill, 1908), 252–262.

27 G. G. Zerffi: A Manual . . . 210.; uő.: Ethics and Aesthetics, 17, 19.

Zerdahelyi V.

Női arckép

repr.

Szépmüvészet

1943. 62. l.

Zerdahelyi V

Kopp magyarat 150 évé

ZERDAHELYI V. / XIX. sz. közepe / :

411. Női arckép, - C.rajz, p. 26 x 31 cm. Jelz.
l.j.: "v. Zerdahelyi April 858."

3. Pulszky Ferenc portréja. - Olajf., v. méret 69 x 84 cm.Jelz. l. j. "Louis Ábrányi 1889."

BADITZ OTTÓ / 1849 - 1936 / :

4. Önarckép. - Tollrajz, p. méret 21.5 x 27.5 cm. Jelz.l.b."Baditz O. München 881".

BALLÓ EDE / 1859 - 1936 / :

5. Tisza Kálmán. - Olajf., v.méret 105 x 136 cm. Jelz.l.b."Balló Ede 1895".

BENCZUR GYULA / 1844 - 1920 / :

6. Édes apja arcképe. - Olajf., v. méret 45 x 60 cm.Jelz.l.j."Benczur Gy.1873".

Zerdahelyi Viktor

geb. in Maraschitz in Ungarn

15 J. alt

1855-56

Bécsi akadémia
könyvtár

Mikszáth Kálmán arcképe Nyilassy

Sándortól V. 188.

Szerdahelyi Viktor

festő

1855-ben 15 évés

1855–62.a festészeti

osztály hallgatója.

lásd

Fleischer Bécs

89. l.

Meister János, cs. kir. altábornagy

VIII. 9.

Zerdahelyi Viktor

Maler

Geb. Maraschitz

187- alt.

1858-59.

Bécsi akadémia
Ujházy

h. n.

Melbourne V. 17.

Zerdahelyi Sándor

l.

Csatkai Liszt

46/II.

Zerdahelyi Sándor

1856-ban rajzolta

le Liszt-et –

Csat Liszt I.

174. l.

kok és hidak, gátak,
városrének és egén
utcák keletkeznek
és alakulnak át a
modern építészeti
stílus jegyében.
~~Első nagy képviselői~~
~~pöként franciák,~~
~~Bosselet, Le Corbousier~~
[illegible] de Velde

Zerdahelyi Alexander

geb. in Rippin in Ungarn

18 J. alt

Bècsi akadèmia
könyvtàra

1855-56.

Mészhabarcsdarab, római V. 18

MDK

Zerdahelyi V. XIX.sz.közepe

Női arckép

M.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
7 l.

Zerkovitz Béla

épitész és
zeneszerző

l.

A Pesti Városháza

1936. 7-8 sz

24. l.

MUTRAGYA, KENSAV, ÉS VEGYI IPAR RT.
Budapest, V., Árpád-utca 8.

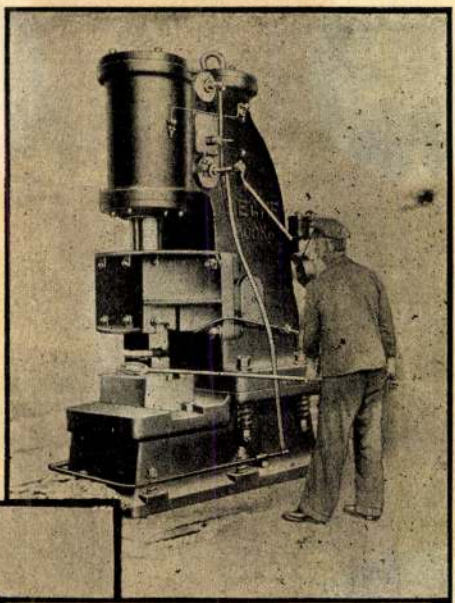

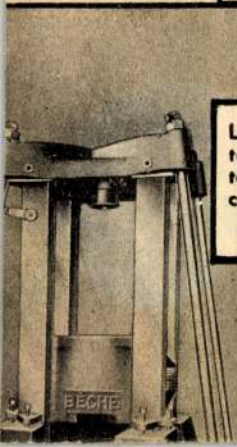

Levegős odorpöröly, villamos meghajtással, kisebb munkákhoz gyorsan ütő, többszörös odor részére üregesen kovácsolt DRP. és világszab. által védett dugattyús rúddal.

Zerkovitz Béla

l.

Lex Magy Társ

631. b-l.

s vármegye.

„Monasteria“-rom.
templom- és zárdarom.

Zerkovitz Béla

műépítész, tenorista

l.

Ki – kicsoda?

925. l.

MEB - Hivatal

1935.

;ágos Bizottsága

vány	száma:		19
	kelte:	VI/28.	1935.
	beérkezése:	VII/3.	1935.

tek száma:

elintézett szám:

:záma:

:záma:

asta:

Zerkovitz Béla

zeneszerző, műépítész

szül. 1881. Szeged.

Életr. arch

Rát Str. - 1102. l.

A Szent István-Társulatnak fiókja van Balassagyarmaton,
Rákóczi fejedelem-u. 22.

Varga J.: Elátyolozott Istenarc 42.
Varga M.: Egy óra az Oltáriszentség előtt 14, 42.
— Énekes örökimádás 14.
— A legm. Oltáriszentség egyórai imádása 14.
— Egy óra a legm. Oltáriszentség előtt 14.
Vargha D.: A kereszténység jogi helyzete 27.
— Jézusom örömöm 13.
— Kis Jézusom örömem 17.
— Jézusom tiéd vagyok 13.
— Két belga Lourdes 37.
— Kódexeink legendái 54.
— Költői szépségek szent Imre őslegendájában 54.
— A rodostói fejedelem 48.
— Seuse Heinrich Amand 54.
— Szent Imre problémák 38.
Vargyas T.: Iskolások énekes könyve 13.
Vas G.: Nagy idők, nagy emberek 83, 97.
— A nemzet napszámosai 83, 97.
Váci énekeskönyv 13.
Vágássy Gy.: Van-e Isten 29.
Várady L. A.: Bevezetés a nők lelkigyakorlatába 32.
Várady J.: Az emberért vivott harc neveléstudományi következményei 46.
— Lonovics József 70.
— Szociális irányelvek 62.
Várdai B.: Dürer Albert 43.
— A 100 éves Manzoni regény 54.
— Katolicizmus és irodalom 43.
Várkonyi F.: Levelek Szűz Máriáról 30.
Városi I.: Dimidius 100.
Vasárnapi Misszale 9.
Váth J.: Szent László népe 97.
Vedrődi I.: Magyar népmívelő díszítő elemek 57.
Végh K.: A lelkipásztori állások fejlődése 33.
Velics: A kínai nyelv szerepe 57.
— Über die Mnemotechnik der Zukunft 57.
Vőlegényidézés és egyéb elbeszélések
Vörös C.: Konstans-görbületű felüle a Bolyai geometriában 56.
— Maximális térfogatú hexaederek Bolyai geometriában 56.

Waal (De): XV. Benedek pápa élete
Waldraf: A vándorló lélek 97.
Wallace L.: Ben Hur 83, 97.
Walser—Varga: Örökimádás 14.
— — Kis örökimádás 14.
Walter I.: Egyház és kultúra 70.
Walter J.: Gaudeamus 83.
— Isten képe a természetben 64, 83.
Walthier E.: Zsoltáros élet 100.
Wáhlner B.: A társadalomtudomány t könyve 62.
Walsch H.: A bűn sodrában 97.
Weszelyi Ö.: Korszerű nevelési prob mák 60.
Weszelszky Gy.: A rádium és az ato elmélet 64.
Weszely Ö.: Nevelés- és tanításta 60.
Wetzl: A világi katolikus apostolkod 31.
Weizel: Szerencse útja 83.
Williamson: Arany csönd 83, 97.
— Titokzatos történet 97.
Wiseman M.: Fabiola 84, 97.
Wodeczky I.: A relativitástan csillagász bizonyítékainak bírálata 64.
— A világegyetem szerkezete 64.
Wolkenberg A.: Imakönyv 15.
— Világmisszió 34.
— A béke útjain 26.
— Missziós előadások 26.
— Okkultizmus és spiritizmus 34.
Wöhrmüller: Férfias kereszténység 24, 2

Z.: Legméltóságosabb Oltáriszentség elő 15, 43.
Zaymusz Gy.: Hull a hó 90.
— Báránykák 84.
— János mester 97.
— Különös vakáció 84.
— Ünnepi köntös 84.

A Szent István-Társulat katolikus kalendáriumai olcsók, szépek és jók.

Zerkovitz Béla,

Zeneszerző, műépítész

szül. Szeged 1881 -

Életrajzát lásd

Lex Magy Társ

243. a. l.

1.

Tartozik

			Szegedi Vilmos tőkeszámlája
		1.	Vagyonrészesedésért
			Pirész Elemér tőkeszámlája
		1.	Vagyonrészesedésért

Zerkovitz Béla

Ujv. MZsL.

973. l.

.....szám.

Műemlékek Ors

Tárgy:

Bp. főv. Polgármesterének átirata az óbudai Szentlélek-téri falumaradványok

A k

Mell

Egyú

Előir

Utóir

Más

Zerkovitz Béla

A Royal Orfeum müsorához tervezett szinpadképeket a "Csillagok csillaga" c. előadáshoz, melyet Harmath Imrével együtt irt.

Szinház és Divat, Bp. 192o. jan. 24.
V. évf. 4. sz. 16. lap

Zermegh András

ötvös

1732 Körmöcbánya
Nagyszombatban lanult.
Kapmagyarorszötvösök 32 l.

930. Barabás Miklós.

Sz. Marosfalván 1810 febru
ten 1898 február 12-én.

930. ~~Barabás Miklós.~~ Saját arcképe.

látható)

Mellig, kissé jobbra fordu
Kossuth-szakálla barna, szeme k
nyakkendője piros, mellénye ki
állógallérja lehajtott. Jelzése

Elefántcsont-miniature, m
Vétetett szegedi Maszák H
sz. leirat alapján 300 Kán. (8

ZERNAY & CSERNAY

ZERMITZ / Czermitz / JÁNOS, asztalosmester

Pesti asztalos kontár volt 1828-ban.-Józsefvárosi lakos.-Helyrajzi szám: 1151.-Összeirási szám: 2341.- 47.old.

BATÁRI FERENC: Pest-Budai asztalosok 1828-ban
39.old.

Az Iparmův.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970.
Bp. 1971.

Zernyest vára

Dörre Tivadar rajza
repr.

Angyal Dávid

Késmárki Thököly Imre
1657–1705. II-rén.
Magy. Tört. Eletrajzok
Bpp. 1889. 217. l.

BUDAPEST, 1938
KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

Zerreiss János

adat nincs

1896/97. Gyak. fest. ontól

Drezda II. 170.

Zerreiss János

1896/97

Ferkèpzomfoisk`vk

149. l.

24090 Közs

Létényi János iparművész

legerben febr. 14.-én a Rudnay Gyula Teremben hat fiatal iparművész mutatkozik a közönségnek, melyen munkái szerepelnek e kiállításon.

Nógrád, 1974. febr. 13.

Zesi Jakab fest.

val kihelyezték. — **Kép,** olajfestmény. Veronika kendőjét ábrázolja. Alul 1671 évszám és a festő neve: JAKUB ZESI. A *felsőhunkóci* gk. templom letéte.

A lépcsőföljárat oldalkorlátján:

Két kereszt, kovácsolt vasból. XVII. század. A bártfai főtemplomból. — **Szobor,** hársfából. Sámsont ábrázolja az oroszlánnal küzdve. A szobor hátán későbbi kézzel bevésve: *Jurius* SADER EST HOC 1684. A XVI. század legelejéről. A bártfai városházáról.

A két ajtó közötti falon:

Festmény, falapon. Három angyal mellképe, a háttérben várossal. XVII. század. A *sasói* gk. templom letéte. — **Farschy János bártfai biró sírtáblája (epitáfiuma) 1616-ból.** Fából, festve és aranyozva. Legfelül a Farschy-család nemesi címere: kék mezőben futó szarvast torkon ragadó oroszlán. Sisakdísz: koronából növő koronás oroszlán. A címert I F betűk oldalozzák. Felső tábláján e felirat: **Ehren gedachtnüs oder Grabmahl des in Christo ruhenden Ehrsamen Namhafften auch Wohlweise(n) Herren Johannis Farschy Weilandt gewesenen Richters vndt Vorgeher der Erbaren Gemein alhier.** A belső lécen: A D 1616. Középső képén Farschy János és neje feszület előtt térdelnek, a feszület tövénél Mária és

Mih Sáros

Ehrsamen Warnhafften und Wohlweisen H. Thome Blimberg Rathern vnd Vormundt allhier in Gott Eingeslafen 1626 den 12. VII (?) Seines Alters 58 Jar. A belső keret felső lécén: DICIT EI IESVS NOLI ME TANGERE. MAT 28. Középső képe elenyészett. Alul papirra nyomtatott verses szöveg, melynek kezdete: „*Authoritate Prudentia Consilio . . .*" A sírtábla felállítása óta a bártfai Szent Egyed-templomban függött, a honnét azt a templom legutolsó renoválása alkalmával kihelyezték. — **Klősz Jakab bártfai biró sírtáblája (epitáfiuma) 1665-ből**, fa, feketére festve, aranyozva és ezüstözve. Felső tábláján, (melyet a XVII. század végén, midőn a templom a katholikusoknak királyi edictummal visszaadatott, vörös festékkel bemázoltak) e még olvasható fölirat: PRVDENTISSIMI . . . IACOBI KLOSZ . . . . 1601. DIE 19. IAN. BARTPHAE PIE IN DOMINO IESV . . . . DECIMO SVO IVDICATV A. 1665 (?) DIE 19 IVN. Középső képén Krisztus feltámadása, a koporsó körűl római katonákkal. Alsó képén (melyet a XVII. század hetvenes éveiben szintén bemázoltak) feszület előtt Klősz Jakab, neje és gyermekei térdelnek. Klősz Jakab, a még kibetűzhető felirat szerint, 1601. január 19-én született Bártfán s 1665-ben (?) halt meg. A sírtábla felállítása óta a bártfai Szent Egyed-templomban függött, ahonnét azt a templom legutolsó renoválása alkalmá-

Zesi Jakab

Last

MV 56 l.

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

lélyezem:

k vagy helyettesének
láírása.

. — Endrényi Imre, Szeged.

Zeta Vera

Udvarhelyszék

l. Gaali I. 60. l.

Zétényi János, iparművész

kerepel.

Kékely András: fiatal iparművészek a Derkovits Teremben 7.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 5.

Zétényi János ötvösművész

A Csehszlovákiában rendezett nemzetközi ékszerkiállításon szerepeltek művei, mellyel díszérő oklevelet szerzett.

Magyar Nemzet, 1974. szept. 3.

Tétényi János iparművész

A Derkovits-teremben megnyílt a főiskolát 2-3 éve befejezett, vagy most végzett iparművészek kiállítása, melyen ékszer- művei szerepelnek. A csillogó fémlapokon többszörösen tükröződnek a mintás üveggalyók. Horváth Márton ~~üveggalyóit~~ üveggyöngyeit használja fel ékszereinek készítéséhez. (ámlítve).

Molnár Tsolt: Fiatal iparművészek bemutatója.

Magyar Ifjúság, 1974. febr. 22.

Zétényi János, ujiarművész

L: Vasarely

– : Közművelődés, klubkiadó. –

46.

Új Tükör Bp. 1986. szept. 7.

XXIII/36

Zétényi János, ötvös

Diszérelet kapott Jablonecben.

–: Magyar ötvösművének külföldi sikere

6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. szept. 3.

Zétényi János

A kiállitás harmadik részében az ujitók következnek: Bohus Zoltán, Borsfai László, Demcsik Attila, Kalmár Zsolt, Kardos Botond, Kiss Éva, Lugossy Mária, Papp László, Soltész György.
Végül még egy negyedik csoportot is emlit: Ekiektika? cimmel kérdezi, három nevet felsorolva: Laczák Géza, Magyarcsek Mária, Rozgonyi Béla. A nevek mellett a müveket is megnevezi egyrészt birálva, másrészt kiemelve.
Vadas József cikkét lásd: Péri József nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. okt. 3o.
XX. évf. 44. sz. 12. lap.

Zetelaki Judit

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296. 188-307

1963 FEB 13.

MAGYAR NEMZET

1021

Szerda, 1963. február 13.

„Ki mit lát?"

Egy díjnyertes gyermekrajz nyomában

»Kedves Zetelaki Pajtás, örömmel értesítünk, hogy megnyerted az ötkerületi gyermekrajzpályázatot . . .«

Ez a kis levél indított el erre a riportra.

Ugyanis én már gyakran láttam különböző erős felindulást kifejező változást női arcon, de ilyen ragyogó, boldog mosolyt, amilyent ez a levél, Zetelaki pajtás anyukájának a halvány vékony arcán előidézett: még alig!

Ez a levél ugyanis jelképes erejű volt. Bizonyította, hogy ez a törékeny szőke asszony, aki egy nagy fodrászszövetkezetben nők megszépítésével foglalkozik, megnyerte a fogadást az élettel szemben! Győzött. Sikerült a gyerekeit — mind a kettőt elindítani az életben megfelelő sínpáron. Egyedül. Mert Éva egyedül van. Egészen egyedül, illetve férj nélkül. Eljött a férjétől a vidéki városból, ahol éltek, eljött azért, mert valahogy a férfi emberi magatartása nem felelt meg neki; és azóta is kínozza magát ezzel a kérdéssel: joga volt-e ehhez? Nem kellett volna mindent eltűrni, a gyerekek kedvéért?

Sikerülni fog-e őket kiegyensúlyozott emberekké nevelni egyedül?

Andrisnál, a nagyobbiknál, ez már évek óta, úgy látszik, sikerül. De ez a kis Judit, akit a nagyobbik, a jelentékeny, csillogóan csinos fiú bizony elnyom kicsit, akit apa nem kényeztet ellensúlyként — mi lesz Juditkával? Ezzel a törékeny, csendes, érzékeny kislánnyal?

Hát ez lett. Juditka rajza első díjat nyert.

Juditkát észrevették. Kitüntették.

Ezen a napon a nők kivételesen szépen, simán és fiatalon kerülnek ki Éva asszony kezei közül: Juditka díjat nyert!

Judit rajztanárja

A pedagógus *Sárkány Lóránt* idősebb, őszülő bajuszú, nagyon csendes ember. Szinte huncutul mosolyog bajusza mögül:

— Hogy jutott eszébe éppen ma hozzám jönni — kérdi —, megtudta talán, hogy éppen ma, napra harminc éve, hogy tanítok?

Nem, nem tudtam meg. Vannak ilyen furcsa véletlenek.

— No, igen, harminc éve kezdtem el tanítani: az iparművészeti iskolában. Utána egy zárdában, melyet frissen államosítottak. Ez volt a legnehezebb helyem: mert ott már nagyobb lányokkal álltam szemben, akiknek már volt kifejlett látási módjuk. De itt vagyok legszívesebben: a gyerekeknél!

— Olvastam nemrégiben *Dutka Mária* cikkét a »Ki *mit lát*« játék elindításáról. Már rég nem tett rám cikk ilyen erős benyomást! Bizony szükség lenne rá, hogy azt, amit a rádió tesz a zenéért, mi is megtegyük *a gyerekek látási kultúrájáért!* Boldogan dolgoznám ki ennek a játéknak a szabályait. Mert hiszen tulajdonképpen folyton ezt játszom a gyerekeimmel: Ki mit lát? Megpróbálom megfigyelni, melyik mit is lát a világból.

— Ötvenháromig olyan tanterv szerint tanítottunk, amely tele volt pedológiával. Magyarul: csak arra helyeztük a fő súlyt, hogy a gyerekek képzeletét ne korlátozzuk. Azóta szerencsére ez megváltozott: szabad a gyerekeket megtanítani a bizonyos technikai trükkökre, hiszen ez csak hozzásegíti őket ahhoz, hogy ki tudják fejezni azt, amit látnak.

Mit látnak a fiúk és mit a lányok?

— Nos, és mit látnak?

— Érdekes megfigyelni, hogy *a fiúk főleg a térbeosztást veszik észre.* Hogy egy-egy tárgy hol helyezkedik el a kép keretén belül. Ők is tudják jobban a megadott keretbe helyezni az úgynevezett tematikus rajzokat. A lányok viszont *a részletekben* jobbak. Olyan gyengéd és kedves dolgokat vesznek észre fákon, virágon, ruhán, amit egy felnőtt egyszerűen nem észlel.

— Meg szokták nézni azt is, milyen lelkiállapotot fejeznek ki a rajzok?

A tanár elgondolkozik:

— Látja — mondja —, most adott egy ötletet. Ezt még meg sem kíséreltem, pedig talán kellene. Csakugyan: a gyerekek színezéssel úgy fejezik ki magukat szinte öntudatlanul, mintegy álomban. És általában úgyis a zárkózottabb gyerekek rajzolnak jól.

Elmondom Sárkány Lórántnak élményemet egy gyerekrajzzal. *»Anyuka esküvőjére megy«* volt a rajz címe. Az anyuka sárga ruhában volt, gonosz sárga virágok nyíltak egy kerítés fölött és a háttérben a kislány fekete ruhában ült és eltakarta az arcát. Öt éve láttam ezt a rajzot, de nem felejtettem el.

Sárkány Lóránt elgondolkozva mondja:

— Igaza van: ezentúl meg fogom nézetni a rajzokat a gyerekek osztályfőnökével. Sok mindent tudhat így meg róluk, amit különben soha.

Arról beszélünk most, milyen *óriási kiélési lehetőség és vigasz a képzőművészeti látásmód* annak, akiben kifejlődött. Mit tud jelenteni egy táj, egy világítás — az élet tragikus helyzeteiben is . . . Sárkány Lóránt maga is gyakorló művész, volt önálló kiállítása is, a nyolcadik tárlaton is szerepelt.

Megkérdem, őrült-e a kis Zetelaki Judit sikerének? Az arca megvilágosodik.

— Nagyon — mondja —, nemcsak az iskola sikere miatt. Pedig az is megérdemli. Néhány éve még nem volt rajztermünk. Az igazgatónk kiverekedett nekünk egyet, harminchat vadonatúj rajzbakkal, persze a szülői munkaközösségi elnökünk, *Antosné* segítségével.

— De ez az iskola ügye. Ami engem illet: külön öröm számomra, hogy a kis Judit nyerte, mert ez igazolja, amit én mindig mondok: *van az egyéniségnek egy bizonyos sugárzása, amely áttör a technikai fogyatékosságon,* ami átüt a formákon és színeken: valami, ami talán már művészet!

A kis Judittal is beszéltünk. Sovány, barna kislány; az a bizonyos fekete rigószerű, ijedt szemű. De most nagyon boldogan mondja: én is rajztanár szeretnék lenni!

— Nem festő?

— Nem — rázza a fejét energikusan —, *én azt szeretném, ha más is így látna mint én . . .*

És talán ez a mondat a Sárkány tanár úr pedadógiájának legszebb bizonyítéka.

Fedor Ágnes

Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés című regényét Gabriel Arout dramatizálásában bemutatta Párizsban a Comédie Francais.

A választások előkészít
tovább erősöd
a népi-nemzeti eg

Ortutay Gyula választási beszéde

Választóival találkozott kedden Kiskunhalason dr. *Ortutay* Gyula akadémikus, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára, a Bács-Kiskun megyei képviselőjelöltek listavezetője. Délelőtt a város és a járás vezetőivel Kiskunhalas és környékének fejlesztéséről tanácskozott. Délután megtekintette a KISZ-építkezést, majd a városi értelmiség képviselőivel folytatott beszélgetést. Ezután az Állami Gazdaság művelődési otthonában választási nagygyűlést tartottak, amelyen részt vett dr. *Molnár* Frigyes, a megyei pártbizottság első titkára is. Ortutay Gyula mondott beszédet.

Bevezetőben a *választási előkészületek néhány eddigi politikai tapasztalatáról* szólt. A jelölőgyűléseken komoly viták folytak arról, hogy kik lesznek a legalkalmasabbak a tanácstagi, képviselői feladatok ellátására. A tanácsok tagjainak körülbelül fele, a képviselők harmada lesz új. Növekedett a fiatal, a női tanácstagok és képviselők száma, bár ezzel a növekedéssel még nem lehetünk elégedettek. Ha nem is olyan jó szüreti időkben folytak le a jelölőgyűlések, mint 1958-ban — folytatta —, mégis *elevenebb, forróbb a politikai hangulat, mint akkor, holott annak idején sem voltunk elégedetlenek.*

Nemzeti érzés és nemzetköziség

A jelölőgyűléseken *számadás* folyt az elmúlt négy esztendőről, *előre tekintettünk* az ötéves tervre, a teljesen felépülő szocialista Magyarországra. A választók mindenütt higgadtan mérlegelték hazánk erőinek, terveinek és feladatainak arányait és ugyanakkor állást foglaltak a nemzetközi kérdésekben, a béke, a szocialista világrendszer mellett. Nem szorul bizonyításra, hogy ma már a *hazafiságnak, a nemzeti érzésnek elválaszthatatlan része a nemzetközi méretekben való gondolkodás, az internacionalista szemlélet.*

— A választások előkészítése, lebonyolítása jelentős erőpróbája a Hazafias Népfront-mozgalomnak. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy bizottságaink becsülettel helytállnak, derekasan kiveszik részüket a feladatok megoldásából. Most, túl a jelölőgyűlések időszakán, elmondhatjuk: az elmúlt hetekben eleven véleménycsere zajlott a választók összejövetelein az ország dolgairól, az építés tennivalóiról. *Tovább erősödött a népi-nemzeti egység, a dolgozó osztályok összefogása közös céljaink elérésére.* Ezekben a napokban újabb összejövetelekre találkoznak a választók és a jelöltek. Alkotó véleménycseréken formálják a következő négy év képviselői és tanácstagi munkaprogramját és megtervezik a még gyümölcsözőbb együttműködés feltételeit és lehetőségeit.

Ortutay Gyula a továbbiakban rámutatott, hogy a *mi szocialista világunk fejlődésének jelentős része a szocialista emberi öntudat, a kultúra.* A VIII. kongresszus két egymástól elválaszthatatlan feladatnak tekinti a *szocializmus teljes felépítését*, és a *szocialista tudatú, erkölcsű, műveltségű ember kialakítását.* E *mennyiségi, mind minőségi szempontból megváltoztatta a magyar művelődés egészét.* Ezt tanúsítja a diákok száma éppúgy, mint a falusi értelmiség mai, teljesen megváltozott összetétele.

A tehetség és jellem egysége

Kiemelte, hogy a VIII. pártkongresszus ezen a területen sokágú feladatot állapított meg. A nevelés célja a *kommunista szakember.* Nagy figyelmet kell fordítani a gyakorlat és az elmélet egységére az oktatásban, a minőségi igény emelésére, az általános iskolák differenciált fejlesztésére, a középiskolák, a középfokú szakiskolák, a felnőttoktatás és egyetemeink minőségi fejlesztésére. Mindebből kitűnik, hogy milyen a mérete, a mélysége, milyen a minősége a szocialista művelődéspolitikának, amely mindenkinek szélesre tárta a kaput: csak *a tehetség, a jellem egysége* legyen meg. *Ez a művelődéspolitika öntudatában, tudatosságában a természet, történelem, társadalom kérdéseiben járatos, jellemes nemzedéket nevel.*

A nemzeti múlt, a kultúra értékeinek megbecsüléséről beszélt a továbbiakban. *Bartók és Kodály* 1913 óta hiába kérték a »keresztény nemzeti« kormányoktól a magyar népzene kincseinek kiadását, senki sem segítette őket. A felszabadulás után kezdhetett hozzá Kodály Zoltán munkatársaival a *Magyar Népzenetár* köteteinek kiadásához. *Nagy világsiker lett belőle.* Kodály mindig panaszolta, hogy elveszítettük a magyar zenei anyanyelvet. Nos, a felszabadulás utáni közoktatás nemcsak zenei általános iskolákat létesített, hanem zeneiskolákon, különféle zenei tanfolyamokon keresztül az egész világ zenei műveltsége szélesen elterjedt. Ugyanakkor zenei művelésünk alapja, a magyar népzene ezen át fejlődik Mozartig, Bachig, a klasszikus és modern zenéig. *De egész művelődésünkre ez a fejlődés — tehát magyar és internacionalista fejlődés — a jellemző.*

— Mi művelődéspolitikánkban nemcsak a *múlt megbecsülésére* tanítjuk népünket, hanem a *jelen építésének* és a *jövő feladatainak*, a szocialista jövőnek *tudatos* vállalására. Mi nemcsak *énekelni* ta-

Kisház munkaügyi mi Szomba

A Hazafias Népfront a hét elején több választási gyűlést tartott Vas megyében. Hétfő délután Szombathelyen a városi népfrontbizottság a Remix Rádiótechnikai Vállalat telepére hívta össze a választókat. A gyűlésen részt vett és beszédet mondott *Kisházi* Ödön munkaügyi miniszter.

— Egy-egy választás fontos mérföldkő szocializmust építő hazánk történetében — kezdte beszédét a miniszter —, a mostani is az. A választás célja, hogy dolgozó népünk megerősítse népi demokratikus rendszerünket, kifejezze szocializmust építő politikánk helyeslését és olyan új országgyűlési képviselőket, tanácstagokat adjon az országnak, akik alkal-

Zetelaki Máté Imre

készítette Beneder Daniel oláhfalui házának (Udvarhely vm.) faragott és festett díszű kapuját 1886-ban.

Huszszérelyhár

X. tábla

Zelelaki Máté Imre

1885.

Gyergyószentmiklós

Bal Hel

60, 133. l.

lásd.

Huszka J.

A székely ház.

Bp. 1895.

kétes

lásd oku

Malonyay: A magyar nép ünnevezete. II. Bp. 1909. 173 175. l.

J

Europa film-könyv

Saptenjetztő is könyv
kiada Rt.

Budapest

V Rothermer út 12 III. 2

Telefon 127-837.

Zetelaki Pál

ács

1723. Kolozsvár

Balthel 129. l

KÖNYV- ÉS PAPÍRKERESKEDÉS
ALSÓLENDVA
TULAJDONOS BALKÁNYI ELEK

Tek.

E U R O P A

film-, könyv-, lapterjesztő és könyv-
kiadó rt.,

NYOMTATVÁNY

B U D A P E S T

V., Rothermere ucca 12.

MDK

Zetelaki Török György

Részlet a nagy Biharból, of.

KMT 1912. tav. kiáll.

MDK

Zetelakai Török György

Részlet a nagy Biharból. Olajf.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll.

Zetelakai Török György

MDK

Részlet a nagy Biharból, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállítás

Zétényi vár

C.

Lad Sárosp

178. l.

864 –

Zétényi festi

Oltárlépet Lévitett 1704-ben
a sárospataki rk. tpl. számára
– Dětsky Mihály –

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Akadémiai Kiadó Bp. 1972
92. old.

Zetényi János

ötvösművész

fiatal Sparnüvészek Bemutatója

Derkovits A. Bp 1974

Zerzini József
/szobortalapzat kivitelezője/

Századok XX 1889. 670 o.

Zessenyei Mórta gobony
Kisalföld 1959 ápr. 8. Goldsl. -

Zorschitz Michael

ātvōs 1716
1719

láid

Mih. Pors. 122
123

Zerschitz Mihály

=

Durschitz Mihály

lásd Türschitz János Mihály

Mihály:

Muzéskönyvt. Ért

1911. 122. l

Zerschitz, Michael, rozsonyi ötvöslegény

V. 122, 123.

M.D.K.

Zervini György, egri magyar asztalos

1690-ben „ain haus nach der brandt Statt" 473. sz. házat 80 forintért vásárolja meg.

Heves megye müemlékei I irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 422. old.

ZERVINI György egri asztalos. 1690-ben „ain haus nach der brandt Statt 473.sz."házát 80 forintért vásárolja meg. /Ol.Eger városa leirása a hatvani kaputól/Pataki/

A Hevesmegyei Topográfia datgyüjtéséből.Voit.

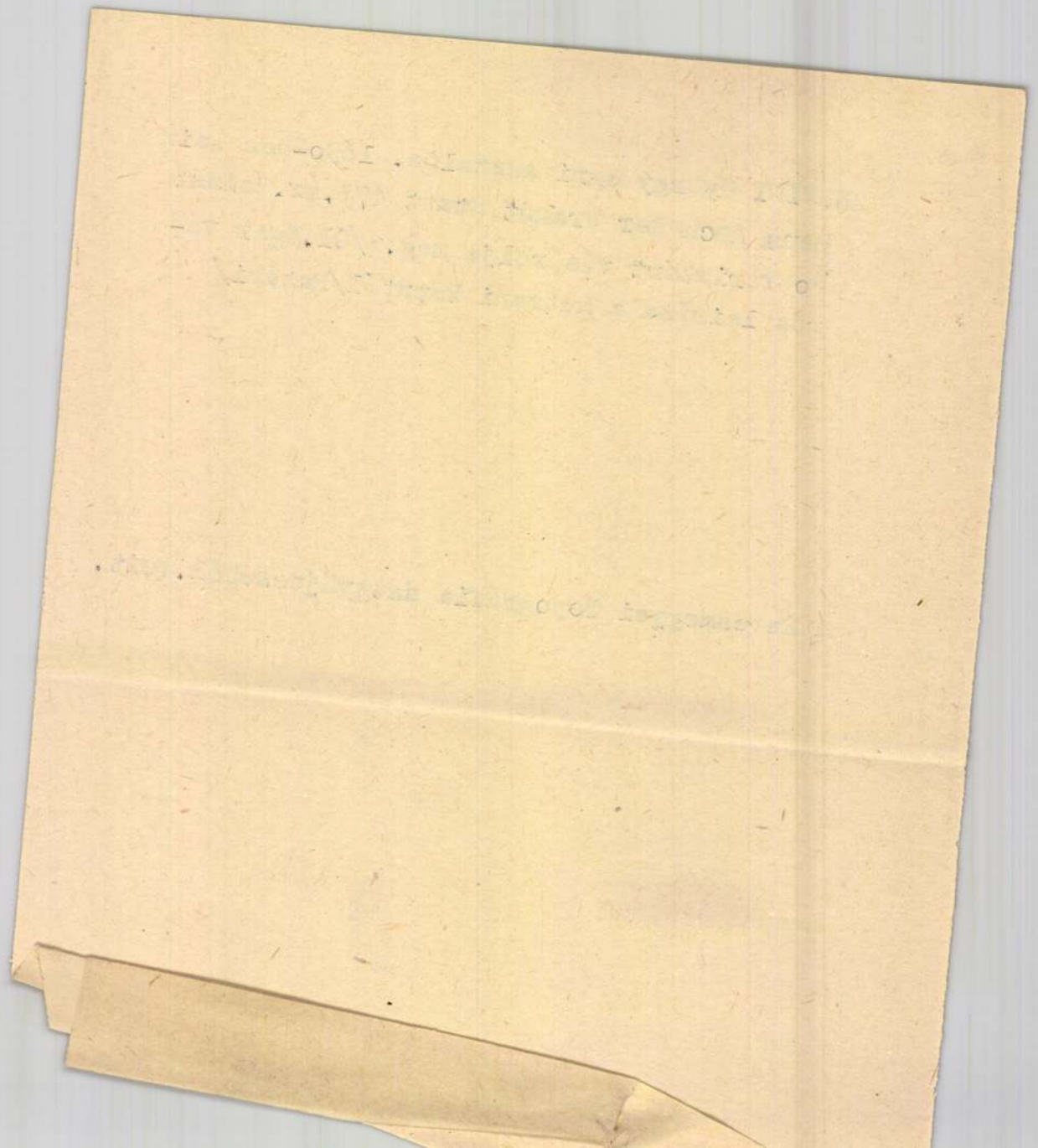

Zevini, Giorgio, olasz asztalos

M.D.K.

neve egy XVIII. sz. elejei
egri ház-összeírásban szerepel.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: DercsényiDezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó

121. old.

Zerweg János Gergely

a nagyszombati egyetemi nyomda formametszője 1671

Körül

Iv Gár Czakó

48-l.

sporato dal quattro-
cento italiano. La
tenza espressiva di
Barberekey K. Zolt
si palesa tanto
nelle sue sculture
robuste quanto
nelle sue pitture
Jeges Ernesto ~~si di-~~
~~stingue come pittu~~
~~di~~ si è accinto
all'impresa di gran
composizioni storici
in cui traspare
la freschezza narra-
tiva e la vivacità
coloristica dei

Zerweg János Gergely

nyomdász

l.

Könyvkiáll. emlék

150 l.

néhai Kopp József és Adamovich

Mária fia

Jenő

1941. április 19-én, szombaton este 6 órakor

vezeti oltárhoz, a zugligeti Angolkisasz-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

Zétényi János

1978 OKT 23.

1021

Küzdelem a címe Zétényi János emlékműtervének, amely a Kossuth Művelődési Ház kiállítótermében látható a quadriennálén

— **A CSALÁDI** életre n
lés időszerű iskolai és tá
dalmi feladatai címmel
kétot tartottak október
én Mezőkövesden a mű
dési ház nagytermében.
HNF helyi elnöksége á
szervezett rendezvényen (
góczi Erzsébet írónő tartott
előadást az említett témáról.

— **Ötös találat** a lottón. A Sportfogadási és Lottóigazgatóság közlése szerint a 43. heti lottószelvények értékelése közben öttalálatos szelvényre akadtak. A szelvény száma: 4 741 624. A szelvények értékelése még tart.

— **MEGKEZDŐDTEK az 1977. évi Savaria-játékok előkészületei Szombathelyen. A központi színhely jövőre is a 2000 éves Isis-szentély lesz, ahol közismert operákat mutatnak be. Ezúttal sem marad ki a programból a húsvéti nemzetközi autóstalálkozó és az urbanisztikai kérdésekkel foglalkozó Savaria**

szetéről tart előadást dr. Bodnár Éva művészettörténész október 25-én a Muzeumi hétfők sorozatban. Az előadás este 6 órakor kezdődik Miskolcon a Herman Ottó Múzeum előadótermében.

— **Az ózdi** Kohász táncegyüttes mutatja be műsorát ma, október 23-án, este 6 órakor az Ózdi Liszt Ferenc Művelődési Központban. A kiváló címmel kétszer is kitüntetett táncegyüttes bemutatójára az ózdi kulturális hetek kapcsán kerül sor.

— **Az MVSC** természetjáró szakosztálya október 23—24—25-én 3 napos túrára indul. Útvonal: Győr—Pannonhalma—Zirc. Túravezető: Bod-

Zétényi János

"Képtől - gépig" cimmel Vadas József számol be az I. Miskolci Országos Ötvösmüvészeti és Fémmüves Kvadriennálé-ról. A kritika szerint a kvadriennálé tulajdonképpen három kiállitásból áll: az elsőn vesznek részt az ötvösmüvészek: Bartuschek Ilona, Máté János, Muharos Lajos, Péri József. A másodikon szereplő müveket a zománmüvészeti vagy a kisplasztikai biennálén kellett volna kiállitani, -mint irja- ezek odakivánkoznak: Ásztai Csaba, Papp Zoltán, Schlosser Béla, Zétényi János, Zidarics Ilona.

Folytatás a 2.-es cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. okt. 3o.
XX. évf. 44. sz. 12. lap.

Zetevára (nyom)

~~[illegible]~~ Zetelakán
Udvarhely vm.

Kővári Erdéjenul.
46. l.

335. Ismeretlen mester.
A XV. századtól.

F

335. Hunyadi László siremléke.

Egész alakban, vér
a kormányzó fiát, a ki föreg
kinek oldalán kard és
balról és jobbról egy-egy angy
egyikén faágon álló és
hármas halomból kinövő
kas szemlélhető. Felirata

(Szöveg

A régiségtártól.
Átvétetett 303/88 C). 32. sz.
(Elpusztult).

Zetler Fülöp

ács

Sopron

1731. máj. 21.

polgárrá lett

Házi

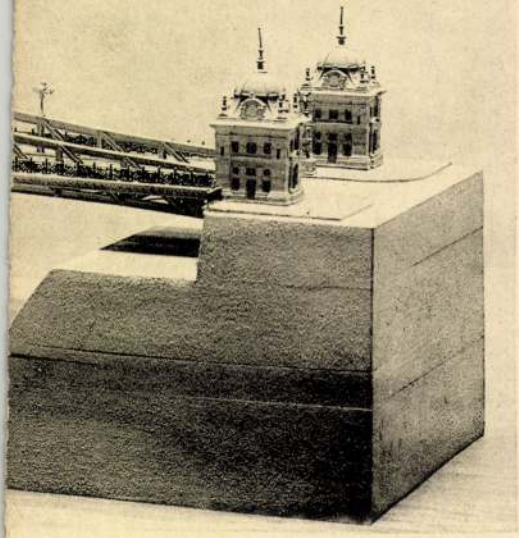

Zetlmayr András

festő

Sopron

1750. jul. 6.

volg. erkü

Házi

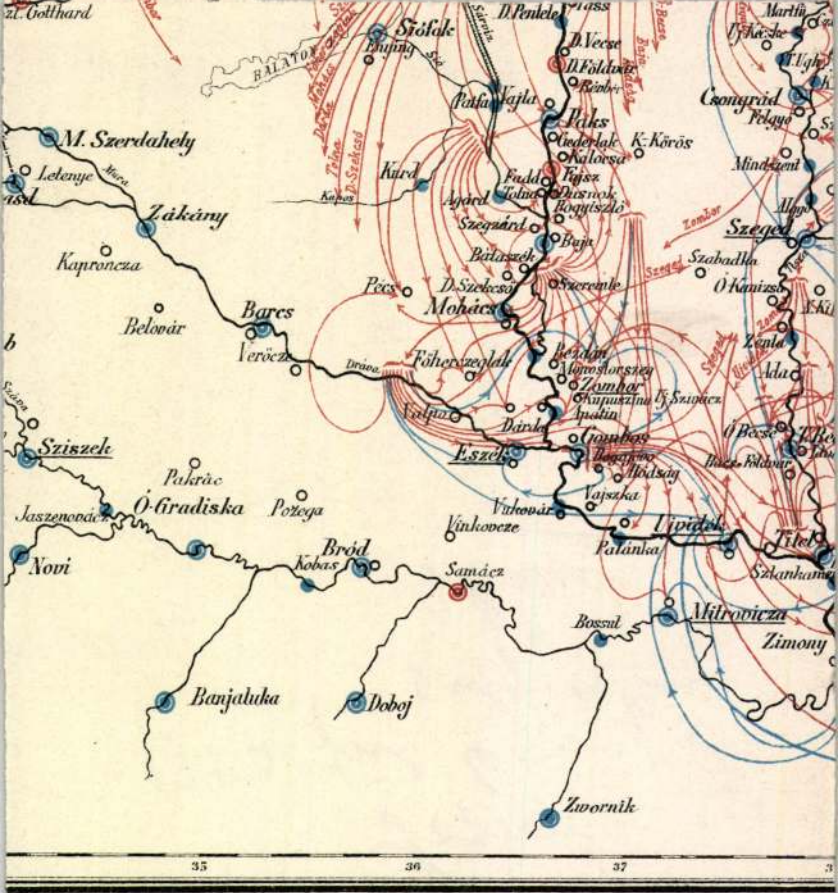
M. Szerdahely
Lelenye
Zákány
Kaproncza
Belovár
Bares
Veröcze
Sziszek
Pakràc
Ó-Gradiska
Jaszenovácz
Pozega
Novi
Bród
Kobas
Samácz
Banjaluka
Doboj
Zwornik
Bosnien
Mitrovicza
Zimony
Vukovár
Vinkovcze
Vajszka
Ujvidek
Palanka
Titel
Szlankamen
Szabadka
Ó-Kanizsa
Zenta
Ada
Ó-Becse
Szeged
Csongrád
Mindszent
Kecskemét
Kis-Kőrös
Nieder-Lak
Kalocsa
Paks
Vajta
Pataj
Fajsz
Bogyiszló
Baja
Bátaszék
Szekszárd
Tolna
Dunaszekcsö
Mohácz
Pecs
Szeremle
Földvár
Bezdán
Monostorszeg
Zombor
Ujvidek
Apatin
Darda
Gombos
Eszek
Hodság
Becse
Föherczegfalu
Valpo
Kupuszina
Ujszivacz
Batina
Drave
Save
Kulpa
Una
Lonja
Bosna
Verbas
Vuka
Bosut
Szala
Zala
Marcal
Raab
Sárvíz
Sió
Koppa
Kapos
Tolna
Sárvíz
Donau
Theiss
Temes
Bega
Zombor
Szeged
Theiss
Donau
BALATON
Plattensee
Stuhlweissenburg
Fünfkirchen
Essegg
Peterwardein
Carlowitz
Semlin
Titel
Agram
Karlstadt
Sissek
Brood
Gradiska
Banjaluka
Doboj
Zwornik
Mitrovicza
Bosnien
Zimony
Szlankamen
Titel
Ujvidek
Palanka
Vukovár
Vinkovcze
Vajszka
Eszek
Gombos
Hodság
Becse
Ó-Becse
Zombor
Ujvidek
Apatin
Kupuszina
Ujszivacz
Batina
Darda
Valpo
Föherczegfalu
Bezdán
Monostorszeg
Szeremle
Mohácz
Pecs
Dunaszekcsö
Földvár
Bátaszék
Szekszárd
Tolna
Bogyiszló
Baja
Fajsz
Vajta
Paks
Pataj
Kalocsa
Nieder-Lak
Kis-Kőrös
Kecskemét
Mindszent
Csongrád
Szeged
Szabadka
Ó-Kanizsa
Zenta
Ada
Ó-Becse
Sárvíz
Raab
Marcal
Zala
Lonja
Una
Kulpa
Bosna
Verbas
Vuka
Bosut
Szala
Save
Drave
Donau
Theiss
Temes
Bega
Zombor
Szeged
Theiss
Donau
Plattensee
Stuhlweissenburg
Fünfkirchen
Essegg
Peterwardein
Carlowitz
Semlin
Agram
Karlstadt
Sissek
Brood
Gradiska
Banjaluka
Doboj
Zwornik
Mitrovicza
Bosnien
Zimony
Szlankamen
35
36
37

Ludwig Zetska

bécsi építész tervei alapján épült fel

a Jois-i plébániatemplom 1898-ban.

Allgemeine Landeskunde des Burgenlandes, Eisenstadt, 1954

I. kötet

231

Zettel

Egyházm. Lap
1881. 72. l

46436 szám.

Folyó évi ápr.
jesztése alapján közlöm a Biz
m.kir. állampénztárt egyidejü
hogy a sámfalvi rón. kath. te
munkák kiviteli költségeinek
orsz. bizottsága elnökének hi
zettsége mellett ötezer/5000/

Egyben megjegyz
le alap 1909. évi költségveté
92 f.-t a Bizottság ujabb elő

Zettl, Anton

der Maler der Decken-
bilder in der Brunnen-
Kapelle in Mariental

Csikós 1. l.

Zettl, Anton

Forró

l. Forum

1934. 308. l.

Zettel Antal

Posonyból, 1814-ben
22 évs

l.

Fleischer Decs

97. l.

~~Browzróg VI. 127.~~

~~aszagbika V. 38~~

Zetkel

l.

Lykanemzromantika

66.l.

Zettel Gusztáv

festő

az alabbi kör

elnöke

Erulóklapa

Soproni Képzőm

Kör / Sopron

1897

archerpel

5. l. 6. l. 23. l. 25. l.

Jelső kiattitásának

megnyitó - ünne-

pere

XII/6 1914.

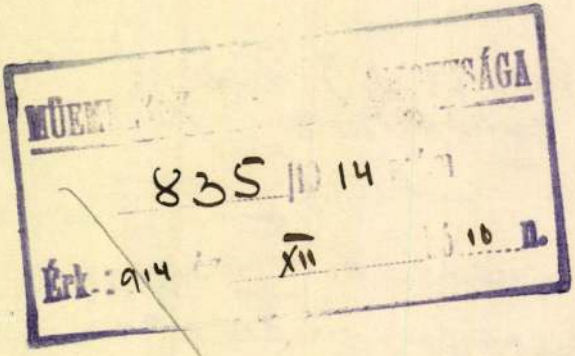

MÜEM... ...SÁGA
835 | 14
Érk.: 914 XII 10 n.

1) Békefinek!
Pilis Maroti

Zettl

bečsi épitész

l.

Edvi Bp

96 l.

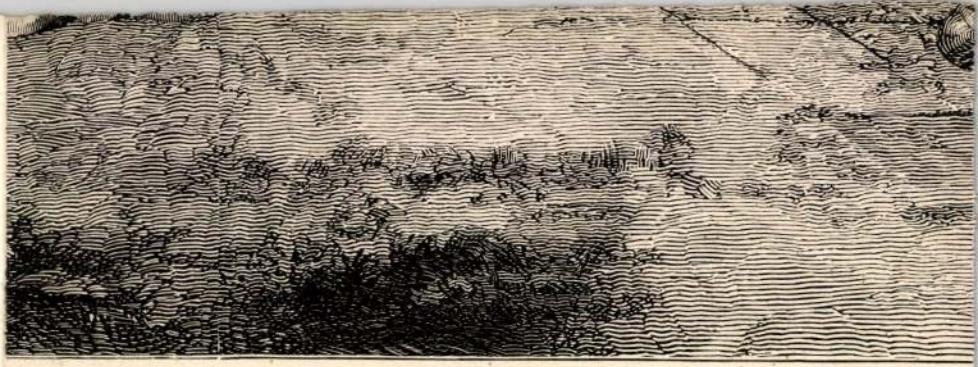

ı Fritz August Kaulbach.

anz Hanfstängl in München.

X

ZETTER, Samuel I. CZETTER

Zetti Gusztáv

mükedvelő

A 40 éves Soproni Képzőművészeti Kör története
Csatkai Endre

Zettl MDK

festő

A Soproni Képzőművészeti Kör III. mükiállitása.

Mücsarnok 1900. 542.o.

Zettl Anton, festő

Forum, 1936. 169.

Csákós: Donner-Spuren...

Festészet, falkép
a pozsony-máriavölgyi forráskápolna freskói, Anton Zettl

Forum, 1936. 169.

Csákós: Donner-Spuren...

M.D.K.

Zettl

Magángyüjtemény Sopronban.

Városok Lapja. 1937. XXXII.évf. 3.szám. 62.o.

Sopron idegenforgalma.

M. D. K.

ZETTL

Lipótmezei tébolyda (1859-60)

Preisich Gábor: Bp. városépítésének
története .... Bp. 1960. 79. l.

Zettl Gusztáv, festö

ki Steiner Rezsö és n.Makróczy Imrével a Soproni Képzömüvészeti Kör létrehozója, kivált a kiállitó müvészek közül a II. kiállitáson, mely 1899 ápr. 30.-án nyilt meg.
Kiállitott képei csinosak.

Mükiállitás Sopronban.
Mücsarnok 1899. 16.sz. 243.l

Zettl Gusztáv

Soproni Képzőművészeti Kör kiáll. 1927.

6 l.

Zettl Gusztáv

Önarckép

Soproni,Képzőmivészeti Kör kiáll. 1927.

13 l.

Zettl Gusztáv
A Zettl-villa

Soproni Képzőművészeti Kör kiáll. 1947.

25 l.

Zettl Gusztáv

1852.

1.

16 éves korában a soproni Flandorffer-féle borkereskedésben inaskodik. 1870. Bécsben kereskedelmi gyakornok. Rendszeresen látogatja a festő akadémiát. Apai utasítása ellenére. Rajzgyűjtésbe kezd. Storno Ferenc a barátja. Sopron Balfi út 11 sz. házában nagyméretű freskókat ő festette.

Soproni László: A Zettl-Langer gyüjtemény Sopronban
1960. Sopron 5-6 l.

Zettl Gusztáv
1852.

2.

A ház freskói az 5 világrészt idealizált alakokkal ábrázolják, Európát Kőalak, arcát Storno feleségéről mintázta.

Soproni László: A Zettl-Langer gyüjtemény Sopronban 12.l.
1960. Sopron

Zettl Gusztáv

Festménymásolatai:
Jordaens: Babkirály,
Jan Wildens: Vadászjelenet
Wouwerman

Soproni László: A Zettl-Langer gyűjtemény Sopronban
1960. Sopron

20. l.

Zettl Gusztáv

Másoló és mügyüjtő Sopronban

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története
1962.Sopron 16.1.

Zettl Gusztáv MDK

elnök

Csatkai Endre: A 40 éves Képzőművészeti Kör története.

MDK

Zettl Gusztáv,

mükedvelö festö és mügyüjtö, a Soproni Képzömüvészeti Körelsö évtizedeinek kimagasló alakja, elnök,

Dr. Csatkai Endre: A soproni piktura történetének vázlata. Magyar Művészet. 1928. 7.sz. 562-4. l.

Zettl Gusztáv
festő

MEK

A soproni képzőművészeti kör II. mükiállitása.
Mücsarnok 1899. 256-257.o.

.MDK

Zettl Gusztáv, ecetgyáros
mükedvelö-festö.

Sopron másik nagy magángyüjteményének alapitója megh.1917-ben, a gyüjtést a 60-as évektöl kezdte. Utazásaiban szivesen készitett kópiákat maga is. "Diceus" jól ismert római üvegpohár birtokában van.

Csatkai Endre: Müpártolás, mügyüjtés Sopronban.
Magyar Müvészet. 1928.7.sz. 577 -587.1.

Zettl Gusztáv, festő

Mennyezetfestménye a múzsák ábrázolásával. (repr.)

Sz. A.: Házi Múzeum. A Zettl-Langer gyűjtemény

Tükör, Budapest, 1978. jún. 25.

149.
Zettl István
Havi hegy
65 P

152.
Zettl István
Csendélet
4o P

161.
Zettl István
Radio csendélet
4o P

163.
Zettl István
Férfi arckép
6o P

Pécsi kiáll. 1929. 052

Csillárok és villanycikkek

Rádió laboratorium

zerelések.

Cserkészfe

MAGYAR KIR. LŐPORÁRUDA

SZALAY és RICHTER

Cégtulajdonos: Richter József

Pécs, Király- és Mór-u. sarok

Telefon: 16-86, 25-41.

Sport- és vadászati cikkek nagy raktára.

Lőszeráruda és puskamüves műhely.

MDK

Zettl István, festöm.

A kiállitással kapcsolatosan vette föl a rendezőség a Gebauer-Martyn- féle festöiskola növendékeinek csoportkiállitását. Egyes részeiben kiváló eredményeket mutatnak fel.

Nikelszky Géza: A pécsi képzömüvészek őszi tárlata. Pécsi Vigadó.- Emlékkiállitás Weber X.Ferenc képeiből és a Gebauer-Martyn festöiskola növendékeinek munkáiból. Dunántul. 1929.okt.20XX. 8.1.

Zettl

mussari tanacsos

l.

Edvi Bp

279 l.

Zettl - Langer Gyűjt

Barbéj József: Schätz im Zettl-Langer-Haus.
= Bud. Rund. 2. September 1985 9. ill

ZETTL, Ludwig

Bf. „omágos tébolyda"

Komárik 1984 151, 165

Zetl Lajos

épitész

XIX sz.

lásd

Szongott 1901. 53. l

I Köt

Zettl Lajos

minszaki tanácsos tervei
vonat 1860–68 épült a
lipótmezei elmegyógy intézet

Bpmúsz. 279. l.

Zettl bécsi mérnök

perverte a lipót mezei
tébolydát, mely 1859–
68-ban épult

Bprünz 96 l

Z Ettl Lajos

épitész mérnök

terverte a lipótmezei

tébolydát.

Lásd

Az országos tébolyda

Budán, a Lipótmezőn.

Koppel Vas. Ujs. 1861.

365-366. l.

Okv. felh

rített megrögzött modern ízlésnek ne-
hezen érthető módon is — alkalmazta
a P.-t. Ennek a ténynek felismeréséből keletkezett az a törekvés, hogy a modern szobrászatban is újra szóhoz jusson a színesség. Ennek a leglelkesebb hirdetője volt Georg Treu, a drezdai Albertinum igazgatója, aki gyüjteményében is kifejezetten érvényre juttatta ezt az elvet és írásban is (Sollen wir unsere Statuen bemalen? Berlin, 1884) síkra szállott mellette. Az ő hatása alatt kivált Németországban színezett szobrok keletkeztek (Max Klinger), általában azonban a P. — nem tekintve egyes újabb kísérleteket — nagyobb tért nem hódított magának és legfeljebb a kisplasztikában, az iparművészettel határos műfajokban tartotta fenn magát.

POLYDOROS, l. *Laokoon-csoport.*

POLYEUKTOS, attikai szobrász, aki Praxiteles köréhez tartozott, de Lysippos hatása alatt is állott. Kr. e. 280-ban készített egy híres Demosthenes-szobrot, melynek rómaikori másolatát több példányban bírjuk. (Vatikán, Anglia). Ez a szobor kiválóan jellemzi az ábrázolt karakterét és minden realizmusa mellett mintegy tulajdonságainak szintétikus kikristályosodása.

POLYGNOTOS, Thasos szigetéről származó festő, Aglaophon fia, a Kr. e. V. század első felében főleg Athénben működött. Monumentális középületek falait díszítette a hősmondából vett nagy festményekkel. Plataeában festette a kérők meggyilkolását Odysseus által, Mikonnal (l. o.) együtt pedig az athéni Theseus-templomban és a Dioskurosok szentélyében jeleneteket a hősök életéből. Később mindkét mester egyesülve Panainosszal, Pheidias öccsével, festményekkel díszítették a stoa poikilét (tarka csarnok), melyben P. Trója bevételét

ZETTL *Lajos*, építész, műszaki tanácsos. Tervei szerint épült 1860—68. a lipótmezei elmegyógyintézet.

E. Gy.-ben nem jelent meg

munkatársak :

Nánási Sándor

Oberschall Magda

Pálinkás László

Pigler Andor

Polgár Julia

Rados Jenő

Révhegyi Réh Elemér

Schoen Arnold

Supka Ervin

Voit Pál

Zádor Anna

Zettl Lajós

épitész

lásd

Vas. Ujs.

1861

366 l.

M.I.K.

5 ette, Imsek ephides

Tdbdtmmsel slmeeyèmmsel \ Jdbd-Idbd\

Ptetstl Gdbdr: dp. Aetcoptdptdbdr mmbdtydptdbdr dmmbdtydptdbdr

s Mtetsetsel s tmmsemmsdbdtmmsel dp. Idbd.

Is•.I.

" ettl, Ludwig épitész M.D.K.

Lipótmezei elmegyógyintézet / 1859-1867/

Preisich Gábor: Bp. városépitésének története a kiegyezéstől a Tanácsköztársaságig Bp. 1964.

124.1.

MDK

Zettl, Ludwig

A lipótmezei elmegyógyintézet /Vöröshadsereg utja 116/ 1859-67-ig Ludwig Zettl bécsi épitész tervei alapján.

Kivitelező Mayr Ferenc. Kőfaragó9 Gerenday Antal.

Repr. 143. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961. 76.1.

Zettl Lajos

tervei szerint épült fel 1860-68-ban a
XII. Vöjös Hadsereg u. 116 sz. alatti épület.
(Országos Tolog- és Elmegyógyintézet).

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970.

1348

M. D. K.

ZETTL Lajos

bécsi építész

Orsz. Idegrás Elmegyógyintézet (Bp. Vöröskoszereg útja 116.) épületének terve, pályázat útján (1860)

A kivitelés első vállalkozója.

Mayer József, ~~1863-ig~~ fél évig -

1863-67 Zitterbarth M.

Budapest müemlékei Ii. Bp. 1962. 270. l.

MDK

Zettl Lajos

Az orsz. tébolyda Budán a Lipót-mezőn Zettl Lajos mérnök terve szerint - Weinem fametszete

Vas. Ujs. VIII.1861, VIII.4. 364-65 l.

Ludwig Zettl

bécsi építész tervei szerint épült a II. Vö-
röshadsereg út 116. sz. a. Országos Ideg- és
Elmegyógyintézet épülete. /1868/.

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 1335°

4601

Zettl, Ludwig

bécsi építész levelei az Országos Ideg- és Elmegyógyintézet épületeit

Zolnay László: Járványok, kórházak, orvosok az újkori Pest-Budán.

Budapest, 1978. 4. sz. 38-41. l.

Zentai Zoltán, építész MDK

Horváth Iván s Gerencsér Ferenc építésszel együtt a Budapesti Kőolajipari Gépgyár mezőkörnyvkút tervezte.

—: Gyarapodik az ország

Népszabadság, Bp. 1959. jún. 5. 5. l

Zettl Ludwig-építés

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA SZEPTEMBER 28-TÓL OKTÓBER 4-IG

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések mb.: magyarul beszélő, *14 éven alul nem ajánlott; **Csak 16 éven felülieknek; ***18 éven felülieknek; K: kísérőfilm; H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI:

ÉLETVONAT (Train de vie) Színes, feliratos román–francia film* **Mammut Budai Mozik Központ, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Művész, Puskin** KROKODILOK BÖLCSESSÉGE (The Wisdom of Crocodiles) Színes, feliratos angol film*** **Mammut Budai Mozik Központ, Corvin Filmpalota, Westend Ster Century** ÖLD MEG RÓMEÓT! (Romeo Must Die) Színes, feliratos amerikai film** **Campona Ster Century, Cineplex Odeon, Cinema City, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Óbuda, Westend Ster Century** BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (The Kid) Színes, feliratos amerikai film* **Mammut Budai Mozik Központ, Campona Ster Century, Cineplex Odeon, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Óbuda, Westend Ster Century**

BUDAPEST FILM
SZEMÉLYES FILMINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
Telefonszáma: 459-5055.
Mindennap 10-től 20 óráig.
Személyes filminformáció!
Felvilágosítás filmekről, moziműsorról!

MAMMUT BUDAI MOZIKÖZPONT (II., Lövőház u. 2–6. Tel.: 345-8140 (automata), 345-8160 (személyes) **Árnyék nélkül** (am.)*** f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel 11. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* 10, 12, n3, f5, h7, 9, éjjel 11. **U–571** (am.)* f12, h2, 4, n7, h9, éjjel 11. KROKODILOK BÖLCSESSÉGE (angol)*** 11, 1, 3, 5, 7, 9, éjjel h11. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) 10, 2, 3, 6. **Pasik és csajok** (mb. am.)* 12, 4, 8, éjjel 10. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** 11, 1, 5, n10. **Tolvajtempó** (am.)** 7. **Hibátlanok** (am.)*** f7, éjjel 11. **Csibe futam** (mb. angol animációs) de. f11, f1. ÉLETVONAT (fr.–román)* f3, f5, f7. **Bajnokok reggelije** (am.)* f9, éjjel h11. **Gagyi mami** (mb. am.)* 10, f5. **A bevetés szabályai** (am.)** 12, n3, éjjel h11. **Koponyák** (am.)** h9.

ÁTRIUM (II., Margit krt. 55. Tel.: 212-5398) **Gladiátor** (am.)** f5. **A hazafi** (am.)** 7. **Titán – Időszámításunk után** (mb. am. rajzfilm)* 30–1-jén 3.

CAMPONA STER CENTURY MEGAPLEX (XXII., Nagytétényi út 37-45. Tel.: 424-3333) ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** h3, f6, 8, éjjel f11, 30–1-jén n1 is. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 30-1-jén de. 11 is. **Árnyék nélkül** (am.)*** 1, n4, f6, h8, éjjel 10. **Gagyi mami** (mb. am.)* 3, n6, f8, h10, 30–1-jén h1 is. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) 1, 3, 5, 7, 30–1-jén de. 11 is. **Viharzóna** (am.)** n5, 9. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** 2, n5, f7, h9, éjjel h11, 30–1-jén de. h12 is. **U–571** (am.)* h2, 7, f10, 30–1-jén de. n12 is. **Pasik és csajok** (mb. am.)* f3, f5, f7, f9, éjjel f11, 30–1-jén f1 is. **Csibe futam** (mb. angol animációs) 2, 4, 30–1-jén de. 12 is. **Gladiátor** (am.)** 6, 9, 30–1-jén de. f12 is. **Tolvajtempó** (am.)** f3, 5, f8, éjjel 10. **A bevetés szabályai** (am.)** 4, n10, 30–1-jén de. n12 is. **Az asztronauta** (am.)* h2, h7.

CINEPLEX ODEON PŐLUS MOZI (XV., Szentmihályi út 131. Tel.: 419-4224/-25/-26/-27, 410-2452/-53) BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* f2, h4, n7, f9, 29-30-án éjjel h11 is, 30-1-jén de. n12 is. ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** h1, n4, h6, n9, 29-30-án éjjel 11 is, 30-1-jén de. n11 is. **Árnyék nélkül** (am.)*** 7, n10, 29-30-án éjjel f12 is. **U–571** (am.)* f6, h10. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) n1, f3, h5, 30-1-jén de. 10 is. **Pasik és csajok** (mb. am.)* f4, h8, 29-30-án éjjel 12 is, 30-1-jén de. n11 is. **A bevetés szabályai** (am.)* f1. **Gagyi mami** (mb. am.)* 12, 4, f7, h9, 29-30-án éjjel n12 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** 1, n6, f8, f10, 29-30-án éjjel h12 is. **Tolvajtempó** (am.)** 3. **Csibe futam** (mb. angol animációs) n3, 30-1-jén de. 10 is. **Toy Story – Játékháború 2** (mb. am. animációs) 30–1-jén de. f11.

CINEMA CITY CSEPEL PLAZA (XXI., Rákóczi F. út 154–170. Tel.: 425-8111) **Árnyék nélkül** (am.)*** f3, f5, f7, f9, éjjel f11, 30-1-jén f1 is. ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)* n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 30–1-jén de. 11 is. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) 2, 4, 6, 8, 30–1-jén de. 12 is. **Viharzóna** (am.)** f6, éjjel 10. **Pasik és csajok** (mb. am.)* h2, h4, h6, h8, éjjel 10, 30-1-jén de. h12 is. **U–571** (am.)* 3, 8, éjjel 10.20. **Csibe futam** (mb. angol animációs) 1, 30–1-jén de. 11 is. **Tigris színre lép** (mb. am. rajzfilm) 1, f3, 30–1-jén de. f12 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** 4, 6, 8, éjjel 10. **Gagyi mami** (mb. am.)* n3, n7, n9, éjjel n11, 30–1-jén n1 is. **Tolvajtempó** (am.)** n5.

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA (VIII., Corvin köz 1. Tel.: 459-5050) (www.corvin.hu> ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** 11, n2, f4, 6, n9, éjjel f11. KROKODILOK BÖLCSESSÉGE (angol)*** f11, f1, f3, h7, h9, éjjel h11. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* f5, f9, éjjel f11. **Árnyék nélkül** (am.)*** h11, 1, n4, f6, h8, éjjel 10. **U–571** (am.)* 28-án és 30-4-ig 11, f2, 4, n7, f9, éjjel h11, 29-én 11, 4, n7, f9, éjjel h11. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) h11, h1, h3, h5. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** f7. **Pasik és csajok** (mb. am.)* 8. **Gagyi mami** (mb. am.)* h2, 6. **Csibe futam** (mb. angol animációs) de. 10. **Koponyák** (am.)** de. h12. **Hibátlanok** (am.)*** h4. **Tolvajtempó** (am.)** éjjel 10.

DUNA (XIII., Hollán Ernő u. 7. Tel.: 320-4947) **Szentiványéji álom** (am.) 28-án és 2-án f4. **Elizabeth** (angol)* 3–4-én f4. **Tigris színre lép** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén f4. **Ég velünk!** (am.)* h6. **Mátrix** (am.)* 8.

HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA (XIII., Váci út 178. Tel.: 476-2000) ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** 10, f1, 3, f6, 8, éjjel f11, 29–30-án éjjel h1 is. **Árnyék nélkül** (am.)*** h11, n2, h4, n7, f9, éjjel h11, 29–30-án éjjel h1 is. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* n11, h1, f4, 6, n9, éjjel f11, 29–30-án éjjel f1 is. **Pasik és csajok** (mb. am.)* f11, 1, n4, n6, n8, f10, 29–30-án éjjel 11 is. **U–571** (am.)* 11, f2, 4, f7, 9, 29–30-án éjjel n12 is. **Gagyi mami** (mb. am.)* n12, h2, h4, h6, h8, 29–30-án éjjel h12 is. **Gagyi mami – Big Momma's House** (angol nyelven, magyar felirattal)* este h10. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) h3, h5, 30–1-jén de. f11, h1 is. **Viharzóna** (am.)** h7, n10, 29–30-án éjjel f12 is. **Csibe futam** (mb. angol animációs) f3, 30–1-jén de. 10, n1 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** f5, f7, h9, éjjel h11. **Titán – Időszámításunk után** (mb. am. rajzfilm)* 10, h12, n3. **South Park nagyobb, hosszabb és vágatlan** (am. rajzfilm)*** n5. **Pénzt és életet** (am.)* 6, éjjel 10, 28–án és 1–4-ig 8 is. PORTUGÁL (magyar)* Premier előtt! 29–30-án 8. **Az asztronauta** (am.)* 29–30-án éjjel 12. **Tarzan** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén de. n11, n4. **Gladiátor** (am.)** 5, 28–29-én és 2-4-ig 2 is, 30–1-jén n1 is. **Tolvajtempó** (am.)** h8, éjjel n11, 29–30-án éjjel n1 is. **Tigris színre lép** (mb. am. rajzfilm) h4, 30–1-jén de. n11, 2 is. **Stuart Little, kisegér** (mb. am.) 30-1-jén de. 12. **A bevetés szabályai** (am.)** este f10, 29-30-án éjjel h12 is. ÉLETVONAT (fr.–román)* f6, f8.

HOLLYWOOD MULTIPLEX LURDY HÁZ (IX., Mester utca és Könyves Kálmán körút sarok Tel.: 476-2000) **Árnyék nélkül** (am.)*** n1, h3, n6, h8, éjjel n11, 29–30-án éjjel n1 is, 30–1-jén de. 10 is. ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** h1, n4, h6, n9, éjjel h11, 30–1-jén de. n11 is. **Tigris színre lép** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén de. f11. **Gagyi mami** (mb. am.)* f1, h3, 5, n8, f10, 29–30-án éjjel h12 is. **Csibe futam** (mb. angol animációs) f2, 30–1-jén de. 10, h12, f4 is. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* h6, n9, éjjel h11, 28–29-én és 2–4-ig f4 is. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) n2, n4, n6, 30–1-jén de. n12 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** n8, f10, 29–30-án éjjel h12 is. **Pasik és csajok** (mb. am.)* 1, 3, n6, f8, 29–30-án éjjel 12 is, 30–1-jén de. 11 is. **Koponyák** (am.)** este h10. **U–571** (am.)* f1, 3, f6, 8, éjjel f11, 30–1-jén de. 10 is. **Toy Story – Játékháború 2** (mb. am. animációs) 30–1-jén de. 11. **Pénzt és életet** (am.)* 1, 3, 5, 7. **Tolvajtempó** (am.)** este 9, 29–30-án éjjel f12 is. **Gladiátor** (am.)** h2, 30–1-jén de. h11 is. **Hibátlanok** (am.)*** h5, 28–1-jéig és 3-4-én f8 is. **Viharzóna** (am.)** 28–1-jéig és 3–4-én éjjel 10. **A bevetés szabályai** (am.)** h8, 28–3-ig n3, h5 is, 30–1-jén de. f12 is. **Az asztronauta** (am.)* éjjel f11.

HOLLYWOOD MULTIPLEX ÓBUDA (III., Bécsi út 154. Tel.: 476-2000) ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** n3, 5, éjjel n11, 28–2-ig és 4-én h8 is, 30–1-jén de. h12 is. **Stuart Little, kisegér** (mb. am.) 30–1-jén de. 10. **Árnyék nélkül** (am.)*** 3, n6, f8, h10, 29–30-án éjjel 12 is, 30–1-jén de. f11, h1 is. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) 2, 4, 6, 30–1-jén de. 10, 12 is. **U–571** (am.)* f4, h6, n9, éjjel f11. BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* f3, h5, 7, n10, 29–30-án éjjel f12 is, 30–1-jén de. 10, n1 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** 28-án este f10, 29-4-ig 7, 9, 29–30-án éjjel 11 is, 30–1-jén de. f12, f2 is. **Gladiátor** (am.)** 8. **Koponyák** (am.)** éjjel h11. **Csibe futam** (mb. angol animációs) 30–1-jén de. 11, 1. **Pasik és csajok** (mb. am.)* h3, 5. **Gagyi mami** (mb. am.)* n4, f6, f8, 30–1-jén de. n12, n2 is. **Tolvajtempó** (am.)** este f10, 29–30-án éjjel h12 is.

KOSSUTH 4 MOZI (XIII., Váci út 14. Tel.: 349-3771) **Hibátlanok** (am.)*** 28–3-ig f9, éjjel h11, 4-én f9 (3. h. prol.). SZERELMEM SZELLEME (am.)* Premier előtt! 28–3-ig 11, f2, 4, n7, éjj. 10, 4-én 4, n7. **Az asztronauta** (am.)* 28–3-ig h11, 1, n4, f6 (4. h. prol.). **Viharzóna** (am.)** 28–3-ig h8 (5. h. prol.). **Lóvátett lovagok** (angol–am.) 28–3-ig de. 10, 12 (5. h. prol.). **Tolvajtempó** (am.)** 28–3-ig n3, f5, h7, 4-én de. 11, f2. **Pop, csajok satöbbi** (am.)* 28–3-ig este 9, 11 (5. h. prol.). **Fantázia 2000** (am.) 28–3-ig de. 10, 2 (2. h. prol.). **Titán – Időszámításunk után** (mb. am. rajzfilm) 28–3-ig de. 12, 4 (3. h. prol.). **Ég velünk!** (am.)* 28–3-ig h6 (6. h. prol.). **South Park nagyobb, hosszabb és vágatlan** (am. rajzfilm)*** 28–3-ig 8, f10, éjjel 11, 4-én éjjel h11.

MATRIX 3D WORLD (VI., Váci út 1–3. Tel.: 238-7300, 238-7301) **Elvarázsolt kastély** (3D, am. 5'10") 5-től 6 óráig. **Utazás a múltba** (3D, mb. am. 5'10") de. 10-től 11 óráig, 3-tól 4 óráig, 8-tól 9 óráig. **Cápasziget** (3D, mb. am. 5'10") de. 11-től 12 óráig, 4-től 5 óráig, este 9-től 10 óráig. **Űrháború** (3D, mb. am. 5'10") 2-től 3 óráig, 7-től 8 óráig, 30-1-jén de. 9-től 10 óráig is. **Galaktikus dodgem** (3D, mb. am. 5'10") 1-től 2 óráig, 6-tól 7 óráig, 30-án éjjel 11-től 12 óráig is. **Őrjárat az idegeneknél** (3D, mb. am. 5'10") 12-től 1 óráig, 29-30-án éjjel 10-től 11 óráig is.

RÓZSADOMB MOZI (II., Törökvész u. 87–91. Tel.: 345-8490, 345-8491) **Tarzan** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén 2. **Pasik és csajok** (mb. am.)* 28-án 3, 29–4-ig h4, f6. **U–571** (am.)* 29–4-ig f8. **Viharzóna** (am.)** 29–4-ig este h10. **Toy Story – Játékháború 2** (mb. am. animációs) 30–1-jén f3. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) 5. **A második legjobb dolog** (am.)* n8. **Tolvajtempó** (am.)** este n10. **Amerikai pite** (mb. am.)** 30–1-jén n3. **Koponyák** (am.)** n5. **Ég velünk!** (am.)* este n10. **Twister** (am.)* 28–29-én n7. **Titanic** (mb. am.)* 30-2-ig n7. **Dante pokla** (am.)* 3–4-én n7.

WESTEND STER CENTURY MEGAPLEX (VI., Váci út 1-3. Tel.: 238-7222) BRUCE WILLIS: A KÖLYÖK (am.)* h11, f2, 4, h7, f10, 29–30-án éjjel 12 is. ÖLD MEG RÓMEÓT! (am.)** 10, f1, 3, f6, 8, éjjel h11. **Flintstones 2 – Viva Rock Vegas** (mb. am.) h11, 1, n4, f6. **A második legjobb dolog** (am.)** 28-án és 1–4-ig h8, éjjel n11. **Pasik és csajok** (mb. am.)* 11, n2, h4, 6, n9, éjjel f11. **Gagyi mami** (mb. am.)* f11, h1, 3, n6, h8, éjjel n11. KROKODILOK BÖLCSESSÉGE (angol)*** 12, n3, f5, 7, f10, 29-30-án éjjel h12 is. **A hazafi** (am.)** n1, h6. **South Park nagyobb, hosszabb és vágatlan** (am. rajzfilm)*** h4, 9, 29–30-án éjjel 11 is. **Árnyék nélkül** (am.)*** f12, 2, h5, n8, h10, 29–30-án éjjel 12 is. **Az asztronauta** (am.)* de. 11, 28–29-én és 2–4-ig h5 is. **Gladiátor** (am.)** f2, 28-án és 1–4-ig este h10 is. **U–571** (am.)* n12, h2, n5, h7, n10, 29–30-án éjjel h12 is. **Bérgyilkos a szomszédom** (mb. am.)** f1, h3, n6, f8, éjjel 10. **Hibátlanok** (am.)*** n11, n4, n9, éjjel h11. **Koponyák** (am.)** h1, h6. **Pénzt és életet** (am.)* 12, n5, f7, f9, éjjel f11. **Csibe futam** (mb. angol animációs) 2, 30–1-jén de. 10 is. **Tolvajtempó** (am.)** h12, 5, f8. **Viharzóna** (am.)** n3, éjjel 10.

ARTMOZI-HÁLÓZAT

BEM (II., Margit krt. 5/B. Tel.: 316-8708) **Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz** (am.)** 28-án 5. **A bennfentes** (am.)* 28-án f8. **Emma** (am.) 29-én f5. **Hét év Tibetben** (am.)* 29-én f7. **Túl a felhőkön** (fr.–olasz–német)* 29-én 9. **Ludas Matyi** (magyar rajzfilm) 30-án 3. **Egri csillagok I–II.** (magyar) 30-án f5. **Macska-jaj** (jugoszláv)* 30-án 7. **Csak egy kis pánik** (am.)* 30-án 9. **Jégkirálynő** (mb. szovjet mesefilm) 1-jén 2. **Anna és a király** (am.)* 1-jén f4. **Az anyósom** (fr.)* 1-jén 6. **Underground** (fr.–magyar–német)* 1-jén 8. **Simon mágus** (magyar)* 2-án 4. **Szerelemben, háborúban** (am.)* 2-án 6. **Az angol beteg** (am.)* 2-án 8. **A cigánytábor az égbe megy** (szovjet)* 3-án 4. **Kundun** (am.) 3-án 6. **Keserű méz** (am.)** 3-án n9. **Elizabeth** (angol)* 4-én h4. **Szeress, ha tudsz** (am.)** 4-én 6. **Ryan közlegény megmentése** (am.)** 4-én n9.

CIRKO-GEJZÍR (V., Balassi B. u. 15–17. Tel.: 269-0904) **Hálószobák és előszobák** (angol, R. Troche)** 28-2-ig n8. **A kertben** (M. Sulik)* 28-án 5. **Legényanya** (magyar) 29-én 5. **Eleven hús** (sp.)** 30-án 5. **Halott ember** (am.)* 1-jén h5. Takeshi Kitano retrospektív: **Veszélyes ember** 2-án 5; **Nyár, csend, tenger** 2-án 7; **Megtérések** 2-án 9; **Szonatina** 3-án 5; **Kölykök visszatérnek** 3-án 7; **Tűzvirágok** 3-án 9. **Szájból szájba** (sp.)* 28-án 7. Lost **Highway – Útvesztőben** (D. Lynch)* 29-én f7. **Titkom virága** (sp., P. Almodóvar) 30-án 7. **Straight story** (am.–fr.) 1-jén 7. **Szellemkutya** (J. Jarmusch)** 28-29-én 9. **Mindent anyámról** (P. Almodóvar)** 30-án 9. **Csungking expressz** (hongkongi, Kar-vaj)** 1-jén 9. **Születésnap** (dán, T. Vinterberg)** 4-én 9. **2000, ahogy én látom... Az élet könyve** (am.–fr., H. Hartley), kísérőfilm: **A szél** (Iványi M.) 28-30-ig h6. **Oblomov néhány napja** (mb. orosz, Ny. Mihalkov) 1-jén 5. **Nosztalgia** (A. Tarkovszkij) 2-án 5. **Etűdök gépzongorára** (Ny. Mihalkov) 3-án 5. **Tükör** (A. Tarkovszkij)* 4-én 5. **Tangó** (C. Saura) 3-4-én 7. **Törökfürdő** (olasz, F. Özpetek)** 28-3-ig 9. **Gadjo Dilo** (fr., T. Gatlif) 4-én 9.

EURÓPA (VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419) **Lautrec** (fr.)* 28-29-én és 2-4-ig f6. **A John Malkovich menet** (am.)* 30–1-jén f6, 2-4-ig h8. **Good Will Hunting** (am.)* 1–2-ig n4. **Trainspotting** (angol)** 3–4-én 4. **Szentiványéji álom** (am.) 28-30-ig n4. **Amerikai szépség** (am.)** 28–1-jéig h8. **Új csapás** (am.)* 29-30-án este h10. Kamaraterem: **Titán – Időszámításunk után** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén 2. **Agyament Harry** (am.)* 28–29-én és 2-4-ig h4. **Egy bogár élete** (mb. am. animációs) 30–1-jén h4. Egységes helyár: 300 Ft. **A múzsa csókja** (am.)* 28-29-én f6. **Női vonalak** (am.)* 30–1-jén f6. **Alul semmi** (am.)* 2-4-ig f6. **M:i–2 Mission: Impossible 2** (am.)* 28-29-én f8. **Erin Brockovich, zűrös természet** (am.)* 30–1-jén f8. **Amerikai szépség** (am.)** 2-4-ig f8. **Dobermann** (fr.)*** 29-30-án este f10.

HUNNIA (VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471) **Európa kemping** (magyar) 28-án h4. **A múzsa csókja** (am.)* 29-én f4. **Toy Story – Játékháború 2.** (mb. am. animációs) 30-án f4. **Vuk** (magyar rajzfilm) 1-jén h4. **Lány a hídon** (ff. fr.)* 2-án h4. **Három** (magyar, Szőke A.) 3-án f4. **Édes2kettes** (hongk.)** 4-én f4. **Latin vér** (olasz) 28-án n6. **Jackie Brown** (am.)** 29-én n6. **Lolita** (am.)*** 29-én h8, 30-án n6. **A kilencedik kapu** (fr.–sp.–am.)** 1-jén n6, 2-án f6. **Magyarok a balkáni háborúban** (magyar, angol felirattal) 3-án 5. **Anna és a király** (am.)* 1-jén f8, 4-én n6. **Jeanne D'Arc – Az orléans-i szűz** (am.)* 28-án 7, 30-án f8. **Comic strip – Képtelen képregény** (am.)** 2-án h8. **Tágra zárt szemek** (am.)*** 3-án 7. **Egy kapcsolat vége** (am.)** 4-én h8. **Egyéjszakás kaland** (am.)** 28-án este h10. **A második legjobb dolog** (am.)* 29-30-án éjjel 10, 3–4-én este h10. **Pol Pot megye punkjai** (magyar) 1-jén éjjel 10. **Harcosok klubja** (am.)*** 2-án este h10.

MŰVÉSZ (VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726) A mozi előcsarnokában Horváth Adrienn Fóbiák című fotókiállítása tekinthető meg. **Nincsen nekem vágyam semmi** (magyar, Mundruczó K.)*** h4, n6, h7, f9, éjjel 10. ÉLETVONAT (román–fr.)* n5, f7, h9, 30-án éjjel h11 is, 1-jén 2 is. **Bajnokok reggelije** (am., A. Rudolph)* h6, h8, h10, 30–1-jén f4 is. **Lost Highway – Útvesztőben** (D. Lynch)** 28-án f4. **Mindent anyámról** (sp., P. Almodóvar)** 29-én f4, 30–2-ig h6. **Központi pályaudvar** (brazil) 2-án f4. **Ember a Holdon** (M. Forman)* 2-án éjjel 10, 3-án f4, f6. **Cuki hagyatéka** (am., R. Altman)** 29-3-ig h8, 4-én f4. **A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső** (am.)** 28-án h8, 1-jén f3, éjjel 10. **Magnólia** (am.)** 29-30-án este 9.20, 4-én h8. **Születésnap** (dán, T. Vinterberg)** 28-án éjjel 10. **Cigányok ideje** (E. Kusturica)* 29-én éjjel 10. **Macska-jaj** (E. Kusturica)* 28-án és 1-jén f4, 30-án éjjel 10. **A lé meg a Lola** (német)** 2-án f8, 3-án éjjel 10. **A repülés elmélete** (ang., P. Greengrass)** 28-án h6. **Az új Éva** (fr., C. Corsini)** 29-én h6, 4-én este 9.20. **Hi-Lo country** (angol–am., S. Frears)* 3-án h6. **Titkom virága** (P. Almodóvar)** 4-én h6. **Eleven hús** (P. Almodóvar)** 29-én h4. **Élet, amiről az angyalok álmodnak** (fr., E. Zonka)** 30-án f4. **Oscar Wilde szerelmei** (B. Gilbert)*** 2-án h4. **A nagy Lebowski** (J. Coen)** 3-án f4. **Az élet egy füttyszó** (kubai, F. Pérez)* 1-jén h2, 4-én h4. **Pola X** (fr.)* 28-án f8. **Holnapnál jobb a tegnap** (fr. L. Achard)* 29–1-jéig és 4-én f8. **Lottózsonglőrök** (ír)* 3-án f8. **A nő kétszer** (angol–am.)* 28-án h6. **A boldogságtól ordítani** (T. Solondz)** 29-én 5. **Underground** (E. Kusturica)* 30-án f5. **A szibériai borbély** (Ny. Mihalkov)* 1-jén f5. **Függőkert** (T. Fitzgerald)** 2-án f6. **A kertben** (M. Sulik)* 4-én f6. **Henry Fool** (H. Hartley)** 28-án este 9.40. **Bálványrock – Velvet Goldmine** (angol) 1-jén este 9.20. **Közel a szerelemhez** (Salamon A.)* 2-án este 9.20. **Egy tél az Isten háta mögött** (C. Togay) 3-án este 9.20.

ŐRÖKMOZGÓ (VII., Erzsébet krt. 39. Tel.: 342-2167) Bódy Gábor és a magyar experimentalizmus hőskora (Privát történelem, Négy bagatelle, Pszichokozmoszok) 28-án f5. A vetítés előtt bevezető előadást tart Peternák Miklós: A videó helye a fotografikus és a digitális mozgókép között. **A párizsi Notre-Dame** (fr.–olasz–am., J. Delannoy) 29-én f5. **Chandralokha I–II.** (indiai, S. S. Vaten) 1-jén 4. **Gandhi I–II.** (angol, R. Attenborough) 1-jén 7. **Szegény szerelmesek krónikája** (olasz, C. Lizzani) 2-án f5. **A bigámista** (olasz-fr., L. Endner) 3-án f5. **Az első hangverseny** (fr., G. Lacambe) 4-én f5. IV. FILMEMLÉKEZET FESZTIVÁL: **Az ígéret – Fényes nappal történt** (Vajda L.) 28-án f7; A kezdet kezdetén – Némafilmkoncert: Kézzel színezett filmek a Portugál Filmarchívum gyűjteményéből + **A párizsi Notre-Dame** (A. Capellani), élő zenei kíséret: Harcsa Veronika szaxofon + **Az öregedés első jelei** (német, F. Hofer) + Kézzel színezett Pathé-filmek a Magyar Nemzeti Filmarchívum gyűjteményéből, a zongoránál Kecskeméti Gábor 29-én f9; **Halálos tavasz** (magyar amatőrfilm), a zongoránál Kecskeméti Gábor + **Halálos tavasz** (Kálmán L.) 30-án f5; **Hermann Heinzel ornitológus** (J. Mittch) + **Az elveszett lelkek útja** (angol, P. Czinner), a zongoránál Kecskeméti Gábor 30-án 7. IRÁNI FILMHÉT: **Kabala a cethal gyomrában** (E. Hatamikia) 28-án f9; **Gabbeh** (M. Makhmalbaf) 29-én f7; **Hol a barátom háza?** (A. Kiarostami) 30-án f9; **Valamit el kell mondanom, Jichék** (izraeli dok.-film, A. Dayan) + **Tel-Aviv árnyai** (izraeli, A. Dayan) 2-án f7. A vetítés után vendégünk Assi Dayan, rendező; **Baum úr** (izraeli, A. Dayan) 3-án f7; **Elektromos ágymelegítő** (izraeli, A. Dayan) 3-án f9; **Amikor leszáll az éj** (izraeli, E. Green) 4-én f7; **Halfon Hill** (izraeli, A. Dayan) 4-én f9.

PUSKIN (V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080) ÉLETVONAT (fr.–román)* 11, 1, n4, n6, f8, h10. **Hibátlanok** (am.)*** 6, 8, éjjel 10, 2–3-ig 1 is. **Bajnokok reggelije** (am.)** 2, 8, éjjel 10. **Lóvátett lovagok** (angol–am.) 28–1-ig n7. **Cuki hagyatéka** (am.)** 28–30-ig 4, 2–4-ig de. 11. **Pop, csajok satöbbi** (am.)* 28–29-én de. 11, 1–4-ig 4. **A napfény íze** (mb. magyar–német–kanadai–oszták, Szabó I.)* 28–1-ig n4, 2–3-ig de. 11. **Jadviga pámája** (magyar, Deák K.)** 30–1-jén de. 11, 3–4-én 3. **A lé meg a Lola** (német)** 30–1-jén f2. **Amerikai szépség** (am.)** 28-án 1. **Kelet-Nyugat** (fr.–orosz)* 1-jén de. 11.

SZINDBÁD (XIII., Szent István krt. 16. Tel.: 349-2773) **A tanú szeme** (angol–kanadai)*** 28-án és 4-én n5. **Holtak útja** (am.)** 29-én n5. **Szomorú vasámap** (magyar–német)* 30–1-jén n5. **Cuki hagyatéka** (am.)** 28–30-ig f9, 2-án n5. **Káma-Szútra** (am.–indiai)** 3-án n5. **Hibátlanok** (am.)*** n7, n9. **Az ősz meséje** (fr., E. Rohmer)* 28-án f5. **Amerikai szépség** (am.)** 28-án és 1-jén f7, 29-én f5. **Solymász Tamás** (mb. szlovák–lengyel–magyar-fr.) 30–1-jén 4. **uristen@menny.hu + Pesti mese: Óz, a nagy varázsló** (Stefanovics-Kálmánchelyi-Végh)** 30–1-jén 5.40, 3–4-én n9. **Jadviga pámája** (Deák K., with English subtitles)** 30-án n7, 2-án n5. **Buena Vista Social Club** (Európa-díj 1999) (W. Wenders) 1-jén f9, 3-án f5. **Bajnokok reggelije** (am., A. Rudolph)* 4-én n5. **Ember a Holdon** (M. Forman)* 29-én f7. **A tehetséges Mr. Ripley** (am.)** 2-án 6. **Az élet szép** (olasz, R. Benigni)* 3-án n7. **Tea Mussolinivel** (ol.–ang.)* 4-én n7. **Agnes Brown** (ír) 2-án f9. **Kisvárosi ünnep** (fr., J. Tati) 3-án 9. **Hulot úr nyaral** (fr., J. Tati) 4-én 9. Galéria: Szekeres László képeinek kiállítása.

TABÁN (I., Krisztina krt. 87–89. Tel.: 356-8162) **Az élet szép** (olasz)* 28-án f7. **Kelj fel Jancsi** (magyar)** 28-án f9. PSZICHOKOZMOSZOK – Filmklub diákoknak: 29-én 3. **Gyula vitéz télen-nyáron** (magyar) 29-én 6. **A napfény íze** (mb. magyar–német–kanadai–oszták, Szabó I.)* 29-én f8. **Hófehér** (magyar rajzfilm) 30-án f4. **Pesti mesék: Szegény Peti nagymamája + Óz, a nagy varázsló + uristen@menny.hu** (Stefanovics–Kálmánchelyi–Végh) 30-án 5. **Hatodik érzék** (am.)** 30-án 6. **Harcosok klubja** (am.)** 30-án 8. **Az idő urai** (magyar–fr. rajzfilm) 1-jén 3. **Esterházy vacsora + Tandori** (magyar) 1-jén f4. **Jackie Brown** (am.)** 1-jén 6. **Mátrix** (am.)* 1-jén f9. JAPÁN FILMKLUB: **Véres trón** (A. Kurosawa) 2-án f7; **A vihar kapujában** (A. Kurosawa) 2-án f9; **Rákhalászok** (So Yamura) 3-án f7; **Testőr** (A. Kurosawa) 3-án f9; **Kopár sziget** (K. Shindo) 4-én n6; **Libido** (K. Shindo) 4-én h7; **A homok asszonya** (H. Teshigahara) 4-én f9.

TOLDI (V., Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. Tel.: 311-2809) Nagyterem: **Hétfő** (lengyel) n5. **Tolvajtempó** (am.)** 6. **Gladiátor** (am.)** 8. Gémes terem: SUPER 8 FILMFESZTIVÁL: A vörös királynő 1995–2000 – A kamera előtt és mögött Christa Biedermann 28-án 9; Új S8 filmek Ausztriából I. 29-én 9; Új S8 filmek Ausztriából II. 30-án 9. FÜGGETLEN AMERIKAI FILMEK: A Balázs Béla Stúdió gyűjteményéből 1-jén 9; A New York Millennium Workshop gyűjteményéből 2-án 9; Stan Brakhage új filmjei 3-án 9; Howard Guttenplan naplófilmjei 4-én 9. **8 és 1/2 nő** (ang.–belga–holland–német, P. Greenaway)*** 28–29-én h5. **Az évszázad gyermekei** (fr.)*** 30–1-jén h5. **Észak, észak** (magyar) 2-án f6. **Lány a hídon** (ff. fr.)* 3–4-én n6. **Amerikai szépség** (am.)** 28–29-én 7. **Exotica** (kanadai)** 30-án 7. **Eljövendő szép napok** (kanadai)* 1-jén 7. **A kárbecslő** (kanadai)** 2-án 7. **Dobermann** (fr.)*** 3–4-én 7.

VÖRÖSMARTY (VIII., Üllői út 4. Tel.: 317-4542) **Amerikai história X** (am.)** 28–1-jéig 3, 2–4-ig 9. **A fiúk nem sírnak** (am.)** 5. **Pop, csajok satöbbi** (am.)* 7, 28–1-ig 9 is. **Hétfő** (lengyel) 2–4-ig 3. **Titán – Időszámításunk után** (mb. am. rajzfilm) 30–1-jén f2.

FILMEK TOPLISTÁJA

Gagyi mami jól tartja magát

kika jön! jön! jön!

A lipótmezei betegek felszabadítása

A kényszerzubbony réges-rég a múzeumba került, a dühöngőpadokat és -asztalokat sohasem használták

A lipótmezői pszhiátriai és neurológiai intézet egyike a millennium tiszteletére hirdetett Nemzeti Örökség Program pályázat négyszázkilencvenöt nyertesének. A Sárga Ház hétszázötvenezer forintot kapott a homlokzat felújításának megtervezetésére.

A főépület homlokzata

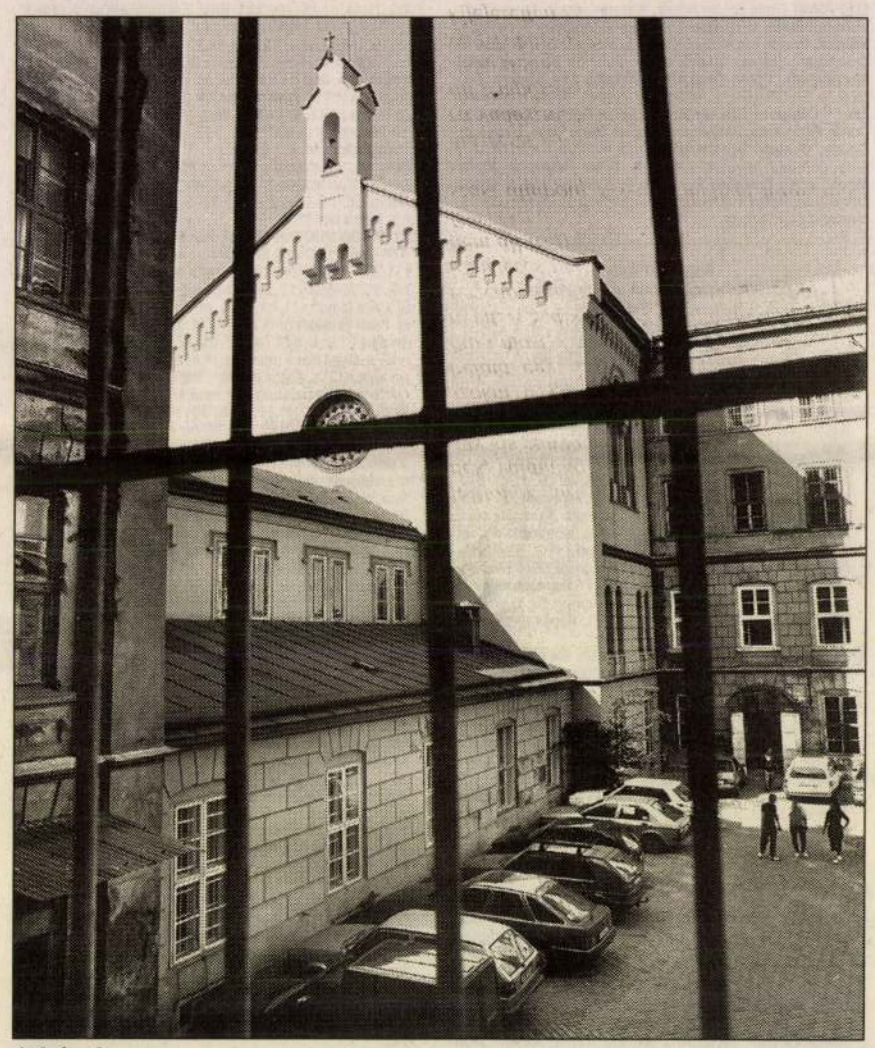

A kápolna

FOTÓK: KOVÁCS BENCE

Az ország legnagyobb egybefüggő alapterületű műemléke a Parlament, a második a Sárga Ház. Miért lett éppen sárga? Amikor épült, 1868-ban, az osztrák–magyar birodalom területén sárgák voltak a középületek. Így lett az a tébolyda is, Lipótmezőn.

Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet mostanában *Toma András,* az utolsó magyar hadifogoly kapcsán került reflektorfénybe, akinek itt, a memóriaklinikán élesztgette az emlékezetét *dr. Veér András* főigazgató és néhány kollégája. Újságírók főleg miatta látogatták az utóbbi hetekben az intézetet. Az egyik hátsó udvarban sétálgatott ő, akit néhány napja még Tamás Andrásnak nevezett az ország. A magyar Odüsszeusz azonban végül is hazatalált családjához egy nyírségi tanyabokorba, mi pedig most nem miatta járjuk körül a hatalmas épületet. Csak a házra vagyunk kíváncsiak.

Valaha a monarchia legnagyobb elmegyógyintézete volt. Régi kaszárnyához hasonlatos, bár homlokzatát Ludwig Zettl romantikusra tervezte, díszes párkányai, hosszú kocsifelhajtója és a fölé ugró első emeleti lábas erkély miatt akár főúri kastélynak is nézhetnénk. Nem véletlen, hogy itt forgatták a Vörös grófnő egyes jeleneteit.

Építése nyolc évig tartott, két vállalkozó is belebukott, végül a téglagyáros Drasche Henrik fejezte be. Százharminckét éves története során a ház csupán egy évig nem az volt, aminek építették, 1945–46-ban a Vörös Hadsereg sajátította ki magának. Ötszáz beteg befogadására tervezték egykor, ma a főépületben körülbelül hétszáznyolcvan betegágy található, a kihasználtság nyolcvanöt-kilencven százalékos. Megnyitásakor a felszereléséhez rögzítőkkel ellátott „dühöngőpadok és -asztalok" is tartoztak, amelyeket azonban már akkor sem használtak, egyből a lomtárba helyezték.

A Sárga Ház legendájától azonban a mai napig elválaszthatatlanok az ilyesféle eszközök, a gumiszoba, meg a kényszerzubbony. Ma sem lehet riportot írni anélkül, hogy az ember rá ne kérdezne: van-e zárt osztály? A közvélemény szerint ugyanis létezik ilyen. Az orvos, akitől a folyosón érdeklődöm, úgy mondja: vannak osztályok, amelyeket éjszakára bezárnak, mint minden más kórházban. Kényszerzubbony egyáltalán nincs, rég múzeumba került.

Lipótmező története az elmebetegek felszabadításának története. Az egymást követő főigazgatók – akiknek mellképe ott látható sorban, az erkélyre nyíló díszterem falán – egyre többet és többet engedtek, bevezették a munkaterápiás foglalkozásokat, a szabad kijárást a kertbe, sőt egyeseknek az intézeten kívülre is. Törvényben különböztették meg az ideiglenes befogadást a végleges felvételtől. Egyre komfortosabbá lett a benti élet, konyha, uszoda, teniszpálya épült. Mint az intézet egykori professzora, Hollós István írta Búcsúm a Sárga Háztól című könyvében, itt tulajdonképpen nem is a társadalmat védik a betegtől, hanem a beteget a társadalomtól. Éppen emiatt sem lenne helyes a megszüntetése. Az ötvenes években ugyan volt olyan nézet, amely szerint a kommunizmusban majd megszűnnek az elmebetegségek, most pedig a scientológia egyház osztogatja a ház bezárását követelő röplapjait a kapu előtt.

Az épületet inkább felújítani kellene, fala nem nagyon tűri már a vakolatot. Sebeit malterral tapasztgatják be, ennek következtében egyre több szürke folt vegyül a sárgába. Volna mit restaurálni a ház kápolnáján is, amelyet az épület főtömbjének belső udvarára építettek. Az ólomüveg ablakokat Róth Miksa készítette Nagy Sándor tervei alapján. Nagy festette a falfestményeket is, de ezeket sajnos 1945 után lekenték, ezért a falak most fehérek. Amióta a karzatot elfalazták, a terem elvesztette akusztikáját is. A fal mögött található most a könyvtár raktára.

A könyvtárban egyébként a régi, fényképes betegnyilvántartók is fellapozhatók, merengésre késztető élmény a század eleji betegekkel szembenézni. Csakúgy, mint a betegek festményeivel a második emeleti kis múzeumban. Látomásos képek. Vannak dokumentumok is odafönn: például Nizsinszkij, Gulácsy Lajos, Nemes-Lampérth József, Madách Erzsébet kórlapja. A vezetőnő kérte, írjam meg, hogy a házi múzeumot civilek is látogathatják szerdánként tíz és három között.

Avatott kísérőmmel, *Moussong-Kovács Erzsébettel* a betegek képzeteiről beszélgetünk: most megint egyre többen képzelik magukat arisztokrata családok leszármazottainak, másoknak az az érzésük, hogy a tévébemondó az ő gondolataikat olvassa – érdekes, az ötvenes években senkinek sem jutott eszébe arisztokratának képzelni magát. Mint a doktornő mondja: a kór háza, a kor képe.

Csordás Lajos

Zetter Sámuel

Oroshárról, 1783

l,

Fleischer Beck

97-l.

Lelet, micsai VI. 157

1543.

Skuteczky Dörne:

Ajtatosság.

Szent Mark-
~~Egy alacs~~ (ter
tartétól, ~~egy~~ barna le
két oszlop mögött, a, im
ernyőjére támasztotta
~~[illegible]~~ Krisztus holt
öltözete: (fehér ruha de
fehér csikokkal és dere
férfié: bő újú ing, sö
szik. Alól balra L: „

La jelzés ez:

Olajfestés, vá
Vétetett 1896-
Ára 1000 f
Elszámoltat
elfogadtatott 1897. III.
1899. X. 1
vári és Moszkvai
de nem küldték e

319/96

Żezulka

kartofr - 1810

l.

Eperjesy 1929

111-l

Zetter S.

Pozsony. T. 6140.

A S. Iohannes Elemosynarius O.P.N. térdképe alatt, mely a szentet egyházi ornátusban és alamizsna-osztogatás közben ábrázolja, látjuk Pozsony várát és városát, a melyet kőfalak és köröndök vesznek körül. Jelzése alól a jobb sarokban: Sa. Zetter sc. Posony.

Rm., mér. a rl. 13.2 : 8.5 cm. Lásd Getter

140-95.

ZETTL, Ludwig építész

A máriavontrai palota átépítési terve

Komárik 1982 301.

1021

Zettl Gusztáv
milyűjtő, négyegyfajta

1983.XI.19. Petőfi 9.00 S.Gyné

Láthatatlan muzeum

Látogatás a soproni Zettl-Langer gyüjteményben. - A szerkesztő: Horkai József. Riporter: Sediánszky János.

- Azt hiszem, kevés ház van az országban, amelynek kapuján az olvasható, hogy magángyüjtemény. Itt pedig Sopronban a Zettl-Langer magángyüjtemény németül is oda van irva, Privat Sablung fogadja a látogatót és még annak is meglepetés talán, aki gyakorta eljárt Sopronba, ahol a Sztornó, vagy Stornóházat mindenki ismerte és a gyüjteményét láthatta. Ezt a különleges házat és annak érdekességeit kevésbé. Mi ez, hol vagyunk tulajdonképpen?

- Hát kérem szépen, itten, amit Önöknek most mutatni fogok, az természetesen nem egy muzeum, hanem egy polgári lakás. Nagyapámnak volt a lakása, édesanyám édesapjának, Zettl Gusztávnak. Itt látjuk a nagyapámnak a képét a falon vadászruhában, régi vadászfegyverek között és ha jönnek fel a vendégek a lépcsőn, hát ő fogadja magánál a látogatóit. Nagyapám ezt a képet Steiner Rezső festette, a századfordulónak a legismertebb portréfestője és alig van Sopronban régi lakás, ahol Steiner portréval ne találkoznánk. Ez testi-lelki jó barátja volt nagyapámnak, a másik jó barátja pedig Stornó Ferenc volt. Én még ugy mondom, hogy Stornó. Nagyapám és Stornó Ferenc, lehet mondani, hogy talán az elsők közé tartoztak Sopronba, akik rendszeresen régiség gyüjtéssel foglalkoztak. Egy olyan korban, amikor aránylag könnyü volt még régiséget gyüjteni, mert senki nem ismerte a régiség fogalmát, főleg az ,értékét nem. Én is még gyüjtő vagyok kérem, de tessék elhinni, hogy máma már valamihez jutányosan hozzájutni nagyon, nagyon nehéz. A nagyközönség most végre kiismerte a holminak az értékét és főleg az régiségnek a fogalmát ugye. Nagyapámat még megmosolyogták a városban és azt mondták, hogy ócskavasat gyüjt. Nahát, ezek az ajtópántok, ajtósarkok, zárak, kilincsek, össze ... modern bakelit ... valóságos kis müszerkezetek kérem. Sőt, még ez a nagyon diszes kovácsoltvas vendéglős cégér, a Kakas vendéglőnek volt Sopronban a cégére, ez is, ha nagyapám nem hozza ide, lehet, hogy ócskavasba kerül ugye?

- Ott meg egy csizmát látok egy lámpában, vagy üveg alatt.

- Kérem, a vendégeket általában megkérdezem, hogy hát egy ilyen csizma lóg ott az ajtó fölött, hogy akkor ki dolgozott ottan? Multkor valaki azt mondta, hogy egy hentes. Hát nem egy hentes, hanem egy cipész ugye, szembe a falon, a 30 éves véres vallásháboru idejéből jellegzetes vértezetek és fegyverzet, amiket nagyapám Nürnbergből hozott, ahol rajzolni és festeni tanult Stornó Ferenc barátjával karöltve, nagyapám eredetileg festőművésznek indult, majd bent-meglátjuk a képeit, amiket festett. És ott minden pénteken, a régi német városban, kirakodóvásár volt régiségből és filléres áron lehetett a legcsodálatosabb dologhoz hozzájutni. Rákfarku sisak, vért, alabárd, buzogány, pisztoly. Jobbról van a két nyereg, azt jól tessék megnézni, mert az török nyereg a 150

éves törökháboruk idejéből. Lehet, hogy 455 évvel ezelőtt a mohácsi csatamezőn ült azon a nyergen egy török vezér. Handzsárok, kelevézek, a keleti népnek a szuró-vágó kései, török puskák, lenn a háziasszonyok mosó és mángorló szerszáma, ott a közepébe pedig a hires kaloda, amibe belezárták a bünöst ugye, és a pellengérre állitották. Az üveg alatt sok szines ruhanemü. Részben családi ereklyék. Az én őseim, ahok Bajorországból vándoroltak be Magyarországra és telepedtek le Sopronba és az a bevándorló déd-nagyapámnak az esküvői mellénye, ott az a piros, ezüst gombokkal, mert bajor népviseletben járt itt Sopronban is. Főkötők a pólyások fejéről, a többi dolgok pedig nagyon diszesen kihimzett népviseletek, női pruszlikok, mellények és főkötők. Érdemes még megnézni fönn a mennyezeten a képet. Egy hatalmas nagy mennyezetkép, amit szintén Steiner Rezső festett, aki a nagyapámat festette. Ki az a bájos női alak, itt a fellegen? Európa istennője. És mellette a kereskedők, utazók és tolvajok istene. Merkur a szárnyas sisakjával, szárnyas saruival és a merkur-bot a kezibe, körüskörül meg a többi földrészek angyalkák képében. Fekete angyal Afrika, tolldiszes angyal Amerika és a kis tincses kinai meg Ázsia. Még hozzák a szépséges Európának a kincseiket. Most kérem lépjünk be az előszobába.

- Hát igen nehéz elhinni, hogy magánlakásban járunk.

- Kik épitették az I.sz. második felében Sopron városát? A rómaiak. És hogy hitták a városukat? Scarabanciának. Scarabanciának. Ez a Scarabancia az évezredek folyamán teljes egészében a föld alá került, de mindenhol napvilágra bukkantak a római leletek, ahol mélyebbre leástak, épitkeztek, csatornáztak, földmunkát végeztek. A nagyapám idejében nem volt még városi muzeum. Tehát ezek az ásatások, a római régiségek föltárásával és gyüjtésével ki foglalkozott megint elsődlegesen? nagyapám és Stornó Ferenc. És mindaz, amit itt látnak az üveg alatt, végig az egész falon, ez az üvegszekrény kérem szépen, ez mind Sopron városának a mélyéből, a város gyomrából került napvilágra. Sopron városának az őskora, ókora, középkora kérem, azt látjuk itt megelevenitve.

Zene

- Fönn a falon nagyon kedvesek ezek a faragványok. Bábsütő minták. A mézeskalács huszár, a mézeskalács sziv, egy koszoru, egy egész állatsereglet, ott a sarokban is csupa bábsütő minták, ott pedig a gyertyakoppantó ollók. Még valami nagyon kedves soproni, ott az ajtó fölött kérem szépen, a vaskovácsok megmintázása annak a gyaluforgács kötegnek, amit a gazdapolgárok kapuja fölé akasztott, aki saját termésü borait mérte. És mindig egy olyan szinü szalaggal volt összekötegelve a gyaluforgács, amely minőségü bora volt. Ha zöld volt, akkor fehér bort mért, ha piros volt, akkor vörös bort mért. Ez volt buschen, a mérés volt a schank, tehát ha máma is háznál bort mérnek, mi van ottan? Buschen schank. Bemegyünk az ebédlő szobába. Ha nyilik az ebédlőszoba ajtó, akkor megszólal egy kis zene. - Ajtócitera, ajtóhárfa, bejárati ajtaja volt egy hangszerüzletnek és jelezte, ha belépett a vevő.

- És ezek a gyönyörü ablakok?

- Ezek az ablakok u.n. csutka üvegekből vannak összeállitva. Mi volt az a csutka üveg? A középkorban nem tudtak még táblaüveget hengerelni, préselni üveget, csak fujni tudtak. Fujtak egy üveggömböt, összelapitották és az összalpitott üveggömbből keletkezett a duplafalu tálca, aminek a közepében mindenhol egy törésfelületet érzünk, ahol a szárt, a csutkát, amin át fujták, letörték, azt csutka üvegnek hivják. Összeólmozták és igy nyerték a sikűveget.

- És a festett részek, portrék - életképek?

- Az összeállitása az ablakoknak, azt természetesen már nagyapám végezte és még 1882-ben, akkor épitette nagyapám a jelenlegi háznak ezt a középső traktusát és 1890-ben még végig egész a sarokig. Nagyon kedvesek a rajzolatok az ablakokon. Egy egyszerü soproni üveges mesternek, Gruber Gusztávnak hivták, később Vermesre magyarositott kérem szépen, a csodálatos munkája, egy müvészember volt, és gyönyörüen rajzolta ő üvegre a négy foglalkozás alakját, a halászt, a vadászt, a földmüvest és a pásztort, A tulsó oldalon pedig kéremszépen, az ablakon szinesbe a hit, remény, szeretet, a festőmüvészet, a zene és az irodalomnak az allegorikus figurája.

Zene

- Előttünk a falon egy családi galéria. Közepébe nagyapámnak a képe, ennek érdekes jellege van, hogy bárhol áll az ember a szobába, a kép mindig utána néz az embernek. Mindig szembe. A nagyapám, a nagyanyám, a nagyanyám szülei, a nagyapám szülei, édesapám, édesanyám, a feleségem, meg én és az édesapámnak a nagyszülei. Hát kérem, a nagyapám eredetileg festőmüvésznek indult és ezek a képek, amik itt körös körül lógnak a falon, egytől egyig ezt mind a nagyapám festette. Miket festett a nagyapám? főleg másolatokat készitett világhirü régi képekről, de nem az eredeti képet másolta, mert ahhoz nem fért hozzá, hanem kicsi szines reprodukciókat nagyitott ki és ugy készült el a kép. Jordans, XVII.sz.-beli holland festőnek a hires Babkirály c. képe, aminek az eredetije Leningrádban van az Ermitage-ban. Egy hatalmas, nagy kép az eredetije és a Babkirály témát, azt örökitette meg itten Jordans. Hazatérés a vadászatról ... Willens a drezdai Zwingerbe van az eredetije, Pussen francia festő: a Faun és a nimfája, Werner .. és Wooferman. Kérem, az ebédlő szoba részére fönn a menynyezeten megint mit festett meg Steiner Rezső? A négy napszakot, a gyerekek reggelijét, ebédjót, uzsonnáját és vacsoráját. A négy sarkába a faragott mennyezetnek pedig a cimerek. A müvész cimere, a városunk cimere, azt tessék jól megnézni, 5 év előtt volt a jubileuma annak, hogy Sopron városának IV. László király, Kun László adományozta a szabad királyi városjogot és cimet az azóta használják ezt az ábrát cimer gyanánt, a megszünt magyar királyi cimer és a megszünt megye cimer. Hár kérem, most átmegyünk a nagyapámnak a dolgozó szobájába.

- Hát teremről-teremre szebb, amit látunk. Ez valóban lakóhelyiség volt egykor?

- A nagyapámnak a föstőállványa állt itt a sarokban kérem szépen és ha fáradtan följött a napi munkájából, itt festegette a képeit, még 10 nappal a halála előtt is föstött egy képet, amit már nem tudott befejezni. De ne ijedjünk meg kérem szépen, na most itt egy lövést fognak hallani kérem szépen. -

- Mi volt ez?

- Kopogtató. Gyönyörüen kikovácsolt, hatalmas nagy ajtókopogtató, egy pár darab van belőle egész Sopronban.

Zene

- A XVIII. századnak a butorzatát, azt mivel diszitették? Fa berakás, intarzia. Tessék elképzelni, hogy az az egyszerü asztalosmester a maga nemében micsoda egy müvész volt, mikor egy borotvaéles késsel vágta egymásba a kétszinü furnirt és a berakott árnyképet égetéssel rajzolta.

- Ezek is itt Sopronban készültek?

- Sopron készültek, igen, a Jezsuitáknak volt kérem szépen a szekrénye, ahol a miseruhákat tartották benne és onnét szerezte a nagyapám. A XVIII. századnak az iróasztala volt a szekreter, vagy tabernákulumos szekrény, a szentségtartós kiképzése miatt és az érdekessége ezeknek a szekrényeknek, vagy iróasztaloknak az, hogy mindig rejtett fiókok, titkos ládikákat épitettek bele. Na, itt hátul mozog ez a lap. Na most, ha a három ládát kihuznánk, a ládák mögé lehet tolni a lapot és mögötte csupa apró ládika, fiókocska jelenik meg, 16 láda van a lap mögött.

- És mit tartottak bennük? Ékszereket? Kincseket? Okmányokat?

- Szerelmes leveleket. Az állóóránkat nézzük kérem szépen, a talpazatába van az évszám, 1690. Ha diáktársaság van itt nálunk, akkor mindig megkérdezem a gyerekektől, van-e jó számtansita köztük, számitsa nekem ki, hogy hány éves az óra. Kicsit nehezen megy olykor, de azért kisütik, hogy 291 éves az óra és majdnem percre pontosan jár.

- Itt is egy fiókot huznk ki, vagy csak egy kulcsot keresünk?

- Kulcsot keresek. Kis porcelángyüjtemény, ami részben a családi készleteknek a maradványa. A legkülönbözőbb márkáju porcelánokat találjuk itt. Balra Altwien, Augartin, Altwien itt fönn, kávéscsészék, csodálatos tájképek a reggelizőkészlet darabjain. Schlagenwahl, cseh porcelán, a háziasszonynak az asztali csöngője, egy kis porcelán csöngő. Két Herendi tányér még kinai mintával diszitve, de rajta van a lepke és a rózsa, ami aztán később rákerült a viktória-mintásra.

- Ha már itt vagyunk a kis asztalnál, van itt egy kisebb ón kupa. Jól mondom?

- Hát kisebbnek talán nem lehetne mondani, mert egy olyan sulya van, hogy alig lehet felemelni, ugye. De nem is kellett felemelni az ónkupát kérem szépen, mert csap van rajta ugye. Az asztal szélére huzták és alá fogták a poharukat. Látjuk rajta belevésve a

csizmát, 1719. a három gyártómester neve, a soproni cipészeknek a céhkorsója. Az érdekessége az az egésznek, hogy egy régi szokás volt, hogy ha a legények ittak kérem szépen a kupából, nem szabadott megemelni a korsó födelét, ne hogy lássák, hogy mennyi van benn, mert aki az utolsó poharat leengedte magának, az fizette az egész korsó tartalmát ugye és ha valaki észrevette volna, hogy már nagyon kevés van benne, akkor esetleg kimaradt volna az ivásból.

Zene

- Itt, szembe a falon kérem szépen, a képek már nem másolatai a nagyapámnak, hanem eredeti képek. Nagyon értékes régi képek, a XV. századból egy fára festett táblakép, Háromkirályok imádata, tiroli mesterek, Paulo Veronese, Dorffmeister, Maolberdsa, Curtois, világviszonylatban értékek. Itt látnak egy nagyon érdekes szerszámot.

- Fürész?

- Hát nem fürész, csak ugy néz ki kérem szépen, a fáklyatartó. Becsipték kérem szépen a fáklyát és akkor fokonként lehet itt emelni, vagy süllyeszteni és ha ki volt huzva a fáklyatartó és fönn égett benne a szurokba mártott fa és valaki közel állt a fáklya alá és véletlenül a szurok rácsöpögött az illetőre, mije volt annak aznap? Hogy hitták a szurkot németül?

- Pechnek.

- És milye volt az illetőnek? Pechje. Innét származik az a hires mondás.

- Hát ezt is itt kellett megtanulnunk. Egy pillanatra, itt egy gyönyörü óntányér gyüjteményt is látok körbe fent a falon. Ez diszités?

- Hát kérem szépen, itt volt az étkészlet, mig a porcelánt és fajansz-porcelánt nem találták föl kérem, az ón, ezüst, vagy arany. Óntányérokkal volt teritve kérem, az érdekessége ezeknek az óntányéroknak az, hogy mindegyik óntányér hátán egy ón bélyeg van rajta. Nekem van egy kiadványom, 1960 ónbélyeg van közölve. Most azzal szórakozom mindig, hogy beazonositom kérem a tányérjaimat. Az ónbélyeg elárulja, hogy ki gyártotta a darabot és hol gyártották. Egy nagyon kedves empire óra. Sokoszlopos óra és ha üt az óra, akkor az Ámor, a szerelem istene, köszörüli és kalapálja a nyilát, a negyed órát köszörüli, az egész órát kalapálja.

- Rézveretes figurák játsszák el nekünk ezt a kedves szerelmi jelenetet, ahol készül a fegyver valakinek az elejtésére és az óra hangját hallottuk, természetesen közben.

- Valami, amit a legnagyobb szeretettel és kegyelettel őrzök, a nagyapámnak a pipái. Egy életen át szivta ezeket a pipákat kérem szépen és abba a zacskóba, ott van még egy kevés dohány, ámivel a nagypám a pipáit töltötte. Nagyon kedves az a papi borotvatükör. Ne hogy a papot borotválkozás közben hiuság ördöge elkapja, a borotvatükrén is elmélkedhetett, ugyanis a feszület van ráfestve a

tükörre.

- Hát ilyet tényleg nem láttunk.

- A porcelángyártás mintafigurája, tavasz, nyár, ősz és a tél, érdekessége ezeknek a barokk szines fafaragásu figuráknak az, hogy a nagyitott másait a fertődi kastélyban lehet látni. A zene teremnek a négy sarkában állnak ezek a figurák. Kb. olyan méter magasak. Fönt pedig látjuk a két hatalmas üveggömböt, a cipésznek volt az üveggömbje, amivel világitott. Szinültig megtöltötte vizzel az üveggömböt és a gyujtópontjába beleállitotta a mécsesét és a tulsó oldalon vetitette a fényt. A csillárformája a középkornak, az u.n. csillárasszonyka. Elől egy női forma és hátul az agancs. Ez mindig együtt volt ugye. Kezibe fáklyát fogott, nagyapám idejében gázcsövet, most meg villanyra van szerelve. Fönt látjuk a rokkát. Most odafent meg tudok mutatni egy kedves, kézzel szinezett fényképet, ahol az édesanyám és a huga, a nevelőnőjükkel karöltve, kérem ezekkel a rokkákkal fonnak.

- És közben egy gyönyörü könyvtár elé érünk.

- Könyvtár előtt állunk kérem szépen, a modern könyvtár és az antik könyvtár. Egy pár évszám ezekből a régi könyvekből, 1566, 1631, 1719. Miért mondjuk náma is valamire azt, hogy kemény kötésü legény? /Kopog/ Ez volt a kemény kötés.

- Fatábla?

- Nem, kérem szépen, hanem keményitett birkabőr. A birkabőrt tudták kőkeményre préselni és ez volt a keménykötés ugye. A könyv nagyon szépen nyomtatva van már, gótikus betükkel, de a kezdő betüket, az iniciálékat, azokat még kézzel rajzolták ki, festették rá, mert "laben von Apostolisch war und warche".

- Régi egyházi vallásos könyvek?

- Ugy van, kérem szépen, főleg ottan fejlődött az egész irodalom valamikor.

- Bibliájuk van Önöknek esetleg?

- Hogyne kérem szépen. Kinn van egy bibliánk, 1534-ből és az érdekessége az, egy wittenbergi kiadás, német nyelvü Luther biblia, hogy a budapesti Széchenyi könyvtárnak sincs régebbi német nyelvü nyomtatott Luther bibliája.

Zene

- Az ebédlő szobai kis vitrinben látjuk a hires habán edényeket. Kik voltak a habánok? Anabaptista családok, akiket kiüztek a vallásuk miatt Morvaországból a paraszthaboruk idejében és Bethlen Gábor telepitette le őket a Felvidéken, Sárospatak környékén. Az első fazekasok voltak, akik szines, ónmázas készleteket tudtak gyártani az egyszerü agyagedények után. Tehát az ónmáznak a technikáját ezek a habánok, habán keramikusok hozták Magyarországra. 1643. kérem szépen, 1700-ig ismerték a régi habánokat, amiken érdekesképpen nincs piros szin. Piros festékkel valami baj volt, mert csak sárga, zöld és kék szinnel diszitenek. Ezek a habán edó-

nyek máma Magyarországon, a mükereskedelem terén fantasztikus áron futnak kérem szépen. Komoly érték.

- Hadd kérdezzek meg valami személyeset Langer urtól. Ön ma ennek a gyüjteménynek él? Teljes egészében?

- Hát kérem szépen, mióta 11 év óta nyugdijban vagyok, 20 évig főkönyvelője voltam kérem egy soproni szövetkezetnek, azóta tisztára ennek szentelem magamat, a délelőttjeim viharosan folynak kérem szépen, látogatók jönnek-mennek és én igazán örülök mindig, hogyha hallom a visszhangot a látogatóktól, hogy hát milyen szép volt, hogy tetszett nekik és hogy örültek, hogy itt voltak.

- Azt hiszem, itt mindenki el van ragadtatva, még a fiatal nemzedék is, nem?

- Hogyne, kérem szépen. Éppen most bucsuztattunk egy diákcsoportot ugye és hallom, mikor kimennek, hogy nahát, ilyen szépet még nem láttunk.

Zene

Láthatatlan muzeum.

ZEUBIGER *János András*, festő, Budának a töröktől való visszafoglalása után (1686) telepedett le a magyar fővárosban s u. i. 1693 nov. 14. halt el. Egyházi képeket festett.

K-3 II 626

ereklyetartókat (Ker. János születése, ezüstrelief a firenzei Baptisterium oltárán, ma dómmúzeum), templomi felszereléseket, öveket, páncélokat és díszsisakokat készített, valamint rajzokat templomi hímzésekhez: jelenetek Ker. János életéből a Baptisterium számára (ma Firenze, dómmúzeum), továbbá miseruhákhoz. Réznetszetei Mantegna mellett 1470-től nagy befolyással voltak a firenzei metszőkre, közülök csak egyetlen névvel jelzett metszete maradt ránk: 10 egymással karddal küzdő meztelen férfi, egy metszete Dürer egyik képének (Herkules a stymphalosi madarakra lő) szolgált alapul. Itt is, mint szobraiban és képeiben, az emberi test anatómiája érdekelte. Az egyedül neki tulajdonított képek: Herkules küzdelme a hidrával, Herkules Antaeust szorongatja (2 kis kép, Uffizi), Szt. Sebestyén mártiriuma sok alakkal és tájképháttérrel (London, National Gall.), más képekhez gyakran a rajzot ő készítette és öccsével együtt festette meg, kivel 1460-tól együtt dolgozott. Antonio a tulajdonképeni művész, Piero a szorgalmas technikus, festő.

P., 2. *Piero del*, előbbi öccse, ötvös, szobrász és festő, * Firenze 1443, † valószínűleg Róma 1496 előtt. Míg bátyja főleg mint szobrász, ez mint festő működött. Andrea del Castagno tanítványa, kire Baldovinettin kívül bátyja hatott. Firenzében, egy ideig S. Gimignanóban és talán Rómában működött. Képeit az ötvösre való aprólékosság, ékszerek alkalmazása, túlnyulánk, sokszor affektált mozdulatú alakok jellemzik. Ezt látjuk az

Zeubiger Jaurs

l.

Mysk Ernö

70.l

~~Soós Ignác hivatalsorsa~~

~~VIII. 251.~~

Zenbiger Janós
András

trad

M. M I. 49 h.

Zeubiger Janos
András

Münchl 1902 78

Civerchio Vincenzo: Mártí
eltemettetése 100 (606), 1142 (43).

Zeubiger Fáurs András

festőművész.

Bintén olyan körülmények között jött Budára, mint Strudel Döme festőművész. Valószínűleg a kolostorok és templomok képeinek restaurálásával foglalatoskodtak mind a ketten, s tekintve azt, hogy korban sok aj kolostor és templom szeltetett fül újra [ecsetjöknek bizonyára sok munkát tudtak szerezni. A budavári főplébánia temetkezési anyakönyve megadja Zeubiger halálozási dátumát is: „1693. Nov. 14. Johannes Andreás Zeubiger Pictor Kalbensteinensis." elhalálozásáról értesít bennünket.

[t. i. a budai vár vissza foglalása utá (1686) Előbb sem esetre sem jött ide.

Művészet. 1902. I. 78. l. Czakó Ad. műv. tört. hez.

Arch. Ért. 1881. I. k. II. r. 257. l.

Azt hiszem Czakó egyszerűen innen irta át a Művészet-ben megjelent fentebbi rehány sort. Többet az Arch. Ért. sem tud.

Nemethy Lajos. Adatok a festés történetéhez Budapesten a XVII és XVIII. Háradban. Arch. Ért. 1881. I. k. Ujf. 257 l.

Z. J. A. festményei kereshetők a várbeli, vizivárosi F, az országuti kálvária s a török bálinti templomban.

F templomokban

Zeubiger János MDK

A barokk festők közt kiválik.

Mirowi Myskovszky E$_r$nő: A magyar ~~festő~~ képző-
művészet története. Bp. 1906.
70.l.

Zeubriger András

l.

[Szépmüvészet]
1944. 234 l.

könyv-, papír- és zeneműkereskedése
ROZSNYÓ.
Telefon: 32.
Alapítva 1882.

T.

Europa

lapterjesztö vállalat

Budapest. V.

Rothermere u. 12 sz. III.

Zeuner Emila

épitomester

+ 1909 febr. 3.

Bpesti épitomesterek stb.
ipartestülete V. évk.
1909. 182. l.

Imre József féle ház Hódmezővásárhelyen

VII. 171.

MDK

Zeuner Gyula építőmester

Épitő Ipar 1909. márc. 7. 93. 1.

Zeutler Sándor

építőmester

tervezte a rákospalotai ref. templomot 1933-ban.

vrod

Biertempl

I. l.

HELYSÉG

NYÁRSZÓ.

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Szöve

KOR

MÉRET

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

ZEUTNER, Vinzenz, festő Pozsonyban

V. Z. Mahler, + 54 éves korában, Pozsony, 1814 dec. 5. (1814, 1171 e)

Preßburger Zeitung
(Gentian)

MDK

Zeuxippus
bizánci ötvös
konstantinápoli műhelyéből került ki az
esztergomi sztaurotéka.

Árpád Somogyi: Nouvelles données sur la stauro-
théque byzantine d'Esztergom.
Ip.müv.Muz.Évk.III-IV. 1960. 81-99.l.

92.l.

ZEÜGER vándorfestő

Sz.KÜRTI Katalin: A Református Kiollégium és a képző-
művészetek (1790-1848). = A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve,
1988 (1990) 4256-257.p.

Maróthi György nagyformát ábrázoló portréja

M.D.K.

Zewr Mátyás, maklári molnár özvegye

Az ostrom alatt elesett férje után ruhát és 16 Ft.ára kősót kap.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 193.o.

Az Egri Máz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Zewr Mátyás, faragó molnás

az 1552-évi ostrom alatt az egri várban lelte halálát. Özvegyét 16 ft. árva sóval kárpótolták.

Heves megye műemlékei I irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 422. old.

Zewr Mátyás ács M.D.K.

Maklárról

az 1552-es ostrom ut n özvegye segélyért folymodik

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Múzeum Évkönyve 19641 I. Eger- 1964. 193.1.

Kassa

Zeycz Goldschmied 1403

Arch.Közl.1899. XXI. 117

Zeycz Goldschmied

neve mint peres fétá 1403-
ban fordul elő a városi
jegyzőkönyvben.

Mihalik József. Kassavá-
ros ötvösségének története.
Bpest. 1900. 117. l.

Lörinc

Ötvös.

XV. 27

Zeyk Albert
rajzoló mérnök

l.
Ács Tivadar: Magyar vitézek az ujvilágban. Bp. 1942.
82. l.

I V Ó

ITÖRTÉNETI ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT

.5 órakor az Eötvös Lóránt Tudo-
ntézetében /Trefort-u.8.II.em./
dó

É S É R E.

esetén a közgyülést

ombaton d.u. 5 órakor

elent tagok számára való tekintet
rozatképes.

5./ Alapszabály módositás
6./ Tisztikar ujraválasztása
7./ Választmány ujraválasztása
8./ Esetleges inditványok elő-
terjesztése.

tt egy héttel kérjük irásban be-

i.

ELNÖKSÉG.

ZEYK Dániel /1866/

A nagyenyedi fotóskör tagja volt.

In. Miklósi Sikes Csaba: Veress Ferenc.
Fotóművészet, 1985/2. sz. 24.p.

M.D .K.

id.Zeyk Miklós,fényképész

Erdélyi földbirtokos,daguerreotipista.Kortársai szerint a negativ-pozitiv eljárásnak és a fotogalvanografiának is a kezdeményezője. 252.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 243.o.

Folia Archaeologica. 14.köt. 1957.-Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

ZEYK Miklós ifj.

MIKLÓSI-SIKES Csaba: Adatok az erdélyi fényképezés történetéhez II. = Fotóművészet, XXXIV.évf. 1. sz. 1991 43.p.

eg xerox - másolatot az

péntek – 12. oldalról (gyenről)

növérekről szól.

önöknettel: Imre Gizzi

Zettler F. X

mnichem uwegfestō

l.

Wickkassaidom

327.l

Zettler Lajos

münchem üveffestészete

1896 – tobb festett üveg-

ablakot kesitett a kassai

dom részere.

Wickkassaikatunüml

32. l

Radvánszky György VIII. 34.

Zettner Károly

1928/29 – 1929/30

Ferkèpzomfoisk vk

149. l.

MDK

Zetz Mihály

1780-1800 évek között a debreceni asztaloscéh bejegyzett mestere.

STERNEGG MÁRIA: Iróalmáriumok Debrecenből.
Ip.mův.Muz. Évk. III-IV. 1960. 35-48.l.

45.l. 15. jegyz.

Zetz Mihály

debreceni asztalos rajza egy írószekrényről 1790-ből. 170. sz. reprodukció.

Szabolcs Hedvig: Magyarországi bútor-művészet a 18-19 század fordulóján; Budapest, 1972

MIHÁLY ZETZ, asztalos

Debreceni mester a XVIII.század végén. Sok irószekrény /tabernákulum/ rajz maradt fenn Debrecenben a ".zipusu modellekből. e korból. 99.old. 12.jegyz. 11.kép

SZABOLCSI, HEDVIG: Die Formentwicklung der Schreibschranktypen am Ende des 18. Jahrhunderts 89.old

AZ Iparmüv. Múz. és a Hopp Ferenc Keletázsiai Müv. Múz. Évkönyve, XI. 1968. Bpest. 1969

MIHÁLY ZETZ, asztalos

Debreceni mester. a XVIII. század végén. Sok irószekrény /tabernákulum/ rajza maradt fenn. a 2. típusból.. 11. kép. Schreibschrank, Meisterriss von Mihaly Zetz, Debrecen 1790. 102. old. 12. jegyz. Fkete repr.

SZABOLCSI, HEDVIG: Die Formentwicklung der Schreibschrancktypen am Ende des 18. Jahrhunderts 89. old.

Az Iparmüv. Múz. és a Hopp Ferenc Keletázsiai Müv. Múz. Évkönyve, XI. 1968. Bpest. 1969

MIKLÓSI-SIKES CSABA

Adatok az erdélyi fényképezés történetéhez

II. NAGYENYED. *„Erdély fotókultúrájának bölcsője Nagyenyed* — írja Erdélyi Lajos. — *Ott, a tudós professzorokkal megáldott kisváros alkotó légkörében él Zeyk Miklós, szerény kúriájába visszavonulva, valóságos fotóiskolát teremtett maga körül".*[1] Tanítványai között Buda Elek hátszegi birtokos, Budai Károly nagyenyedi aranyműves, Szegedi Masszák Hugó és Sikó Miklós festőművészek, Kornis Károly, Apor Károly, Mikó Imre erdélyi főurak, valamint a híres kolozsvári fényképész, Veress Ferenc nevét említi a szakirodalom.[2] Ezek az adatok napjainkig így állandósultak a magyar fotótörténeti szakirodalomban. Csakhogy az utóbbi évek kutatásai azt bizonyítják: a Zeykkel és fotóiskolájával kapcsolatos ismert adatok nem mindenben fedik a valóságot, a nagyenyedi kör mind méreteiben, mind jelentőségében átértékelést kíván.

Már **Zeyk Miklós** személye körül is sok a bonyodalom. Az 1840-es években Nagyenyeden két azonos nevű természettudós — nagybácsi és unokaöcs — élt és munkálkodott. A fényképezéssel is foglalkozó nagybácsi élete és munkássága[3] összekeveredett az unokaöcs életrajzi adataival — állapítja meg Vita Zsigmond, az enyedi múlt kiváló ismerője.[4]

Ifjabb Zeyk Miklós 1810. szeptember 20-án született. Tanulmányait Enyeden, majd Marosvásárhelyt, Bécsben és Berlinben végezte. 1838-ban a nagyenyedi kollégium professzora lett.[5] Nagybátyja példáját követve főleg természettudományi és oktatáspolitikai témákkal foglalkozott. Részt vett a szabadságharcban, majd visszatért Nagyenyedre, ahol egész fiatalon, 1854. április 6-án, mindössze 44 éves korában hunyt el tüdőbajban. Síremléke az enyedi temetőben, a tanári sírok között található.[6] Feltételezett fényképészeti munkásságát igazoló konkrét adatok nem állnak rendelkezésünkre.

A Horváth Fotószalon karácsonyi emlékkiállítása. A kép közepén és jobbra: Horváth Béla és Horváth József. Marosújvár, 1928. Zselatinos ezüst, 11×16,8 cm

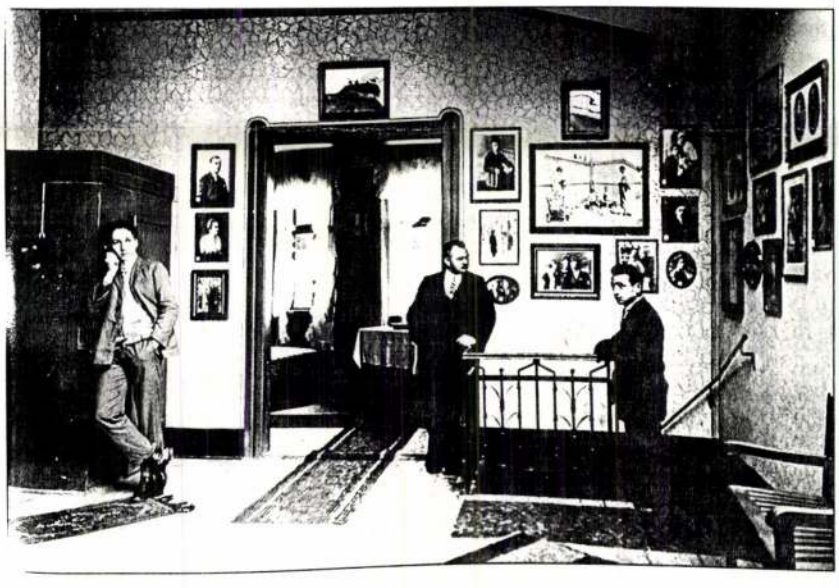

ZEYK Miklós id.

MIKLÓSI-SIKES Csaba: Adatok az erdélyi fényképezés történetéhez. II. = Fotóművészet, XXXIV.évf.1.sz.1991

Térjünk vissza a fényképezéssel is foglalkozó **idősb Zeyk Miklóshoz**, aki 1781-ben született. 1797-ben, valamivel Kemény Simon és Bólyai Farkas után érkezett a göttingai egyetemre, ahol jogot, majd 1803-tól filozófiát hallgatott, és mint a filozófia doktora tért vissza Nagyenyedre. Életének további alakulásáról nincsenek pontos adataink.[7] Azt tudjuk, hogy betegeskedése miatt nem vállalt semmiféle hivatalos állást. Megélhetését a családi vagyon biztosította, s így egész életét a tudományos munkának szentelhette. 1838-ban Dióson tartózkodott a későbbi fehéregyházi hős, Zeyk Domokos kúriájában. Ott ismerkedett meg Gáspár Jánossal, az erdélyi gyermeknevelés-oktatás neves reformerével,[8] kinek emlékirataiban olvashatjuk, hogy ebben az időben Zeyk főként nevelési, irodalmi és társadalomelméleti kérdésekkel foglalkozott. A következő évtized kezdetén id. Zeyk figyelme egyre inkább a fizikai és kémiai szaktárgyak felé fordult, számos kísérletet, megfigyelést végzett. Páratlanul gazdag, tizenhat ládában összegyűjtött kézirattárát 1849. január 8-án a havasokból Nagyenyedre beözönlő román mócok felégették. Ekkor Kolozsvárra menekült, ahol az általa szerkesztett, grafikai elemekkel kevert gyorsírással jegyezte le újra szerteágazó gondolatait. Kutatásainak eredményeit azonban már nem tudta egységes formában összefoglalni, ezért feljegyzéseit unokaöccsének, ifj. Zeyk Miklós-

nak adta át megfejtés és kiadás végett. Utóbbi korai halála a tervet meghiúsította. Id. Zeyk Miklós jegyzeteit végül is ifj. Zeyk fia, Ádám adta ki Pesten 1874-ben, *Hátrahagyott Irományok* címen. Id. Zeyk Miklós 1850. április 30-án hunyt el Kolozsváron, s eddig még megmagyarázhatatlan okból, a várostól húsz kilométerre fekvő Ajton nevű község Sándor-kúriájának kertjében temették el. Sírját a nemrég elhunyt kolozsvári

Horváth Bálint, Horváth Béla és Horváth Elemér fényképészek, 1927 k. Reprodukcióról

tanár, Xántus János kereste meg 1979-ben, amikor egy rövid írás erejéig megemlékezett róla. Ugyanakkor szóvátette a *„földdel csaknem egyenlővé süppedt sírhalmaz"* megjelölésének szükségét is.[9] Talán nem is kell külön hangsúlyozni, ez (is), mint annyi más, kívánság maradt csupán.

A korabeli erdélyi sajtó id. Zeyk személyével nem foglalkozott. Kéziratos feljegyzései jórészt megsemmisültek. Nagyenyed 1849-es dulásakor mind a város, mind a Zeyk család levéltára porig égett, így napjainkban már szinte lehetetlen felmérni a nagyenyedi tudósnak a fényképezés terén folytatott kísérleteit. Azt a keveset, amit tudunk róluk, a Pesten megjelenő *Vasárnapi Újság* — á,-r. szignójú tudósítójának köszönhetjük[10], aki id. Zeyk Miklós műveinek a már említett 1874-es posztumusz kiadása kapcsán bőven ír a nagyenyedi tudós életéről és munkásságáról. Ezúttal csak a következőket emeljük ki: *„... Daguerre találmányának ezüst lemez helyett üveglapra vetését és arról papírlapra átvételét, a már annyira elterjedt Photográphiát előbb föltalálta, mint az külföldön ismertté lett volna... daguerreotiphiát saját készítésű gépével vette fel, fotógalvanográphiai kísérleteket folytatott és a kortársak szerint önálló negatív-pozitív eljárást dolgozott ki".*[11]

Hasonló adatokat olvashatunk a Kolozsvári Kereskedelmi és Iparkamara 1878-as Jelentésében[12], ahol a kiadvány szerzői röviden (és sajnos eléggé pontatlanul) felvázolva az erdélyi fényképezés történetét, szólnak id. Zeyk tevékenységéről is: *„... 1840-ben már akadnak nálunk is akik az új találmányt nem csak tanulmányozzák, de az ezüstözött lemezre sikerült dagerreotípiákat készítenek. Ilyen volt Nagyenyeden Zeyk Dániel..."* (Minden valószínűség szerint, ez esetben id. Zeyk Miklósról van szó.) Id. Zeyknek egyetlen hiteles felvételét sem ismerjük. Tudomásunk van arról, hogy *„sikerült egy pulykáról színes(?) felvételt készítenie, de az eljárást nem tudta ellenőrizni és közölni."*[13] Kortársai szerint kedvenc foglalkozása haláláig a fényképezés maradt. A magyar fotótörténeti kutatás — ez idáig — egyetlen felvételéről tudott, de az is csak egy kései másolatban maradt fenn. Ez a felvétel Zeyk Domonkost (1816—1849), Bem szárnysegédjét, a fehéregyházi csata hősét ábrázolta, de az eredeti felvétel még a múlt század vége felé elveszett. *„Erről a daguerrotípiáról özvegy Kemény Júlianna festett medaliont készíttetett, mellyel le is fényképeztette magát. A medalion szolgált alapul Sikó Lajos[14] festményéhez és gr. Haller rajzához, míg a festmény Wessely és Felte litográfiájához."*[15] Ez a litográfia jelent meg az 1896-ban kiadott Nagy Sándor-féle monográfiában és került, mint tárgyi bizonyíték, a Zeyk-kutatók adattárába. Ez is kiigazításra szorul. 1900 decemberében ugyanis Szabó Sámuel 1848-as tüzér főhadnagy, Zeyk Domokos egykori fegyvertársa, kétrészes beszámolót közölt a kolozsvári *Ellenzék*-ben, a Fehéregyház melletti héjasfalvi Zeyk-emlékmű leleplezése alkalmából. A megemlékezésben részletesen olvashatunk a Zeyk-emlékmű megvalósításának történetéről[16], a fehéregyházi csata kimeneteléről, Zeyk Domokos életéről és haláláról. Szabó szerint az 1840-es évek legelején Zeyk egy bizonyos Borbély Lajossal hosszabb európai körútat tesz, minek során ellátogat Németország, Olaszország és Franciaország több nagyvárosába. Utóbbi fővárosából ... *„Párizsból hozta magával azt a kis daguerre-féle fényképet, mely után minden későbbi arcképe, ezek közt a család birtokában lévő miniatür festmény Sikó Miklóstól és a legújabb Köllő-féle síremlék is készült."*[17] Ezt az adatot már csak azért is hitelesnek kell tekintenünk, mivel Kemény Júlianna, Zeyk Domokos özvegye a Sikó-féle medalion megrendelője az írás megjelenésének időpontjában Dióson, a Zeyk család birtokán élt[18], és minden valószínűség szerint ő lehetett a Szabó Sámuel által megírt Zeyk-életrajz fő adatközlője is.

Még ellentmondásosabb a Zeyk Miklósnak tulajdonított nagyenyedi fotóiskola. A név szerint is megemlített kilenc Zeyk-tanítvány közül mindössze ifj. Zeyk Miklósról és Buda Elekről fogadható el (de adatokkal ez sem bizonyítható), hogy a nagyenyedi tudós köréhez tartoztak, illetve fényképezni tanultak tőle. Közü-

ZEYK Miklós /fotó/

VITA Zsigmond: A két Zeyk Miklós. In. A Hét, 1983. V. 27.

ZEYK Miklós

"Ott ismerkedik meg id. Zeyk Miklóssal /177061850/ a városka tudományos életének kiváló egyéniségével, aki az 1840 es évek elején Skalnik Károly, Lutz Lőrinc és Szathmáry Papp Károly mellett elsőnek tanulmányozta Erdélyben a nagy visszahngot kiváltó uj találmányt, a dagerrotipiát. ... Skalnik Károly már 1840. április léén Aradon saját gyártmányu gépével készitette feltehetőleg Erdélyben az első dagerrotipiákat, s tudjuk, hogy Lutz Lőrincz nyelvtanitó Kolozsváron 1842 májusában "Daguerre ur e próbatételével foglalkozik", mig Szathmáry Papp Károly /1813-1886/ 1843-ban Borszéki fürdőn már javában készíti felvételeit."

Miklósi Sikes Csaba: Veress Ferenc.
Fotóművészet, 1985/2. 19.p.

Zeykfalvi freskók

l.

Genthon Erdélymüv

15. l.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPTEMBER

30 nap — 39. hét

20 Vasárnap	
21 Hétfő	
22 Kedd	
23 Szerda	
24 Csütörtök	
25 Péntek	
26 Szombat	

Zeyk falvai templom

l.

Balogh Erdélyiren

I. 45/50. l.

MOREAU DE

Zeykfalvai g.k.

templom falképei

(Hunyad vm)

1.

Görögfalképek

1806 k.

O—| äußerst
großen

Yours faithfully,

Secretary.

Zeykfalvai

Templon

l.

Szabóárpép

352. l.

M.D.K.

id.Zeyk Miklós,fényképész

Nagyenyedi földbirtokos.Göttingában filozófiai doktor.Ő Erdélyben az első Dagurreotipista.Maszák Hugó festő,mütörténész egyik tanitványa.Vele Kolozsvárra megy,ott halt meg 1850-ben, 252.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 243.o.

Folia Archaeologica. IX.köt.1957.-Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

id. Zeyk Miklós, fényképész

Nagyenyedi földbirtokos. Göttingában filozófiai doktor. O Erdélyben az első Dagurreotipista. Maszák Hugó festő, mütörténész egyik tanitványa. Vele Kolozsvárra megy, ott halt meg 1850-ben, 252.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 243.o.

Folia Archaeologica. IX. köt. 1957. - Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

Zeyler Péter

murator

Bártfa. Számadáskönyv-

1439.

Fejér pataky László. Magyarország városok régi számadás könyvei. Ppest. 1885.

468.l

Zeyws Georgius

ácsmester

1560-61. Máramaros-

niget

Balttel 122. l.

25. l.

Tört. Tár

1902. 463-4. l.

IGNATZ Z E Z U L A , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 336.- Herr IGNATZ Z E Z U L A
Felvétel ideje: 1816. 25. xber.
Hová vették fel: Somerein, /Somorja/. 160.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Zezzo

olasz morach-
nüvesz

l. Lykakörös

63. l.

5.

GYÖRGY: Rudera Ecclesiarum Cathedralis S. Adalberti M., Al- Collegiatae Ecclesiae Divi Ste- protho-martiris in arce Strigon. tia descripta... Kézirat a pré- evéltárban 1761-ből. — Munká- egy részét 1765-ben Royer Antal gomi érseki könyvnyomtató adta Descriptio Inscriptionum Ecclesiae politanae Strigoniensis. Cognomi- Szép Templom. Id est: Ecclesia ifica. Ut apparet ex ruderibus..." . — BARANYAI, FRANCISCUS: Di- tio notitiarum antiquarium ... civi- Strigoniensis. Pesthini, 1823. MATHES, JOANNES NEP.: Vete- rcis Strigoniensis, monumentorum n erutorum, aliarumque antiquita- lythographicis tabulis ornata de- io. Strigonii, MDCCCCXXVII. — NA, STEPHANUS: Analecta de Stri- (1786). Kiad. *Magyar Sion*, 1863. -, 641— l.

PÉTERY, id. m. 80.

DR BÉLA: Az esztergomi bazilika. *Béla magyar király emlékezete.* - l. — FORSTER GYULA: Az eszter- szép templom főkapujának ma- ányai. *Magyarország Műemlékei.* 905. 131— l. — LEPOLD ANTAL: sztergomi vár története. *Esztergom*

Zezzos Sándor MDK

A Márkus tér galambjai Velencében

Műcsarnok 1877.nov.8.

Zezzos Sándor MDK

Velence

Mücsarnok 1877. dec. 16.

Zezzös Sándor MDK

A Markus tér galambjai Velencében

Műcsarnok 1877. dec. 16.

Zhorella Árpád

építészmérnök

Életrajz

l.

Csíkvári Ungvár

Szemelyi adattar

235. hasáb

53

Giovanni

1209. Boccato da Camerino

Mükodött a XV. század

Madonna a gyermek Jézuss

Középütt, trónuson ül a
fejjel balra fekvő Jézust, ki
füzért visel, mig bal-kezét fe
LIS és S. SAVINVS, jobbra pedig
egyházi ornatusban. Mária mögö
tette kezeit és kettő vörös
nus lépcsőjén ~~még~~ két angyal ka
szik. Az ábrázoltak fejét dics
reszt köti le figyelmünket. A
és a háttér aranyozott. Felirat
zépütt: 1473.

Fa, méretei 187:162.5
Vétetett E. Costantini
Elszámoltatott 1895: V
Az elszámolásra nézve
1894: XII. 18-án Szala
a vételhez hozzájárultak.

~~[illegible]~~

zesíelő

904: IV. 26.

MDK

Zhuhy /?/ festőm.

a Palazzo Falconieriben kiállitást rendeztek. A magyar festőművészek majdnem kizárólag olasz motivumokat dolgoztak fel, de a saját felfogásuk szerint. A kiállitó művészek között szerepel.

Az olasz király megnyitotta a római magyar ki- Magyar művészek kiállitása Rómában. áll.-t. Pesti Hirlap. 1942.máj. 21.

Zian
építész

l.

Kapossyjegyzék
222 l.

Valens bronzpénze VI. 186.

„H. Zibenrok 1845"

Szignatura a műtelei volt
minorita tpl. oldalkápolnájában levő
klasszicista oltár Gerzsilet képéri.

Magyar Műemlékrédelem 1969-70
Bp. Akadémiai Kiadó 1972
336. old.

~~Z76 em~~

ZIBISCH, Ignatz, pozsonyi asztalos~~mesterm~~mester

I. Z. Tischlergesell, 9 éves lánya meghalt. (1816, 187 l)

—

I. Zibis, bürgerl. Tischlermeister, 3 éves fia meghalt. (1818, 481 l)

—

U. az, 7 hetes lánya meghalt. (1818, 1327 l)

—

Ignaz Zibis, bürgerl. Tischlermeister, 5 hetes fia meghalt. (1819, 1421 l)

I. Zibisch mez, 33 éves felesége meghalt (1822, II. kötet, 407 l)

I. Zibis, † 58 éves korában, Pozsony, 1839 február 20, agyszélhűdésben. (1839, 169 l)

Preßburger Zeitung

(Genthon)

ZIBISCH, Ignatz, pozsonyi asztalosmester

I.Z.,Tischlergesell,
9 éves lánya megh. [1816, 187 l.]

I.Zibis, bürg.Tischlermeister,
3 éves fia megh. [1818, 481 "

U.az, 7 hetes lánya megh. [1818, 1327 "

Ignaz Cibis,bürg.Tischlermeister,
5 hetes fia megh. [1819, 1421 "

I.Zibisch, felesége megh. [1822.II.köt.407 l

I.Zibis, † 58 évesen,Pozsony,
1839 febr.20, agyszélhűdés
[1839, 169 l.]

Pr.Z.

Zich

festő

l.

Medvierky Andor

Budapest régi

fürdői.

Bp. 1942.

48. l. 28. t.

MDK

Z/1/ Zich

Mednyánszky festőbarátja, akit sulyos tbc megbetegetésében halálig ápoltatott.

173.o.

Mednyánszky naplójában 1914 febr22 22-én megemliti hogy Zich nyugodtan halt meg.

115.o.

Mednyánszky László naplója. Bp. 1960.
/Szerk. dr. Brestyánszky Ilona/.

Zich, F. P

l.

Schoen Pest-Buda

15. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Zich Ferenc, 1867-1913
Kastély, olaj

Árverési Közlöny, 1936. márc. 2. rendk.sz.
1.

56

is bevádolta Márkit a kalapján viselt gyászért, de hiában keresgéltek a birák a törvénykönyvben, nem leltek olyan pontot, mely a gyászhordozástól Márkit letilthatta volna.

Évek teltek, évek jöttek, a szalmaözvegyet még Isten házában sem látták. Mennyire feltünhetett azért, mikor férjének halottá nyilvánítása alkalmával ő is megjelent ott, gyászruhában, halavány orczával.

Azonban ne higyjük, hogy szíve megszabadult volna a reá sulyosodott tehertől. Halva volt törvény szerint az ő férje, de voltaképen az-e hát? Vajjon fel van-e ő oldva esküje alól? A halott irányában nem tart kötelezettsége, de hátha él, hátha visszajön egyszer s számadásra kéri?

Ily gondolatok közt sietett az Isten házából hazafelé, mikor háta mögött egy ismerős hang szólal meg:

— Eszter! most már nem köthet az eskü!

Több esztendeje nem hallotta e hangot, de ráismert volna tízezer közül is.

Márki Ferencz volt. Kalapja mellől hiányzott a gyász. Még a templomban leoldotta, akkor, midőn gyülölt vetélytársát halottá nyilvánította az öreg püspök.

— Úgy-e bár, — folytatá Eszterhez közelítve, pedig azon a szük padlón alig fértek el ketten, — úgy-e bár híven megtartottam szavamat?

Eszter még mindig remegett. Eszébe jutott esküje, férjének rettenetes fenyegetése. Ott látta maga előtt vérben forgó szemeit villogni. Szeme önkéntelenül ama három újjára tapadt, mely három halált jelentett. Hiszen ő önmagával nem sokat törődött, de leánya, a ki oly gyönyörüen fejlődött, a ki szebb volt már, mint Sáron rózsája..! Oh, ha arra gondolt, hogy ezt szerencsétlenség érheti, anyai szivét ezernyi kínok tépdesék.

Pedig már csakugyan megtörte az esküt. Elment a templomba, pedig tudta, hogy Ferencz onnan el nem maradhat. S most itt van mellette, szól hozzá; láthatták többen.

— De hiszen üldöződtől örökre megmenekültél, — vigasztalta Ferencz, mintha fátyolozott szemén keresztül szivében olvasott volna.

— Ki tudja? — sohajtott alig hallhatóan a nő, miközben azt a halált jelentő három újját ajkaihoz vitte, hogy ezt a titkot is eltemessék.

— Hát nem hallottad-e, szivem, hogy minden kötelezettségtől fel vagy mentve, özvegy vagy Isten és emberek előtt; szabad vagy, mint a madár, oda szállasz, a hová akarsz, most már az én szívem lesz a te sokat zaklatott szíved kalitkája.

Sok kérés és biztatás után nyugodott meg némileg a halvány özvegy. Aztán harmadnap mulva fölkereste a püspököt, a főbirót, a városi ügyvédet, s mikor mindezek egyhanguan a mellett nyilatkoztak, hogy ő teljesen szabad, elmondotta férjének tett esküjét is. Természetes, hogy mindannyian feloldották kötelezettsége alól.

Félév mulva egyszerü lakodalmi menet vonult végig a piaczon. Nem volt egyetlen ember sem, a ki tiszta szívéből jót ne kivánt volna a házaspárnak, kik egymáshoz igazán illettek. Márki Ferencz és szép felesége annyi lemondás után elérték a legnagyobb boldogságot. Ismét évek teltek, néha-néha egy-egy komor felhő ott borongott a még mindig szép asszony homlokán, de férje biztató szava, hű szerelme elűzte azt onnan. Ebesi Sándor csakugyan nem adott magáról hírt.

A szép Juliska is elérte tizenhetedik esztendejét. Egy előkelő polgár gyermeke kérte meg kezét. Édes anyja dehogy erőltette volna. Saját szomorú példája tanitotta meg. Válaszszon magának a leány! Úgy is lett. Nagy István uram fia, Gábor, volt a szerencsés, a kit kérői közül kiválasztott.

A menyegző napja is elérkezett. Mint forgolódott Márkiné, hogy kitegyen magáért. Ott volt a város színe-java ezt; a becsületes házat még a püspök uram is megtisztelte látogatásával; ez pedig ugyancsak nagy ritkaság volt ám. A kihez a püspök és főbiró uram ellátogatott, ez annak volt a biztos jele, hogy az illető gazda a jövő tisztújjítás alkalmával bekerül a tisztviselők sorába.

A mint esti hat órakor a vendégek az asztalnál helyet foglaltak s az első fogás jött, hirtelen föltárult az ajtó, s egy mankós, bozontos szakállú ember nyit be ily szavakkal: «Hát micsoda dolog az, hogy a házi gazdát meg sem hívják a lakodalomra!»

Nehányan azt hitték, hogy a vőfélyek tréfálkoznak, elnevették magukat, mások azon véleményben, hogy valami ismeretlen koldus szitta tele magát s ízetlen tréfát akar üzni, oda intettek egyik vőfélynek, hogy tuszkolja ki a tolakodót; nem illik a püspök úr jelenlétében ily dolgot megengedni.

Egyik markosabb vőfély meg is ragadta vállánál fogva a béna embert, de ez durván rárivallt: «Vissza, ha mondom, itt a házi gazdának az első helye van, még ha nem várták is, ugy-e bár, Márki Ferencz uram?»

Márki Ferencz mindjárt az első szóra fölismerte az idegent. Elsáppadt s kimondhatatlan érzés vett erőt lelkén. Az erős férfiú majdhogy le nem rogyott. Tehát felesége csakugyan jól sejtette: a halott felkelt sírjából s a legkedvesebb napot mérgezte meg jelenlétével.

Hát még a szegény asszony! Még meg sem szólalt a béna, ő már tudta, kivel áll szemben? Nyolcz évi távollét után jelenik meg, hogy azt a pár évi boldogságot örökre semmivé tegye. Miért is ízlelte meg a jóllétet, az igazi megelégedést, ha most keserűbb sors várakozik reá. Eszméletlenül rogyott le egy székre.

— Eszter asszony! — kiáltott recsegő hangon a béna, — hát nem is sietsz férjed karjai közé? Igaz, hogy egyik karom, meg az egyik lábom csonka, de azért ne félj, át tudlak még ölelni, megszoríthatom még azt a három újjadat, melylyel nékem hűséget esküdtél.

Most már mindenki tudta, hányadán állanak. A rossz Ebesi Sándor nyolcz év mulva hazavetődött, hogy visszakövetelje feleségét. A vendégek egymásután párologtak el. Hiában, senkisem szeret a kellemetlen jelenetek tanuja lenni. De bezzeg, annál hamarább elterjedt aztán e hír az egész városban.

Mi lesz most már ebből? e felett tanakodtak. Márki uramnak a szűrét kiteszik a portáról. Isten legyen irgalmas annak a szegény asszonynak, mert az a kegyetlen ember halálra kínozza, ha a törvény átengedi neki. Már pedig átengedik, mert jussa van a törvényes és hites feleségéhez.

Domokos Lajos uram nem hiában volt a város esze. Mikor a zűr-zavarban mindenki elvesztette fejét, ő akkor is talpon állott.

— Hát, jó ember, — mondá — nem addig a, hogy előállunk s elkiáltjuk magunkat, hogy itt mi vagyunk a házigazdák. Ebesi Sándor, — tudtára legyen magának, bárki legyen is, — Ebesi Sándor halottá van deklarálva ő felsége a király nevében, — s ez utolsó szókat nyomatékosan hangsulyozta, — s ha már most előáll egy valaki, — teszem azt például maga, — s azt affirmálja, hogy ő volna az az Ebesi Sándor, a ki meghalasztatott a törvény által, ő felségéhez kell folyamodni, hogy az a halott ismét élővé legyen, mert ez nem megy ám olyan Hűbele Balázs módjára, mint azt talán gondolja. Ennélfogva én magát, mint a ki egy halott helyett élőnek adja ki magát, ezennel a kezembe letett birói hatalom erejénél fogva letartóztatom, mindaddig, míg személyazonossága ki nem tudódik.

— Ejnye, ejnye Domokos Lajos főbiró uram, — vágta vissza kevélyen a béna, — igazán sajnálatos egy dolog az, hogy a nemes város ügyeit ilyen kezekre bizzák, nem hiában mozdítottam én meg ezelőtt, — arra talán mégis emlékezik, — minden követ, hogy a birói székből legurítsák, bizony nem az én hibám, hogy az a kő véletlenül engem tört össze. Csak úgy ösmer az úr engem, mint Márki Ferencz polgár. Kérdje meg csak tőle: kicsoda ez a sánta, kezetlen koldus? Ha van lelke, bizony nem tagadja el. Hát az az ájuldozó asszony mit mond? Kérdezze meg csak. Lássa, még meg sem kinál egy pohár borral a leányom lakodalmán.

S ezzel se kérdezve, se kináltatva felhajtott egy pohár bort az ifjú pár egészségére.

Az az ifjú pár pedig olyan szomoruan ült egymás mellett, mintha jó anyjuk koporsója előtt zokognának.

Domokos Lajos uram nem jött ki sodrából.

— Akármennyit perorál is, azon nem változtat semmit, hogy Ebesi Sándor, volt debreczeni polgár, nyilvánosan halottá deklaráltatott. Hogy én mit hiszek, az más dolog. Annak a törvénynyel nincsen semmi köze. Hajduk! fogjátok közre.

A debreczeni főbirót, akárhová ment is, tiszteletből két hajdú követte. Ezek nyakon csipték a tiltakozó bénát s vitték a városházához. Ki írhatná le azt az aggodalmat, melyet a megzavart házaspár átélt. A szegény Eszter élethalál között lebegett.

(Vége köv.)

A MAROKKÓI SZULTÁNRÓL.

Pierre Loti: «En Maroc» czímü munkájából.

Egy nagy köralaku kapun keresztül a palota első részébe, onnan pedig a követek udvarába értünk. Maga az udvar oly rengeteg nagy, hogy hozzá hasonlót a világ semmiféle városában nem ismerek. Magas és vastag bástyák veszik körül, milyeneket legfeljebb Sztambulban vagy Damietteben láthatni. A magas fűvel benőtt udvar közepén mély és iszapos mocsár terül el, melyben békák brekegnek. Az egész térség üresnek látszik, habár több ezer ember a falak tövében hever, kik egymásra alig ügyelnek.

Mindenfelé ugyanazon személyek és szinek ötlenek szemünkbe.

Az egyik oldalon egy nagy fehér tömeg csuklyás burnuszokban, a másikon hosszu veres kámzsákba öltözött harczosok zenészeikkel, kik mindenféle színü ruhákat viselnek.

Magunk előtt látjuk a kaput, melyen a szultán be fog vonulni.

Lovainkról le kell szállnunk, mert a hívők fejedelme előtt senki sem maradhat nyeregben. Mire paripáinkat elvezetik, a nedves fűben és sárban maradunk.

A harczosok mozognak és a kaputól az udvar közepéig kettős sorfalat képeznek. A most bevonuló menet élén az ország főméltóságai, a vezérek és más udvari hivatalnokok lépdelnek, többnyire idős, fehér szakállu emberek, hófehér burnuszokban. Utánuk egymaga Caid-Belail, a fekete udvari bolond, magas, kúpalakú turbánjával. Nevetve, ugrándozva jár; kezében élesre fent széles csatabárd. Egész valója teljes elbizakodottságra vall, mintha azt akarná mutatni, hogy nálánál nagyobb úr nincsen az egész menetben.

A bástyákról nehány féllábon álló gólya és egy veres nyergű öszvér nézik a menetet.

Most ötven fehér és piros ruhába öltözött néger fiu jön egy csomóban, kiket énekeseknek tartunk. Utánuk hat gyönyörüen felszerszámozott és felnyergelt fehér paripát vezetnek, drága szövetekbe öltözött óriási csatlósok, utóbb egy XV. Lajos korabeli aranyozott hintó, Viktória királynő ajándéka és, mellesleg legyen mondva, a szultán egyetlen kocsija.*

Nehány perczig még eltart a csend, de aztán a zenekarok valami mélabús-induló félét elég

* A szultánt e kocsijában ülve, rajzban is bemutattuk már a «V. U.» mult évi 47-ik számában.

A nemzeti szinház.

A népszinház. — A várszinház.

rosszul és hamisan játszanak. Az ötven rabszolga néger fiú, mint valami eleven legyező, ide-oda mozog és végre festői szépségű csoportban együtt marad. És most a kapu boltozata alatt egy, négy rabszolga által féken tartott fehér mén lovon valami barna múmia alakot pillantunk meg, melynek feje fölött két óriási alakú szerecsen egy nagy vörös napernyőt tart. A lármás zene által megvadult paripát a négy rabszolga csak nagynehezen tudja féken tartani. Előttünk áll Mahomed ezen utolsó, nubiai vérrel elfajult fia.

Egész öltözete átlátszó, hófehér muszlinból készült. Lova szintén fehér, nagy kengyelvasai vert aranyból, piros szattyán szijjakon, a paripa színét még jobban kiemelik.

A Szervita-tér.

Ez az ember, kit ily alakban előttünk látunk, egy kihalófélben lévő hitfelekezet utolsó hű képviselője, a régi iszlam megtestesült fogalma, mert a mint tudjuk, a tiszta hitű muzulmánok a sztambuli szultánt szentségtörő bitorlónak tartják és imáikkal mindig Moghreb (Marokko)

A Hattyú-sziget a városligetben.

felé fordulnak, hol szerintük a próféta igazi utódja lakik.

Mire való a követség oly fejedelemnél, ki népével együtt a régen elmult emberi álmok és képzelődések képviselője?

A szultán vonásai szépek, sőt érdekesek. Bágyadt szemeinek fehér golyóit csak némelykor látjuk, midőn mozdulatlan alakja életét egy-két pillantással tanusítja. Szelid és jószivű embernek mondják, ki az iszlam szent ügyéért nem ont elég vért. Némelykor szigorúan büntet, de viszont kegyelmezésre is könnyen rábirható. Egyszerre pap és harczos is, a két különféle hivatás ügyes felfogásával.

A franczia követ aranyhimzetű zsacskóban elhelyezett megbizó levelét átadja a szultánnak, ki azt az egyik legyező-tartóra bizza. Következnek a kölcsönös szokásos üdvözletek. Először a követ elmondja a magáét, mire a szultán avval válaszol, hogy Franciaországot teljes barátságáról biztosítja. A bejelentett bemutatásokra a szultán néma fejintéssel válaszol, mire a hivők fejedelme azt találja, hogy az aféle nazarénusoknak, mint mi vagyunk, elég ebből ennyi is. A fekete rabszolgák megfordítják a fehér paripát és a rajta ülő mumiának csak a hátát látjuk. A zene rákezdi iszonyú lármás működését, mire nemcsak a szultán előtt vezetett mének, hanem ennek paripája is tökéletesen neki vadul, úgy, hogy a négerek csak nagy nehezen birnak vele. Nehány percz alatt az egész menet eltünt és mi a nedves fűben lovaink után szaladgálunk, me-

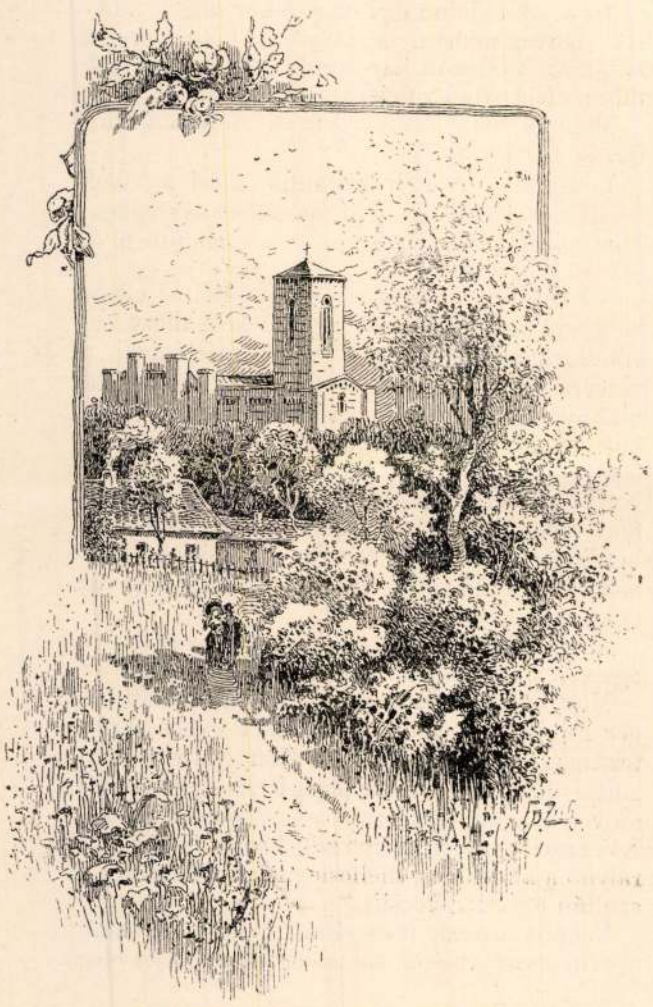

A Hermina-kápolna a városligetben.

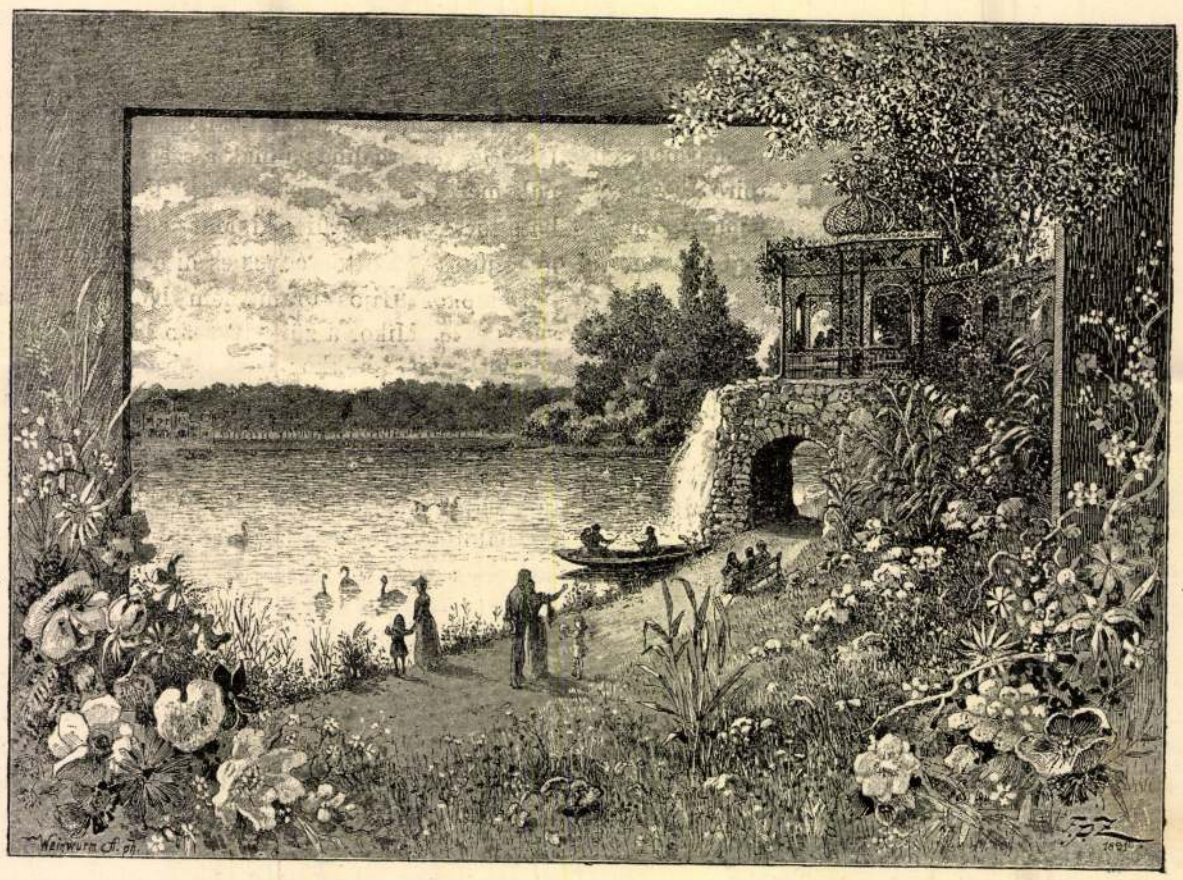

A városligeti tó és a Széchenyi-sziget.

BUDAPESTI KÉPEK. — A most megjelent budapesti angol képes kalauzból.

A Kálvin-tér.

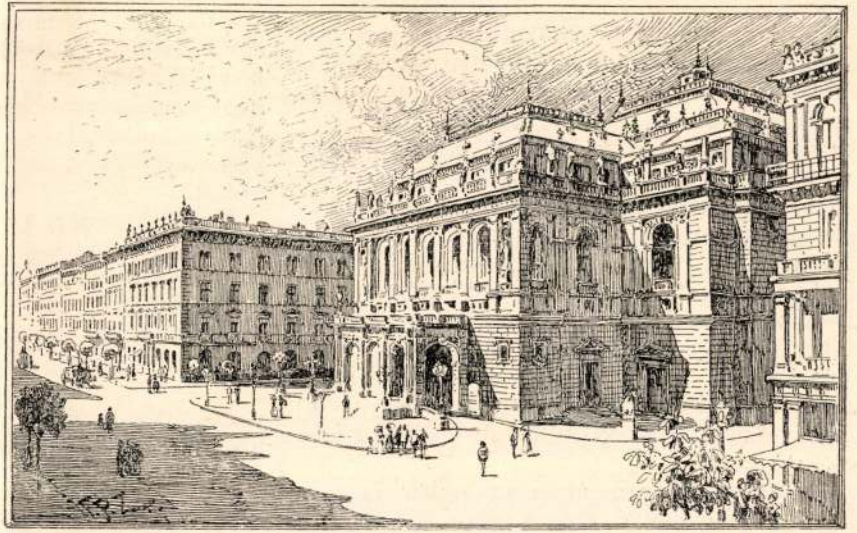

Az operaház.

lyeket a kihallgatás alatt az udvar egyik sarkában legeltettek.

A halálbüntetés Marokkóban.

Ennek végrehajtásával a szultán borbélya van megbízva. Midőn a vádlottat egy nyilvános téren, leginkább a nagy vásártéren, elébe hurczolják, beretvájával annak mindkét markába négy hosszukás, a csontig érő vágást tesz. Ezeket erősen széthúzva, apróra tört sót dörzsöl a vérző sebekbe, mire aztán minden vágásba az elitélt egy-egy újját szorítja és az egész kezet nyers ökörbőrből vágott darabokkal erősen összekötözi. Most az elitéltet visszavezetik a tömlöczbe, hol kivételképen enni valót kap. Az iszonyú fájdalmak mind nagyobbak lesznek, minél jobban benyomulnak az újjak a só által felrágott sebekbe, mire az elitéltek többnyire *tetanusz*-ban (sebgörcs) vesznek el, vagy kinjukban fejüket a falban összezúzzák.

Mindamellett arra kérem az emberiség eszméivel telt egyéneket, hogy a marokkói kegyetlenségről ne igen lármázzanak. Mindenekelőtt meg kell jegyeznem, hogy Marokkóban még teljesen a középkor idejében élnek. Gondoljunk csak kissé az európai középkorban divatozó szá-

vajjal készített ételeket szokott enni, és ha a réztokokba gyúrt vaj a napon megmelegszik, négy nap alatt vége mindennek.

— Oh én szerencsétlen ember!

Ezen rimánkodásra tüstént kétszáz katona egy mély gödör ásásához fogott, melybe a vajaskocsi mint valami jégveremben el lőn rejtve, hogy a nap sugarai közvetlenül ne érinthessék.

A mondott időre az uralkodó egész katonai kiséretével és a család férfi tagjaival megerkezett.

II. Sándor czár, kit az igazságtalan háborúra a nélkül is majdnem erőszakkal kényszerítettek, rossz kedve minden jeleivel fogadta a főparancsnok jelentését.

— És miért vonultál vissza tegnap András Mihailovics? kérdi a czár.

— Felséges uram, az ellenség földjén kémek vesznek körül. Ezek közt valamelyik megtudta, hogy mi van készülőben és...

— Elég, elég; a többit már tudom. Holnap személyesen jelen fogok lenni. A támadás óráját majd utóbb kitüzöm.

Ezek után a czár megfordulva, sátrába vonult vissza, honnan azonban nemsokára minden kiséret nélkül egyedül a táborhelyek felé indult.

OLGA FEODOROVNA NAGYHERCZEGNŐ.

Az orosz szépirodalmi sajtó, úgy látszik, nem áll oly szigorú felügyelet alatt, mint a politikai napilapok, mert a közelebb előfordult tragikus eset megbeszélésében, különösen a moszkvai hetilapok, sok oly körülményt említenek fel, melyekről a sajtó egyéb közegei megemlítést sem tesznek.

Így többek közt egy moszkvai társadalmi és szépirodalmi közlöny elmondja, hogy az elhalt Olga Feodorovna nagyherczegnő nem a fiát ért szigorú bánásmód miatt, hanem valószinüleg azért vetett véget életének, mivel legfelsőbb helyen oly vádakkal illették, melyek jelleme tisztaságát kétségbe vonták.

«Vajjon kinek unszolására akart fia, Mihály nagyherczeg, mindenesetre meggondolatlan lépése tárgyában a czárnál közbenjárni, — írja az említett ujság — azt eddigelé mély titok fedi. Mi abban a nézetben vagyunk, hogy családi ügyekben az egyéni szabad cselekvés megszorítása előbb-utóbb erős retorziókat vonhat maga után.

«A bizonyára nagyon is konzervativ irányú osztrák dinasztia keblében némelykor előfor-

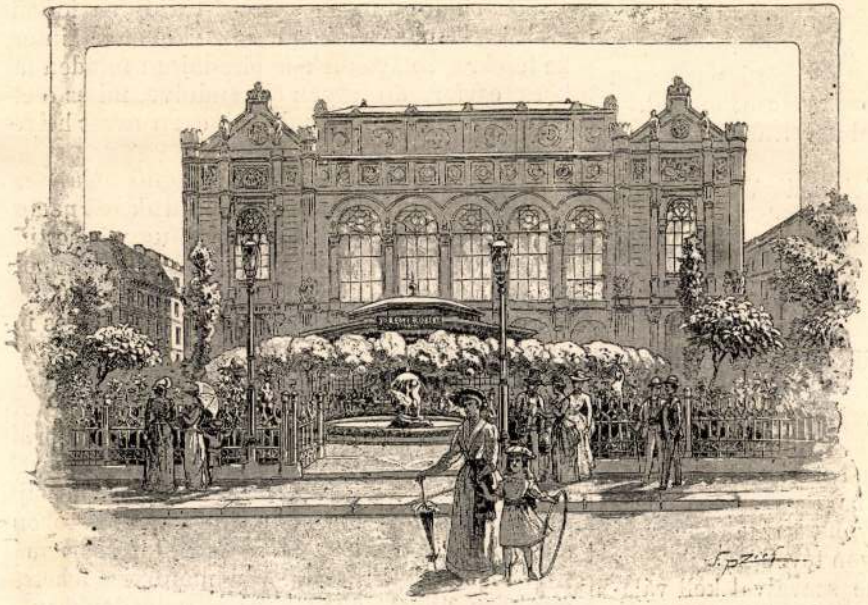

A vigadó, a dunaparti kioszkkal.

Részlet a Teréz-körútról

BUDAPESTI KÉPEK. — A most megjelent budapesti angol képes kalauzból.

Vas. Ujs. 1891. 269 l.

hozni. A többire nézve parancsaimat még ma ki fogom adni. Még egyszer, éljen a czár!

Magától értetődik, hogy a dorbézolás e czímen késő estig eltartott. A táborban mindenfelé vigan szólt a zene, a markotányosok pálinkájukat az utolsó cseppig eladták, sőt ha valakinek pénze volt, egy falat szalonnát is kaphatott, habár ennek árát csakis tisztek fizethették meg.

X. herczeget a nyugtalanság az a neme fogta el, melyet a rossz lelkiismeret bárkinél is elő szokott idézni. Jobb szerette volna, ha a czárt bárhol, csak itt a táborban nem látja. És miért? Hja, ez oly kérdés volt, melyre az éjjel hallott és látott dolgok a legjobb felvilágosítást adhatták. Távozásról szó sem lehetett, mert a czár kétségkívül az élelmezés és felszerelés tárgyában némi felvilágosításokat fog kívánni. Erre nézve X. herczeget szent-pétervári pártfogói a kellő utasításokkal ellátták ugyan és attól sem kellett tartania, hogy az itteni tábornokok közül valaki útjában állna, de azért mégis, hátha? . . .

Hajnalban megérkeztek a császári főhadiszállás hivatalnokai. A főkonyhamester szakácsaival azonnal hozzáfogott a tábori konyha fölszereléséhez, és a több, mint nyolczvanhat lovas társzekereken elhelyezett élelemkamra ugyancsak sok helyet és gondot okozott.

— Hová tegyem a vajas-kocsit? — kérdé kétségbeesetten az egyik franczia főszakács. — Ő felsége csak egyenesen Normandiából hozott juk, de a fejedelem haragja csak utóbb lett érezhető.

X. herczeg tüstént Szent-Pétervárra utazott vissza. Megérkezésekor az indóháznál egy tiszt és hat csendőr fogadta. A bársony vasúti kocsiból egy közönséges durva kocsihoz vezették. A tiszt melléje ült, és a herczeg kérdéseire csak azt felelte, hogy legfelsőbb parancsot teljesít.

A kocsi váltott lovakkal egy huzamban hajtott Schlüsselburgig.

A várban X. herczegről lehúzták fényes egyenruháját és a közönséges fegyenczek darócz kámzsáját adták reá. Haját, szakállát leberetválták, és keze-lábára nehéz lánczot kovácsoltak.

Hasonló módon bűnhődtek az örmény és egyéb vállalkozók.

A magas pártfogók közül három önmaga vetett véget életének, nehány Szibériába vándorolt, míg a legkisebb tolvajokat szokás szerint felakasztották.

Hja, nyájas olvasó, ha te azt hiszed, hogy azzal akkoriban és azóta a baj gyökeresen megorvosoltatott, úgy legnagyobb sajnálatomra ki kell jelentenem, hogy nagyon tévedsz.

E részben a híres Göthe szavaival kell válaszolnom, ki azt mondja: «Beim Teufel ist der *Spiritus*, das Phlegma ist geblieben!» Minden a régiben maradt.

—

zott nőt vett feleségül, mely a nagyon gyanus eredetű Romanovokkal a versenyt minden esetre kiállja.

«Hiába utalnak, — irja tovább az idézett moszkvai lap, — a közmorál érdekében tett intézkedésekre, melyeknek a birodalom minden lakosa egyformán legyen alárendelve, mi ez esetben semmit sem látunk, mi ezen nézet helyes voltát igazolná.

«*Olga Feodorovna* nagyherczegnő soha sem adott okot arra, hogy valaki közülünk reá neheztelhetett volna. Teljes életében ugy ismertük, mint az esküjéhez hű harczost, ki helyén megállva küzd és meghal. Legújabban köztünk nagyon lábra kapott a szomszédok elleni teljes indokolatlan gyülölet.

«Minden, a mi német, a gúny és üldözés tárgyává tétetik, és mivel a sértést rögtöni megtorlás nem követi, már annyira jutottunk az őrült chauvinismus ezen legügyetlenebb nemével, hogy egész Európában nem ismerünk népfajt, mely iránt unk őszinte és önérdek nélküli rokonszenvvel viseltetnék. Mi a gyülölet okait már több izben felismertük s a mennyire tehetségünkben állott, azokat teljes valóságukban a napfény keresztülható világosságának ki is tettük. A hajsza nem onnan ered, hova nyomai visszavezetnek, ez ellen határozottan tiltakozunk! Bizonyos irányadó elemek képviselői azért

Zich Ferenc

Festő

l. Lykafest 1896-1914.

83. l

M.D.K.

Zich Ferenc

Márk Lajos, Eisenhut Ferenc és Olgyay Ferenc készitették a milleniumi esztendő emlékére azt az óriási körképet, amelyen "az ország megyéinek lovasai a legfestőibb szinpompában vonultak fel a királyi palota udvarába"-mint a lap irja "Augusztusi krónika" c. rovatában.

Magyar Salon, Bp. 1898. szept. hó
1294-1299. lap 29. kötet.

MDK

Zich Ferenc

Mednyánszky László Zich Ferenc mestere

Zich Ferenc. Müvészet, XII.é. 1913. 41o.

MDK

Zich Ferenc, festöm.

A láp.	372.l.	Festm.	Repr.
Téli táj .	373.l.	"	"
Erdö széle.	374.l.	"	"

Müvészet. 1913.

MDK

Zich Ferencz

Az uj körkép megteremtői. A Hét /szerkeszti és kiadja Kiss József/ 1898. IX.évf. 33.sz. arcképek a címlapon.

ZICH FERENC /1867-1913./

Reggeli hangulat. Vászon 67x99.

Ernst Muzeum aukciói XXXIV. 43.oldal

MDK

Zich Ferenc, festöm.
1867-1913

Kastély. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.rk.sz. 56.l.

MDK

Zich Ferenc

Művészet /1914/ 1918. 14.1.

MDK

Zich Ferenc, festöm.
1867-1915

Kastély. Olf. Jelz.

Árverési Közlöny. 1936. 2.sz.

Z i c h F e r e n c festő

Arcképe

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
Szöveg: 410.

Z i c h Ferenc festő

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.

P á r i s.

Zich Ferenc tanulmányai

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

B u d a p e s t .

Építészeti részletek az
Eisenhut-féle körképen
/Zich Ferenc/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

München

Zich Ferenc tanulmányai

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

D o b u s c h k a /Csehország/

Zich Ferenc születési helye
/1867/

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

Müpártolók

A n d r á s s y G y u l a
Vásárlás Zich Ferenc-től

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

Müpártolók

A n d r á s s y Gyula
Zich Ferenc párisi utjának
támogatása
M Ú V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

Müpártolók

ifj. W o l f n e r József

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
410.
"Zich Ferenc"

gyűlölik a németeket, mivel ez utóbbiak befolyása a hadseregben ép úgy, mint az állami gépezet nagy és nehézkes szerkezetében a korrupczió, a felületes tudákosság, és a kétszinű hűség terjeszkedését meggátolják. Voila tout!

«Sikkasztó német hivatalnokok, tudatlan, de azért elbizakodott más szakbeli emberek Németországból nem igen származtak ide, sőt évszázadokra visszaterjedő emlékeink erre nézve alig mutatnak fel példát. Ugyan hogyan kívánhatjuk és mi joggal követelhetjük szomszédaink őszinte barátságát, midőn minden alkalommal teljesen indokolatlan gyülöleten kivül egyéb érzést alig mutatunk irányukban?

«Olga Feodorovna nagyherczegnő, — így végzi czikkét az orosz lap, — a sirba vitte hosszú szenvedéseinek eredetét és lefolyását, de alig hiszszük, hogy a német nemzet túlnyomó többsége és hatalmas rokonainak messzire szétágazott családja a rajta elkövetett mély és megalázó sértést alkalmilag velünk meg ne éreztetné.

«A korona tanácsosai sokkal jobban tennék, ha számunkra elkeseredett ellenségek helyett elnéző, jóakaró barátokat szereznének.»

ANGOL KÖNYV BUDAPESTRŐL.

A magyarok ifjú, szép fővárosa az idegeneknek, kivéve a németeket, nem volt még beajánlva kellőkép. Most történik először, hogy egy másik világnyelven, az angolon, van fővárosunk legújabb állapotában bemutatva, «An illustrated guide of Budapest» (Budapesti képes kalauz) czímű, Budapesten, a Légrády-testvéreknél nyomatott könyvben. A könyv ugyan csak a Baedecker-féle úti kalauzok igényeivel lép föl, de illusztrácziókban sokkal gazdagabb azoknál s szellemi világunkba is nyújt bepillantást, több magyar iró leirásainak közlésével, kik közül Jókai, Klapka, Pulszky Ferencz és Károly, Kuzsinszky Bálint név sze int is meg vannak említve.

A könyv sikerült illusztráczióiból, melyek kiterjeszkednek a főváros utczáira, tereire, nevezetesebb épületeire, közintézeteire, fürdőire, szállodáira, a társas és kulturális élet belső berendezésére, a város környékére, a népéletre, stb. egy csoportot mi is bemutatunk olvasóinknak ez alkalommal, hogy fogalmat nyujtsunk a *Kahn* József által szerkesztett könyv változatos tartalmáról.

A közművelődési intézetek közül bemutatjuk Budapestnek négy magyar szinházát: a nemzetit, a népszinházat és a várszinházat, egy csoportba állítva, a dalműszinházat pedig az Andrássy-út egy részével külön képen. Egyik képünk a még épülő félben levő, de nemsokára egészen kiépülendő külső nagy Körút terézvárosi szelvényének egy részét mutatja. Ehhez lesz hasonló a nagy Körút többi része is, mely a főváros belsejét félkörben a Margit-hídtól egész a Boráros-térig, tehát a Duna felső részétől az alsó részig körülfutja; s méltó párja az Andrássy-útnak, csakhogy annál sokkal terjedelmesebb. A középületek közül bemutatjuk a dunabalparti városi vigadót, a farsangi nagy bálok és a nagy hangversenyek házát, az előtte elterülő szökőkutas kis parkkal és kioszkkal, mely nyári estéken a fővárosi elite-közönségnek divatos találkozó helye.

A közterekről a Kálvin-térnek és a Szervita-térnek egy-egy rajzát mutatjuk be. A Kálvin-tér rajzán ott látható a monumentális szökőkút, az első hazai takarékpénztár egyik palotájával s a nemzeti muzeum egy részével. — A szervita-téri részlet a szervita-szerzetesek egyházát és palotáját tűnteti föl a Koronaherczeg-utcza bejáratával.

A főváros beléletét illusztráló rajzok közül egy vendéglői jelenet képét mutatjuk be, a bandája élén muzsikáló czigányprimással. E rajz, Margitay Tihamér tollrajza, azért is érdekes, mert a körvonalak mellőzésével van rajzolva, csupa árnyaló vonásokkal. Egyik nagyobb képünk Benczúr Gyulának, a mesteriskola igazgatójának kitünő ízléssel berendezett műtermét mutatja, s hogy a művészetnek másik ága se legyen e csoportosításban képviseletlen, álljon itt a Blaha Lujza arczképe is, a ki manapság Budapestnek szintén egyik nevezetessége.

Budapest legélénkebb népkertje, a városliget, számos részlettel van a könyvben bemutatva. Közöljük belőlük a városligeti tó és a Széchenyi-sziget azon részletét, mely a mesterséges romhalmazra épített filagóriaszerű szép kilátót mutatja, a romokról alázuhanó vizeséssel. Egy másik rajza városligeti Hattyú-szigetről a szelid hattyúk etetését mutatja. Egy harmadik rajz a Hermina-kápolnának és környezetének képét tárja elénk. A képek legnagyobb részét *Zich* F. rajzolta. A könyv szerkesztője, *Kahn* József hazánkfia, jó szolgálatot tett e művével fővárosunk ismertetésére.

Blaha Lujza.

Czigánybanda egy budapesti vendéglőben. — Margitay Tihamér rajza.

EGY TELEM A PERSA FŐVÁROSBAN.

Irta Dr. Kégl Sándor. (Folytatás.)

A királyok királyának rezidenciája egész városrészt foglal el, az úgynevezett várat, melyet azelőtt erős vályogfalak vettek körül. Újabb időben a falakat házakkal beépitették, úgy, hogy csak a kapuk, melyek a palotához vezető utczák bejárásait képezik, emlékeztetnek az egykori erősségre. A királyi lak mellett kétfelől gyümölcsfákkal sűrűn beültett kertek vannak, a mi falusi házainkra emlékeztető alacsony zöldre festett léczkerítéssel, melyen itt-ott ki van törve a lécz, úgy hogy igen könnyen, minden baj nélkül be lehet oda menni. Bajos volna megállapítani a sah palotájának styljét, mert az nem egységes épület, hanem egy össze-vissza-épitett tömkeleg. Egyes részei nem tesznek rossz hatást; az élénk szinekben pompázó, tarkán elrakott téglák némi életet kölcsönöznek a széles erkély-tornáczokkal és nagy ablakokkal áttört homlokzatoknak. A palota több egymáshoz csatolt pavillonból és toronyszerű több emeletes donjonokból áll. Az ágyútér felé néző kapuja tarka-barka arabeszkekkel és elég csinos, mészből készült domborművekkel van ékítve. A homlokzatot egy körben irt arab felirat tölti be, mely Naszr-Eddin czímeit tudatja az olvasni tudó alattvalóval. Ez a rézdomborművekkel borított kapu rendesen zárva van és nagyobb biztonság okáért egész tuczat szuronyos puska van neki támasztva. Fölötte két zászlórúdon leng a persa lobogó. Mindig egy pár szakasz persa gyalog tanyázik itt rendesen, kényelmesen üldögélve a kapú előtt futó járdán. Naszr-Eddin palotájának legjellemzőbb részlete a *Semszel-imaret* név alatt ismeretes kéttornyú épület. Két hatalmas, alól széles, felül keskenyedő, széles, szellős tornáczokkal arra nyíló, kapuszerű ajtókkal és tágas ablakokkal ellátott tornyot, egy alacsonyabb épület kapcsol össze, melynek elől európaias lépcsőzetes, kőoszlopos homlokzata van. Az egész bizarr, de festői épület hatását teszi a szemlélőre. Együtt van benne a keleti és a nyugoti, az ezer egy éjbe illő függönyös veranda, a modern óra-toronynyal. Keleti szinpompájú, tarka téglaberakat, a jelenkor indusztriájára valló erkélyrácsozattal. A fénykép nem ád róla teljes fogalmat, mert tégláinak, arabeszkjeinek élénk színe vidor, kissé játékházra emlékeztető külsőt ád neki. — A kép hatását még növeli a tükör-sima felületű vízmedencze, melybe a donjon bele tükröződik. Az egész kis várost képező palotának számos udvara van, minden udvar az el maradhatatlan víztartóval közepén. Naszr-Eddin, ki nagy búzgalommal törekszik az újításokra, még gázvilágítással is ellátta rezidencziáját, valószinüleg valamelyik európai körútjában tetszett meg neki a gázvilágítás, mely nappallá varázsolja az éjszakát.

Ugyancsak európai befolyásnak tulajdonítható a sah lovagszobra, mely az udvarok egyikén pompázik. A siita persa nem irtózik annyira az embert ábrázoló képtől, mint a szunnita, de azért még ő is rossz szemmel nézi az embert istenítő bálványszobrot, s ezért valószinűleg nem kerülné el ez a szobor a csőcselék általi megcsonkittatást, ha nem volna olyan jól védett helyen.

Az *enderun*, azaz női lakosztály, egy egész utczahosszat betölt, csupasz, dísztelen, nagy vakablak-formákkal élénkített falával. A palota belseje époly vegyülékét mutatja fel a keleti és az európai izlésnek, mint külsejénél láttuk; európai gyártmányú bútorok váltakoznak a nagybecsű persa szőnyegekkel és zománczos filigrán, finom vésetű díszedényekkel. A falakon európai festmények pompáznak, a könyvtárban a persa veres bőr foliánsok mellé európai angol, franczia díszművek sorakoznak.

Nem messze van a királyi laktól a város legnagyobb tere, az úgynevezett *ágyútér (mejdán i topkhane)*. Nevét onnan nyerte, hogy mindenfelől a persa tüzérség kaszárnyái és tágas ágyúszinei veszik körül. A stylszerű, oszlopcsarnokos épületek és a türhetően kövezett tér európai nagy városnak is díszéül szolgálnának. A szabályos négyszögletű térség közepét egy hasonlókép négyszegű vízmedencze foglalja el, melynek mind a négy sarkán egy-egy golyó-pyramisokkal harcziassá tett nagy kaliberű mult századbeli löveg áll, kihivólag tekintve a négy táj felé.

Hosszú ágyúsor foglalja el a tér egyik oldalát, s az európai államoktól kimustrált régi elöltöltő bronz lövegek előtt kivont kardú tüzér őrszem jár fel s alá. Az oszlopcsarnokok alatt apróbb csoportokra oszolva ácsorognak a tüzérek, többnyire öreg, elkényszeredett, fogatlan emberek, rongyos ütött-kopott egyenruhában, az őrtálló katona kivételével egészen fegyvertelenül. Persiában szolgálaton kívül nem visel fegyvert a katona s még a tisztek is kard nélkül járnakkelnek.

Az ágyútér főkapuja gazdagon el van látva a persa építészet minden ornamentumával és a királyi palota díszbejárata után a legszebb kapu az egész városban. Erről a térről lehet egyik kapun át a kaszárnyáktól környezett nagy terjedelmű homokos gyakorlótérre, a *Mejduni Mesk*-re menni. Itt történnek a díszszemlék és egyéb katonai csapatfelvonulások. A kaszárnyák homlokzatait fakatona merevségű lovas, gyalog katonákat, golyó-pyramisokat és ágyúkat ábrázoló rikító színű mázolmányok éktelenitik, az oroszlános, napos, persa czimerrel váltakozva.

Többször volt alkalmam a szemlére kivonuló iráni hadsereget látni. A csapatoknak, különösen a persa sorgyalogságnál alig lehet siralmasabb hadfiakat találni. Vontatva, döczögve lépkednek,

s szinte görnyedeznek a nehéz muskéta terhe alatt. Nincsen bennök semmi bátor, harczias, marsközben nem tudják megtartani a rendet, egymást törve tolakodnak előre. A pénzesebb katona szegényebb bajtársával czipelteti puskáját és maga büszkén sétál két puskát vivő szomszédja mellett. A tisztekben és a legénységben nincs semmi katonás, délczeg magatartás, az európai katonaság látásához szokott szemlélő azt hinné, hogy egytől-egyig csupa egyenruhás polgárokból és még jól be nem tanított ujonczokból áll az ármádia. Kivételt csak a lovasság képez, mely jobbára a nomád török és kurd törzsek fiatal embereiből van összeállítva. A veres sujtásos kék egyenruha csupa folt és szenny. Ügyefogyott koldusok gyülevész népéhez hasonlit a királyok királyának rosszul élelmezett, rosszul fegyverzett hada. Rozsdás elöltöltő szuronyos puskák a gyalogságnál, honi gyártmányú, rézkarikás csövű s botformára gömbölyű ágyú, lőfegyverek és különféle formájú kardok a lovasságnál.

A fegyelem a katonaságnál szörnyen laza és ez nem is lehet másképp ott, hol rendetlenül fizetik a katonát és nem gondoskodnak napi élelméről. Iráni szokás szerint ugyanis a miniszterek üzérkednek egy pár hónapig a kiutalványozott összegekkel és a szegény katona, vagy czivilhivatalnok várhat havi fizetésére. Sokszor hétnyolcz hónapig késik a fizetése. A szegény hivatalnok vagy katonatiszt ilyenkor az illető miniszter mirzájához (irnok) fordul és megalkuszik vele, hogy mennyi perczentért folyósíttatja a hátralékban levő járandóságát. A mirza 15—20 perczentet kér s ha az illető beleegyezik, nehány hét leforgása alatt megkapja pénzét. A persa szolgálatban levő európaiak kiváltságos helyzetben vannak, mert ők követségeik hathatós pártfogása folytán rendesen, legfölebb pár heti késedelemmel megkapják fizetésöket. A közkatona nincs abban a helyzetben, hogy perczenteket adhasson a mirzának és igy ad graecas calendas — várhat a lénungjára. Kényszerűségből aztán felcsap háziszolgának, vízhordónak. A hordárok legnagyobb része katona, kik teherhordással keresik mindennapi kenyeröket. Nem csoda, ha az ilyen kisemmizett katona immelámmal végzi a kötelességét. Az őr nem áll az őrhelyen, hanem sarkán ülve guggol, persa módra falhoz támasztott, feltűzött szuronyu fegyvere mellett. Felebbvalóinak csak akkor tiszteleg, ha kedve tartja s azok nem sokat törődnek a tiszteletadással. Könnyen elképzelhetni tehát, hogy mily kínos lehetett az osztrák és magyar hadseregből áttett tiszteknek ezt az insubordinatiót látni. A hadseregre a nagy reformátor király egyéb műveit jellemző újitani akaró szeszélyesség nyomta rá a bélyegét.

Naszr-Eddin szereti az újat és szivesen utánozza az európai intézményeket, csak az a baj, hogy gyökeres átalakítás helyett csak új ruhát huz a régi rossz szerkezetre. Felületes reformjait egy utána következő bigott trónutódnak nem sok nehézségébe fog kerülni, hogy elrontsa. Úgy bánik az életbevágó, a kor kivánalmainak megfelelő kérdesek megoldásával, mint a gyermek a szép játékszerrel: ha megunja, összetöri és megvetve dobja félre. Jó példák erre a persa vasútak és a gázvilágítás sorsa. A nagyszerű gázgyár romba dőlt s a nagy vasút-hálózatból csak egy kurta vonalka maradt, mely Teheránt a *Sah- Abdulazim* nevű zarándokló helylyel összeköti.

Ez a kis másfél farszakhnyi hosszú vasút jól jövedelmez; egy hazájának idegenek általi kizsákmányoltatása fölött kesergő persa * szerint évenként mintegy százötvenezer forintot hoz a belga társaságnak. Mi haszon ebből a nagy nyereségből, teszi hozzá a bús iráni hazafi, ha ezt mások teszik zsebre *(neszib digaerán sud)*.

(Vége köv.)

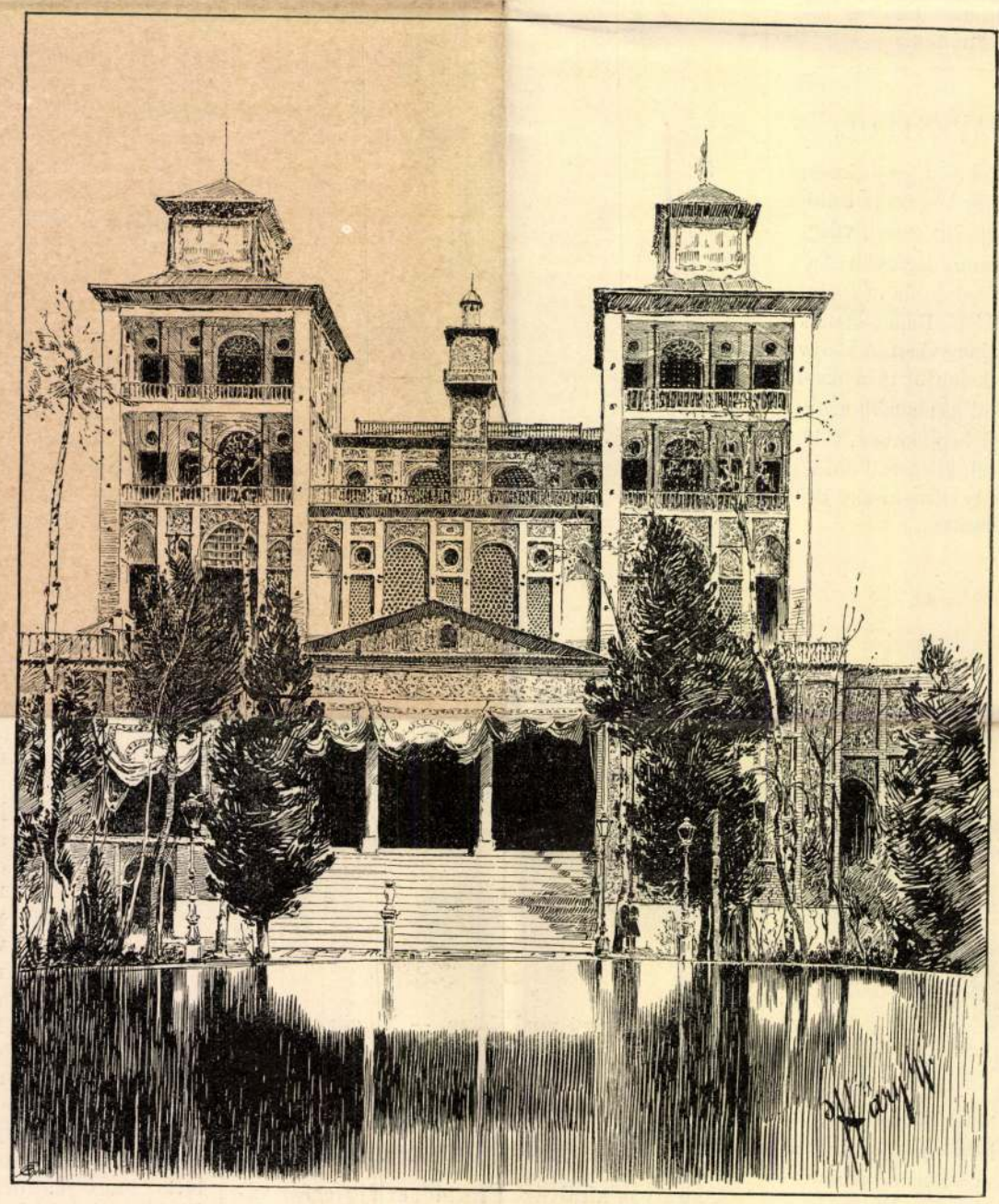

Eredeti persiai fénykép után rajzolta *Háry* Gyula.

SEMSZEL-IMARET, A PERSA SAH PALOTÁJA TEHERÁNBAN.

EGYVELEG.

* **A burgonya eltartására** Prillieux franczia, oldott kénsavat alkalmazott és oly sikerrel, hogy még 18 hónap mulva is épen maradtak, jó izüket sem vesztették el. Ez a felfedezés nagyfontosságú, különösen a katonaság és hajólegénység élelmezésénél.

* **Szépirodalmi akadémiát** akarnak felállítani Berlinben, a párisi mintájára. 25 rendes tagja lesz, kik egyenruhát fognak viselni. Az akadémia jutalmakat fog kiosztani és Goethe-rendjelet is alapítanak.

* **A legdrágább kép az ókorban** Nagy Sándor arczképe volt, melyet Apelles az ephezusi Diana-templom számára festett, oly alakban, hogy a király villámokat szór. Honoráriuma 200 talentum, azaz mintegy 500,000 forint volt.

* **Hires visszhangok.** A lombardiai hires *Casa Simonetta* a hasonnevü énekesnőről neveztetik igy, kit kedvese egykor e házba csalt, a hol állítólag nagy tömeg hallgatja kivül, pedig csak kedvese volt kinn, de annak tapsolását a visszhang százszorosan adta vissza. Az énekesnő, ki a kastély hires visszhangjáról mit sem tudott, annyira boszankodott e tréfa miatt, hogy kedvesét örökre elhagyta. — *A rosneathi visszhang* Glasgow vidékén a trombita melodiát rögtön két hanggal mélyebben ismétli s azután még kétszer ismét mélyebben. — *Rouen* mellett egy visszhang a melodiát különféle hangon ismétli, majd közelről, majd távolabbról, majd erősen, majd gyengén; az egyik hallgató jobbról, a másik balról, az egyik egyszeresen, a másik kétszeresen hallja a visszhangot, de magát az énekest egyik sem s az énekes sem hall a visszhangból semmit. — A híres *Lorelei-szikla* a Rajnánál 17-szer, a kasseli *Königsplatz* 9-szer adja vissza a szót. Csehországban *Adersbachban* a visszhang 7 hangot háromszor ad vissza, de mindig gyengébben. — Stiriában a *St.-Wolfgang-tónál* csak akkor van a visszhang, ha jó idő lesz. Legerősebb visszhangja van a mennydörgésnek a *svájczi Alpesekben*, valóságos rémítő tünemény. Hazánkban leghiresebb a *tihanyi* visszhang, mely 7-szer adja vissza a szót, nevezetes továbbá a tordai és rónaszéki sóaknák mennydörgésszerű visszhangja.

* **Érdekes gyüjteményt** állított ki az angol királynő a Burlington-klubban rendezett könyvkötő kiállításon. A gyüjteményben megvannak mindazok a könyvek, melyeket VIII. Henrik korától fogva az angol uralkodók köttettek, csak Mária királynő nem köttetett könyveket.

* **A telefon-összeköttetés** terjed. Most Londont Brüsszellel s Bécset Berlinnel akarják összekötni külön vonalakkal.

* **Színek hatása.** Az alexandriai őrültek házában piros és kék szobákat is tartanak. Piros szobában tartják az oly melankholikus betegeket, kik enni sem akarnak és a szin hatása rendesen néhány óra mulva jótékonyan mutatkozik. A kék szobát dühöngö őrültek szelidítésére használják.

* **A költő szabadsága.** Lamartine keleti utazásaiban nagyon lelkesülten nyilatkozik a Libanon czédrusairól «Nagyszerü, magasztos hatásuk van, — irja egy helyen — túlhaladják a századokat, jobban ismerik a történelmet, mint maga a történelem és még maguk a Libanon lakói is bámulattal tekintenek reájuk». Egy nemrég elhunyt irónő, Audonard Olympia említi azonban, hogy Syriában utazva, ő is meglátogatta a czédrusfákat és egy csomó meglehetősen elcsenevészedett fát talált, melyeken nem volt semmi magasztos. Vezetője kérdezte, hogy akarja-e Lamartine neve mellé vésetni a magáét? és erre az irónő megkérdezte tőle, hogy ő vezette-e ide a költőt: «Nem — felelé a vezető, — ő soha sem volt itt, csak engem küldött fel, hogy nevét egyik czédrusfába bevéssem, maga Beirutban maradt, mint a legtöbb utazó.»

* **Az utczai sár és por** tudvalevőleg nagyon terjeszti a ragályos betegségeket különösen, a nagy városokban. Egy olasz orvos Nápoly némely utczáiban egyetlen gramm sárban 5 millótól egész 5 milliárd bakteriumot talált, főkép a tuberculosis és tetanus baczillusait, melyek egész hónapon át élve maradtak. A szél nem viszi ezen csirákat a levegőbe, de a kövezet nyilásai között a földbe jutnak.

* **Babylon városa** Ninive elpusztulása után a legnagyobb város volt az ó korban. Négyszögben futó kőfalainak egy-egy oldala 3 földrajzi mérföld hosszu, 105 méter magas és 26 méter vastag volt s 100 vaskapu volt rajta. A város belsejében Herodot adatai szerint a három-emeletes házak voltak a leggyakoribbak, de volt négy-emeletes is.

* **Az esküdtek tanácskozása** sajátságos módon ért véget Gympie ausztráliai városban. Eszrevették, hogy míg ők tanácskoztak, a vádlott egy szemközt levő korcsmában iszik, s erre mindannyian kimásztak az ablakon és a korcsmába mentek s ott találta őket meg a bíró is, midőn már megunta a tanácskozást várni. Természetes, hogy a tárgyalást rögtön megsemmisítették.

* **A szinészek fizetése a görögöknél** néha igen jelentékeny volt. Igy Polos, Demosthenes kortársa, két fellépésért egy talentumot (2400 forint) kapott s Aristodemus egy fellépésért kért ennyit. Neoptolemus és Andronicus is sokat szereztek vendégszereplés utján. Természetes, hogy ezek kiváló szinészek voltak, míg a nagy többség náluk is koplalt.

* Az «Akhter» konstantinápolyi persa folyóirat 1890 deczember 17-iki 138. számában, hol a névtelen czikkiró igen józan nemzetgazdászati felfogásáról tesz tanúságot.

MDK

Zich Ferenc, 1867-1913.

Erdő mélyén, festm.

Ernst Muz. 55. auke. 1937. ápr.
38 1.

MDK

Zich Ferenc, 1867-1919.

Téli alkonyat

Almásy-Tel. 3.nuk. 1940. ápr. 38 l.

Zich Ferenc †

festő U. 878

1913. okt 16-án 46 éves

Korában meghalt

Budapesten

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
1930 ápr. 3.
217/1930

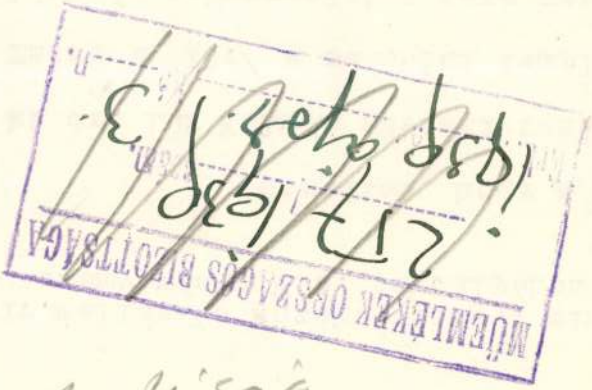

Az Ujság

1913. okt. 18.

(Halálozás)

A m.kir.vallás-és közoktatásügyi mini
a keb. számvevőség VII. osztályához i

Utasitom, hogy a 12

ki dr. Lux Kálmán müszaki tanács

Endre u. 10:/ a zsámbéki templom

lása és a kapcsolatos tereprende

Kettőezer pengőt.

Budapest, 1939. március hó 17.-

Ervin s.k. miniszteri tanácsos.

Zich Ferenc

A cimlapon szerepel művésztársai arcképeivel együtt: Eisenhut Ferenc, Márk Lajos, Meissl Ágost művészekkel. m.-sign.-val "Eisenhut és társai" cimmel a lap beszámol a millenniumi körképről, melyet a négy művész készitett. Zich Ferencet a munkáján kivül -a lap szerint- az dicséri, hogy a felsorolt művészek között szerepel. Ő festette a körkép tájképeit és az architektonikus részeket.
Repr.-ók.
A HÉT, Bp. 1898. aug. 14. IX. évf.
33. sz. 526-527, lap

Zich Ferenc festő

† Weis Károlyné

Budapesten

Vas. Újs. 1913. 86. l.

a S. Maria della Scala szentélyében.

ZICH *Ferenc*, festő, * Silberberg (Csehország) 1867. † Budapest 1913 okt. 16. Münchenben és Párizsban tanult s Corot stílusára emlékeztető, finom hangulatelemekkel átszőtt tájképeket festett Budapesten.

E. G II 6261

pezik ki, hogy nagyobb felületet fedjenek, így keletkeznek a gazdag rozettás és pikós pálcikák; vagy ezeket a pálcikákat egyszerű formában, de sűrűn alkalmazzák; ez a sűrű alkalmazás végeredményben a szabályos hálóalaphoz vezet. Már a XVIII. század elején megjelenik az A.-csipkénél ez a szabályos, hatszögletű szemekből álló hálóalap s ez végig használatban is marad; a hálóalappal együtt jár a teljesen szabad rajz, mert miután az alapot, mint meglevő felületet díszítik, semmiféle technikai nehézségre nem kell többé tekintetel lenni. A minták fejlődése az általános művészeti fejlődést követi XIV. Lajos koráig, nehéz és pompás barokk díszét mindig könnyebbedő, virágos és rocailleos minta váltja fel, míg XVI. Lajos korában teljes érvényre jut a mindig apróbbszeművé váló hálóalap és már csak ritkán elszórt apró virágszálak és a széleken egészen keskeny szegély díszítik. Alençonban a csipkegyártás a XIX. század elejétől erősen hanyatlik, de 1840-ben ismét fellendül, visszatérnek a régi mintákhoz s azokat tökéletes technikával utánozzák. *Payrné.*

POINT D'ANGLETERRE-nak nevezik a XVII. század végén és a XVIII. század elején Angolország számára készített németalföldi csipkét. Mintája indák és virágos ágak, melyeket néha külön klöpliztek és azután varrtak fel a szintén vert hálóalapra.

POINT D'ARGENTAN, Argentanban készült varrott csipke, nagyszemű hálóalappal; a minták nagyjában Alençonhoz alkalmazkodnak, de nagyobbak és még későbbi időkben is megtartják az indákkal összefüggő rajzot. Jellemzők az A.-csipkére a pikókkal díszített pálcikák. A francia forradalommal az argentani csipke-

Fich Ferdinand

Meuvenet 1913. 410

Foggiai provincia V. 203, 204.

Zich Ferenc

A láp c. festménye
repr.
Művészet 1913. 372. l.
Téli táj c. festménye
repr.
u. o. 373. l.
Erdő széle c. képe
repr.
u. o. 374.

Corot hatása

ıeretlen festő.

zázadból.

tan és tojásdad medaillon-
gyapjas-rendet piros szala-
olgálati érdemkereszt meg
ín-, a Lipót- és a vaskorona-
l haja és szemöldöke ősz,
leberetvált. Nyakravalója
bátja paszomántos és jobb
dszalagok vonulnak.

éretei 4·7 : 3·4 cm. — Lelt.
rczius 20-iki 15389 és az 1895
ıt alapján Enea Lanfranconi
Értéke 20 K. — Átvétetett
ız átvételt jóváhagyta az 1895
at (140–895).

Zichy Ferenc

München 1906. 380

– 1909. 286

– 1912. 344

– 1913 372–374, 410

Tartozik

Követel

5.	Pénztár	35.000·-

Zich Tsemer

Jestto

awerkeje.

Vas Tys 1898. 615 l

Zich Tsener

festō

Casd Diskun 5621

Žich Ferenc

festō 1877–1913

vód

Krück II. 740. l.

Goya III. 160.

Zich Ferenc

Antiszpeti lex. 838 l.

Zich Ferenc

festő † 1913

U. 878.

Zich F. P.

U. 4233. 15. h

Udvarhely vármegye VIII. 173

Zich Ferenc
festő

l

Kállai Ernő:
Medrugánszky László.
Bp. 1943. 58. l.
63. l.

Gottschling Albert, hö.
Góth Móricz, f. 1873–.
Govorkovics Antal, f. XVIII.
Göbwart F. L. rm.
Gölcz Jakab, f.
Gölcz József l. Geltz J.
Gömöri István, ö. 1675–1712.
Gönczi István, ö. XVII.
Gönczi Lajos, sz.
Gönczy István, ö. 1615–1692
Gönczy János, ö. XVII.
Göröncsér Gundel János, f.
1881–1908.
Götz Adolf, f. 1853–1904.
Götz Jakab, f. l. Gölcz J.
Göz József Ferencz l. Goez.
~~Gnor~~ l. Gra.

Zich Ferenc
festő

l,

Kelp 81. l.

Vörösteinplomi lelet VIII.196.

M.D.K.

ZICH Rezső

1922-ben Nagybányán dolgozott a Szabadiskolában

Réti: Nagybánya.... Sp. 1954. 335.l.

MDK

Zicharter

Jakab Elek: Oklevéltár Kolozsvár története II. és III. kötetéhez. II.k. Bp. 1888. 730.o.

Zicharter Janos

ötvös

Kolozsvár 1640.

Jakab Elek. Kolozsvár

története. Bpest 1888. II

620 l.

Zichen Josef 211

"

Schoen Anna templ.

II. Ferencz

Mellig balra fordul~~ta~~ tar
abrakolon
daillonban. Parókája e
Rendjelei körül az arar
viseli. Nyakravalója kö
vállától jobb csipője fele
elejű, palástját leereſ

FRANCISCUS II

s alól Középütt: „I. F. C

Punctirozva,

MDK

Zichen Joseph

Schoen A: A budai Szt.Anna-tpl. Bp.1936.

211 ~~112~~ 1.

Zichermann Ignác

alakrajz

1896-1900

Emlék 1930

90. l.

ut 86.sz.:/ a 127.690. szám

lás kötelezettsége mellett

Nagyságos

S c h u l e k J á n o s

müépitész urnak,

B u d a p e s t.

- - - - - - - - -

Tudomás végett másolatban

megküldöm. Budapest, 1930. augusztus hó

Tihamér Lajos s.k. miniszteri tanácsos

A hivatalos

minis

Zichermann Ignác

A Haladás szabadkőmüves
páholytól 50 ft.

Értesítő 1897/98.
38. l.

u. attól 50 ft segély
u. o. 1898/99. 34. l.

M.D.K.

Zichermay Ignác, aranyozó

1803-ban fia hal meg Pozsonyban.

Csatkai Endre: Pozsonyi képzőművészek és iparművészek 1750-1850 között
Művészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf.
1. sz. 23. old.

M.D.K.

ÜZBÉG LÁNY – 1969 – vegyes technika, papír, 25x15 cm

HAAS GALÉRIA

Következő kiállításunk:

Merítés a KUT-ból IV. – Gadányi Jenő festőművész emlékkiállítása

2000. május 11-től június 10-ig

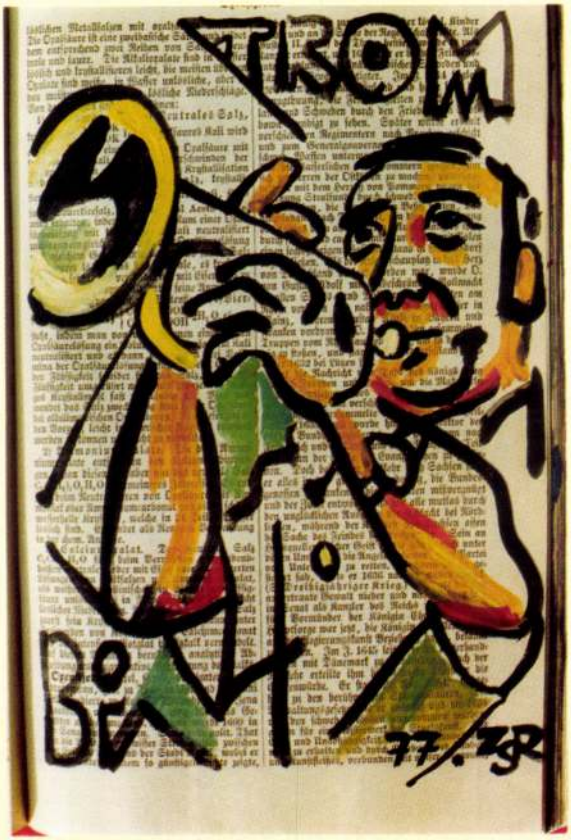

TROMBITÁS – 1977 vegyes technika, papír 25x15 cm

Pictura Texturalis

ZICHERMAN SÁNDOR

festőművész képjegyzeteinek kiállítása

PICTURA TEXTURALIS... E szokatlan cím magyarázatot igényel. Zicherman Sándor 1964-ben, egy lomtalanítás alkalmával felvett egy könyvet a halom tetejéről. A könyv a „Brockhaus Conversations Lexikon" 12. kötete volt. Belelapozott, és nagyon megtetszettek neki a gót betűkkel szedett lapok. Festőszemmel felfedezte a gótikus írás szigorúan tört betűformáival szedett „textura" írást, amely önálló műfajjá nemesedett, és valóban olyan, mintha szőtték volna. A grafikus Zicherman nem olvasni kezdte a „szövet-szövegeket", hanem felhasználta grafikai háttérnek. A lexikonból „jegyzettömb" lett, amelynek lapjaira 1964–1978 között többszáz „képet" rajzolt fekete-fehérben és színesben egyaránt. E grafikák valóban úgy hatnak, mintha szépen formált finom szövetre rajzolták volna őket. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy e „rajztömb", amely temperával, tussal, tintával készült műveket rejt, valóban „unikumként" hat. A művész felszabadultan rajzolt az inspiráló alapra, amely nem a megszokott tiszta rajzlap, hanem vonalvezetésre, témára, kompozicióra, összecsengő harmóniára, szabad áramlásra, valóságos művészi tobzódásra ösztönző „háttér" volt. E bűvös könyvet lapozgatva szinte szembekerülünk az ősi asszír-babiloniai ékírásos emlékeket idéző sztéléktől, írásos szobroktól kezdve a legmodernebb megoldásokat tükröző játékos, figuratív és nonfiguratív alkotásokkal is. E gazdag gyűjteményből mintegy hatvan lapot állít ki a művész, hogy megossza élményeit azokkal, akiket elvarázsol a grafika, a valóban „texturális" piktúra" változatos szépsége. Kívánjuk, hogy e gazdag gyűjtemény megtekintésével a kedves látogatók is gazdagodjanak.

Budapest, 2000 áprilisában

Dr. Jáki Ferenc

ZICHERMAN SÁNDOR 1935. április 6-án született Ungvárott. 1958-ban felvételizett Lembergben a főiskolára. Az első évfolyam után Leningrádba került, ahol 1964-ben fejezte be a „Muchina" Iparművészeti Főiskolát a monumentális festészeti szakon. A Szovjetunió több városában alkotóművészként dolgozott, így Moszkvában , Permben, Rigában, Elisztában, Togliattiban és Szamarában. 1957-től csoportos kiállításokon vesz részt. 1965-ben felvették a Szovjet Képzőművészek Szövetségébe. A négyévenkénti Össz-orosz, és Össz-szovjet Kiállításokon mint festő, grafikus, szobrász, kerámikus és gobelinszövő szerepelt. 1970-től évente két önálló kiállítása volt. 1989-ben „repatriált" családjával együtt Budapestre. A Szovjetunión és Magyarországon kívül számos ország városaiban mutatták be sokoldalú művészetének nagyszerű alkotásait, többek között Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Belgiumban, Angliában.

A HAAS GALÉRIA

tisztelettel meghívja Önt és barátait

PICTURA TEXTURALIS

címmel

ZICHERMAN SÁNDOR

festőművész képjegyzetei kiállításának megnyitójára

2000. április 20-án, csütörtökön, 17 és 21 óra között

A kiállítás megtekinthető:

2000. április 20-tól május 6-ig

hétköznapokon 10–18 óra, szombaton 10–13 óra között

a HAAS GALÉRIÁBAN,

1055 Budapest, Falk Miksa u. 13. magasföldszint 2.

Telefon: 332-3253, 06-20-9685-556

valamint

a VirtuArtNet Galéria honlapján,

az interneten, 0-tól 24 óráig, www.virtuartnet.hu

A kiállított művek megvásárolhatók.

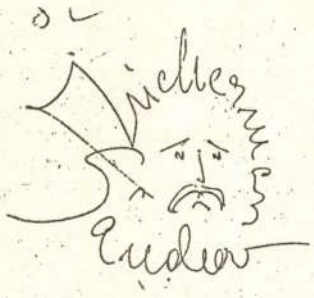

Önarckép, aláírásból

Zicherman Sándor kiállítása

Fölkészülés a feladatra

MAGYAR HÍRLAP
1990-03-22

Hogyan lehet szovjet festővé válni? Többféle módja van annak. Az egyik az, hogy az embert — mert épp jókor született — a bombázások elől, Pestről elküldik a nagymamához Beregszászra. A többi már jön magától. Csak tehetség kell hozzá.

Zicherman Sándor, akinek ma nyílik első önálló magyarországi kiállítása Budapesten, a *FIMCOOP Apáczai-Csere János utcai kiállítótermében*, valószínűleg többször is beállt abba a sorba, amelynek elején a talentumot osztották. A leningrádi főiskolán a murális avagy monumentális szakra nyert felvételt, el is végezte. De nem tudott belenyugodni a képzőművészet „ágazati" széttördelésébe. A szobrászat, a kerámia, az éremkészítés egyaránt vonzotta s meg is tanult róluk mindent, ami művelésükhöz szükséges. Mert sok más művésszel egyetemben vallja: az alkotás a mesterségbeli tudásnál kezdődik. 1964-ben végezte el a főiskolát.

Azután jöttek a tudatos tapasztalatszerzés, élménygyűjtés évei. Bebarangolta a mély-Oroszországot, a szovjet vadkeletet, a gyarmatból szövetséges köztársasággá avanzsált egzotikus déli tájakat. Volt, hogy naponta megfestett egy képet, volt, hogy hónapokig csak motívumokat rögzített. Időnként fölkereste a Várost — Moszkvát, Rigát, Togliattit —, leginkább vernisszázsok idején, amikor már egyre gyakrabban találkozhatott saját munkáival is. Amelyeket egészen a közelmúltig csak előtanulmányoknak tekintett.

Önmagáról így vall: Csak azt festem, ami már megérett bennem. Témáimhoz szeretek visszatérni, hogy különböző szemszögekből közelítsem meg őket. Eddigi munkásságomat csak felkészülésnek tekintem az eljövendő komolyabb feladatokra.

Ha minden tervei szerint alakul, 45 év után visszatérhet a kiindulóponthoz és hozzáláthat „komolyabb feladatai" teljesítéséhez.

(szalay)

ESTI HÍRLAP
1990-03-27

KESZTYÜS FERENC grafikus- és festőművész olaj- és tűzzománckerámia festményeinek kiállítását március 30-án, pénteken délután 5 órakor Sipos Tamás író, a Magyar Televízió főszerkesztője nyitja meg a Budapest Szálloda Zöld Termében (II., Szilágyi Erzsébet fasor 47.). A tárlat április 8-ig naponta 9—21 óra között tekinthető meg.

1990-03-29

Esti Hírlap
1990. március 30.,

● *FESTMÉNYEK. Ma 17 órakor a SZOT Rózsadomb üdülőjében (Vérhalom u. 17.) Farkas Gyöngyi és Csizmadia Attila festőművészek kiállítását Heil József festőművész nyitja meg.*

Esti Hírlap
1990. március 29.

● MA DÉLUTÁN fél 6-kor Budafokon, a Varga Jenő tér 13. szám alatt Száky Sándor festőművész kiállítását Gerőly Tibor, a Budapesti Művészetbarátok Egyesületének főtitkára nyitja meg.

NÉPSZABADSÁG
1990-03-28

● KESZTYÜS FERENC grafikus és festőművész kiállítása nyílik meg március 30-án, pénteken 17 órakor a Budapest Szállodában, amely április 8-áig tekinthető meg.

MAI NAP
1990-03-29

Zicherman Sándor habzsolja Magyarországot

Százötven festménnyel érkezett

Véletlenek metszéspontjában áll *Zicherman Sándor* ungvári születésű festőművész. Először mutatkozik be fővárosunkban önálló kiállítással a kárpátaljai magyar művész a Filmcoop stúdióban.

Zavarban van ő maga is, hogy igazán kárpátaljai-e. Ungváron született, élete egy részét Beregszászban töltötte, édesanyja és testvére ma is ott él, de ő maga nyugtalan vándorként kereste és keresi még mindig életterét. Bejárta a Szovjetunió számos vidékét, a leningrádi főiskola után néhány termékeny évet töltött az Urálban, a Baltikumban, Kalmükföldön, Közép-Ázsiában, Szibériában, jelenleg a Volga menti Togliattiban él feleségével és négyéves Zoltán fiával. Most pedig Magyarországon szeretne házat venni és letelepedni. Mielőtt e lépést megtette volna, hátamon a házam módjára százötven festményével betoppant Budapestre, és összetalálkozott a szerencsével. Egy ausztrál és egy magyar üzletember által alapított műkereskedelmi kft. úgy határozott, menedzseli a művészt.

Ők rendezték kiállítását is, mely több meglepetéssel szolgál. Zicherman Sándor mindennap záróráig várja a látogatókat, friss benyomásaikat akarja fülön csípni; számozott katalógust árusít, és az április 5-i zárónapon sorsolást rendez. A

szerencsés nyertes egy képet kap tőle ajándékba.

– Feltűnési viszketegségem van, és szeretem a mókát – mondja, és nevet egy jóízűt. – A sorsolás játék, de ez a budapesti bemutatkozás maga a boldogság. Jelentek már meg itt képeim korábban is, de önállóan, csak én, egyedül még soha nem köszönthettem ezt a várost. Szomjazom ezt az országot, ezt a sikert. Magyar vagyok, és számomra nem mellékes, értenek-e itt. Bár számos kiállításom volt a Szovjetunióban és külföldön, munkáim húsz országban, rangos gyűjteményekben szerepelnek, többek között az Ermitázsban és a híres lengyel éremművészeti múzeumban, de ez a siker mégis mindennél melegebb. Nagyon meglepett, hogy ily sokan eljöttek már a megnyitóra is. Azt gondoltam, négyen-öten összebújunk, és helyette alig lehet lépni.

Zicherman Sándor boldog, képeiről erő és bizakodás sugárzik, lüktet az élet a fények és színek sokaságával, drámák feszülnek expresszionista ecsetje nyomán, nála a szép is veszélyes, mert csak pillanat dolga, és átfordul a mélybe. Zabolátlanságát csak a gondolat fékezi meg, de nem a megalkuvás. Három éve visszautasította a Szovjetunió Érdemes művésze kitüntetést a hivatalos körök nem kis megrökönyödésére...

Bús Ella

ZICHERMAN Sándor festő

ZICHERMANN SÁNDOR
FESTŐ

Az elrekvirált páholyház történ

Száznégy éve áll a budapesti páholyház a Podmaniczky utcában, amelyet mindössze huszonnyolc esztendeig használhattak a szabadkőművesek. Elvette tőlük a Tanácsköztársaság, elvette Horthy, államosította Rákosi, és nem helyezte vissza tulajdonukba az 1990 utáni demokratikus Magyarország egyetlen kormánya sem. Most egy kanadai üzletember tulajdona.

A magyarországi szabadkőművesség legálisan a kiegyezés után, 1868-tól szerveződhetett újjá. A legalizálást követően az akkor már nem titkos (bár a kívülállók számára mindvégig titokzatosnak tűnő) mozgalom virágzásának indult, 1886-ra tizenkét skót rítusú és huszonöt úgynevezett szimbolikus páholy működött az országban, s a két irányzat ebben az évben Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy néven egyesült. Ez a közösség vásárolta meg 1893-ban a tagok pénzéből a Podmaniczky utca 45. számú telket, még ebben az évben megjelent a tervpályázat a nagypáholy lapjában, a Keletben, s 1894-ben a beküldött tizenkét terv közül már ki is választották megvalósításra Ruppert Vilmosét. A győztes tervező szintén szabadkőműves volt, a Régi Hívek páholyának tagja – tudjuk meg *Keresztessy Csaba* épülettörténeti dolgozatából.

Az építkezés 1895 májusában indult, s mindössze egy év kellett, hogy a háromemeletes székházat teljesen felépítsék. Már 1896. május 21-én felavatták a nagyszentélyt a harmadik emeleten, s a többi helyiséget is birtokba vették. Ez lett Európa legnagyobb és legszebb szabadkőműves-székháza.

A nagypáholy zavartalanul működött az új épületben 1919-ig. Ez alatt a huszonhárom év alatt harminc intézményt hoztak létre a szabadkőművesek a társadalom javára, többek közt a Mentő Egyesületet, a Vakokat és Süketeket Gyámolító Intézetet, a Nyomorék Gyermekek Otthonát, az Anya- és Csecsemővédő Intézetet, a Gyermekbarát Egyesületet, az Ingyenkenyér és Ingyentej Egyesületet, nemibeteggondozókat, klinikákat. Olyan szellemi nagyságok lettek a mozgalom tagjai, mint Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Heltai Jenő, Benedek Elek, Jászi Oszkár. A Tanácsköztársaság azonban betiltotta a szövetség működését, bár a népbiztosok közül többen is páholytagok voltak, például Kunfi Zsigmond, Pogány József.

A tanácsdiktatúra után néhány hónappal, 1920 májusában a Gömbös Gyula alapította Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE) foglalta el az épületet. És benne is maradt 1945-ig, társbérletben az Országos Tisztviselői Betegsegély Alappal (OTBA).

A második világháború végén a szabadkőművesek felkeresték a Nemzeti Bizottságot, hogy visszakérjék a huszonöt évvel azelőtt elvett székházat, és működési engedélyt szerezzenek. Nem kellett sokat vitatkozniuk. Visszakapták a páholyházat és legalizálták őket. Az épület ugyan megsérült a háborúban – ráadásul egy ideig a Nemzeti Parasztpárttal is osztozniuk kellett rajta –, de a New York-i Ehlers páholy anyagi támogatásával (ennek tagja volt például George Cukor filmrendező), és a vagyonos tagok hozzájárulásával felújították.

Talán még be sem fejeződött a helyreállítás, amikor 1950. június 12-én az ÁVH megszállta a házat. „Messziről megmutatták Kádár János belügyminiszter betiltó rendelkezését – meséli *Jobbágyi György,* az egykori szemtanú, később nagymester –, és kizavartak bennünket. Volt ott egy kisegítő testvér, egy vendéglős, akinek a felesége istenien főzött, mindig az ő főztjét ettük este. Ők bent maradhattak az épületben, mert ott volt a szolgálati lakásuk. És sikerült a tiszteket is úgymond megfőzniük, finom vacsorát készítettek nekik, s az ávéhások cserébe megengedték, hogy néhány relikviát kihozzanak. Így kimentették például Deák Ferenc arcképét, amelyet később negyven évig őriztem, hasonlóképpen Deák Ferenc kalapácsát, szertartáskönyveket és még sok mindent. Rendszerváltás után, amikor újraéledhettünk, kerestem a házaspárt, de nem akadtam a nyomukra."

A szimbolikus nagypáholy fővárosi székháza építésének évkörében

Kiszely Gábor A szabadkőművesség című könyvében rablásnak nevezi az ávéhások akcióját, maradhatunk is ennél a megfogalmazásnál. Az épület a Belügyminisztériumé lett, s az útlevélosztály működött ott, egészen a kilencvenes évekig. Az értékes berendezés múzeumokba került, a belső tereket, például a harmadik emeleti nagyműhelyt irodákra osztották, s a díszes mennyezeti freskókat álmennyezettel takarták el.

A szabadkőművesek pedig dolgoztak tovább illegalitásban. Eljött a rendszerváltás, ám a kárpótlás és a privatizálás lázában sem kapták vissza házukat, ezért pert indítottak a Belügyminisztérium ellen. Első fokon 1994 decemberében meg is nyerték, másodfokon és harmadfokon azonban elveszítették. A bíróság arra az egészen lehetetlen indokra hivatkozott, hogy a mai Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy nem jogutódja (!) az 1950-ben beszüntetett nagypáholynak. A szervezet 1990 utáni legalizálását összetévesztették az újraalapítással, holott az illegalitásban működő szabadkőművesség ebben a tekintetben nem hasonlítható az ötvenes években beszüntetett, majd a rendszerváltáskor újjáalakult pártokhoz. Amelyek viszont kaptak székházakat.

Limlomból született a műfaj

A lapok gót betűi bűvölték el a művészt

Lexikonlapokra készítette grafikáit Zicherman Sándor kárpátaljai festőművész, akinek rendhagyó műveiből ma nyílik kiállítás a Haas Galériában. A pictura texturalisnak keresztelt műfaj hangzásában gyermekkori kanalas orvosságra emlékeztet, valójában – hogy újabb italt keverjünk a dologba – unikum a hazai festészet egén.

Hoppá, örvendezhetett valamikor 1964-ben Zicherman úr, bár az orosz nyelvi közegtől a „goppá" felkiáltás sem lett volna idegen egy új műfaj feltalálásának ürügyén. A huszonkilenc éves művész épp egy szemétdomb mellett állhatott ekkor, kezében a lomtalanítás során kidobott Brockhaus Conversations Lexikon 12. kötetét szorongatva. A könyv gót betűvel szedett lapjai valósággal megigézték a fiatalembert, kisvártatva pedig megszületett a pictura texturalis, melyben a szöveg afféle szövött háttérként szolgál.

Zicherman Sándor 1935-ben született Ungvárott, később Leningrádba került, ahol monumentális festészet szakon fejezte be a „Muchina" Iparművészeti Főiskolát. Innen nézve kicsit furcsának tűnhet későbbi vonzódása a huszonötször tizenöt centiméteres lexikonlapokért, de a művészek szinte közhelyszerűen kísérletező alkatába talán belefér ez is. Dolgozott Moszkvában, Permben, Rigában, Szamarában, Togliattiban, felvették a Szovjet Képzőművészek Szövetségébe. A négyévenkénti összorosz és össz-szovjet kiállításokon mint festő, grafikus, szobrász, keramikus és gobelinszövő szerepelt, majd fordított egyet életén, és 1989-ben repatriált Budapestre.

A Haas Galériában megtekinthető kiállítás anyaga egy része annak a több száz lexikonlapra rajzolt fekete-fehér és színes képnek, melyet Zicherman 1964 és 1978 között készített. Műveiben az ősi asszír-babiloniai ékírásos emlékeket idéző sztéléktől a legmodernebb megoldásokat tükröző játékos, figuratív és nonfiguratív alkotásokig számtalan megoldással találkozhatunk, írja róla egyik kritikusa.

Meg néhány hasznos definícióval, természetesen németül.

F. Zs.

Európa a szentendrei Malomban

A szentendrei MűvészetMalom minden bizonnyal Kelet-Közép-Európa egyik legjelentősebb művészeti központja lesz a jövőben – fejezte ki reményeit Domokos János, az intézmény igazgatója.

A szentendrei festészet kezdeteit bemutató jelenlegi tárlatot májusban kortárs kiállítás követi: mintegy két hétig láthatjuk majd a település testvérvárosaiban élő művészek munkáit. Június elejétől már a rendszerváltás tíz évének fotói közt sétálhatunk – a történelmi pillanatokat *B. Müller Magda* Balázs Béla-díjas fotóművész kapta lencsevégre. A tervek szerint lesz jubileumi tárlat a művésztelepen ma dolgozó művészek munkáiból, fotókiállítás Szentendre városáról, fiatal képzőművészek nemzetközi fesztiválja – ismertette a terveket *Farkas Ádám,* a Szentendre Művészetéért Alapítvány kuratóriumának elnöke. A szeptemberi Időhíd fesztiválon – a „mesterek és tanítványok" tematikára felfűzve – a kortárs magyar zene, film, tánc és képzőművészet alkotásait kínálják.

A Malommal immár együvé tartozó Teátrum a változások mellett is hű marad a hagyományokhoz. A harmincegyedik évébe lépő szentendrei színház június végén utcabállal ünnepli az évad kezdetét. A Városháza udvarán mutatja be a Katona József Színház társulata Nestroy Talizmán című darabját, de itt vendégeskedik majd Quenaue Stílusgyakorlatok című remeke, a Közép-Európa Táncszínház, a Szegedi Nemzeti Balett, *Bozsik Yvette,* a Sámán táncegyüttes és a Kassai Thália Színház is – számolt be a programról *Békés András* rendező, a Szentendrei Teátrum szülőatyja, aki most is oroszlánrészt vállalt a kínálat összeállításában. T. Jones Négyhangú operája, Britten Szentiványéji álma, valamint a Vérszipoly című vámpírkomédia viszont azt fogja megmutatni, hogy az új Malom nem csupán a képek, hanem a kortárs, illetve az újszerű felfogásban előadott zeneművek és színdarabok számára is méltó helyszín.

R. V.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Zichó Ferenc, grafikus

PEST MEGYEI HÍRLAP
1980 AUG 31

1021

Nyárvég a Dunán

Zichó Ferenc rajza

LÉTSZÁMCSÖKK

ALKALMAZKODÁS

REPREZENTÁCIÓS KERET

PÁNIK

mók, vírusok, gombák, mozaikos és állati egysejtűek képezik. Az ember ebbe a különös mikrovilágba optikai és elektron mikroszkóp segítségével pillanthat be. A mikrobiológia, a mikroszervezetek életmódjával, alaktanával foglalkozó tudomány is ezeknek a műszereknek köszönheti kifejlődését. Napjainkban az ember igyekszik egyre jobban a *szolgálatába állítani* a mikrobákat. Az utóbbi években talán a *baktériumok* csatasorba állításával foglalkoznak a legtöbbet a kutatók.

Megkötött nitrogén

Az élő szervezetek fehérjéből épülnek fel. Minden fehérjében jelen van a nitrogén. Ez a fontos elem a növény számára nélkülözhetetlen. Földi atmoszféránk négyötöd része nitrogénből áll. A zöld növényi szervezetek azonban *csak az oxigénhez kapcsolt* nitrogént, a nitrátokat tudják hasznosítani. A növény önmagában a nitrátot nem tudja felépíteni, csak baktériumok segítségével. A nitrogénkötő baktériumok egy csoportja a borsó, a lucerna, a lóhere gyökerein kifejlődött apró gumókban él. A baktériumok tehát együtt élnek a gazdanövénnyel. *Szimbiózisról*, egy kölcsönösen előnyös házasságról van tehát szó ebben az esetben. A baktériumok energiájuk egy részét a gazdanövényből nyerik. Viszonzásként a gazdanövények számára megkötik a levegő nitrogénjét, tehát azt olyan vegyületté alakítják át, amelyet a gazdanövény fehérjéinek felépíté-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-746, 340-726

Zichó Ferenc, grafikus

PEST MEGYEI HÍRLAP

1980 JUL 23

1021

Szabad a pálya

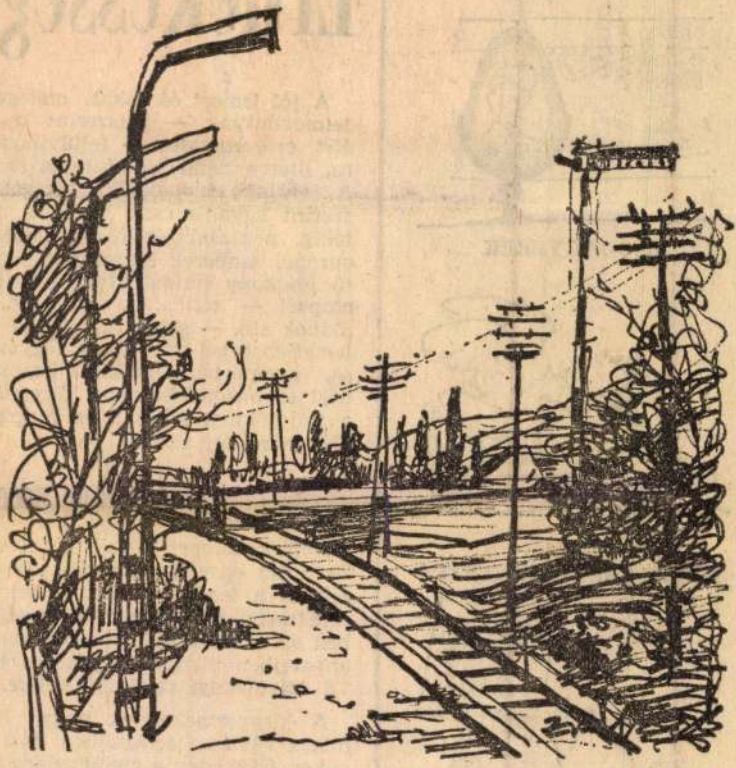

Zichó Ferenc grafikája

KÖNNYŰ VACSO

CSODAGYEREK

KÖRNYEZETSZENNYEZÉS

élet, erő, egészség

ra, illetve némi módosításra szorul. A legújabb tudományos vizsgálatok szerint ugyanis csak bizonyos mértékig, pontosabban főként csak az európai emberek számára tekinthető *jótékony* italnak. Igen sok népcsoport — afrikaiak, ázsiaiak, indiánok stb. — számára sok-sok kellemetlenséggel jár a tej fogyasztása, gyomorbántalmakat, haspuffadást és hasmenést okoz. Úgy tűnik, a tudósoknak sikerült is megfejteniük a rejtély titkát.

A cukor szerepe

Döntő szerepet játszik a *tejcukor*. Ez a tej egyetlen szénhidrátja, s a zsír és a fehérje mellett a tej legértékesebb összetevője. A tehéntejben 4,5 százaléknyi tejcukor van, az anyatejben viszont lényegesen több, 7,5 százaléknyi található belőle.

A kisgyermekeknek nagy hasznukra válik az anyatejben levő tejcukor. Csakhogy a csecsemőkor után egyes Európán kívüli népek emberpalántái gyorsan *elvesztik azt a képességüket, hogy a tejcukrot szer-*

Zichó Gabriella
MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 33-748, 340-726
1984 AUG 4
DOLGOZÓK LAPJA

1021

Amatőrtábor Vértesketheiyen

Világít a pince fala

A Vértes utolsó nyúlványai és a Bakony vonulatainak kezdetei. Ezen a helyen telepedett Vértesket-hely, Erdőkiszögellések, lankák, dombok, a hegyol--dalban szőlőkarók, nádfedeles pincék.. Olyan természeti és emberi alakulatok, amelyek szinte kényszerítő erővel hatnak: meg kell örökíteni. Érdemes bejárni ezt a vidéket bárkinek.

A művelődési házban amatőr képzőművészeti tábort szerveztek. Bognár Sándornak, a ház vezetőjének az ötlete volt: ilyen módon is tegyék hasznossá a nemrégen átalakított épületet. Hiszen a 640 lakosú község sokat áldozott érte. Persze kellett hozzá a császári termelőszövetkezet és a kisbéri építőipari szövetkezet segítsége és az ifjúsági alap támogatása is.

Igy aztán jelenleg itt van a környék legnagyobb színházterme — tgy-egy előadást négyszázan nézhetnek meg. Ha már így alakult: érdemes ide Kisbérről és Császárról is eljárni. A művelődési ház padlásterében egy padlásklubot is létesítettek, ahol kiállításokat rendezhetnek. A faluban kevés a fiatal, de azért működik itt ifjúsági klub is.

Egy ilyen tábor — mindenképpen esemény a községben. Az amatőr alkotók találkoztak a nyugdíjas-klubbal, lerajzolták az öregeket. Ilyen még nem történt velük — „micsoda boszorkányos ügyesség ez" — mondta valaki, hiszen néhány perc alatt felismerhetővé vált az arc, a termet.

Keresni kell a közművelődés új formáit — hangzik el sokszor a bölcs megállapítás. Nem könnyű feladat. Talán azért nehéz igazán, mert az egyik legénnyegesebb dolog: közelebb kell hozni egymáshoz az embereket.

Ez maradéktalanul sikerült Vérteskethelyen. Borkóstolóra hívták a fiatalokat, találkozni akartak velük, figyelték munkájukat. A fiataloknak is élmény volt a kethelyi öregeket hallgatni.

A művelődési ház előterében már harmadik nap után össze tudtak állítani egy kisebb kiállítást a táborozók. Sipos Barbara rajzán a pince fala szinte világít. Szakmailag szinte kifogástalan „mű". Barbara az oroszlányi gimnázium első osztályos tanulója, képzőművész szeretne lenni. Tud ennek a pályának szinte minden buktatójáról, de elhatározása komoly, érvényesnek tűnik.

Többekben is van ilyen szándék, de ha nem is jutnak el a legfelső szintekig, mindenképpen hasznos megismerkedni a rajzzal, rajzolással. Vagy éppen azzal, hogy milyen módon készül a monotípia, az akvarell. *Varga Bencsik József* grafikusművész vezeti a tábort. Gondosan figyel arra, hogy az alkotás a természeti formákból, az élményekből induljon ki. Például egy falevél — az első napon falevelekkel lenyomatokat készítettek — más és más asszociációkat kelthet.

De készítettek zsilettpengével, kakukkfűvel és kacsatollal is lenyomatokat. Tehát megtanulták a képzőművészet megannyi fogását. *Sipos Mariann* például igen finoman árnyalt akvarellt készített egy császári kislányról, *Fodor Andreáról, Zichó Gabriella, Szabó János, Auer Melinda, Tóth Enikő, Pallos Csaba, Antal József, Szöllősi Zsuzsa* és *Krichó Andrea* a tábor végén olyan kiállítást rendeztek, amelyeknek a falusiak is örültek.

Sokan hozzájárultak a táborozás sikeréhez. A kisbéri építőipari szövetkezet anyagilag segített, a császári termelőszövetkezet vitte az ebédet, egy közeli laktanyából kaptak ágyakat.

Beregi M. Mihály, kethelyi grafikusművész is kísérte a fiatal alkotókat, segített nekik. Többen őt is lerajzolták. Úgy tűnik, hogy az ilyen táborozások nemcsak az amatőr képzőművészeknek hasznos. Közművelődési eseménynek kell tekintenünk őket, hiszen emberközelbe kerülnek környezetükkel, a vidékkel, a falusi közösségekkel.

A tervek szerint jövőre újra elhíják Vértesketheiyre az amatőr alkotókat. Arra is gondoltak, hogy érdemes lenne egy régészeti tábort is szervezni, hiszen a közelben avar kori temetők vannak. Tehát a vidékben rejlő lehetőségeket és a szépséget már az avar kori ember felfedezte. Miért ne tennék ezt ma is?

Vaderna József

Tóth Enikő rajza

Egy falevél-levonat

A táborban készült alkotások. Zichó Gabriella rajza

*** meghívó ***

szeretettel meghívjuk a komárom megyei fiatal amatőr képzőművészek nyári alkotótáborának zárókiállítására

Vértesketheiy

műv. ház - ifjúsági klub

megtekinthető: 1984. július 30-tól augusztus 20-ig

Szív és lélek

Az esztergomi tanítóképzősök aranytalálkozója

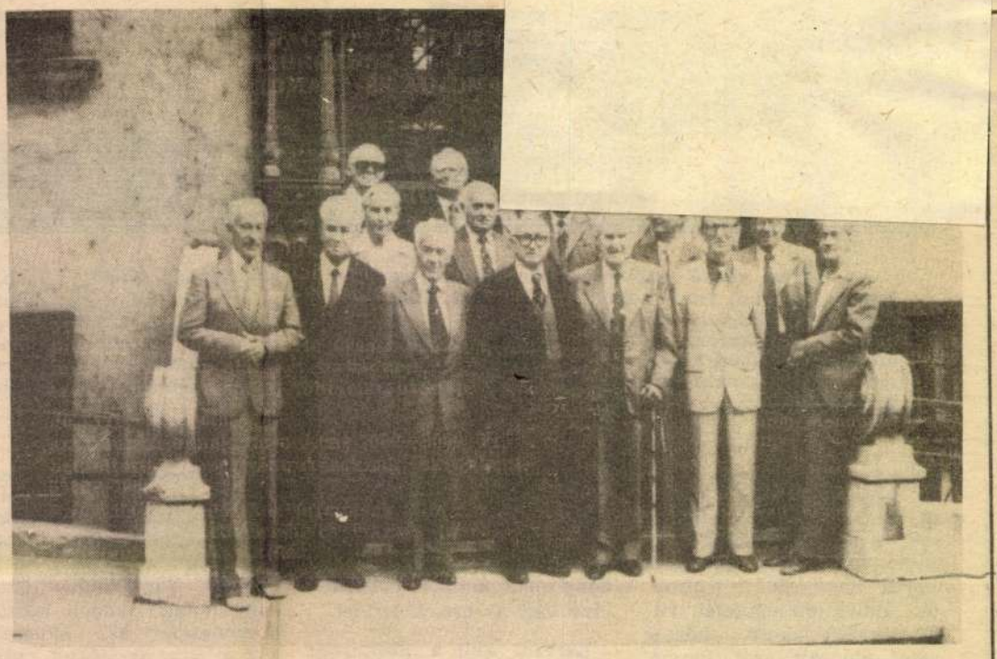

Együtt a főiskola bejárata előtt

Ünnepélyesen öltözött, elegáns tartású ősz hajú férfiak gyülekeznek az Esztergomi Tanítóképző Főiskola folyosóján. Szarkalábakkal övezett szemük, az emlékezés fényével keresi a régi osztálytársakat, 50 éve már, hogy diplomájukat kézhez kapták. 1934-ben készült osztálytablójukat, melyről bizakodással, büszkeséggel teli fiatalkori képmásuk mosolyog vissza, meghatottan szemlélik. 37 cirádás keretbe foglalt fénykép gazdája közül most 18 van jelen.

Megváltoztak.

Ennek ellenére nem látszik, hogy hetven év nehézségeit, örömeit, gondjait és eredményeit cipelik vállukon.

Számukra úgy tűnik, mintha tegnap lett volna, — pedig 55 éve már —, hogy *Németh Karcsi* a padok elé ugorva az első tanítási napon, így kiáltott: „Fiúk! Csak az első öt év lesz nehéz!" Azóta tízszer öt év is eltelt és ő nem mondhatja már meg, hogy igaza volt-e, vagy tévedett.

Ma úgy érzik, hogy a kilátástalan éveket bearanyozta az idő múlása, és minél inkább rohannak a napok, annál fénylőbben ragyognak diákságuk emlékei.

1929. szeptember 1-én ők voltak az első prepák, akik az öt kemény tanévet a mai főiskola épületében kezdték meg, s fejezték be. Nem tudni, azóta hányan kaptak tanítói oklevelet az alma mater falai között, s mentek falvakba, tanyákra, városi iskolákba, hogy a gyerekek kobakjaiban a tudás világosságát meggyújtsák. Fáklyák ők, kiknek hivatástudata mindig átsegítette valamennyiüket a nehézségeken.

Harmincöten taposták végig a tanítói pálya rögös útját. *Polgár Sándor* ma is aktív tagja a tatai Jávorka Sándor Mezőgazdasági Technikumnak.

Pályakezdésük nehezebb volt. Két-három évig pályázatot sem adhattak be egy-egy állásra. Akkoriban az volt a szokás, hogy a tanítójelöltek felkeresték bemutatkozó látogatás céljából a képviseleti testület tagjait. Korteskedniük kellett kinevezésük érdekében. S a nagyhatalmú döntnökök torkán több meszely bor leszaladt. Nagy szó volt, ha valakinek sikerült segédtanítói álláshoz jutnia.

Kondora Károly és *Lantos János* egyidőben pályázott ugyanarra a helyre. Mindkettőjüket hitegették több héten át, míg végül a jegyző fiát választották. A találkozóra érkezettek az I. világháború kitörésének, évében születtek. Kisgyerekkorukat megkeserítette a háború, melyről leginkább azt tudták, hogy olyan időszak, amikor a fekete hadi kenyérből sem jut mindennap. Képzős idejük egybeesett a világgazdasági válsággal. Az esti közös vacsoránál Pantol tanár úr sokszor felolvasta nevüket az adósok listáján és gyakran csak a jóindulat mentette meg őket a kollégiumból való eltávolítástól.

A II. világégésben valamennyien katonaként vettek részt. *Lantos Kálmán* Budapesten, *Bertalan Gábor* a Don-kanyarnál halt hősi halált. A felszabadulás utáni országépítő munkában *Virág Tamás* kivételével valamennyien részt vettek. Ő amerikai hadifogságba került, majd kivándorolt az Államokba. Gyári munkásként dolgozott mindvégig. San Gabrielből küldött levelében ezt írja: „Legszívesebben együtt ünnepelném veletek tanítói képesítésünk ötvenedik évfordulóját, de korom miatt nem merem megkockáztatni a hosszú utat, így csak a lelkem száll hozzátok a Csendes-óceán partjáról."

A tanáremberek komolysága percek alatt lepereg az arcukról, mikor régi diákcsínyeik kerülnek szóba.

Az emlékek felgyorsult felbukkanása miatt egymás szavába vágva emlegetik Nemesszeghy tanárurat, akinek régi típusú tollába hajszálat fűztek, hogy az tintába mártás után, összemaszálja a papírost.

Tibikének — biológiát tanított — többször hoztak egeret, amit a padok alatt kergettek óra alatt, miután „véletlenül" megszökött dobozából. Zenetanáruk szalonnabőrrel bekent vonója most is megnevettet mindenkit. A legnagyobb pedagógusnak tartott *Szőgyémi Gyula* bácsinak ma sem felejtik el, hogy nem szerette a pesti fiúkat. Velük mindig keményebben bánt.

A Fürdő-szálló különtermében halk zeneszó mellett tovább folyik az élcelődés, miközben mindenki külön rendeli meg ebédjét, mert ebben a korban már figyelemmel kell lenni az orvosi előírásokra.

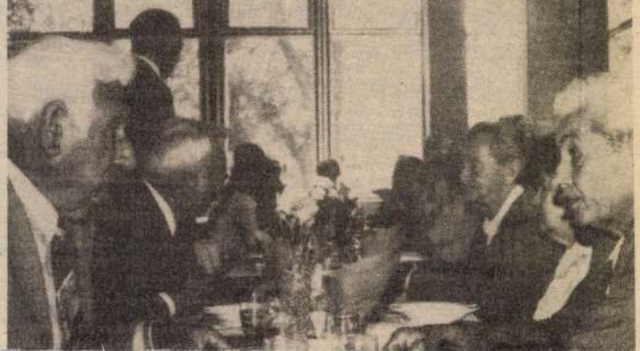

kal simogatják. A lendületesen mesélő *Németh Ernőt* oldalba vágják egy kérdéssel. „Biztos, hogy úgy volt?"

Kondora Károly — akinek egymaga épített orgonáját 1942. óta használják Polgárdiban — megvédi barátját és fényképekkel bizonyítja, hogy Ernő nem téved. *Lantos János* még ma is szögedien idézi válogatott futballista korának élményeit. Tréfák, anekdoták mellett szóba kerülnek szakmai kérdések is. Érződik, hogy nyugdíjasként sem szakadtak el pályájuktól.

Hangulatos sétával folytatódik a délutáni program, melynek egyik állomása az úgynevezett vízivárosi templom. Ennek karzatáról ad rövid orgonahangversenyt Jávor Ernő, aki a hangszerek királynőjének segítségével tolmácsolja érzelmeit, baráti szeretetét a volt diáktársaknak.

A Duna partján sorakozó platánfák árnyéka még hosszan húzódik a fodrozó víz tükrén, mikor a legmesszebbről érkezők könnyes szemmel búcsúznak. Valamennyien megköszönik a három tatai tanár-osztálytársnak (*Fekete Istvánnak*, *Bors Szilvesztern*ek és *Polgár Sándor*nak) e találkozó megszervezését. Kimondatlanul is érződik a kézszorításokon, öleléseken a legközelebbi viszontlátás bizonytalansága. Éppen ezért Fekete István ötletét lelkesen fogadják. Megállapodnak abban, hogy nem ötévenként, hanem minden László-napkor, június 27-én találkoznak a budapesti Kék golyó vendéglőben.

Legtöbbjük maga vezeti az autót hazafelé, míg mások kényelmesen foglalnak helyet feleségük, vagy gyerekük mellett. E 18 férfi visszatér otthonába. Tanítók, taná-

Zichó Gabriella

amatőr festő kiállítása a

vértesszentkeleti művelődési házban, a kiállítás

egy rajza /repr./

Dolgozó Lapja

1984 aug. 4.

Zichy

neve említve mint Koposvár nagy
szülöttje, Kaposi Mór születésének
150. évfordulója Egyszám

Nagy Gyula: Kaposi Mór és Koposvár
Somogy, 1987. 5. sz. 85. l.

Zichy

O XIX. század utolsó negyedében a művelt végleg külföldre gyökeresett.

Kanyzisántal: A Magyar Képzőművészet Tör. tenete.
Népszava, 1972. jún. 24.

MDK

Zichy, festő
Tollrajz

Atk. - Szüvérház. - III. Modern Grafika. - Bp. 1923. - 5 l.

12. Sopron, Fő tér 6. Tapétás szoba

itt lehetőség szerint az egész falfelületre kiterjed és csak egy egészen egyszerű keretet kap, sőt esetenként még ez is elmarad. A palota két jelenetes szobája egyiket is, másikat is példázza.

Az utóbbi, táblakép-változatot látjuk megfestve a díszteremből nyíló sarokszoba falain (16. kép). A nyílások közötti falfelületet hat, egyszerű keretbe foglalt nagyméretű jelenet díszíti. Eredetileg az együtteshez valószínűleg további kettő kapcsolódott a helyiséget a díszteremtől elválasztó, utóbb elbontott falon. A hat jelenet a társasági élet egy-egy epizódját mutatja be. Közülük kettő zárt térben — palota belsőben — játszódik, a többinek közös motívuma a teret lehatároló óriáskulissza, melyek mögött a távolban park látható.[13] A jelenetek közül eddig kettő metszetelőképét sikerült meghatározni. A szoba nyugati falának két ábrázolásához a festő Johann Esaias Nilson augsburgi rézmetsző egy 1762-ben megjelent négy darabból álló sorozatának két lapját használta föl.[14] A „Das Brettspiel" (17. kép) esetében a metszetnek (18. kép) csak néhány motívumát, a „Das Kartenspiel"-nek pedig teljes kompozícióját. Feltehetőleg ennek a körülménynek tulajdonítható, hogy ez a jelenet kompozíció tekintetében sokkal sikerültebb, telve van lendülettel és feszültséggel.

A kompozíció egyébként az egész intérieur leggyengébb pontja. A monumentális méretekre nagyított metszetek nem válnak festménnyé, színezett metszetek maradnak és némileg sután hatnak a méltóságteljes egyszerűséggel kialakított keretekben. A visszás hatást fokozza, hogy ezek a rokokó témák a *vignette* műfajba jobban illő kulisszák előtt inkább kívánkoznak burjánzó ornamentika közé, mint táblakép sujet-nek. Valószínűleg arról van itt szó, hogy a festő a táblakép kompozíciójában járatlan volt és ezért nem mert önálló, társasági szórakozásokat ábrázoló jeleneteket kreálni. Így a metszetelőképekre volt utalva, amelyeket egyébként részleteiben bravúrosan vitt a falra. Akár alakokról, akár növényzetről van szó, az ábrázolást ugyanaz a technikai tökély jellemzi, amire a két déli szoba esetében már utaltunk (19. kép). Az elmondottak arra vallanak, hogy a jeleneteken éppúgy dekorátor festő dolgozott, mint az ornamentális részleteken.

A következő helyiség (20) kép) dekorációja a „sárga szoba" díszítésmódjához áll közel: itt is lazán hullámzik az ornamentika és szembetűnő az igény a falfelületek föllazítására. A festett pannók keltette hatás illuzionisztikus felidézése ennek persze gátat szab, a jelenet itt nem oldódhat föl az ornamentikában, a „Bespannungot" ki kell feszíteni. A rendkívül töredékesen megmaradt ábrázolásokon bibliai jelenetek láthatók.[15]

A négy győri szobabelső ma a műfaj egyik legjelentősebb emléke. Kvalitás tekintetében bizonnyal az élvonalba sorolható az egyes szobatípusok érzékletes megjelenítése révén éppúgy, mint a technikai tökéllyel megoldott részletek alapján. Ugyanakkor a felhasznált metszetelőképek kibocsátási idejének ismeretében legalább *post quem* datálható (ennél a műfajnál már ez is nagy szó). A gazdag és változatos szobatípusokat felvonultató együttes ugyanakkor jó adalék a Zichy-palota 18. századi alaprajzának funkcionális értelmezéséhez.

Ennek főbb jellegzetességei persze építészeti meggondolásokkal is leszűrhetők voltak. Így mérete és alaprajzilag elfoglalt helye alapján nyilvánvaló volt a díszterem funkciója éppúgy, mint az, hogy a szobasorhoz kapcsolódó, de ezzel nem közlekedő utolsó déli szobát feltehetőleg a személyzet lakta. Analógiák alapján való-

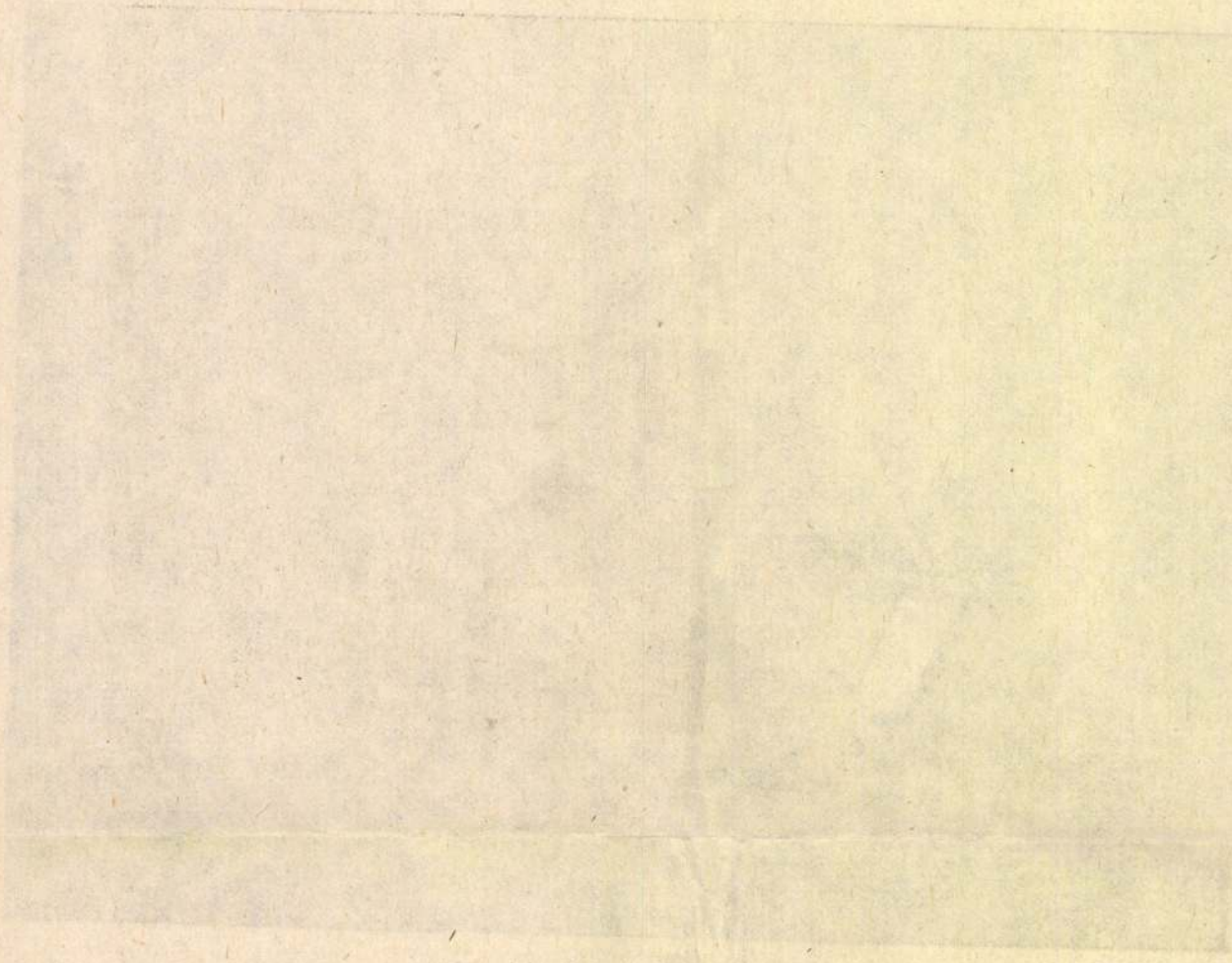

színű volt az is, hogy a szobasor ellenkező végén elhelyezkedő, alkóvval bővített szoba magánlakosztály. A szobabelsők ismeretében ezek a feltételezések egyrészt igazolódnak, másrészt a kép árnyaltabbá válik. A dekoráció jellege alapján a márvány pannós szoba a feltételezhető női háló, amiből rögtön következik, hogy a mellette levő személyzeti helyiség a női cselédek szobája, a 18. századi inventáriumokból „Fraunzimmer" néven ismert helyiség lehetett. Következik továbbá, hogy a szobasor túlsó végének „magán részlege" a ház urának lakhelye kellett hogy legyen s így az alkóvos helyiség valószínűleg dol-, gozó—hálószoba volt. A grófi lakosztály és a díszterem közötti két, képes pannókkal díszített szoba csak reprezentatív fogadótér lehetett. Kérdéses, hogy a „sárga szoba" rendeltetését tekintve a díszteremhez, vagy a női lakosztályhoz tartozik-e. A váza-motívum alapján (ami a későbbiekben a dísztermek rendkívül elterjedt, majdnem kizárólagos dekorációjává vált) mi az előbbi meggondolásra hajlunk s megkockáztatjuk, hogy ez a nagyon levegős, áttört ornamentika stilizált kert-architektúrára utal s hogy itt esetleg egy díszterem-kerti terem kapcsolatáról van szó.

A Zichy-palota szobabelsőinek stílusa éppúgy a bajor rokokó irányába mutat, mint a korszak ismert kastélybelsői. A választott metszetelőképek alapján ez biztosan állítható, de ezt mutatja az ornamentika vizsgálata is. A „bibliai szoba" és a „sárga szoba" folyondárként szerteágazó, falhatárokat elmosó díszítményei François Cuvillies mintalapjaira emlékeztetnek, akinek oeuvre-jében egyébként megtalálható a márvány pannós és a társasági jelenetes szobák higgadtabb faltagolási rendszere is. Az aszimmetrikus képkeretelés Franz Xaver Habermann mintalapjain tűnik fel (21. kép), a bibliai jelenetek keretének helyenként egzotikus fává vastagodó darabja, vagy a „sárga szoba" jellegzetes, féloldalra lebbenő virágfüzérei pedig Johann Michael Hoppenhaupt és Gottfried Craaz (22. kép) dekorációit idézik. Az északkelet magyarországi kastélyok rokokó szobabelsői kapcsán először Garas Klára vetette föl az augsburgi rokokó művészet

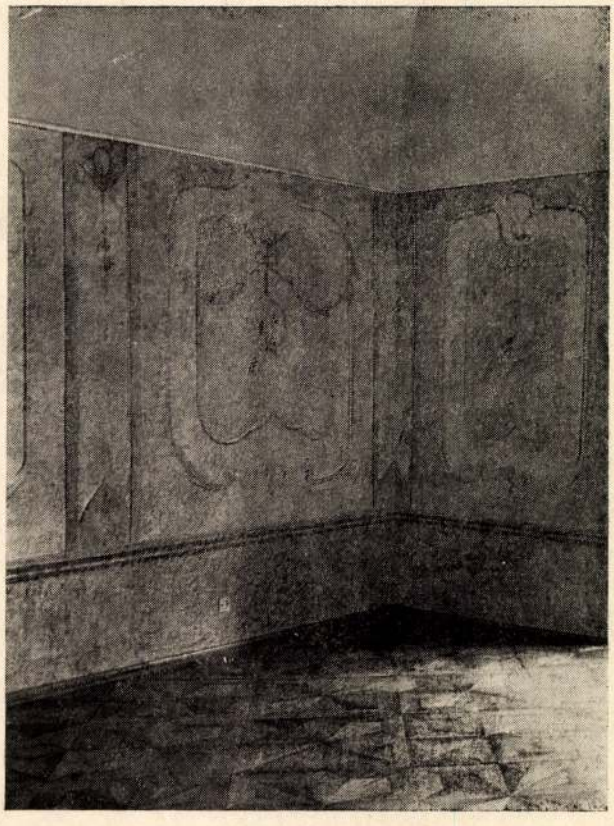

13. Sopron, Új utca 18. „Madaras szoba"

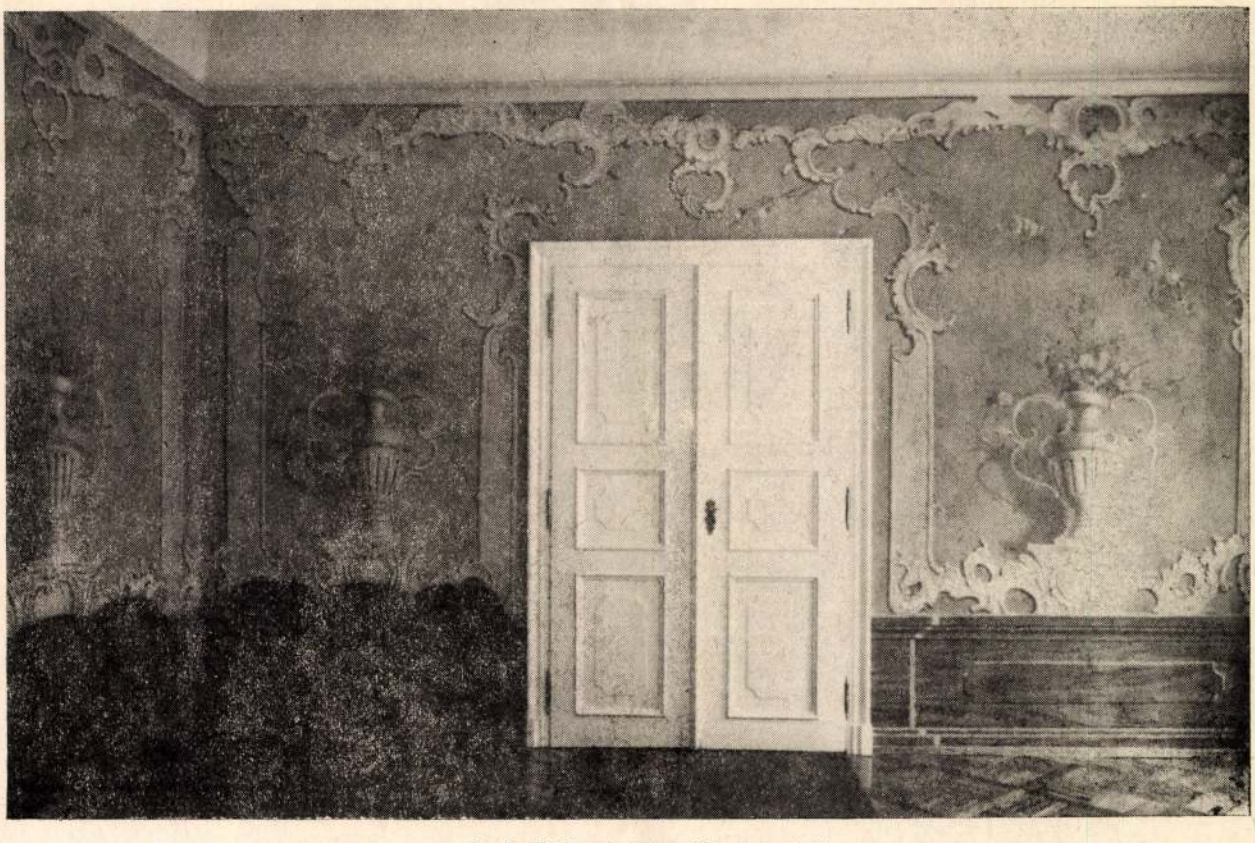

14. Győr, Zichy-palota. „Sárga szoba"

15. Győr, Zichy-palota. Márvány pannós szoba

16. Győr, Zichy-palota, sarokszoba

17. Győr, Zichy-palota, savokszoba: „Das Brettspiel"

19. Győr, Zichy-palota: „Kártyajáték" — részlet

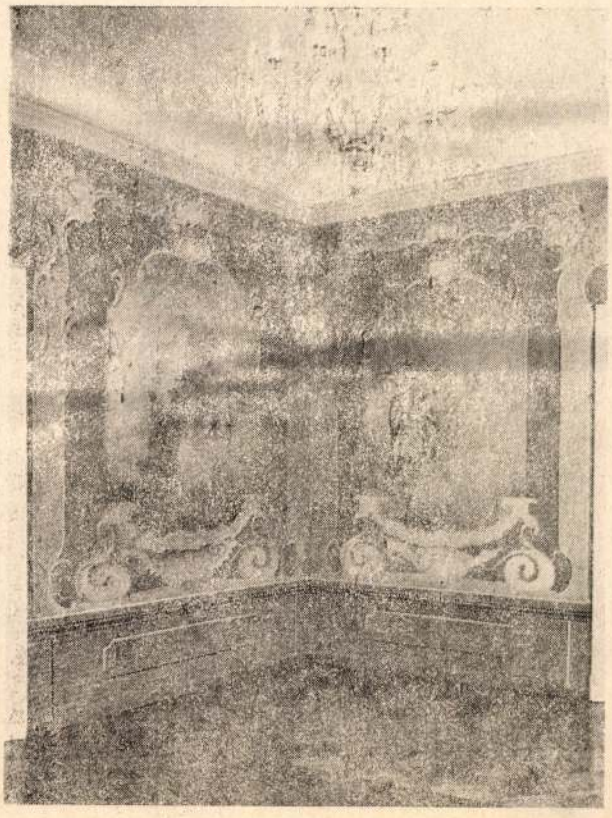

20. Győr, Zichy-palota. „Bibliai szoba"

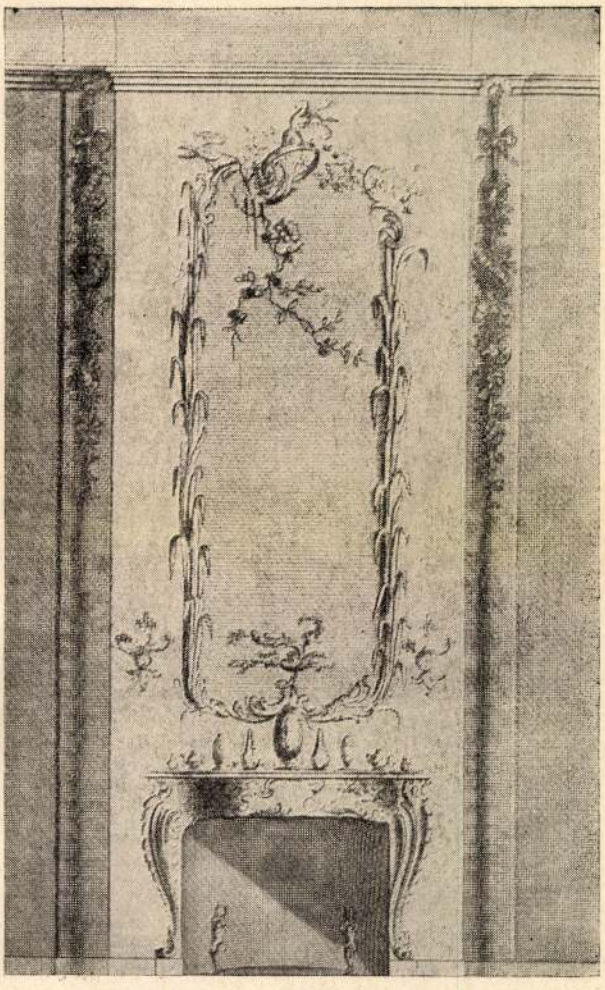

22. Gottfried Craaz faldekorációja (Reprodukció)

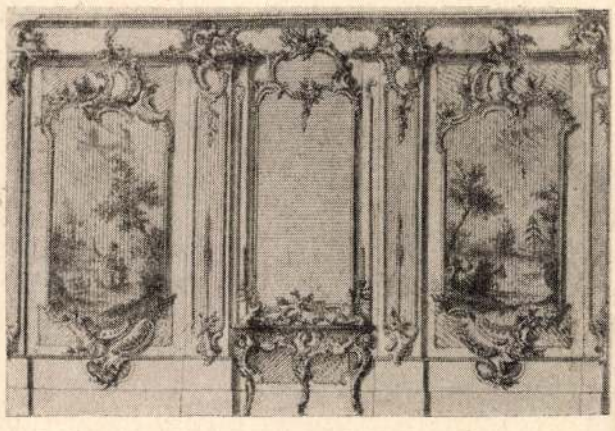

21. Franz Xaver Habermann faldekoráció terve (Reprodukció)

ZICZHY cs.

Művtört.Ért. 1988 3-4

MDK

~~Rippl-Rónai József, sz. 1851.~~

~~Ostende~~

Zichy

Viadal

Magy.remekművek. Ernst-Muz. 47.kiáll. 1921. máj.

~~20-1.~~

5.tábla

Tanulmány a japáni művészetről.

— Irta dr. gr. *Zichy Ágost.* —

A magyar tudományos akadémia, I-ső osztályának értekezései között, melyeket még a szaktudós is csak ritkán szokott fölvágni, ezuttal egy, a nagy közönséget is érdeklő művet tett közzé. A koldusbarátszinü (a nyelv- és széptudományok szine) boritékban foglalt mű a távol keletre vezeti az olvasót; a még mindig oly kevéssé ismert Japánba, az oly sok csodálatosnak és meglepőnek hazájába.

Nem vagyunk kénytelenek ezuttal a német, angol vagy franczia kutatók által nyert eredmények összefoglalását végiglapozni; nem találkozunk régi ismerősökkel az illusztrácziók közt: a szerző saját szemeivel látott tárgyakról szól,

I. TÁBLA.

a. Kirin. — *b.* Chi-chi.

önmaga rajzolta a XVII táblát, melyek a munkát diszitik.

Japán művészetére a nyugat eddig csak alig hatott; Nagy Sándor hóditásai utat törtek a görög izlésnek Hindosztanba, s e befolyásnak némi nyomaira akadunk egyszer-másszor a szigetország termékeiben. Európára ellenben hatalmas befolyást gyakorolt már Japán. Kikötői megnyiltak a XVII. században a hollandiak gályái előtt, s ezeken jöttek hozzánk a pompás porczellánok, a ritka rekesz-zománczok, a bizarr diszitésü lakkok, a diszes, de olcsó és gyakorlati papir-szőnyegek. Előbb Holland maga, majd az egész Európa gyönyörködött e tárgyakban, s iparkodott hasonlókat létrehozni. A nyugat iparművészetében e törekvések még addig ismeretlen műfogásokat hoztak létre; ekkor találták meg a porczellángyártás titkát, ekkor kezdték a fényezést (lakkozást) űzni, miben a francziák a mult században oly nagy ügyességet fejtettek ki. A japáni tárgyak elterjedése azonban még sokkal termékenyebben is hatott. Tanulmányozásuk az egész diszitésmódot is megváltoztatta, a barock izlés végső kifejlődése, a rokoko styl számtalan japáni elemet vettek föl magokba.

Japán csakhamar elzárkozott ismét Európától; csak napjainkban nyilt meg ujra. Ezuttal azonban a nyugati művelődés meghóditotta az ország népét, mely régi hagyományaival szakitott, fölveszi szokásainkat és izlésünket, s iparkodik a mi vásárainkon velünk versenyezni. A nemzeti művészet hanyatlóban van, a viszonyok, melyek létrehozták és virágzásának föltételei valának, ma már nincsenek meg.

Gróf Zichy utazását a keletre épen szerencsés pillanatban tette. A legfontosabb régi emlékek még eredeti helyökön állottak, a japániak eddig oly féltékenyen elzárt szentélyeibe behatolhatott már az idegen is, az iparművészet kincsei, melyeket az ősi nemes családok őriztek, épen vásárra kerültek a legujabb politikai változások következtében. A grófnak alkalma nyilt ritka szépségü gyüjteményt szereznie össze s egyuttal magának a japáni művészetről teljes képet alkotni. Érdekesen fejtegeti az összefüggést a japáni épités s az ország földrajzi viszonyai között; mutatja, hogy miért nem keletkezhetett emlékszerü művészet; hogy a képfaragás és festés bizarr alkotásai mikép illenek hozzá a házak s a tájékadta föltételekhez; hogy a nagy tökélyre vitt kertészet miképen foglal helyet a képzőművészetek sorában. Eleven érzék a diszitmény hatása iránt, a természet pontos megfigyelése s az alakok mozgásának jellemző ábrázolása: képezik a japáni művészet alapját. Mindez érvényre jut azon mesés állatoknál is, melyek jelképes értelemmel birnak s alkotásuknál a müvészek a természeti motivumokat oly ügyesen, annyi értelemmel használták föl, hogy a nézőben csalódást támasztanak való voltuk iránt. A mellékelt ábrákat, melyek állitásunkat igazolhatják, átveszszük az idézett műből. Az első táblán látjuk a *Kirin*-t (*a*) a sárkányfejü, őztestü és bozontos farku szörnyet, a jó szerencse hirnökét; és a *chi-chi*-t (*b*), a buddhista oroszlánt; a másodikon a *ho-ho* (*a*) madarat, mely magasan az égben lakik, s csak akkor száll le a földre, ha nagy hadvezér, bölcs vagy államférfiu születik; és a hosszu élet jelképét a *farkas teknősbékát* (*b*), mely különös kedvencze a japáni művészeknek.

Gr. Zichy műve örvendetes jele annak, hogy főrangu köreinkben kezd ujra fölébredni az érdeklődés az emberi szellem nemesebb törekvései iránt; a gróf komoly értekezésével bebizonyitotta, hogy érti és átérzi a müvészet és ipar szépségeit, s azok sorába lépett, a kiktől bizvást várhatjuk, hogy hazánkban ezen a téren ugy tanulmányozással, mint tettleges pártolással közre fognak működni.

Pulszky Károly.

II. TÁBLA.

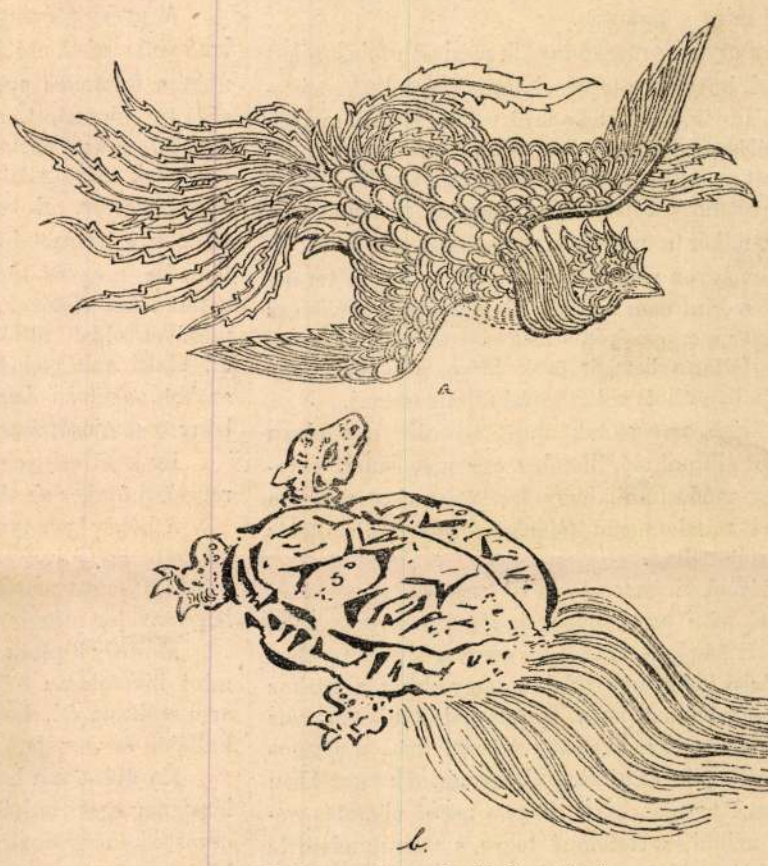

a. Ho-ho madár. — *b.* Farkas-teknőcz.

Az algiri mesemondó.

— *Boulanger* képéhez. —

Pikkelyes sudaru magas datolyafák tövében, pálmalevelekből font kunyhó előtt festői csoport látható: fejér burnuszos arabok csoportja, mely állva, ülve, földre heveredve áhitattal hallgat a messze földről jött «hasszöb» szavaira, ki a vendégszeretetet azzal hálálja meg, hogy hallgatóinak lelke elé varázsolja az ezeregy éjszaka ragyogó tündérmeséit.

Választott gyermeke a hasszöb Alláhnak. Lelke igéző képek, bölcs mondások, csodás, megragadó történetek élő kutforrása; hősök és tündérek, dzsinek és szellemek lépnek elő varázsszavára rejtelmes világuk ködéből, megelevenül beszédétől a föld gyomrában kincset őrző lidérczek világa, meg a tenger gyöngyöt termő mélye s a levegő suhanó, lenge alakokkal lesz tele. Szivében édesen fájó érzelmek élnek, agyában szép gondolatok lángja ég s ez teszi nyelvét oly ékesen beszélővé, hogy a ki hallja, igaznak hiszi ő tőle a regét. A trobadurok és hegedősök költői fajtájának egy válfaja ez, megaranyozva a délszaki nap sugáraitól, az izzó képzelet bűvös biborától. A közönséges ember önfeledt elragadtatással csügg ajkain, a vallásos tisztelet egy nemével tekint átszellemült arczára s a tündérrege végén, mely alatt mintha lidérczenyomás bűvölte volna le lelkét, megkönnyebülve sohajt föl magában: «Allah ujja érintette nyelvét.»

Az arabok babonás hite szerint minden hasszöbnek egy őrszelleme van, mely soha nem hagyja el, s őrködik fölötte, hogy isteni hivatásának, és csak annak éljen. Nem engedi, hogy másnak szentelje magát, mint álmodozásainak, s visszatartja attól, hogy mást is szeressen, mint azt a tündérleányt, melyet ma muzsának neveznénk. Emberi lény nem lehet kedvese, családja nincs, kunyhó, kis kert, melyet magáénak mondhatna, nem lehet; határt szabna ez a szük kör lelkének, melynek szabadon kell csapongani a való és képzeleti világ határtalan régióiban s ő vándorolni kénytelen vég nélküli országokon keresztül, hogy minél többen lehessenek élvezői annak a gyönyörnek, melyet lelke áraszt maga körül.

Ben Telha, a mozabita, volt messze földön a leghiresebb hasszöb. Gyönyörü ifju volt, ugy hogy már fiatal korában «a szépség fiának» nevezték. Bölcsőjében ott találtak egyszer keblén egy kis ezüst kigyót, mely okos szemeivel a gyermek arczára nézett s öltögette feléje apró villás nyelvét; — de nem bántotta. A kigyót meghagyták a gyermeknél, s az nem hagyta el többé, mindig ott lakott fejér öltözete tág redői között, ki-kidugva csillogó kis fejét, csak akkor surranva vissza az ifju kebelébe, ha villámlott az ég. A «dzsinek» nem türhetik a villámló eget.

És az ifju csodás lelki tulajdonokkal volt megáldva. Bűbájos erő rejlett nyelvében, melylyel mindenkit elvarázsolt, ki hallotta. Zoëla is egyike volt azoknak, kik látták, hallották s nem tudta elfeledni többé. És az ifju is meglátta azt a vékony fátyol daczára, hogy nincs ilyen szép leány több a világon, és beleszeretett s meg is kérte atyjától a becsületes Abu Rafiától. De ugyanekkor eltünt a kis ezüst kigyó Ben Telha kebléből, s ő ettől kezdve ólmot érzett fejében, ólmot érzett nyelvén. Nem volt többé a varázsszavu ifju, mióta földi érzelmek fészkelődtek szivébe. S midőn megtörtént a nász és az ifju félrevonta gyönyörü menyasszonya ágya fölött az arany csillagos függönyt: ott feküdt a szép Zoëla a selyem rózsaszin párnákon fehéren, hidegen, — halva. Szép idomos nyakát akkor is összeszoritva tartá — az ezüst kigyó.

Ben Telha lefejté kedvencze nyakáról a gyilkos nyaklánczot, — zokogva csókolgatá össze menyasszonyának akkor is mosolygó ajkait, szép márvány homlokát, hideg kis kezeit s elbujdosott világgá és soha se ment többé arra a tájra, mely boldogságának sirja lett.

De az ezüst kigyó vele ment s nem maradt

*

el tőle többé. És Ben Telha ujra könnyünek érzé agyát, nyelvét, — csak szive volt igen-igen nehéz. De a lelkébe lopózott fájdalom még bűvösebbé tette beszédét, s Ben Telha lőn a leghiresebb mesemondó, kit más hasszöb soha meg sem közelitett. Hire eljutott mélyen be Afrika belsejébe, és tul a vörös és persa tengeren s Borneo szultánja is elhalmozta kegyeivel.

Ez volt «az ezüst kigyós ember» története, mely maga is egy kis tündérrege.

Boulanger, a jelenkori legkitünőbb franczia festők egyike szép, költői felfogással mutatja be ez alkalommal közlött képén a mesemondót és környezetét a datolyafák tövében, pálmalevelekből font kunyhó előtt.

Orvosi műtétek süritett gázokkal.

Az orvosnak nemcsak az áll föladatában, hogy megszabaditsa az embert betegségéből, begyógyitson egy sebet, vagy eltávolitson egy gyógyithatatlan betegrészt, hanem föladata az is, hogy ezt lehető kevés fájdalommal tegye. Hány beteg van, a ki egy szükséges operáczióra nem tudja rászánni magát a fájdalomtól való félelem miatt, hányan még oly aránylag kisebb fájdalmakon sem mernek keresztülmenni mint a foghuzás.

Az orvosok megkönnyitik rendesen föladatukat az által, hogy a beteget elaltatják, érzéketlenné teszik. Vannak, mint tudvalevő, orvosi szerek, melyek használása mellett a test egészen érzéketlenné válik, el lehet az orvosi operácziót végezni a nélkül, hogy fájna, sőt hogy a betegnek tudomása is lenne róla akkor, mikor a műtételt végbeviszik. De az ily elaltatás nagyon veszélyes lehet, ha az egyes természetek szerint nem találják el kellőleg a szükséges orvosszer mennyiségét, s megesett már sok orvoson, hogy elaltatta betegét örök időre, a nélkül, hogy hatalmában állott volna többé föltámasztani.

Párisi orvosoknak most sikerült egy olyan anyagot állitani elő, illetőleg egy már ismert anyagot ugy módositani, hogy érzéketlenné teszi ugyan a testet mindennemü fájdalom iránt, de elaltatás és veszély nélkül.

Régebben ismeretes volt már az ugynevezett «nevető gáz» az élenynek és légenynek vegyülete, mely két gáz keverékéből áll maga a levegő is. Bert Pál párisi tudós ugy találta, hogy ehhez a gázhoz még hozzá lehet nagy nyomásnál adni egy rész élenyt, s hogy ez akkor egy egészen más, sajátságos testté változik. Az uj keverék legnagyobb mértékben bir azzal a sajátsággal, hogy a testet elaltatás veszélye nélkül érzéketlenné tegye, s azon mindenféle operácziók fájdalom nélkül eszközöltethessenek.

E czélra nem szükség egyéb, mint erős szivattyukkal szoritani össze a keverendő gázakat. Minthogy pedig a betegszobákban igen nehéz ilyen gáz-összesüritő szivattyukat elhelyezni, s a kórházak egyes szobáiban is sem nem szükséges, sem nem czélszerü, Péan párisi orvos e czélra oly készüléket állitott össze, mely az utczán könnyen odébb tolható, s a mellett elég tágas, hogy egy ágy elférjen benne a beteg befogadására, s azonkivül is annyi ember, a mennyire az orvosi segédletnél szükség van.

Főrésze a készüléknek egy kazán, mely légmentesen van elzárva, s melyet képünk ép akkor ábrázol, midőn egy beteget visznek belé. A beteget a kép jobboldalán levő ágyra teszik le, s ott hajtják rajta végbe az operácziót. A gázak egy fujtató-alaku kaucsuk-zsákban foglaltatnak, mely a beteg ágya alatt foglal helyet, s mely a cső által összeköttetésben áll a nagy szivattyuval. Ez kivül van a kazánon, s ha hat ember dolgozik rajta, eléggé összesüritik a gázokat arra nézve, hogy a kivánt hatás előálljon. A gáz a beteg szájához egy csövön vitetik, s nehány percz mulva teljesen érzéketlenné teszi testét.

Ezen az uton a betegen mindenféle műtétet el lehet végezni, a nélkül hogy ő abból bármit is érezne. S minthogy többé fölébredés nélküli elalvástól sem kell tartani, remélni lehet, hogy ez a a készülék a közkórházakban hovahamarább el fog terjedni.

A hires győri kivégzésről.

Egész Európa beszél ama végzetes akasztásról, mely Győrött f. hó 14-én végbement Takács János rablógyilkoson. Midőn én ezen megrázkodtató eseményről tudósitom a Vasárnapi Ujság közönségét, nem ujságot akarok irni, hanem megvilágitani a dolog azon rejtekeit, melyek a nem szakértő közönség előtt, ha nem is a boszorkányság, legalább annak a föltevését szülhették, hogy ott az egyes szakemberek mulasztása vagy könnyelmüsége okozta a világhirü botrányt, de a melyről a szakértők egészen más fogalmat alkotnak maguknak.

Takács János 26 éves középtermetü ember volt, sötétszürke hajzattal. Feje gömbölyü, a fülek mögött erősebb kifejlődéssel. Arczvonásai, leginkább pedig szemei, született rablógyilkosra engedtek következtetést. Sajátságos fényük volt a szemeknek, és a külső szemszögletet olyan mély ránczok köritették, a minők csak 60 éves embernél jönnek elő. Egészséges volt teljes életében, de testén sok helyen a kiállott véres verekedések hegei látszottak. Földmüves volt az egész családja, ugy maga is, de irni olvasni jól tudott, ugy hogy nem lehetett miveltségét egészen kezdetlegesnek mondani.

A győri törvényszék börtöneiben már rendes lakó volt; most utolsó fogsága alatt azonban, miután a folytonos appellácziő miatt vizsgálati fogsága tovább tartott, nagyban részese lett azon betegségnek, mi az e börtönökben való hosszabb tartózkodásnak mindig következése szokott lenni: ez a börtöngörvély. E betegségben halt el bűntársa Gede is, a kinek e baj inkább az emésztő szerveit támadta meg és tüdővizenyő (Oedeme pulmorum) vetett véget életének, mig Takácson e betegség a mindkét oldali fültőmirigyet (parotoi), a nyak és áll alatti mirigyeket támadta meg, és képezett azokon nagyfoku daganatokat, a melyek közül nehány tyuktojás-nagyságu is volt.

Ily körülmények között ment végbe e hó 14-én reggeli 8 órakor az akasztás.

A hóhér igen gyorsan és jól végezte el munkáját, ugy hogy 3 percz mulva az egész jelenlevőség mindegyike azt mondta, hogy ezt ugyan szükségtelen orvosilag megvizsgáltatni, meghalt az jól.

Mintegy 8 percz mulva a királyi ügyész engem mint hivatalosan oda rendelt törvényszéki orvost arra szólitott fel, hogy vizsgáljam meg a kivégzett hulláját, és mondjam meg, vajjon meghalt-e vagy él?

Én átéreztem helyzetem kényes voltát, és felelősségem egész terhét. Én, ki mint a törvényszéki orvostudomány tanára, a jogakadémián oly gyakran hirdetem azt a nyomoruságot, miben az orvostudomány szenved, hogy a vizbefultak, akasztottak és ujszülötteken majdnem lehetetlen megismerni a valóságos halált, és azt meghatározni igen nehéz dolog, odamentem az akasztott hullához, és ekképen vittem véghez a vizsgálatot.

Felbontottam először is a test öltözetét, a szürféle szövetből álló rabdolmányt, mely jól össze volt gombolva, azután mellényét és ingét. Vizsgáltam először a légző szerveket, tapasztaltam, hogy a mellkas és a borda közötti izmok nyugodtak, mozgáshiányuk teljes, ugy a hasfalak is, tehát a tüdők hüdése beállott. Azután vizsgáltam a vérkeringés életmiveit, a szivlökés helyét az 5—6, ugy a 6—7-ik borda között, és miután legkisebb jelét a szivműködésnek fölfedezni nem lehetett, tovább vizsgáltam a szív egész tompulata tájékát, de sehol semmi nyoma a szivműködésnek nem mutatkozott. A fül rátevése a mellkasra pedig lehetetlen volt máskép, ha csak le nem vétetik a hulla, s ha csak elül összekötött karjai szét nem választatnak, és a szük daróczruha arról le nem vétetik. A jelek különben is eléggé bizonyiták a szív hüdését.

Vizsgáltam azután a szemek szaruhártyáját, a mely oly homályos volt, mint csak holttetemnél lehet. Vizsgáltam végre a látákat (pupillae), ezek igen kitágulva voltak, és bár a nap egész fényével a hulla arczára sütött, mégis legkisebb összehuzódást a fény hatására nem mutattak. Megkisérlettem a látákat két oldalról összenyomni, a mikor a gömbölyü láta hosszu tojásdad alakot nyert, és a nyomás megszüntével is ugy maradt. Tehát az agy hüdése is bekövetkezett.

Mindezen tünetek egybevetésével kimondottam azt, hogy a halál beállt.

Mintegy 3 percz mulva ujra felszólitott a királyi ügyész, hogy még egyszer ujból megtegyem e vizsgálatot; mire én odamenvén a hullához, ugyanazon kisérletekre vittem véghez, mint először, és ugyanazon tüneteket tapasztaltam, csakhogy a szemek összenyomott látái egy kissé kezdettek eltérni a tojásdad alaktól, és gömbölyübbek voltak, mint 3 percz előtt. Erre ismét kimondtam a kérdező királyi ügyésznek, hogy a halál beállott.

Ekkor levették a testet a bitóról, és az e czélra oda rendelt városi tetemszállitó kocsira helyezték, és vitték a közkórházba. Én, ki jelen akartam lenni a holttest elhelyezésénél, siettem, hogy azzal egyidejüleg érkezhessem oda.

Ekkor láttam, hogy a tetemszállitó kocsi a néptömegtől menekülni óhajtván, oly sebes vágtatva jött a rossz kövezeten, hogy én attól féltem, hogy a test kidobatik a kocsiból. Egyik orvostársam pedig, a ki velem jött, azt mondá: «Csuda lesz, ha föl nem ébred a halott ilyen életmentő kisérlet után».

Midőn levették a testet a kocsiról, szája sebzett és hörgést hallatott, légzési kisérleteket tett.

A bonczterembe vitettem tehát, hol reám a gymnázium fizika-tanára várakozott, hogy a testen azon kisérleteket megtegyük, a melyek a hullán a kihülés előtt annak izommozgását a villamfolyam hatására létrehozzák. Azonban egy pillanatra érintettem csak a szivgödör-tájékot és azonnal észrevettem tapintás által, hogy a szív, bár igen gyöngén, de működik. A hallgatózás még inkább bebizonyitá a dolog valóságát.

Legegyszerűbben lehetett volna ekkor véget vetni a botránynak az által, ha az erősebb villanygép sodronyát csak egy pillanatra oda értetem a beteg halántékához; ez által azonnal valódi hült tetemmé vált volna, a melyet csak az utolsó itélet trombitája ébreszthetett volna föl. Ezt megtehettem volna ugy, hogy kivülem és a tanár uron kivül senki sem tudja meg, de az a bakó szerepe lett volna, erre pedig mindenki inkább vállalkozhatik, csak orvos nem.

Ezután mintegy 10 percz mulva már az orsó-üter lüktetései is észlelhetők voltak, sőt a légzési kisérlet mindig sikeresebb lett.

Élt igy az életre ébredt akasztott ember 22 óráig az akasztás után, mig agyi hüdés következtében másnap reggel 7 órakor elhalt.

Lássuk tehát, mi volt oka e sajátságos ritka tüneménynek, a mely valószinüleg az egész büntető eljárást meg fogja másitani és az akasztófát guloti-neval cseréli ki.

Az én véleményem, a mely a halált meghatározta, nem volt téves; mivel lett légyen az valódi vagy tetszhalál: az magát a valódi halál jeleivel mutatta be, annyira, hogy száz orvos közül egy sem kételkedett volna ez esetben kimondani a halált.

A mi az életre való visszatérést illeti, az, véleményem szerint, akkor is megtörtént volna, ha a hulla még félóráig lógva marad.

Egyik ok, minek az ébredés tulajdonitható, a mirigydaganatok a nyakon és az áll alatt, a melyek mint ruganyos és puha testek meggátolták azt, hogy a kötél a fejüteret és a torkolati viszeret erősen megnyomja. A másik ok volt azon legügyesebben alkalmazott ébresztő kisérlet, midőn a halottaskocsi a rossz kövezeten vágtatva hozta a hullát, és annyira megrázta, hogy a legügyesebben alkalmazott élesztési kisérlet sem tehette volna jobban.

Nem lehet tehát senkit kárhoztatni ez eseményért mást, mint a rendszert, a mely az orvostól ily esetekben lehetetlenséget kiván, azt t. i., hogy mondja meg a bitófán függő kivégzettről, vajjon él-e vagy meghalt? pedig a tudomány rég megállapitotta az ilyen kivánság helytelenségét és kimondotta, hogy az akasztottakról, vizbefultakról és ujszülöttekről nem lehet minden kétséget kizáró teljes bizonyossággal megállapitani a halált.

A rendszer ezen hibáját rótta meg e hó 16-án tartott gyülésében a bécsi orvos-egyesület is, a melyen a birodalom legnagyobb orvosi tekintélye, Billroth tanár kinyilatkoztatá, hogy az ily esélyekért az orvost felelősség épen nem érheti.

Dr. Sikor József,
győri törvényszéki orvos.

Zichy Ágost gróf

as. Lip. 1880. 258, l

Folyóiratok. A Hunfalvy Pál által kitünően szerkesztett „*Literarische Berichte aus Ungarn*“ czimű negyedévi folyóiratból, melynek hivatása tudományos mozgalmainkat a külfölddel megismertetni, megjelent a IV. kötet (évfolyam) 1. füzete. E füzet tartalmának legnagyobb részét (1—104 lap) gróf *Zichy* Ágost értekezése «A japáni müvészetről» foglalja el, melyet a derék utazó eredetileg a m. akadémiának mutatott be, s melyet a szerkesztő egész terjedelmében, hű és gondos német forditásban közöl, mellé adva a tizenkét rajzot is, mely e becses értekezést kiegésziti. E dolgozat valóban alkalmas arra, hogy a magyar tudományosságot előnyösen mutassa be a külföld előtt. Egy, Európában még jóformán ismeretlen, távoli és elzárkozott világrészből ad eredeti, megbizható, alapos tudósitásokat, a mellett szellemesen s érdekes előadással. A japáni müvészet ily részletesen s közvetlen szemlélet után, külföldi müvekben sem igen volt még ismertetve.

La lirica del giovane Puiatti non si sofferma però a queste considerazioni che potrebbero apparire, sia pure nel quadro di un lirismo sinceramente sentito, come una ricerca di effetti superficiali. Anche la vita di questo giovane è stata una vita di lotte e di sofferenze ; una vita condotta attraverso le dure esperienze del dolore che per lui ha trovato l'inizio nella perdita prematura di entrambo i genitori ; una vita dominata dalla ricerca del proprio io interiore e soprattutto dall'ansia di percorrere le vie che un giorno gli dovevano permettere di trovare negli uomini il compenso della comprensione. Ecco perché il giovane poeta non si sofferma alla semplice e, se vogliamo, pure dolorosa constatazione di questa necessità di dividere il suo mondo interiore tra due patrie ; ma, come avverte in un'altra strofa di questa sua stessa lirica, ci dà subito una prova della profondità della sua inspirazione : delle due patrie egli

Zichy Ágost gróf

A magyar tud. akadémia november 3-iki ülésén a hallgatók közt megjelent gr. Zichy Ferencz konstantinápolyi nagykövet is, a Zichy-család több tagjával. Ez ülésben olvasta föl ugyanis *Pulszky* Ferencz *dr. gr. Zichy Ágost* értekezését „A japáni művészetről," melyben a fiatal gróf utazásának egyik megfigyelését érdekesen irja le. Pulszky a terjedelmes értekezésből csak a japáni szobrászatra és festészetre vunatkozó részt olvasta fel. A japáni szobrász, miután az országban nincs márvány, hanem csak kemény, nehezen feldolgozható szürke gránit, bronzból és fából kénytelen alakjait készíteni. A japáni szobrok, melyek embereket ábrázolnak, kicsinyek, a mi a buddhaizmus következménye, mert a Buddha vallása az embert csak alárendelt lénynek tekinti. Az isteneknek azonban óriási szobrokat emelnek. Ilyen pl. az ugynevezett Kamakurai Daibutz szobor, mely azonos a hagyományos Buddhával. A lábak keresztbe vannak téve, de a felső test oly óriási, hogy belsejében kápolna van. Haja kagylószerü fejdisz képét adja; hogy a lotuszvirág itt sem marad el, az természetes. A faszobrokat megaranyozzák, de a husrészeket vörösre festik. A japáni művész nem tanulmányozza a meztelen testet, hanem csak arra néz, hogy cselekvényt, szenvedélyt fejezzen ki. Az emberek után az állatok játszanak nagy szerepet a szobrászatban. Azonban itt is csak a természet másolására szoritkoznak. Fölemlitendők még elefántcsont-faragásaik, melyek azonban inkább a diszitési művészethez tartoznak, de melyeknél már inkább fölszabaditották magukat a vallási forma alól. A japáni festészet nem ismeri a

Vas. tjó. 1879. 725. 6

fellogásu polgártársaink tábora.
intjük ennek a tábornak minden
érjük Önt is, igen tisztelt előfize-
segitségünkre legyen. Ismerősei
knek gondolkodása az UJSÁG
zetői lapunknak. Kérjük, irányitsa
kitünő szépirodalmi mellékletre,
ert vivott bátor harcára és nyerje
nek. Jól tudjuk, hogy ezt a szives-
igen t. előfizetőnk, mégis en-
öszönetünket kifejezésre juttassuk
es előfizető megszerzéséért egy
tő megszerzéséért két hónapig
üldjük lapunkat. Kiváló tisztelettel

ADÓHIVATALA

fresko- és olajfestést, csak a vizfestés minden nemét, s főkép a torzképekben ügyesek. Máskülönben nagyon távol áll a festészet az európai művészettől, mert majdnem kizárólag a diszitményekre szoritkozik s művészetté kifejlődve, inkább csak a tehetős bek lakaiban található falfestményekben lelhető meg. Három ilyen — valószinüleg szintén faldiszitésnek szánt — müvet bemutat. A felolvasást megéljenezték. Végül *Budenz* József az ugor- és indo-german nyelvcsaládok rokonságáról értekezett s erre vonatkozó nézeteit Anderson ugyane tárgyról irt német munkáját tárgyaló birálatában fejti ki.

Szedte Apfel Sándor

Zichy Ágost gróf

Vas. Ujs. 1883. 763. l.
(Japáni művészet.)

KASZAB-MIKLÓS RAJZA

A HÁZ
Építőművészeti folyóirat

Egy kanyarodással a mu
bódé, hullámvasút és egyéb álta
jól megoldott művészi külsővel

Az élvezetnek szánt ezer
egynehány, hol egy modern v
ket, hol egy japán teaházra
szedhető és részeiben elszállíth

Nem volna teljes a münc
is hiányzik, sőt hatalmas dong
a typikus kiállítási épitmény a
mázolás és a füzéres-koszorú
érdekes: a csarnok hossza 55–
távolságban puhafa-deszkából
intradoss van fektetve és belső

Áttérve a kiállítás belső
veszünk észre. Elsősorban váro
delmére, épitkezési modorára,
anyagra nézve megállapitható
igy is befejezett ez a kiállítás
megnyitása után, e tekintetben
többje akkorra készül el, miko

Egy séta a kiállításon jo
ebben a csodavárosban, mintha
a csarnokok területének deszl
régi bevált kiképzési modorba
a falkárpit, a gipszdiszités m
szetéhez.

Nem lehet célja e röv
egynehányra.

Zichy Ágost gróf

Vas. Ujs. 1880. 141. l.

A földrajzi társaság legutóbbi ülésén gr. *Zichy* Ágost érdekes felolvasást tartott khinai utazásáról. Sangairól szólva, élénken feltüntette a khinaiak kitartó küzdelmét az európaiak ellen. A khinai még mindig hű önmagához és nyakas minden ujitás iránt, támaszkodva ősi kulturájára. És a külföldi nemzetek nem képesek vele a versenyt kiállani. Khina rendkivüli népes lévén, lakossága nagy tömegben kivándorol, de mindenütt khinai marad.

Sangaiban — mondá gr. Zichy — az angolok, francziák és amerikaiak nagy teleppel birnak; azonban e 200,000 khinai lakosu városban most már nagyon meg van nehezitve az európai kereskedő állása; a khinaiak mindent ellestek tőlük, s ők a leghatalmasabb konkurrenseik. Minden európai kereskedő, ki Sangaiban üzletet akar nyitni, kénytelen khinai üzletvezetőt fölvenni, ez felelős minden veszteség vagy mulasztásért, s ha megszökik, egy érette jótálló társaság üldözteti s fizeti ki az átala elsikkasztott összegeket. Egy angol társaság megkisérlé vasutat épiteni, mely Sangaitól Vuzungig közlekedett, de vállalatával teljesen felsült. Maga a kisajátitás óriási erőfeszitésbe került, mert a khinaiak, kik halottaikat szabadon hagyják szerte heverni, drága pénzen se akartak e «szent» területből engedni, sok esetben még a sodronyfákat is levágták, mivel a koporsókra árnyékot vetettek. De elvégre mégis létrejött a vasut. A khinaiak nagy ünnepélyességet fejtettek ki a megnyitás alkalmával, négy napig ingyen szállitotta a vállalat az utasokat, szóval az öröm határtalan volt. De ekkor előállott a khinai hatóság, elgázoltatásokat, lázadásokat és sok más bajt sorolt elő, s a khinai kormány szükségesnek látta a föllépést; megvette ugyanis a vállalattól a vaspályát s 4 havi forgalom után összeromboltatta ugy, hogy nyoma sem maradt. Gr. Zichy ezután beszélt a khinaiak terjeszkedéséről St.-Franciskoban s a Csöndes Oczeán minden szigetén s azon borzasztó harczról, melyet az

tendenzioso, e perciò anche unilaterale, che trova però la sua scusa nel fervido nazionalismo dell'autore e negli alti intenti suoi, nell'ansia — ben giustificata — per la sorte della cultura magiara e per l'indipendenza della Nazione, ma specialmente nella sincera ammirazione di tutto ciò che il Rinascimento italiano e la latinità seppero creare di bello e di eterno in Ungheria.

Sulla gigantesca figura di questo re geniale e magnifico si sono formate due opinioni diverse: la prima vive fra il popolo, l'altra venne invece lentamente e faticosamente distillata dagli scienziati. Con il suo mirabile istinto, il popolo ungherese giudicò il re tutt'altrimenti e forse anche più sicuramente e più saldamente che non lo fece l'opinione ufficiale e scientifica delle varie epoche. Nelle leggende e negli aneddoti tramandati da generazione in generazione e gelosamente conservati dal popolo, Mattia Corvino ci appare a prima vista un uomo giocondo, uno spirito sublime al quale l'umile popolo magiaro, privo di ogni diritto positovo, si è sentito sempre

amerikai munkás a khinai ellen mindenkor folytat, s azzal zárta be értekezését, hogy végre is el fog érkezni az idő, midőn a khinai s a fehér ember közötti fog törni az élethalál harez, mely valamennyi világrész közös érdeke lesz.

17. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. | BUDAPEST, ÁPRILIS 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5. *Kiadóhivatal:* IV. Egyetem-utcza 4. | Egyes szám ára 40 fillér. | *Előfizetési feltételek:* Egész évre — — 20 korona. Félévre — — — 10 korona. Negyedévre — — 5 korona. | A «*Világkrónikával*» negyedévenként 1 koronával több. | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

GRÓF ZICHY ÁGOST,

AZ ÚJ FŐUDVARNAGY.

Azok között a bécsi udvari méltóságok között, melyek a király közvetlen környezetéhez tartoznak, rég idők óta rendszerint egyet magyar főúrral szoktak betölteni: a főudvarnagyi méltóságot. Ez a méltóság nemcsak afféle sinecura, merőben reprezentáló dísz, mint a hogy távolállók gondolni szokták, hanem hozzáértést és munkát kivánó, felelősséggel járó állás. A főudvarnagy (marsall) hivatala mintegy jogügyi szerve az udvarnak, elébe kerül a királyi család minden jogi természetű és peres ügye s alája van rendelve a marsalli bíróság, a mely az uralkodó család peres ügyeinek eldöntésére van hivatva. A királyi család tagjai ellen ugyanis nem lehet a rendes bíróságok előtt pert indítani, hanem erre a czélra egyedül illetékes bíróságul van szervezve a marsalli bíróság, a mely a főudvarnagyi hivatal hatáskörébe van beillesztve. Ha tehát csak egy magyar ember van is a bécsi udvari főméltóságok között, ennek legalább nagy és fontos hatásköre van s ehhez képest rendszerint olyan főurakat szoktak rá kinevezni, a kik a közélet valamely mezején már bebizonyították rátermettségüket. Eddigelé a nemrég elhúnyt gróf *Cziráky* Béla töltötte be ezt a tisztet, most pedig gróf *Zichy* Ágost valóságos belső titkos tanácsos, volt fiumei kormányzót nevezte ki főudvarnagyává a király.

Gróf *Zichy* Ágost régebben kiváló szereplő tagja volt közéletünknek. 1852-ben született; második fia volt gróf Zichy Ferencz tárnokmesternek. Nagyon alapos képzettséget szerzett, fiatal korában sokat utazott nemcsak Európában, hanem a Keleten is, Khinában, Japánban, Indiában, az Indiai-oczeán szigetein stb. Utazásairól több előadást tartott annak idején a Magyar Földrajzi Társaságban, egyes részleteit pedig külön, könyvalakban is feldolgozta. Ezek az irodalmi művei a tudományos körökben nagy elismerést szereztek, úgy hogy az akkor még fiatal grófot az Akadémia is levelező tagjává választotta. 1878-ban Amerikában tett nagyobb utazást, a melyről szintén könyvet adott ki.

Így alaposan fölkészülve lépett a politikai pályára. A pozsonymegyei szempczi kerület választotta képviselőjévé s a parlamentnek munkás tagja lett, különböző fontosabb bizottságokban buzgón dolgozott, a közoktatási bizottságnak előadója is volt. 1883-ban gróf Szapáry Géza lemondása után a király őt nevezte ki fiumei kormányzónak. Ezt a tisztet előtte, a hetvenes évek elején már bátyja, grof Zichy József is betöltötte. Csaknem tiz évig volt fiumei kormányzó s a kényes és fontos állást általános megelégedésre töltötte be. A király 1886-ban valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki.

1892-ben mondott le a kormányzóságról. Ezóta nem játszott feltünőbb szerepet a politikai életben, képviselői mandátumot sem vállalt, de a főrendiház munkájában buzgó részt vett. A főrendiház részéről több izben tagja volt a delegáczionak is, melynek tengerészeti albizottságában vitt előkelő szerepet.

A közgazdasági és társadalmi életben is élénk részt vett, mint a Magyar Földhitelintézet felügyelő-bizottságának tagja s mint a Stefánia szegény gyermekkórház-egyesület elnöke. Különösen az utóbbi jótékony intézmény köszönhet sokat az ő buzgalmának és támogatásának. A magyar arisztokráczia társadalmi életében általános becsülésben állott mindig s a bécsi társaságokban is jól ismerik rokonszenves alakját. Neje révén, a ki Wimpffen grófnő, rokonságban van az osztrák arisztokráczia nagy részével is.

A királyi kitüntetés, a mely ismét kiszólította a magánéletből s a legelőkelőbb udvari méltóságok egyikére emelte, minden tekintetben rátermett férfiút ért, a ki méltón fogja a bécsi udvarnál képviselni a magyar arisztokráczíát s a hivatalával járó fontos szerepkört is kiválóan fogja betölteni. Nagy családi összeköttetései s széleskörű műveltsége támogatni fogják ebben ép úgy, mint a közélet mindenféle terén szerzett tapasztalata.

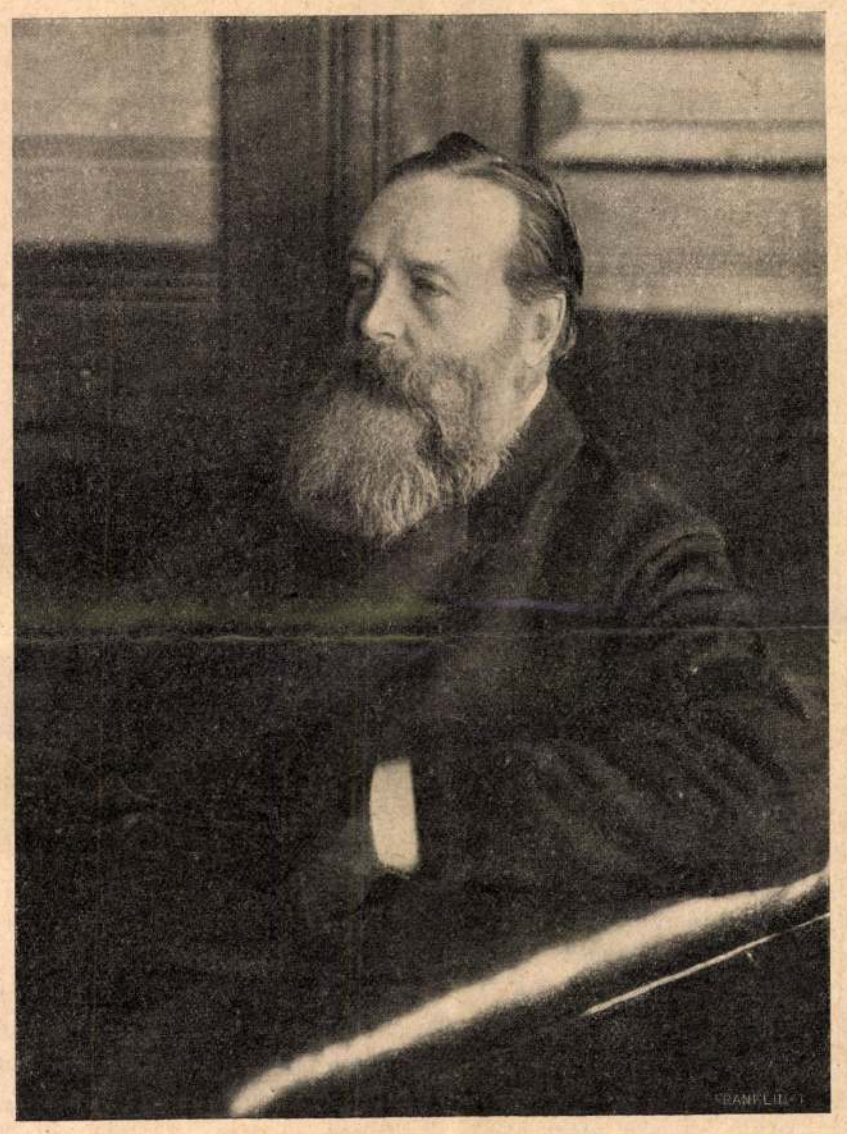

Gárdonyi testvérek fölvétele.

GRÓF ZICHY ÁGOST.

CSAK ÁLOM.

1.

Néha úgy érzem, hogy csak álom...
Most legelőször látlak téged.
A csókodat nem ismerem még,
Nem tudom, hűsít-e vagy éget?

Álom a sok álmatlan éjjel,
A melyben egyedül maradtam
S álom, hogy míg a hajnalt várom,
A szivemben már alkonyat van.

2.

Néha úgy érzem, hogy csak álom...
Csak azt nem tudom: lesz-e reggel?
S ha lesz is tán, hogy ébredek majd,
Mosolygó vagy könnyes szemekkel?

Oly messze jár tőlem az élet,
Sugara, szine ködbe veszve,
Előttem van, vagy már mögöttem?
Én nem tudom, de messze, messze.

Kárpáti Aurél.

ÁPRILIS.

(Prológus egy soha elő nem adandó mesejátékhoz.)

Szép Április, kevély királykisasszony,
Hát elhozott a páva-vont fogat,
S megint végigteríted itt a földön
Virággal hímezett palástodat.
Egyik szemed még harmatkönnyben fürdik
S mint napsugár, kaczag másik szemed:
Egyikkel siratod a boldogságot,
A másikkal már ki is neveted.

Szép Április, kevély királykisasszony,
Szép Április, te, az örök szeszély,
Egy perczre állj meg, állj meg énmellettem
S ma még szent igéretekről mesélj.
Mert Április, te csak az igéret vagy,
Mesélj, igérj ezer bűvös csodát,
Mert nékem szebb a szép, szines igéret,
Mint a való, mely nem igér s nem ád!

Valóság, ó, aranyhéjú gyümölcsöd,
Meghozza majd, tudom, tudom a nyár.
Letépni mégsem én fogom, — s ha jönnék,
Üres lesz ott aranyszín ága már.
Csak a valóság nyújtja a csalódást,
De az igéret, ó, irgalmasabb!
Nem kérek tőled én csak szines álmot
S valósággá ne érlelje a nap.

Minden igéret: édes, örök szépség
És minden szépség: igéret csupán.
Nem is nyujtom kezem ki, csak utánad,
Virággal himzett palástod után.
Hadd olvassam az örök titkok könyvét,
Ragyogjon hát reám csodás szemed,
— Egyikkel siratod a boldogságot,
A másikkal már ki is neveted!

Balla Ignácz.

A BARDÓCZI ZUG KALANDORAI.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta RÁKOSI VIKTOR.

XIII. FEJEZET.

Jean Pierre Clèment naplója.

Nevem Jean Pierre Clèment, születtem Párisban, a Faubourg St. Germainben, Larochefoucauld herczeg palotájában — a házmester lakásában. Az ostoba gólya eltévesztette az ágyat. Ha egy emelettel följebb tett volna le, ma engem egészen máskép hivnának s valamivel úribb rangom és foglalkozásom volna, mint most.

Én ugyanis komornyik vagyok. Az apám házmester volt a fönt említett herczegi család párisi palotájában, a nagyapám pedig kapus ugyanezen főúri család bretagnei kastélyában. Azt lehet tehát mondani, hogy ősrégi portáscsaládból származom. Tele ugyanolyan gőggel és dölyffel, mint a gazdáink. A forradalom nem pusztította el az ő gőgjüket, de a mienket sem. Csak a vagyonukban tett egy kis pusztítást, a mienkben még azt se.

Családunknak nem minden tagja osztotta be ilyen bölcsen az életét. Épen mivel mi herczegi lakájok voltunk, támadt ellenünk a familiában oppositió, mely aztán velünk szemben a forradalomhoz csatlakozott. Nem tagadom, hogy ezek is sokra vitték, mert nagyapámnak egy bátyját, valami kisvárosi kereskedőt, megválasztották a konvent tagjává s mint ilyennek, alkalma nyilt XVI. Lajos halálára szavazni. A mi nem kis dolog ám kérem! S ha a köztársaság maradandó lenne Franczia országban, érne annyit, mint a monarchiában az, hogy ősei a keresztes háborúkban vitézkedtek.

Ennek a konventista üknagybátyámnak szokása volt naplót vezetni s én az ő példáját követem, mikor ezt cselekszem.

Tizenkét éves koromtól kezdve már mint groom, chasseur, lovászgyerek, sőt, mivel csinos és ügyes fiú voltam, mint belső inas is szerepeltem a herczegi háznál, úgy Párisban, mint Bretagneban. Tizenhat éves koromban pedig már rendes szolgálatba léptem. Olyan hires libériába bujtattak, melyet minden gamin ösmert és minden kocsis megsüvegelt Párisban. Ilyen nevezetes család volt a Larochefoucauld herczegeké. Nem csoda, ha még az inasaik is büszkébbek voltak, mint holmi szegény gróf. De pardon uraim és hölgyeim, én túlságosan sokat foglalkozom magammal, holott áttérhetnék életemnek érdekesebb eseményeire, melyek bőven vannak.

Tizennyolcz esztendős koromban megtörtént, hogy gazdám, az öreg Henry herczeg, Bartalov gróffal, az orosz nagykövetség első katonai attaséjával sétakocsikázott a boulognei erdőben. A kocsis mellett én ültem, összefont karokkal, azzal a szoborszerű mozdulatlansággal és büszkeséggel, melyet mindenki irigyelt a gazdámtól és tőlem. Lovaink, két elöregedett orosz trapper, valamitől megbokrosodtak s vad vágtatással robogtak le a tó felé. Az öreg herczeg nem tudott kiugrani s e miatt Bartalov gróf nem hagyta ott. Így mind a kettőjük élete veszedelemben forgott, mert a kocsis nem volt képes megfékezni a sárkányokat. Én az első pillanatban mindjárt leszöktem a kocsiról, két akrobataugrással a lovak előtt termettem, belekapaszkodtam az egyik lónak a kantárába, engedtem magamat hurczoltatni egy darabig, mialatt az állatnak véresre rángattam a száját, mikor aztán lassudni kezdett, olyat rántottam rajta, hogy majdnem leült a földre. Erre a másik is eszére tért, rövid ágaskodás után megállottak. Megnéztem, hogy rendben van-e a hám és a kocsi körül minden, jelentést tettem ő herczegségének, hogy nincs semmi baj, azzal, mintha mi sem történt volna, felültem a bakra s hazamentünk. Bartalov grófnak roppant imponálhatott a dolog, mert a mint otthon leszálltunk, nem ment fel rögtön a herczeggel, hanem lennmaradt és megszólított:

— Te, Jean, volna kedved az én szolgálatomba állni?

— Nagyon szivesen, gróf úr, ha ő herczegsége elereszt.

— Ő herczegsége beleegyezését magamra vállalom. Kapsz nálam tripla fizetést, de meg kell igérned, hogy legalább három esztendeig nem engeded magadat elcsalni tőlem.

Így kerültem én Larochefoucauld herczegtől Bartalov gróf szolgálatába.

Az itt leirt esemény után még mintegy két esztendeig maradtunk Párisban, mely időt arra használtam, hogy a komornyiki tudományban lehetőleg tökéletesitettem magamat, különös gondot fordítva a férfiszépség ápolására, mert tudtam, hogy új állásomban ezzel nagy népszerűségre tehetek szert. Megtanultam Maintenon asszony tizenkét toilett-titkát, melyek közt ott volt a nyári szeplők és a májfoltok kiirtása is, s mindenféle csinosító fogást, a minőt valaha párisi primadonnák kitaláltak. S mondhatom, hogy Bartalov gróf uram nagyon meg volt velem elégedve.

Két év mulva uramat kinevezték dandártábornoknak s az Orosz-Lengyelországban táborozó kozák ezredek második hetmanjának s nekünk ennek következtében haza kellett mennünk. Most már valamivel kalandosabb élet következett, mint az eddigi. Laktunk Szent-Pétervárott, Varsóban s a lublini várkastélyban, mely Bartalov gróf lengyelországi birtokainak középpontja volt. A kozák hetmansággal egyelőre nem járt egyéb dolog, mint egyszer egy hónapban meglátogatni a tábort s szemlét tartani a világ legmarczonábbi ezredei fölött.

Egyszer aztán nagy változás állott be gazdám életében. A lublini vár lett az a pont, mely körül az ő élete forgott. Hogy mondja nagy irónk, Dumas? Keresd az asszonyt. Mert persze ezt a nagy változást asszony idézte elő. No de mondjuk el elejétől a dolgot.

Egy éjjel édesdeden szenderegtem a lublini kastélyban birt lakásom hálószobájában, mikor nagy zajjal betör oda egy kozák káplár, jelenti, hogy urunk megérkezett s rögtön látni óhajt. Ilyetén kivánságai nem voltak szokatlanok előttem, pár percz alatt felöltöztem és gazdám üdvözlésére siettem, a ki lakosztályának nagy szalonjában látható izgatottsággal egymásután hajtogatta fel a tele teáscsészéket. Mélyen meghajtottam magamat előtte s némán vártam parancsait.

— Jean, — szólt a gróf hosszabb szünet után, — hűséges és ügyes inasom voltál mindig, azt hiszem, annak a feladatnak is megfelelsz, a melyet ezentúl fogok rád bízni. A mai naptól kezdve nem én leszek rád nézve az első személy. A lublini kastélyba egy nő érkezett, a kit én teljes szivemből szeretek és a kire úgy fogsz vigyázni, mint a szemed világára. A dolog azért nehéz rád nézve, mert ez a nő nemcsak nem szeret engem, hanem egyenesen ellenségem... Beavatlak mindenbe, Jean, hogy tisztában légy tendőiddel...

Itt a gróf elmondott mindent, a mit Máriáról tudunk. Elrablását, anyjától való elválasztását és az öreg asszony sztrecskói életét.

— Háború felé megyünk, Jean és én nem érek rá a magam dolgaival foglalkozni. Azért téged bízlak meg, hogy legdrágább kincsemre felügyelj. Távollétemben a lublini kastély személyzete neked fog engedelmeskedni s minden parancsomat hozzád fogom intézni. Megértettél?

— Meg, kegyelmes úr.

— A mint a Magyarország ellen való hadüzenet bizonyossá válik, te Máriával és a lublini cselédségemmel előre sietsz s egy felsőmagyarországi csendes városkában telepedtek le, mely sokkal alkalmasabb helynek látszik, mint Orosz-Lengyelország, melynek területét a magunk csapatai is nagyon bizonytalanná teszik. Tudod, hogy megy az orosz főurak közt, minden perczben ki vagyunk téve annak, hogy legjobb pajtásom rajtunk üt s elrabolja Máriát a lublini várból. S ezt mindenki nagy juxnak fogja tekinteni. No hát nekünk Máriát ilyen

Gróf *Keglevich* István 1840-ben Bécsben született, hol tanulmányai végeztével 1857-ben katona lett, de már az olasz háboru után kilépett a katonai szolgálatból. 1861-ben korjegyzője volt a főrendiháznak s 1865-ben képviselőnek választatott, a mikor is az Apponyi-féle pártárnyalathoz tartozott. Csak a miniszterium kinevezéseig volt azonban képviselő, akkor, a konzervativ párt szétrobbanásával, épen a miniszterium kinevzése napján, letette mandátumát s azóta nem volt a képviselőház tagja.

A főrendiházban azonban a gyakrabban látható és olykor föl is szólaló tagok közé tartozik. Ellenzéki állást foglal a kormánynyal szemben, kivált a közgazdasági kérdésekben, — a vegyes házasság kérdésében azonban a kormány mellett nem csak szavazott, de, mint érintők, hatásos beszédet is tartott.

Keglevich István különben nem is számitható a szorosan vett konzervativek, legalább nem az ó-konzervativek sorába. A megyei kérdésben például mindig a legliberálisabb álláspontot foglalja el és sok tekintetben demokrata fölfogást tanusit, nem annyira szavaiban, mint gyakorlati életelveiben. Ordót soha el nem fogadott, a bortermelők szövetkezetének ügyeit oly buzgósággal és pontossággal vezeti, mint valamely lelkiismeretes hivatalnok, gyermekeit oly irányban neveli, hogy tanuljanak s eszök után is boldogulhassanak, — egyik fia Würzburgban chemiai doctoratusra készül, — s átalában a polgári foglalkozásokat nem csak becsüli, de maga is gyakorlatilag üzi.

A VILÁG KEREKE MEG NEM ÁLL.

Mi van nagyobb a széles, nagy világnál,
A mely magába mindent béfogad? . . .
És mily parányi ahhoz egy virágszál,
Mint bérczhez mérve röpke gondolat.
A sziv, — nagy mindenség, — nagyobb tenálad,
Hisz téged az, mint gyűrü átövez,
Hát még ha lángoló szerelme árad,
Azt hinnők róla : örök élte lesz . . . .
S a sziv s szerelme mégis sirba száll :
De a világ kereke meg nem áll.

Oly szép valál bár, mint volt Kleopátra,
Didó, Heléna árnyaid csupán,
Fénysúgarakból úszályt hagyva hátra
Ragyogva lejtő csillagod nyomán :
Tekintetedtől ezrek reszketének,
Sovárgva édes pillantásodat,
Miattad zenge bűvös, bájos ének,
Előtted omla minden hódolat . . .
És rád lehellve a fagyos halál :
Hajh, a világ kereke meg nem áll !

Oly gazdag vagy, hogy Krőzus s Dáriusnak
Minden kincsét egy kézben hordozod,
Királyok, népek mind neked hódolnak,
Holott kamatra pénzöket adod,
Gyémánt-eső hull aranyos telkedre,
Ezüstből verve házad oldala.
De vendég jő, s nem is kér, hogy ereszd be ;
Te kérleled — de nem hajt alkura. . . .
A kincs megoszlik, és te csak valál :
És a világ kereke meg nem áll.

Hannibal-, Xerxes-, Caesar- s Attilának
Népek hozának győzedelmi bért,
Nagy Sándornak s Lajosnak hódolának,
Napoleon szerzett elég babért.
Nyögött a föld, hol sergök elvonúla,
Százezrek vére mosta a mezőt.
S Karthágó, Trója óriási romja
A világ képén hagyott-e redőt ? . . . .
Meg sem döcczenti százezer halál :
Mert a világ kereke meg nem áll.

Humboldt, Guttenberg, Newton és Fausztok !
Plátó, Kolumbus, Szokratesz, Mozárt !
Bár egy öröklét óta már alusztok,
Idő, enyészet néktek meg nem árt :
Homér és Dante, művetekben éltek,
Birván a földet, poklot és eget ;
Mit Archimédes földön kül nem érhet —
A Megváltó kere sztfán lelte meg.
S a legnagyobbak elmulásinál
A világ gyors kereke meg nem áll.

A föld nagy üstje — mint örök pokolnak
Gyilkos kénárja — lángban egyre forr,
A tűz a vizzel benne egybeolvad,
A tájra láva rombolón omol,
S mélyen temetve Pompéj, Herkulánum.
Másutt a tűztől a föld megreped,
És Zsodoma, Gomorra multja álom.
Özönvizet hoz majd egy fergeteg,
S Szeged, Iszkhia viz- s kősirba száll :
De a világ kereke meg nem áll.

JANKAI.

SZÉKELY TÁMAD, SZÉKELY BÁNJA.

Történeti beszély a XVII. századból.

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

Harmadik kancsó bor.

Székely Mózes elkezdett dörmögni, a mit ő suttogásnak gondolt, de a mitől tulajdonkép ideges embert kilelne a hideg.

— Hát tudod no azt a bolond históriát... Rábeszéltek, hogy elvegyem a Geréb András uram özvegyét — ezt a Dorottyát, a ki oda benn horkol; mert nem elég, hogy nappal mindig jár a szája, de éjjel is olyan zajt üt, hogy tábori zajnak vélné az ember. Vén volt, rút is volt; azt mondották, rám hal s megmarad a szép vagyon. Hal a négy fülü ördögöt; napról-napra erősebb a hangja, de még a kara is; még jó, hogy a múltkor, hogy összevesztünk benn, én dugtam az ágy alá: de hogy jövőre nem ő dug-e, azt már nem tudom, mert Dorottya asszonyom a holdnak első fertályában van, én meg az utolsóban; az én erőm fogy, az övé növekedik.

— Ennyi az egész? — fitymálódék Maróthy, — ha kiált, igérj neki arany kösöntyüt, ha birokra akar venni, guggolj le előtte, essék át rajtad.

— Hehehe! Ez aztán jó tanács, — mond Székely oly hahotával, hogy rengett bele a bástya, de aztán hirtelen összehuzta magát, kétségbeesett arczot vágott, a mennyiben ezt a tenger szakállszőrből valaki kivehette; fényes fekete szemei pedig eltüntek a láthatárról.

— Ha csak ennyi volna, — sóhajtja egy nehéz korty után.

— Még több is van? — kérdi Maróthy oly nagyot hörpentve, hogy maga a kancsó is a lenyeletés veszedelmében forgott.

— Hát nem hallottad? Most Rákóczi fiskális direktora, Toldalagi János uram pörrel köt bele az én kedves életpárom jószágába, és jól tudjuk, ezeknek mi szokott a vége lenni: a jószágot elviszi a Patak, a csúf vénasszony itt marad a nyakamon!

— No kenyeres, — kiált Maróthy, — erre ugyan elmondhatod, hogy se pénz, se posztó!

Ezt mondta a szerencsétlen hosszukezü ember s barátja jobb vállára akart ütni, de a mértéket ujból elhibázva, nagy vörös kezével olyan hatalmas sapkát nyomott a kis ember fejére, hogy annak szemei menten elsötétültek és szája levegő után kezdett kapkodni.

Maróthy sietett a kancsóval a csap alá s innen barátja segitségére; elég is volt pár kanálnyi a hideg italból külső használatra, a többit aztán belgyógyászatilag használták fel.

Negyedik kancsó.

— Mondanék én valamit, ha zsindely nem lenne a házon, — mond Maróthy, jó nagyot huzva az öreg kancsóból.

— Ugyan mit, kenyeres?

— Tyhüj, nagy dolog ám ez; nem lehet azt ugy csak egyszerre kiböffenteni, mert még a mondásáért is a fejünkkel játszunk.

— A manóba! Hát akkor ne szóljunk semmit, egye meg az egészet a toportyánféreg; mi pedig igyunk reája egyet.

— De nem addig ám az! — tört ki Maróthyból a virtus, — megérdemli az a dolog a beszédet!

— No megállj hát, — mondja Székely s felállva minden zeget-zugot körülnézett a szobában, még az ablakokon is kitekintett, pedig azok alatt 7 ölnyi mélység tátongott.

— Most már beszélhetsz, kenyeres, ha a falnak füle nincs, azt ugyan senki meg nem hallja.

Maróthy két hegyes vállát és két savószinü szemöldökét egyszerre rántotta fel hegyesre, mint mindannyiszor, ha nagyfontosságu dolgot akart mondani.

— Hát hallod, bajtárs, akár elejét, akár hátulját nézzem a mostani világnak: csak ugy tetszik nekem, mintha ezen a földön kitelt volna a mi esztendőnk.

— No, no, — mordul bele Székely Mózes, — csak mondd magadra czigány!

— Ne haragudj, kenyeres: bizony látom, a te sorod se megy sokkal jobban. Hanem persze ezt ugy értem, hogyha összedugott kézzel várjuk be sorsunkat. Még most csak megvagyunk valahogy: te fő-, én alkirálybiró, s ha nem csurran, cseppen. De már káposztavágáskor restaurácziő lesz ám, és ne legyek én Maróthy György, ha Rákóczi emberei mind a kettőnket ki nem praktikáznak.

— Igaz, már gyüjtik is a feladást ellenünk, — mondja Székely Mózes a keserüség hangján. — De hát mi tévők legyünk?

Maróthy egész hosszuságában felállott és ünnepélyes hangon sipitá:

— Ki vagy te és ki vagyok én?

És e kérdéseket ujra oly szerencsétlen akczióval kisérte, hogy Székelyt öklével épen gyomorszájon találta, hogy az mindkét kezével a gyöngédtelenül érintett helyre kapott és nagy ideig nem tudott szóhoz jutni. Ez azonban Maróthyt legkevésbbé sem feszélyezte.

— Te fejedelmi utód vagy kenyeres, és több mint valószinü, hogy ha apád hosszu életü lett volna, most Erdély trónusán ülnél. Az én őseim pedig hadvezérek és bánok voltak és neveiket vérrel irták be az ország krónikájába.

— Te meg piros borral, haszontalan léhütő, — visitott most egy hang az asszonyi osztály felől, és az ajtó nyilásában iszonyu Meduzafej jelent meg, száz ránczu bodros háló fejkötőben. — Rég tudom, hogy mindig rosszra csábitod az én jó uramat, te éhenkórász, te borszivó lopótök, te hosszukezü koczkajátékos! De ezzel a tiz körmömmel szedem ki a savószemedet, ha még egyszer ide mered hozni a pofádat!

Maróthy ünnepélyes poziturába tette magát, mely abból állott, hogy kutgémhez hasonló hosszu lábait lehetőleg szétvetette egymástól, hosszu karjait csipejére görbitette, mi által csakugyan közel jutott a kenderföldekre fölállitani szokott madárijesztők formájához.

— Hát az anyaszéknek nemes, nemzetes főkirálybirája, egy dicső fejedelemnek törvényes örököse nem tud-e rendet csinálni a saját házában, midőn országos dolgokról foly a tanácskozás?

Ez az interpelláczió érzékenyen érintette Székely Mózes férfias büszkeségét, és keresve

keresvén, mit vágjon kedves élete párjának bekandikáló fejéhez, szemei a kancsón akadtak meg.

Maróthy észrevette ez államcsinyre irányuló szándék t és még idejében hozzákapott a kancsóhoz.

— Nem, kenyeres, azt nem engedem; ez nem volna méltó lovaghoz és fejedelmi utódhoz. Anyám asszonynak igaza van, ne háborgassuk az ő édes álmát, hanem mivelhogy ugyis országos dolgokról beszélünk, mekely Mózes megemberelte magát, betaszitotta a beszédes asszonyságot hálókamrájába, és az ajtóra öreg lakatot vetett.

— Tyhüj, — kiáltá aztán homlokáról a verejtéket törülgetve és előbbi helyét elfoglalva, — ez nehéz munka volt, de már most legalább nyugodtan tanácskozhatunk.

— Azaz hogy muzsikaszó mellett, — mondja Maróthy, félig huzva a kancsót, — de annál jobb, legalább a maga hangjától nem hall a miénkből semmit. Igyál pajtás, erősitsd meg a szived. Azután töltsd meg ujra ezt az edényt és elmondom tervemet.

Légyhajtó (vignette).

Patkányok játéka (vignette).

Tengeri nyul (vázlat).

Apáczák csoportja, Yosai rajza.

Sennin kocsin, régi metszet után.

Kosárkészitő.

Vásárra menő paraszt, Hokkei rajza után.

Fiatal japáni nő.

Japáni nő a tükör előtt, Kiho metszése.

Faálarcz, Joman Démé metszése.

Tengeri nyul, Maratorni rajza.

Lakk-készitő, Hokusai rajza után.

JAPÁNI RAJZOK.

lyekről meg vagyon irva: hogy «mulier taceat in ecclesia»: vonuljunk át a széktanácskozás termébe, — én viszem a kancsót, te hozasd át a hordót.

Sok fergeteg vonult már át az udvarhelyi vár felett, de még olyat soha sem ért meg ember, a milyen Dorottya asszony ajkairól kelt ki; nem hagyott az egy krajczárnyi becsületet Maróthy kopasz fején, utoljára még a nem épen tündérlábakhoz szabott éjjeli papucsok is előrepültek, melyektől Maróthy nagy bajjal tudta megmenteni legféltettebb kincsét, a teli kancsót.

A dolog vége utoljára is az lett, hogy Szé-

A JAPÁNI FESTÉSZETRŐL.

Nem csekély feltünést keltett Európa müvelt közönségénél az a kiállitás, melyet mult év végén Párisban, a rue de Séza nagy termében, Gonse Lajos, a «Gazette des Beaux-Arts» tudós szerkesztője, kizárólag a Párisban található régi japáni művekből rendezett. Minden más franczia vagy külföldi kiállitó, sőt maga a mikádó birodalma is ki volt zárva a kiállitásból, s mindamellett oly nagy számmal gyültek itt össze a japáni festmények és műemlékek, hogy maga a katalogus több mint 500 lapot vett igénybe s minden szakférfiut, magát a kiállitás rendezőjét s a Párisban élő müvelt japániakat is meglepte annak gazdagsága és valódi műbecse. A szajnaparti főváros müvelt lakossága, mely pedig XIV. Lajos kora óta a müvelt világ izlésének csaknem korlátlan irányadója, seregestől tódult a kiállitás megtekintésére, tanulmányok és könyvek özöne jelent meg a japán művészetről s ezek közt *Gonse* Lajosnak a «Japáni művészetről» czimü munkája, mely csakhamar divatczikké lett s ma e szakban első rangu kutforrás. A műiparosok és kereskedők is hódolattal ismerték el a japáni művészet számos előnyeit s pár hét óta Francziaország fővárosában, és később, mint rendesen történni szokott, bizonyosan más helyeken is ismét divatba jő Japán művészetének kultusza.

A hatás titkát különben nagyrészt a tárgy ujdonsága magyarázza meg. Régi képekről s műipari termékekről volt ugyan szó a kiállitásban: azonban e régiségeket nagyrészt ujból kellett fölfedezni. A japániak műipara, sajátságos épitkezése, magas tökélyre emelkedett műkertészete, sőt szinházai is eléggé ismeretesek voltak ugyan, de festészetükről kevesebbet tudtunk.

JÉGTÖRÉS.

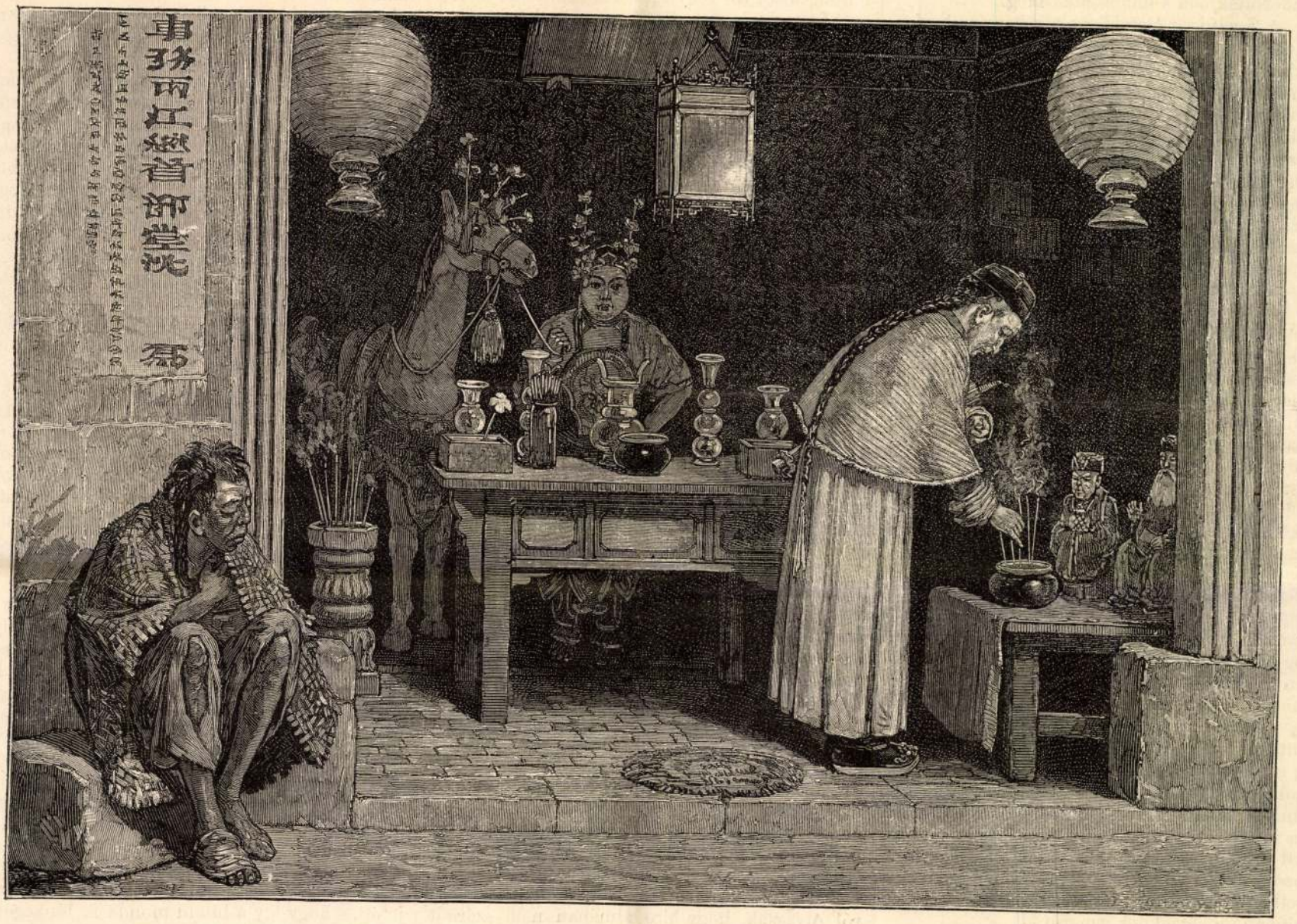

AZ ÖT SZELLEM TEMPLOMÁNAK BELSEJE KANTONBAN.

Reiss, kinek Japánról irt nagy műve kétségkivül a legjelesebb dolgozatok közé tartozik, melyek a «felkelő nap országáról» megjelentek, a japáni festészetről egyátalán nem emlékezik meg; tudós hazánkfia, a jelenlegi fiumei kormányzó, gr. Zichy Ágost, a japáni művészetről tartott s méltán figyelmet ébresztett egyik akadémiai értekezésében is bőven szól a Buddha szobrokról, részletesen emlékezik a törpe fákról és parányi kertekről, de a festészet inkább mellékes dolog különben elég terjedelmes értekezésében. Tulajdonkép maguk a japánok sem tudták még pár évvel ezelőtt, mily becses festészeti kincseik vannak; mohó vágyuk, hogy az európai divatot utánozzák, sok más régi nemzeti jelleg közül a festészetet is elnyomta. A japán művészek ma München, Páris és Róma remekművészeinek titkait tanulmányozzák s csak mióta másfél évvel ezelőtt Tokióban az első kiállitást rendezték régi hazai művekből, kezdenek ismét némileg visszatérni az elhagyott ösvényekre. *Gonse* szellemes ötlete és jeles munkája, melyben, hogy mellékesen ezt is megemlitsük, mintegy 300, részben szines rajz van, e nemzeties mozgalomnak most európai keresztelését is megadta.

A figyelmet keltett kiállitásból s Gonse művének műmellékletei közül mi is bemutatunk nehányat olvasóinknak, hogy e régi dolgokról s átalában a japánok művészetéről fogalmat nyujtsunk. Képeink aláirásai eléggé megmagyarázzák a tárgyakat, melyeket e képek ábrázolnak; mind megannyi az életből van véve s az egyetlen mythologiai vonatkozásu tárgy, mely Sennint, e vigyorgó arczu, nagy, szőrös szakállu démont ábrázolja, szintén a mai élet ábrázolásával van összeköttetésben. Nem tagadjuk ugyan, hogy e kiválogatás bizonyos tekintetben egyoldalu, a japániak festészete régen is foglalkozott transzczendentális dolgokkal s különösen a sárkányfej s egy sajátságos tollazatu madár igen gyakran fordul elő náluk. De nem is emlitve, hogy e mythologiai jellegü alakokkal már Zichy Ágost gróf fennemlitett műve eléggé megismertette olvasó közönségünket, a jelen kiválogatásnál szándékosan is mellőztük ezeket, mivel már ma is világosan kimutatható, hogy ez alakok nem az eredeti japán művészi alkotás eredményei, hanem a Buddha vallás képzeleti tárgyainak nagy tömegével együtt Khinából vándoroltak oda s honosodtak meg.

A japáni, ez életvidor s tevékeny emberfaj, művészetében is megtartotta realizmusát s azzal egybekötött humorát. A khinai és indiai, különben kétségkivül szintén rendkivül becses művészeti irányban a fantázia túlnyomó ereje uralkodik s a japánit épen annak józansága, a természet részleteinek gondos megfigyelése s az egész alkotáson átömlő egészséges humor jellemzi. Ép ezért áll közelebb a mi fogalmainkhoz. Az a magasztos jellemvonás, melyet a renaissance s különösen az olasz quinquecento honositott meg, hiányzik ugyan náluk s műveik első tekintetre idegenszerüeknek látszanak, de ha közelebbről tekintjük őket, lehetetlen meg nem szeretnünk s el nem ismernünk magas fejlődésüket. Olyforma helyet foglalnak el e művek a művészet-történelemben, mint az ó-német iskola, a Dürerek, Kranachok és Holbeinok művei, sőt bizonyos tekintetben még felettök is állanak. Nézzük meg például figyelmesen *Maratorni* sötét, tömzsi alaku nyulját, vagy a lakkkészitő parasztot *Hokusai*-tól, mennyi természeti hűség, mennyi genialitás van e dolgozatokban. *Hokkai* rajza, a piaczra menő paraszt, kinek arczát széles, forditott tálalaku kalapja miatt látni sem lehet, oly műalkotás, melyet jelenkori nagy művészek sem szégyenelhetnének magukénak vallani. Nincs e rajzok között egyetlen egy sem, melyről rögtön ne láthatnók, hogy az élet után készült s nincs egy sem, melyben az egészséges és nemes értelemben vett humor kifejezését ne szemlélnők. Mintha a régi japán festők már valódi akadémiákon tanultak volna, hol figyelmeztették őket, hogy ne a szemük előtt levő tárgyakat, hanem az azokban rejlő életet igyekezzenek visszatükröztetni. Mindenik az élet nyilvánulását lesi meg. Ha mozdulatlan is alakjuk, élni látszik s e látszat ábrázolása még a tökéletlen technikai eszközök daczára is oly sikerült, hogy nem egy esetben kénytelenek vagyunk a japáni festőket valóban művészeknek ismerni el.

Képeink aláirásánál, a hol lehetett, a művészek neveit is kitüntettük. Ma még egészen idegen hangzásu s ismeretlen nevek ezek. De lehetséges, hogy a közel jövőben gyakrabban fogják emlegetni. Hokuzaït, egy a mult században élt japán festőt, kinek kora társadalmi életéből vett ábrázolásai a képek tárgyánál fogva is leginkább megragadták a párisiak figyelmét, a franczia salonokban és hirlapokban már is gyakrabban emlegetik s divattá vált, hogy főbb műveiről is csak ugy szóljanak, mint a hogy a korunk műkereskedői által városból városba hordott nagy műalkotásokról beszélni szoktak. Lehet, sőt nagyon valószinü, hogy a divat nem fog sokáig tartani, de a japáni művészet elismertetése nemcsak a divat dolga volt, hanem valódi műtörténelmi esemény s az eddig ismeretlen japáni művészek most feltámadva, állandó helyet kérnek és nyernek is azokban a művekben, melyek az emberiség kulturális haladásának nyomait jelzik, tekintet nélkül a fajra és a zonára.

AZ EMBERISÉG ŐSLAKHELYE.

A mint egy jövendő élet boldogságáról és reményeiről minden népnél találunk bizonyos hitkört, mely őket a napi élet sanyaruságai közt vigasztalja és egy jobb, eszményi léttel kecsegteti, ugy egy letünt aranykor hagyományairól is mindeniknél élnek vallásos és mythikus képzetek, melyek az emberiség idylli állapotait festik egy régibb, mesés korban. Különösen a kelet népeinél, az árjáknál, szemitáknál és turániaknál találunk hasonló eszméket kifejlődve. És meglepő, hogy mind e különböző néphagyományok gyakran oly felötlő hasonlatosságokat mutatnak egymáshoz, hogy szinte kénytelenek vagyunk föltenni, miképen mondák mindannyian egy közös forrásból vették eredetöket, mely a nyelvek és népek egységére mutat egy távoli multban, vagy pedig legalább is oly sürü és élénk érintkezés kellett hogy fennálljon emez ősidőkben Ázsia különböző népei között, mely még a vallásos hiedelmek világában is érintkező pontokat eredményezett.

Az elmult és a jövő paradicsomról szóló mondák azonban annyiban már eleve eltérnek egymástól, hogy mig ezek csak merőben a költői fantázia szüleményei a halhatatlanság meggyökerezett hitére támaszkodva, addig amazoknak mindig bizonyos tényleges, bár elmosódó történeti hátterük is van. Szájhagyományok, melyeket apáról-fiura adnak s melyek az emberi lélek benső és örök ösztönéhez képest mindig egy letünt jobb korról regélnek, mikor még az ősök más és szebb, termékenyebb és költőibb vidéken laktak. Nem egyéb ez, mint a népvándorlás megannyi történeti emléke, élő átöröklése azon tudatnak, hogy minden nép valamely távoli vidékről vándorolt be oda, hol jelenleg él.

A genezisnek ótestamentomi legendáját mindenki ösmeri, hogyan teremtett isten egy édenkertet, s mint helyezte belé Ádámot, és az élet meg a tudás két fáját, melyek közül megtiltotta, hogy emehhez nyuljon. De Ádám Éva ösztönzésére figyelmen kivül hagyta isten parancsát, beleharapott a tudás fájának gyümölcsébe, a mire aztán Jehova kiüzte őt a paradicsomból, hogy homloka izzadságával mivelje a földet. A paradicsom bejárata elé pedig két lángoló kardu kherubot állitott. A zsidók szintén távol keleten keresték elvesztett paradicsomukat s ugy képzelték azt, mint termékeny talaju s hatalmas folyókkal átszelt pompás kertet.

A zsidókon kivül egy keleti népnél sem tartotta fenn magát oly hiven a paradicsomi lakhelyről szóló monda, mint az irániaknál, kiknek idevonatkozó fogalmait összehasonlitás alapjául vehetjük fel a többi szomszéd népek legendái közt. Közép-Ázsia fenlapályain, a Himalája, Karakorum, Küenlün, Hindukus hegyláncok hatalmas elágazásai közepette, fekszik a Pamir, vagy mint az ott tanyázó nomád kirgizek nevezik, a Bam-i-dunya — a világ fedele. Ennek verőfényes magaslatain és mély torkolatai közt kellett hogy feküdjék az iráni hagyományok szerint az Ariana vaidzsa nevü nép őshazája, és ama boldog édeni hon, melynek hőse, *Jima* (sugárzó) regés király, még ma is Dsemsid név alatt ismeretes a perzsa regékben. Ha az Avesta egyik dalában erről a királyról olvassuk, hogy birodalmában nem száradt ki soha a viz, nem fogyott ki soha az étel, hogy nem volt sem hideg, sem meleg, sem aggkor, sem halál, kinek ne jutnának eszébe rögtön Ovidius és Hesiodus festései az aranykorszakról, midőn az emberek is még, az istenekhez hasonlóan, gond és kin nélkül éltek?

Jima birodalma az Ariana vaidzsa, melyet az áldott Datja, Samarkand és Bokhara folyója szel át, és a szent Ardvi, az Oxus öntöz. Itt jelent meg az istenek királya, Ormuzd, Jima előtt, és mint Jehova Noénak, neki is tudtul adta az özönviz bekövetkezését, mely a bűnös emberiséget el fogja söpörni a föld szinéről. Hanem Jima nemsokára megkedvelte a hazugságot s igy elfordult istentől, mire aztán ő is elvesztette minden fényét, hatalmát és boldogságát s az iráni emberiség kénytelen volt odahagyni Ariana vaidzsát s nyugatibb vidékekre költözni.

Jima birodalma a magas Hara hegység legkinyulóbb csucsán, a Hukarján feküdt. Hara elnevezés alatt a Zend-Aveszta az egész keleti hegységet érti, s a Hukarjából ered az irániak szent folyója, az Ardvi, vagy Oxus. Mivel pedig e folyó a Pamir tavaiból veszi eredetét, tehát a Hukarja alatt csak a Pamir érthető. A Harán Mithrának, a napistennek is pompás oszlopos palotája van, hol nincs se hideg, se hőség, sem nyomor, sem betegség, sem halál, sem öregség. E felfogás magyarázatához elég alapot szolgáltat annak tudása, hogy az Ardvi forrásánál az iráni monda szerint egy csodatévő fa, a fehér Hauma terem, mely halhatlanná teszi az embert s ép azért ültették az istenek e megközelithetlen vidékekre. Van egy más növény is itt, a «mindenség magja», mely minden növénynek csiráját magában hordja, s ha tavaszszal meleg eső hull alá, mindezt magával sodorja és buja, zöld tenyészetté fejti ki.

Felötlő a hasonlatosság tehát a héber és az iráni monda közt. Mindkettő az emberiség ártatlanságával hozza kapcsolatba a paradicsomi állapotot, mindkettőben a bűn változtatja meg az előbbi helyzetet, mindkettő keletre teszi az emberiség őslakhelyét, mindkettőbe az élet fája játsza a főszerepet s ha az irániak paradicsomjokat az Oxus, mint leghatalmasabb folyójuk forrásainál keresik, ugy ez eszünkbe juttatja a biblia megfelő helyét a Gihon, Pison, Hiddekel és Frát négy nagy folyójáról, melyek az éden kertjében támadnak s minden földet körül folynak. Csakhogy az irániak, mint a kelethez közelebb lakó nép, világosabb fogalmakkal birnak azokról az állapotokról, melyek a szemitáknál már alaktalanul mosódnak el.

De Elő-Ázsiának még egy harmadik nagy népcsoportja, a turáni is, valószinüleg szintén ama közös forrásból meritette az elvesztett paradicsomról szóló mondáit, mint az árja és a szemita. Az Amu és Sir tájékain nomád módra élő törökök közt szintén oly monda van forgalomban, mely az emberiség bölcsőjét ugyanazon hegycsoport vidékére teszi, hol az Ariana vaidzsa feküdt, itt éltek égig nyuló hegyek közt, a Thiansán völgyében, s a hegyek tele voltak drága érczekkel, de egy hatalmas tüz megolvasztotta azokat, s utat nyitott a hegyfalakon át, melyen aztán a nép ki, nyugatra, vándorolt.

Hogy a paradicsom-monda az Indus és Ganges partjainál minő alakot öltött, azt a hinduk mondaköréből tanulhatjuk meg. Ha az irániaknál Jima, ezeknél viszont Jama volt az emberiség törzsatyja, azzal a különbséggel, hogy benne nemcsak az elvesztett boldogságról való hagyomány, hanem a jövő életben vetett hit is meg van testesitve. Leszállt a halál nagy, ismeretlen birodalmába, de oda őt mindenki követni fogja, hogy vele örökkön tartó, zavartalan boldogságot élvezzen.

Figyelemreméltó különbség itt még az is, hogy a hinduk a földi paradicsom székhelyét többé már nem keleten, hanem északon keresik. De ezzel is csak a nyugatázsiai népek hagyományait erősitik meg, mert az, a mi ezeknek keletre, nekik északra esik. Itt emelkedett szerintök Meru, az istenek hegye, Brahma városával, honnan a bibliai négy folyamnak megfelelőleg szintén négy folyó özönlik alá a világ mindanégy tája felé. Továbbá a Meru mögött foly a Rasa, a folyók anyja. Partjain terül el Uttarakurus tartománya, hol az első emberek boldogan és bűn nélkül éltek. Bizonyos, hogy a Rasa név is vagy a Jaxartest vagy az Oxust jelöli, s hogy igy a hindu monda is lényegében csak az árja népek hagyományait támogatja. Mindent összevéve tehát, a Sir és Pama vidéke, a

47-ik szám 1883. BUDAPEST, NOVEMBER 25. XXX. évfolyam.

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre 6 «. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre 4 «. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre 3 «. Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

GRÓF ZICHY ÁGOST.

Fiume közjogi helyzete teljesen tiszta a törvénytár szerint, a «corpus separatum sacræ coronæ» minden kétségen kivül Magyarországhoz tartozik. A történelem folyamán azonban sok oly dolog történt, a mi fölötte kedvezett zavart fogalmak és másfelől is támasztani megkisérlett aspirációk keletkezésének, ugy hogy Fiume közjogi helyzetéről egész irodalom keletkezett. A magyar fölfogás nem távozott el a tiszta, törvényes alapról, mely Fiumét a magyar korona külön testének mondja ki; de Fiume közigazgatási viszonyának rendezése felől mégis tárgyalások váltak szükségessé, melyek Magyar-, Horvátország és Fiume között egy kompromisszumra vezettek s annak alapján provizórium alkottatott, mely szerint Fiume, a város, tartozzék közvetlen Magyarországhoz a közös ügyekben, s legyen a magyar országgyülésen közvetlenül képviselve, a nem közös ügyekben pedig legyen autonom, mint Horvátország; a megye pedig kebeleztessék be Horvátországba s csak ennek kapcsán tartozzék Magyarországhoz. Hogy e megoldás nem kielégitő, az ideiglenes minőségéből is kiderül. A Magyar- és Horvátország, valamint Fiume részéről a végleges rendezés czéljából kiküldött regnikoláris bizottságnak azonban a mai napig sem sikerült valami definitivumot állitani a provizórium helyére.

Magyarországnak Fiuméval a közvetlen kapcsot megőrizni életkérdés. Fiume az egyetlen kapu, melyen keresztül a magyar kereskedés a világpiaczokra más országok érintése nélkül juthat el. E nélkül minden irányban feszélyezve volnánk azon államok kereskedelmi és tariffapolitikája által, melyeken keresztül közlekedni jennénk kénytelenek. Fiumét tehát, mint utolsó maradványát szép tengerpartunknak, féltenünk kell, mint a szemünk fényét s ápolnunk ama kötelékeket, melyek hozzánk füzik, még áldozatokkal is, nehogy elszakittassék tőlünk, mint elszakittatott a Littorale s még korábban dalmát tengerparti kikötő városok.

E kötelékek ereje nagy részben Fiume magatartásától függ, mely eddigelé az anyaország iránti hűség és ragaszkodás tekintetében nem adott alkalmat kifogásra. Tudjuk, hogy ezt leginkább annak köszönhetjük, hogy a fiumeiek elég okos emberek jól fölfogni a saját érdekeiket s méltányolni az áldozatokat, melyeket Magyarország hoz Fiume fölvirágoztatására. De azért, daczára a fiumei államgymnáziumban a magyar nyelv kötelező tanitása körül közelebb fölmerült surlódásoknak, el kell ismernünk, hogy a fiumeiek loyális magatartásának az anyagi érdekeken kivül más nemesebb motivumai is vannak, melyek hazafias érzületét a horvát és olasz irredentista áramlatok közepette is fényesen dokumentálják.

E hazafias szellem emelésére sokat tehet, a ki Fiume kormányzói székének betöltésére kiszemeltetik. Ifjabb gr. Zichy József, ki 1870-ben lett Fiume kormányzója és utódja, gr. Szapáry Géza, igen alkalmas egyéniségek voltak Fiumében a társadalmi téren is ápolni a magyarok iránti rokonszenvet.

S most, hogy az utóbbi visszavonul, egy nem kevésbbé rokonszenves férfiura van bizva, hogy e fontos állomáson a nem könnyü missziót hasonló, sőt ha lehet, még fokozottabb szerencsével töltse be.

A kormányzónak kinevezett gróf *Zichy Ágost* testvéröcscse ifj. gróf *Zichy* Józsefnek, ki Szapáry Géza előtt szintén Fiume kormányzója volt, s a ki itt már jó hangzásuvá tudta tenni a Zichy nevet. Még egészen fiatal ember, de komoly törekvésü, széles ismeretkörü és

Ellinger fényképe után.

GRÓF ZICHY ÁGOST.

kitartó szorgalmu, mint ifjabb főuri nemzedékünkben rajta kivül igen kevés. Fia gróf Zichy Ferencznek, a volt konstantinápolyi nagykövetnek. Bécsben és Budapesten végezte jogi tanulmányait. Már kora fiatalságában nagy előszeretettel fordult a tudományokhoz. Egyetemi tanulmányai végeztével jogtudori szigorlatot tett és jogtudorrá avattatott. Tanulmányaiban kiváló hajlammal viseltetett a földrajz és népisme iránt, melyek gyakorlati tanulmányozása czéljából nagy és érdekes utazásokat tett. Bejárta nemcsak a művelt nyugat országait, hanem a föld kerekségének olyan pontjait is, melyeknek meglátogatása nemcsak főuri passzió, hanem a tudásvágy kielégitésének körébe vág. 1875-ben bátyjával, József gróffal, közel egy évi utazást tett a távol keleten. Novemberben indult el Európából s csak a következő nyár végén tért haza. Ezen utazásában járt az Indiai-oczeán szigetein, a német-alföldi gyarmatokon, Sziamban, Dél- és Közép-Khinában s 1876. évi áprilban Sanghaiból Japánba utazott. Innen három havi időzés után visszatért Sanghaiba s Pekingen át a nagy mongol sivatagba utazott. Az orosz nehéz postával, teve-karaván nal folytatta utját a sivatagon át, melyben megismerkedett annak titkaival, a nomád élettel. Urgából Szibérián át tért vissza hazájába.

Ez utazása alatt szerzett tapasztalatai által emberismerete gazdagodott, látköre szélesedett. Utazási élményeit és észleleteit a magyar földrajzi társaságban tartott fölolvasásaival tette ismertekké s azonkivül egyes fejezeteit önállóan is feldolgozta. Igy irt külön művet Japánról, a Buro-Budorról, Jávának ezen csodás épületéről, melyet a legközelebbi földrengés tönkre tett. A japáni művészetről irott tanulmányát a «Vasárnapi Ujság» is tüzetesben ismertette (1880. évi 17. számában). Tudományos működésének elismeréseül a tudományos akadémia tagjának választotta.

1878-ban nagy utazást tett Amerikában s erről is a magyar földrajzi társulat ülésén tartott érdekes és tanulságos előadást. «Dominion of Canada» czimü műve nemcsak éles megfigyelő tehetségének, hanem kiváló irói képességének is bizonyitéka.

A fiatal főur, mint a szempczi kerület képviselője, a házban is tevékeny működést fejtett ki s annak pénz- és közoktatásügyi bizottságában több éven át teljesitett hasznos szolgálatot. A közoktatásügygyel behatóan foglalkozott és e téren mint *előadó* szerepelt. Tagja volt a delegácziónak is, s mint ilyen a *tengerészeti költségvetés* előadójává választatott. A társas élet üdvös és közhasznu mozgalmaiban szintén élénken vesz részt, érdeklődik a humanisztikus intézmények iránt s a többi közt buzgó elnöke a budapesti Stefánia-gyermekkórház egyesületnek.

Zichy Ágost gróf neje szül. Wimpffen grófnő, Sina báró unokája. A grófnő, ki férjéhez hasonlóan a tudományok és művészetek iránt kiváló érdeklődéssel és érzékkel viseltetik, bizonyára vonzó jelensége lesz a fiumei társaséletnek.

Az uj kormányzóra Fiumében nevezetes föladatok megoldása vár. A közgazdasági és tengerészeti fejlődés uj meg uj követelményekkel fog lépni eléje. A gazdasági hatalom méltó politikai tekintélyt követel. A megkezdett művet folytatni kell tapintatosan, de erélylyel, lépésről-lépésre és nemcsak a világkereskedelem felé, hanem a tengerszéleken is, a hol Magyarországnak még mindig fönnáll a küldetése. A Quarneróban általános a magyarok iránti rokonszenv. Zeng, Porto Re, Buccari a magyar kormányhoz folyamodtak, hogy mint Fiume felé kinyujtotta, ő feléjök is nyujtsa ki támogató kezét. A horvát autonomia telhetetlensége elnyomta a horvát kikötőket, mig a magyar Fiume fölvirult. Az élő példa vonz és hódit.

A fiatal, lelkes, képzett főur bizonyosan föl fogja ismerni föladatának komoly voltát s valamint eddig is a szigoru lelkiismeretesség és pontosság jellemzé mindenben, a mit magára vállalt, ugy most is, meg vagyunk győződve, egészen uj hivatásának fogja szentelni nem közönséges erejét s minden túlzástól és szenvedhetetlen chauvinizmustól menten lesz ápolója Fiume érdekeinek mindenütt és Magyarország érdekeinek Fiuméban.

IFJUKORI ÉVEIM.

Irta **VÁMBÉRY ÁRMIN.**

II.

Első utazásom.

Ki irhatja le egy alig huszonkét éves ifju érzéseit, kit eddig került a szerencse s egyszerre közel látja magát legforróbb vágyai czélpontjához, zsebében tizenöt o. é. forinttal, s azon a ponton, hogy bizonytalansággal teljes életet kezdjen, távol vidéken, idegen nép között, mely vad és miveletlen, s csak most kezd szorosabb ismeretségbe lépni a nyugati nemzetekkel? Lelkem fölváltva lebegett remény és félelem, kiváncsiság és aggodalom között. Senki sem kisért ki a kikötőig, hogy távozni lásson, senki sem várt ott reám, sem egy baráti kéz melege, sem az anya szerető csókja nem üdvözölt az uton, melyre indulandó valék.

Igy hát elég okom volt csüggetegnek lenni, s nem is tudtam egészen leküzdeni ez érzést. Hanem alig jöttem ki a fedélzetre, s vegyültem el a nép közt, mely egész nemzeti kaleidoszkópot mutatott, a minőt mindig találhat az ember egy al-dunai uton, s alig nyilott alkalmam szerb, olasz, török és más nyelvü társalgásokba bocsátkozni, a minőkről eddig csak elméleti fogalmaim voltak, midőn előbbi kedvetlenségemnek minden nyoma fokozatosan tünt el.

Most már elememben voltam. Vegyük ehhez, hogy csakhamar általános csodálkozás tárgyává levék, a különböző nyelveken való, folyékony társalgásomért, minthogy a tömeg mindig bizonyos tisztelettel környékezi a több nyelven beszélőket. Gyürüt formáltak körülem, igyekezve kitudni nemzetségemet és nagyon kételkedve fogadták azt a kijelentésemet, hogy soha sem voltam külföldön.

Engem természetesen nagyon mulattatott a bámész tömeg, de igyekeztem komolyabb előnyökre fölhasználni a jóakaratnak azon nyilatkozatait, melyekkel utitársaim elhalmoztak, mert mikor ebédre becsöngettek s én jobbnak láttam zavart szerénység kifejezésével hátramaradni a födélzeten, Merkurnak nehány lelkes tanitványa nem késett észrevenni az ugynevezett csoda-fiut s kifizetni ebédjét.

Ilyen jóakaratu gyomor-patronusok nélkül éhen veszhettem volna a hajó-konyha tőszomszédságában is, melynek személyzete nagyobb részt olaszokból állott. Petrarcának vagy Tassónak nehány stanzája elég volt arra, hogy fölhivja a *cuoco* (szakács) figyelmét. Következett egy tiszta toskánai nyelvjárásban megkezdett társalgás, s a vége egy jó tele tál makaroni vagy risotto volt, egy darab főtt vagy sült hus kiséretében. «Mille grazie, signore!» («Ezer köszönet, uram!») azt jelentette, hogy este ujra el fogok jönni, a szivesség folytatását kérni. A jó olasz félrecsapta vászonsipkáját, felkaczagott s feleletével: «Jöjjön bármikor», azt látszék bizonyitni, hogy nyelvészeti kisérleteim nem hullottak terméketlen talajra.

Állandó jó kedélyem, szerencsés természetem sokat segitettek zavaraimban s nyelvemmel együtt sok oly dolgot kivivtak számomra, a mi másoknak nem sikerült volna. Ily módon értem Galaczba, egy már akkor is, de azóta még inkább nyomorult és piszkos fészekbe. Aldunai utam alatt a jobboldali part török városaival és lakosaival egészen igénybe vette figyelmemet. Minden turbános, hosszu szakállas utas, ki csak a hajóra lépett, megannyi uj és érdekes lapjául szolgált külön tanulmányaimnak s egyszersmind tárgyául a mulattató gyönyörködésnek.

Mikor a nap lenyugodott s az igazhivő leült vagy inkább letérdelt imádkozni, az ily alkalmaknál szokásos helyzetben, szemeim minden mozdulatát lázas figyelemmel s fennakadt lélekzettel kisérték; megügyeltem még ajkai mozgását is, a mint a még előtte is érthetetlen szavakat kiejtették, s csak akkor lélekzettem ujra szabadon, mikor ő is elvégezte.

Ily határozottan kifejezett érdeklődésem nem kerülhette ki a túlbuzgó muszulmán figyelmét sem. A magyar menekültek idejét éltük. Több száz honfitársamról hire járt, hogy áttértek az iszlamra. Kinn azt a néphiedelmet adták szájról-szájra, hogy az egész magyar nemzet Mohammedet akarja elismerni prófétájának, s valahányszor mohammedán találkozott a madzsarlival (t. i. magyar), mindannyiszor a hittérités buzgalma dagasztotta keblét.

Ilyen érdeklődés, és pedig jóindulatu, sugallhatta a barátságnak azon jeleit, melyekkel galaczi utam alatt viddini, ruscsuki és szilisztriai törökök elhalmoztak. Lehet, hogy csalódtam e föltevéseimben s ép ugy megeshetett, hogy rokonszenvöket az a mély nemzeti lelkesedés ébresztette fel, mely akkortájt az orosz által leigázott magyarok javára az egész ottomán birodalomban mindenütt nyilatkozott. Bizonyos az, hogy a dolgok ily állása mindenesetre kitünő hasznomra vált, nemcsak ez utam, de az egész törökországi tartózkodásom alatt.

Kiváncsiság vonzott utitársaim, e fél-ázsiai törökök felé, s épen ők voltak, a kik először bevezettek a Kelet világába. Nem szükség mondanom, hogy miután egy-két napig érintkeztem velök, olyannyira tökéletesitettem magam a török nyelvben, hogy Galaczon már képes voltam tolmácsul szolgálni egy hazámfiánál.

A keleti, és mondhatom a mohammedán elem, határozottan túlsulyban volt azon utiközt, kiknek társaságában Galaczból Konstantinápolyba mentem. Az olvasó nem fog csodálkozni azon, hogy én a hajón a legolcsóbb helyet, tudniillik a födélzetet választottam, s hogy még e helyért is csak féldijt fizettem. Oda állitottam sovány podgyászomat a törökök málhái mellé, kik a többiektől külön ültek, s nagyobb részök épen Mekkába zarándokolt, s türelmetlenül tekintgettem ki, hogy egy darabkáját meglássam a rég óhajtott tengernek, melyet soha sem láttam előbb.

Azt, a ki első benyomásait a tengerről Byron tengeri jeleneteinek, Camoens Luziadjának, vagy Tegnér Fritjof-mondájának olvasásából meritette, nem közönséges érzés fogja meglepni, ha életében először találja magát a határtalan vizfelületen, s különösen a Fekete-tengeren, a mint végig siklik kebelén s hullámai megcsapdossák.

Egy órai távolságra a Szulina torkolatától ábrándozva merengtem el a tenger lesujtó nagyságán, s csöppet sem zavartak a környezetemben tengeri betegségben szenvedők által hallatott kegyetlen nyögések s mély torokhangok.

Poseidon atya nem tett kárt egészségemben, sőt inkább szokatlan étvágy felől volt okom panaszkodni, az esték rendkivüli hűvössége is, épen április havában voltunk, sokkal inkább lehütötte véremet, semmint kivánatos volt. Kezdett a hideg gyötörni, daczára a fölösleges takarónak, melyet egy török gondoskodása bocsátott rendelkezésemre, s miután sokáig szegeztem a fényes, csillagos égboltra szemeimet, végre elaludtam.

Éjfél felé mennydörgés és villámczikázás rázott fel hirtelen és durván álmaimból. Egész nap zivatarra vágytam, s ime vágyam ez éjjel oly mértékben teljesült, mely tökéletesen kielégithette regényes hajlamaimat.

Hogy dobogott szivem, látva a hajót fel és alá tánczolni a tornyosodó, hegymagasságu hullámokon, mint szökdécselő gazellát! A rudak ropogása, a szél üvöltése, elvegyülve az utasok kétségbeesett jajkiáltásaival s Allah szünetlen segélyre hivásával, mely mindenfelől fölhangzott, nem gátolhatta meg, hogy bizonyos költőiség szempontjából ne tekintsem e máskülönben elég mindennapi jelenetet. Csak akkor hagytam el helyemet, mikor már áthültem a hűvös esőn.

Fölkeltem és sétálva igyekeztem magam fölmelegiteni, de a kinyujtott lábak, uti podgyászok, csomagok, fegyverek és turbánok khaosza, mely a padozaton elterült, lehetetlenné tette a járkálást. Epedve néztem a fedélzettel szomszédos nyilt térre, mely az első osztályon

Zichy Béláné
grófné

Lásd
Müvészi Ipar
1906. 109. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Židny Bělané grofne

l

Mův. Kronika

1904. 9. n. 10. l.

NÁDOSY TESTVÉREK UTÓDA

STORER VIKTOR

BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 34. SZÁM. (KLOTILD-PALOTA)

Alapittatott: 1824.

M. kir. postatakarékpénztári csekkszámla 24582.

Telefon: Aut. 86-2-62.

Nagyon kérem

Dr. Szentiványi Gy

1933 jan. 1 egyenleg

20 fizetés

aug. 3 "

Zichy Caroline

Szent Ferenc, szinezett toll

Mű- és Régiségkereskedelmi Váll. II.Művészeti aukció. Bp. 1948. 21 l.

TREBELLI-BETTINI ZÉLIA.

mit mond a világ rólam, becsületben megvénhedett, tisztességes nőről, ha én gyermekemet oly nők társaságába adom, kik — engedelmet kérek — nem is az uri rendből valók.

— Bámulok ilyet hallani — mondá Vida ur csakugyan bámulva. — Sőt ellenkezőleg, asszonyom. Én elsorolhatom mind azokat az asszonyságokat, a kik társaságunkban vannak. Azok igen tiszteletre méltó, derék családoknak a gyermekei, valamint a férfiak is azok, s a világban szép állást foglalnak el. Ime itt van *Rehákné* ifiasszony, ügyvédnek a neje; itt van *Simény* Borbála leányasszony, ügyvédnek a leánya; *Lefeber* Terézia *Murányiné*, egy franczia politikai menekültnek a leánya, férje Murányi pedig Erdélyben asszeszsor. Mind elő tudnám sorolni őket s mondhatom, hogy egy sincs köztök, se nők, se férfiak között, ki ne származnék tisztességes házból. Biztositom, asszonyom, hogy gyermeke minden tekintetben tisztes személyek között fog helyet foglalni.

Anyám egykissé megnyugodni látszott.

— De hát hol van az én jövendő kis színésznőm, ki iránt én oly szép reményeket táplálok, ki Nagy ur biztositásai után oly szépen, fejlett hangon tud énekelni? — kérdé Vida ur s körültekintett a szobában, hol én a Fánni háta mögé huzódva, remegve vártam a végitéletet.

— Ott áll — mondja anyám kicsinylőleg intve felém — mondom, uram, hogy nem lesz arra való. Énekelni is csak annyit tud, mint a mennyit az ember a háznál szokott a maga mulatságára.

— Jaj, azt majd megtanulják! — mondá Vida ur felém fordulva — hát ez a parányi félénk gyermek az? — s igen nagyon megméregetett a szemeivel. — „No, gondolám magamban, nem tetszem neki, igen kicsiny vagyok, meg vörös haju.“

— No — mondá ő fölkelve a székről — jőjjön idébb, kis bodri! talán csak nem fél tőlem — s ezzel megczirógatta az arczomat.

— Oh nem! — mondám — de az édes mama —

— No hiszen az édes mama is beleegyezik már — mondá biztatva. — Hát akar-e az én leányom lenni? Lássa, nekem nincs leányom. És fog-e tudni engem szeretni, mint édes atyját?

— Igen, igen nagyon fogom szeretni — viszonzám sietve, és ha a szürke kaputos kérdezett volna igy, annak is csak azt feleltem volna és a ki elősegitőm akart lenni abban, hogy a szinházhoz bevezessen, mind apámnak, anyámnak fogadtam volna most.

De anyám csak habozott. Végre fölszólalt a mámika, az én kedves jó mámikám.

— Kedves barátnőm! Egyezzék már bele valahára! És hogy jobban megnyugodjék benne, hát én is oda adom az én Fánnimat, hiszen az se jobb a Deákné vásznánál. Hát együtt lehetnek ott is ezután is, mint voltak eddig.

Vida ur is ostromolta még egy ideig és kétségeire nézve egészen megnyugtatta, hogy bizzék az ő becsületében, egy hajam szála se fog meggörbülni.

Végtére engedett anyám, ha ott maradok Rothkrepféknél.

(Folyt. követk.)

Gróf Zichy Manó.

1808—1877.

A magyar arisztokracziának gyásza van. Egy derék tagja, a nemes, tiszta jelleméről, jótékonyságáról s igazi hazaszeretetéről ismert gróf Zichy Manó e hó 8-án elhunyt.

A boldogult Magyarország egyik legrégibb és legelterjedtebb családjából származott, mely egész a tatárjárásig birja fölvezetni származási fáját, s mely e hazának a századévek folytán annyi derék, jeles fiat adott, s mely ma — egy közelebb megjelent kimutatás szerint — 35 taggal van képviselve a magyar országgyülés főrendi házában.

Gróf Zichy Manó az e század elején divó főuri szokás szerint német neveltetésben részesült, — atyja osztrák tábornok volt, s többnyire a hazán kivül élt. Magyarul fiatalabb korában nem is tudott; csak mikor megindult Magyarország fölébredésének korszaka, s a fiatal gróf a Széchenyi István, Wesselényiek, Károlyi György és István, s a többi hazafias lelkületü magyar főurak társaságába jutott, — akkor ment végbe ő benne is az a forradalom, melynek forrongásából ő is, mint akkor sok más, mint öntudatos hazafi és derék magyar került ki. A nyelvet ugyan nem sajátithatta el soha annyira, hogy ifjukori nevelésének ezt a hiányát végkép elenyésztethette volna, de a mi a hazafias szellemet illeti, abban gróf Zichy Manó egy sorban állt a legjobbakkal, s nem egyszer érezteté ellenszenvét és haragját azokkal, kik ellenkezésbe tudtak jönni a nemzet szellemével. Igy beszélik róla a többi közt, hogy midőn egyszer rokonával, a hires gróf Zichy Hermann kanczellárral találkozott, nem nyujtott neki kezet, miért ez kérdést is intézett hozzá: „Ha te valami *Sichermann* volnál, — felelt Manó gróf, — mért ne nyujtanék kezet? De el ne feledd, hogy te nem Sichermann vagy, de Zichy Hermann.“

Daczára, hogy maga is jól tudta, hogy nem beszéli jól a magyar nyelvet, — máskép soha nem beszélt az olyannal, a kiről tudta, hogy tud magyarul. Az országgyülésen is, ugy a főrendi, mint a képviselőházban — mert nehány országgyülésen képviselő is volt, — többször felszólalt, s beszédét mindig a legmelegebb hazafias érzet jellemzé, mely sajátságos ellentétet képezett a gróf különös magyar grammatikájával és szintakszisával. Meg is éljenezték minden ily rövid felszólalása után.

Ifjukorában a katonai pályát szánta neki atyja. Előbb gárdista volt, majd huszár. De mikor a haza 1848-ban fegyverre szólitá minden igaz fiát: gr. Zichy Manó egyike volt ama lelkes főuraknak, kik az elsők között ajánlották föl kardjukat a veszélyben forgó haza szent ügyének. Átjött az osztrák hadseregből s őrnagyi ranggal belépett a honvédseregbe, miután előbb minden ezüstjét és ékszereit letette volt a haza oltárára.

Egyike volt a legdaliásabb, legdélczegebb, legszebb magyar férfiaknak. Senkin olyan szépen nem állt a magyar diszruha, mint ő rajta, ki azt első sietett fölvenni. Még öreg korában is egyike volt a legjobb magyar tánczosoknak.

De nemcsak az ily külsőségekben tüntette ő a magyarságot, hanem fölismerte azt is, hogy magyarnak lenni áldozattal járt. És ő áldozott. Nem volt oly közügy, oly nemzeti czél, melyet elő ne segitett, ne pártolt volna, s a melynél neve ott ne lett volna a legnagyobb összegekkel adakozók sorában.

Egy szóval testtel-lélekkel hazafi volt, egyenes lelkü, nyilt jellem, ki soha se tartózkodott keményen megróni a léhaságot, bárminő alakban jelentkezzék is az. Szerették is a főuri körökben, s mindenütt a hol megfordult, tartózkodás nélküli, becsületes és lovagias modoráért, fiatal kedélyeért, s valóban sajnálni lehet, hogy magához hasonló nehány jó magyar fiut nem nevelt a hazának.

Nem maradt gyermeke. Házassága — neje egy dúsgazdag angol lady, miss Schrachan volt — nem volt boldog. Csakhamar elváltak, s a nő nem sokára meghalt. Férjét tette nagy vagyona örökösévé, de a lovagias gróf nem fogadta el, s az utolsó gombig mindent visszaküldött a családnak. Életét nem a külföldön, de többnyire a hazában tölté, — Veszprém-Palotán volt ősi kastélya, nyaranként Balaton-Füreden időzött, de pompás kastélyokat épittetett Oroszváron és Nagy-Szőllősön is. Vagyonát ez előtt két évvel fivére, Bódog egyik fiára, gróf Zichy Lajosra ruházta, hogy kezelje s neki huszezer forintot adjon a jövedelemből.

Az utolsó időben nem volt többé a kedélyes, vidám ember. Vérbaja támadt, melynek gyógyitására Olaszországba ment; de innen gyógyulás helyett nehéz betegen tért vissza s e hó 6-kán elhunyt Budapesten.

Holttestét az Eszterházy palotában szentelték be s elszálliták Nagy-Szőllősre, hol e hó 10-én eltemették a családi sirboltba Nagy-Szőllősön a Balaton mellett.

Trebelli-Bettini Zélia.

A nemzeti szinház operájának ez idő szerint vendége van, egy nagy hirü énekesnő, ki művészetével már Európa minden nagyobb városának közönségét elragadta.

Legelőször Patti mellett lépett föl a népszinházban. De részben az, hogy akkor minden figyelem kiválólag a „diva“ felé irányult, részben az, hogy a „Faust“-ban, Patti Margitja mellett neki csak a Siebel másodjelentőségü szerepe jutott, végre az, hogy ez a szoprán-szerep sem tartozik azok közé, melyekben ritka terjedelmü hangját s annak épen alsó, althangjait — melyekben ő valódi rendkivüliség, — kellőleg érvényesithetné: ez okozta, hogy Trebelli asszonynak akkor sokkal kevesebb figyelmet szentelt a birálat s kevesebb elismerést a közönség, mint a mennyit e művésznő valóban megérdemel.

Csak midőn a nemzeti szinpadon Rossini „Sevillai borbély“-ában mint Rozina föllépett, — akkor kezdtek tüzetesebben foglalkozni vele. Elismerték hangja bámulatos erejét, előadási képességét, magas tökélyü művészetét az énekben; de akkor is följegyezték, hogy e könnyed, pajzán, vidor szerep kevésbbé illik az ő művészi egyéniségéhez, mely inkább a tartalmas, komoly, drámai szakmára utalja őt.

Következő föllépte Verdi „Troubadour“-jának Azucenájában teljesen igazat adott a közönség és kritika itéletének. A szenvedélyes, boszszutól lihegő czigányasszony nagy drámai erőt föltételező alakját oly hatalmas vonásokkal állitotta elénk, annyi szenvedély és kifejezés volt játékában és énekében egyaránt, hogy lehetetlen igazat nem adnunk annak a véleménynek, mely szerint a most élő művészi erők közt egy sincs, a ki e szerepben a drámai és énekművészetet ily magas tökélyben lenne képes bemutatni, s hogy Trebelli asszonyt ez egy szerepe is a legnagyobb művésznők sorába emelné.

A vendégművésznő e héten még egy, vagy meglehet, hogy talán két darabban fog föllépni a nemzeti szinpadon, s közönségünket bizonynyal érdekelni fogja, ha megismertetjük rövid életrajzával azt a művésznőt, ki a fővárost ez idő szerint oly magas műélvezetben részesiti.

A művésznő rendesen a londoni nagy olasz

a „*Formenterai Remetét*“ tanultuk be, s a mint lehetett, kicsináltuk az öltözeteket. Az bizony elég furcsán nézett ki. Természetes, hogy Gábor volt a hős, én meg a hősnő. Én, mint török szultánné, két zsebbevalóból varrtam bugyogót, a mámika kendőjéből csináltam turbánt, oly nagy volt benne a fejem, alig birtam, — egy tarka ruhámat fölvarrtam rövidre, derekamra kötöttem kaftánnak a mámika nagy téli virágos kendőjét, s kész volt a szultánné. De az minket nem konfundált: mi játsztunk s a mi legszebb volt, tökéletesen meg voltunk elégedve magunkkal és egymással, ugy annyira, hogy el lőn határozva, hogy jövő vasárnap ujra játszunk, de már akkor nemcsak ugy potyára, oh nem! hanem czédulát irunk s meginvitáljuk a gyermekek szüleit is, billéteket is irunk és — aztán fizessenek! Egy személy hét krajczár. Aztán Gábor elmegy a magyar szinház dekorátorához és kér tőle szinpadi diszitményeket. És ugy lőn.

Czipelték vasárnap reggel a sok házat, ajtót, bokrot, szóval minden szükségeseket. Gábor aztán elment a szürke kaputoshoz is és kapott tőle garde des robes-ot is.

Tejességgel nem jut eszembe, hogy mit játszottunk, csakhogy játszottunk, — a nézők tapsoltak, kaczagtak, egykissé bizony kétértelmüleg, mert a szülők összesugdostak, hogy csemetéjöket ugy elferditve, a kicsi termeteket a hosszu bő dolmányokba burkolva látták.

De én és Gábor kivivtuk magunknak az egri nevet, mert mi énekeltünk is. Gábor, ki már talán mint zongoramüvész jött a világra is, ekkor már jól zongorázott s nagyban értett a muzsikához. Hiszen még 15 éves se volt talán, midőn később a „Cserni György“ nevü darabhoz a muzsikát s énekdarabokat komponálta, a mi jó ideig fönntartotta magát.

Elég az ahhoz, hogy a mi közönségünk vigan ment ki a szinházból és be a mámikához, hova aztán mi szinészek is mind beseregeltünk. Itt kezdődött még az igazi kaczagás a kis embereken a nagy parókákkal és torzonborz nagy bajuszokkal. De az öröm megvolt nekem! Az én örömömhöz az a remény is vegyült, hogy hátha mégis lehetséges lesz, hogy én a szinházban játszhatom; mert az asszonyságok sorra czirógatták az arczomat s mondogaták: „Ebből a kis pöszkéből lesz valami!“

Több idő mult el. Pénzünk elfogyott a szinházba járni. Mit tegyünk? Gondolkoztunk. „Topp megvan!“ — kiálték — „himezzünk kendőket pénzért.“ Ugy is tettünk.

De az én vágyam a szinpadon játszhatni mind erősebbé vált. Nem törődve a multkori durva fogadtatással, még egyszer elmentem Láng urhoz. Elég durva volt most is, de legalább kikérdezett, s mikor megtudta ki lánya vagyok, s hogy az anyám mit sem tud arról, hogy én miben sántikálok, azt mondá, rosz gyermek vagyok.

El voltam keseredve, haza mentem, elmondtam mindent Fánninak, ki igen komoly lett.

Egy hét mulva, nem is álmodtam, csak beállit a jászberényi szekeres, anyám száll le a kocsiról. Midőn elébe futottam, ellökött magától, haragos tekintettel nézett rám egy kis ideig, egy szót se szólt, — de én már tudtam halálos itéletem. Fanni elárult.

Ekkor elkezdé a mámika.

— Kedves barátnő asszonyom, bocsásson meg, kénytelen voltam megszomoritani; de én annyi szenvedélyt nem láttam életemben, mint a milyennel ez a gyermek viseltetik a szinészet iránt.

— Teszünk róla! — mondá az anyám.

Én csak hallgattam, nem mertem fölnézni, csak midőn reszkető szavával sirva mondá:

— Ezért költöttem hát neveltetésedre a magam kis jövedelméből, a mit a számjamtól kellett elvonnom, hogy végtére is komédiásnő leányom legyen? — Ekkor nem állhattam ellent, zokogva rohantam lábaihoz, s most beláttam, hogy Láng urnak igaza van: én igazán rosz gyermek vagyok . . . . . .

Anyám haza vitt . . . . . .

Ugorjunk át másfél évet, mely fölöttem betegség, keserüség, a teljesületlen vágy fölötti elkeseredés között vonult el.

Himeztem gyönyörüen, selyemmel horgoltam, s hozzá láttam a gyöngymunkához, kit pénzért, kit ingyen, — kedv nélkül, — kihalt reménynyel, mélán, — de szorgalmasan és igen szépen, a mi mind pesti tanulásomnak volt eredménye.

Egyszer a többek közt keresek valami eltévedt rajzolásomat anyám irományai között, s egyszer csak kihull a többi irományok közül egy levél Pestről. Nagyot dobbant a szivem. Anyám nem itt szokta a leveleit tartani, azok csak olyan lim-lom-papirok voltak. Felbontom, hirtelen átfutom. Oh égnek angyalai! Engem meghivnak Pestre a szinházhoz!

Mit mondjak magamról? mit érzelmeimről? ezt leirni nem lehet, — őrült voltam, — nem voltam magamnál, kirohanok az udvarra, anyámat kiáltom: „Jaj mama! jöjjön hamar! mindjárt meghalok! Pestre hivnak, — jöjjön, jöjjön hamar!“

Anyám előlép, hideg vérrel, tompa hangon kérdi: „Mi a baj? micsoda őrült lárma ez?“ s jéghidegséggel mér végig.

Én, a minő egy láng voltam előbb, ugy megfagytam egyszerre tetétől talpig, — oly hatást gyakorolt fölöttem egy tekintete. A levél reszketett kezemben, anyám hozzám lép, kikapja kezemből s bemegy a házba vele, csak ennyit mondva: „Ostoba, annyira viszen vakmerőséged, hogy még remélni merészkedel, hogy én téged oda vigyelek? !“

Engem a láz, mely Pestről eljövetelem óta sokat gyötört, megint elővett. Egy hétig feküdtem s tapasztaltam, hogy anyám kissé szelidebben szólt hozzám betegségemben. A sors ugy akarta, hogy anyám ekkor kapott Pestről levelet, Rothkrepfék jelenték neki, hogy az egyik fia — katona lett.

Anyám kétségbeesett:

„Igy hálálják meg gyermekeim sok fáradságomat, szeretetemet, költségeimet! — kiáltá. — Mind becsületben akartam őket fölnevelni s ime, az egyik becsületéről megfeledkezik: komédiás akar lenni, mert Pest megrontotta erkölcsét, — a másik katonának áll! Kell-e egy anyának több szivfájdalom, hogy a sirba vigye?“

Én oda vánszorogtam lábaihoz, leborultam előtte, átöleltem lábait, sirva esdekeltem, ne haragudjék rám, hisz én magam szivesen tennék róla, ha lehetséges lenne, hogy a szinházat számkiüzzem gondolataimból.

Anyám szelidebben kezdett beszélni velem:

— Most már betöltötted a tizenhárom évet. Nagy leány vagy. Meggondoltad-e jól, mi jövőt látsz magad előtt, ha a szinházhoz mégy? Ugy-e nem gondolkoztál róla, mert még tapasztalatlan vagy. Hát megmondom én. Legelőször is engem fognak elkárhoztatni, hogy gyermekemet eldobva magamtól rosz utra vezettem —

— Hiszen nem rosz ut az, — vágtam a szavába — minden ember szereti a theatralistákat, mert az, hidd el, édes mamám, nem komédia; — Rothkrepfék is mondták, hogy az nem szép, ha ugy nevezik.

— Hallgass tovább — folytatá anyám; — másodszor soha téged senki nem fog becsülni, mert az az életpálya tele van rosz példákkal. Te ott soha nem fogsz férjhez menni. —

— Nem is akarok soha, soha! — kiáltám.

— Aztán oda tudomány kell. Hát mit hiszesz te magadról, hogy te ott meg tudnál élni tisztességben, becsületben?! Én pedig mindjárt a föld alá sülyednék, ha szégyen érne ott.

Én bátorságot meritve abból, hogy végre mégis szóba állt velem erről a tárgyról, könyörögtem, esküdtem, biztattam, hogy én miattam nem fogja őt szégyen érni soha, csak ne haragudjék rám és vigyen el magával, mikor ugy is megértem, hogy oda hivnak, a hova minden, egyedüli vágyam hajt.

Anyám megtört esdekléseim alatt.

— Eredj! lass dolgod után! Majd megválik, miként rendeli Isten. Nekem most össze kell szednem mindenemet, hogy egy kis pénzt csináljak össze.

Anyám szegény még a menyasszonyi készületéből készitett számomra ruhát, szekerest fogadott s beállitottunk Pestre Rothkrepfékhez.

— Elhoztam ismét ezt a régi roszat, s magam hozom gyermekemet a mészárszékre — mondá sirva a mámikának.

Borzasztó éjszaka volt az, a mi erre következett, tudom szegény anyámnak is, de hát nekem! Nem tudtam elhinni, hogy ez komoly való s egész éjjel remegtem, nem gondol-e mást anyám s nem visz-e vissza Jászberénybe?

Reggelre kelve, elkezdődtek a tárgyalások, hogy hát kicsoda az a direktor?

— Az? — mondja a mámika — az egy földes ur. Törtelyen van szép kastélya és jószága. De ő mindig csak Pesten lakik. Mert ő táblabiró s szörnyümód szereti a szinészetet.

— S komédiás direktor? hm! — mond anyám, — de hát hogy lesz, mert én nem megyek el hozzá.

— Ugy lesz, — felelt a mámika — hogy elhivatjuk ide a Nagy uramat, majd meg mondja az, mit kell tenni.

Nagy uram volt az én szürke kaputos, veres képü emberem, a ki először mondta életemben, hogy szép hangom van, s az első szinész, a kit elevenen láttam, s a ki a meghivó levelet irta anyámhoz.

Eljött Nagy ur. És

— Oh jaj! — fogadá anyám szörnyü különös jászberényi módon, azaz igazán magyarosan, — bárcsak soha se láttam volna se magát, se a levelét; minek fáradozott egy ostoba szófogadatlan gyermeknek a fejét még jobban megzavarni!

Nagy ur hajlongva csókolt kezet anyámnak és szörnyü udvarias kifejezésekkel

*

mondott neki bókokat, hogy csak szerencsésnek mondhatja magát az oly anya, a ki ily kedves kis csalogánynak adott életet. De az adomány elvesztené becsét, ha a másik kezével elvenné, a mit az egyikkel adott s elzárná a világtól, a ki a világé, stb.

Anyám elmosolyodott s mondá:

— Ugy látom, az ur nem csak a szinpadon ágál. — Én pedig majd kibujtam a bőrömből, hogy akadt valaki, a ki igy megmondja anyámnak, hogy én mégis csak érek valamit.

Nagy ur elment, hogy megjelentse *Vida* direktor urnak, hogy itt vagyunk.

Az alatt is anyám mindig zugolódott s egyre hangoztatta, hogy: nem, nem! nem tud beleegyezni!

Megérkezett Vida ur. Ez egy igen kedves, megnyerő arczu, már nem fiatal, magas derék termetü ur volt. Oly szives nyájassággal közeledett anyám felé, miután Nagy ur bemutatta, hogy anyám is elővette rózsaszinü arczvonásait.

A szokásos üdvözletek után anyám mindjárt elősorolá, hogy ő milyen különös helyzetben van, s hogy sehogy se tudja magát bele találni. „Én ugymond, levelet kapok egy előttem egész ismeretlentől, a kit én sohase láttam, s az egy egészen érdektelen, a világ előtt ismeretlen gyermeket kér tőlem a szinház számára. És én, az anya, kinek soha a világért sem jutott volna eszembe gyermekemet ezen a pályán látni, magam hozom a — mészárszékre . . .

— Az istenért! asszonyom! mit gondol? mit ért ez alatt? — kérdé Vida ur egész megijedve. Én nem ijedtem meg, mert már ismertem ezt a kifejezést.

— Azt — viszonzá anyám, — hogy, nyiltan megvallom, nem sok jót tartok a szinészekről és szinésznőkről. Már csak az is:

GRÓF ZICHY MANÓ. (1808–1877)

KNINI PÁSZTORLEÁNY.

SEBENICÓI VÁROSI ŐR.

ADRIAI KÉPEK.

Zichy Géza Edmund gróf

A MOZGÁSMŰVÉSZET VÁLSÁGA

Részlet a Vajda János Társaságban tartott felolvasásból.

Írta: BÁLINT LAJOS

Talán emlékeznek még rá, hogy ez az egész úgynevezett forradalom a táncművészet és a mozgásművészet körül néhány ruhadarab és egy mosoly kapcsán, vagy ha úgy tetszik, ellenük indult meg. De hogy a dolgok sorrendjében maradjunk, a kilencvenes évek vége felé jártunk. Már végső hullámait verte a naturalizmus művészi forradalma. Ez volt talán az utolsó nagyon egységes, nagyon energikus és nagyon támadókedvű művészi forradalom. Alaposan megreformált mindent. Annyira alaposan, hogy egynémely kellemetlen következményét még ma se tudjuk egészen levetkőzni. Egyetemes fölszabadító programmja volt mindenfelé, kemény és elszánt harcot hirdetett, romantikus, pathétikus és klasszikus stilusok ellen s a természet, a valóság s a hű természetábrázolás azóta megkopott jelszavaival és principiumaival alaposan legázolt mindent. De valljuk meg őszintén, akkor nagyon erősen hittük ezt az új elvet és iparkodó buzgalommal vittük zászlóit művészet és irodalom különböző területeire. A kilencvenes esztendőkben a naturalizmus a maga úgynevezett hódító munkáját már javarészt elvégezte. Festészetben és szobrászatban, zenében és irodalomban s végül a színházban is. Már tapogatózva és

tozatok, vagy egyéni produkciók szigorú rajzú grafikai hatású teljesítményeiben. Táncosnők rögzített teste és rögzített mosolya, a spiccre torzított láb természetellenessége valami furcsa, nagy riasztó ellentétben áll mindazzal, amit akkor hittünk és hirdettünk. Ma messze és régen kiábrándultan ebből a principiumból, nyilván sok mindent másképpen látunk, de akkor egy-egy ilyen balett-előadás szörnyűnek érzett provokálás volt számunkra, és egyenesen lenéztük azokat, akik arra gondoltak, hogy ezt a kiélt formát sajátmagában lehet és kell megreformálni. Nem hittünk abban, hogy újra lélekkel és tartalommal lehetne megtölteni a piruettek, az arabeszkek, a battementek e sematikus világát. Szakítani akartak az egész elnyűtt multtal, új alapokon, új területet keresni, az új táncművészet számára, amely egyetlen ponton sem kapcsolódik ehhez a régi játékhoz.

Mert ez a mozgalom akkor két irányban indult el és mind a két irány megegyezett abban, hogy a régi balett túlélte és kiélte magát. Nincs többé és nem lehet fantáziája, — emberi testek gépi munkájává lett, akrobatikus teljesítményekben, amelynek azonban alkotó művészethez kevés köze van. Egyrészen voltak azok, akik nem zárkóztak el attól a gondolattól, hogy a régi

Művész-Élet
1933. II. 5-6 sz.

gróf Zichy Géza Edmund: „Akt"

éreznek a kísérletezők. Egyhangúnak vélik a görögös reliefek vonalait, az egysíkban való mozgás lágy és lejtő ritmusainak monotónságát és elkezdenek élni a szabadsággal, amelyet hirdetnek s egyre szabadabban keresnek és találnak új ritmusokat és új szépségeket, új kifejezéseket és mámoros, nagy örömet az új táncban.

Nagyon értékes és szép ez az indulás. Uj fejlődés messze perspektiváit mutatja, amelyekben hinni lehetett és joggal várhattuk, hogy valóban egy teljes ősi és egyben új művészet formálódik ki belőle. Mikor pedig a naturalizmus mint principium, végleg elbukott, amint egymás után következtek a művészetek egyéb területein új és új stilus-kísérletek, ez az új mozgásművészet már lépést tudott tartani velük elvek dolgában is. A régi balett jelmezbéklyóitól megszabadított emberi test újra fölöltözött. S az impresszionizmus, amely a táncban ismét segítségül vette a kosztüm változatosságát, dekoratív törekvéseiben új lehetőségeket hozott. A régi balett elsősorban lineális és grafikai hatású volt és majdnem ugyanilyen effektusokat adott például Duncan kísérlete. Most azonban ezt a grafikai és vonalhatást festői törekvés váltotta fel. S amint egymásután változtak s kergették gyors iramban egymást művészi stilustörekvések, egész sora támadt új iskoláknak, új törekvéseknek, új egyéni és csoportos törekvéseknek.

Nagyon komoly szándékú művészekkel találkoztunk és érdekes produkciókkal az impresszionizmus idejétől kezdve az expresszionizmus kísérletéig. Érdekes és változatos forrongásban harcoltak elvek és gondolatok,

MDK

Zichy (Ferenc) püspök

a győri püspöki palotám átalakí-
tást hajtott [!?] végre 1745-63 kö-
zött. (Az épületről repr.)

Borbíró-Vallá: Győr, Bp. 1956. 143. l.
155-156 l.

ZICHY Ferenc gr.

154. máj. 10. Ugyanaz idősb gr Zichy Ferenc úr Ő Excellenciájának valamint

a museumnak fegyvertári anyagat ajándékozzon

Milytört Ért. 1990 1/2 129.

Atelier-Miethaus (Abb. 24—26) (Vince Medek J., 1890). Am Erdgeschoß des Hauses waren die Wohnung und das Atelier von Pállik, dazu schloß sich im hinteren Winkel ein kleiner Schafstall an. Am ersten Stock waren 3 Mietateliers ergänzt durch kleine Zimmer und Lagerräume. Das ist das einzige Gebäude in der ehemaligen Künstlerkolonie, welches zwar umgebaut, doch bis jetzt die ursprüngliche Bestimmung dient.

Im Haus der Malerin *Ida Konek* (1856—1942) (Gyula Kauser, 1890) war am Erdgeschoß eine solide, bürgerliche Wohnung, am ersten Stock waren zwei Ateliers mit den anschließenden Salons. Die nördliche Beleuchtung des Ateliers wurde durch Anschneidung der Ecken erreicht. Der Erker des kleineren Ateliers wurde turmartig ergänzt, was dem Gebäude einen Akzent gab. Das Haus wurde im zweiten Weltkrieg vernichtet.

Der historische Maler *Árpád Feszty* (1856—1914) war einer der populärsten Figuren in Ungarn am Ende des Jahrhunderts. Er wurde durch das mächtige Panorama „Der Einzug der Ungarn" berühmt, aber er war auch in der Pester Gesellschaft beliebt. Er heiratete die Pflegetochter des populärsten ungarischen Schriftstellers des vorigen Jahrhunderts, Mór Jókai, und sie ließen gemeinsam ein Haus, das man Palast nannte, an der Ecke der Kmetty- und Bajza-Gasse bauen (Abb. 29—33) (Gyula Feszty, 1890). Hier führten sie ein großes Gesellschaftsleben. Am ersten Stock lebte der alte Schriftsteller, am Erdgeschoß befand sich die Wohnung des Maler-Ehepaares. Den einfachen Kubus des Ateliers knüpfte ein Bindeglied mit dem Wohnflügel zusammen. Der Wohnflügel war von draußen ähnlich zu einem venezianischen Palast (Vermutlich war das Vorbild des in Abweichung von den venezianischen Palästen horizontal-massigen Gebäudes ein Musterblatt — Georg Hirth: Formenschatz 1889, No. 34.) (Abb. 38). Wahrscheinlich benützte der Bauherr zu den Einzelheiten auch lokalen Augenschein; darauf weisen einige zeitgenössischen Zeitungsartikeln hin, aber in seinem Skizzenbuch gibt es keine Skizzen dazu. Der Maler, der finanziell Bankrott wurde, verkaufte das Haus im Jahre 1907 der Petőfi-Gesellschaft. Die Gesellschaft ließ es in ein literarisches Ge-

Zichy Géza gr. .-grat.

3017. A boldogság utja.Költemény 9 énekben.Bp.Tettey.
1875.K.Sr.er.vkts
Felekiné Munkácsy Flóra példánya. Szerző két fényképével.

3018. A leányvári boszorkány. Költöi beszély.
Zichy Mihály 13 rajzával. Bpest.1881. 4r
er.vkts.

Szalay-könyvtár aukciója.
Árverési Közlöny. 1940. 7.rk.sz. 147.1.

Zichy Géza Ödön MDK

Csendélet, olf.

Nemzeti Szalon 1921. junius
Tavaszi tárlat

MDK

Zichy Géza gr.

Népligeti részlet, of.

Uj Szalon...karácsonyi kiáll. 1934. dec.
9. 1.

gr. Zichy Géza
festőnnürész
56 éves
(tüdőgyulladás)
+ 1945 I. 24
X. her ujhöztemető

(1946)
Halotti főhönyv
331

Zichy Ernőné grófnő

1931/32 – 1932/33

Ferkèpzomfoisk vk

149. l.

28021 KÖZSÉGI NYOMDA.

Zichy Ferenc Pálnégr

mühimző (?)

l. vagy csak tulajdonosa az ismertetett kimzésnek ?

Ráth György 1896

257 l.

48. Ereklyemuz.

vid haja, szemöldöke, barkója és bajusza
avalója felett, mely alatt ingének álló-
ranygyapjas rend jelvényét viseli; mellét pedig
~~[illegible]~~. Kettős elejű kékesszürke kabát-
~~[illegible]~~.

L diszíti

8 cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95. No 127).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

F és piros szegésü

492

ZICHY Edmund gyüjteménye

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989

126.p.

Borsos József: Libanoni emir c. képe

MDK

Zichy Ernő gr. 2o.sz.

A parkban

Almásy-Teleki 4.müv. aukc. 194o. nov.
39 l.

Zichy Edmund gr.

festő

Életrajzát

lásd

Schneeruh Fejérvm

362. l.

lásd

Szimpeit

Április

Má

NAPRÓL NAPRA

JÚNIUS 6-IG

Június 4., hétfő

SZÍNHÁZ

Madách Kamara (Bp. VII., Madách tér 6.) **19 óra**
Németh Ákos: Lili Hofberg (A Heidler Színház utolsó napjai)
Ifjú szerzőt avatott május 23-án a Madách Színház. Németh Ákos ugyanis mindössze 25 éves. De ezt tudni kell, mert semmi sem utal a drámaíró életkorára, mivel nem saját, illetve nemzedéke problémáit fogalmazta színpadra, és az anyag megformálása sem viseli magán az ifjúi hév és lázadás jegyeit. Németh Ákos hálás témát választott, hálás szerepekkel: egy bécsi színház fénykorszakát, középpontjában egy idősödő, hisztérikus színésznővel 1934-ben, és e színház végnapjait 1944-ben, középpontjában a színházba látogató „széplelkű" Goebbelsszel. A színház a színházban elnyűhetetlen – mert tetszés szerint bővíthető, alakítható – sémája.

HANGVERSENY

MTA Zenetudományi Intézet, Zenetörténeti Múzeum (Bp. I., Táncsics M. u. 7.) **19.30**
A Különleges Kamara Koncertek sorozat ezen estéjén szavatoltan különleges élményben lehet részünk, *Maros Éva hárfaművész* és *Geiger György trombitaművész* ritkán hallott hangszerpárosa ilyen előadásban ritkán hallható műveket szólaltat meg, Bachtól Hidas Frigyesig, Händeltől Ravelig, Pergolesitől Rimszkij-Korszakovig, Gounod-tól Debussyig.

IRODALOM

I. ker. Művelődési Ház (Bp. I., Bem rkp. 6.) **20 óra**
A *Holnap Kiadó* könyvvásárral egybekötött *irodalmi estjére* invitálunk mindenkit, aki a jövőbe kíván tekinteni.
Zene: Loisforce (Lois Victor zenélő szobrai).
Díszlet: Baranyai Levente és Merétei Tamás festményei.
Felolvasnak: (saját műveikből) Cselényi Béla, Kemény István, Kiss Zoltán, Márton László, Marno János, Molnár Miklós és Szilágyi Ákos.
Ne álljunk ellent a kísértésnek, nagyobb baj nem történhet, minthogy a Holnap ígéretei még ma levesznek minket a lábunkról.

Június 5., kedd

MOZI

Művész (Art) Mozi (Bp. VI., Lenin krt. 88.) **18 óra**
Francia (nyelvű) filmklub: *Nagypofájúak*
Ez az 1965-ben készült film Franciaország egy kevéssé ismert vidékére, olyan emberek közé visz minket el, amilyenekkel még filmen is ritkán találkozunk. A Vogézek erdejében játszódó történetet a Kanadából hazatérő Hector indítja el a régi családi fűrésztelep beindításával... Két nagyszerű, markáns színész, Lino Ventura és Bourvil alakítja a két, kemény fából faragott hőst.

KIÁLLÍTÁS

Óbudai Pincegaléria (Bp. III., Fő tér 1. Zichy-kastély) **du. 18 óra**
Chilf Mária tárlata (nyitva július 8-ig, hétköznap 14–18, szombat–vasánap 10–18 óráig)
Az Erdélyből 1989-ben áttelepült, igen fiatal festőnek (24 éves) ez az első önálló bemutatkozása Magyarországon. Furcsa alakzatok, erőteljes színek torlódnak festményein. Ezek az expresszív képek nyugtalanságot árasztva nyugtalanságot keltenek bennünk, felzaklatják a nézőt. A tusrajzok a változó intenzitású, hullámzó, kanyargó, váratlanul abbamaradó, hol pedig folttá terebélyesedő vagy szálaira bomló, inkább ecsetvonásokra emlékeztető vonalaikkal, a megfoghatatlan képzetek, lidérces álmok, a szorongás lenyomatai.

HANGVERSENY

Magyarországi Zsidók Szövetsége (Bp. VII., Síp u. 12.) **19 óra** (az NDK Centrum rendezésében)
„Mag sein, dass ich Luftschlösser baue..."
Kelet-európai zsidó dalok, jiddis dalok és szövegek, jiddis, német és héber nyelven.
Énekel *Karsten Troyke*, zongorázik *Götz Lindenberg*.
Számosan vagyunk, akik még alig-alig vagy sohasem hallottunk zsidó-jiddis zenét, pedig micsoda mítosza van! Éppen ebből kiindulva hiányoljuk a hegedűst (ha nem is a háztetőről, de) a programból. Lehet, hogy csak tudatlanságból? Mert hegedű nélkül is zsidó és jiddis a zsidó és jiddis zene?

Június 6., szerda

SZÍNHÁZ

A *Marosvásárhelyi Nemzeti Színház* Magyar Társulatának vendégjátéka a **Madách Színház**ban (Bp. VII., Lenin krt. 29–33.) **19 óra**
Gorkij: Éjjeli menedékhely
Ünnepi alkalom, hogy végre erdélyi színháznak tapsolhatunk Budapesten. Három estén játszanak (a következő két napon a Mózes van műsoron). Gorkij darabját is sokféleképpen lehet rendezni, a vásárhelyiek előadása, az eddigi és jelenlegi helyzetükből adódóan, nyilvánvalóan eltér más, korábban látottaktól, és sajátos, sőt egyedi értelmezés.

KIÁLLÍTÁS

Lengyel Kultúra (Bp. VI., Nagymező u. 15.)
Jadwiga Wosik szőttesei
Vigadó Galéria (Bp. V., Vigadó tér)
Kubinyi Anna textilművész kiállítása
Érdemes egymás után megtekinteni e két kiállítást (a kisföldalatti szinte háztól házig visz!), hogy jól érzékelhessük a hasonlóságot és a különbséget a két, textilben gondolkodó alkotó művészetében. Mind a ketten textilplasztikában fejezik ki magukat, a természetből veszik témáikat, motívumaikat, a természettől kölcsönzik formai megoldásaikat. Kubinyi Anna világa azonban színeiben derűsebb és változatosabb, szobrászibb, mint J. Wosiké.

IRODALOM

A **Nappali Ház** (irodalmi és művészeti szemle) **1990/2. száma** a könyvhéten jelenik meg. Változatos a kínálat mind a szerzők, mind a műfajok tekintetében. Mindenki találhat magának valami kedvérevalót: interjút (Kornis Mihállyal), művészeti írást (Perneczky Gézától Megyik Jánosról), vadonatúj magyar prózát (Kosztolánczy Tibortól, Láng Zsolttól, Salamon Jánostól, Kelényi Bélától), vadonatúj magyar verset (Kurdi Fehér Jánosét, Szilágyi Eszter Annáét, Balog Józsefét), külföldi novellát (svájci orosz íróét, japánét), összeállítást: novellát, levelet, rajzokat Bruno Schulztól, valamint naplórészleteket róla Witold Gombrowicztól.

Összeállította:
Havas Fanny

KÖNYVHÉT

Bohumil Hrabal: Harlekin milliói
A regényben újra találkozhatunk a szerző *Sörgyári capriccio* c. regényéből, a belőle készült Jiri Menzel-filmből, valamint a *Díszgyász* c. novellaskötetből ismert Hrabal szülőkkel. A fékezhetetlen temperamentumú, gyönyörű Maryskával, Francinnal, az érzékeny lelkű, örökké szerelmes és féltékeny apával, no meg a megállás nélkül, üvöltve anekdotázó Pepin bácsival. A gyermeküknél mindig is gyermekibb szülőket egy nyugdíjasotthon lakóiként látjuk viszont. Megöregedtek, de a varázslatos múlt mesés fényei fel-felragyognak Maryska emlékképeiben.
Fordította V. Detre Zsuzsa; illusztráció Molnár Péter.
Európa Könyvkiadó, 256 oldal.

Huszárik-breviárium
Akinek a temetésén – mondják – a felhős égen egy pillanatra felbukkant, s búcsút intett a nap, a filmköltőnek, hóemberek megtáncoltatójának, öregasszonyok áhítatos csodálójának, lovaink elmúlását siratónak, Szindbád és Csontváry szerelmesének, Huszárik Zoltánnak az emlékkönyvét is kezünkbe vehetjük immár.
A díszes, 204 oldalas, számozott album 160 fotót tartalmaz. Közli Huszárik életrajzi adatait, vele készült interjúkat és még sokféle róla szóló írást. Az emlékkönyv szerkesztői a filmrendező Huszárikon túl bemutatják Huszárik képző- és könyvművészeti, valamint színházi és rádiórendezői munkásságát is. Olvashatjuk a breviáriumban forgatókönyveit, töredékben maradt, illetve eddig még nem publikált szépirodalmi műveit.
Szabad Tér Kiadó

Jorge Semprun: Ramón Mercader második halála
A spanyol származású francia írót, a jelenlegi spanyol kulturális minisztert a hazai olvasóközönség is jól ismeri. Ezúttal talán a legizgalmasabb regényét vehetik kézbe a magyar olvasók. Izgalmas politikai krimi, amelyben a konkrét bűnügyi sztori mellett, illetve azzal összefonódva az egész kommunista mozgalom története lepereg; a spanyol polgárháborútól Sztálin haláláig, a XX. kongresszustól a prágai bevonulásig. (A regény 1969-ben jelent meg.) Izgalmas a történet, a korszak, de legalább annyira izgalmas az írói megformálás is.
Fordította Szabolcs Katalin.
Európa Könyvkiadó, 376 oldal.
Sarkadi Ilona

(Folytatás a 2. oldalról)

A „képzőművészeti alkotóközösség" intézményét 1983-ban alkotta meg a Minisztertanács jellegzetes posztsztálinista gazdasági-jogi konstrukcióként. Valamelyes piaci önállóságot adott az önként tömörülő művészeknek, kivonta őket az Alap, illetve a Képcsarnok Vállalat felvásárlási egyeduralma alól, de az engedélyezett kisvállalkozások fölött kegyúri jogokat biztosított a korábbi monopolszervezetnek, az Alapnak. Az alkotóközösségeket az Alap például minden különösebb indoklás nélkül megszüntetheti. Az alkotóközösségek gazdálkodó tevékenységét a kultúrhatóságok nyilvánvalóan mellékes, szűkre szabott területként kezelték. A Zichy például igen hamar kinőtte ezeket a kereteket, s igazi vállakozássá változott. Sokkal nagyobbá, mint társai. Például vagyont is gyűjtött, ingatlanokat vásárolt. A vagyon kezeléséről, s főképpen az alkotóközösség megszüntetésének vagyoni oldaláról a '83-as minisztertanácsi rendelet nem szól. A Művészeti Alap a Zichy belső konfliktusai során távozott vagy kiebrudalt tagok számos – feltehetően jogos – sérelmére, s egyéb pénzügyi, könyvviteli szabálytalanságokra bőven hivatkozhatott a Zichy Galéria megszüntetését magyarázva, de mint alapító és felügyelő szerv felszámolási eljárást nem rendelhetett el, és nem kezdhetett volna annak végrehajtásához. A bankemberek, lakatosok a gazdálkodó szervezetekre vonatkozó jogszabályok értelmében nem jelenhettek volna meg a Zichyben, mint ahogy egyetlen állampolgár sem veheti vissza erőszakkal, amit jogos tulajdonának vél. A Zichy igazgatója viszont nem tekinthet el a tb-járulék és az adó befizetésétől. (Ámbár lapunk tudomása szerint a Társadalombiztosítási Alapnak jelenleg 15 milliárddal tartoznak a magyar vállalatok...)

A Zichy Galéria számos tagja s vagyonának jogos tulajdonosa nem akarja feloszlatni a Zichyt, nem akarja elbocsátani az igazgatót, más tagok követelik vagyonrészüket, és elmenekültek az igazgatótól. Mindkét fél kalózháborút vív, s úgy lépett fel az érdekharc döntő szakaszában, ahogyan törvények szabályozta jogállamban nem lehet. Mindkét fél morális érveket sorakoztat fel igaza bizonyítására. Tisztelt Iványi Igazgató Úr! Tisztelt Művészeti Alap! Meg kell barátkozni a gondolattal, hogy a jog tekervényes útjain kell közlekedniük, ha emberemlékezet óta úgy jártak is el, hogy annak van igaza, aki erősebb, s akinek nagyobb a hangja.

(pap-solt)

Kis János: A megállapodás
(megjelent a Beszélő 1990. május 5-i számában)
Bauer Tamás: Paktumról paktumra
(megjelent a Beszélő 1990. május 19-i számában)

Az eljátszott esély

Az MDF–SZDSZ-megállapodás nemcsak Pozsgay Imrének és Király Zoltánnak nem tetszett, vitákat váltott ki a szabad demokraták között is. A többség helyeslésével szemben voltak részint érvelő, részint inkább érzelmileg motivált ellenvélemények. A szerkesztőségünkbe érkezett megállapodásellenes írások közül Nagy Péter Tiboré foglalja össze a legvilágosabban e tábor érveit. Úgy véljük, a vitát lassan túlhaladja az idő. Most már a történelmen a sor, hogy elvesse vagy igazolja a megállapodást.

Magyarországon eddig már többször tűnt úgy, hogy parlamenti váltógazdaság lesz, s a történelmünk mindannyiszor abba torkollott, hogy a mindenkori nyugodt (ny)erő (Tisza Kálmán, Bethlen István, Baloldali Blokk) legerősebb és leghatalmasabb ellenfelét kisebb-nagyobb kompromisszumokkal kifizette, s létrehozott egy – csak totális rendszerválsággal kimozdítható – kormányzati centrumot.

Nyilván naivitás volt azt hinni, hogy ez 1990-ben másképp lesz.

Mégis egy kicsit becsapva érezhetik magukat az SZDSZ-szel szimpatizálók, illetve a szavazótábor.

Semmiféle közvélemény-kutatás nincs elemzésem mögött, de úgy érzem, hogy az SZDSZ-re szavazók két (egymást részben átfedő) blokkra oszthatók. A nagyobb tömb számára a radikális rendszerváltást, a „keményebb vonalat", a radikalizmust szimbolizálta az SZDSZ. Nem hiszem, hogy számukra rokonszenves egy olyan erővel, az MDF-fel való alku, amely még mindig nem szánta rá magát igazán a veszteséges vállalatok gyors felszámolására, a nyugati tőke korlátozás nélküli beengedésére, az állami szabályozás radikális leépítésére, szóval mindarra, amit egy radikális rendszerváltás megkövetelne.

Az SZDSZ szavazóinak másik, létszámban kisebb csoportja (de talán az elit többsége) azt a pártot támogatta, amely szembefordult a magyar partikularizmussal, nacionalizmussal és antiszemitizmussal. E csoport számára azután végképp kétségbeejtő, hogy az SZDSZ a kérlelhetetlen ellenzékiség álláspontja helyett megállapodásokat kötött azzal az MDF-fel, mely mind a mai napig nem volt képes még legfelső vezetéséből (hivatalos lapja szerkesztői székéből) sem eltávolítani pl. Csurkát. (Ezzel szemben a szélsőjobboldal kiszorítására az akkor sokkal gyengébb liberálisokkal való megállapodáskor Bethlen rákényszerült.)

A választók és a párttagság felhatalmazása – érzésem szerint – hiányzott a megállapodáshoz. (Nem jogi, hanem politikai felhatalmazásra gondolok.)

Ismerünk azonban olyan eseteket, amikor egy váratlanul előállott helyzetben egy parlamenti párt arra kényszerül, hogy választói és támogatói akaratától független döntéseket hozzon.

Ha végigvesszük azokat az érveket, amelyeket a megállapodás mellett az SZDSZ vezetése eddig felhozott, kétségesnek tűnnek ezek a kényszerítő körülmények.

Egyrészt arról volt szó, hogy az MDF nagyobb győzelmet aratott, mint ezt bárki is hitte volna, közvetlen lehetőség egy alternatív kormánykoalíció összehozására nem mutatkozott. Nem világos azonban, hogy e megállapodás az SZDSZ számára hoz-e pártelőnyöket (a köztársasági elnöki szék ehhez kevésnek tűnik). Attól félek, nem, hiszen a kormánytöbbség ugyanazokra a pártokra fog támaszkodni, mint a megállapodás nélkül történt volna, sem a „keresztény-nemzeti" politika újjáélesztését meghirdető, sem az irracionális földprogramot szorgalmazó kis partnereket nem lehetett e módon leválasztani a kormánypártról.

A másik érv az volt, hogy az előző parlament által elfogadott alkotmány szerint pl. adómódosításhoz is kétharmados többségre lenne szükség, így pedig nem lehet kormányozni. Az érvelést nem egészen értem. Ha egy intézkedés csupán pénzügytechnikai kérdés, akkor – ha az megfelelően előkészítve, szakmailag támadhatatlanul kerül a parlament elé – nyilván megvan a kétharmados többség, hiszen a jelen felállásban senkinek nem érdeke megbuktatni a kormányt, mert amíg az MDF egységes párt, addig nélküle gyakorlatilag nem lehet kormányt alakítani.

Ha az intézkedés szakmailag rossz, de az MDF és a kis partnerek belső alkuján alapul, és ezért eredménytelen a vele való szakmai vita, semmi aggasztó nincsen abban, hogy nem jön össze a kétharmados többség, és ez rákényszeríti a kormánypártot, hogy módosított javaslattal álljon elő.

Ha az intézkedés politikai kérdés, még

A KIS HÍRLAP ESETE A NAGY SPRINGERREL

BESZÉLŐ

Alapítva 1981-ben Új folyam I. évfolyam 21. szám 1990. június 2.

A RENDSZERFOLYTATÁS PROGRAMJA?

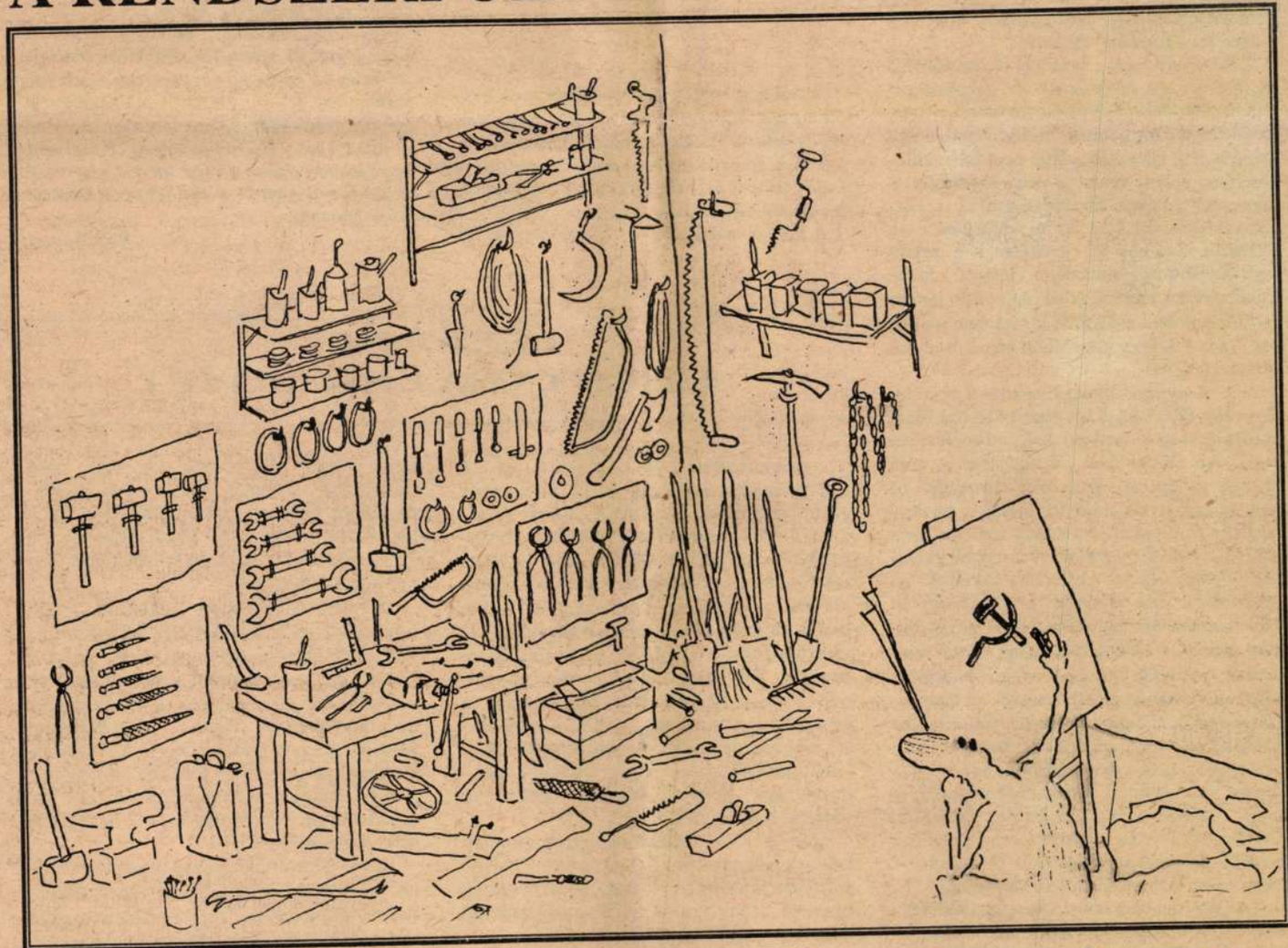

PRIVATIZÁLUNK? – NEM, ÁLLAMOSÍTUNK!

Ára: 18.50 Ft

Pick Róbert: Védőőrizetben – Véd-e vagy bénít a Varsói Szerződés – megjelent a Beszélő 1990. május 19-i számában

Hogyan (ne lépjünk) ki a Varsói Szerződésből?

1. § A forradalmi kormány jogszerűen... járt el, amikor 1956. november 1-jén felmondta a Varsói Szerződést. ...

2. § Az Országgyűlés felkéri a Magyar Köztársaság kormányát, hogy a fentiek alapján kezdjen tárgyalásokat a Varsói Szerződésben részes államok kormányaival a jog szerinti helyzet visszaállításáról...

3. § Addig is, amíg az egyetértés megszületik, az Országgyűlés felkéri a Magyar Köztársaság kormányát, hogy az szüneteltesse Magyarország részvételét a Varsói Szerződés katonai szervezetében... (SZDSZ országgyűlési határozattervezet a Magyar Köztársaság és a VSZ viszonyáról. A Fidesz tervezete nemcsak a katonai, hanem a politikai szervezetben is egyoldalúan felfüggesztené tagságunkat!)

A fenti idézetet tartalmazó tervezetet sürgősségi (!) indítvány keretében terjesztette be az SZDSZ. Azzal együtt, hogy a végcélt támogatom (a választási eredmények ismeretében kilépésünket a véghónapjait élő Varsói Szerződésből csak a polgárok kb. négy százaléka ellenzi), mégis elgondolkodtató, hogy mire föl ez a nagy sietség, illetve a kilépés milyen formában (ne) történjen?

A kampány ugyan lezárult, de az SZDSZ akciókényszere megmaradt. A sürgősséggel nyilván nyomást akarnak gyakorolni a még meg sem alakult kormányra. Ezt végül is egy valószínűleg ellenzéki párttól nem lehet különösebben zokon venni, a téma egyébként is mindenkit érdekel. Idejük is van rá, a kormányalakítás és a struktúra változtatása az SZDSZ-t nem köti le, egyébként is a leendő kormánypártnak mindenre legyen ideje. Mindemellett szerencsétlen dolognak tartom az időzítést és a módot is, itt azonban másról van szó. A lényeg a tartalom, annak is a fent idézett cikkelye.

A 3. § ugyanis a megállapodás megszületése előtt EGYOLDALÚ lépést követel (nem kérdezve meg a hasonló helyzetben levőket sem). Az utóbbi évek Európájában a nem egyeztetett lépések egyik oldal elismerését és támogatását sem váltják ki, hiszen a bizonytalanság és kiszámíthatatlanság senkinek sem hiányzik. Ennek megfelelően reagáltak a nyugati politikusok és katonai szakértők is, Moszkváról nem is beszélve. Ha az utóbbi évek tendenciája nem lenne elég meggyőző, elég csak a mai Litvániára utalni. Persze mindenki jogosnak tartja a kiválási szándékuk indokait, de most konkrét nemzetközi támogatást a módszer miatt még szavakban sem igen kapnak. A fenti eljárással Magyarország ugyanilyen helyzetbe kerülhet (az energiaimport és a gépipari export csak negyedéves vagy féléves szerződésekkel biztosított, Gorbacsov helyzete miatt biztosan elmarad az effektív nyugati segítség stb.). Tanuljunk a világ 1956. novemberi hozzáállásából is!

További fontos kérdés a magyar honvédelem helyzete egy ilyen lépés után. Jogtól és igazságtól független realitás, hogy a hadsereg fegyverzete, technikai utánpótlása TELJES EGÉSZÉBEN a Varsói Szövetség munkamegosztására épül. A fenti azonnali egyoldalú lépések megfosztanák a honvédséget a működési feltételeitől, ami egyes szomszédaink ismert viselkedése miatt katasztrófához vezethetne.

Ilyen fontos kérdésben a maximális biztonságra kell törekedni, és a teljes feltételrendszer vizsgálatához nagy körültekintésre van szükség. A helyzet fonákságát jól mutatja, hogy Magyarország Szovjetuniótól való jelentős importfüggőségénél „csak" exportfüggősége nagyobb.

Véleményem szerint elsősorban az orosz csapatok kivonásának gyorsításáért kell tágyalni, másodsorban pedig a funkcióját vesztett Varsói Szerződés szétbontását (ennek lehetetlensége vagy elhúzódása esetén kilépésünket) kell minden érdekelt bevonásával lefolytatni, de mindenféle előzetes egyoldalú lépés mellőzésével.

Szeged, 1990. május 17.

Póda Jenő
országgyűlési képviselő,
a Honvédelmi Bizottság tagja,
MDF

Nézetkülönbségünk gyökere: másképpen ítéljük meg a VSZ jelenét és jövőjét. Véleményem szerint a Varsói Szerződést három dolog jellemzi, az egy központú politikai akarat, a fegyveres erő és az előbbi kettőt rendszerré kovácsoló kapcsolat.

A VSZ bomlásáról akkor beszélhetünk, ha e három jellemző közül legalább az egyik hiányzik. A dolgok bárhogyan alakulnak is, a Szovjetunióban jó ideig megmarad még az egy központú politikai akarat, sőt a világ most mindent meg is tesz egy ilyen jóindulatú akarat további fenntartásáért. A fegyveres erő megléte és várható tovább élése nem szorul indoklásra. Álláspontom szerint a fent említett harmadik tényező, a kapcsolat pedig nem más, mint a VSZ-tagság ténye. Következésképpen a VSZ véghónapjait csak az számolhatja, aki tárgyalni kezd a kilépés ügyében. Úgy érzem, azért érdemes még azt megjegyezni, hogy akik úgy vélik, hogy a VSZ-országokban bekövetkezett rendszerváltások jelenthetik a szerződés végének kezdetét, nem hiszik el, hogy a VSZ egy egy központú politikai szervezet, és hajlamosak elfelejteni azt, hogy Dubceket katonai páncélkocsin hurcolták el hivatali helyiségéből.

Véleményeltérésünk másik sarkalatos pontja az, hogy a VSZ többi tagjainak helyzetét a miénktől eltérőnek tartom. Itt elsősorban nem hadászati jelentéktelenségünkre gondolok – bár ez is tény –, hanem inkább arra, hogy a mi esetünkben a nemzet egyharmada határainkon túl él. Ennek komoly politikai konzekvenciái vannak, amelyek meghatározhatják az ország kapcsolatrendszerének alakulását a jövőben.

Végezetül, tökéletesen egyetértünk abban, hogy jogtól és igazságtól független realitás az, hogy a hadsereg fegyverzete, technikai utánpótlása teljes egészében a VSZ munkamegosztására épül. Sajnos leveléből kimarad az a lényeges momentum, amiről cikkem szól, hogy mindez azért van így, mert a végrehajtandó feladainkat is a VSZ központi akarata határozza meg.

Pick Róbert

LEZÁRJUK A ZICHY GALÉRIA ÜGYÉT

11. számunkban (1990. március 24.) a Zichy Galéria – Képző- és Iparművészeti Alkotóközösség igazgatója, *Iványi Péter* szerkesztőségünkön keresztül a közvéleményhez fordult. Levelében arról tájékoztatott, hogy a Művészeti Alap vezetése „1990. január 2-án bankemberek, lakatosok és még sokan mások segítségével hozzákezdett" az alkotóközösség „erőszakos és embertelen megszüntetéséhez". Iványi Péter azzal vádolja a Művészeti Alapot, hogy „ezen akciók is – a Képcsarnok és a Művészeti Alap kiállítótermeinek elkótyavetyélésén túl – művészek tevékenységéből származó vagyon elrablására irányulnak".

Már a levél közzétételekor jeleztük, hogy visszatérünk a történetre. Kevés előzetes információnk alapján is sejtettük ugyanis, hogy ennek az ügynek kettőnél több ága-boga van.

Ha akartunk volna, sem feledkezhettünk volna meg tartozásunkról, ugyanis több irányú érdekeltek kerestek meg bennünket, s saját álláspontjuk nyilvánosságra hozatalát szorgalmazták. Így a Művészeti Alap jogi képviselője és a Zichy Galériából korábbi konfliktusok folytán kivált művészek.

Munkatársaink jelen voltak a „bankemberek" egyik kísérleténél, beszéltek az Alap jogi képviselőjével, a Zichy néhány kivált és bennmaradt munkatársával, átrágták magukat levelek, jegyzőkönyvek és felszólítások kilóin. Végeredményképpen megállapították, hogy a főszereplők egyikét sem lehet áldozati báránynak, a Grál lovagjának, avagy gátlástalan gonosztevőnek minősíteni – legalábbis ebben az ügyben.

Nem tarthatnak igényt lapunk nyilvánosságára a Zichy Galéria belső érdekharcainak részletei. Vannak azonban általánosabb tanulságok, ezek kedvéért akartunk foglalkozni a Zichy Galériával.

(Folytatás a 30. oldalon)

ZICHY Galéria

Zichy Edmund gr.

Egy kis olajfestményét látam mégmint a Szépművészeti Múzeum sitkára ezelő vagy 25 év előtt. Talán restauráltam is és talán szerepel az általam restaurált képek lajstromában. Ha aktualis lesz, ott kell utána nézni, mert a képecske tárgyára már nem em lehszem.

1951. máj. 13.
Kentz

Zichy Edmund gróf

festő
1811 – 1894.
életrajzát lásd

Szinnyei = Magyar
Irók. XIV. k.
1814, 1815 h.

Képzőművészeti
tárgyú cikkeket is
írt.

Zichy Edmund gr

lárd

Ráth György –

Györgyi Kálmán

Az iparművészet

1895-ben Bp.

1896. 119,

-120-l

Halmos Róbert, XI. Bu
Halmy József, IV. Kát
Harsányi Sándor, V. F
Harsányi Zsolt, I. Sz
Háry Géza igazg. Mand
Hatvany Ferenc báró,
Hatvany Lajos báro, m
Hatvany Lajosné bárón
Hatvany-Deutsch Sándo

Heller Pál dr. VI. Ar
Heltai Jenő, II. Bimb
Herceg Ferenc, kegyel
Herquet Rezső, II. Cs
Herz Henrik vezérig.
Herzog András báró, m
Hevessy Ödön dr. V. B

Hirsch Albert dr. V.

Holitscher Szigfrid d
Horovitz György dr. i
Horváth Boldizsár dr.

Zichy Edmund

ungyfemenye
Beesben

wád

Gerprimásiképtt ott

Fenti fessö is
volt
az én tudtomnál

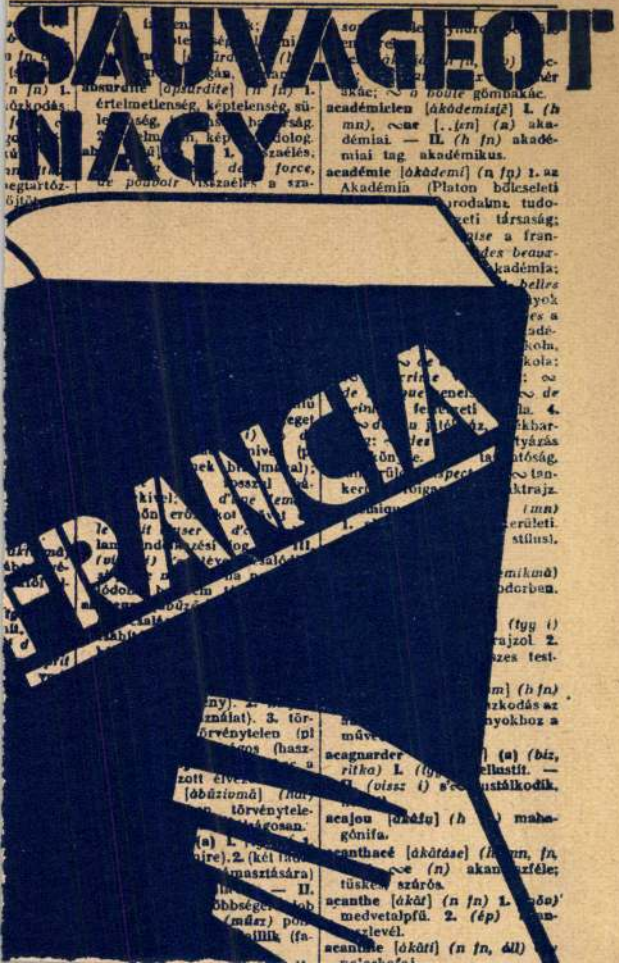
SAUVAGEOT
NAGY
FRANCIA

Zichy Ödön gróf
(Edmund)
arckepe
Kriehnbertöl (1849)
litogr.
repr.

Zichy Szech
II. 235. l.

~~Ez a Zichy az akit 1849 ben kivégeztek??~~
nem!

Világos:

E hűrésen a világos
juk, midőn a hűszárok e
térdre ereszkedve s a kereszte
ra támaszkodva búsúl s
gosi vár falait látjuk.

Méretei 35:42 c/m.
Az 1848-diki er

Zichy Ödön gr.

l. Hevesi Oest

275. l.

Zichy, E.

Viselet. T. 4141.

Táborozó szerezsánok.

Az előtérben hordóktól védett helyzetben két szerezsán tart pihenőt, kik főznek és a kiknek egyike a földön fekszik. Jelzése alól jobbra: G.E. ZICHY
848.

Aquarell, mér. 17.5: 22.8 cm.

Zichy ~~Emanuel~~ Manó gróf

1808–1877

laid

Vas. hjr 1877

228, 230. l.

életr. arck.

(Nem azonos a festő Zichy Emánuelleli)

tisztelt Ha

Zichy Edmund gr

† 1894. ben

Bécsben

Ráth György 1895

141. l.

rtékek neme

HAZAI BANK
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

letétének jegyzék

Névérték vagy darabszám		
25	db	R. T. villa
		mára rész
25	"	Borsod-Mi
50	"	Magyar Ler
25		Bóni

Zichy E. gróf

Hadjárat 1848/9.

A táborozó szerezsanok.

A két fegyver és két hordó segélyével alakított sátor előtt két szerezsánt láttunk, kiknek egyike a földön végig feküdve, bal kezét összeszorított marokkal homlokára tette, mig társa szivarral a szájában s keresztbevetett lábakkal ülve figyel a tűzre, mely mellett egy fazékban ételt főznek. Jobbra a háttérben rácskerítés vehető észre. Felirata jobbra két sorban „G. E. Zichy 848".

Szinezett czeruzarajz Gróf Zichy E.-től, méretei 17.4 : 22.8 c/m

Ltsa T. 4141.

Vétetett 1888-ban gróf Schlippenbach Frigyes hagyatékából. № 1032. (56/88.)

Zichy Edmundgróf

Laid
2
Arch.
Ert.
1894
92. l.

Mednyánszky László br. (Ladislaus) (18

314. ALKONYAT (Dämmerung). Jele
Vászon (Leinwand). 53×43 cm.

Mednyánszky László (1852—1919).

315. MOCSARAS TÁJ HOLDFÉNYB
Vászon (Leinwand). 80×100 cm.

Mendlik Oszkár, szül. (geb.) 1871.

316. SZIKLÁS TENGERPART (Felsi
Vászon (Leinwand). 50×39 cm.

Mendlik Oszkár, szül. (geb.) 1871.

317. A HALÁSZBÁRKA (Des Fisch
Vászon (Leinwand). 43×36 cm.

Mészöly Géza (1844—1887).

318. A VÖLGYBEN (Im Tal).
Vászon (Leinwand). 17×27 cm.

Mészöly Géza (1844—1887).

319. KÉT BORJÚ (Zwei Kälber). J
Vászon (Leinwand). 19×29 cm

Mészöly Géza (1844—1887).

320. MOCSARAS TÁJ (Sumpfiges L

sche Bäuerin). Jelezve (Bez.): M. J.

um 1870).
rium).

M. de Munkácsy.

Illusztr. XIV. tábl.

ildnis der Gräfin Andrássy). Jelezve (Bez.): Munkácsy

2.
Bez.): Nagy Zsigmond, 1909.

2.
.): Nagy Zsigmond, 1908.

XVII. Jh.)
empel).

Zichy Géza Ödöngróf

1921. jun.

kitl. Nemzeti szalonban

Csendélet, olajf. 5000.–

Lissauer VI. 79

Zichy Géza Edmund gróf

A MOZGÁSMŰVÉSZET VÁLSÁGA

Részlet a Vajda János Társaságban tartott felolvasásból.

Írta: BÁLINT LAJOS

Talán emlékeznek még rá, hogy ez az egész úgynevezett forradalom a táncművészet és a mozgásművészet körül néhány ruhadarab és egy mosoly kapcsán, vagy ha úgy tetszik, ellenük indult meg. De hogy a dolgok sorrendjében maradjunk, a kilencvenes évek vége felé jártunk. Már végső hullámait verte a naturalizmus művészi forradalma. Ez volt talán az utolsó nagyon egységes, nagyon energikus és nagyon támadókedvű művészi forradalom. Alaposan megreformált mindent. Annyira alaposan, hogy egynémely kellemetlen következményét még ma se tudjuk egészen levetkőzni. Egyetemes fölszabadító programmja volt mindenfelé, kemény és elszánt harcot hirdetett, romantikus, pathétikus és klasszikus stilusok ellen s a természet, a valóság s a hű természetábrázolás azóta megkopott jelszavaival és principiumaival alaposan legázolt mindent. De valljuk meg őszintén, akkor nagyon erősen hittük ezt az új elvet és iparkodó buzgalommal vittük zászlóit művészet és irodalom különböző területeire. A kilencvenes esztendőkben a naturalizmus a maga úgynevezett hódító munkáját már javarészt elvégezte. Festészetben és szobrászatban, zenében és irodalomban s végül a színházban is. Már tapogatózva és bizonytalanul úgy látszott, hogy ez a nagy átalakító tozatok, vagy egyéni produkciók szigorú rajzú grafikai hatású teljesítményeiben. Táncosnők rögzített teste és rögzített mosolya, a spiccre torzított láb természetellenessége valami furcsa, nagy riasztó ellentétben áll mindazzal, amit akkor hittünk és hirdettünk. Ma messze és régen kiábrándultan ebből a principiumból, nyilván sok mindent másképpen látunk, de akkor egy-egy ilyen balett-előadás szörnyűnek érzett provokálás volt számunkra, és egyenesen lenéztük azokat, akik arra gondoltak, hogy ezt a kiélt formát sajátmagában lehet és kell megreformálni. Nem hittünk abban, hogy újra lélekkel és tartalommal lehetne megtölteni a piruettek, az arabeszkek, a battementek e sematikus világát. Szakítani akartak az egész elnyűtt multtal, új alapokon, új területet keresni, az új táncművészet számára, amely egyetlen ponton sem kapcsolódik ehhez a régi játékhoz.

Mert ez a mozgalom akkor két irányban indult el és mind a két irány megegyezett abban, hogy a régi balett túlélte és kiélte magát. Nincs többé és nem lehet fantáziája, — emberi testek gépi munkájává lett, akrobatikus teljesítményekben, amelynek azonban alkotó művészethez kevés köze van. Egyrészen voltak azok, akik nem zárkóztak el attól a gondolattól, hogy a régi

Színházi Élet 1933. 5-6 sz.

...rót Zichy Géza Edmund: „Akt"

éreznek a kísérletezők. Egyhangúnak vélik a görögös reliefek vonalait, az egysíkban való mozgás lágy és lejtő ritmusainak monotónságát és elkezdenek élni a szabadsággal, amelyet hirdetnek s egyre szabadabban keresnek és találnak új ritmusokat és új szépségeket, új kifejezéseket és mámoros, nagy örömet az új táncban.

Nagyon értékes és szép ez az indulás. Uj fejlődés messze perspektiváit mutatja, amelyekben hinni lehetett és joggal várhattuk, hogy valóban egy teljes ősi és egyben új művészet formálódik ki belőle. Mikor pedig a naturalizmus mint principium, végleg elbukott, amint egymás után következtek a művészetek egyéb területein új és új stilus-kísérletek, ez az új mozgásművészet már lépést tudott tartani velük elvek dolgában is. A régi balett jelmezbéklyóitól megszabadított emberi test újra fölöltözött. S az impresszionizmus, amely a táncban ismét segítségül vette a kosztüm változatosságát, dekoratív törekvéseiben új lehetőségeket hozott. A régi balett elsősorban lineális és grafikai hatású volt és majdnem ugyanilyen effektusokat adott például Duncan kísérlete. Most azonban ezt a grafikai és vonalhatást festői törekvés váltotta fel. S amint egymásután változtak s kergették gyors iramban egymást művészi stilustörekvések, egész sora támadt új iskoláknak, új törekvéseknek, új egyéni és csoportos törekvéseknek.

Nagyon komoly szándékú művészekkel találkoztunk és érdekes produkciókkal az impresszionizmus idejétől kezdve az expresszionizmus kísérletéig. Érdekes és változatos forrongásban harcoltak elvek és gondolatok,

ZICHY gyűjt.

BMHB-A No. 11 (1957)

BERNARDO STROZZI FESTMÉNYEI A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

A Szépművészeti Múzeum Régi Képtára gazdag XVII. századi olasz anyaga közül kiemelkedik a realista irányú művek csoportja: Domenico Fetti, Bartolommeo Manfredi és Bernardo Strozzi több jelentékeny alkotása.

A seicento művészeket Bernardo Strozzi képviseli leggazdagabban. A Régi Képtár 1954-es katalógusa három eredeti művét, valamint egy művének változatát tartja számon. Ehhez járul még az egykori Zichy-gyűjtemény — mely örökségképpen Budapest főváros tulajdonába, majd ettől 1951-ben a Szépművészeti Múzeumba került — festményeivel átvett igen szép és jellegzetesegé sz-alakos Dávid is.

Valamennyi festmény a művész érett korszakába, valószínűleg életének utolsó, Velencében töltött évtizedébe tehető. Sorrendben az első, „Az angyali üdvözlet".[1] Ragyogó színei, Mária méltóságteljes és mégis megadó mozdulata, az angyal mesteri rövidülésben megalkotott figurája, finom feje, a kifejező kezek, a Veronese hatását visszacsendítő kompozíció a „Prete Genovese" jellegzetes, vonzó alkotása. A képen már nyoma sincs Strozzi kezdeti, manierista simaságának, a nagyvonalú kompozíciót a színek számtalan finom árnyalata bontja festői részletekre.

A festmény Mária alakjáról készített — ugyancsak a budapesti Szépművészeti Múzeumban levő — változata (43. kép) [2] főként színben tér el a kétalakos képtől. Ezenfelül bizonyos kvalitáskülönbségek — elsősorban Mária fejének és kezeinek néhány részleténél — figyelhetők meg. Ez a változat, a művész egész munkásságát tekintve[3] és az újabban közzétett végrendelet ismeretében[4] bízvást sorozható a sajátkezű replikák[5] (esetleg műhelyváltozatok) közé.

[1] Ltsz. 596. Olaj, vászon; 145×120 cm. A festményt a régebbi irodalom egyhangúlag Strozzi művének tekinti, valamennyien a művész velencei korszakából valónak mondják. V. Lazareff szerint (Beiträge zu Bernardo Strozzi. Münchner Jahrbuch der Bildenden Kunst. N. F. Bd. VI. 1929. 27.) 1635 körül készült.

[2] Ltsz. 597. Olaj, vászon; 114×82 cm. A festmény Pyrker János László, egykori velencei patriarcha ajándéka, aki ezt feltehetően Velencében vásárolta.

[3] A budapesti „Angyali üdvözlet" Mária figurájának esetében nem idegen kéztől eredő másolattal, hanem változattal állunk szemben. Strozzi számtalan esetben festett több változatot képeiről. A mi képünkön még olyan kvalitáskülönbségeket sem találunk, mint a híres „Vanitas" esetében, melynek bolognai példánya erősen felülmúlja a moszkvai — attól kompozícióban alig különböző — változatot, mégis mindkét festményt a kutatók Strozzi sajátkezű művének ismerik el.

[4] Matteucci, A. M.: L'attività veneziana di Bernardo Strozzi. Arte Veneta. IX. 1955. közli Strozzi végrendeletét, mely a velencei állami levéltárban maradt fenn. A végrendelet a festő házában levő festményeket részben mint eredetieket, részben mint másolatokat sorolja fel. Ezen a mester csak saját házában levő, sajátkezű vagy műhelymunkákat érthetett. („... di tutte le Pitture, che sono in casa, essendo un gran parte originali, ed una altra parte copie ...")

[5] Vö. Lanzi: Storia Pittorica della Italia. IV. kiadás. Firenze, 1822. 272. „Ed ho vedute di lui Madonne ed Angioli ... replicate più volte".

dán mutatott rá ezekre a kapcsolatokra.[31] Amennyire az árverési katalógus reprodukciója a véleménynyilvánítást megengedi, mi inkább arra hajlunk, hogy itt Maffei művéről lehet szó, amelynél néhány részletformában, egyes típusokban Pietro Vecchia erős hatása érzik.

Fiocco nyomán mutattak rá a kutatók Maffei fontos művészettörténeti hivatására. A velencei cinqéecento nagyjainak festői vivmányait közvetítette a settecento mestereknek. A hagyományokat a maga művészetének elemeivel gazdagítva adta tovább.[32] Végül is Francesco Maffei azzal, amit alkotott, és azzal, amit az utána következőknek adott, jelentékeny művészegyénisége volt az érett olasz barokk festészetnek. A Maffei-kiállítás egyik olasz ismertetőjének szigorú bírálatánál jobban értjük a művészettörténészek egész sorának méltatását és a kortárs Boschini versének dicsőítését.[33]

FENYŐ IVÁN

[31] Marini, R.: Il dare e l'avere tra Pietro Vecchia e Maffei, Arte Veneta, 1956, 133.

[32] „Le spiritosissime invenzioni di Francesco Maffei non poterono non commuovere Francesco Guardi: certi contrappunti coloristici e la capricciosa inventiva del vicentino sono elementi individuabili nella cultura guardesca: i due paggetti, che recano i doni nelle Nozze, sembrano usciti dall'estroso pennello del Maffei, (mintha csak hasonló városmodellt vinne a két apród a S. Vincenzo-festmény Vicenza modelljéhez. Pedig a festmény azokban az években, amikor Pallucchini e sorokat írta, még A. Maganza neve alatt szerepelt), proprio per loro gustosa elaborazione formale." — írja Pallucchini R.: Le Pitture di Francesco Guardi all'Angelo Raffaele di Venezia. Emporium, 1938 május 242.

[33] Boschini, M.: La carta del navegar pitoresco. Venezia, 1660. 519—520.

Anna Maria Matteucci Strozzi velencei korszakával foglalkozó cikkében — valószínűleg tévedésből — ezt a festményt teszi közzé a teljes „Angyali üdvözlet" helyett.[6]

Az „Angyali üdvözlet"-tel együtt minden bizonnyal szintén Velencéből származik az az ugyancsak angyali üdvözletet ábrázoló[7] virtuóz vázlat (44. kép), melynek kivitelezett oltárképe ma már csak Pietro Monaco metszete alapján ismeretes.[8] Ebben a kis vázlatban a festői kezelés, a felhős ég mesteri ábrázolása, a monumentális szűkszavúság, a minden mellékes bemutatásától való tartózkodás, a chiaroscuro bravúros alkalmazása a kép minden négyzetcentiméterét mozgalmassá, élővé tudja változtatni. Bár a metszet pontosan követi a vázlatot, éppen annak kimeríthetetlen festőisége vész el az olyan részleteknél, mint az angyal lába alatt szürkén gomolygó köd vagy a szentlélek-galamb villogó tollazata, a göndörödő bárányfelhők az égen.

Ugyancsak Bernardo Strozzi érett korszakának egyik jelentős állomása a budapesti „Adógaras",[9] melynek több változata ismeretes. Ezek közül csak a firenzei Uffizi, a rovigói papnevelő intézet, a mezzocoronai egykori Donati-gyűjtemény és a müncheni képtár ugyanezen témájú képeit említjük meg, mint a mi festményünkhöz legközelebb álló, sajátkező replikákat.[10]

Festményünk a Strozzi által érettebb éveiben kialakított Krisztus-típust állítja elénk, kicsiny, rőt szakállú, mellén ékalakú kivágású köntöst viselő fiatal férfi alakját. A farizeus figurájában a mester más alkotásain is gyakran előforduló fehér szakállú, kopasz homlokú öreget ismétli. A baloldali csoport középső alakja, az ugyancsak kopaszodó, szakállas férfi is több Strozzi-festmény modellje. A balsarok tollas fövegű, a nézővel szembenéző fiúcskája még caravaggiói örökség lehet. A festmény ragyogó velencei koloritja elsősorban a Krisztus bal vállán átvetett és derekán átkötött, aranybajátszó köpenyben és a vörös szinek változatos árnyalataiban ütközik ki.

Mint az „Adógaras", úgy az egykori Zichy-gyűjtemény anyagával a Szépművészeti Múzeum tulajdonába jutott „Dávid" (46. kép)[11] is a többvázlatú festmények közül való.[12] Dávidunk gyengébb másodpéldányát a legutóbbi időben közölte Anna Maria Matteucci, mint a genovai korszak legvégén készült festményt.[13] Ez a Cincinnati-i múzeumban levő kép (45. kép), mely kompozícióban a mi festményünk pontos mása, inkább műhelyváltozatnak, mint sajátkezű alkotásnak tűnik. A kvalitásbeli eltéréseken túl, a főalak típusa erőtlenebb, nőiesebb a miénknél. Valamennyi Dávid közül a

[6] id. m. 154.

[7] Ltsz. 612. Olaj, vászon ; 62,5×32 cm. Pyrker János László ajándéka.

[8] Pietro Monaco : Raccolta di centodieci stampe. Venezia, 1763. II. kiadás, 52 tábla. A festmény a XVIII. században Velencében „N. H. Tomaso Querini al Ponte di Canal Reggio" tulajdonában volt.

[9] Ltsz. 614. Olaj, vászon : 158×225 cm. Az Esterházy-gyűjteményből. Képe közölve: Pigler A.: A Szépművészeti Múzeum Régi Képtárának katalógusa. Budapest, 1954. II. kötet 95.

[10] Vö. Pigler A.: id. m. I. 551—552.

[11] Ltsz. 53.480. Olaj, vászon ; 140×114,5 cm. Gróf Zichy Edmund gyűjteményéből. Említi Gombosi, G.: Dipinti italiani nei Musei Ráth e Zichy di Budapest. Rivista d'Arte. Anno XIV. 1932. 330.

[12] Soprani, R.—Ratti, G.: Vite dei pittori . . . genovesi. Genova, 1768. 195. „Il Davide poi, di cui vanno attorno tante copie . . ." dicséretre méltónak tartja.

[13] Matteucci, A. M.: Note all'attività genovese di Bernardo Strozzi. Emporium, 1956. novembre. Anno LXII. Vol. CXXIV. No. 743. 195. A festmény is azok közé a művek közé tartozik, melyekről Luisa Mortari, mint a többször megfestett és ezért nehezen datálható alkotásokról emlékezik meg. Su Bernardo Strozzi. Bolletino d'Arte. N. IV. 1955. 11.

legismertebb és egyben leghitelesebb a Drezdai Képtár példánya.[14] Ezt a festményt III. Ágost szász választófejedelem Algarotti közvetítésével a velencei Casa Sagredóból vásárolta. A „La Carta del navegar Pitoresco" hasábjain dicsérő jelzőkkel leírt Strozzi Dávidot, a vers sommás lelkendezése alapján ma már nehéz volna azonosítani. Nem állapítható meg, hogy a drezdai képre, vagy valamely más Dávidra, talán az egykor a velencei Italico Brass, ma Van Beuningen-gyűjteményben levőre, vagy akár a budapesti és cincinnati Dávidra gondol-e Boschini a megemlékezésnél.[15]

A XVII. századi olasz realista irány képviselőinél e téma rendkívül népszerű. Domenico Fetti, Orazio és Artemisia Gentileschi, Orazio Borgianni számos, hasonló felfogású Dávid-figura szerzői.

Az újabban a Szépművészeti Múzeumba került „Dávid" még lényegesebben hozzájárul a mester megismeréséhez. A múzeum tulajdonában levő valamennyi képe jellemző művészetére. Megtalálhatók Strozzi-képeinken a sötét háttérből kiemelkedő nagyméretű festői figurák, az aranyló velencei színek harmonikus ragyogása. Tanulmányozhatjuk a nehéz, gyakran vakító fehér redőkbe szedett ruhákat, csendéletszerű részleteket, a női alakok erőteljes és mégis lágy formáit, a párnás, hosszúkás körmű kezek kecses tartását, a Strozzi egyéni sajátosságára annyira jellemző rőt foltokat alakjainak arcán.

A kétségtelenül Bernardo Strozzi műveihez sorolható alkotásokon felül azonban újabb művet is megkísérelhetünk bekapcsolni a mester oeuvre-jébe. Ez a genreszerű festmény kvalitásban a legjobb Strozzi-művekkel veszi fel a versenyt. Tárgya, mint annyi más Strozzi-festményé, a mindennapi élet egy ellesett pillanata, a természet kendőzetlen ábrázolása.[16] A képen sötét háttér előtt gazdag brokátmintás kendővel letakart heverőn fekvő, szemben ábrázolt alvó leányt látunk (47 kép).[17] A leány a lapos brokátpárnán széttárt karjára fektetett arccal szendereg. Arany-vörös hajába gyöngyök, toll és virág művészi fonadékát helyezte a festő. Jobb halántékán keskeny, lilásrózsaszín szalag fogja vissza a selymes, lágy fürtöket. Gazdagon árnyalt, sok puha redőbe omló ingválla fehér, és fehér az a keskeny csipkésszélű kendő is, melyet jobbjával gyengén összegyűr; melybe három, finom, telt ujja belemélyed. Erős szemöldöke, puha, gödrös szája portrészerű ábrázolásmódról tanúskodik, míg az arcon és az orron feltűnően elhelyezett vöröses és csillanó fények a festő stílussajátosságának tekinthetők.

A festmény az Esterházy-gyűjteménnyel került a Szépművészeti Múzeumba. Ennek 1812. évi katalógusában mint Paolo Veronese műve, 1814-es katalógusában mint Paolo Farinato munkája szerepelt. A Szépművészeti Múzeum 1916-os katalógusa, valószínűleg A. Venturi véleménye alapján, mint Domenico Fetti alkotását határozza meg és ezen a néven ismeretes ma is általában a művészettörténeti irodalomban.

A genreszerű motívum újszerűségével kétségtelenül a seicentóba utalja a mesternév után keresőket, bár az 1812-es Esterházy-katalógus attribuciója nem

[14] A festmény a „Csellózó nő" című képpel egyidejűleg került a gyűjteménybe.

[15] „Del Prete Genovese pur se vede
David tutto vigor, tutto energia
Col spadon, e la testa de Golia;
E che 'l sia vivo, chi l'osserva ha fede."
Boschini: La Carta del navegar Pitoresco. 566.

[16] „Le idee delle sue teste, quantunque vere, sono talvolta rusticane, ed ignobili". Soprani—Ratti: id. m. 188. — „... ho vedute di lui Madonne ed Angioli di forme volgari ... anche nelle composizioni tutto traea dal naturale; e spesso faceale di mezze figure all' uso del' Caravaggio". Lanzi: id. m. 272.

[17] Ltsz. 609. Olaj, vászon; 67×74 cm. Az Esterházy-gyűjteményből.

nélkülöz minden alapot. Paolo Veronese sikerrel csempészte a mindennapi élet jeleneteit nagyméretű egyházi kompozícióba. Sőt, magának az alvásnak a motívuma — mint meditáció vagy vízió — két festményenek is tárgyául szolgál.[18] De Veronese soha, még a Villa Maser intimjellegű freskórészleteiben sem ment el olyan messzire a meghittség bemutatásában, a tárgynak önmagáért, a nézőre való minden tekintet nélküli ábrázolásában, mint az „Alvó leány" festője. Az a J. Moyreau által készített rézmetszet, mely egy állítólagos elveszett Veronese-kép után készült,[19] lehet bizonyos motívumbeli kapcsolatban képünkkel, mint ezt az 1954-es katalógus feltételezi. Ez a genre-portré (a felirat szerint Veronese kedvesét ábrázolja) már egy lépéssel tovább megy a mindennapiság ábrázolásában, bár a metszeten a fejét karjára hajtó leány nem alszik, csak álmodozik. Úgy foglalt helyet a festményen, hogy tudatában van a festő és a néző létezésének ; a mi képünk alvó leánya nem tud a környező világról, elmerült az álmok mélyébe.

Mindazok az alvó nőket ábrázoló festmények pedig, melyeket az irodalom jórészt Antonio Amorosi nevéhez szokott kapcsolni, csak festményünk tárgyával hozhatók távoli rokonságba.[20] Sigismondo Coccapani — kinek nevét festményünkkel kapcsolatban legutóbb Roberto Longhi[21] vetette fel — csak úgy, mint Amorosi, sokkal gyengébb mester annál, hogysem vele kapcsolatban az „Alvó leány" szerzősége felmerülhetne.

Domenico Fetti neve korántsem minden indok nélkül került kapcsolatba festményünkkel. A kép festőisége, a tárgyválasztás „vulgaritása" a XVII. század első felére, színeinek ragyogása Velencébe helyezi a művészt. Alaposabban megvizsgálva Domenico Fetti alkotásait, az „Alvó leány"-hoz bizonyos tekintetben közelálló műveket találhatunk képei között, mint például a római Galleria Doria „Magdolna" című festményét, a velencei Accademia di Belle Arti „Melancholiá"-ját, vagy akár a drezdai „Dávid"-ot. De valamennyi egyalakos képének hangulata, felfogása és kompozíciója alapvetően különbözik festményünktől. Fetti szereti a világos, mozgalmas háttereket, alakjai pihenésükben is nyugtalan látszatot keltenek. Bármilyen gazdagon redőzi is figuráinak ruháit, sosem alkalmaz olyan aranybrokátot, mint amilyennel az „Alvó leány" heverőjét leterítették. Festőisége, pasztozitása kevéssé differenciált, egy-egy figura arcának megfestésénél sosem merül el olyan mértékben a részletekbe, mint az „Alvó leány" mestere. A hátereket viszont, ha elnagyolva is, de minden esetben felbontja mind formailag, mind szín- és fényelosztás tekintetében. Életművének legkiválóbb darabjai azok a kisalakos, kisméretű kompozíciók, melyeket gazdag építészeti háttér előtt, festőien odavetett apró figurákkal komponált meg. Egyalakos genreszerű alkotásaiban középszerűbb, gyakran elnagyolt és unalmas.

Az újabb, Fettivel foglalkozó irodalom tanulmányozása után úgy tűnik, hogy a kutatók egy része képünket csak fényképről ismeri. M. Endres-Soltmann a mester középső idejéből valónak tartja,[22] Matteo Marangoni a drezdai „Példázat az elveszett drachmáról" című festménnyel egyidejűnek mondja[23] és a festmény kiváló elemzését adva a gazdag brokátterítő alapján különösnek találja, hogy nem ismerünk Fettitől más csendéletet. Marangoni összevetése a drezdai „Példázat"-tal tel-

[18] „Szent Ilona látomása" (London, National Gallery) és „Szent Ilona meditációja" (Róma, Vatikáni Képtár).
[19] Pigler A.: id. m. 193.
[20] Voss, H.: Die falschen Spanier. Cicerone. II, 1910. 6—7.
[21] Longhi, R.: Ultimi studi sul Caravaggio e la sua cerchia. Proporzioni. 1943. 57.
[22] Endres-Soltmann, M.: Domenico Fetti. München, 1914. 32.
[23] Marangoni, M.: Domenico Fetti. Dedalo. III, 1922. 3., 702.

jesen elhibázott. Aki mindkét képet alaposan tanulmányozta, annak inkább a különbözőségek, mint a hasonlóság tűnik fel.

Éppen a Drezdai Képtár újrafelállítása adta az impulzust számomra is, hogy az eddig Domenico Fettinek tulajdonított festményt a gyűjtemény egyik kimagasló darabjával, Bernardo Strozzi „Csellózó nő" című festményével való összevetés alapján a genovai mestertől származtassam.

Bernardo Strozzi stílussajátosságai, bár nem szembetűnőek festményünkön, de alapos vizsgálódás fellelhet hasonlóságokat más képeivel. A sötét, semleges háttér a mester genovai idejéből való örökség, melyet életének utolsó tizedében is igen sűrűn alkalmazott. Ebből a sötét háttérből ragyognak ki a velencei korszak tüzes színei. A csendéletszerű részletek nagy kedvelője itt, ebben a képében is a festménynek csaknem felerészét elfoglaló mintázott aranybrokát terítő megfestésében, a suhogó fehér ingváll, a csipkésszélű kendő ábrázolásában látható örömét lelte. Ugyanakkor a rajzos, határozottabban elhatárolt kontúrú kompozíció Strozzi ún. toszkán hatást mutató festményeire emlékeztet.[24] A brokátterítőhöz eléggé közeli analógiának tűnik a budapesti „Adógaras" Krisztusának vállán és derekán átvetett aranyszínű köpeny, a milánói Bonomi-gyűjtemény „Három párka" című képén a guzsalyos öregasszony mellkendője, a genovai „Szent Cecilia és két szent mártírnő"-n a szent mintás brokátruhája, Európa köntöse a poznani „Európa elrablása" című képen, valamint a Seattle-i Múzeum „Hágár és az angyal" festményének ragyogó brokátkelméje.[25] Az aranyszín különböző árnyalataiban ragyogó brokát megfestéséhez Bernardo Strozzi számára talán Paolo Veronesenek a velencei Accademia Képtárában őrzött „Szent Katalin eljegyzése" című festményén alkalmazott mintás kelme adta a közvetlen ösztönzést.

Az alvó kezében tartott finom, fehér csipkésszélű selyemkendőt teljes egészében megleljük Bernardo Strozzinak egy berlini magángyűjteményben őrzött arcképén, mely a költő Giulio Strozzit ábrázolja.[26] Az 1635-ben készült berlini kép a mi alvónkhoz hasonló kéztartással csipkésszélű kendőt fog lazán a kezében. A berlini arcképen az ábrázolt négy ujját mutatja a festő, a felgyűrűzött kisujjal, míg a mi festményünkön a mutatóujjat lágyan a kendőbe csavarta.

A legfőbb egyezés képünk és a drezdai „Csellózó nő" között Strozzinak az a sajátossága, hogy mintaképének, Veronesenek nyomában haladva, szereti asszonyainak világos vörösesbarna haját gyöngyök, virágok, színes tollak[27] és szalagok virtuóz fonadékával díszíteni. A drezdai „Csellózó nő" hajába is a gyöngyszürkék és halványrózsaszínek, tompafehérek és puha aranysárgák olyan könnyedén odavetett csokra van, kissé a hajba süllyesztve, mint a mi leányunk világos vörösbarna hajában. Hasonló fejékeket alkalmaz Strozzi a poznani „Európa elrablása" két figuráján is, egy álló nőalakon a sampierdarenai Palazzo Carpanetto egyik freskóján, a genovai Palazzo Bianco „Szent Cecilia" képén a két mártírnő fejét övező virágkoszorúban és másutt is.

Képünk minden bizonnyal modell után készült arckép, ha inkább a genremotívum kerül is előtérbe azon. Ennek ellenére az arc, bár félig a kezek mögé

H. TAKÁCS

[24] Erről a képről is elmondhatjuk Luisa Mortari megállapítását: a velencei felszín alatt toszkán alap nyugszik. id. m. 13.

[25] Matteucci, A. M.: id. m. Emporium. 1956. Fig. 6.

[26] Közölve: Cicerone. I. 1909. 288.

[27] Vö. a budapesti Dávid gazdag lilásrózsaszín tolldíszével, a bécsi gitározó férfi háromszínű, kecsesen hajló tollaival, a Van Beuningen-gyűjtemény Dávidjának tollas fövegével, a bolognai és moszkvai Vanitas öregasszonyának gyöngyös, tollas hajékével, a moszkvai öreg muzsikus lenge tollainak virtuóz hajladozásával.

Zichy Hyppolit gróf

1814 – 1888.

amennyiben rückich van rá, életrajza

Névtára, A váci egyházmegye történeti —. II. rész. Vác, 1917. 973. l.

Karcsu A.

Vác város tört. IV. 16, IX. 262.

Tragor J. Vác tört. 1848-49 ben 264 l.

Ráth Károly s. k., főpolgármester, elnök.

mintaszerűnek találtatott s az egészségügyi viszonyok a kívánalmaknak minden tekintetben megfeleltek.

A X. kerületben az új köztemető mellett levő országos központi gyüjtőfogház a biztonság, humanizmus és a közegészségügy legmesszebb menő követelményeinek is megfelel.

A fogházépületek állapota s a felügyelő és őrszemélyzet létszáma ellen kifogás nem merült fel.

Az igazságügyi palotában levő központi fogházban azonban némely orvoslást igénylő hiányok is észleltettek; igy nevezetesen az őrök száma arra való tekintettel, hogy azok a rendes szolgálat mellett úgynevezett főtárszolgálatot is teljesitenek, aránylag csekély, a fogház-felügyelői iroda és lakás közegész-

Zichy

Liszt Ferenc festmény-szobor ihlette zeneművei külön tanulmányt érdemelnének. ... Szolatosan munkálkodott a festészet-irodalom-zene szintézisén. Számos művét festmény, rajz, szobor ihlette. .... Bölcsőtől a sírig (Zichy)...

Frideczky Frigyes, A zene és a képzőművészet

Új Irás V. évf. 1965 szept., 9. sz. 113. l.

MDK

Zichy

A kézi rajzok, vizfestmények és olajvazlatok
termében igen erősen van képviselve Zichy,
a Műcsarnok kiáll.-án.

D.A.: A Műcsarnok akt-kiall.

Magyarság,1925.dec.6. 21.1.

Zichy

Szerepel az akt kiállításban a
műnarmokban

Magyarság 1925 XII. 4.

Zichy

Művével szerepel az Ernst-
múzeum aukciókiállításán.

M.O.	929.	XII. 1.
Est.	929.	XII. 1.
M.	929.	XII. 1.
M.H.	929.	XII. 1.

Zichy

festőművész

Nemzeti Szalon jubiláris kiállitása- képével szerepel. Néhány bámulatos Zichy-rajz egésziti ki a Munkácsy-kortársak galériáját.

Pesti Hirlap
1935.I.6.

mdk

Tichy

12 év alatt egy kárlátón sem szereplő festménye a: Fogoly a börtönben c.
a Nemzeti Galériában

Karpáti Kamil: Készül az első kiállítás a Nemzeti Galériában
Népművelés, 1957. 1 sz. szeptember 39. l

MDK

Zichy

A Zichy-gyüjtemény a Fővárosi képtárban kiállitva.

Cikk: Budapest szfőv.képtára-

Képzőművészet, 1933. 227-228.lap

MDK

Zichy

Ltáb IV. 138. 1.

MDK

Zichy

Tavaszi ünnepek a Károlyi palotában. Vasárnapi Ujs.
16.sz. 1880. 260 l.

MDK

Zichy

Oltványi-Á.I. cikke. Magyar Müvészet, 1935. 93.l.

3.sz.

MDK

Zichy Antal

neve emlitve

Iványi-Grünwald B. emlékkiáll. Kecskemét 1967.

M.D.K.

Zichy Antal, fényképész

Zichy Mihály bátyja, aki Oroszországban Weininger magy. szárm. Bécsben, mint arcképfestő, Oroszországban, mint daguerreotipista mesternél arcképszinező volt, kihivta Antal bátyját is, fényképésznek. 248.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 24[illegible].c.

Folia Archaeologica. IX. köt. 1957.-Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

M.D.K.

Zichy Antal, fényképész

Zichy Mindly bátyja, aki Oroszországban "eininger" magy. szárm. Bécsben, mint arcképfestő, Oroszországban, mint daguerreotipista mesternél arcképszinező volt, kihivta Antal bátyját is, fényképésznek. 248.o.

Vejde Imre: A magyar fényképezés kezdetei 24.o.

Folia Archaeologica. 14. Kot. 1957.-Bibliotheca Rimae. Sp. 1957

MDK

Zichy Antal

Lotz, Zichy Antal és Liszt után Izsó is külföldre távotik

Fővárosi Lapok 1864. I. IX.27. 919 l.

Zichy Antal

— **Zichy Antal mint festő.** Szombathelyről jelenti tudósítónk: A szombathelyi ünnepi hét műtörténelmi kiállítása fölhívta a figyelmet *Zichy Antalra*, mint festőre. *Zichy Antal*, egykori köziró és főrendiházi tag, *Zichy Mihálynak* testvérbátyja volt, aki szintén festőnek indult.

— **Elgázolta az öntözőgénkosi** [illegible]

ben, Libickozmán! Ugyanott, *Eskűdt Mihály* kántortanító kertjében két hét óta virágzik a hosszuszilva és akárcsak tavasszal, uj hajtásokat nevel. Somogymegyei híradás számol be még az orgona, az akácfa és az almafa másodvirágzásáról. A szép őszi nap pedig ragyog, tovább ragyog és sugaras melegére hálásan tárják ki szirmukat sorra a virágok. A krónikás pedig, aki beszámol a második virágokat ily dusan termő sugaras őszről, bizton reméli, hogy még folytathatja ezt a szinpompás, mosolygó, virágos krónikát.

X/10

P. H. 934. X. 10

Zichy Béla gróf

E. K. 930. XI. 30.

 E. K. 930. XI. 30.

MŰVÉSZET

Magyar mesterek a gróf Zichy-hagyatékban

Az Ernst-muzeum negyvenötödik aukciója a *Zichy* Béla gróf hagyatékát hozza a közönség elé. A Zichy-gyüjtemény közismerten [illegible] volt azokról a válogatott magyar mestermüvekről, amelyek egyenkint és összesen muzeális becsüek. Korunk [illegible]ünete, hogy az ilyen gyüjtemény is gazdát [illegible]ytelen cserélni s a ma tehetős embereinek [illegible] vissza nem térő szerencséje, hogy szinte nevetséges áron juthatnak kincsekhez. A magyar müvészettörténelem végtelen kára, hogy állami erőinket ilyen gyüjtemények helyett számos jelentéktelen értékü dologra használták föl.

Három *Paal* László s ezek között a 339 sz. a St. Etienne de Maloire-táj talán a legszebb alkotása a nagy mesternek. Tizenhárom id. *Markó* Károly kép, a leggondosabb[illegible] ápolt állapotban, ragyogó szépséggel vetekedi[illegible] minden ismert *Markó*-képpel. *Barabás*, B[illegible]n Pál, *Borsos*, *Brocky*, *Jacobey*, *Lotz*, *Moln*[illegible] József, *Munkácsy*, S[illegible] Bertalan. *Zich*[illegible]y és ezeken kivül [illegible]b és az élő [illegible]vobb müértezdáikat.

gróf Zichy Béla

1930. november 29., szombat. PH

— **Az Ernst-muzeum negyvenötödik aukciójának katalógusa.** Az Ernst-muzeumban november 30-án nyilik meg a gróf *Zichy Béla* hagyatékából, valamint más magánbirtokból származó festmények, műtárgyak és bútorok aukciókiállítása, amelyet december 9-iki kezdettel maga az aukció követ. A kiállításra majd aukcióra kerülő hatalmas anyag katalógusa
kott pompás kiállításban, pontos szö
armine oldalnyi műmelléklettel je
s, mint mindig, a nagy külföldi auk
gusaihoz méltó ez a kötet, amely
is érdekes áttekintést ad a gyüjtő
a különböző korok képző- és ipar
talógus, az Ernst-Muzeum kiadá
estvérek nyomdai műintézetének
i fölkészültségével jelent meg.

P. H. 930. XI. 29.

Dear Shirley Taylor

P.M. 29. II 24.

Zichy Béla gróf

a kor kortünete h. muzealis becsű gyűjtemények
ill azok egyes darabjai gazdát kénytelenek
cserélni. (A kiáll. az Ernst-muz. 45. aukciójt)

Magyar mesterek a gróf Zichy-Lagyatékban.

E. K. 930. XI. 30.

gr. Zichy Béla

hagyatékából és más magánbirtokból származó festmények, butorok és műtárgyak aukció-kiállítása az Ernst-múzeumban.

Az Ernst-múzeum 45. aukciójának katalogusa.
P. H. 930. XI. 29.

Zichy Béla gróf

a kiállított műértékeket gr. Zichy B. Hagyatékából és egyes magán tulajdonosok állították össze

Zichy Béla gróf hagyatékának inventáriuma.

U. N. 930. XI 30

Zichy Béla gróf

930. XI. 30. U. N.

* (Zichy Béla gróf hagyatékának aukciója.) Vasárnap délelőtt 10 órakor nyitja meg az Ernst-muzeum kiállitását, amelyen pompás és nagyértékü mütárgyakat, festményeket és butorokat mutatnak be. Ezek jórészt *Zichy Béla gróf hagyatékához tartoznak*. A kiállitási termekben olyan értékeket halmoztak össze, aminőt az utóbbi idők aukcióin alig lehetett látni. A kiállitott müértékeket november harmincadikától-december nyolcadikáig lehet megtekinteni. Az aukció december kilencedikén délután félnégy órakor kezdődik és tart mindaddig, amig a kiállitott tárgyak vevőre nem találnak.

U. N. 930. XI. 30.

Ex. Inv. Nicolai Lapin

M. M. 5710. R. 30.

Gróf Zichy Béla

AZ ERNST-MÚZEUM AUKCIÓI XLV.

BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8.

KIÁLLITÁS:
Nov. 30 dec. 8-ig
délelőtt 9-től
délután 5-ig

Gróf Zichy Béla

hagyatékából,

valamint főuri és más magánbirtokból származó festmények, műtárgyak, szőnyegek és bútorok

AUKCIÓ:
December 9-től
naponként
délután 1/2 4-től

Zichy Ernőné Teleki Mária grafnő

a Társaság kitüntető elismerésében részesült.
(Függetl. Mind. k Tars.-nak IV. őszi kiállítása.)

József fhg és Anna fhgnő látogatása a N.
Szalonban. – N.U. 931. XI. 22.

Zichy Ernőné grófné Teleki Mária

Téli Tárlat - Mücsarnok - egy tanulmányfejjel és egy gyermekét altató anya szobrával szerepel.

Nemzeti Ujság 1932.I.17.

Zichy Ferenc

Egyházművészeti kiállításon a Nemzeti Szalonban 1000 pengős szobrászati díjat "Szent Imre" c. majolika-szobra nyerte el.

PH.930.VIII.24.

3 nap alatt.

.....osztálynak.

sutak igazgatósága.

Tisztázta: .....

Összeolvasta: .....

Kiadta: .....

Előirat száma: .....

Utóirat száma: .....

Összefüggésben .....számmal.

Egyuttal elintézett szám: .....

Előterjesztés előtt

MDK

Zichy Ferenc

m: művészet. A Hét 1898, 526-27 l.

Zichy Gyula
festő

Méltatás

Tüskés Tibor: Szaposcári tárlat
Miskolc, 1969. december - 47 lap.

Tichy Gyula

Fekete - fehér reprodukció:

"Diana és Acteon " kék lino metszet, 245 x 33o mm

1910.

Szabady Judit: "Secession" in Graphic Art.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.

45 sz.

192 1

Gróf Zichy Béla

AZ ERNST-MŰZEUM AUKCIÓI XLV.

BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ UCCA 8

KIÁLLITÁS:
Nov. 30—dec. 8-ig
délelőtt 9-től
délután 5-ig

Gróf Zichy Béla

hagyatékából,

valamint főúri és más magánbirtokból származó festmények, műtárgyak, szőnyegek és bútorok

AUKCIÓ:
December 9-től
naponként
délután ½4-től

Est. 930. XI. 30.

Est. 930. XI. 30.

gróf Zichy Béla

hagyatékából valamint más főúri és magángyűjteményekből származó festményekből és műtárgyakból aukciót rendez az Ernst-múzeum.

Az Ernst-múzeum aukciót rendez gróf Zichy Béla hagyatékából.

Est, 1930. XI. 29.

gróf Zichy Béla

— **Az Ernst Múzeum aukciót rendez gróf Zichy Béla hagyatékából,** valamint más főúri és magángyüjteményekből származó festményekből és műtárgyakból. Az aukció kiállítása vasárnap nyílik meg.

Pest, 930. XI. 29.

Dep. Stacey Smith

Bal. 9/30/47 Eq

MDK

Zichy Béláné gr.né

Női munkakiállitás. Müvészi Ipar 19o6, 1o9 l.

Zichy Domokos

püspök, 1846-ban megvásárolja a Városlődi kemény-cserépgyárat, 2 orszerűsítette az üzemet és porcelánt is gyártatott benne.

A. Bresztyánszky Ilona,
Ismerd meg a Zemplint, Bp. 1966,
104.

mdk

Lichy Domokos püspök (1842-1849)

tatarostatję ujból Koller halála után elhanyagolt, a nedvesség által rossz karba jutott kápolnát s ebrendeli hogy állandóan nyitva álljon s papjai naponta ott miséz zenek.

Gutteil Senö: Veszprém Szet Imre varosa 1930

18. l

MDK

Zichy Edmund gróf

Gyüjteményéből mintegy 40 kép került bemutatásra a Fővárosi Képtárban.

Czobor Ágnes: A Zichy-gyüjtemény...

Kis Ujság, 1951.máj.13. 4.l.

Magyar gyüjtők

Azokat a tiszteletreméltó műbarátokat, akik képet, szobrot, metszetet és egyéb muzeális tárgyakat gyüjtenek, minálunk megfoghatatlanul kellemetlen fátum üldözi. Tavaly nyilvánosan megtámadtak egy kitünő amatőrt, mert a saját képtárának néhány darabját eladta s a pénzen más képeket vett. Nemsokára rá egy másik gyüjtő részesült egy hasonló támadás kellemességeiben. Most egy harmadikon van a sor. Zichy Jenő gróf az, aki, ha kedve telik benne, nyomtatott szemrehányásokat olvashat gyüjtői terveiről. Ezúttal a vád nem képeladást vet a gyüjtő szemére, hanem képmegtartást, azt a radikális formáját a képmegtartásnak, amelyet másutt is gyakorolnak. Zichy Jenő gróf ugyanis a rózsa-utcai múzeumában fölhalmozott műtárgyakból hitbizományt akar csinálni, hogy ez a gyüjtemény örökre együtt maradjon és soha el ne kallódjék.

A gyüjtő, ha a maga szempontjából nézi ezeket az eseményeket, igazán nem tudja, hogy tehát mihez is fogjon. Valaki éppen ellenkezőjét cselekszi annak, amit másnál kifogásoltak s íme: kifogás alá esik ő is. Amott úgy szólt a vád, hogy egy-két külföldi kép külföldre vándorolt egy magyar amatőr birtokából. Itt meg azt lobbantják a szemére egy másik amatőrnek, hogy mindörökre hiánytalanul együtt akarja tartani itt Magyarországon a gyüjteményét, a hitbizomány formája révén.

Tegyük föl, ezek az amatőrök megengedik, hogy a magántulajdonuk ügyeibe valaki kivülről beavatkozzék: minő álláspontot foglaljanak most már el? Valami terve csak van minden igazi gyüjtőnek, hisz a műtárgyai, amelyeket fáradsággal, szeretettel, nagy áldozattal szerzett meg, hozzá nőttek a szivéhez, családtagjaivá válnak, kiegészítik egyéniségét. Az igazi amatőr majdnem oly szeretettel aggódik a műtárgyai jövendő sorsáért, mint a családapa a gyermekeiért. Szeretné biztos helyen tudni őket, hiánytalanul, szép épségben. Szeretné, hogy holta után is föntartsák az ő emlékét, mint ahogy a gyermekek föntartják a szüleikét. Ha azután egy gyüjtemény akkora, mint a Zichy Jenő grófé és külön palotát is kap: mi sem természetesebb, mint hogy ugyane, nékiök épített hajlékban szeretné tudni minden időkre. Ehhez bizonyára találkozik a véleménye azoknak az embereknek véleményével, akik tudják, hogy sajnálatosan kevés, csekély a magyar gyüjtők és gyüjtemények száma, még kevesebb az oly magánmúzeum, amely a közönségnek is hozzáférhető és így szépségei átültethető a publikum lelkébe is. Azok az emberek, akik ezt tudják és érzik, nemcsak, hogy örülnek minden új gyüjtemény alapításának, hanem titokban arra is vágynak, hogy ezek a gyüjtemények ne kallódjanak el, darabjaik ne szóródjanak széjjel.

A hitbizomány talán veszedelmes formája a tulajdon megkötésének (bár nálunk e részben a gazdasági szempont hangsúlyozása mellett meg szoktak feledkezni a nemzetiségi és nemzeti szempontról), de éppen azok, akik a hitbizományt gazdasági szempontból veszedelmesnek tartják, nem érvelhetnek ez állításuk mellett, amidőn műtárgyak gyüjteményéről, tehát alapjában véve mobilis vagyonról és nem földbirtokról van szó. Tegyük föl, hogy a hitbizomány intézménye ellenkeznék a liberális elvekkel: a prakszisnak azon a terén, amelyen egy gyűjtemény megtartásáról esik szó, semmiféle olyan eredménye nem lehet, amelyet a legliberálisabb ember is hibáztathatna. Vajha hitbizományilag kötnék le a meglevő csekélyszámu magyar műgyüjteményt. Akkor művészetünk is erőteljesebb táplálékot kapna a tehetős tulajdonosoktól, mert egy galériának, bármily kicsiny legyen is, megvan az a tulajdonsága, hogy gazdáját gyarapításra, újabb szerzésekre kiegészítő vásárlásokra izgatja.

Különben a gyüjtemények s különösen a nemzeti eredetü műtárgyak gondos megtartása oly szükséges, hogy egyes országok törvénynyel szabályozták. Például Olaszországban az újabban szigorított legge Pacca egyenest az olasz nemzet hitbizományává tette az összes, olasz földön található műtárgyakat, természetesen a magántulajdonban levőket is. Egyetlen műbecsü régi képet vagy szobrot sem szabad Olaszország határain kivinni, mert minden egyes ilyen darab része az olasz nemzeti kincsnek. Mi más ez, mint hitbizomány, csakhogy a bizományos itt az egész nemzet. Spanyolország nemrég hozott hasonló törvényt, Görögország most készül ugyanilyen rendszabályra. Anglia, amely mobilis nemzeti régiségekben nem gazdag, megelédedett azzal, hogy az 1882-iki Ancient Monument Act értelmében egyenest állami felügyelet és gondozás alá helyezi a műemlékeket, ha tulajdonosuk ezt egyszerü bejelentés útján kivánja. A magántulajdon jellegét a műemlék ezzel nem veszti el, de az állam a bejelentéstől fogva törvénynyel védi azt és gondoskodik a jókarban tartásáról.

Lám ily fontosnak tartják más államokban a műtárgyak épségben tartását, sőt valóságos tágított hitbizományrendszerrel akadályozzák meg a becses darabok elkallódását. Nálunk a törvényhozás nem ad ily védelemre módot: a gyüjtők tehát magukra vannak utalva. Ha nagyon szeretik gyüjteményüket, okosabbat nem is tehetnek, mintha utánozzák a külföld védelmezési példáját. Aminek igazán csak örülhetünk.

Néhány esetből láttuk, hogy a magyar amatőr olykor tövises utakon jár. Remélhető, hogy a müizlés általánosabb föllendülése, amelynek sok jelét véljük máris látni, elveszi e tövisek hegyét. Kár volna, ha ezeknek az eseteknek révén buzgalmunk és a művészet iránt érzett szeretetük lankadna. Nagy gyüjtők szükséges előmozdítói a művészeknek. Nemcsak a Mediciek kora, hanem néhány Medici-gyüjtő szenvedélye is hozzájárult a quattrocento nagyszerü művészetének elősegítéséhez. Nemcsak Augsburg eleven élete, hanem a Fuggerek gyüjtőkedve is ott szerepelt a fiatal német renezánsz fölvirágoztatásánál. És talán Sevillában sem ragyog föl oly dicsőségesen a művészet napja, ha a meggazdagodott kereskedők nem mecenáskodnak vala. Nálunk csak egy nagystílü gyüjtő élt eddig: Mátyás király. De való igaz is, hogy sem előtte, sem utána nem volt nálunk intenziv művészi élet. Van oki és okozati összefüggés a gyüjtők munkája és a művészet munkája közt. Azért minden módon elő kell segítenünk az ő működésüket és szivesen kell fogadnunk minden tervüket, amely gyüjteményük megtartását, munkájuk fokozását elősegíti.

LYKA KÁROLY

Uj Idők 1901. VII. 37. sz.

Az Új Idők számára rajzolta Neogrády Antal

Ahol utólszor találkoztak

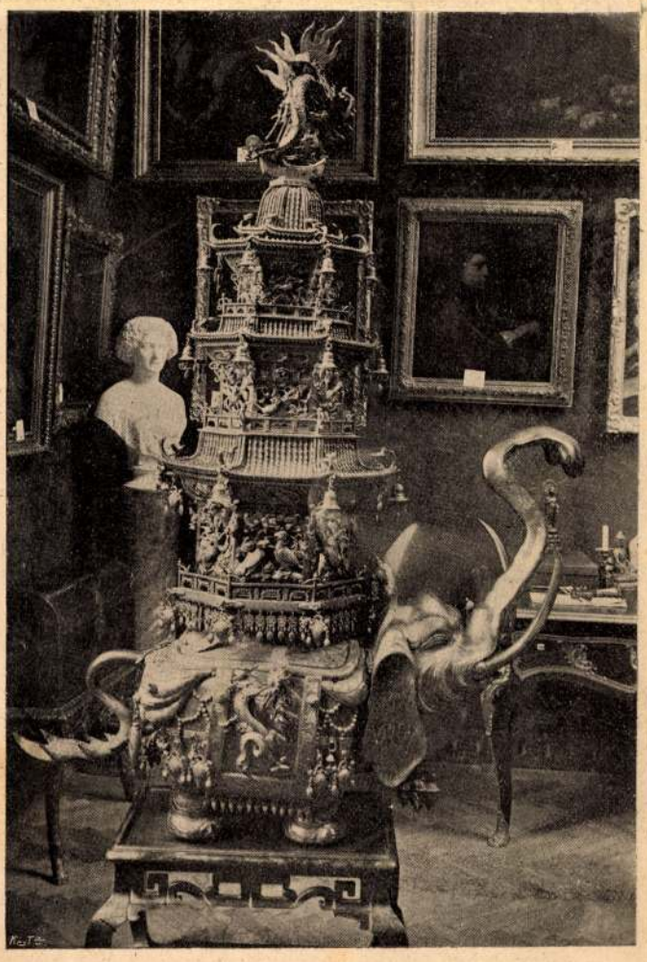

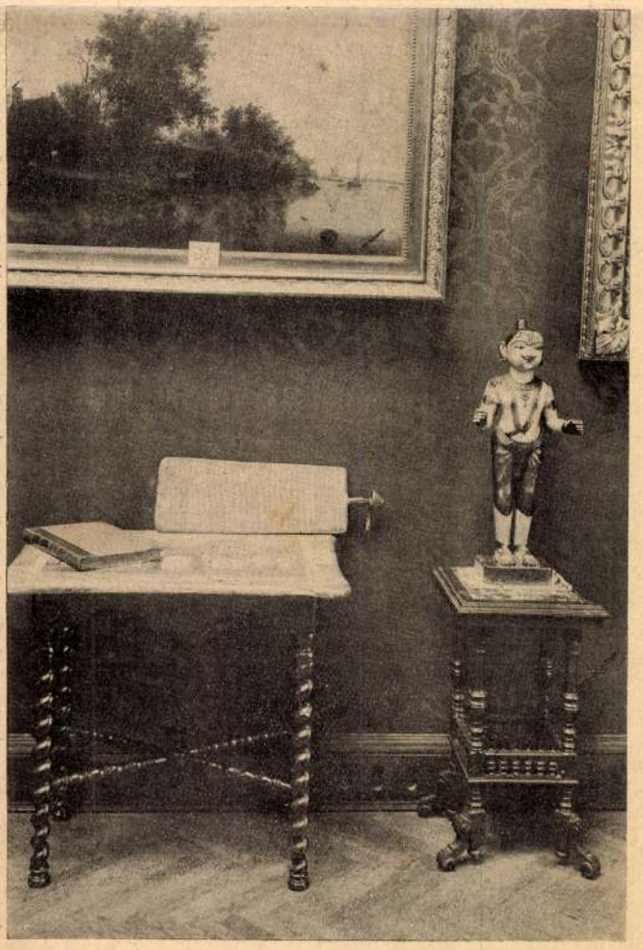

A Zichy-Múzeum

Az Uj Idők fényképe

Uj Idők 1901. VII. 408. l.

A tekintélyről

Mikor még tekintetes volt a legnagyobb úr egy egész vármegyében, volt tekintélye is, amit akkor úgy fejeztek ki, hogy auktoritás. De ma, ebben a nagyságos korban jóformán nincs is ereje és hatalma a tekintélynek. Sem az adminisztrációban, sem a politikában, sem pedig a tudományban. Nagyon is nyilvános ma az élet és a nagyférfiak, az úgynevezett auktoritások, kikről már régente is mondogatták, de csak suttyomban, hogy a komornikjuk előtt, mint egészen közönséges emberek szerepelnek, túlnyomó részben pongyolában láthatók, minden gyöngeségükkel és sebezhető részükkel egyetemben. Úgylátszik, hogy elszaporodott a komornik és csökkent az igazi nagyemberek száma.

Hogy azon a bajon valahogy segítsenek, kitalálták a tekintélyadó címeket. Az igaz, hogy régente is volt cím, tán több, mint ma, de leginkább olyan, mely a foglalkozással együtt járt. A kamarás valósággal teljesített szolgálatot a fejedelem személye körül, a tanácsos tanácsokat osztogatott, melyeket meghallgattak, nem is, a pohárnok megkínálta az ő urát itallal, az asztalmester fölszolgált az udvari ebédnél: ma ellenben ez mind csak puszta cím, mely nem jár haszonnal, sem arra nézve, ki osztogatja, sem pedig annak, ki megkapta.

Így hát az a tekintély is erősen megcsappant, melyet azelőtt a foglalkozással kapcsolatos cím nyújtott. Már nem viselet, hanem csak egy kis dísz a köntösön, egy kis fénylő pont, mely legfölebb annyit mond: Íme egy ember, kin megakadt egy nagy urnak a tekintete bizonyos alkalommal és hogy máskor is észrevegye, adott neki egy megkülönböztető jelt. A dolog lényege tehát nem az egyén, melyet kiválóságánál fogva okvetlenül észre kellene venni, hanem a szem, mely csakugyan észreveszi, akár rászolgált az illető, akár pedig nem.

A tekintély fogalma is erősen megváltozott. Abban az egyben hű maradt a régi tradicióhoz, hogy tekintélyre még mindig születni lehet. A gróf, a herceg és a báró még mindig olyan kimagasló pont a mi demokrata társadalmunkban, hogy megjelenésekor minden messzelátó feléje fordul és valami különös produkciót vár tőle. A szellemi tekintetben legkevésbbé kimagasló mágnást jobban megnézik, mint a legkiválóbb tudóst. A kékvér szimatolása olyan veleszületett ösztöne a mi társadalmunknak, hogy szinte jelszó nála Mefisztó axiomája: Különös egy nedv a vér — nevezetesen, ha kék.

De ha még mindig dominál is a leszármazás ereje a tekintélyben, más téren sokféleképpen átalakult a róla szövődő fogalom. A hivatalnoki tekintély például teljessen megváltozott és ha igazat akarunk mondani, el kell ismernünk, hogy nálunk ma nincs is tekintélye a hivatalnoki karnak. Ez pedig nem is annyira ránézve baj, mint ránknézve. Mert ha a hivatalnoki kar nem is az állami életnek egyedüli oszlopa, mint régente tartották, mindenesetre egy darabja a gerincnek, mely az egészet összetartja. Ha beteg a gerince, megsinyli az egész test, ha egészséges, jóval könnyebben végzi funkcióját.

A hivatalnoki tekintély lesorvadásának lehetett részben az oka abban a körülményben, hogy az elemek, melyek megkövetelték maguknak az ő révén az auktoritást, nem mindig voltak arra érdemesek. De a lényegesebb ok még sem az. Mert utóvégre a modern államban is van annyi észszerüség, hogy a hivatalaiba beleviszi a hivatást, annak tartja fenn a főbejáratot és a protekció számára csakis egy kis hátsó ajtót tart fönn, amelyen át nagyon mérsékelt számmal tódulhatnak csak be, akik nem odavalók. Az igazi ok a hivatalnok szegénysége. Bármit mondjanak pedig a moralisták, a szegénység, ha százszor is becsületes, csak nagyon ritkán ad tekintélyt. Diogenesz prédikálhat nekünk bölcsességet: amíg hordóban lakik és nem tart ötszobás lakást, nem fejleszti tekintélyét jó vacsorákkal, oda sem hallgatunk neki. Amig tehát az állam az ő hivatalnokait nem gondozza olyformán, hogy őt megfelelően képviselhessék, nem lesz azoknak igazi tekintélyük.

A katonaember valamivel jobb helyzetben van és ezt a kard biztosítja neki. Mert a hivatalnoki tekintély csorbításához hozzájárul, hogy mindenki megszólhatja, a nyelvét köszörülheti rajta, anélkül, hogy tartania kellene a rögtöni visszavágástól. A katonatisztnek ellenben megvan még mindig az az ősrégi jussa, hogy karddal érvelhet ilyen esetben. Már pedig az éles fegyvertől való félelem nagyobb az isteni félelemnél.

Leggyöngébb lábon áll a kereskedő tekintélye. Nem csupán azért, mivel nálunk még mindig divat, lenézni azt, ki pénzért elad valamit és abból hasznot szerez, hanem azért is, mivel politikai eszköz a kereskedő ellen agitálni. Az ellentét a földjének megmüvelése, mások által való megmüvelése után megélő birtokos és az ő búzáját eladogató kereskedő között olyan nagy, hogy az egyéb árúkkal kereskedő ember is megérzi ennek a fölfogásnak a súlyát. Valóságos jelszó bizonyos körökben, hogy a merkantilista ellensége az országos fejlődésnek. Ez a jelszó pedig korántsem arra való, hogy emelje a kereskedő tekintélyét.

Még rosszabbul áll a tudós tekintély dolgában. Ellene nem küzdenek jelszavak fegyverével, hanem észre sem veszik. Vagy csak akkor, mikor a külföld rámondja, hogy mégis valaki és valami. Anélkül legfölebb megmosolyogják becsületes törekvését és ritka bogár-számba veszik. Az ő tekintélye némileg emlékeztet az akrobatáéra: ha nagyon magasra mászik, akkor kegyesen észreveszik, de akkor is azt mondják róla: Okosabb foglalkozást kereshetett volna magának.

Így van a művész is, meg az író. Elegen akadnak, kik haszon nélkül való foglalkozásnak tekintik az övét, de még többen, kik tudomást sem szereznek róla. Ismerek egy esetet, mikor egy nagynevü poétánktól azt kérdezték, mi a sajátképpi hivatása? S ez olyan körben történt, hol már az úgynevezett intelligencia dominált, de ott sem tudták elhinni, hogy valaki abból megélhessen, ha csak verseket ír, nem pedig egyúttal aktákat is másol.

Az iparos, a kézműves, ha máskülönben nem vagyonos, ne is gondoljon tekintélyre. Úr lehet a saját házában, de odakünn a társadalomban nem ismerik el tekintélynek. Hogy is volna az lehetséges, mikor annak a társadalomnak sincs tekintélye és a fogalom, mit arról alkot, legtöbbször különös, sokszor a naivságig megható.

Egy írónk, ki sok esztendőt töltött nem éppen az egekig eljutó, de becsületes munkában és akinek a neve ott van már néhány köteten, a minap elment szülőhelyére. Egyetlen egy ember ismerte, az is csak azért, mert valamikor iskolatársa volt s azt hitte, hogy az ő tekintélye fokozódik, ha kalauzolja a falu nevezetességét, szülöttjét. Amint az utcán végigmennek, szembe jön velük a kántortanító. A kalauz megállítja és így szól hozzá:

— Tanító úr, bemutatom önnek X. X. urat, a mi jeles írónkat.

— Nem ismerem.

— De valamikor ön tanította.

— Lehet, de már elfelejtettem.

— Azonfölül tekintélyes ember.

A tanító jól megnézi a falu csodáját, aztán megböki a saját homlokát és így szól a vendéghez:

— Ön tehát itt született... Volt már önnél ebben a faluból ember, hogy a protekcióját kikérje azon a réven, hogy falujabeli?

— Az igazat megvallva, még nem volt.

— Akkor ön nem is tekintélyes ember!

Szólott és hátat fordított a vendégnek, anélkül, hogy csak köszöntésre is méltatta volna.

...Van tehát mégis a mi társadalmunkban a tekintélynek egy bizonyos mérvadója. Tekintélyes az, kinek módjában áll protekciót gyakorolni. IGRIC

A Zichy-múzeum

A Zichy-nemzetség régtől fogva ösmeretes művészetszeretetéről; Zichy Ferencet a külföldön is úgy emlegették, mint finom műbarátot és gyűjtőt, Zichy Jenő gróf pedig hatványozott mértékben folytatja ezt a nemes hagyományt, úgy hogy néprajzi érdekességeinek, fegyvereinek, képeinek és műipari tárgyainak gyűjteménye valóságos múzeumot tesz ki. S múzeummá is lett a Zichy-gyűjtemény: Zichy Jenő gróf közel félmillió költségen új és fényes palotát emeltetett Kovács Ferenc építészszel rózsa-utcai palotája mellé és vidéki kastélyaiban szétszórt kincseit ennek termeiben halmozta föl.

A gróf áldozatkészségének köszönhető, hogy ez a múzeum nyitva lesz a közönség számára is, aminek rendkivüli fontossága rögtön kiviláglik, ha arra gondolunk, hogy állami képtáraink sok értékes darabja ma is raktáron hever s el van zárva a közönség elől. Zichy Jenő gróf az első magyar gyűjtő, aki műkincseit hozzáférhetővé teszi a nagyközönségnek. Oly cselekedet, amely aligha találhat utánzókra, mert ha van is több amatőrünk s azoknak vannak is fölötte értékes darabjaik, ilyen ensemblet egyikük sem tud fölmutatni.

A palotában, amelynek képét tavaly bemutattuk olvasóinknak, a néprajzi gyüjteményen kivül már el van rendezve minden. Az etnográfiai osztály különösen Zichy Jenő gróf ázsiai tanulmányútjai révén fölötte meggazdagodott s a maga nemében párját ritkítja. De a rendkivül bőséges anyagot még nem lehetett elrendezni. Ellenben készen állanak a régi képek és iparművészeti remekművek termei. Itt minden nyom a nagyúri izlést és a Zichyékhez méltó bőkezűséget árulja el. Nem rideg galeriába jutunk itt, hanem egy főúri palota művészi szentélyébe, ahol a patinás régi festmények mellett gazdag sévresi vázák, kinai bronzmunkák, értékes intarziák, faragott és cizelált művek között pompás fauteuilek várják a vendéget. Megvan e termekben a lakásszerüség akcentusa is. Mindezt úgy rendbeszedni nem csekély fáradságba került s aránylag mégis rövid időt vett igénybe, hisz a palota csak néhány hónappal ezelőtt épült ki teljesen. Hátra volt még a műtárgyak osztályozásának és meghatározásának nehéz és bonyodalmas munkája, amely különösen a két-háromszázéves festményeknél kényes egy föladat. Az utóbbi munkát Nyári Sándor dr., az Országos Képtár őre végezte. S most már teljes díszében együtt van a ritka szép gyüjtemény, amely talán már néhány hét mulva megnyílik a közönségnek is.

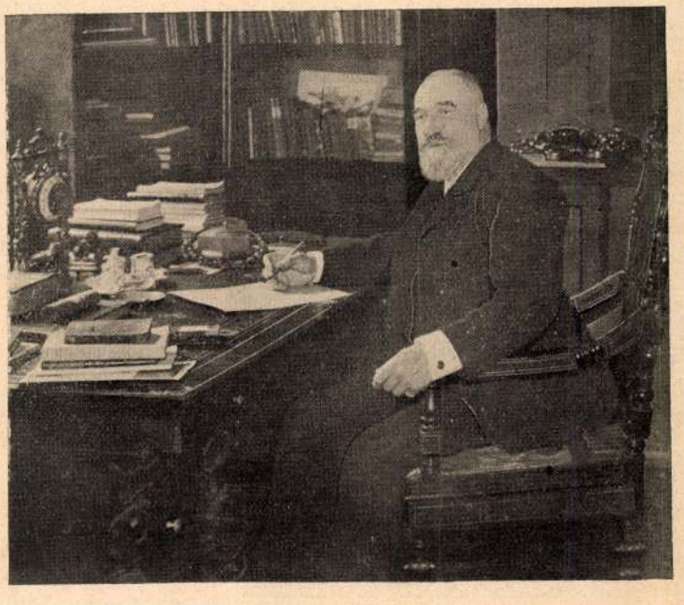

Zichy Jenő gróf új múzeumának dolgozószobájában
Az Uj Idők fényképe

Lobkowitz herceg budapesti hadtestparancsnok
a Vérmezőre tart a nagy katonai díszszemléhez

A hungarikumok közt első sorban föltünik egy páratlan gazdagságu suite: Kupeczky János huszonnégy festménye, amely azért is fölötte érdekes, mert a festőnek minden fejlődési korszakát felöleli. Mi egy futólagos sétán természetesen sem ezeknek, sem a többi képnek művészi erényeit nem méltathattuk: az ilyesmi hosszas és nyugodt tanulmányozást s egybevetéseket igényel. Az előzékenységéről mindenütt ösmeretes házigazda volt szíves kedves mestereit bemutatni. Két Canaletto-kép a legjobb e nemből való munka, az egyik a római fórumot mutatja s mint ilyen érdekelni fogja Róma topografiájának kutatóit is. A másik is római kép: a piazza di Spagna, érdekes gyöngyházszínü és karneol tónusokban. A sienai művészet ősi naiv korszakának szelleméről szól Mária megkoronázása. Lampi egy képén ritka hűséggel jár Rubens nyomában. Egy nagy Utolsó itélet michelangelesco előadásra törekszik. A dús pompáju felülvilágításos teremben Meytens adja Mária Terézia és férje arcképét: egykoru dokumentumai ama bécsi udvari művészetnek. Egy sor nagy nevet hallunk aztán s futólagosan végigtekintünk a mindig jól konzervált vásznakon: Ruysdael, — egy darab tengerpart, — Snyders — nagy vadászjelenet, — Wouwerman — sötét háttérből kiváló szürke paripa, — Adriaen van Ostade — két poharazó, — Gerhard Dow, Moore, Guercino és főképp Bernardo Strozzi, aki egy rendkivül erőteljes mesterművel van képviselve. A sok olasz, német és németalföldi névhez más hungarikumok is kerülnek: Rákóczy festője, Mányoky Ádám két egykoru vitéz arcképével szerepel, azután itt van egy Mutino nevü XIV. századbeli festő, akit e rendbe azért illesztenek, mert Felső-Magyarország volt működésének színhelye. S mind e tömérdek kép alatt, amelyek felsorolása is hasábokat tenne ki, válogatott szép kinai bronzok, rokokóbutorok, porcellánok ékeskednek, közte szabadon vagy vitrinákban elhelyezett ritkaságok, például a kinai császár köpőcsészéi, azután egy finom ornamentumos nefrit-faragvány Tibetből, japáni arkaikus bronzvértek s teljes fegyverzetek, mongol ékszerek, majd a falakon vert bronzok és érc-intarziák, egy csodaszép binogesi zománclap, amely az ékkövek tüzének egész skáláját sugározza magából, mindez előkelő, fényes környezetben, drága gobelinek tompa tónusai között. Az Uj Idők e műkincsek boldog birtokosának előzékenységéből már most bemutathat néhány fényképreprodukciót a Zichy-múzeum részleteiből. Csak néhány kiragadott kép ez, de fogalmat ad a pompás múzeum kincseiről, amelyek bizonyára rövid idő mulva épp oly népszerűek lesznek, mint tulajdonosuk s kétségtelenül Budapest legfontosabb és legérdekesebb látnivalói közt a legelső sorban foglalnak helyet.

L. K.

Uj Idők 1901. VII.

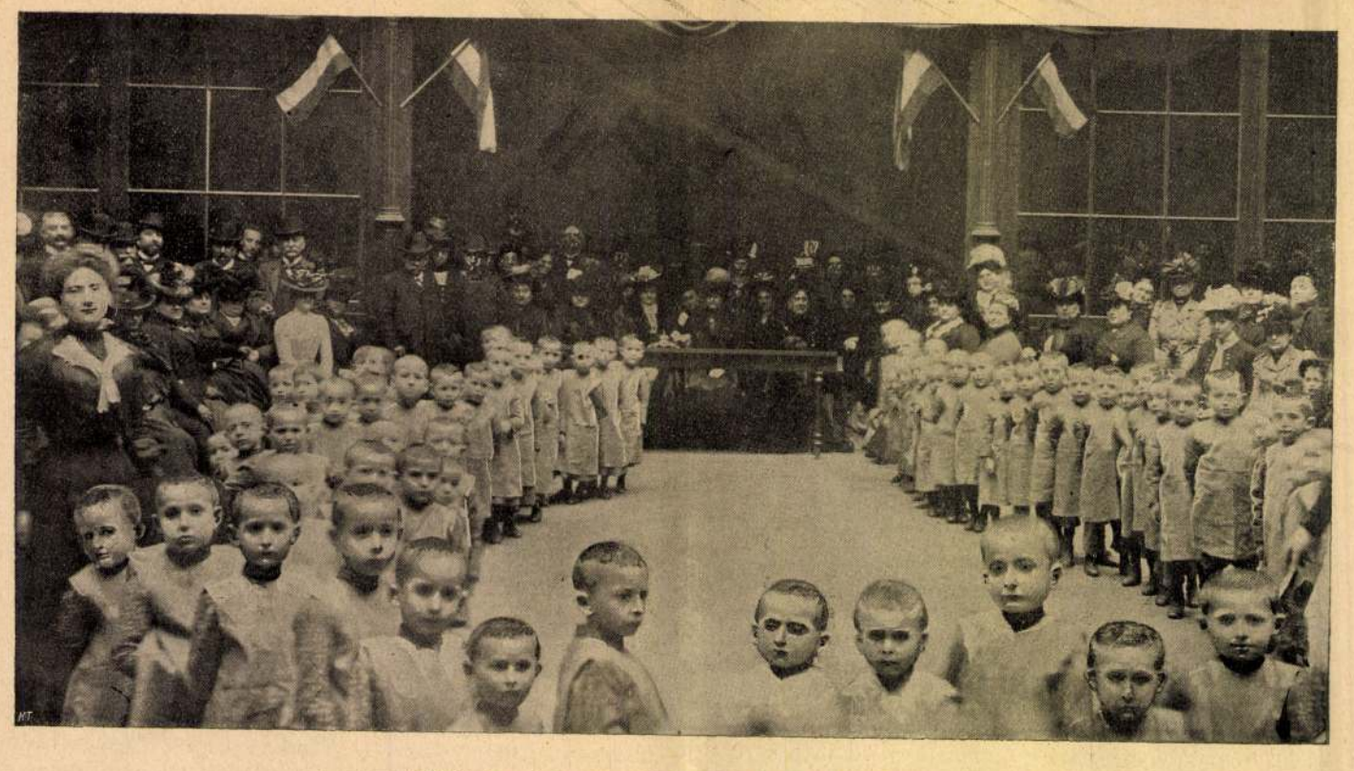

A fővárosi szegény gyermekkert-egyesület ünnepe április 24-én

Fuksz ő fensége

A magyar büntető törvénykönyvnek száznegyvenegyedik szakasza kétévi fogházra ítéli azt, aki a királyi ház valamely tagja ellen sértést követ el. Sértést csupán és nem becsületsértést. Hogy mi becsületsértés, a büntető törvénykönyv megmagyarázza, de adós marad a felelettel arra, hogy mi a sértés. A gavallérok kodexe úgy tartja, hogy az teljesen egyéni dolog. Sértés mindaz, amit valaki magára nézve sértőnek tart. Érthető tehát az óvatosság, hogy merje-e az ember valamelyik ifju Habsburgot gólyának nevezni. Ha lenne erre az elnevezésre jogcímünk, az a magyar nemzeti élet hatalmas föllendülését jelentené. Valamint minden németnek boldogan dobogott a szíve, amikor Frigyes Vilmos ő német császári és porosz királyi fensége, több gyémántos nagy ordónak és számos ezrednek tulajdonosa, a bonni egyetemen, mint legifjabb diák, a diák-egyesületben fukszsnak felavattatott. Végre is a gólya mindig van olyan előkelő, sőt határozottan jellemesebb állat, mint a róka.

Valószinü, hogy az idősebb bonni kollegák meg fogják kímélni ő porosz királyi fenségét a fukszok rendes kötelességétől: az asztalvégén való üléstől, csibukoknak meggyujtásától, söröknek fizetésétől, a korlátlan engedelmességtől, de a fölavatásnál a trónörökös a formáknak teljesen eleget tett, söt édesatyja a császár, maga mutatta őt be az idősebb kollegáknak.

Egy darab eleven poézis. A nemzetnek szíve mélyéig érő. Vilmos császár maga is, mint atyja és nagyatyja, a bonni egyetemnek növendéke, elviszi fiát a főiskolába. A tudománynak szent hajlékában leveti az imperátorság büszke jelvényeit, nem akar több lenni ő sem, mint annyi más, ki gyermeke lelkét gondozza: atya és német hazafi. Szigoruan megtartja az Alma mater kebelébe való beiratás szabályait; a rektor kézadással felveszi az ifju trónörököst az egyetem kötelékébe; a trónörökös pedig hűséget fogad az egyetem törvényeinek.

Az, hogy egy nagy birodalom trónjának örököse, az állam kormányzásának: a jognak és igazságnak tanait egy nemzeti egyetemen nyilvános előadásokon hallgatja, sokkal több, mint császári szeszély. Több a tudománynak és a polgári foglalkozásnak tüntető megbecsülésénél is. Mi Magyarországon csak hallomásból tudunk arról, hogy például a bécsi Terezianumnak, vagy a bécsujhelyi katonai akadémiának tejedelmi növendékei is szoktak hébe-korba lenni; megtisztelvén így a kiváltságosakat. — De azt még hallani is illoyalitás volna nálunk egy jóérzelmü állampolgári fülnek, hogy királyi sarjak saját fenséges testükkel letelepedjenek egy közönséges fenyőfából való iskolapadra az egyetemen, egy levegőt szívjanak polgári ifjakkal, egyazon tudományt hallgassanak lateiner professzorok ajkairól más polgári halandókkal és a tudományok a maga eredeti tisztaságukban adassanak elő, nem átdolgozva, a királyok hiuságának és érzékenységének kivánságai szerint udvarképessé téve.

Egy jövendő királynak nevelése az egész országnak nagy érdeke. Lehet megbízni az előkelő tudósok

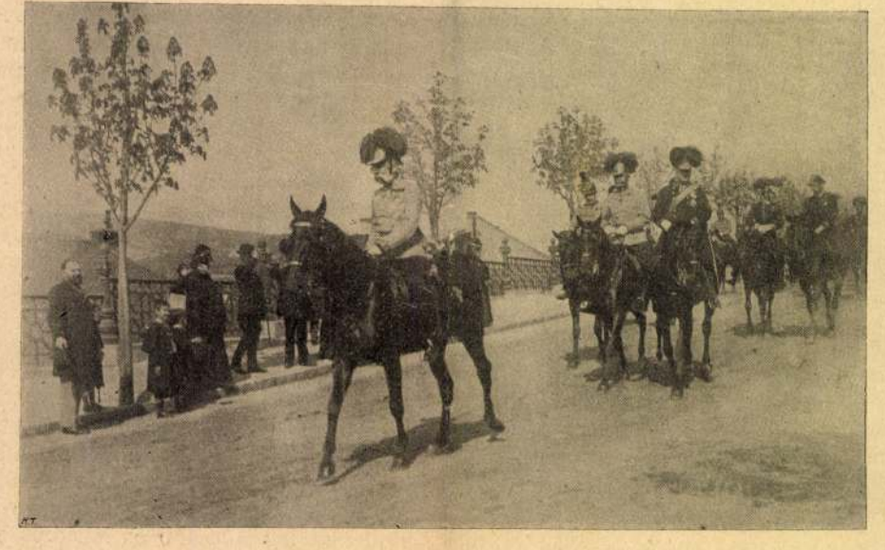

A király kilovagol kiséretével a Vérmezőre a nagy katonai díszszemléhez

Az Uj Idők fényképe

HIREK

2000 MÉTERIG PÁRA ÉS KÖD

A Meteorológiai Intézet jelenti február 12-én délben:

A Kárpátok medencéjében enyhe tengeri levegő van uralmon. A Budapest felett végzett tudományos repülőfelszállás adatai szerint a legalsó 2000 méterben a levegő nagyon párás és ködös. 2000 méter felett pedig rendkívül száraz. A keleti megyék néhány pontjáról ködszemergélést és kevés esőt jelentettek. Kárpátalján kisebb havazások is voltak.

Budapesten ma délben a hőmérséklet plusz 3 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 760 mm; mérsékelten süllyedő irányzatú.

Várható időjárás a következő 24 órára: Sok helyen szél, túlnyomóan borult idő. Több helyen, főleg keleten még köd, sok helyen eső, a hegyeken havaseső és hó. A hőmérséklet alig változik.

— POSTAUTALVÁNY A FEBRUÁR 15-ÉN LEJÁRÓ ELŐFIZETÉSEK MEGÚJÍTÁSÁRA. Vidéki előfizetőink lappéldányaihoz, amennyiben előfizetésük február 15-én lejár, ma postautalványt mellékelünk. Kérjük előfizetőinket, hogy a megújításra szánt összeget mielőbb adják fel, nehogy a lap küldésében fennakadás legyen.

— PUSZTITÓ ÁRVIZEK. Hatayban, az egykori alexandrettei szandzsákban árvíz pusztít, a víz 29 falut öntött el. Kaliforniában kiöntött a *Sacramento* folyó. A *Szent Lőrinc* folyó is kiáradt medréből.

— TIZMILLIÓLEIES ARANYCSEMPÉSZÉST LEPLEZTEK LE. A konstanzai rendőrség a *Transsylvánia* román gőzösön letartóztatta az isztanbuli származású *Tschali-Koglut*, aki 10 millió lei értékű aranyat és devizát akart kicsempészni az országból.

— HAZAVISZIK FRANCIAORSZÁGBÓL A MENEKÜLT SPANYOLOKAT. Francia területen 130.000 spanyol menekült tartózkodik. A spanyol munkáshiány miatt elhatározták, hogy a felkelők közül hazabocsátják azokat, akik nem követtek el közönséges bűncselekményt, hanem a polgárháborúban csak katonai szolgálatot teljesítettek.

— FARKAS ISTVÁN PÜSPÖK ÁLLAPOTA JAVULT. *Farkas* István tiszáninneni református püspököt még karácsonykor megoperálták. Hívei remélik, hogy a lábbadozó püspököt a közeljövőben ismét a régi erőben láthatják viszont az egyház és a közélet fórumain.

— BARCSAY ÁKOS FŐISPÁN ELŐADÁSA. A *Nemzeti Ifjak Klubja* előadássorozatában az ujpesti városháza közgyűlési termében holnap este félnyolckor *Barcsay* Ákos Pest vármegye főispánja tart előadást *Mezőgazdasági és ipari munkásságunk jövője* címmel.

— NEGYEDMILLIÓ OLASZ MUNKÁS NÉMETORSZÁGBAN. Németországban az ipari és mezőgazdasági üzemekben jelenleg 60.000 olasz munkás dolgozik. A legközelebbi jövőben még 54.000 érkezik. Újabb megegyezés szerint további 150.000-et alkalmaznak. Néhány héten belül 264.000 lesz a német földön dolgozó olasz munkások száma.

— GYASZROVAT. *Nagy* István református esperes, *Szokolya* község 48 éven át volt lelkipásztora elhúnyt. Tegnap temették.

— HAZAMENT EGY EMIGRÁNS GÖRÖG TÁBORNOK. *Plastiras* emigrált görög tábornok Belgrádból Athénba utazott, hogy rendelkezésére bocsássa magát a mostani kormánynak.

— PAPP ANTAL C. ÉRSEK BETEG. Hajdudorogi dr. *Papp* Antal c. érsek, munkácsi görögkatolikus apostoli kormányzó influenzában megbetegedett. Orvosai bíznak abban, hogy hamarosan meggyógyul.

— ELITÉLT ZSIRDRÁGITÓ. *Marton* László 29 éves jászfényszarúi hentes tavaly nyáron a megengedettnél drágábban árusította a zsírnak való szalonnát. A kúria 6 hónapi börtönben, 100 pengő pénzbüntetésben és 3 évi politikai jogvesztésben szabta meg a büntetését.

— GÖBBELS NÉMETORSZÁG HÁBORÚS CÉLJÁRÓL. Göbbels a berlini sportpalotában tartott nagygyülésen a többi között kijelentette: Németország katonái nagy célért küzdenek, amely a háború győzelmes befejezésével valósul meg. Ez a cél a világ első nagy szociális államának felépítése.

— MOZGÓKONYHÁK ANGLIÁBAN. Az angol városokban mozgókonyhákat állítanak fel, hogy a bombázott városrészekben meleg ételt jusson a lakosságnak.

— FRANCIÁK LELŐTTEK EGY SPANYOL POSTAGÉPET. Casablancától 40 kilométerre egy francia vadászgép tüzelt egy spanyol postarepülőgépre, amely kénytelen volt a marokkói partok közelében repülni. A gép műszerésze meghalt, több utasa megsebesült. A repülőgép kényszerleszállást hajtott végre. A francia hatóságok lefoglalták.

— MEGHALT A HADIFOGSÁGBAN EGY OLASZ TÁBORNOK. Kairóból jelentik, hogy *Tallere* hadseregtábornok, a X. olasz hadsereg parancsnoka, a hadifogságban belehalt a bengázi harcok során kapott sebeibe. A tábornok már a Bengáziért folyó küzdelem legelején megsebesült, halálos sebét pedig röviddel elfogatása előtt szerezte.

— KÉT TEMPLOM ÉPÜL ÓZDON. Az ózdi római katolikus egyházközség az új települések környékén egyszerre két új templomot építtet. Megkezdik az új iskola építését is.

— ÉLETUNT NŐK. Ma délben két öngyilkosság történt a fővárosban. Kádár-utca 8. számú házban levő lakásán nagymennyiségű altatóval megmérgezte magát dr. *Kemény* Sári 32 éves vegyésznő. Életveszélyes állapotban vitték a mentők a Rókus-kórházba. Öngyilkossági kísérletének okát nem tudják. — *Singer* Sándorné Róbert Károly-utca 9. számú házban levő lakásán előbb szublimátot ivott, majd amikor öngyilkossági kísérlete nem volt elég hatásos, *gázzal is megmérgezte magát*. Nem tudni, miért akart meghalni.

— ELZÁSZ GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE. A *Völkischer Beobachter* írja, hogy ha valaki ma Elzászban jár, elcsodálkozik a gazdasági fejlődésen, amelyen ez a tartomány átment, noha csak hat hónapja tért vissza a birodalomba.

A Hid

új számának érdekességei:

Móricz Zsigmond: Heti krónika
Kodolányi János: Utazás egy vízum körül
Németh László: Niskavuori asszonyok
Féja Géza: Giono, a költő
Kassák Lajos: Pedagógia és programm
Tersánszky J. Jenő:
Egy magyar és egy amerikai film
Raczkó Lajos: A pusztító víz
Kerekesházy József: Háború
Kristóf Sándor:
A Szovjetunió képzőművészete

Világhíradó — Nagy képes riportok
Koppantó — Divat — Regény — Pályázat

Főszerkesztő: Zilahy Lajos
Felelős szerkesztő: KÁLLAY MIKLÓS

MEGJELENIK MINDEN KEDDEN!

Hajnali részegvándorlás egy budai kocsma cégtáblájával

Ma hajnalban Budán a Batthyány-utcában posztoló rendőr összetalálkozott két jólöltözött, jókedvű fiatalemberrel. A sötétben, amint feléje közeledtek, csak annyit látott, hogy erőlködve cipelnek valamit együttes erővel a vállukon. A súlyos teher a Margit-körúti *Négy Szürke* söröző cégtáblája volt. *Még az ismert szalmafonatú lófarok-utánzatok is ott lóbegtek a cégtáblán.* A békebeli romantika elevenedett meg a Négy Szürke cégtáblájának vándorlásában, amely úgy kezdődött, — mint a főkapitányságon a jólöltözött hajnali sétálók és cégtáblahordók igazoltatása során kiderült — hogy egy fiatal klinikai orvos és egy fiatal ügyvédbojtár, ketten jóbarátok, görbe éjszaka után jutottak el záróra felé, a Négy Szürkébe. Onnan a virágosnál is virágzóbb hangulatban távoztak rolóhúzás után.

Maguk se tudták pontosan tisztázni a központi ügyelet mosolygó rendőrfogalmazója előtt, hogyan is jutott eszükbe a négy lófej között díszelgő hangulatos budai cégtábla. Tény az, hogy amikor bizonyos szellőzködő séta után visszatévedtek a *bezárt Négy Szürke elé, mert annak kapuit hiába döngették, valahogyan leemelték a táblát.* Aztán sétáltak, tovább sétáltak és így jutottak a Vároldalba, a Batthyány-utcába.

Az orvos és az ügyvéd *megbánta a kiruccanást*, így büntetést nem is kapott, de a fogalmazó közölte velük, hogy *teljesen szárazon nem lehet megúszni ezt a nedves éjszakát*, abban egyeztek ki, hogy *rendőri tanu jelenlétében visszahelyezik eredeti helyére a cégtáblát.* Ez hajnalban meg is történt. Onnan tudjuk, hogy *délelőtt* megkérdeztük a Négy Szürke tulajdonosát: mi történt ma hajnalban a kocsma cégtáblájával? A tulajdonos felesége jelentkezett és ámulva hallgatta a *cégtábla vándorlásának* történetét. El se hitte volna, hogy a történet nem álom volt. Szerencsénkre *éppen megjelent a jegyzőkönyvvel hóna alatt a főkapitányság egyik megbízott rendőre*, aláíratta azt a jegyzőkönyvet, amelyben a Négy Szürke tulajdonosa vagy annak helyettese tudomásul veszi, hogy *a tábla újra ott van a négy szürke ló feje között.* (Sz. J.)

— A LÉGOLTALOM IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI. Komposcht Nándor tábornok, országos légvédelmi parancsnok rádióelőadásának teljes szövegét adja a Riadó! a Légoltalmi Liga nívós képes folyóiratának most megjelent új száma. A szükségóvóhely építési munkatervét dr. Kazinczy Gábor miniszteri biztos írja meg. Terjedelmes cikk számol be a repülés fejlődéséről, a háziállatok légoltalmáról és gázvédelméről. Sok érdekes légoltalmi hír egészíti ki a Riadó! tartalmas új számát.

— VONAT ÉS TEHERAUTÓ KARAMBOLJA. Spanyolországban a losillai vasúti átjárónál a postavonat belefutott egy teherautóba. Négy ember meghalt.

Elfogták a kabáttolvajlás legkiválóbb pesti szakértőjét

Veszedelmes kabáttolvajt fogott el a rendőrség. Kézrekerült *Ötvös* Ernő 28 éves sokszorozott rovottmultú kereskedősegéd, aki az utóbbi hetekben húsznál több értékes férfibundát és télikabátot lopott el az elegáns dunaparti szállodák éttermeiből, neves pesti kocsmákból és kávéházakból. Trükkje az volt, mint most elfogatása után bevallota, hogy a kiszemelt »vadászterületre« kabát nélkül ment be és onnan egy-egy kabátot leemelve hagyta el a helyiséget. Két esetben humánusan viselkedett: amikor az ellopott kabátban megtalálta a tulajdonos címét, a zálogcédulát visszaküldte a károsultnak.

Hankiss János: ÜNNEPNAPOK MUNKÁJA

A vidéki magyar kultúrélet fáradhatatlan szervezője, *Hankiss* János debreceni egyetemi tanár, az elmult esztendők során több értékes előadást tartott a magyar sors örökké időszerű kérdéseiről. Most ezeket a rendkívül finom érzékkel, széles európai műveltséggel megírt előadásokat a *Singer és Wolfner* díszes könyvalakban kiadta A világ minden táján szétszórt magyarokhoz szól e gyüjtemény, igazi magyar *lélekedzés*, gondolatérlelő és lelkiismeret-virrasztó. Szerzője az a kiváló tudós-típus, aki nem zárkózik kutatásainak elefántcsonttornyába, hanem tisztító és nemesítő gondolataival a napok káoszába is beáll, hogy segítségére legyen a magyar népnek herkulesi munkáiban. Mondanivalóinak *aranyfedezete:* a tudás szabadságra, amely magasabb szempontjaival irányitóan hathat a gyakorlati életre is. (—es)

SZINHÁZ és FILM

A magyar közélet kiválóságainak arcképei a magyar történelmi képcsarnok gyüjteményében

Gróf Zichy István nyilatkozata

A *Magyar Nemzeti Múzeum* központi épületének két földszinti helyiségében helyezték el annakidején a *Szépművészeti Múzeumban* őrzött *Magyar Történelmi Képcsarnok* grafikai gyüjteményét. Ezt a *Magyar Történelmi Képcsarnok*-ot 1884-ben alapították azzal a célzattal, hogy összegyüjtsék a magyar történelmi mult kiemelkedő személyiségeinek, azután népviseleteinek, tájainak és történelmi eseményeinek reprodukcióit, festményeit, rajzait és esetleges fényképeit. A gyüjtemény a *Nemzeti Múzeum* átszervezésének idején, amikor megalakult az *Országos Magyar Történeti Múzeum*, átkerült a Szépművészeti Múzeumból a Nemzeti Múzeum épületébe. *Itt helyezték el azután a hatalmas anyagot, amely a magyar történeti mult nak egyik legjelentősebb forrása.*

A gyüjtemény természetesen napról-napra fejlődik és most felmerült az a terv, *hogy a magyar közéletnek, politikának, művészetnek ma élő kiválóságait is meg fogják örökíteni a gyüjtemény számára.*

Erről a tervről beszélgettünk gróf *Zichy* Istvánnal, az *Országos Magyar Történeti Múzeum főigazgatójával*, aki a gyüjteményről a következőket mondotta:

— A *Magyar Történelmi Képcsarnok* festmény- és szoborgyüjteményénél értékesebb és gazdagabb anyaga van a most új helyre került grafikai gyüjteménynek. Ez a 40.000 darabot megközelítő anyag történeti tárgyú metszeteket, nyomatokat, rajzokat, vízfestményeket és fényképeket tartalmaz. Ez az anyag tokokban van elhelyezve, könnyen kezelhető és ilyenformán minden kutató rendelkezésére áll. A *»történelmi ikonográfia«* szempontjai szerint rendeztük az anyagot, azaz külön-külön a magyar történelemben szerepet játszó személyek, események, tájak, viseletek stb. egykorú vagy közel egykorú képeit. *Nem a művészi, hanem a történeti szempont van a hangsúly, miután ezek a képek a történelem ábrázolt, hiteles forrásai.*

— A ma meglévő anyag azonban csak a magyar mult képeit őrzi. *A jelen Múzeumának a jövő történelem tudományára és a jövő közönségére is gondolnia kell, amely a maga idejében a mai életet fogja történelemnek tartani és a mai magyar közélet kiváló alakjainak képére lesz kíváncsi.* Ha az írott forrásokból meg fogja ismerni életünket és egyéniségünket, meg fog akarni ismerkedni az ábrázolt forrásokból emberi mivoltunknak, megjelenésünknek, magatartásunknak külső formáival is. *Szemtőlszembe kívánja majd látni a mi korunkat is.*

— *A magyar történettudomány jövőjét tartottuk szem előtt, amikor a Magyar Film Irodát felkértük, hogy készítse el Múzeumunk, azaz a Magyar Történelmi Képcsarnok grafikai gyüjteménye számára a ma élő magyar közéleti kiválóságok fényképeit.*

A közeli napokban meg is kezdődik ez a nagyszabású munka, hiszen a *Múzeum és a Magyar Film Iroda* társadalmi, közéleti és művész életünknek minden jelentős alakját meg fogja örökíteni a magyar jövő számára.

A Scala holnapi bemutatója:

A MANDERLEY-HÁZ ASSZONYA

Joan Fontaine

Kormos falak, üszkös gerendák, elhanyagolt park, szomorú, tövises, bozótos utak: ez ma a Manderley-ház. Víg úri ház, pezsgő élet, zajos boldogság, napfény ragyogás és pompa: ez volt a Manderley-ház. Hosszú az út, amíg a ház, annak ura és két asszonya eljutott a pusztulásig. Ez az út teli van izgalommal, rejtelemmel, boldogtalansággal, misztikummal.

Daphné du Maurier, a híres francia írónő örökítette meg ennek a háznak történetét regényében, amelyből most filmet készítettek. A házról és annak második asszonyáról szól tulajdonképpen a film, arról a kedves, riadt, bájos lányról, akit a Rivieráról hozott a ködös Albionba a Manderley-ház ura, mint második asszonyát. Joan Fontaine, Hollywood legújabb kedvence játssza a Manderley-ház asszonyának sokrétű, igen nehéz és bonyolult művészi munkát kívánó szerepét. Partnere Lawrence Olivier a legkitünőbb amerikai Shakespeare-színész, aki egyúttal a filmvilágváros egyik legjobban fizetett sztárja is.

TOKAJI ASZU

A szerelmes Bordy Bella

Bordy Bella

Nemsokára közönség elé kerül a Tokaji aszu című film, amelynek premierjére most már minden előkészületet megtettek. Fedák Sári lesz tudvalevően az ünnepi est háziasszonya, a díszelőadásra és az azt követő bankettra ő hívta meg a társadalmi és művészeti élet előkelőségeit. A bemutató előadáson külön páholya van Fedák Sárinak, ugyanúgy a film másik női főszereplőjének, Bordy Bellának, aki egy szerelmes kis szobalányt játszik a Tokaji aszu-ban. Tarczali Darázs Katalin és leánya Lidi — így szerepel Fedák és Bordy a Bánky Viktor rendezésében készült Tokaji aszu színlapján.

A kardos tokaji menyecskén és lányán kívül ott lesz a rózsadombi villa kisasszonya: Erdélyi Mici, a fiatalúr: Pálóczy zászló, azután Keéry Panni, Bilicsi, Pethes Ferenc, Mihályfy és a film többi szereplője.

(*) Eszenyi Olga néhány hónap mulva újra játszik. Hosszú idő óta nem hallunk hírt *Eszenyi* Olgáról, a *Belvárosi Színház* volt bájos, fiatal jellemszínésznőjéről. A hosszú haligatásnak komoly oka van: *a fiatal színésznő kisbabát vár.* A művésznő visszavonulása tehát nem azt jelentette, hogy nem játszik többet, mert néhány hónap mulva ismét színpadon láthatjuk ezt a kitünő színésznőt.

Timár a Cyranóban

Rostand romantikus drámájának váratlan sikere a felújítással azt bizonyítja, hogy a magyar színházlátogató közönségben ma is él a *Cyrano-kultusz*. *Kiss* Ferenc, *Lehotay* Árpád és *Táray* Ferenc alakítása mind-mind új színt, új elképzelést jelent, többé-kevésbé eredeti felfogást. A Nemzeti Színház és a Művelődés Háza után tegnap este a *Rádió* láthatatlan színpadán hatszázezer hallgató előtt rövid időközzel a *negyedik magyar Cyrano* mutatkozott be.

Akik hallgatták, felejthetetlen művészi élményben volt részük. A költő Cyrano-ja szólalt meg, a szavak rakétájával tündöklő lovag, akiben azonban *érző és vérző szív* lüktet, mélyen *emberi* érzésekkel. Az orrjelenetben még ingadozott, de az erkély alatt és a haldoklás végső jelenetében *igazi nagy művész volt Timár.*

Csiby József hangversenye Berlinben

Berlin, február 12. A nemzetközi cserehangversenyek keretében a *Német-Magyar Társaság* rendezésében *Csiby* József magyar zongoraművész adott rendkívül nagysikerű hangversenyt a berlini *Énekakadémia* nagytermében. A termet zsúfolásig megtöltő közönség soraiban megjelen a *Német-Magyar Társaság* elnöksége, igen sok művészeti és társadalmi előkelőség, valamint a berlini magyarok. A magyar követség tagjainak élén megjelent *Sztójay* Döme titkos tanácsos, berlini magyar követ is. *Csiby* József műsorán *Brahms*, *Bach* és *Beethoven*, valamint *Bartók*, *Kodály* és *Dohnányi* művei szerepeltek. A német lapok *a legnagyobb dícséret hangján emlékeznek meg a hangversenyről s különösen kiemelik a magyar zongoraművész technikai készségét és temperamentumos játékát.*

ALIPANG

Garry Cooper a Fülöp szigetek szabadsághőse

Garry Cooper

A bátor, a vakmerő, a talpig férfi, a női szivek bálványa, Garry Cooper ismét a felvevőgép elé állott és legújabb filmje, az Alipang már meg is érkezett Budapestre. A kitünő amerikai színész új filmje a Fülöp szigeteken játszódik néhány évtizeddel ezelőtt. A sziget ura, Alipang, a fekete szultán, újabb hadjáratra készül a sziget maroknyi, amerikai helyőrsége ellen. Mindössze néhány tiszt és egy-két tucat katona védi a csillagos lobogót. A tisztek között van egy orvos (Garry Cooper), aki azonban nemcsak a testnek orvosa, hanem nagyszerű katona is és kiváló ismerője az emberi lélek rejtelmeinek. Ő lázítja fel a benszülötteket Alipang zsarnoksága ellen. Rendkívül izgalmasak a filmnek ezek a jelenetei és az amerikai kritikák a Hindu lándsás testvérének mondják az Alipang vérgőzös, verekedős, hősi kockáit. A filmet a közeli napokban Budapesten is bemutatj ák.

ROSWAENGE VENDÉGJÁTÉKA A FAUSTBAN

Helge Roswaenge mostani budapesti vendégszereplésének első estéjén a *Faust*-ban lépett fel. Művészünk nemes szép hangját közönségünk eddig is ismerte és most csak újólag megcsodálhatta a dal minden részletében finoman kidolgozott előadását, kifejező játékát. Legnagyobb sikerét a második felvonásbeli kavatinával aratta, amit a közönség lelkes tapsaira meg kellett ismételnie. A vendégművész méltó társa volt kitünő hangjával *Rigó* Magda és az igazán démonian ható Mefisztó-szerepben *Losonczy*. Mártát *Gere* Lola alakította finom ízléssel, Valentint *Jámbor* László, *Ottrubay* Melinda tánca szép volt. Az előadást *Berg* Ottó vezényelte.

Koréh Endre énekelt vasárnap este *Erdélyi nótákat a rádióban. A kivételes hangú és tehetségű basszista szebbnél-szebb énekszámait az összes norvég rádióállomások közvetitették.*

Muráti Lili, Páger Antal, Vaszary Piroska, Básti Lajos felléptéve

Ne játsz a szerelemmel!

Francia vígjáték-újdonság. Irta: **Henry Decoin**

Fordította és rendezte: **Vaszary János.** Díszlettervező: **Básthy István**

Bemutató szombaton az Andrássy Színházban

Rintelen római osztrák követet letartóztatták, a gyilkos zendülőket elfogták és statáriális bíróság elé állítják

A késő éjszakai órákban új részletekkel bővül a bécsi események képe. Ezek a részletek bizonyos ellentmondásban vannak a lapunk első oldalán közölt hírekkel, — ilyen forrongó események közepette azonban, amikor az ujságíró munkája együtt halad az eseményekkel, bizonyos ismétlések és ellentmondások természetesen elkerülhetetlenek.

Az éjszakai jelentések a következők:

Bécs, július 25.
(A Pesti Napló bécsi szerkesztőségének jelentése éjfélután 2 órakor.)

A zendülőket, akik a szövetségi kancellári palotába behatoltak, elfogták, lehúzták róluk az egyenruhát, amelyet jogtalanul viseltek és mindnyájukat beszállították a Marokkanergassei rendőrlaktanyába. A felkelők legnagyobbrésze német tornász és a hadsereg elbocsátott katonái. Vezetőik: egy őrvezető és egy szakaszvezető. A felkelőket rögtönítélő bíróság elé fogják állítani.

Rintelent, a római osztrák követet, letartóztatták. A holnapi kihallgatáson fog kiderülni, hogy milyen része volt a felkelésben.

Starhemberg herceg csütörtökön Bécsbe érkezik.

Olaszország tiltakozni fog Berlinben az osztrák belügyekbe való beavatkozás ellen

Róma, július 25.
(A Pesti Napló telefónjelentése.)

(United Press.) Az osztrák események az olasz fővárosban a legnagyobb izgalmat váltották ki és jól informált politikai körökben úgy tudják, hogy *a kormány a legrövidebb időn belül utasítani fogja a berlini olasz nagykövetet, hogy tiltakozzék Németország beavatkozása ellen Ausztria belügyeibe.* A kormány ezt a tiltakozást egyszer már elhalasztotta, mert meg akarta várni Dollfuss kancellár és Mussolini pénteki megbeszélését.. Politikai körökben hangsúlyozzák, hogy az olasz körök el vannak tökélve, hogy Ausztria nyugalmát biztosítani fogják. Mussolini az ausztriai események minden mozzanatáról értesült Riccioneban.

A nagyhatalmak erélyes lépésre készülnek

Genf, július 25.
(A Pesti Napló tudósítójának telefónjelentése.)

(United Press.) A bécsi események mély benyomást gyakoroltak a népszövetségi körökre, amelyek meg vannak győződve, hogy *ezután a nagyhatalmak nem fognak habozni, hogy energikusan lépjenek közbe Ausztria függetlenségének érdekében.* Olaszország és Anglia, amelyek annakidején nem helyeselték, hogy Ausztria panaszával a Népszövetséghez forduljon, *ezután támogatni fogják Ausztria kérését, amellyel a Népszövetségnél keres védelmet.* Az osztrák események híre éppen akkor érkezett Svájcba, mikor a svájci szövetségi tanács *demarsra készült Berlinben a Bódeni tavon elfogott* robbantószereket szállító motorcsónak miatt.

utolsót osztrák szíve.

A mai nap áldatlan eseményeit *nem lehet nagystílű lázadásnak nevezni.* Igen gondosan megfontolt és tervszerűen megszervezett akcióról van ugyan szó, amely azonban elszigetelt maradt. Nem igen tartott volna két óra hosszat, ha nem kellett volna tekintettel lenni a szövetségi kancellári hivatalban értékes emberek életére. Az állami és az önkéntes végrehajtó hatalom fegyelemről és hűségről tett bizonyságot.

Felvetődik ugyan a politikai összefüggés kérdése, hiszen kancellárunk gyilkosai a német birodalom követét kérték fel közvetítésre, de a kancellár halálos órájáról szóló jelentésemben nem szeretnék közvetlenül politikáról beszélni. De ütni fog hamarosan az óra, amikor ezekről a dolgokról hangos szóval fogunk beszélni és nyilt vádat emelünk. Ez a mai éjszaka legyen a nagy halott emlékéé, aki dolgozószobájában felravatalozva fekszik. A szövetségi hadsereg négy katonája áll ott díszőrséget.

Franciaország vár . . .

Párizs, július 25.
(A Pesti Napló tudósítójának telefónjelentése.)

(United Press.) Jólértesült helyen valószínűtlennek tartják, hogy a francia kormány az osztrák események következtében azonnali lépéseket tesz a német kormánynál. *Franciaország minden valószínűség szerint megvárja, hogy Olaszország nyilatkozzék, mert számol azzal a lehetőséggel, hogy a tiltakozó lépést Olaszország egyedül is megteszi.* Lehetséges azonban az is, hogy Franciaország az angol és az olasz kormányokkal együttesen fogja megbeszélni Ausztria függetlenségének és rendjének biztosítását. A *Temps* vezércikkében foglalkozik a német eseményekkel és megállapítja, hogy az osztrák terrorcselekményeket közvetlen vagy közvetett úton Németország irányította. Legfőbb ideje, — írja a Temps — hogy ezeknek az elviselhetelen állapotoknak vége legyen.

Ostromállapot Grácban

Grác, július 25.
(Bécsi Távirati Iroda.)

Itt kihirdették az ostromállapotot.

Adam ezredes éjszakai rádióelőadása a lázadásról és Dollfuss haláláról

A kancellár tragikus percei gyilkosai körében

Sem orvosi segítséget, sem papot nem engedtek a kétszer megsebesített Dollfusshoz

Bécs, július 25.

Adam ezredes, szövetségi biztos éjfélután a rádión közléseket tett azokról az eseményekről, amelyek dr. Dollfuss kancellár halálára vezettek. A többi közt ezeket mondta: Amikor a terrorbandák benyomultak, dr. Dollfuss szövetségi kancellár, aki Karwinsky államtitkárral különmegbeszélésre visszavonult az úgynevezett oszlopterembe, a zajongás hallatára az előszobába jött ki, amelynek ajtaja a lépcsőházba nyílik. A banditák legyűrték az ajtónál álló rendőrt, benyomultak és meghagyták a kancellárnak, hogy menjen az állami levéltár épületébe.

A kancellár beleegyezett ebbe. A kongresszusi teremhez érve hallani és látni lehetett, amint egy fiatal nemzeti szocialista a folyosóra nyíló ajtót puskatussal verte és lábával berúgta. Az ajtón tíz-tizenkét főnyi csoport nyomult be. Az első sorban állók közül egyik pisztolyát a kancellárra fogta és kétszer rálőtt. Az egyik golyó a kancellár nyakát találta el, a másik a váll alatt fúródott be. A kancellár mind a két kezét arca elé emelte, azután kissé oldalt fordult és lehanyatlott. Kétszer halk hangon megszólalt: *Segítség, segítség! azután csend lett.*

A szobában tartózkodó szolga azt hitte, hogy már meghalt. A puccsisták a szolgát a falhoz állították és körülbelül tíz perc mulva bevezették abba a terembe, ahol a tuszok együtt voltak. *A haldokló kancellár magára maradt gyilkosaival.* Kis idő mulva az egyik puccsista Fey szövetségi minisztert a kancellárhoz vezette. A kancellár a pamlagon hevert, fejére kendő volt borítva. *Fey miniszter látta, hogy a kendőn vér szivárog keresztül.* Dollfuss halk hangon arra kérte Fey minisztert, legyen gondja feleségére és gyermekeire.

Azt a sürgős kérést is előadta, hogy *ömiatta ne ontsanak vért.*

A terroristák nem engedték tovább beszélni. Nem tudjuk tehát, hogy kancellárunk tulajdonképpen mikor lehelte ki lelkét, de azt tudjuk, hogy a súlyosan sebesülttől nemcsak az orvosi segítséget tagadták meg, *hanem azt a kérését sem teljesítették, hogy utolsó perceiben lelkész legyen mellette.* Az egyik terrorista elmondta a túszok előtt, hogy a kancellár papot kért, de nem hivattak. Igy halt meg elhagyatottan Dollfuss kancellár. *Végső sóhajtását csak az ellenségei hallották.*

Embertelen gonosztevők jelenlétében dobbant

A Ferencváros szerdán Grácban mérkőzött

Grác, július 25.

A Ferencváros szerdán délután a GAK Sturm csapatával mérkőzött és *3:0 félidő után 4:0-ra győzött.*

Cestovati bez visa

*

Ha már úgyis eléggé csehül állunk, miért ne olvasnánk egy kissé csehül is?

Előttem van egy hivatalos hirdetmény, melyben ezt olvasom: »Ceskoslovensti prisnuslici mohou cestovati *bez visa* do následujicich státu«. Ez, ha jól értem, azt mondja, hogy: »A csehszlovák állampolgárok *vízum nélkül* utazhatnak a következő országokba«. Azok az országok, melyekbe úgy a csehek, mint a szlovákok szabadon mehetnek, a hirdetmény szerint a következők: Belgie (vyjma Kongó), Cuba, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gdansko, Island, Japonsko, Lotyssko, Luxenbursko, Nemecko, Norsko, Portugalsko, Rákousko, Saarske uzemi, S. H. S., Spanelsko, Svycarsko, Uruguay, Anglie, Svedsko. Amint látnivaló, a csehek és szlovákok elég szabadon mozognak a nagy világban, aminek valószínüleg örülnek, — én azonban semmi esetre sem örülök annak, hogy szabadabban mozognak, mint mi, magyarok. Ennélfogva újfent szóváteszem, hogy a magas kormány az útlevélvízumok ügyében kétbalkezes politikát követ, aminek szomorú következményeit én már látom és igen sajnálom. Még nincs két hónapja, hogy panaszkodtam az útlevelek és a vízumok miatt, e ennek volt is eredménye: az útlevéldíjakat 48 órán belül száz százalékkal felemelték. Noha akkor sokan nevettek, én nem szégyeltem magam; — rendben van, vagy nincs rendben, tény, hogy az első félidőben az a bürokrácia győzött, mely a pillanatnyi pénzügyi érdeket többre becsüli, mint én. A játék azonban tovább folyik, és csak azzal érhet véget, hogy a vízumokat eltörlik, mert végül is be fogják látni, hogy ezek ugyan jövedelmeznek a külügyminisztériumnak, de a magyar államnak rendkívül sokba kerülnek.

Persze, mindenfelől kapom a panaszokat, nem csupán a vízumok miatt, hanem a vízumok kezelése miatt is. Egy külföldi magyarnak sürgősen utaznia kellett valahova, de már lejáratban volt az útlevele. Beküldte postán a legközelebbi magyar konzulátusnak. Miután az útlevelet nem újították meg idejében, utazása tárgytalanná vált. Irt tehát a konzulátusnak, hogy küldjék vissza az útlevelet úgy, ahogy van. Ezt a levelét a konzulátus *kérvényként* kezelte és negyedfél aranyfrank illetéket szedett be érte. Elv, hogy a konzulátussal levelezni nem lehet, az hatóság, mely »illetéket« szed! Ez helytelen rendszer: a követségek és konzulságok a külföld magyarjainak ingyen álljanak rendelkezésére. Lehet, hogy erre nincs szabályzat, de így kívánja a józan elme. Valamennyi ország konzuli szolgálata között az Egyesült Államoké a legjobb. Ha egy amerikai polgár levelet ír az amerikai konzulnak Budapestre, hogy mi van a pesti tollpiacon, a konzulátus tisztviselője végigjárja az összes tollüzleteket és néhány napon belül kimerítő jelentést tesz a közönséges libatoll, a finom pehely, a tarkatoll és a csirketoll piaci helyzetéről, az eladási és vásárlási lehetőségekről, a ki- és beviteli módozatokról, vámtételekről, szállítási tarifákról stb.-ről. Ezt nevezem rendes konzuli szolgálatnak, s ezt kellene a mi személyzetünknek is megtanulnia.

Mikor a vízumok eltörlését sürgetjük, kioktatást kapunk (amire valóban nincs smmi szükségünk), hogy »ez nemzetközi ügy; a viszonosság alapján állunk, nem szüntethetjük meg a vízumkényszert, ha velünk szemben meg nem szüntetik«. Ez, úgyebár, elég értelmesen hangzik? Ezzel az állásponttal nem lehet vitatkozni! Ez a »jogos« és »logikus« álláspont azonban nekem nem imponál, mert egy nagy valótlanságot látok mögötte. Ami fél-igazság, az nem igazság. Ha azt mondanák, hogy »mi meg akartuk szüntetni a vízumot a viszonosság alapján, de ajánlatunkat nem fogadták el«, — ebbe belenyugodnám. Ha azonban meg sem ajánlottuk a megszüntetést a viszonosság alapján, — akkor ne hivatkozzunk arra, hogy ez nemzetközi dolog, köt bennünket a viszonosság elvi álláspontja! Továbbá, a magyar diplomácia nem nagyon következetes a »viszonosság« kérdésében. A csehek elengedték az angoloknak a vízumot, s a viszonosság alapján a csehek most már vízum nélkül mehetnek Angliába. Mi is elengedtük a vízumot az angoloknak, ellenben az angoloknak eszébe se jutott, hogy ők is elengedjék nekünk a vízumot. Hol itt a viszonosság? Nem méltóztatnak észrevenni, hogy ez az állapot ránk nézve sérelmes, és államunk, nemzetünk tekintélyével össze nem egyeztethető?

Nem, ezt a nézetemet nem osztják. És nem értenek velem egyet abban sem, hogy a külföldön járó magyarokat elvileg gyanús emberekként kezelni oly dolog, ami diplomáciánk részéről felszólalást és tiltakozást igényelne. Vannak országok, melyek magyar állampolgárnak csak az esetben adnak vízumot, ha külön *ajánlólevelet* hoz a magyar követségtől vagy konzulságtól. Mi ez, kérem, mi ez?

Hát kérem, ez egy olyan dolog, amit kétféleképpen lehet felfogni. Van egy felfogás, amely szerint ez megalázó, botrányos és türhetetlen dolog. Bátorkodom ezt a felfogást magamévá tenni. De mint tárgyilagos ember, nem hallgathatom el, hogy van egy ettől eltérő, másik felfogás is, amely szerint »nem kell érzékenykedni, hiszen ezen keresni is lehet!«

Tegyük fel, hogy Párizsban egy magyar ember elveszti munkahelyét. Mivel kiváló szakember, mingyárt kapna munkát például Barcelonában; megvan az útiköltsége, elmegy tehát a spanyol konzulhoz vízumért. Ott azonban azt mondják neki, hogy »tessék előbb ajánlólevelet hozni a magyar konzultól«. Ezt én nagyon röstelem, főként ha tudom, hogy a csehnek, ha Barcelonába akar menni, nemcsak ajánlólevél nem kell, hanem még vízum sem. A mi magyarunk, egyéni és nemzeti önérzetében mélyen megbántva, elmegy a magyar konzulátushoz. Meg is kapja az ajánlólevelet. Helyes. De az ajánlólevél kiállításáért saját országának konzula mingyárt felszámít neki harminchat frankot. Hát ezt már nem helyeslem.

Vagy akarunk csinálni revíziós politikát, vagy nem akarunk. Ha revíziót akarunk, akkor ilyen vízumpolitikát nem akarhatunk, mert a revízió lényeges része a népszavazás, annak esélyeit pedig az ilyen vízumpolitika határozottan rontja. Az a kis bevétel, mellyel a tárca költségvetését kissé szépíteni lehet, drága szépítőszer, tehát: »El vele, minél előbb!« A *cestovati bez visa*, az »utazni vízum nélkül«, ügyesebb diplomatára vall, mint az a barátságos felszólítás, hogy »drága honfitárs, adj harminchat frankot és kapsz ajánlólevelet, amellyel elmehetsz vízumot szerezni!«

Gróf Zichy István, a Nemzeti Múzeum történelmi osztályának új igazgatója — csehszlovák állampolgár?

Feltűnő bejelentés a kabinetirodában és az ügyészségen a kinevezés ügyében

(Saját tudósítónktól.) Szerda délben megjelent dr. *Sekeress* István ügyvéd a kormányzói kabinetirodában és beadványt nyujtott át. A beadványban *óvást emel gróf Zichy Istvánnak a Nemzeti Múzeum történelmi osztály-igazgatójává történt kinevezése ellen,* azt igyekezvén bizonyítani, hogy *a gróf cseh állampolgár* és így nem lehet egy magyar múzeum igazgatója. A beadványnak több évre visszanyúló háttere van.

I. Lipót uralkodása alatt, 1693-ban alapította meg gróf *Zichy* István tábornok a divényi szeniorátust, a legrégibb hitbizományok egyikét. Ez a birtok *Nógrád* megyében, *Zsély* és *Divény* között terül el és 41.315 hold. A trianoni békeszerződés az egész birtokot Csehszlovákiához csatolta. A hitbizománynak *harmincegy Zichy gróf az élvezője* és nagy családi harc indult meg, amikor öten, névszerint *István, János, László, Vladimir és Klára maguk között felosztották a birtokot,* nem törődve a többiekkel és a telekkönyvbe a csehszlovák hatóságok jóváhagyásával így vezették be a hitbizományt. Az ügyek intézésével gróf *Zichy* Istvánt és gróf *Zichy* Jánost bízták meg. Ekkor azután különböző komplikációk után *a család hűtlen kezelés címén a budapesti ügyészségen feljelentést tesz gróf Zichy István ellen.*

Gróf Zichy István ellen megindult az eljárás a pesti ügyészségen. Az ügy száma: *22.115/932.* volt. Váratlan fordulat állott be: *az ügyészség megállapította, hogy a gróf nem magyar állampolgár. Letette ugyanis a csehszlovák hűségesküt és így csehszlovák állampolgár lett.*

Ekkor az ügyészség megkeresést küldött a csehszlovák államügyészségnek, amelynek eredményeképpen egyelőre megszüntették az eljárást. Az ok: *a gróf nem magyar állampolgár, a birtok is külföldön van.* A nagy családi harc ezzel *holtpontra jutott.*

Néhány nappal ezelőtt megjelent gróf *Zichy* István kinevezése, amely őt *a Nemzeti Múzeum történelmi osztályának élére állította.* Ezekután történt, hogy az ügyvéd nyilván a Zichy-családnak gróf Zichy Istvánnal szembenálló csoportja megbízásából az alábbi beadványt nyujtotta át a kabinetirodában:

— Az ide A) alatt teljes tisztelettel becsatolt kir. ügyészségi végzés kapcsán engedtessék meg nekem, hogy rámutassak egy kinevezésre, amely széles körökben élénk eszmecsere tárgyát képezte és ez *gróf Zichy Istvánnak a Nemzeti Múzeum igazgatójává történt kinevezése.* Eltekintve attól, hogy a kinevezés kérdésének mérlegelésénél ez a folyamatban levő büntetőeljárás nem hagyható figyelmen kívül, a kir. ügyészi határozatnak van egy része, amely mindenkit kell hogy gondolkozóba ejtsen, aki a kinevezésről tudomást szerez.

— Nem tudom, a kir. ügyészség határozatának ez a része megfelel-e a valóságnak, de *nincs okom kételkedni, hogy a kir. ügyészség egész komoly tények alapján állapította meg azt, hogy gróf Zichy István letette a cseh hűségesküt és cseh állampolgár, de legalább is 1932 június havában az volt.* Ha gróf Zichy István még ma is csehszlovák állampolgár, akkor *kétség nem fér ahoz, hogy nem lehet magyar állami tisztviselő, ha pedig csak volt csehszlovák honos, akkor mérlegelés tárgyát kell, hogy képezze a következő tényállás.*

— Gróf Zichy István, ha csehszlovák állampolgár lett, ezt azért tette, hogy megszerezze magának a divényi gróf Zichy-féle szeniorátus 26.000 holdját, őt tehát ezen lépésénél anyagi érdekek vezették. A birtokot körülbelül 10 év előtt szerezte meg, bár az óriási birtokból a csehek csak egy töredéket vettek el minimális vételár fizetése ellenében gróf Zichy Istvántól, neki már ma csak 7000 holdja van a birtokból, a többit szabadkézből eladta, a vételárat elköltötte. A megmaradt 7000 hold is többmillió csehkoronával agyon van terhelve. Most, hogy hitelezői különböző tartozásokkal agyonzaklatták, végrehajtásokat, zárlatokat vezettek ellene, eszébe jutott, hogy mire volt jó a hazája és *sikerült magát ebbe a díszes, jól dotált állásba kineveztetnie.*

— Fölöslegesen nem óhajtok senkinek kellemetlenkedni. Én csak a kir. ügyészség 22.115/1932. k. ü. határozatának ténymegállapításából indulok ki és *úgy gondolom, kivizsgálandó lenne, hogy az ott megállapított tény megfelel-e a valóságnak; ha igen, úgy kétség sem fér hozzá, hogy a már megtörtént kinevezés a fenti szempontok miatt revízió alá veendő.* Magyar állampolgári kötelességemnek és az államfő iránti köteles tiszteletnek vélek eleget tenni, amikor ezekre a körülményekre teljes tisztelettel rámutatok.

Így hangzik a beadvány. Ezenkívül dr. *Sekeress* István *az ügyészséghez is beadvánnyal fordult* és ebben hasonló módon hívta fel gróf *Zichy* István kinevezésére a figyelmet, hivatkozva arra, hogy most már szabad útja van a bűnvádi eljárás lefolytatásának.

Gömbös miniszterelnök sínautón végigjárja a bodrogközi falvakat

(Saját tudósítónktól.) *Gömbös* Gyula miniszterelnök szombaton bodrogközi körútra indul a MÁV sínautóján s körútján megtekinti a tiszaszabályozási és gátépítési munkálatokat is. Gyűléseket e körút alkalmával nem tartanak. A miniszterelnök célja az, hogy közvetlenül érintkezhessék a vidék lakosságával és megismerje hangulatát. Gömböst a bodrogközbe csak *Sztranyavszky* Sándor, a nemzeti egység pártjának elnöke, báró *Láng* Boldizsár képviselő, *Antal* István, a miniszterelnökségi sajtóosztály vezetője és *Kiss* Lajos miniszteri titkár kíséri el. A szerencsi állomáson Gömbös átveszi Szerencs díszpolgári oklevelét, majd Sátoraljaújhelyre utazik. Vasárnap járja végig a miniszterelnök Bodrogköz falvait, Karcsát, Pácint, Nagyrozványt, Cigándot, Ricsét, Zemplénagárdot, Lácát és Monyhatanyát. Ugyanaznap éjjel autón érkezik vissza Budapestre.

Drámai jelentés a német Himalája-expedíció pusztulásáról

Berlin, július 25.

A súlyos veszedelemmel küzdő német Himalája-expedíció *megerősítette, hogy vezetője, Willy Merkl nincs többé az élők sorában.* Ma két távirat érkezett Berlinbe, amelyeket a hegyekből küldöncök vittek az astori kábelállomásra. A táviratok leírják azokat az emberfeletti erőfeszítéseket, amelyeket a német Himalája-expedíció élcsoportjának, *Merklnek, Wielandnak* és *Welzenbachnak* megmentésére véghezvittek.

Az első kábeljelentés szerint, amelyet július 17-ikén adtak fel a Nanga-Parbaton, július 12-ikén *öt dardsilingi benszülött már meghalt.* A hóvihar újabb kitörése megakadályozta a mentési kísérleteket s így vissza kellett térni a négyesszámú táborba. A következő napon, július 13-ikán Müllritter hét beteg teherhordót hozott le a 3600 méter magasságban lévő főtáborba.

A négyesszámú táborból a hegycsúcs irányában állandóan *újabb és újabb mentőcsapatokat indítottak, de a hóvihar mindig visszavetette őket.* Az élelmiszerellátás mindig nehezebbé vált, mert a teherhordók mind betegek vagy kimerültek voltak. A 6200 méter magasságban fekvő négyesszámú tábor fűtőanyag nélkül maradt. Az élelmiszeradagok mindig kisebbek lettek s a német kutatók erejét a hallatlan erőfeszítések csaknem teljesen felőrölték. Mégis megfigyelték a főtáborból, hogy július 17-én *Schneider* és *Aschenbrenner* elindult az ötösszámú tábor felé. Délben az időjárás ismét rosszra fordult. Az első kábeljelentés ezekkel a szavakkal végződik: »*A bajtársak mindent megtesznek, hogy Merklt és hű társát, Gaylayt megmentsék, de a legnagyobb aggodalomban vannak, mert Merkl nyolc napja élelem nélkül van*«.

Szerdán délben újabb jelentés érkezett. A rövid kábeltávirat szerint *Merkl július 16-án meghalt a hatos táborban.* A veszedelemben forgó hegymászók megmentésére irányuló emberfeletti kísérletek sikertelenek maradtak.

Zichy István

a Műverzház 1913. évi kiállításán részt vett.

Gál György Sándor: „Dies Irae"

Új Élet, Bpest, 1941. nov. 1.

Zichy István gróf könyve

Miota lovas nép a magyar? Ismertetve Bátky Zsigmond dr. Tól: A Néprajzi Muzeum Értesitője 1931. 131. l.

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

zmunkák Tanácsa
VIII, HORÁNSZKY-UTCA 8
ékpénztári számla száma: 12.312

194 7 / 8. szám

Bizottságának

(Zichy István gr)

cikke

( ) Adatok a XVII. századi magyar nemesség műveltségtörténetéhez. Emlékkönyv Berzeviczy Albert úrnak, a M. T. Akadémia elnökének tiszteletitagja választása harmincadik évfordulója alkalmából. Bp. 1937.

Érkezett: maximis 12 ér

izottság!

helyreállítása ügyében 2 izben
nról össz. 64. koronát kitevő
nesém a Nagytekintetü Bizottság-

tekintetü Bizottság

alázatos szolgája

Žichy Istvan gr

l. cikke

A magyarság nép-
rajza II. k. 344 l.

VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISZTER

113.331-1915. szám.

III.

A Műemlékek Orsz. Bizottságának

Budapest.

Folyó évi szeptember hó 22-é
367. sz. a. kelt fölterjesztésére,
domásvétel és az érdekeltnek értesi

M.D.K.

gróf Zichy István, festő

Marjay Ödönről készült arcképét, a Művészház új helyiségeiben megnyílt kiállításon, a tekintellenek közötti kivételképpen emliti a szerző.

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 373. old.

/a cikk megjelent: „Világ", 1913. jan. 23./

Emrich Gusztáv (nekr.) V. 299.

Zichy István

olaszi

a Szépm. Múzeumban

Zichy István gróf

1909-ben kisebb kollekcióval vett részt a gödöllői művészeknek a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásán.

Katalogus

Neuhäusel b. Erdekujvár

MDK

Zichy István gr.

Szent Margit legendája, festm.

Biró J: A marosvásárhelyi képtár. Magy. Művészet, 1937. 177-78 l.

gróf Zichy István festőművész
Női képmás Olajf.
Kelenföldi Müv szek kiállitása
1915. február

kir. jeszcze

Salamon Ferenc úrnak

Helyben

használatra készült másolat

1907 november 14-én

Salamon Ferenc
várfelügyelő

ycmi várfelügyelőség

Zichy István gróf

l.

Arch. Erd.
1918–1919.
132. l.

— 1900: IV. 7. — 1901: IV. 7. — 1903: IV. 7. — 1904: IV. 7. — 1905: IV. 7.

— Magy. Képtár 446. — Uj lelt. sz. 302. — 1905. átv. jegyz. 271. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1916. és a leltárban 2894. — Vétetett 1885 október 14-én 5000 frt-on(10000 K-án).

Kifüggesztésére vonatkozo adatok a Nemz. Muzeumban.

MK 446.
Uj 302

Vét 1885

MDK

Zichy István
festő

metszetei a kiállitáson (litográfia)
(Akadémia Térey G. rendezése)

– Nemzetközi modern metszetkiállitás

Grafikai Szemle 1903 évf. 5 z. 79 l.

Zichy István gróf, festő és grafikus; szül. 1879 márczius
31-én Bábolnán (Komárom vármegye). Korán ébredő mű-
vészi hajlamait követve, 1897 őszén a budapesti képző-
művészeti főiskolába lépett, ahol körülbelül egy évet töltött.
Majd innen Münchenbe ment, hol 1898 és 1899-ben Hollósy
Simon festőiskolájában képezte magát, a következő év-
ben pedig Párisban folytatta művészi tanulmányait. In-
nen hazatérve, első sorban mint festő vált ismertté s a
Műcsarnokban és egyéb tárlatokon több ízben szerepelt mű-
veivel. Hivatása különösen az emlékszerű falfestészet fe-
lé vonzotta; ilyennemű műveket készitett az orsz. m. kir.
Zeneakadémia és a Művészház épületei számára. Foglalko-
zott ezenkivül iparművészeti és szinházi tervezésekkel. Ezen
működése révén benső kapcsolatba jutott a magyar törté-
neti múlttal s főként a viselettörténeti ismeretekben tett
szert jártasságra. 1913 május havában a Magyar Történelmi
Arczképcsarnoknál való szolgálattétellel bizatott meg. 1915
áprilisában a király Z.-nek az országos magyar szépművésze-
ti múzeumi őri czimet adományozta. Az 1914-18-iki világ-
háború kezdetén önként jelentkezett katonai szolgálatra s
1916 juliusáig a 1. honvéd-huszár ezredben szolgált. [illegible]
államsegélylyel Bécsben és Németországban [illegible]
1919 november 4-én a magyar [illegible]
[illegible] beosztott Korm[illegible]

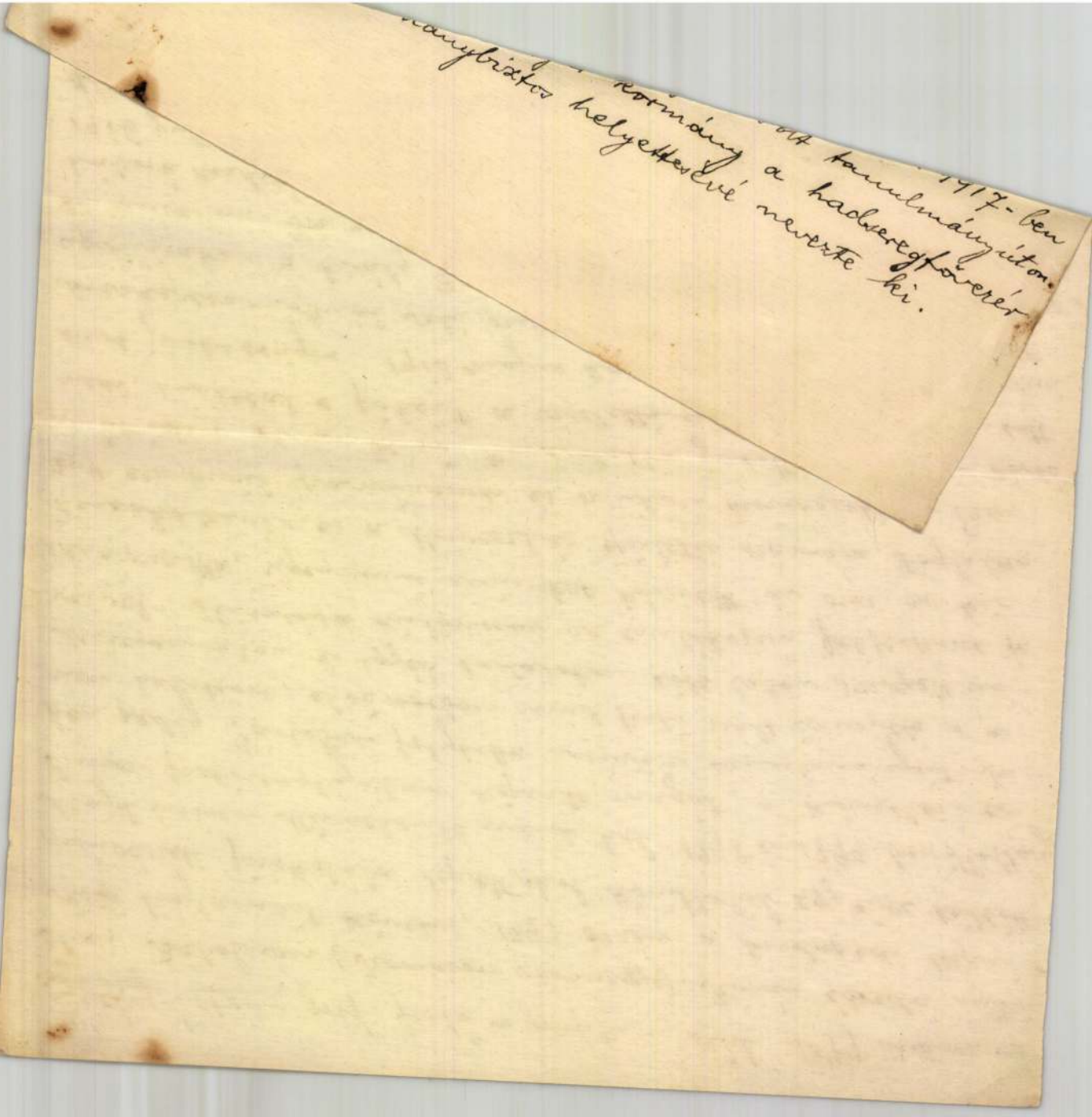

Dalmady Sándor: A Műbarátok Köre 25 éves története 1890–1914 Bp. 1915.

GRÓF ZICHY ISTVÁN KÉPKIÁLLÍTÁSA.

(1906 április 7—21.)

Gr. Batthyány Lajosné már 1904 novemberi választmányi ülésen indítványozta, hogy az 1905. évben az interieur-kiállítás bezárása után gr. Zichy István képeiből a Körben kiállítás rendeztessék. E terv azonban csak 1906-ban volt kivihető.

Április 7-től—21-ig tartó s figyelemre méltatott tárlaton mutatkozott be gr. Zichy István festőművész a *Műbarátok Köre* égisze alatt a műszerető közönségnek. Ötvenkét képet, rajzot és litografiát állított ki, melyekben nemcsak tehetség, hanem művészi lelkesség is nyilvánult, ami csak úgy magyarázható meg, ha tudjuk, hogy nem kedvtelésből, hanem szeretetből gyakorolja a művészetet. A festmények közül kiváltak: a „Nyires", „Pásztor és leánya" s a „Hunor és Magyar" címűek. A kiállítást az előrehaladott idő mellett is szépen látogatták.

A kiállítás *plakátja,* amit a Kör hagyománya szerint a kiállító művész maga készít, a Kör tulajdonába ment, s a többi plakátképek közt ez is a Kör titkári hivatalának falát díszíti.

Sajnos, hogy e kiállításról szóló katalógus egy példányát sem lehetett megtalálni.

1906-ban ez volt az egyedüli kiállítás.

*

Az 1906. év eseményeihez tartozik néhány érdekes indítvány is. Ezek a következők:

Dalmabarátok

1. Radisics Jenő alelnök indítványozta, hogy a párisi „Association du Louvre" példájára *lépjen a Műbarátok Köre kölcsönösségi viszonyba a párisi „Amis de l'Art"-al és a berlini „Kaiser Friedrich Museumsverein" című rokontermészetű egyesületekkel* oly célból, hogy tagjaink, amennyiben e két városban tartózkodnak, ugyanazon előnyökben részesüljenek, amilyeneket az illető egyesületek tagjai élveznek; kijelentvén, hogy a Műbarátok Köre viszonzásképen szívesen rendelkezésükre fog állani az előbb említett egyesületek tagjainak, ha jelentkeznek és itteni tartózkodásuk alatt őket a nyilvános és magángyűjtemények, könyvtárak stb. tanulmányozásaiban tőle telhetőleg segíteni fogja. Kívánná e kapcsolatot más külföldi, hasonló célú egyesületekkel is létesíteni.

2. Ugyancsak Radisics J. indítványozta: kérné meg az elnökség a nagyobb nyilvános intézeteket és társulatokat, aminők a Magyar Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum, Iparművészeti Múzeum, — hogy oly esetekben, mikor nevezetesebb vételeket teljesítenek vagy ajándékot kapnak, ezeket *elsősorban a Kör tagjainak lehessen megtekinteniök* és hogy nevezetesebb, értékesebb kiadványaikat rövid időre *megtekintés végett küldjék a Kör helyiségébe.*

A Képzőművészeti Társulat, Nemzeti Szalon, Könyves Kálmán, Eggenberger-féle műkereskedés stb. pedig arra kéressenek fel, hogy *kiállításaikat a nagyközönséget megelőzőleg a Kör tagjai tekinthessék meg.* Az elfogadott indítvány végrehajtásával az elnökség bizatott meg. Ez irányú megkeresésnek lehet tulajdonítani, hogy Szalay Imre, a Nemzeti Múzeum igazgatója, készségét jelentette ki az új beszerzések bemutatására a Múzeum épületében; továbbá, hogy az *Eggenberger-féle* műkereskedés Spányi Béla gyűjteményes kiállításának előzetes megtekintésére 1907 november 13-ára meg-

hívta a Kör tagjait s hogy a *Könyves Kálmán* mű-kereskedés is készséggel megigérte a kívánság teljesítését.

3. Gróf Vay Péter alelnök azt indítványozta: gondoskodjék a Kör arról, hogy az összes *magyar kiadócégek új művei a Körben egy ideig a tagok rendelkezésére álljanak.* Ez indítvány csak feltételesen fogadtatott el, amennyiben a könyvkiadók hajlandók kiadványaikat ingyen rendelkezésre bocsátani. Ez indítvány sem maradt teljesen eredménytelen, mert az egyik 1907. évi meghívón olvasom, hogy az összejövetelen megtekinthetők a Franklin-Társulat tulajdonát képező díszművek.

4. Gr. Vay Péter tette a következő indítványt is: Kéressenek fel a Kör tagjai arra, hogy a nyár folyamán — rendes nyaralásukból kifolyólag, amennyiben Magyarországban töltenék a nyarat — *gyűjtsenek egy vagy több oly tárgyat, mely népművészetünkből eredt s amely fejleszthető, művészileg tökéletesíthető volna.* E tárgyakból 1906. év őszén a Körben esetleg egy kiállítást is lehetne rendezni. E gyűjtéssel a tagok tevékeny részt vehetnének a magyar iparművészet magyar irányban való fejlesztésében, ami a Körnek egyik fő-célja volt mindenkor. A választmány az elfogadott indítványt a végrehajtó-bizottsághoz utasította.

Ezekkel az 1906. év eseményeit kimerítettem.

KLUBÉLET A KÖRBEN.

Az 1904. év eseményeihez tartozik dr. Elischer Gyula indítványa is *előadások nélküli klubélet* létesítésére, kapcsolatban a szükséges folyóiratok megrendelésével. Célja volt ezzel, hogy a Kör helyiségei, mint közös találkozási hely, kapcsot képezzenek a társadalmi érintkezés terén arra, hogy a tagok sűrűbben találjanak módot és alkalmat a találkozásra, művészi érintkezésre, az irodalom, zene s más művészi témák feletti eszmecserékre. Erre határozatba ment, hogy amennyiben a Kör viszonyai és a helyiség megengedik, a klubszerű társasélet meghonosítása ellen nem lesz észrevétel olyképen, hogy ily társasélet hetenkint egyszer vagy kétszer megtörténjék. A kérdés azonban nem fordult valóra s azóta sem merült fel.

*

Szóba jött az is, hogy a Kör szerezzen magának állandó használatra egy jóminőségű *zongorát*, egyrészt hogy azt ne kelljen mindig bérbevenni, másrészt, hogy azt a tagok használhassák. Ez a kérdés mint nem gyakorlati, elesett, jóllehet kétségtelen, hogy a zongora ára a kölcsönzongora-díjakkal idővel törleszthető lett volna, de nem lehetett számításon kívül hagyni azt, hogy a zongora a hetenkint csak egyszer fűtött teremben csakhamar tönkrement volna, e miatt pedig a termet állandóan fűteni nem lett volna gazdaságos.

*

Zichy István gróf

1907. ÉVI MŰKÖDÉS.

Gr. Batthyány Lajosné elnök már 1906 jún. 1-én tartott ülésen figyelmeztetett az 1907. évi programm megállapítására, mely aztán tüzetesen novemberben tárgyaltatott. Ekkor tétettek különböző indítványok, melyek közt különös érdeklődésre számított Gráf Vilmosné választmányi tag indítványa, melyet még 1906-ban nyujtott be, a *magyar dal- és zeneirodalom érdekében*. Kiemelte ebben, hogy a magyar klasszikus dal- és zeneirodalom nem [illegible]

Zichy István gróf, „festő" és grafikus; szül. 1879 március 31-én Bábolnán (Komárom vármegye). Korán „ébredő" művészi hajlamait követve, 1897 őszén a budapesti „Képző"-művészeti főiskolába lépett ahol körülbelül egy évet töltött. Majd innen Münchenbe ment, hol 1898 és 1899-ben Hollósy Simon festőiskolájában képezte magát, a következő évben pedig Párisban folytatta művészi tanulmányait. Innen hazatérve, első sorban mint festő vált ismertté s a Műcsarnokban és egyéb tárlatokon több ízben szerepelt műveivel. Illustrálása különösen az emlékszerű falfestészet felé vonzotta; ilyenneműnek készített az orsz. m. kir. Zeneakadémia és a Művészház épületei számára. Foglalkozott ezenkívül iparművészeti és színházi tervezésekkel. Ezen működése révén benső kapcsolatba jutott a magyar történeti múlttal s főként a viselettörténeti ismeretekben tett szert jártasságra. 1913 május havában a Magyar Történelmi Arcképcsarnoknál való szolgálattétellel bízatott meg. 1915 áprilisában a király Z.-nek az országos magyar szépművészeti múzeumi őri címet adományozta. Az 1914-18-iki világháború kezdetén önként jelentkezett katonai szolgálatra s 1916 júliusáig a 1. honvéd-huszár ezredben szolgált. 1917-ben államsegélylyel Bécsben és Németországban volt tanulmányúton. 1919 november 4-én a magyar kormány a hadseregfőparancsnokság mellé beosztott Kormánybiztos helyettesévé nevezte ki.

ZICHY ISTVÁN
(Bábolna 1879 – Aba 1951)

Festészeti tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán kezdte, majd Münchenben Hollósy Simonnál tanult. 1901-ben Nagybányán dolgozott. Budapesten 1903-ban mutatkozott be a Nemzeti Szalonban. 1906-ban a Műbarátok Köre rendezett egyéni kiállítást műveiből.

1907–1913-ig tartózkodott Gödöllőn. Résztvett a népművészeti motívumok gyűjtésében. Gobelintervét, a Tündér Ilonát a gödöllői törekvésekkel való szoros kapcsolat jellemzi.

Több cikkben és tanulmányban a magyar őstörténet kérdéseivel foglalkozott (pl. A magyarság őstörténete és műveltsége a honfoglalásig. Budapest, 1923). Díszletterveket is készített. 1913–19-ig a Történelmi Képcsarnok vezetője volt. Viselettörténettel is foglalkozott. Idevágó irásai: A Képes Krónika miniatürjei viselettörténeti szempontból. Petrovics Elek emlékkönyv. Budapest, 1934.

Az első világháború után Bécsben és Németországban járt tanulmányúton. 1934–44-ig a Történeti Múzeum főigazgatójaként tevékenykedett. Élete utolsó éveit teljes magányban töltötte, elszigeteltsége öngyilkossághoz vezette.

101. Magányos nyírfa. 1908 k.
Litográfia. 320x260 mm. j.j.l. Zichy I
MNG ltsz. 116–908

102. Anya gyermekével. 1906 k.
Litográfia. 310x260 mm. j.j.l. Zichy István
MNG ltsz. 133–906

103. A kaszáló. 1906 k.
Litográfia. 190x170 mm. j.j.f. ZI
MNG ltsz. 130–906

104. Kezek. 1911
O.v. 80,5x62,5 cm. j.j.l. Zichy 1911
MNG ltsz. 4106

Gödöllői Művésztelep – Katalógus 1977
Kecskemét, Katona József Múzeum
1977

35. Zichy István: Anya gyermekével. 1906 körül (kat. 102.)

34. Undi Carla: Erdőrészlet. 1909 előtt

36. Zichy István: Kezek. 1911 (kat.104.)

Sarkantyuk az üstökössel

A szentgöncöli grófkisasszony, Gyulaffy Melinda, arról volt nevezetes, hogy boldogboldogtalant megházasított, férjhez adott. Talán azért, mert ő maga soha se ment férjhez.

Hires, nevezetes kastély volt a szentgöncöli kastély. De ha maga a kastély nem lett volna elég nevezetes, ott volt az uradalom, tizezer hold egy tagban és rajta a grófkisasszony mintagazdasága. A legnemesebb buza a szentgöncöli uradalomban termett, a legkövérebb ökröket ott tenyésztették; még az uradalom macskái is díjat nyertek volna valami macska-kiállításon. Mindez Melinda kontesz érdeme volt, akinek vékony, vénleányos alakját, bodros fehér fejét, piros arcát mindenütt ott lehetett látni az uradalomban, amíg két agglegény bátyja, Sándor és Dénes grófok a passzióiknak élők. Ezek a passziók is olyanok voltak, amilyenek csak különös embereknél fordulnak elő. Sándor gróf, hatvan felé járt, régiségeket gyüjtött, míg Dénes a csillagoknak volt a lakója, az éjjeleket a magasság felé szegeződő teleszkóp mellett töltve.

Gyöngédebb, bájosabb életet nem is lehet elképzelni, mint amilyent a három testvér élt a szentgöncöli kastélyban. A világgal nem érintkeztek, egymásnak éltek. A két agglegény Melinda kontesszel mindvégig úgy bánt, mintha még mindig gyermekcipőkben járna. Ha gazdasági számadások fölé hajolva látták őt, lábujjhegyen vonultak tovább.

— Ne zavarjuk Melindát a munkájában, — mondották.

Ha aztán, cséplés idején késő este jött haza a kastélyba az uradalomból, érdeklődve kérdezték:

— Nos, hogy mulatott, Melinda?

Egyáltalán fogalmuk se volt arról, hogy a nagy uradalom, minden gondjával, bajával Melinda vállaira nehezedik. Bizonyosan azt hitték, hogy minden magától történik körülöttük. És ha valakinek érdeme van az ügyek körül, az senki más, mint Kozsniczky, az uradalom igazgatója.

De legjobban mulattak a kontesszek házasítási szenvedélyén. Nőtlen embert nem tűrt meg az uradalomban, a leányokról meg valósággal könyvet vezetett. Amikor elkövetkezett az idejük, ellenmondást nem tűrve férjhez adta őket. A szegényeknek hozományt adott és esztendőkig figyelemmel kisérte sorsukat. Olykor még a saját bátyjait is munkába vette:

— Nos, mikor szánják rá magukat végre a házasságra? — kérdezte. — Itt volna az ideje, hogy végre feleség után nézzenek.

A grófok ijedten menekültek ilyenkor a kontesz környezetéből. Sándor gróf valamely külföldi múzeumba bujt el, míg Dénes a csillagvizsgáló toronyba zárkózott.

A kontesz nevetve csóválta a fejét:

— Hiába, — mormogta, — azért ez még sincsen rendjén. Előbb-utóbb rá kell szániok magukat a házasságra. Csak alkalmas asszonyt találjak.

Minél jobban múlott az idő a kontesz feje fölött, annál inkább elhatalmasodott rajta szenvedélye, a házasítás. Midőn már az uradalomban nem talált alkalmas „anyagot", ellátogatott a szomszéd városokba, vármegyékbe. De meg nem is igen kellett mennie. Fölkeresték őt a kastélyban is elvirult hajadonok, tavaszamult urak. Természetesen azért, akartak megházasodni, hogy a grófnő kinyissa előttük erszényét. (Egy Gaál Samu nevü férfiúról mondják, hogy minden esztendőbe rájött a házasság utáni vágy és a grófnő hüségesen fizette az adósságait. Gaál uram természetesen utólag meggondolta a dolgot. De hát hogyne gondolta volna meg, amikor élő felesége volt valahol a felvidéken!)

Egy télen előkelő megjelenésü, már nem fiatal, molett hölgy érkezett a kastélyba. X. báróné volt és keserves szóval panaszolta el, hogy megunta az özvegyi fátyolt, rangjához illően szeretne férjhez menni de nincs, akihez férjhez menjen. A jószívü kontesz megvigasztalta a bárónét:

— Majd csak segítünk valahogy a dolgon.

Gondolkozott, gondolkozott. A bárónét nem adhatta férjhez a tisztartójához, de még másféle polgáremberhez sem. Százados famillíából származott a báróné, habár vagyonilag nem is állt éppen a legjobban. A báróné a kastélyban maradt és a kontesz napról-napra jobban megkedvelte. A grófok nem sokat törődtek a vendég asszonynyal, mert nem is sejtették, hogy mi van készülőben.

A kontesz pedig javában kovácsolta a haditervét. Sándor grófot szemelte ki a báróné jövendőbelijének és mindenképen azon volt, hogy megszeressék, megkedveljék egymást. A báróné részéről nem is lehetett hiba a dologban, bevallása szerint, neki nagyon tetszett Sándor. De Sándor sehogyan sem akart nyilatkozni a dologról. Ebben az időben éppen a középkori sarkantyúkat gyüjtögette, honnan is tudhatta volna, hogy milyen színü szeme van a bárónénak. A kontesz azonban nem csüggedt. Addig-addig szorongatta Sándor grófot, amíg az végre abba hagyta a sarkantyúk gyüjtését és egy napon, (a macska tudná jobban, miféle asszonyi praktikák felhasználásával), megtartották az eljegyzést a kastélyban. Sándor gr., mint aki dolgát jól végezte, nyomban az eljegyzés után elutazott valamely külföldi muzeumba, ahol tömérdek sarkantyú volt. Az idő röpült és Sándor gróf sehogy se tudott hazatalálni, mindig ujabb sarkantyúkat födözött fel és valahol Skóciában barangolt, amikor arról értesitette a kontesz, hogy a báróné felbontotta az eljegyzést, mert időközben Dénes gróf vállalkozott arra, hogy az özvegyet boldogítsa. Sándor gróf érzékeny levélben válaszolt. Azt emlegette hogy távollétében őt kijátszották, megcsalták és többé soha sem tér vissza Szentgöncölre.

Ebben az időben történt, hogy valamely különös üstökös megérkezését várták a csillagászok. Dénes gróf elborongva mondogatta:

— Én nem látok semmit az égi tüneményből, mert ezen a földrészen nem látható. Ellenben, ha New-Yokba mehetnék! . . .

Sóhajtott és lehajtotta a fejét.

A báróné ijedten tiltakozott.

— New-York nagyon messzire van.

A komtesznek megesett a szíve a búsuló bátyján.

— Hát csak menjen el, Dénes. De visszsa is jöjjön ám, mert a menyasszonya várja.

Dénes gróf boldogan útrakelt az üstökös felé, és nem jött vissza. Hiába hivták, nem jött. Valahol Spanyolországban nézte a csillagos eget.

Több esztendő múlott el, amíg a kontesz ezt a táviratot küldhette el bátyjai után:

— Kozsniczky özvegy lett és a bárónét eljegyezte. Hazajöhettek.

És a grófok csodák-csodájára egyszerre megérkeztek Szentgöncölre, hogy soha többé el se mozduljanak.

Kr. Gy.

Az első norvég pénztípus, Norvégia cimerével és VII. Hakon király monogrammjával

Zichy István gróf kiállítása. A Műbarátok Körének nagytermében, amely e télen számos művészeti előadásnak volt színhelye, kis tárlatot rendezett Zichy István gróf néhány festményéből és egy rend litografiából. A fiatal művészt néhány művészi metszetéről ismeri már a közönség: legkészebb az előadása a litográfia terén, de jól esik látnunk, hogy festményein is csupán komoly artisztikus szándékok érvényesülnek, a publikumra való minden melléktekintet nélkül. Míg fiatalságunk nagy része az egyszerü rutint hajszolja. Zichynél elsőrangu szava van az érzésnek. Valami, ami nélkül még nem termett igazi művészet.

Töretlen úton

Havas István regénye.

Egy falusi tanító életét, napló alakjában mondja el Havas István regénye: maga a tanító szól hozzánk töretlen, elhagyott útjáról, a szabadságharc vihara után, ahová a diáksorból sietett. Valamelyik távoli faluban húzódik meg szerencsésen, ahol az embernevelés súlyos fegyverét veszi kezébe s azzal küzd tovább. Küzdelmét siker koro-

Uj Idők 1906. XII. 17.

názza. Fölötte csendes, de nehéz életét rendkivüli módon szereti s érzi a legszebb munka jutamát: tudja, hogy az a mag, amit elvetett, kikelt és fejlődik.

Míg a méhek sejtelmes munkáját hallgatja, (milyen szép ez a muzsika!) gyönyörködik a magaültette fák szépségében. Szerelme, öröme, a csapások, amik érik, lebilincselő erővel vannak rajzolva. Az utolsó fejezet egy költemény, amelyhez csak a rímek hiányoznak. Az öreg harcos nyugodtan készül végnélkül való útjára. Szabadságért indult ifjan a harcba, a csata lezajlott, de ő harcolt tovább is csendben szerényen, egy kis faluban: a müveltség fegyverével.

Havas István szerencsésen választotta érzelmeinek és gondolatainak tolmácsolására ezt a regény-tárgyat. A mese szigorú lelektani biztossággal van elbeszélve, olyan természetesen folyik, mint egy erdei patak. Semmi hiány, semmi fölöslegesség nincs benne. Az olvasó megérzi, hogy az írónak nagy gyönyörűsége telt a mesélésben. Az előadás valószerűsége, a nyelv cicomázás nélkül való bája, az őszinte hang: mind a közvetlenség megkapó varázsával hatnak az olvasóra.

A magyar tanító küzdelmes, de emberi és nemzeti szempontból rendkivül fontos munkáját még alig tolmácsolta valaki olyan érdekesen, mint a „Töretlen uton„-ban Havas István. Meglátszik a könyv minden során, hogy az író maga is a tettek embere; hogy mily nagyra becsüli azt a munkát, amit a nemzetiségek között élő tanító véghez visz.

Regényéből az a nagy igazság szól hozzánk, hogy az erkölcsi világrend fentartói nem a kincsekben bővelkedő fásultak, nem is az önzők, nem is a lármát csapó érdekhajhászok, hanem a lelkesedő, eszméket plántáló vagyontalan bölcsek, akik Szokrateszen kezdve Krisztuson át napjainkig élnek. Ez a könyv minden tendencia nélkül íródott s mégis irányitóan hat az olvasó lelkére. Fölemel és szinte sarkal, hogy hasonlóan éljünk.

Nem utolsó olvasmány nekünk, akiknek kitartásra s nagy küzdelmeink közepett nagy erőre van szükségünk. Ha minden magyar olvasó nem is fog hozzájutni, de minden tanítónak el kellene olvasnia.

A regény Singer és Wolfner kiadásában jelent meg, előszót Benedek Elek írt hozzá.

Szabó Lajos

Telekes Béla: Versek

Amikor ezt a fiatal, rózsásarcu poétát látom, akinek szeme mégis mélyen tud nézni a lelkekbe, a sima homloka mögött pedig erős gondolatok rajzanak, jóleső érzés fog el. Modern költő, akiben azonban erősebb a hit, mind a pesszimizmus és a lelke nem ernyedett el a küzdelemben. A szépet imádja és nem kacérkodik léptennyomon a saját fájdalmaival. Bánatában nincs csináltság és örömben a tavasznak üdeségével hat az olvasóra. Egyszerü, őszinte, cseppet sem bizarr és a formát sem nézi le. Amit mond, a szivéből fakad és tud lelkesülni — nemcsak a rútért . . .

Ósdi papírra szedette kötetének e verseit: nem, kápráztat el a kötésnek suhogó selyemszövetével és zeg-zugos, különcködő díszitési rajzokat sem használt. Mindig a tartalomé az első szó és semmi mással nem tereli el a figyelmet. Mintha azt mondaná: „Az én múzsám egyszerü köntösben, keresetlen viseletben jár, s nem a szemnek, hanem a szívnek akar megtetszeni".

Ez sikerült is neki. Aminthogy látható az alábbi versekből, amelyeket mutatóba közlünk:

PÁN.

Szent erdők mélyén, árnyas ligetekben
Hétágu sípon fújt egykor danát . . .
Hejh, mindig csókba halt e nóta át . . .
Mámorban lesték, kéjes-önfeledten
Driád, bachansnő, nimfa és najád,
Pán csábító dalát.

És valahányszor egy-egy dalba kezdett,
Úgy rémlett: új dalt zeng a csalogány
És új dalt zeng a költő mindahány.
Száz bölcs elmén új ihlet fénye reszket
S új rés hasad szent titkok fátyolán,
Mert ő akarta, Pán.

És valahányszor egy-egy csókot orzott,
Ég, föld és víz mámorban reszketett,
Szerelmes vágy járt át minden szívet
S feledve bút és nem ismerve gondot
Nászt ül minden e széles föld felett
S Pán halkan nevetett.

Rég volt . . . A szent erdők helyén azóta
Száz város nőtt: zúgó körengeteg.
És emberek haltak meg, istenek . . .
De ma is szép a fülemüle-nóta
S mint egykor, épp úgy zöldel a berek, —
Csak Pán halt volna meg?

A szív mint rég, épp úgy gyúl szerelemre
És száz titkos vágy, száz feslő talány
Teremtő lázat ont mint hajdanán . . .
Egész mindenség vallja, zengi szerte
Nem halt meg, erdők s városok során
Él mindörökre Pán.

ÖRÖK IGÉRET.

És úgy esett, mint ébredésbe'
Ha érzed: álmod volt imént,
De nem tudod, mi . . . s vársz új éjre,
Hogy újra lásd a tüneményt . . .
. . . Mikor szived még föl sem ébredt,
Valami hívott valaha.
Úgy rémlik, egy csodás igéret —
Csak hangja cseng füledbe ma.

Csak azt tudod, hogy a szivedbe
Olthatlan mély vágyat büvölt:
Hogy valamit úgy várj, epedve,
Mi nélkül néked zord e föld . . .
De újra már nem hallod eztán . . .
S csak jönnek, tünnek napjaid
S remény, csalódás ér ezerszám
S te egyre vársz még valamit.

És érhet bármi üdv e földön,
Sorsod: hogy véle be ne érd.
S nincs kín, mi mint ez, úgy gyötörjön,
Sóvárogsz s nem tudod, miért.
Csak érzed: győzhet szíven és főn
Az ősz dere, a tél hava,
Egy igéretnek, bármi későn,
Valóra kell még válnia.

S vársz . . . S álmatlan, nagy éjek árnyát
Hordod szivedben, arcodon
S már fény és hő hiába jár át
S az élet, érzed, eloson . . .
Meghalsz árván, kétségbeesve
S még akkor is — megtört szemed,
Mintha igért üdvöt keresne,
A végtelenbe úgy mered.

REGE.

Emlékszel a régi regére?
Rohanó folyam . . . Alkonyi nap . . .
Beledőlnek a tenger ölébe,
Az égbolt mind komorabb.

A vad folyamon kicsi sajka,
Virággal hintve tele —
Mint koszorús sír ha suhanna
A zord vizeken lefele . . .

S mintha sírjára kisértve
Ült volna a holt maga ki,
Úgy görnyedt a sajka fölébe
Árván, szomorúan valaki.

Babérág az evezője . . .
Tövis-koszorús a feje . . .
Dalolva úgy evez előre, —
Bűbájos, régi rege!

Szemében köny, mosoly ajkán
S szól: Szép napok, ég veletek!
Megyünk lefelé, kicsi sajkám,
Vak, céltalan éj közeleg.

Isten veletek, ti virágok,
A part vadonának ölén!
Már üdvre ott sohse várok,
Tündért nem ölelek én.

S többé nem gyötör a révek
Sivár vásári zaja . . .
Az álmok tönkre tevének
S már álmom is mind oda!

. . . Úgy suhan el éjbe, viharba,
A tenger mélyeire
S többé se híre, se hamva . . .
Óh, mért hogy enyém e rege!

A vereses kötet Az Országos Irodalmi és Közművelődési Szövetség kiadásában jelent meg.

T. R.

A SZERKESZTŐ ÜZENETE

Csöndes tanya. Egyéni életet mindenütt lehet élni és nem szükséges okvetlenül, hogy kikapcsolja magát az emberek társaságából, aki arra vágyik. Az egyéniség csak úgy fejleszthető a zajos nagyvárosban, mint a csöndes falun, ha megvan az illetőben a képesség, hogy ellen tud állni a sokadalom erősen nivelláló, mindent ugyanarra a mértékre leszállító hatásának. Akik önnel elhitették, hogy az egyéni élet csakis a társadalom félreeső szigetein élhető, az összecserélte a magános életet az egyéni élettel. Az elszigeteltségnek és a magába zárkózottságnak van ugyan hatása az egyéniségre, de a legtöbb esetben inkább a bizarrnak irányába fejleszti. Hogy mi az egyéniségnek a kritériuma? Elsősorban az önálló gondolkozás, aztán pedig a lélekből fakadó, nem pedig külső hatásokból meginduló érzés. Ahogy ön leírja életmódját, nem látjuk azon az úton, hogy eljusson az egyéni élethez. Mert hogy valaki kerüli az emberek társaságát, rútnak látja azt, amit a többség szépnek, elítéli az uralkodó klikket, s mint mondja: „senkivel egy húron nem pendül", az inkább különcködés. Óvakodjék az utóbbinak túlhajtásaitól, még pedig nem csupán egyéniségének, de lelki épségének érdekében is.

Klárika. A mi olvasóink nem szoktak egymással levelezni a lap útján, de odaadtuk levelét egy szakembernek, aki a legközelebbi számban megadja önnek a kívánt fölvilágositást.

gróf Zichy István

A minden alapszabály, írásban lefektetett szervezeti megkötöttség nélkül működő közösséghez rövidesen – 1901 után – újabb művészek csatlakoztak. Ő közéjük tartozott a művész is.

Dévényi Iván: A gödöllői művésztelep. Vigilia, Budapest, 1973. nov. 738. old.

Zichy István

a gödöllői studió tagja volt.

Szepe Mária: Ruskin, Morris, Crane and the discovery of Hungarian peasant art. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1973. 54 p.

2001

(Zichy István gróf)

könyve

(1) A steppék régi lovasnomádjai.
Bp. 1936.
Vetítettképes Ismeretterjesztő Előadások.
I. köt. 9. f.

(Zichy István gr.)

könyve

(.) A magyarság
őstörténete és mű-
veltsége a honfog-
lalásig. Bp. 1923

Zichy István festő

MDK

neve említve

Kovács Mári kiáll. Hmvhely, Medgyessy terem

1960. okt.

gr. Zichy István festő és grafikus

Pesti Hirlap. 1920. máj. 6. 2

Zrínyi-kiállítás

Zichy István
festő

M.D.K.

A gödöllői kiállításon
szerepeltek munkái.

Egyi Mária: Gödöllői képzőművészek...
Műnészet, 1966. november – 4 l lap

Lichy Istvan
ipar művész

H.D.4

Méltatás.

Egri Mária: gödöllői kép zőművészek kiállítása.
Művészet, 1966. november – 4 l kép

MDK

Zichy István gróf

Sz.I.: A Gödöllőiek. A Ház 1909. II. 7. sz. 179.l.

M.D.K.

Zichy István,festő

A gödöllői társulás tagja,de önállóságát nem adta fel. 522.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a színház és a film.Minerva.Bpest.1960

MDK

Zichy István gróf festöm.

162. Tanulmányfej. Olf.

KMT.1912/13. téli kiáll. Kat. 48.1.

Zichy István

Művei vént vennek a gödöllői művén telep
festőinek kiállításán

Kiállítás egyházi gödöllői mesterek alkotásaiból
Pestmegyei Hírlap, 1966. aug. 24. 4. o

ZICHY ISTVÁN gróf /szül.1879/

Mezei munka. Szinnyomat 6ox66
Parasztudvar. Fekete kréta, lemezpapir
28x36,5

Ernst Muzeum aukciói XXXIV. 43.oldal

MDK

Zichy István

Kiállitási kritika

Müvészet 1966 nov.p.41.

MŰBARÁTOK
KÖRE·
ZICHY ISTVÁN
BEMUTATKOZÓ
KIÁLLITÁSA
1906·ÁPRILIS

FESTMÉNYEK

1. Nyíres. 1902.
2. Kiskunság. 1904.
3. Tó éjjel.
4. Pásztor és leány.
5. 6. 7. 8. Vázlatok. * 1905.
9. Varró leány.
10. Kislány.
11. Nyirfák.
12. Kislányok.
13. Patak fűzfával.
14. Parasztház.
15. Udvar.
16. A küszirt.
17. Tájkép.
18. A körösfői hóstát.

19. Templomsöprés után. *
20. Tájkép. 1906.
21. Hunor és Magyar legenda.
22. Fej.
23. Faliszőnyegterv. *

GRAFIKA

24. Faluvége.* Litho grafia. 1900.
25. Tó. * "
26. Nyírfa, * " 1901.
27. Pitvar, * "
28. Nyírfacsoport. " *
29. Mocsárostáj.
30. Út.
31. A Duna Dévénynél.
32. Falu széle.
33. Fej.

34. Kapáló asszony. 1902.
35. Kapáló asszony. Lithogr.
36. Állatmese.
37. Fej. 1903.
38. Pásztor és leány. Lith. 1904.
39. Ember a kútnál. "
40. Szinvázlat
41. Humor. Magyar legenda. Lith. *
42–48. Kalotaszegi viseletek. 1905. *
49–51. Könyvdíszek.
52. Körösfő.

---

* = magántulajdon

Zichy István

Meghívó

gróf Zichy István
(Bábolnapuszta, 1879 – Aba, 1951)

A Magyar Néprajzi Társaság Társadalomnéprajzi Szakosztálya,
a Néprajzi Múzeum és gróf Zichy István leánya, unokái

szeretettel meghívják Önt és barátait

az egykori gödöllői művész – festő és grafikus –, majd viselettörténeti és néprajzi érdeklődésű művelődéstörténész, a magyar őstörténet jeles kutatója, az MTA tagja, 1934–44 között az Országos Magyar Történeti Múzeum főigazgatója és a Magyar Néprajzi Társaság elnöke,

gróf Zichy István

130. születésnapja alkalmából rendezendő emlékestre, mely során bemutatjuk a

Curriculum vitae
Gróf Zichy István élete és munkássága

című önéletrajzi és egyéb írásokból szerkesztett kötetet.

Helyszín:
Litea Könyvesbolt
(Budavár, Hess András tér 4.)
Időpont:
2009. március 31. 17.00

Vendégeink:
Gaálné dr. Merva Mária, a Gödöllői Városi Múzeum igazgatója,
Paládi Kovács Attila akadémikus, a Néprajzi Társaság elnöke.
Zichy István munkásságáról vetítettképes előadást tart
a kötet szerkesztője **G. Szabó Zoltán**,
népdalokkal közreműködik Juhász Katalin.

Meghívó emlékestre és könyvbemutatóra
gróf Zichy István 130. születésnapjára

2009. március 31. 17.00 órára

Lítea

KÖNYVESBOLT & TEÁZÓ

BUDAVÁR, HESS ANDRÁS TÉR 4.

Zichy István gróf

1897/98, 1907/8 II.

Ferképzomfoisk vk

149.l.

MDK.

Gróf Zichy István rajzoló.
"Pitvar"c. kőrajz.

Művészet,1903.177.l.

MDK

Zichy István

Kezek c.művének repr.

Képzőm.Társ.jub.kiáll.1911-12.

Zichy István gróf

Koll. kiállítása a
Mübarátok Körében
1906. apr. 7–21 –

vod
z
Dalmady Sándor:
A Mübarátok Köre hu-
szonöt éves története
(1890–1914) Bp 1915, 171, l.

MDK

Zichy István gróf,

1901-ben az iskolához tartozott.

A Holléky-iskola ideje. /1896-1901./ 78.l.

TÁJKÉPTANULMÁNY
ZICHY ISTVÁN GRÓF RAJZA

Művészet 1908.

Ekkor ismerteti őt meg egyik tanára, Schletterer, Baumgartner Norbert kapucinus páterrel, ki három forint hetibérrel munkatársává teszi.

Ezen adatok szerint Norbert atyával való ismeretsége nem római keltezésű. Maurer Rómába csak mint 34 éves férfiú kerül 1772-ben és 1776-ban már Bécsben van. De ez az adat nem zárja ki teljesen annak a lehetőségét, hogy 1772-ben együtt mentek Rómába, hol barátságuk bensőbb viszonnyá vált.

Wurzbach is említi, hogy Baumgartner Norbert, Klimó György pécsi püspökkel összeköttetésben állott, ki ellátta őt a festéshez szükséges összes anyagokkal és ennek fejében Norbert atya ingyen festett oltárképeket egyes magyarországi templomok számára. Midőn Klimó arról értesült, hogy Maurert munkatársul fogadta föl, még a heti 3 forintnyi bért is magára vállalta. A két férfiú munkatársi viszonya a következő volt. Norbert atya készítette a kompozíciót és a rajzot kicsinyben, Maurer aztán nagyban készre festette a képet. Nagy segítségére volt Maurer gyakorlati ügyessége, helyes rajztudása s főleg az, hogy az Akadémián folyton antikok és a természet után festegetett s így ott szerzett ismereteit a képek elkészítésénél könnyen alkalmazhatta. Ekként Norbert atya képeinél a legfőbb érdem mégis csak Maurer Huberté volt.

Ennek a barátságnak tehát nagy része van abban, hogy Maurer anyagi gondoktól menten művészetének élhetvén, végre miután Kaunitz herceg arcképét is nagy ügyességgel megfesté, állami ösztöndíjjal Rómába mehetett.

Ezzel a római úttal kezdődik Maurer művészi pályafutásának nagyobb és értékesebb szakasza. Hogy annak első felében nagy hatással volt jövőre egy magyar püspöknek mecenássága és egy magyar származású festő barátsága, az el nem vitatható, ha részletekben el is térnek egymástól a magyar és német forrás adatai.

A Tud. Gyűjtemény (1819. V. k., 116.) úgy beszél róla, mint aki nincs már az élők sorában.

Maurer rövid életrajzát magyarul először Novák Dániel írta meg a Honművész 1836. évi 52. száma 411—412. lapjain. Az ő adatai szerint Maurer 1760-ban, 22 éves korában került volna Bécsbe — s nem mint Wurzbach írja: 1762-ben — s 7 évig állott volna Norbert atya szolgálatában.

Maurernek a pápai róm kath. templomban lévő oltárképéről l. Kazinczy Ferenc nyilatkozatát Pályám emlékezete c. műve 111. lapján. V. ö. ugyanott 277. és 288. ll. — Wurzbach i. m. 146. lapján Maurer arcképei sorában fölsorolja Pater Norbert Baumgartner arcképét is.

Megemlítjük a Tudom. Gyűjtem. B. P. jegyű írójának azon adatát, hogy Maurer Hubertnek a balmazújvárosi templomban egy fiatalkori munkája van, mely szerinte „különös díszt ád az egész vidéknek". (1821. X. k., 65. l.)

Kívánatos volna annak a földerítése, hogy vajjon a Tud. Gyűjt. által említett nagyszombati, pápai, ugodi, pécsi oltárképeken Maurer vagy Baumgartner neve fordul-e elő?

BAYER JÓZSEF

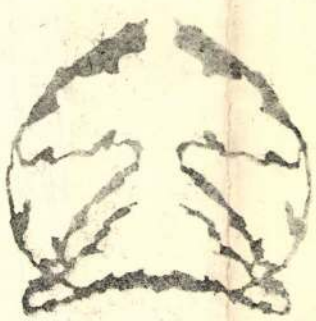

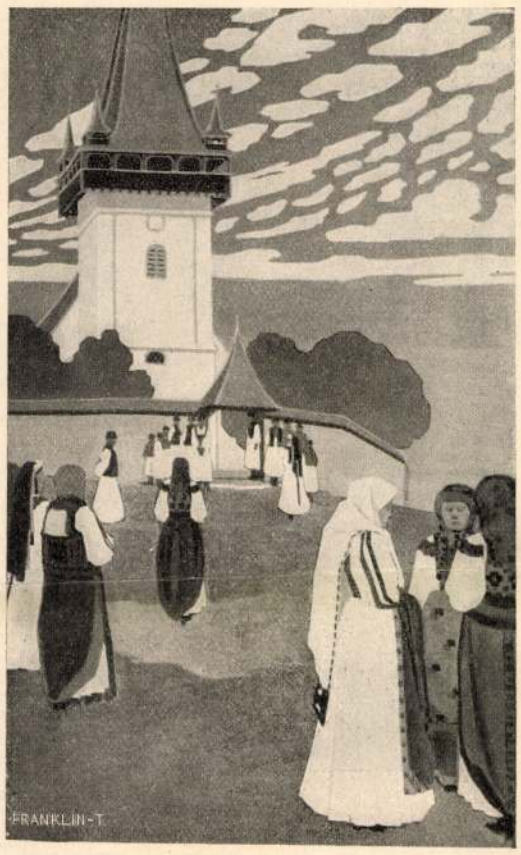

FALI SZŐNYEG-TERV.

pedig a minapában megjelent a pápa legújabb fényképe, a mely a vatikáni kertben, séta közben ábrázolja a szentatyát és a melyen az egykori gömbölyded Sarto erősen meg van fogyva és kedélyes, mosolygó, kerekded arcza megnyúlva. Ugy látszik tehát, van valami igaz ezekben a kósza, alig ellenőrizhető hirekben, a melyeknek, hogy tényleg van valami alapja, azt ez a kép is megerősíti.

Pár napig ez a kép volt Róma egyik szenzációja. Ehez fűztek minden találgatást, minden kombinációt és a végkövetkeztetés az volt, hogy a szent atya tényleg beteg. De e kép szenzációját felülmulta pár nap mulva egy ujabb kép megjelenése. Ez is a pápát ábrázolta ugyancsak sétaközben és ugyancsak a Vatikánban, de mögötte pár lépésre két fegyveres svájczi gárdista sompolyog. E két fegyveres alak volt tulajdonképen a kép szenzációja, a mely tendenciózusan azt akarta kifejezni, hogy a pápa milyen fegyveres őrizet alatt áll, hogy a gárdisták voltakép fogházőrök és a Vatikán tényleg börtön.

De ennek a képnek szenzációja már nem volt hosszu életü, mert a «La Vita», ez az eleven római ujság leleplezte, hogy ilyen felvétel egyáltalán nem készült és a két fegyveres alak ugy van odahamisítva a képre. Ez után a leleplezés után már könnyü volt a szemfüles ujságnak megállapítani, hogy a kép az antiklerikálisok titkos boszorkány-konyhájából került ki. A leleplezésnek nem is maradt el a hatása és mára már eltüntek ezek a képek a kirakatokból.

Annyi azonban bizonyos, hogy a pápa tényleg gyengélkedik. Ezt maga a «La Vita» is beismeri, sőt tovább is megy, mert azt az érdekes hirt közli, hogy a pápa egykori szakácsát, a ki Velenczében sütött-főzött az egykori patriárkának, Rómába hozatták a Vatikánba. Hogy ez már a pápa nővérének kezemunkája-e, vagy magának a pápának egyenes intézkedése, arról hallgat a kissé szószátyár lap, de olyan irányú kommentárral kiséri a hirt, hogy úgy látszik, a pápának nem izlik a pápai koszt és ezért fogyott le. Baja azonban nem komoly természetű és a husvéti ájtatosságokat a Szent Péter templomban már ő fogja vezetni, sőt a zarándokokat is külön fogadja majd pápai áldásra.

Pedig a husvéti zarándokok száma az idén fölötte nagy már is, és még egyre tart Rómába az idegen invázió. Az összes szállodák túl vannak már zsufolva ezekkel a husvéti zarándokokkal, a kik esténként a Passió-játékokat, és az oratóriumokat hallgatják, napközben pedig a régiségeket bámulják, vagy a Foro Trajanót, Forum Romanumot, a Pinciót és a templomokat járják be, a miközben Szent Péternek, a menyország kapusának a hasonló nevü templomban levő több évszázados bronzszobrának jobb lába egyre fényesebbre és fényesebbre kopik a sok zarándokcsóktól...

Balla Ignácz.

GRÓF ZICHY ISTVÁN BEMUTATKOZÓ KIÁLLÍTÁSA.

Kiváló tehetségű fiatal művész Zichy István gróf, kellemes meglepetést szerzett kiállításával a finom izlésü műbarátoknak.

Ötven egynehány festvény rajz, és grafikai munka tolmácsolja a fiatal művész önálló s művészetében rokonszenves egyéniségét.

Menten minden művészkedő «póz»-tól, olcsó technikai fogásoktól, banális hatásvadászattól, részben a természet iránt érzett igaz szeretete, részben a stilus keresése jellemzi műveit.

Üde fiatalos erő, komoly törekvés s mind annak, mit ábrázolni akar, átgondolt s átérzett mivolta, jellemzik művészetét. Kevesebbnek akar látszani, mint a mennyit ereje s fejlettsége révén mutathatna.

Határozott és erős stil-érzéke egy «fali szőnyeg» tervénél s a bejáratnál látható «plakát»-jánál megkapóan nyilvánul. Mindkettő a kalotaszegi népéletből merítve, bizonyos monumentális megjelenését tolmácsolja a természetnek.

Rajzaiban széles látásra törekszik s az ábrázolt dolgok szerkezeti (strukturális) megjelenését igyekszik rögzíteni.

Szines és egyszinű grafikai művei otthonosnak mutatják ez eljárásnak úgy technikai oldalát, mint az itt megkövetelt előadási módot illetőleg.

Vannak köztük példányok, («nyirfa», «pitvar», «nyirfacsoport», «kapáló asszony») melyek a legkényesebb izlésü műbarát gyüjteményében is kiváló helyet foglalhatnak el.

Festményeiben bár küzködik a technikai nehézségekkel, mindamellett a látottak igazságát határozottan s meggyőződésből fakadva birja tolmácsolni.

A «pásztor és leány» czimű nagyobb művén mindamaz elemeket megtaláljuk, melyek főleg a lirai költőt jellemzik. A táj részletei érdekesen váltakoznak s a meleg szinezés szerencsésen érvényesül az eszmei tartalom szolgálatában.

Hol borongó, hol napos s az üde zöldet érvényre juttató hangulatok Hátszeg vidékére vezetik a nézőt és a művész érzésének igaz voltát s felfogásának egyszerüségét dicsérik.

Az ősmagyar mondák egyik legszebbike szintén ihlette képzeletét. Hunort és Magyart látjuk, a mint lovaikon ülve az erdő sürüjéből szemlélik az üde pázsiton táncoló szüzeket.

A kép hangulata holdsütést mutat s a mély és erős árnyékok, a két főalakon elömlő félhomály, a tánczoló szüzek a holdfénytől világítva, mindama elemeit nyujtják a münek, mely által hivatva van a néző kedélyére hatni, őt a régi mondavilágba visszavarázsolni.

Szivesen üdvözöljük a fiatal művészt pályája kezdetén, óhajtva, hogy kitartó szorgalommal s komoly törekvéssel megvalósítsa mindazt, mire tehetsége jogosítja.

Kriterion.

AZ OROSZ FÖLD.

Valahányszor még éjszakon jártam, az idegen föld mindig a komorabbik arczával fogadott, ködruhába és esős párázatba öltözötten s azt hiszem, hogy kivándorló magyar véreim, a kik Hamburgon át indulnak az ismeretlen új világ és új élet felé, Oderberg táján érzik az első önvádat azért, hogy odahagyták a virágos mezők, szélben ingó nádasok és pacsirtaszótól hangos búzaföldek birodalmát, az áldott Alföldet . . .

Följebb, éjszakra, az orosz föld még jobban elszomorítja az embert. Akár napsugárban, akár az alaktalan éjszakába merülve nézi az ember, van ebben a hideg országban valami megnevezhetetlen, a mi ráfekszik az utas mellére, valami, a mi arra kényszerit, hogy behúzódjunk a vasúti fülke egyik sarkába és némán, borongva nézzük a végtelen lapályokat, melyeken át a gőzló unottan vonszolja terhét.

Igy ülve a vonat ablakánál, sokszor eltünődtem, hogy mi lehet a levertség oka? Az emberek, a föld, a viz? Talán egyik sem, talán valamennyi együtt, avagy olyasvalami, a mit testi szemmel nem lát, csak a lelkével érez Oroszországban az ember? . . . Mikor hajnali ködben zakatol a vonat, vagy nedves esti félhomály födi a muszka glóbus testét, ez a titokzatos átlátszatlanság, a vonalak elmosódása, a ködfüggöny és a földön tovakúszó éjszaka oly nyomasztóan sejtelmesek! Az ember úgy érzi, mintha egy rab nép megfagyott sohajtása volna a köd, mely alatt a végtelen messzeségekben nyög, sír, sikolt a szabadság, a szabad levegő után egy óriási birodalom elnyomott népe . . . Mikor ebben a szomorú országban járva vártam olykor a napfölkeltét, mindig úgy tetszett nekem a nyáron, mintha a hajnali szellő sápadt emberek jaját hordaná felém. Viszont az éjszakák hallgatása, temetői csöndje azt a kérdést tétette föl mindannyiszor velem, hogy vajjon a halál, vagy az erőgyüjtés némasága-e az, a mi körülvesz; ama csöndességé, mely a pusztulást követi, vagy azé, a mely a vulkánok kitörését szokta megelőzni?

S ha jött a virradat, az orosz föld arczára az se tudott mosolyt varázsolni. Hogy is tudott volna derűt ébreszteni bennem is, mikor mindenünnen az elhagyatottság és a szegénység kiáltoztak felém. Hisz egész Oroszországban az egy lóval szántó parasztok, gazos földek, homokos, kiégett sivár sikok, köves legelők és gerendákból összerótt faviskók kisértek végig. Néhol ezek is hiányzottak s órákig ment a vonat velem a nélkül, hogy vegetációt, embert, állatot, vagy falut láttam volna. Olykor a távolban kupolás templom fehérlett, de az is elvétve, s a müveletlen területek, a melyeken itt-ott szomorkodik egy törpe bokor, az elhagyatottság gyászos képét mutatták.

S ha még virága volna ennek a földnek, vadvirága, a mi a magyar mezőt oly szinessé, barátságossá teszi! Emlékezem, hogy tizezer kilométernyi utamon végig csak délen, Kiev tájékán láttam virágos mezőt. A hol kevés a virág, ott melankoliára hajlik a lélek és szomorú a dal. Énekelő muzsikok ajakáról csak egyszer hallottam víg nótát és az *magyar dal* volt. Közel Szibéria határához, 3000 kilométernyire Magyarországtól egy Volga-hajó hátulsó fedélzetén hangzott a dal, az, hogy «Maros vize folyik csöndesen . . .» Éjszaka volt; a «Marija Pavlovna» halkan csobogva úszott lefelé az óriási folyam hátán. A holdfény letűzött a habokra és vakító fényes sávot festett a sötét vízre. Kétoldalt a misztikus sötétből mintha soha nem ismert csodaalakok keltek volna ki és fogtak volna kezet egymással a fényes stráfon keresztül . . . Lenn a hátsó fedélzeten friss ütemben zengett a magyar nóta, a parasztlegény énekelt hozzá és derült arczczal pengette a háromhúros *balalajkát* kiséretül . . . Emlékszem, hogy ott a Volgán, azon az éjszakán nagyon boldog és büszke voltam. Boldog, mert ha behúnytam a szemem, elhitethettem magammal, hogy otthon vagyok, s nem választ el hazulról a kegyetlen távolság. És büszke voltam, mert úgy éreztem, hogy a magyar Géniusz teremtménye, a magyar dal jótétemény, mely eljött a távolba, hogy a porba sujtott muzsik lelkét fölemelje és megvigasztalja . . . Mint egy nagylelkű barát, a ki

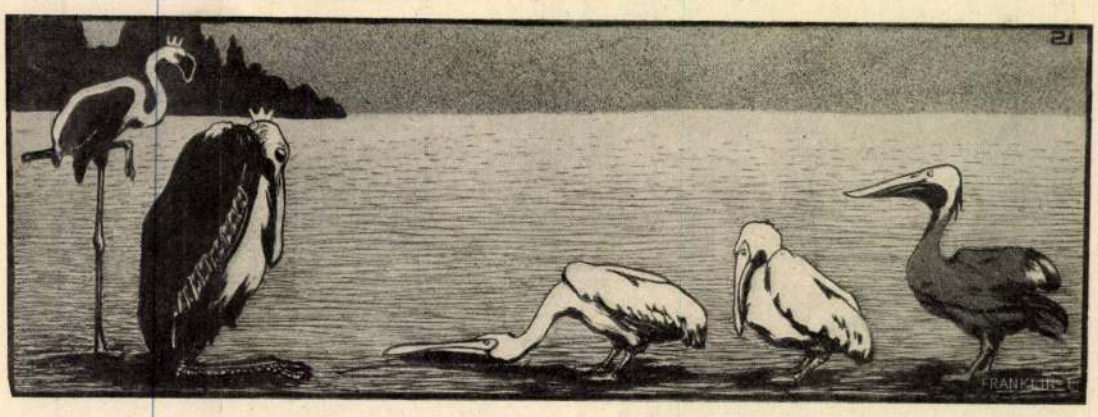

ÁLLATMESE. (A KIRÁLYI PÁR ÉS AZ UDVARONCZOK.)

GRÓF ZICHY ISTVÁN MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

ily nyilatkozatra kellett fakadnia. Meg van győződve, hogy a magyar nemzet sokkal hálásabb Széchenyi iránt s a gyanusítást «tömegben és egyenkint indignatióval» kárhoztatja.

Széchenyi azonban nyilatkozatában azt is említi, hogy egyesek a «Kelet népe» után terjesztettek ily híreket. Úgy látszik e rész birta rá a liberális Perczel Móriczot arra, hogy Kossuth megjegyzése után is nyilatkozzék. Nyilatkozata a «Pesti Hirlap» 1842. évi 29. számában jelent meg. Kijelenti ebben, hogy Széchenyi nyilatkozata a közönségre hatni fog, mert kiviláglik az ország erkölcsi egészségének sülyedése, mert sülyedés az, mikor a legerényesebb polgárok egyike, a *Hitel, Világ, Stadium* szerzője, a haladásra ösztönző, a ki megalapította az Akadémiát, kaszinót, gőzhajózást, lóversenyt, létesíti a hidat, nyilvános eljárását igazolni akarja. Meri állítani, hogy társai, a «szabadelműek» közt nem akadt oly alacsony, ki rágalmazna s a rágalmakat nem is szabadelmű idézte elő. E szózat pedig legyen tiszteletük záloga, «melylyel örök emlékezetben maradandó polgári érdemei iránt» vannak.

Dr. Viszota Gyula.

GUZMICS KÁROLYRÓL.

Igazi művész tragédia.

Egy fakó, szinte toprongyos legényke járt egy székesfehérvári fiskális irodájába hosszú időn át; szegény csizmadia fia volt, vézna, szinte aszott arczából két villogó, élénk szem ragyogott ki, fürgén, élénken, szüntelenül keresve valamit.

S betelt a körmöléssel. Rajzolgatni, majd pingálni kezdett, kezdte kezelni az ecsetet, felrakni a festéket, s hozzáértő emberek kisütötték, hogy az éhenkorász diurnista nincs minden tehetség hián, s munkái nem minden ügyesség nélkül valók.

S hogy rajzai elkeltek, hogy festményei figyelmet keltettek, ott hagyta a fiskális iroda száraz kenyerét s felkerült a fővárosba — koplalni. Naphosszat étlen-szomjan élt; télvíz idején rongyos gunyában járt s hideg szobában szalmazsák volt a nyoszolyája. Nagynehezen egy meczenás: Glück Frigyes oltalmába vette s pártját fogta, legalább volt betevő falatja, melengető takarója. Majd odakerült Vajda, később Hegedüs keze alá, s most nyilt csak fel a szeme, most látta csak, mily keveset tud. Kitört belőle a tudásvágy, tanulni akart, tanulni s alkotni. Nélkülözés, lemondás közepette tengette még mindig nyomorult életét; csak a művészet iránt érzett rajongása tartotta benne a lelket, szitotta benne a bizodalmat egy szebb jövő iránt. Tanult, dolgozott és — éhezett. De munkakedve nem lankadt egy perczre sem. A mikor képei határozott tanubizonyságot tettek képességéről, szülővárosa: Székesfehérvár valamelyes évi segélyt ajánlott fel és a nyugtalan vérű, fölfelé törtető ifju Rómába került, az örök városba.

Sokat tanult, tapasztalt, de legelsőbben is megest csak azt látta, hogy mily keveset tud. Az igazán bohém vérű piktorlegény megtetszett Damkó szobrásznak és Hegedüs piktornak is, keze ügyében is jártak, de mit tudna két fiatal művész ő érette cselekedni? Az erős akaratú ifju beiratkozott «Scuola libera» festőiskolába, a hol azután széles perspektiva nyilt meg számára. Kezdett rendszeresen tanulni, főleg anatómiát, távlattant; kezdte látni az életet, a verizmust az olasz iskolán, s ő maga is rátért a reális irányra. Az élet szinte maga tanította rá a reálizmusra. Az örök város tarka-barka hemzsegésében és forgatagában ő megmaradt a szegény koldus; érezte tehetségét izmosodni, alkotó erejét fejlődni, de ha nincsen betevő falata, ha éhezik!

Közben a Palazzó Veneziában kapott valami odut; ott székel a mi nagykövetünk, és a loggiás nagy Kortile gyakran látta a fázó, éhező magyar piktort, a mint felgyürt gallérral, zsebbe tett kezekkel osont a tetőzet egyik rideg odujába. Ebben az üres, borzongatóan barátságtalan lyukban tengette nyomorult életét s mégis hálát adott az Istennek, hogy volt egy hely, a hová felállíthatta festői állványát s a hová lehajthatta fejét. De ez sem tartott sokáig. Az intrika csakhamar beleférkőzött a Palazzo Veneziába és a szerencsétlen legénynek kitették a szűrét, szinte kiöntötték az ürgét odujából. Nem volt hajléka sem, s még sem vesztette el bizodalmát önmagához; tanult, dolgozott és fejlődött, izmosodott, de csak tehetségben. Testben napról-napra fogyott, köhécselt, elcsenevészett, megfakult. A sok nélkülözés, a gyakori éhezés, a rosz táplálkozás megviselték amúgy is gyönge szervezetét, s a gyönge szervezet felett azután urrá lett régi, veszedelmes ellensége: a tüdőbaj.

Micsoda csalafinta a sors, micsoda ravasz a végzet. Egyik képét: «Jézus Kafarneumban» benyujtotta a római nemzetközi tárlatra. Érezte, hogy ez a kép megérett már a kiállításra, tudta, hogy az a Jézus lesz az ő megváltója, s lázban felcsigázva várta a zsüri ítéletét; a képet elfogadták; ő ott látta alkotását nagyhírű mesterek társaságában; olvasta az olasz lapok dicséretét s elgyötört lelke már derengeni látta élete verőfényét; mintha felhajnallott volna vakmerő reménykedésének minden álma. Nem sokáig tartotta; eleinte azt hitte, hogy nem birja el az örömet, hogy beleszédült a dicsőségbe, de csakhamar kijózanodott a mámorból, érezte, tudta hogy beteg. Az apró baczillusok nagyobb kárt tettek már benne, semmint hitte; kezdett hervadni, görnyedni, elernyedni s így megtört bizodalommal, szárnyszegett reményekkel tért haza: Székesfehérvárra — meghalni. Dicsősége hajnalán hullott ki kezéből az ecset, a paletta; odavitték őt a székesfehérvári Szt. György kórházba, s mialatt jóakarói gyűjtést indítottak számára, hogy a Rivierán keressen üdülést, időnek előtte kilehelte lelkét.

Csak 24 éves volt, de a «Jézus Kafarneumban» már meglett tehetség, kiforrt mester alkotása, öntudatos, biztos és határozott technikája van már; a konturban csupa nyugalom, a

GUZMICS KÁROLY.

szinekben czélirányos elhelyezés, a csoport elhelyezésében élesen látó szem. Az egészet valami egészséges realizmus üli meg, a tompa, szinte németalföldiesen barnás tónus, az éles fényhatás, mind egy öntudatos művészre vallanak. De talán még jellegzetesebb a kitünő perspektiva, az alakok helyes távlati beállítása s mindenekfelett az erős pszichológiával jellemzett alakok.

Vértess József.

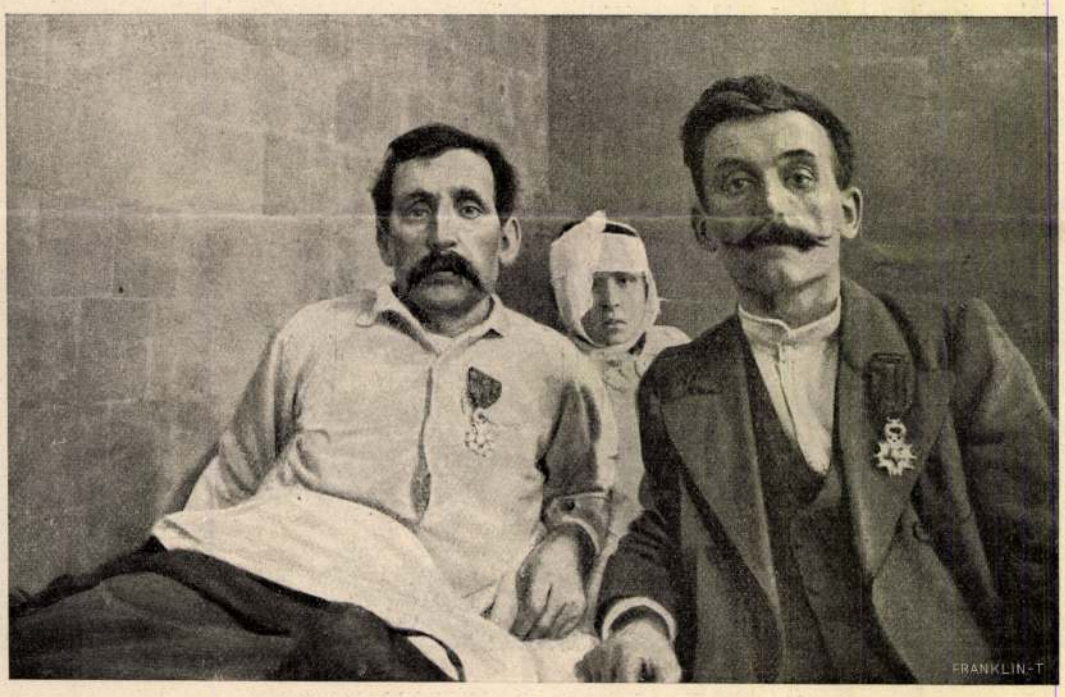

PRUVOST ÉS NÉNY, A TIZENNÉGY MEGMENEKÜLT COURRIÈRESI BÁNYÁSZ VEZETŐI.

A COURRIÈRESI MENEKÜLTEK.

Az olyan világraszóló katasztrófának, mint a courrièresi, nem simulnak el egyhamar a hullámai. Még most is általános érdeklődés tárgya; a mentés közben minduntalan merülnek fel olyan epizódok, melyek a már-már lankadni kezdő figyelmet újból ráterelik.

A legizgatóbb hatású ily epizód a márczius 30-iki volt, a mikor a romok eltakarításával foglalatoskodó mentő-munkások váratlanúl tizennégy még élő társukra akadtak a bánya mélyében. Senki sem hitte, hogy még akkor, a katasztrófa után két héttel is lehessen odalenn élő ember, hogy azt a szörnyü szenvedést, elzárva a világtól, a gyilkos levegőben, étlen-szomjan ki lehessen bírni ily hosszú ideig. A tizennégy embert betegen hozták fel s egyenesen a kórházba vitték. Természetes, hogy a részvét és rokonszenv teljes erővel feléjük fordult, úgy ünnepelték őket, mint a kik valami hősies dolgot cselekedtek.

Ebben a világításban a köztudat idealizálta őket, csak a sokat szenvedett és még mindig szenvedő szegény embereket látta bennük. A mint azonban valamennyire erőre kaptak, kiderült róluk, hogy ők is emberek. Az egyik, Henri *Nény*, 38 éves, jó szapora beszédű ember, a ki kevésbbé volt megviselve, mint a többi, hamarabb is tért magához, roppant érdekesen tudta elmesélni, hogy mentette meg ő ügyességével és bátorságával többi társait. Ezért őt ünnepelték legjobban s a kormány neki adta a becsületrend keresztjét. A mint azonban a többiek is hozzá tudtak szólni a dologhoz, hamar kiderült, hogy a jó Nény túlozott egy kicsit, a bajba jutott kis csapat vezére nem ő volt, hanem másik bajtársa, Charles *Pruvost;* Nény alapjában véve csak az önmaga megmentésére gondolt. A vita úgy intéződött el, hogy Pruvost is megkapta a becsületrendet. Képünkön már együtt láthatók, a rendjellel mellükön: Pruvost még az ágyban van, Nény már a maga lábán jár. Ez a kis vita erősen emberi vonásokat vegyített a dologba; a részvét a szegény emberek iránt épségben maradt, csak az az ideális köd foszlott le róluk, melyet a minden lélek mélyén élő romantikus érzés borított fejük köré.

RÓMAI LEVÉL.

Róma, április elején.

«A pápa búskomor. A pápa Velenczébe szeretne ellátogatni. A pápa gyengélkedik. A pápa magához hozatta a nővérét...» Szállnak egyre a hirek a szent atyáról, a melyeknek mind az a tendenciájuk, hogy a pápa szeretné feloldani magát az önkényes vatikáni fogság kötelezettsége alól. Közben

KAPÁLÓ ASSZONY.

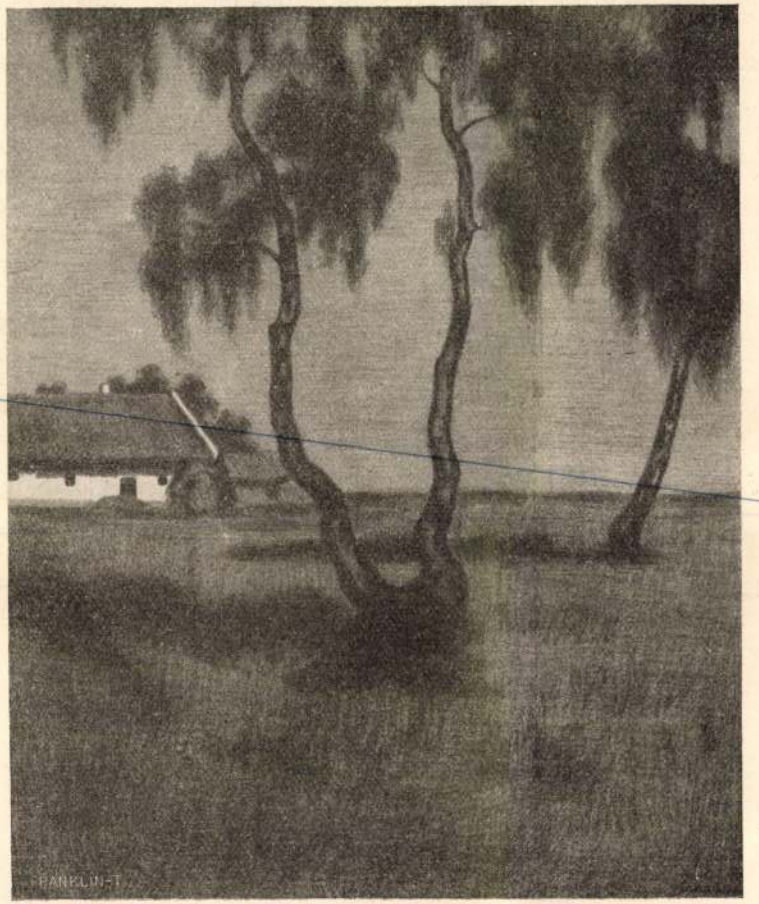

NYIRFACSOPORT.

GRÓF ZICHY ISTVÁN MŰVEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

deszjatin földet (annyi, mint fél Biharmegye) is juttatott, óriási birtokaikat nem tudják maguk míveltetni, de bérbe se adják. A muzsik ott ül a faházikója küszöbén és nézi a körülötte elterülő rengeteg parlagon heverő földet, mely nem adhat neki kenyeret . . . Ül, ül és éhtifusztól ragyogó lázas szemeit az égre fordítja, tán azért, hogy ne lássa nélkülöző családját, tán azért, mert elgyötört lelke már csak onnan reméli a megtorlást . . .

Serényi Gusztáv.

A PAJZSOS CZANKÓ.

(Pavoncella pugnax L.)

A mocsárvilág sok csodás madáralakja közt talán a paizsos czankó a legvonzóbb jelenség. Míg fajrokonai igénytelen mezben járnak, de gyönyörű tilinkóhangokkal kelnek versenyre párjuk birásáért, addig e madarunk csak rekedt nyekkenésre képes, de szép szó híján nászruhájának pompájával hódít. Tavasz idején himjéből igénytelen szürkeruhás, vékonynyakú szalonkák váltak. Most már békés egyetértésben, százas csapatokba verődve járják Alföldünk székvizeinek széleit, rovarok és elhullott gabonaszemek után belátogatva a szomszédos szántásokba is, a míg a hűvös őszi napok el nem űzik őket innen a napsugaras Délre. De az új tavasz megint csak meghozza őket, friss nászöltözetben, újra éledt harczi kedvben.

Csörgey Titus.

SZINHÁZ ÉS KÖZÖNSÉG.

A szinház ma jobban hozzákapcsolódik a kulturához, mint valaha. Nélküle hiányos a városok szellemi élete, mert egyfelől a szórakozás és fényüzés következménye a városi berendezkedésnek, másfelől mivel a szinpadról az irodalom szól a közönséghez, a szinház lelki épülést is nyujt.

Általában ma azt láthatjuk, hogy a szinház két irányban fejlődik, ezek közül azonban az jobban kiszorítja a vigjátékot, s az operettnek az a fajtája, melyet az angolok hoztak hozzánk. Ezekhez képest például egy Offenbach-féle operett magas szinvonalú zenei és szinpadi mű, és szinte kincsesbányája a zenei szépségeknek. Hiányzik ezekből az újabb operettekből az operettben is megkivánható cselekvés, csupa érzéki hatás minden, nagy és mozgalmas felvonulások, tánczok, fényhatások és pazar öltözékek a fontosak. Ez az énekes játék csakis mulattatni akar; és ha vannak izléstelenségei, ezt leginkább az amerikai szinpadokon láthatni, hol alig vonható meg az a határ, mely egy dalcsarnok és egy szinház műsora közt van.

Amerikában általában másképen értelmezik a szinházat, mint nálunk, hol hosszú idők művészi hagyományai fűződnek hozzá. A yankee-k földjén tiz szinház közül alig egy lép föl olyan értelemben vett művészi programmal, mint az európaiak. Pedig az amerikai sokat költ a szinházra, nagy városaiban bő számmal találhatók szinpadok, melyek mind nagy és lelkes közönséggel telnek meg. De ez a közönség nem kriti-

PITVAR
GRÓF ZICHY ISTVÁN KŐRAJZA

A Dunán keresztül a hidat a két partra merőlegesen kell átvezetni, ámde a Dunára merőleges irány nem esik össze a Kossuth Lajos-utca tengelyével, elhajlik tőle, vele szöget képez.

A hídtengely és úttengelyben tehát a törés el nem tüntethető.

Kérdés hová helyezzük a törést?

Erre kedvezően kínálkozik a Kossuth Lajos-utcának mai végpontja, illetőleg a Ferenciek-tere, mivel az először is magasan fekszik — az útvonalban tehát nyerget képez, s minthogy továbbá éppen itt nyílik igen kedvező mód a Kigyó-utcát (mint az ide irányuló főútvonal egy mellék-kiágazását) az elhajlás motivumául célszerűen felhasználni.

A híd tengelye ily módon közel akkora hosszúságú új útiránnyal mintegy 800 m. hosszú úttengelylyé kiegészíttetvén, esztétikailag is impozánsabb képet nyujthat az útiránytól eltérő és esetleg magában álló hídtengelynél.

Az akkor mondottakat egész terjedelmükben tartjuk fönn. A városrészek szituációjában fekszik a törés kényszerűsége, de nem ez a hiba, hanem a töréspont körül megejtett helytelen, hibás megoldás.

Ez a megoldás nem arra törekedett, a mire annak idején utaltunk, hogy térkiképzéssel és a magassági viszonyok felhasználásával a törést maszkirozni vagy éppen észrevehetetlenné tegye — hanem éppen ellenkezőjét állította ide: a helytelenül alkalmazott útszimmetriával a törést mesterségesen kiemelte és nyomatékkal hangsúlyozta, még pedig a szituáció teljes félreismerésével és a nivóviszonyoknak a legkedvezőtlenebbül való megoldásával.

Mert egy utat bevégezni, vagy elhajlítani, az önmagában teljes jogos és indokolt s szükséges, ha a helyi viszonyok követelik.

Honnan vegyük az útperspektivákat, az úttengelyben álló látképeket ha az utat el nem vágjuk?

Az új Eskü-út elején álló két Klotild-palota keskeny tornyos homlokzatával egy egységes összfrontot, teljes képet ad, amely közepével valamely út tengelyébe beállítva, szép hatásúnak is bizonyulna. Azonban nem az összképet állították be a Kossuth Lajos-utca tengelyébe, hanem annak csak egyik részét, csücskét, oly épülethomlokzatot, mely a sarkon lévő torony miatt egyoldalú, és így hatásos záró képéül az útnak nem szolgál. S még nagyobbítja a bajt, hogy ez az épület nem az út nivója magasságában, hanem az útban levő nyereg után következő lejtő alapján van elhelyezve.

Tehát a jóvá nem tehető esztétikai hibák a következők: a Klotild palotákkal képezett összképnek hibás beállítása az úttengelybe, illetőleg középtengelynek el- és félre tolása, s az épületek előtt levő térnek nivó-süllyesztése.

Ezek a körülmények keltik a rossz hatást, zavarják, illetve megszakítják az esztétikai kapcsolatot a két út között és bemutatják az új városrészt mint teljes függetlenül és önállóan álló alkotást, melynek semmi szerves összefüggése nincsen a Kossuth Lajos-utcával, e miatt nincs összhang a térhatásban.

De azonfelül még a gyakorlati élet kívánalmainak, e városrész szituációjához kötött igényeknek sem tesz eleget e szabályozás.

A Belváros ugyanis természetszerűleg az üzleti forgalomnak, a boltkirakatoknak a helye. Oly utca vagy tér, a mely e célnak van hivatva szolgálni, nem szerkeszthető tágasnak, túl szélesnek. Mert az üzleti forgalom nem szereti az ürt, a széles utat, idegenkedik tőle. A tapasztalat itt is megállapította, hogy az üzleti forgalom számára szolgáló útnak maximális szélessége a 26 m.-t nem haladhatja túl. A mint e mértéket az út túlhaladja, megszünik az üzleti forgalom előnyére lenni és luxus-úttá, séta-úttá válik.

A Kossuth Lajos utca pl. elég széles — (az üzlet-tulajdonosok még túl szélesnek tartják), teljesen fölösleges volt az Eskü-utat ennél még 4 méterrel szélesebbre szabni s ezzel az útszélesség és hossza közt 1 : 5-hez kedvezőtlen arányt létesíteni. A mellett pedig a gyalogjárókat nagyon is szűkre vették. Épp ott, hol a gyalogforgalom messze felülmulja a kocsiforgalmat.

Helyén valónak látjuk itt ismételni, a mit 1895 április 5-én mondottunk az akkor a közgyűlés által elfogadott tervről:

„A kontemplált szabályozás célszerűségét a leghatározottabban kétségbe vonom; e sza-

absztrakt módszerrel, nem eleven, organikus valóságokat ad eleven, organikus emberi lényeken keresztül, hanem elméleti tételeket öltöztet fel szinpadi jelmezekbe s ezeket a tételeket világítja meg a cselekménynyel. Embereit jóformán csak a szinpadi instrukcziók teszik emberekké, mozgásuknak, beszédüknek nincs semmi életize. Legjobban azon láthatjuk ezt, hogy az ő darabjaiban a cselekvényben az egyes alakoknak csak abban a pillanatban van része, a mikor tesznek vagy mondanak valamit. Igazi drámairóknál minden jelenet minden pillanatában minden alak részt vesz a cselekvényben, szerves alkotórésze még hallgatásában és mozdulatlanságában is, — Shaw alakjai, a mint elhallgatnak, merő statisztákká válnak, ép úgy nem tartoznak a darabhoz, a hogy nem tartozunk hozzá mi, nézők: csak épen hallgatják, a mit az az alak, a kit az iró megszólaltatott, beszél. Ebből származik a hatás minősége is: sohasem mulatunk egy alakon magán, még csak egy jeleneten sem, hanem mindig csak egy viczczen, a melyet valamely alak mond vagy csinál, vagyis Shawon mulatunk, a ki mint egy láthatatlan conférencier, ott van mindig a szinpadon és viczczeket mond a szinészek száján keresztül.

Épen nem csodáljuk, hogy a legtöbb Shaw-darabot rendszerint tökéletlenül játszszák. Nem is lehet őket igazán jól, szinészi értelemben jól játszani, nem lehet bennük életteljes, megfogható, emberileg meghatározott alakokat játszani. Csak szerepet lehet bennük mondani, jól vagy kevésbbé jól, már a hogy a szinészek beszélni tudnak. A hol frappáns és érdekes, a mit az iró alakjaival mondat, mint a *Pygmalion* legtöbb helyén, ott kitűnően beszélő művészek — mint *Hegedüs* és *Varsányi* Irén — feledtethetik szerepük schematikus voltát. A hol azonban a mondanivaló alantasabb minőségű, ott a szinész sem segíthet. Az *Androklesz*-ben ez az eset: a Magyar Szinházban sok a jó szinész, de rosszúl játszszák a darabot. A legjobb még *Z. Molnár* László, a ki egyike a szinház legintelligensebb és sokoldalúságával is kitűnő tagjainak. Igen szép volt és néhány szép hangot talált *Cs. Aczél* Ilona. Mintha azonban némi kedvetlenség volna a szinpadon, — a Magyar Szinháznak, a mely tavaly vezetett az összes szinházak előtt, az idén nincs szerencséje és ez meglátszik azon a hangulaton is, a mely a szinpadról a nézőtérre árad.

Mulatságosnak azonban elég mulatságos az *Androklesz* is. Nem olyan brilliáns dialektikájú és általában alantasabb tónusú, mint Shaw más darabjai, de teli van tűzdelve olyan élczekkel, a melyeken csalhatatlanul kaczag a közönség. Néha utólag kicsit röstelljük a kaczagásunkat, az élcz kissé nagyon is primitiv vagy pórias volt, — néha azonban jó lelkiismerettel is nevethetünk. Olyasformán vagyunk, mintha élczlapot olvasnánk, a melynek minden élcze egy ugyanazon tárgyra vonatkozik. Shaw is olyanformán tűnik fel, mintha az a publiczista, a ki mindig benne rejlik s a ki igazán költővé sohasem tud lenni, legfeljebb ha olykor sikerrel teteti magát költőnek, — most az egyszer leszállott volna az élczlap-iró alantibb szerepére.

*

Bizvást fölmentve érezhetjük magunkat, hogy irodalmi mértékeket alkalmazzunk a Nemzeti Szinház új darabjával, *Garamszeghy* Sándor *Matyólakodalom*-jával szemben. Ilyen primitiven összetákolt darabot tudja Isten, mióta nem láttunk szinpadjainkon. A régi népszinművek rég lomtárba került sablonjait vette elő a szerző a régi Népszinházból maradt kellékes tárból, nagyjából leporolta őket s jólrosszúl összefoltozta valami darab-félévé. Göndör Sándor, a szerelmes falurossza, a mekegve beszélő zsidó korcsmáros, a részeges bakter (csakhogy most kisbiróvá előléptetve) s a többi sablonná merevedett alak mind kisért a szinpadon, ép úgy, mint az az émelygős, papirosizű, mű-népies nyelv, a mely a régi népszinművet dekadencziája korában annyira diszkreditálta. És jól emlékszünk, a népszinmű ez utolsó, romlott korszakának irói, mikor már nem győzték leleménynyel, az ethnografiához folyamodtak, tarka népi kosztümökkel, érdekes vagy inkább kuriózus népszokásokkal takarták el drámairói tehetetlenségüket. A *Matyólakodalom* is tele van ethnografiával, sőt csak az ethnografia ér benne valamit.

Azt irták az ujságok, hogy a darab irója a matyó-földről való s szülőföldjének és népének szeretete sugallta a darabot. Ezt szivesen elhiszszük s látjuk is, hogy szimpathiával bánik a matyókkal. De nem sugallta a darabot a matyó nép ismerete, ezt még jobban látjuk. Csak külsőségeket tud rajta meglátni, nem mutat róluk semmi gyökereset, eredetit, lelkileg jellemzőt. Ehhez tudniillik nem elég matyó-vidékinek lenni, ehhez irónak, megfigyelőnek, mélyrelátónak is kell lenni. Olyasformán nézi a népet, mint a vasárnap falura ránduló városi ember: csak a furcsaságot látja benne, az esetlegest és csak anekdotát tud róla mondani. Egy megfelelő népköltési gyűjtemény segítségével, a melyben benne vannak a matyó lakodalmi szokások, vihart előző babonák stb., — megirhatta volna a darabot olyasvalaki is, a ki soha életében nem látott mezőkövesdi embert, de általában magyar parasztot sem.

Hogy mennyire kívülről nézi a *Matyólakodalom* irója a népet, azt legjobban mutatja, hogy mindent, a mit matyós vagy általában parasztos dolognak tart, úgy tálal fel, mint valami viczczet, a min legalább is mosolyogni lehet. Minden jelentősebb szó mögött, a mit mondat alakjaival, minden jelenet mögött egy felkiáltójelet érzünk: ugy-e, milyen furcsák ezek a parasztok, ni, milyen különöseket mond ez a matyó. Avas szalonnát eszik a paraszt, mint csemegét, — nem érdekes ez? Csupa efféléből áll a darab. Ez a viczczes kedve néha nyilvánvalóan nem igaz dolgokra vetemíti: parasztasszony sohasem ir levélben effélét, még az urának sem, a kit öt éve nem látott: «ne legyen olyan marha, gyűjjék haza kend.» A ki ilyet hisz (s efféle több is van a darabban), az ne dicsekedjék azzal, hogy ismeri a népet.

Egyetlen igazolása lehet annak, hogy ezt az önképzőköri szinvonalú darabot a Nemzeti Szinház előadta. Alkalmat ad arra, hogy újra a szinpadon lássuk *Blahánét*, öregségében is elbájoló kedvességét s gyönyörködjünk lényének alkonyati meleg szépségében. Hogy élveztük volna még, ha csak kicsit jobb a darab, vagy legalább ha jobban előtérbe állítja Blahánét. Még így is, jelentéktelen és semmitmondó szerepében is szivből gyönyörködtünk benne. *Gyenes*, *Rózsahegyi*, *Ligeti* Juliska, *Barthos* Gyula is jól tudnak parasztosan beszélni és mozogni, bennük még egy régibb tradicziót él és dolgozik. A fiatalabbak közül *Rajnai* lepett meg jó parasztlegényes intonálásával és egy fiatal növendék, *Mikovényi* gyökeres beszédével. A dialektust, a melyet úgy sem tudtak igazán pontosan betartani, elengedtük volna. A darab zamattalan és gyökeretlen kulisszanyelvét csak annál kirivóbbá tette az, hogy dialektusban mondták el.

Blaháné mellett első sorban a rendező, *Csathó* Kálmán műve, hogy a közönség mégis bizonyos tetszéssel nézi a darabot, — a rendezésnek legalább egy-két helyen sikerült valamennyire elleplezni a darab üresség eit. A szines szép matyó-kosztümök is, melyeknek ma különben is nagy divatja van, hozzájárultak a tetszéshez.

Schöpflin Aladár.

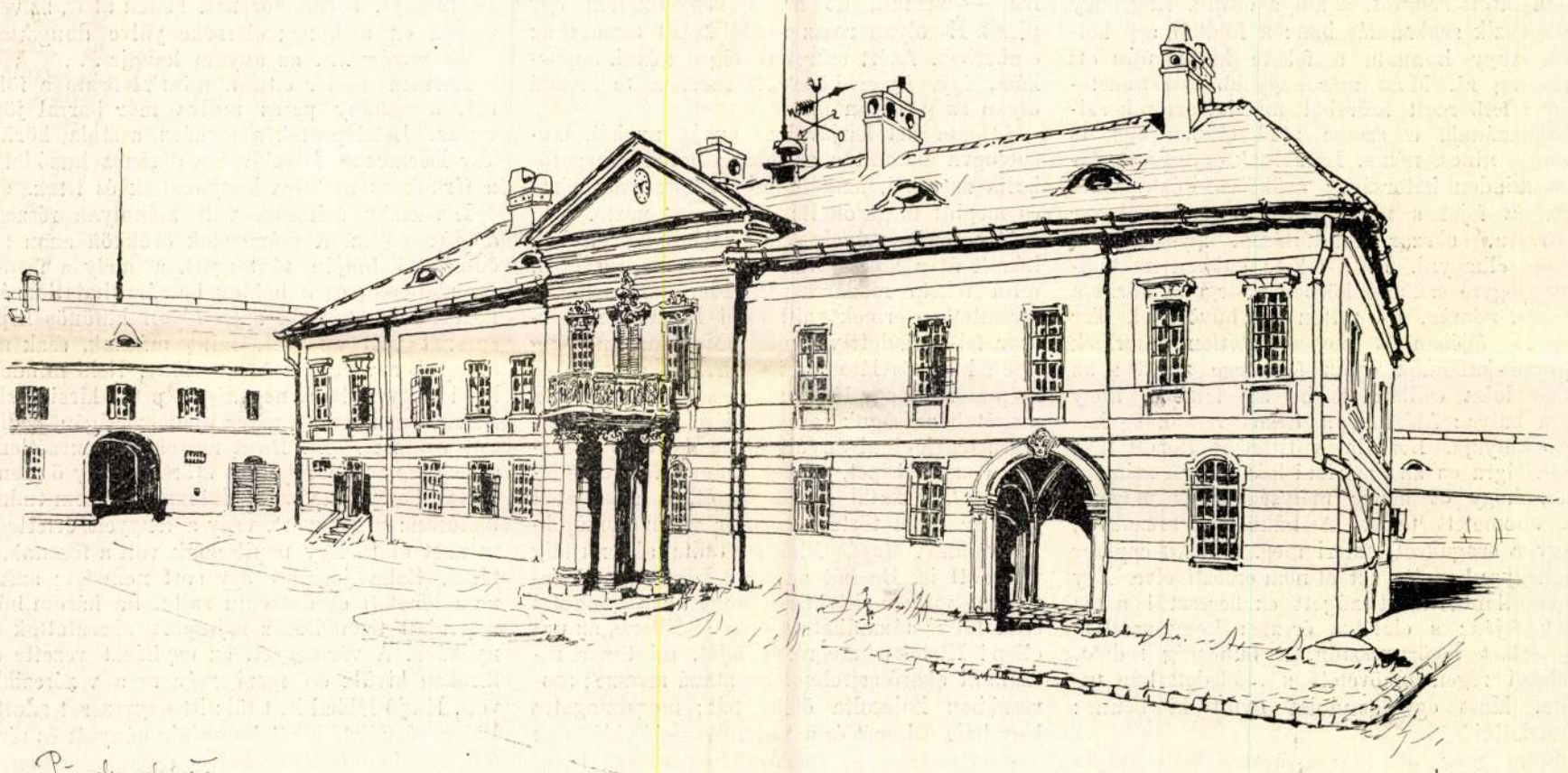

Pörge Gergely. 913.

Ó-Buda.

GRÓF ZICHY PÉTER EGYKORI VADÁSZKASTÉLYA Ó-BUDÁN. A HÁZ 1716-BAN ÉPÜLT S LEGUTÓBB KATONAI RUHARAKTÁRUL SZOLGÁLT. — Pörge Gergely rajza.

HOLDVILÁGOS ÉJSZAKA.

Elbeszélés. — Irta OLÁH GÁBOR.

A kis Tar László félt az éjszakától. Csábította ez a titkokkal takarózó hatalom, de sötét rejtelmességétől megdöbbent. Gyermekfantáziája, mint a fáradhatatlan művész, örökkönörökké teremtett; a holdfény elmosódó, félderengésében óriás szemekkel bámultak rá a megarczosított házak; az árnyékba hanyatlott zugok és kapualjak: agyrázó rettenetek tanyái voltak neki; az utat szegő hatalmas jegenyék éjjeli zúgásából elevenen eltemetett asszonyok és gyermekek siralma sirámlott; ködös időben a messze pislogó gázláng sajátságos fényudvara: barangoló boszorkánytüzek képét öltötte magára; távoli, határozatlan kiáltásokból halálos sikoltozásokat sejtett; ha valaki sokáig kisérte: rablógyilkosra gondolt, s fogvaczogva várta meg, míg valami jámbor cselédlány elkoczogott mellette; ha fekete kutyára bukkant: minden hajaszála az égnek állt, úgy, hogy majd leesett a kalapja. Téli éjszakákon, ha vendégségben voltak valahol, nem mert egyedül kibotlani az udvarra, mert a hidegben szinte szikrázó csillagok döbbentő szellemekként néztek le rá. Rettegett a villámlástól és a menydörgéstől; s mióta egy cselédtől megtudta, hogy csillaglefutáskor mindig meghal valaki, nem mert fölnézni az égre, hogy hulló csillagokat ne lásson.

Egy este, kilenczórai harangszó után, egyedül sietett hazafelé. Éjjeli pillangókra vadásztak az erdőn, tanári parancsolatra. A déli szél futó fellegeket üzött a hold előtt; a sápadt csillag, mint valami koronás király, fásult unalommal tartotta szemléjét az elvonuló csapatokon. Sokszor egészen elveszett fenséges arcza a hatalmas hadak rávetett gyászában, s ilyenkor a földön is feketén úszott tovább a mennyei gárda levetett árnyéka.

Tar László még messze volt hazulról. Félelem ült a hátán, aggodalom szaladt előtte. Üresen kongó zug-utczán surrant végig, a maga kopogásától rémledezőn. Mikor elbújt a hold, mintha valami imbolygott volna előtte a semmiségben. Szégyelte magát, hogy negyedik gimnázista létére félni tud, azért halk fütyörészéssel riogatta a ránehezedő ijedelmet.

A hogy a sarkon befordul: egy nagy fekete kutya bukkan rá. Egyenesen neki tart a bestia. Eljajdul a gyermek és hátrahőköl; a kutya megkanyarodik és nagy ívben átsodródik a másik oldalra. De néz rá rettenetesen.

— Mars! Mars! Takarodj! — kiáltja magabátoritására László. Egy göröngygyel ráágyúz a boszorkányos ellenségre, s mikor azt hiszi, már elriasztotta: ijedező sebességgel fúrja magát a sötétségbe.

Jó darabot elszaladt, míg hátra mert nézni. Nem látott semmit, a kutya eltűnt. Alig hogy fellélekzik szabadulásában: a földből, a pokolból, vagy honnan, a fekete kutya újra ott vicsorog rá. Most már nagyobb és rettenetesebb; felborzolt szőréből mintha szikrák sziporkáznának, a szeme zöld tűzben ég; de hangja nincs, néma. Lászlónak egyszerre odalett minden bátorsága; szűkölve húzta válla közé a fejét s maga körül forogva, sokszor hátrálva, sokszor oldalfutással igyekezett a rémet elhagyni. De a fekete kutya nem tágított; egyre szűkülő körben nyargalta körül a diákot, némán, de rettenetes büvölettel. Tar László fejében a megemésztetlen Sherlock Holmes-kalandok egész fergetege zúgott; az a gondolat csillámlott be kis lelkébe, hogy ez a kutya: Alderan, a titkos rendőrség kutató kutyája. Borzalmas titkokat hozott már napvilágra ez az amerikai hős. Olyan szimata van, hogy öt méter mélységben is megérzi az eltemetett testet. A bűnösöket arczukról, vagy a szagukról ismeri meg. S a kit egyszer foghegyre kapott: azt el nem ereszti élve. Egy szempillantás alatt zúgott ez keresztül a kis diák fején; s elalélva érezte: hogy száll le rá, lelket legörnyesztőn, a bűnösség tudata. Valami régen elkövetett s elfeledett bűn tudata. Most egy gondolat gyúlt ki benne: Menekülni!

Soha még oly álomgyorsan nem szegte könnyű testét a süvöltő levegőnek, mint most. Soha még ilyen iramodással nem nyerte meg az alsó osztályú gimnázisták százméteres díját. Kalapját lekapta, úgy vágott neki a néptelen semmiségnek. Futott, lihegőn, remegőn, nekivadulva, egész lelkével, minden porczikájával, kétségbeesve, szilajan. Leimádkozhatatlan hosszúnak tetszett ez az út, mintha már órák óta futna. Hirtelen visszanéz. Seregek egy Istene! A fekete kutya ott rohan a sarkában. Hajrá! Még veszettebbül, még rémségesebben. Most már hátratekinteni sem mer; ott érzi maga mögött, alig két lépésre, a babonás rémet. Jajszó tuggyan fel a torkán, a szive olyan őrülten dobog fel a nyakáig, hogy majd megfullad. Előre! Előre! Ott már a ház. Három nekiiramodással eléri kapuját. Rázuhan az ajtókilincsre, szinte beszakitja az ajtót, a roppant lendülettől a földre vágódik.

A fekete kutya, keresztülugorva rajta, iszonyú csaholással száguld be az udvarra.

A tornáczon lámpa. Egy kedves, szinte szomorúan szép hang megszólal:

— Mi az? Mit akarsz Bodri?

Tar László, az éjjeli rémületek kis hőse, ámulatából nem tud hova lenni. Egy vidám arczú, valósággal kaczagó állat nyalja meg az arczát: az ő bolondos Bodrijuk. Ezzel a szelid háziszolgával futott hát ő kisérteties versenyt? Elszégyeli magát nagyon; rávág a tánczoló Bodri hátára, leporolja a nadrágját, a könyökét, kiegyenesiti kalapját és kaczagó idegességgel ujságolja el anyjának:

— Képzeld, anyuskám, a Bodri egy fekete boszorkány képében megkisértett.

Anyja édes csöndességgel neveti:

— Az én nagy fiam! Az én bátor fiam! Úgy látom, a magad árnyékától még nem ijedsz meg, de már a Bodriétól igen.

László elpirult:

— De anyám, nem is hiszed, milyen borzasztó az . . .

Anyja maga mellé vonta a tornáczon búsongó vén diványra, balkarjával átölelte fejét, a jobb kezével a fiú jobb kezét fogta:

— Mi a borzasztó?

— Az, hogy az ember többet sejt, mint a mit lát. Nem szeretem a sötétséget, mert . . . mert olyan félelmes.

— A sötétség, kis fiam, csak a természet szemlehúnyása. Ha te behúnyod a szemedet: rosszabb vagy, félelmesebb vagy?

A gyermek akaratlan behúnyta szemét és különös, meg-megriadó hangon szólt:

— Ha behúnyom a szememet, ezer apró tűzmadarat látok. Mintha valami vöröses sárga ködben rezegnének, röpdösnének. Egyszer csak szétoszolnak — és tudod, mi támad a helyükön? Egy emberarcz. De olyan csodálatos arcz, hogy se nem férfi, se nem asszony. Ha esténként magam vagyok: be sem kell húnynom a szememet: megjelenik a falon, vagy az udvar sötétjében és mindig rám néz. Rám néz. Én tudom a fizikából, hogy ez csak olyan izé — semmi, de mégis kényelmetlen egy piczit. És olyan rossz gondolatokat támaszt az emberben. Azért szeretlek téged nézni, anyuskám, igy, ilyen közelről, mert a te arczod olyan szép, olyan jó.

Átfogta két karjával az anyja nyakát, mosolyogva bámult a szemébe; halkan megcsókolta az ajkát, azután megint hosszasan nézte és megint megcsókolta, és megint nézte.

Tar Lőrinczénének pedig valami balsejtelem húzott át a lelke taván, őszies szomorúsággal, mint fekete madárcsapat. Fia, bár remekbe teremtett gyermek volt, kicsi korában is sokszor fel-felriadott valamitől. Mostanában pedig ilyen különös látomásai vannak. A szomorúan szép asszony egy léleksuhanással visszaálmodta magát házasságuk tavaszidejére. Próbálta emlékezetének elhalványult, szines köveiből összerakni azt a képet, a mely fiának földreszállásakor *őt*, a fiatal anyát és őt, a fiatal apát jelentse. Nem történt-e akkor valamelyikőjükkel valami? Magát fehérnek tudta, akármeddig tűnődött is. De hát az ura? Lőrincz? Oh istenem, milyen kárhozat, hogy ez a gondolat csak föl is támadhatott benne! Ellene, az ura ellen! Hirtelen megrázta fejét, mintha a rászállani akaró sejtelmet riasztaná messze; szorosabban kulcsolta ölébe fiát; megsimogatta lágy haja selymét és azt mondta neki vidáman:

— Csacsiság kis madaram, csacsiság! Bizonyosan elrontottad a gyomrodat. Vagy talán sokat olvastál, valami rémhistóriát? Ugy-e? Ugy-e? Aha, látod, látod? Itt a dolog bibéje. No hát, gyermekem, egy jó darabig nem veszel könyvet a kezedbe, hanem tornázol. Ugrálsz, futkosol a szabad levegőn. Akkor elrepülnek ezek a tüzes madarak. Sőt a Bodri is felhagy a boszorkánysággal.

Mosolygott hozzá és lágyan megcsapkodta fia arczát.

Vacsora után kinn maradtak a romantikus holdfénnyel világított tornáczon; Tar Lőrinczet várták. A Bodri lent hevert a lépcső alsó fokánál, nyugtalan mozdulatlansággal bámulta a bujdosó holdat. Mátyás, az udvari gólya, fenn ült a kis deszka-szín tetején s piros csőrével megkoppantotta az oda néző ablakot, a László kis szobájának ablakát.

— Nézd, anyus, Mátyás azt hiszi: odabenn vagyok. Kopogtat a hunczut, hogy ne tudjak aludni. Oh, te gonosz madár! «Sohse nő ki tollad, ne várd!»

S azzal elkezdte szavalni az Arany költeményét.

Édes anyja hangtalanul nevette. Tudta, hogy fia, meg a gólya nem jó lábon állanak egymással. Mátyás úr sokszor belecsipett a gyermek posztójába, de úgy, hogy a húst is odafogta; László meg bosszantani nem fáradt el a méltóságos madarat, a kit az apja vett két éve a zsibvásárban, egy csomó ócska könyvvel együtt.

A kutya hirtelen felütötte fejét, a kapu felé fordult és elvakkantotta magát. Odakinn férfihangok döngöttek, kongottak, sajátságos monoton dongással, a csöndes éjszakában.

— Apám! — mondotta László.

— Valaki van vele, — gondolta Tar Lőrinczné.

Az utczaajtó csikordult, Lőrincz mester szava zengett: «Előre, előre!» Rá egy borizű bariton torok kaczagott, gyermeki nembánomsággal.

László kihajolt a tornácz könyöklőjén, rögtön megismerte Levinszkyt, az ujságirót. Odasúgta nevét hirtelen az anyjának.

A két vidám ember megállt a lépcsők előtt, levették mind a ketten a kalapjukat, Lőrincz mester bemutatta vendégét:

— Levinszky barátom, a lengyel magyar. A fogoly lengyel, vagy micsoda. A feleségem . . . Ez meg a fiam.

Levinszky udvariasan meghajolt és igen mély, igen rozsdás hangján ezeket mondta:

— Bocsásson meg, nagyságos asszonyom, hogy ilyen későn alkalmatlankodom. De az én mesterem hajthatatlan. Erővel elhozott. Egy lengyel ugyan soha nem enged az erőszaknak, de ez, ez kedves erőszak volt, mert a magam akaratjával egyirányban haladt. Igazán sajnálnám, ha valami módon . . .

— Kérem, tessék helyet foglalni. Igen örülünk a szerencsének.

És Tar Lőrinczénének olyan hangja volt, olyan mosolya volt, hogy a legmarczonábbb férfinak is édes anyja jutott hirtelen az eszébe. Levinszkyt, bormámorának ködén át is, szíven csapta ez a hang; elérzékenyülve dongotta:

Az anyám . . . az anyám hangja . . .

Lőrincz mester eltünt, mint Mefiszto a föld alá, s néhány percz múlva már borral jött vissza. Letelepedtek a tornácz asztala körül. Tar Lőrinczné Lászlóval a divánra huzódott, a férfiak az asztalra könyököltek és ittak.

Levinszky sohasem volt komolyan részeg, de józan sem. A mámornak örökkön azon az összekötő hídján tántorgott, a mely a fásult öntudatosság és a boldog beszámíthatatlanság között lengett. Neki épen olyan különös képsorozat volt az élet, mint másnak, csak az arányok zavarodtak össze előtte. Neki minden kicsi nagy volt, a nagyságok pedig kicsiségek. Soha nem búsult a maga nyomorúságán, pedig lett volna rá oka. De a mások szerencsétlensége kihozta sodrából és ütött. A hogy ő mondotta: benne «nemzetfájdalom» élt; nem tudni biztosan: a magyart, vagy a lengyelt értette-e nemzet alatt. Egy napilapnak volt a főmunkatársa. Soha józanul egy sort nem irt; azért nem lehetett csodálkozni rajta, ha három hónap alatt tizenkilencz sajtópört akasztottak a nyakába. A vármegyét, az egyházat vezette a hireken kivül; de igazi zsánere a vezérczikk volt. Ha jó lábbal kelt föl: itt nagyszerűt adott. Vakmerően irt, a félelmességig gúnyolt és sértett a felháborodásig. Sok párbaja volt, de nagyon szerette a bőrét koczkáztatni. Ülni is ült eleget, mert fizetni sohasem tudott. Gyakrak változtatott szerkesztőséget; a város öt hir-

szövegarch 20.

Zichy István.

a "Magyar grafikusok egyesülete"-nek tagja.

Benda János.

a Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

szövarch 20.- 189.

Zichy István.

A Gödöllői Müvésztelep és Müvészcsoport tagja.

Bende J:
A Képzőmüvészeti egyesületek története, kézirat.

Zichy István

MDK

Szt. Margit legendájából,

Műcsarnok 1913. tavassi kiállitás

MDK

Zichy István gróf

Ropalotafela 18-2o l.

Zichy István

Zichy István gr.: Kezek.

~~Csók István~~

K

Csók István: Feleségem arcképe.

Képzőműv. Tan. jub. kiáll.
1911–12.

gr. Zichy István, festő

Katolikus Szemle, 1913.
I. K. 561-571.

x: tavani műkiállítás ok.

Zichy István, festő

Budapesti Szemle 1913/CLIV/301-309 l.

D: Tavaszi fürlatok.

Zichy István ipa

Gödöllő gobelin műhely

tagja

FERENCZY NOEMI

MŰVÉSZET 1985/10/19

Zichy István

A gödöllői műhely kecskeméti kiállításán szerepelnek a művész művei.

Sosonci Miklós: A gödöllői műhely kecskeméti kiállítása.
Pest Megyei Hírlap, 1977. okt. 13

ZICHY ISTVÁN, festő

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a Kecskeméti Múzeumnak.-E gyüjtemény jegyzéke:

79.-ZICHY ISTVÁN: Női portré.-Vászon,olaj.-165+70 cm.-Jelezve balra lent:Zichy I. 1911.-Katona József Múzeum.Ltsz:~~Ka.~~ 60+162.

300.old.

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyüjtő Adalékok a magyar műgyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

ZICHY ISTVAN, festő

Nemes Marcell ajándékának jelentős része a Műcsarnoki festészet szinvonalán alig emelkedik felül.-A nagybanyai festészet jellegzetességeit és sajátos vonasait még szamos kismesternek a gyüjteménybe került munkai tarjak föl.-E mesterek egyike volt:Zichy István is.
285.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

Zichy Istvánn

„Kerek"

Szabó Julia: A necessário és a
Művészet, 1975. december – 6 oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Tichy István

A vidéki táj ihlette Tichy ta-
nulmányait.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportpsulások.
Művészet, 1975. december - 10. oldal.

Zichy István

Zichy István felelevenítette munkám a népmesék világát Pándor Horát jelenítette meg művém.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december- 10.oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

gr. Zichy István

Plány Ervin, Somló Lili, br. Schossbergerné, Gyenes Lajos, W. Gyenes Gitta, Zádor István festőművészek résztvettek a Mücsarnok téli kiállitásán.
Jean Preux: "A jubiláris tárlat" c. beszámolójában nagyra értékeli a felsorolt müvészek portréit, az arcképfestők közül külön kiemeli a hét müvészt.

A HÉT, Bp. 1911. dec. 24. XXII. évf.
52. sz. 851-852. lap.

gr. Zichy István

Remsey Jenő, Páldy Zoltán, Kádár Béla, Székely Andor, Márffy Ödön, Zádor István, Bednár János, a fiatal Záhonyi Jenő, Lakatos Arthur müvészeket sorolja fel Jean Preux: "Müvészház" c. beszámolójában, s elismeréssel méltatva őket megjegyzi: ennyi kvalitás egy megnyitó kiállitáson, ennyi tehetséges fiatal müvész egy tömegben, még nem fordult elő.

A HÉT, Bp. 1913. jan. 26. XXIV. évf.
4. sz. 62-63. lap.

Zichy István

A nép ősi szimbólumaihoz fordult
Zichy István © Humor és Magyar c. művében

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975.december - 10.oldal.

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Zichy István

A Mücsarnok, a Nemzeti Szalon, és a Müvészház kiállitásainak egymáshoz való viszonyát tárgyalja Sztrakonicszky Károly: Képzőmüvészeti Szemle cimmel. A három kiállitás három müvészgenerációt képviselmondja- vagy ha "ugy tetszik, a müvészetpolitika három álláspontjának felel meg." A Mücsarnok téli kiállitása az öregséget, vagy a konzervativizmust, a Szalon mérsékelt haladást a férfikorban, a Müvészház a fiatalság lelkesedő realizmusát képviseli."
Az egyes kiállitások hibái következnek ez után, elsősorban a Mücsarnok, majd a Nemzeti Szalon s végül a Müvészház, ill. a kiállitások, melyeknek értékéről is szó esik.

ÉLET, Bp. 1910. dec.18. II.évf. 49.sz. 760.lap.

Zichy István

A gödöllőiek művészgárdájából Körösfői Kriesch Aladár és Nagy Sándor művészeken kivül Margitay Ernő kritikájában megemliti még Zichy István, Raáb Ervin, Undi S. Carola és Sidló Ferenc művészeket. Mindegyikük munkájával külön-külön foglalkozik és felsorolja a tárlaton szereplő müveiket, melyek közül néhányat a lap is bemutat.

Zichy István: kiváló festményekkel szerepel. "Nagy fa", "Kék patak", "Égett borsika bokrok" "Lágymányos" "A falu", "Nyirfa" c. képei egytől-egyig meglepő fejlődésről tanuskodnak,- mondja a kritika. A két utóbbit hozza a lap.

ÉLET, Bp. 1909. okt. 3. 4o. sz. 443-446. lap.

Zichy István

Sztrakoniczky Károly: "Képzőművészeti Szemle" c. cikkének folytatása.
A Nemzeti Szalonban résztvevő müvészek: Plány Ervin, Zádor István, Jávor Pál, Raáb Ervin, Bednár János és Hódy Géza. Mindegyik müvész munkáját külön értékeli a kritika.
Sok érdekességet adnak a kiállitásnak: Joachim Ferenc, Kőváry Szilárd, Koszta József és Székely Andor képei.
A Müvészház kiállitói: Zichy István gr. akinek "Ménes" c. képét hozza a lap. Hermann Lipót, Kövér Gyula, Páldi Zoltán képei nivós eredményeket nyujtanak. Zitter Sándor, Csáktornyai Zoltán, Szigeti Jenő és Ferenczy Valér munkáiban nagyon sok a szépség, állapitja meg a kritika.

ÉLET, Bp. 1910. dec. 18.II.évf. 49.sz.760,775.lap.

ZICHY ISTVÁN

Új művészet

1998. nov.

13.o.

ZICHY ISTVÁN

ÚJ MŰVÉSZET

1998/nov.

P - 9396

13.0.

OSzK Kézirattár Fond 45/188. 4.sz.

Kézírás.

Címzés: Nagyságos Dr Fitz József úrnak

Szepessy utca 3. Express,

Feladó: Dr Fülep Lajos Zengővárkony Péc

Fitz József ld. 861.sz.

1. Ld. 861/2.
2. Ld. 797/2.
3. Ld. 865 /1.
4. Ld. 797/3. i11. 864/5.
5. Nem tudni, mire utal FL. Fitz József FL édesapja 1932. VII. 1o.-én, tehát

ZICHY ISTVÁN

Gödöllő

Gödöllői Valtosi M.

TKM 699

6. old.

Zichy István

A Zeneakadémia szobordíszét Strobl Alajos, Telcs Ede és Mikéti Géza, festményeit Körösfői Kriesch Aladár, Gróh István és Zichy István készítették.

Gábor István: A Liszt Ferenc zeneművészeti főiskola. Budapest, 1969. 12. sz. 17-30. l.

89/26

Zichy István gr.

A Gödöllői Művésztelep talentumos fiatal tagjának szőnyegét külön kiemelve méltatja az Iparművészet Kiállitást ismertető kritika. A tárlatot az Iparművészet Társulat rendezte, melyről a Művészet c. rovat számol be.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 14. XX. évf.
14. sz. 254-235. lap.

Zichy István gr.

Fényes Adolf, Nagy Sándor, Kriesch Aladár, Erdei Viktor, Kürthy György művészeket javasolják a Berlinben tervezett grafikus kiállitásra.
Marco: "Grafikus kirándulás" cimmel arra figyelmeztet, hogy "nagy bajok származnának abból, ha igen jeles piktoraink abszolute nem grafikus rajzait éppen Berlinben, -a különvaló rajzos művészet egyik főfészkében- az elkényeztetett németek elé tárnák."

A Hét. Bp. 1907. szept. 29. XVIII. évf. 39. sz. 656. lap.

Zichy István gr.

Juhász Árpád, Raáb Ervin, Sidló Ferenc. Nagy Sándorné, Undi Karla müvészek, -Kriesch Aladár és Nagy Sándor tanitványai,- müveikkel szerepelnek a Nemzeti Szalon tárlatán. Tövis: "Gondolatok mezőin" cimmel ir a gödöllőiek kiállitásáról, s elmondja, hogy a két mester géniuszának köszönhető, hogy ennyi tehetséges, igaz, müvészlélek került vonzóerejük hatáskörébe, s igy találkozhatott velük a "gondolatok végtelen mezőin."

/A "Gondolatok mezőin" cimmel kapcsolatos magyarázat, a két mesterről szóló cédulákon található./

A HÉT, Bp. 1909. szept. 26. XX. évf. 39. sz. 651-652. lap.

Zichy István

A gödöllői művésztelep szövőműhelyének terveit készítette a művésztöbb művésztársával együtt, amiket a helyi betanított szőnyegszövő lányok kivitelezték.

B. Kiss Éva: A gödöllői iskola iparművészeti törekvései.
Vigilia, Budapest, 1973. nov. 742 old.

Tichy István

A falusi élet mozzanatait
ábrázolta Tichy István line-
ametszetein.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal

Gr. Zichy István

gr. Almásy Dénesné (gr. Teleki Éva), gr. Almásy Tasziló, gr. Andrássy Dénes, gr. Andrássy Géza, gr. Andrássy Norbert, gr. Andrássy Tivadar, gr. Apponyi Sándorné (gr. Esterházy Alexandrina), gr. Bánffy Miklós, gr. Batthyány Gyula, br. Braunecker Stina, gr. Bolza Marietta, gr. Coreth Erzsébet, gr. Crouy-Chanel László, gr. Erdődy Gyuláné (gr. Széchényi Emília), br. Hatvany Ferenc, br. Kohner Ida, hg. Lónyay Elemérné (Stefánia belga királyi hercegnő), gr. Károlyi Széchényi Ilona, br. Mednyánszky László gr. Nákó Kálmánné, Gyertyánffy Berta, br. Orczy Béla, br. Orczy Jánosné, gr. Pálffy-Daun Lipót teanoi hg., Gr. Pálffy Péter, br. Pongrácz Sarolta, gr. Révay Elise, br. Schell József, br. Schossberger Klára, Soós Elemérné, br. Korányi Anna, gr. Teleki Blanka, gr. Teleki Géza, gr. Teleki Ralph, gr. Teleki Mária, gr. Zichy István, gr. Zichy Manó, gr. Zichy Yull Erika

A Szombathelyi Képtár tisztelettel meghívja Önt

2000. szeptember 14-én, csütörtökön 16.30 órakor

ARISZTOKRATA MŰVÉSZEK

a XIX. és a XX. században

című kiállításának megnyitására

A vendégeket köszönti:
Dr. Fabényi Julia
a Műcsarnok igazgatója

A kiállítást bemutatja:
Dr. Gálig Zoltán
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:
szeptember 14. – október 29.

SZOMBATHELYI KÉPTÁR
KUNSTHALLE SZOMBATHELY

Szombathely, Rákóczi F. u. 12.
Tel.: 94/313 074, Fax: 94/314 096
E-mail: szkeptar@elender.hu

Gr. Zichy István: „Bocaccio“ II. felvonás. Comte E. de Zichy: Esquisse de décor pour „Bocaccio“ de Souppé.

történelem összesűríthető egy ilyen hármas emelvényen. A pillanat az örökkévalóság szimboluma. Minden megtörténhetik annyi idő alatt, amennyi idő a színpadi megtörténéséhez szükséges.

De ez a szimbolikus színpad a középkorban sem marad meg sokáig a maga kopár egyszerüségében. A játékrendezők és a nézők nem érik be sokáig azzal, hogy pl. egy szék a Pilátus házát jelentheti. Lassankint odajutnak, hogy látni is akarják, amit a színpad csak jelzett. A mennyország sem lehet sokáig a legmagasabb emelvény, hanem kap először kék selyem és bársonyfüggönyöket, azután aranyos csillagokat, végül benépesül szárnyas angyalkákkal. A Pilátus széke helyett hatalmas épületet emelnek a színpadon, s minthogy Pilátus házán kívül is még sok egyébről van szó egy misztériumban, a színpad a legnagyobb erőfeszítéssel mindent meg akar csinálni, amit eddigelé csak jelzett s így keletkeznek azok a káprázatosan telerakott misztérium-színpadok, amelyekről a XV. és XVI. század szentképei kellő felvilágosítást adnak s amelyek Rembrandt rézkarcain is megtalálhatók. Palota, víz, erdő, kert, kunyhó, börtön — mindez együtt van ugyanazon a színpadon s minthogy mindezt architekturával már nem lehet győzni, a piktura is roppant fontos szerephez jut a színpadon, sőt még egyéb segítséghez is kell fordulni, ahol például Mária mennybemenetelét is reálisan akarják ábrázolni. Kartonból vágnak ki alakokat, azokat megfestik s az egész csoportot egy és ugyanazon géppel emelik föl a mennyországba.

A dekorálás stílusproblémái már a középkori színpadon mind kiütköztek. Amíg a színpad szimbolikus helynek érzi és vallja magát: addig jobbára csak architektónikus keret és mint merő architektura talán a legművészibb. Ilyen volt egy darabig a régi görögöknél és ilyen volt a középkor elején. Mihelyest azonban a valóság képét várják a színpadtól, fellép a piktura, amelynek az összefüggése az architekturával a színpadon nem mindig kifogástalan, sőt csak nagyon ritkán az, s ha azután, mint az a misztériumok színpadján is megtörtént, architektura és festészet együttvéve sem elegendő a valóság hatásának fölkeltésére: jönnek a kartonból és papirból kivágott figurák (manapság: kasirozott alakok) s így a színpad két malomkő közé kerül, egyik a stilizálás szigoruan művészi principiuma, másik a meglehetősen művészietlen utánzás.

A középkori színpad tulajdonképpen megszünt akkor, amikor a dráma teljesen elvilá-

giasodott, de principiumai, törekvései és eredményei nem pusztultak el. A hármas tagolás elve, szóval a hármas színpad fönnmaradt a shakespearei drámában, amely nem vetette el a szimbolikus teret és időt (ez tudniillik roppant nagy szabadságot és korlátlan lehetőségeket biztosított a költőnek). A shakespearei színpad lényegében szimbolikus és architektónikus, ami tulajdonképpen egyet jelent. A francia klasszikai dráma sokkal szűkkeblűbb és reálisabb volt, elvetette a hármas tagolást és egy szürke, abstrakt színpadot teremtett magának, amely sem egészen szimbolikus, sem egészen reális nem volt. A francia drámában a szín rendesen egy oszlopcsarnokot, egy teret, egy termet ábrázolt s annyiban reális volt, hogy mindezeket a helyeket nemcsak jelezte, hanem ábrázolta is, viszont nem volt reális annyira, hogy ezeken az egész darabokon át változatlan színeken ne játszatott volna le olyan jeleneteket is, amelyek a realizmus szempontjából éppen azokon a helyeken nagyon is valószínütlenek voltak.

Arra a kérdésre, hogy a shakespearei és corneillei dráma miért mondott le a misztérium-színpad annyiféle vívmányáról: a felelet nagyon egyszerű. A misztériumok dilettáns színjátékok voltak, az év bizonyos szakában, úgynevezett Festspielek, rengeteg szereplő bevonásával, óriási költséggel és nagy deficittel és ami nem kicsinylendő körülmény: szabad ég alatt. Mindez megváltozik, mihelyest a dilettáns és alkalmi színészeket fölváltják az állandó társulatok, ami egyúttal azt is jelenti, hogy nem lehet többé szabad ég alatt játszani, mert hiszen télen-nyáron kell játszani, jó időben csakúgy, mint rossz időben. Mihelyest a misztérium-színpadot be akarják vinni termekbe, óriási nehézségek merülnek fel, amelyekkel senki sem tud megbirkózni. Nincs meg hozzá a kellő technika és a szükséges pénz. A corneillei és a shakespearei dráma egyszerüsége s egyáltalában a dráma és a vígjáték teljes elhajlása a dekoratív fejlődéstől ebben leli a magyarázatát.

Nem kell azonban azt hinni, hogy a misztériumok pompája, fénye, dekoratív gazdagsága nem élt tovább a színpadon. Csakhogy ennek a pompának nagyúri gazdára volt szüksége. A misztériumok ragyogása tehát az operában és a balettben folytatódik. Az operát és a balettet az udvar tartotta s az udvaroknak volt miből fedezniök az ilyen színjátékok költségeit. Shakespeare és Racine számára nem dolgoztak az udvari festők és építészek, de az operát és balettet a legjobb festők látták el művészi tervekkel és alkotásokkal. Az opera és balett folytatta a misztériumokat, egy darabig — Erzsébet angol királyné és XIV. Lajos korában — még szabad ég alatt, de aztán az opera is bevonult a zárt helyiségekbe, mint a dráma s ezzel a fejlődésnek egy teljesen új korszaka kezdődik.

A zárt helyiségbe épített színpad fölszabadul az időjárás és napvilág kényszere alól, de egy új probléma elé kerül: a világítás problémája elé s magától értetődik, hogy a mesterséges világítás lehetősége a színpad összes dekoratív lehetőségeit megváltoztatja. A reneszánszkori olasz színpad már színes világításokkal dolgozott s a barokk- és rokokó-színpadok a világítást — gáz és villammos hiányában is — meglepő nivóra emelték. A tendencia azonban a fény és pompa mellett az illuzió volt, tehát a valóság mindenkit megtévesztő utánzása. A díszletfestésnek ezt a fajtáját már a klaszszikus ókor ismerte s Plinius említ egy díszletet, amely házat ábrázolt kéménnyel, s olyan megtévesztő volt, hogy a varjak rászállottak, pedig amint Plinius mondja, a varju nem is olyan ostoba madár. Egy Dentone nevü XVI. századbeli színházi piktor olyan lépcsőt festett, hogy egy kutya fel akart szaladni rajta. A lineáris perspektíva felfedezése szintén nagy nyeresége volt a színpadnak, az illuziónak új és bő forrását nyitotta meg, s a világ megrészegedve fogadta a XVIII. századbeli Bibbiena oszlopcsarnokait, kupolás templomait vagy Piranesi grandiózus terveit. Ámde ez a virtuózitás egyúttal gyors és biztos eltávolodást jelentett minden szimbolikus művészieségtől. Egy művészi elvet érvényesített a színpad alapvető művészi elveinek rovására. Eleinte még az operaházakban is — a XVII. századból vannak még gyönyörü színpadtervek —, ahol a felső világítások és az oldaltakarások megkívánták az úgynevezett íveket, ezek az ívek nem készültek naturalista alapon és ha a szín szabad természetet ábrázolt is, ezek a zöld ívek csak jelezték és jelentették a fákat és bokrokat, de nem akartak igazán fák és bokrok lenni. A festők érezték, hogy a vászonból való ívnek nem szabad teljesen letagadnia vászontermészetét és ilyen értelemben festettek, úgy hogy ezek a régi ívek ma is úgy hatnak ránk, mint stilizált, művészi keretek, amelyek sohasem akarják velünk elfeledtetni, hogy színpadot látunk. (Reinhardt pár esztendővel ezelőtt egyenesen visszatért ehhez a díszletfestési módhoz a „Vízkereszt"-ben.)

Az illuzió követelményének hatása alatt azonban a vászon teljesen megváltozott. A színpad reális képet akart mutatni s beletévedt abba a művészietlenségbe, hogy akárhányszor csak mint megnagyított festmény hatott, amelyben az eleven ember, a színész — akit még sem lehetett csak odapingálni — nem is tudott igazán elhelyezkedni. A baj nőttön nőtt azáltal

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET SZÍNHÁZI SZÁMA

A Magyar Iparművészet jelen számának a maga egészében olyan a rendeltetése, amelyet e folyóirat állandó olvasói az első pillanatban talán egy szomszédos, másfajta kultúra területére való kirándulásnak fognak minősíteni. Ez az idegenszerű jelleg kétségkívül abból a körülményből ered, hogy — egyes, ritka kivételektől eltekintve — a színházi kultúra még nem igen szerepelt e lapokon, amelyek az alkalmazott művészet szolgálatára vannak hivatva. Mi azonban azt hisszük, hogy az idegenszerüség csak látszólagos és a Magyar Iparművészet egy lépést sem tett a maga jogos birodalmából, csak egyszerűen felkereste ennek a birodalomnak egy olyan tartományát, amelyet mindeddig talán éppen a felfogások zárkozottsága miatt nem látogathatott meg elégszer. A színházi kultúra volt az, amely ez újabb fejlődésben mind közelebb és közelebb jött a képzőművészethez s amely a maga sajátos feladataiban és hatásaiban mind nagyobb és nagyobb részt enged az alkotó művészetnek. A színház sohasem volt meg bizonyos artisztikus kifejezésmód és eszközök nélkül, de a modern színház, amelynek úgyszólván alapelve a művészi hatások egysége, az artisztikus eszközöknek nagy jelentőséget tulajdonít s amidőn így a képzőművészetet öröklött, régi rekvizitumai, az irodalmi és zenei hatások mellé társul fogadta, egyszersmind egy új, bőséges feladatokkal és sikerekkel kecsegtető területet nyitott meg a képzőművészet előtt.

Ehhez a területhez pedig, annak jellegénél és lényegénél fogva az iparművészetnek van joga, mert a színházi kultúra szolgálatára rendelt művészet mindig alkalmazott művészet. A modern színházi rendezés dekoratív törekvései tehát az iparművészet nyereségét jelentik, mert az érvényesülésnek olyan alkalmait nyitják meg előtte, amelyek számára a fejlődésnek új irányú lehetőségét biztosítják. Ez a fejlődés érdekes és jelentős. Mert míg egyrészt ösztönző hatással van a művészi ipar általános haladására, másrészt egészen sajátos és új feladatok megoldását kívánja tőle, amely feladatok a művészi képzelőerő friss megtermékenyülését és lendületét jelentik. Mindenkinek, aki figyelemmel kísérte a világ színházi kultúrájának utolsó évtizedeit, tudomása van arról, hogy milyen jelentős sikerekhez, az alkotóerőnek mennyi előkelő és értékes dokumentumához vezetett ez a megtermékenyülés és lendület! A világ nagy színházai száz és száz iparművészt foglalkoztatnak és naponta a legváltozatosabb feladatokban követelik a művészi teremtőerő próbáját egy olyan területen, amely a praktikus célok hiányában önmagáért valóvá teszi a művészi hatást és korlátozatlan, szabad, a mindennapi élet lehetőségein felül való érvényesülést enged a fantáziának. Nem kétséges ezek után, hogy a színház az alkalmazott művészet talajának egyik legfontosabb része, amely állandó ellenőrzést és figyelmet kíván mindazok részéről, akik működésüket az alkalmazott művészetnek szentelték.

A Magyar Iparművészet ennek a kívánságnak óhajt eleget tenni, amikor hivatásához képest figyelemmel kíséri az iparművészetnek színpadi szereplését. Ez a szereplés ma már olyannyira kiterjedt, hogy teljes ismertetése egyetlen füzetben korántsem lehetséges. Mégis annyit talán el lehetett érni, hogy a magyar közönség némi ízelítőt kapjon azokból az alkotásokból, amelyek úgy a külföldi, mint a hazai kultúrában a színpad és az iparművészet összepárosodásának legsikerültebb gyermekei s evvel kapcsolatban a színházművészet legszakavatottabb ismerői részéről felvilágosítást nyerjen e művészetnek elvi kérdéseiről. A közönséget kétségkívül érdekelni fogják ezek a kérdések, mert hiszen a mai szellemi kultúrának a színház dédelgetett gyermeke. A Magyar Iparművészet kötelessége volt, hogy a közönség figyelmét felhívja arra a kikerülhetetlen tényre, hogy kedvence milyen jelentős előnyeit köszönheti az alkalmazott művészetnek. Ezen az úton pedig talán elérheti azt is, hogy a színházművészet s közelebbről: a magyar színházművészet dekoratív oldalának fejlődése olyan legyen, mint amilyent az általa vallott és képviselt artisztikus elvek megkövetelnek.

Gr. Zichy István: „Bocaccio". I. felvonás. Comte E. de Zichy: Esquisse de décor pour „Bocaccio" de Souppé.

HEVESI SÁNDOR: A SZÍNPADI KERET FEJLŐDÉSE.

A színpad kezdettől fogva két ellentétes tendencia között vergődött. Egyrészt olyan helyet akart ábrázolni, amely független a valóságtól, másnemű, mint a valóság; csakis a fantáziának, a szabad költői kitalálásnak akart kerete lenni, szóval a színpad kezdettől fogva szimbolikus volt. Másrészt ugyancsak kezdettől fogva megállapítható a színpadról, hogy bizonyos tekintetben mindig a valóságon csüngött s a nézőket azzal iparkodott ámulatba ejteni, hogy néha szinte döbbenetes erővel, megtévesztő ügyességgel tudta reprodukálni azt, amit mindenki igaznak és valódinak tartott. Az ó-görög színpadon repülő masinák hozták be az isteneket, a bizánci színházban valóságos vízben meztelen nimfák fürödtek, a középkori misztériumok színpadján a pokol nyílásából valódi lángok törtek elő és igazi füst gomolygott.

A szimbolizmus és naturalizmus, a stilizálás és az utánzás úgyszólván az első pillanattól kezdve farkasszemet néznek egymással a színpadon. Minden színpad, amely eddig a világon volt, a világot akarta jelenteni, vagyis aránylag szűk és kicsi helyen mindent össze akart fogni és mindent ki akart fejezni, ami az emberi lélekben csak megfordulhatott, e tekintetben tehát a színpad szimbolikus természetéhez nem férhet kétség. De a színpad nemcsak a teret ábrázolta szimbolikusan, hanem az időt is, amely szoros összefüggésben volt a tér szimbolikájával. A színpadon kezdettől fogva más időszámítás volt, mint a valóságban. A színpad az időt éppen úgy sűrítette, mint a teret, éppen azért, hogy a világot kifejezhesse.

A középkori misztérium-színpad, a maga hármas tagoltságával — fenn a mennyország, középütt a földi világ, alul a pokol — klasszikusan fejezi ki az idő és tér szimbolikus egyszerűsítését. Egy hármas emelvény az egész színpad, a földből a pokolba, vagy a földből a mennyországba jutni — egy pillanat. A színpadnak megvannak az összes lehetőségei, mert az emberek csakis azzal számolnak, hogy lelkileg lehető-e valami, vagy nem. Az egész világ-

Magyar Iparművészet
1914.

Zichy István gróf

Grod

Tarács

Zichy Iwan gróf

wód

RM

Izraelita
23

Protestáns
Cirill
Görög-orosz
26 Dávid
Izraelita
24

Protestáns
Amália
Görög-orosz
27 Sámson
Izraelita
25

Protestáns
Placid
Görög-orosz
28 Cirus és Ján.
Izraelita
26

Protestáns
Henrik
Görög-orosz
29 Péters Pál
Izraelita
27

Protestáns
Jenő
Görög-orosz
30 12 apostol
Izraelita
28 S. M. 2. P.

28

Julius

31 nap

Zichy István gróf

Irod

8 Órai Ujság

1935 júl. 11. sz.

..... szám.

Zichy István

Univerzeti lex. 838 l.
Revai lex. 19 k. 675. l.

Zichy 1. István gróf, festő és grafikus, stb. marad, l. 838. old.

MDK

Zichy István gróf

Iván Ede: A Művészház uj palotája. Szabad Művészet 1912. nov. I. évf. 1. sz. 3.l.

MDK

Zichy István

A gödöllői szőnyegszövő műhely indulásán után csatlakozott Körösfői mellé.

Komádi István: Az Iparművészeti Múzeum szecessziós gobelinjei a gödöllői művésztelep tükrében.
Ip.műv.múz. Évk. III-IV. 1960. 69-80. l.
74.l.

Zichy István gr

GRÓF ZICHY ISTVÁN, az Országos Magyar Történeti Múzeum tudós igazgatója most számolt be a múzeumok elmult évének hatalmas arányú munkájáról. Ebben a legfontosabb feladatok a régiségtárra jutottak, melynek átalakítása idegenforgalmi szempontból épp olyan jelentős cselekedet, mint a hazai régészet szempontjából. A hazai iparművészet anyaga jelentősen gazdagodott az Ernst Lajos-féle gyüjtemény felvásárlásával. A jelentés részletesen tájékoztat arról a nagy munkáról, amelyet a Magyar Történeti Múzeum a közelmultban végzett s minden kultúraszerető ember számára igen érdekes tanulmányt képez. Nagy kincse csonka hazánknak a Magyar Történeti Múzeum s az évről-évre való gyarapodása és fejlődése büszkeséggel tölthet el bennünket.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937. 108. l.

Tizenhét évvel ezelőtt — bizalmatlanság ébresztése szándékával — és most — meggondolatlanul.

— Tizenhét évvel ezelőtt Székesfehérvárott a nemzeti hadsereg bevonulásának emlékére emelt oszlop leleplezésekor megmondtam, hogy nem engedhetem Magyarország kormányzójának személyét a királyi trónnal kapcsolatba hozni.

— Ezt vallom és így fogom fel kötelességemet ma is. Arra kérem tehát az egész magyar társadalmat, hogy ne tegyék a királyság ősi intézményét politikai küzdelmek játékává.

— Mégegyszer köszönöm Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közönségének a mai szép kegyeletes ünnepet.

A kormányzó szavait minduntalan félbeszakította a lelkes taps, helyeslés és éljenzés, beszédének befejeztével pedig *szűnni nem akaró tomboló lelkesedés lett úrrá a közönségen.* A kormányzót az egybegyűltek percekig éltették.

Borbély György főispán mondott ezután hálás köszönetet a kormányzó beszédéért, amely meggyőződése szerint, *megnyugtató hatással lesz a magyar lelkekre* és alkalmas lesz arra, hogy a magyar nép összes erőit egyesítse.

A főispán köszönő szavai után, amelyeket meg-megújuló lelkes tapssal kísért a közgyűlés közönsége, *Alexander* Imre alispán a vármegye nevében átvette néhai Horthy István arcképét a törvényhatóság gondozásába, majd dr. *Szalay* Szabolcs vármegyei főjegyző ismertette a kijelölőbizottságnak azt az egyhangú határozatát, hogy a néhai Horthy István lovassági tábornok elhúnytával *megüresedett örökös törvényhatósági bizottsági tagsági helyet vitéz nagybányai Horthy István miniszteri tanácsossal kívánja betölteni.*

Horthy István örökös törvényhatósági bizottsági tag üdvözlése

A nagy lelkesedéssel fogadott bejelentés után *Borbély* György főispán kihirdette a törvényhatósági bizottságnak ilyértelmű egyhangú határozatát, majd a következő beszéddel üdvözölte nagybányai Horthy István miniszteri tanácsost:

— Méltóságos Uram!

Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye törvényhatósága rajongó szeretettel fogadja Méltóságodat örökös tagjai sorába. Tiszteletünk szól Horthy Miklós sarjának, a Főméltóságú Úr szemefényének, büszkeségének, reménységének, de szól a Méltóságod személyének is. Méltóságod lelkét a szülői háznál már a gyermekszobában áthatották a legszebb erények: az istenfélelem, a honszerelem, a haza iránti hűség, a békeidők építőmunkájában pedig nagy felkészültséggel, lelkiismeretes ügybuzgalommal és istenáldotta kivételes tehetséggel áll az ország egy nagy vállalata élén, amely sok magyar embernek ad kenyeret és a külföldön is sok dicsőséget szerez az országnak. Nem tudjuk, hogy mit tartogat számunkra a jövő, milyen kálváriát, megpróbáltatást kell még kiállanunk, de *tántoríthatatlanul, utolsó lehelletünkig küzdeni fogunk Nagy-Magyarországért és fanatikusan hiszünk a jobb jövőben.* Ebben az újjáépítő munkában szinte emberfeletti teljesítmények várnak a fiatal nemzedékre. Mindnyájunkra felemelő és megnyugtató az a tudat, hogy bármit rejt is a jövő méhében, egy bizonyos: hogy miként »csak sast nemzenek sasok«, *a Horthy-nemzetség sarjai elől lesznek a magyar haza iránti kötelességteljesítés mezején.* A vármegye most megnyilvánult szeretete végig fogja kísérni Méltóságodat egész életén át.

Horthy István köszönete

Ezután vitéz nagybányai *Horthy* István miniszteri tanácsos állott fel helyéről és a következő szavakkal köszönte meg megválasztását:

— Elsősorban köszönetet kell mondanom azért a rendkívül nagy megtiszteltetésért, amely a megye részéről ért. Nem ennek a vármegyének a területén születtem és pályám, sajnos, megakadályoz abban, hogy az év huzamosabb részét itt tölthessem. Családomat azonban a mult minden emléke ehhez a vármegyéhez fűzi. *Itt nyugszanak halottaink, akik önzetlenül, a haza érdekét szolgáló életük után ide tértek vissza pihenni.* Természetes, hogy magam is kora ifjúságomtól ezt a helyet tekintettem szükebb hazámnak és annál nagyobb tisztesség és öröm számomra, hogy most megválasztatásom alapján én is résztvehetek a vármegye közjogi életében. Köszönöm a törvényhatósági bizottságnak, hogy azt a ragaszkodást, amelyet családunk iránt mindenkor tanusított, bizalom formájában nékem is előlegezte. Én tőlem telhetőleg igyekezni fogok arra, hogy ezt a bizalmat kiérdemeljem és ígérem, hogy híven és lelkesedéssel fogom szolgálni vármegyémet.

Horthy István szavait lelkes taps és éljenzés fogadta.

A közgyűlés közönsége ezután elénekelte a Himnuszt, majd *Borbély* György főispán a közgyűlést egyórai tartamra felfüggesztette.

A kormányzó ezután családjával villásreggelin vett részt, amelyet Borbély György főispán adott tiszteletére. A villásreggeli után pedig 1 óra 22 perckor *különvonatán visszautazott a fővárosba.*

Példátlan terror alatt választott Románia

Bukarest, december 20.

Hétfőn zajlottak le a romániai választások. A választások reggel 8 órakor kezdődtek, mintegy 3 millió szavazó 4000 jelöltre adta le szavazatát. A parlamentnek csaknem 400 tagja lesz.

Mihalache az uralkodónak tiltakozó táviratot küldött, amelyben felsorolja a muscelmegyei törvénytelenségeket. A hatósági közegek a megyében még az eddiginél is kegyetlenebb terrort fejtenek ki a nemzeti parasztpárt híveivel szemben. Igy például az egyik községben *35 fiatalembert letartóztattak és a csendőrörsön véresre vertek,* két ügyvédet pedig 56 kilométeren keresztül *gyalog kísértek őrsről-őrsre.* Erdőkihágások címén bírságokat vetnek ki s aki nem fizeti meg azonnal a pénzbírságot, *bezárják.* A járásbíróság vezetőjét törvényellenesen elmozdították. A nemzeti parasztpárti és megválasztott községi bírókat leváltják.

A fővárosi lapok különböző választási kilengésekről számolnak be. Cézár *Spineanu* nemzeti parasztpárti képviselőjelöltet több *késszúrással megsebesítették, Mumuianu* kereszténypárti jelöltet *összeverték és ismeretlen helyen tartják őrizet alatt.* Egyik bánsági községben Stefan *Valas* németpárti kortest *agyonlőtték.* Calarasi megye egyik községében a vasgárdisták a kormány embereivel verekedtek össze, *két vasgárdistát agyonvertek.*

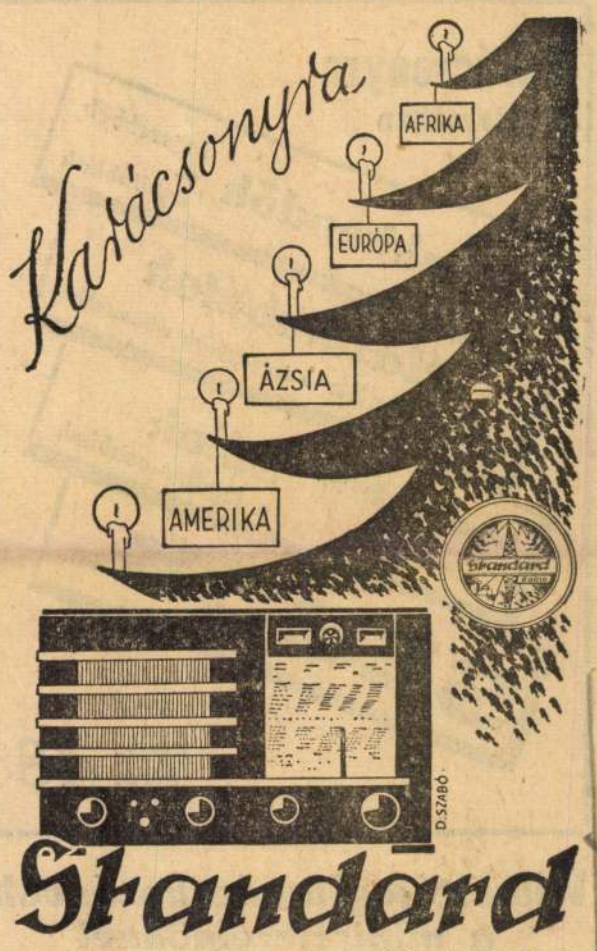

Rádióvásárlás — bizalom kérdése
Sternberg
Magy. kir. és udv. hangszergyár
VII., Rákóczi út 60
Az ország legnagyobb és legszebb rádióterme
Telefon: 136-068 144-354 137-708

Chrom P 50.— Arany P 200.—

Karácsonyra
diszdobozban
Nyakkendők legszebbek és legujabbak
Házikabátok
és köntösök a legnagyobb választékban
Selyem és gyapjú Sálak a legdivatosabbak
SEBŐK női
Terézkörut 48

Választójogi tanácskozás volt a miniszterelnöknél

(Saját tudósítónktól.) Darányi Kálmán miniszterelnöknél hétfőn megjelent *Sztranyavszky* Sándor, a képviselőház elnöke, *Széll* József belügyminiszter, *Mikecz* Ödön igazságügyi államtitkár és a kormánypárt két ügyvezető alelnöke, *Szinyei Merse* Jenő és *Zsindely* Ferenc. A megbeszélések a választójogi javaslat, illetve a reform kormánypárti és képviselőházi tárgyalása körül mozogtak.

Értesülésünk szerint még nem történt döntés arról, hogy mikorra hívják össze a nemzeti egység pártjának elnöki tanácsát s utána a pártértekezletet, amelyen a kormány ismertetni fogja javaslatát. Tisztázatlan még az is, vajjon az elnöki tanácsülés előtt *a Nep illetékes bizottságai* elé viszik-e a javaslatot vagy sem. Arról sem döntöttek, hogy a Házban *milyen bizottság* tárgyalja a törvényjavaslatot. A *külön választójogi bizottság* kiküldésére vonatkozó terv megvalósítása még bizonytalan.

Elégtételt követel gróf Zichy Istvántól az Iparművészeti Társulat

A társulat választmányának hivatalos állásfoglalása a kiállítási affér ügyében

(Saját tudósítónktól.) Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat választmánya hétfőn délben a társulat helyiségében rendkívüli ülést tartott. *Ligeti* Miklós, művészeti alelnök vezetésével. A társulat választmánya a rendkívüli ülés után a következő hivatalos közleményt adta ki:

— Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat hétfőn ülést tartott. Mindenekelőtt hálás köszönetet mondott *Hóman* Bálint kultuszminiszternek és *Tasnádi Nagy* András államtitkárnak azért a támogatásért, amelyben a társulatot az Iparművészeti Múzeumban létesített karácsonyi vásárának engedélyezése ügyében részesítette. Igen nagy fontossággal bírt az iparművészekre nézve az, hogy a kiállítás késedelem nélkül megnyílhatott és az *ezzel szemben való törekvések meghiúsultak.*

— A választmány azonban a Nemzeti Múzeum történeti osztálya főigazgatójának, gróf *Zichy* Istvánnak, a társulattal és a társulat ügyvezető alelnökével, *Szablya* János kormányfőtanácsossal szemben tanusított magatartása által sértve érzi magát és a szükséges lépéseket *megfelelő elégtétel elnyerése iránt a legrövidebb időn belül a legerélyesebben megteszi.*

— Elhatározta a választmány, hogy mivel annakidején az Iparművészeti Múzeum iparművészeti kiállítások befogadására alkalmas kiállítási helyiségeikkel létesült és más megfelelő kiállítási helyiség az iparművészetnek nem áll rendelkezésre, feltétlenül *szükségesnek tartja, hogy a jövőben rendezendő iparművészeti kiállítások, elsősorban az 1938 májusában, a Szent István évvel kapcsolatosan rendezendő kiállítást is az Iparművészeti Múzeumban rendezzék.* Felkérte az elnökséget a választmány, hogy megfelelő módon *Hóman* Bálint kultuszminiszterrel tárgyalja le ezt a kérdést, mégpedig olymódon, hogy az iparművészeti kiállításoknak rendezését a jövőben is az Iparművészetni Múzeumban biztosítsa.

— A választmány értesült azokról a hírekről, hogy ezzel az incidenssel kapcsolatosan a Társulat elnöksége a lemondás gondolatával foglalkozik. A választmány elhatározta, hogy amennyiben ezek a hírek valóknak bizonyulnának: *felkéri az elnökséget, hogy elhatározásáról mondjon le.* Kimondotta a választmány végül, hogy az elnökséget teljes bizalmáról biztosítja úgy mostani tüntetéséért, mint az incidens alkalmával elfoglalt álláspontjáért.

Elegáns kocsit kapott a nyomorék képeslapárus...

Karácsonyi történet a budapesti uccáról

(Saját tudósítónktól.) Ismert alakja a budapesti uccáknak egy szerencsétlen nyomorék fiatalember. A Nagykörúton, az Andrássy úton látták éveken keresztül a járókelők. Két lába nyomorék, *két kezére támaszkodva vánszorog az aszfalton:* levelezőlapokat árul. Már december közepén szorgalmasan »dolgozott« az uccán: karácsonyi levelezőlapokat adott el az embereknek. Nem sokat keresett ezzel az üzlettel, hiszen az emberek, amikor látták, legszívesebben elfordultak tőle, olyan szörnyű látvány volt a magával tehetetlen nyomorék vergődése. Most nagy változás történt a nyomorék életében. Hétfőn elegáns kocsiban gördült végig a Nagykörúton, a kocsit egy csavar segítségével maga hajtotta és balkezében tartotta a levelezőlapokat. A járókelők megmegálltak a kocsi mellett és vásároltak. Annyit keresett a nyomorék, hogy egy ilyen drága kocsit tudott magának szerezni? — kérdezték egymástól az emberek. Nem: *karácsonyi tündérmese,* ami a nyomorékkal történt.

— *Tibay* Ferenc a nevem, — mondotta a *Pesti Napló* munkatársának — 26 éves vagyok, a Baross ucca 99. számú házban lakom, de három éve *állásom nincs* és ez alatt az idő alatt levelezőlapárusításból tartottam fenn magamat. Szombaton történt, hogy az Andrássy úton vánszorogtam, amikor *egy elegáns úrihölgy lépett mellém.* Azt kérdezte tőlem, hogy nem akarok-e egy kocsit? Mondtam, hogy szeretnék, de nincs annyi pénzem, nem is lesz soha. Erre intett egy taxinak, beszállt velem együtt, azután műszerésztől műszerészig jártunk, amíg végre *sikerült ezt az elegáns kocsit megvásárolni.* Azt hiszem, *200 pengőt fizetett* az elegáns hölgy a kocsiért. Hogy ki volt ez a hölgy, *nem tudom.* Még a műszerésznek sem árulta el a nevét. Én magam pedig úgy meghatódtam, annyira megörültem a kocsinak, hogy elsírtam magam és *még csak meg sem tudtam köszönni ismeretlen jótevőmnek a nem várt karácsonyi ajándékot.* Ha már megírják az urak, tessék azt is megírni, hogy *nagyon, de nagyon szépen köszönöm* a kocsit...

Karácsonyi történet 1937-ből...

BIOLAX = a jó hashajtó

Roger Martin du Gard

Irta: Pálóczi Horváth György

Stockholm, december.

Roger Martin du Gard irodalmi Nobel-díja sokhelyt meglepetést keltett. Műveit a világ nem ismeri annyira, mint Gide, Girodeaux, Duhamel és Valéry könyveit s bevallom, nagy érdeklődéssel tekintettem a vele való találkozás elé, azt remélve, hogy magyarázatot kapok a személyes érintkezés során arra, ami az irodalmi világban meglepetést keltett. Főművével, a *Les Thibaulttal* útközben próbáltam megismerkedni s másik könyvét, amit Martin du Gard szeret és fontosnak tart, a *Jean* Baroist, maga az író ismertette meg velem szép stockholmi előadásában.

Az első találkozás Martin du Garddal meglepetést hozott. Külseje, arca, homloka, finom és kulturált arckifejezése és szellemmel áthatott mély baritonhangja: a jelentékeny emberé. Magas, szélesvállu, majdnem karcsú termetén igazi korona a feje. Hosszúkás, nagy, erőteljes arcából harsányan, szinte vidáman kémlelve a világot, ugrik elő feltűnően nagy orra. Boltozatos, szögletes homlokát vékonyszálú, majdnem teljesen fehér haj veszi körül, éles ellentétet képezve mozgékony, sötét szemöldökével és csillogó-villogó sötétbarna szemével.

Viselkedése, beszéde nyugodt, holott mozdulatai és mondatai az élet teljességének arómáját viselik magukban. A szavaknak markáns zamatot tud adni nagyon kifejező baritonjával s azzal a kedves gall természetével, hogy mindent, amit mond, egy kissé meg is játszik. Előadásai és felszólalásai a Nobel-ünnepségek során kiemelkedtek a többi közül, mert minden eszmei tartalmukon kívül úgy hatottak, mintha egy nagy, de tartózkodó művészetű színész adta volna elő őket.

Ő volna tehát a *Les Thibault*, s a *Jean Barois* írója, az idei Nobel-díj nyertese. *Németh* László, akinek kritikai ismertetése először hívta fel a figyelmemet reá, így írt róla: »A kései gyümölcsök nem mindig csenevészek. Lelkesedünk az úttörőkért, s csodálkozunk azokon, akik megelőzték korukat, de az irodalomban sokszor nagyobb bölcsességre vall hátramaradni, s néhány verőfényes őszi nappal korunk mögött beérni. A Les Thibault ilyen kései gyümölcs. A huszadik századi regény mestereire gondolok: ő szegényebb náluk egy nyugtalansággal s gazdagabb egy örömmel... Kortársai közül ő az egyetlen, akinél a regény önmagáért íródik«.

Ez jórészt igaz is mint ahogy az is igaz, hogy a huszadik század írói nem nagyon mernek a polgársággal foglalkozni, nem akarják mondanivalójukat a pusztuló polgársághoz kötni, Martin du Gard azonban nem fél a korszerűtlenségtől: síremléket állít a francia polgárságnak a Les Thibault hét kötetében.

Másik híres könyvéről, a Jean Baroisról maga az író mondta: »Jean Barois: ember. Én követem Strindberget, aki azt mondta, hogy egy lélek történetét akarja megvilágítani... Barois nem francia és nem katolikus: európai. A könyv — szeretném hinni — hogy az európai lelkiismeret képe a mult század végéről. A könyvben sok szó esik az igazságról, talán túlságosan is sok, de bocsánatot kell kapnom ezért, hiszen Baroissal együtt az igazságot kerestem egész életemben.«

Roger Martin du Gard most elmosolyodik. Kis kurta mozdulatot tesz s aztán halvány öngúnnyal hangjában így szól:

— Amikor a Jean Baroist írtam, akkor harmincéves voltam, vagy talán nem is én voltam harmincéves, csak az az áradat, ami bennem volt... Ez a könyv, ismétlem, egy lélek története. Jean Barios hitét elvette az értelem Nem tudott hinni a haladásban, később az igazságban és az emberiségben sem tudott hinni. Nem tudta a világot felülről nézni, csak visszapillantásra volt képes, s a visszapillantás egyáltalában nem biztató. Később halála előtt, visszakap valamelyes hitet. Enélkül nagyon nehéz meghalni.

— Szabad most öntől kérdeznem, mester, mint vélekedik ugyanerről?

— Miről? Életről, halálról, haladásról, emberiségről?... Ugyancsak nagy kérdés. Nem is adhatok határozott választ. Hatvan felé közeledem és vérmérsékletem megkülönböztet azoktól, akik mindig meg tudják mondani: ez jó, ez rossz; ez igaz, ez hazug; ez igazságos, ez igazságtalan. (Most is megjátssza amit mond; kis, fájdalmas mosollyal ejti ki a »jó« és »rossz« szavakat s kurta gesztusaiból annyi fínom gúny árad, hogy már ez a kézmozdulat érezteti: szerinte mennyire barbárság a határozott állásfoglalás ezekben a kérdésekben.) Azonkívül — folytatja — az ember, ha öregszik, oly nagyon kicsi a végtelennel szemben. Hogy hiszek-e az emberiségben, a jövőben? Istenem, biztos jobb lesz a jövő, lesznek új, jobb módszerek, jobb dolgok, de ezek oly végtelenül messze vannak. *Mi most alig vagyunk egyebek, mint a fájdalmas mult agóniának percei.*

— Ha úgy hiszi mester, hogy a mult, vagyis ez az összeomlófélben lévő világrend agonizál: megkérdezhetem, hogy véleménye szerint ez agóniának utolsó pillanatait jelentjük-e?

— Nem tudom. Inkább nem is felelek. Válasz helyett megmondom, hogy egyetlen igaz barátom Montaigne. Ő volt az egyedüli, aki igazán tudott mosolyogni.

— A mester állásfoglalása tehát a filozófikus...

Az író közbevág:

— Mondjuk inkább azt, hogy nincs állásfoglalásom. Nem vagyok filozófus, akinek konklúziókat kell levonni. Nekünk regényíróknak sokkal szerényebben csak példákat kell hoznunk az életből. Én magam legjobban szeretném, ha úgy olvasnának, mintha minden könyvem elején ott állna ez a motto: »*nem tanítok, csak mesélek*«.

Igy beszél a Chateau de Belleme visszavonultságában élő író, akinek kastélyában még telefón sincs. Az örömhírt, hogy megnyerte a Nobel-díjat, csak nagysokára tudta meg. A világtól való tartózkodása és vérmérséklete, ízlése, állásfoglalása, a korszerűség hullámaitól való távolmaradása: mind, mind elefántcsonttoronyba zárkózott írástudóra vall. Pedig Roger Martin du Gard nem tartozik az áruló írástudók közé, nem tartozott akkor sem, amikor a Dreyfus-ügy viharai között végzett ujságírói munkát és ma sem, amikor francia létére nagy merészséggel elveti a »revanche«, a háború és a militarista hazafiság gondolatát.

A stockholmi városháza aranytermében, a bankettasztal feletti emelvényen, pontosan a svéd trónörökös feje fölött: olyan éles kirohanást rendezett a háború gondolata ellen, hogy mindenkit meglepett. Idézte a háború sokmillió halottját és még többmillió sebesültjét, kiknek kálváriája az emberiség meddő útjának egyik öngyilkos állomása. Később, amikor egyszer Szent-Györgyi professzorról beszéltünk, lelkesen mondta:

— Csodálom és becsülöm Szent-Györgyit. Igazi, nagy pacifista. Rokonszenvet érzek a magyarok iránt. A közeljövőben el szeretnék látogatni Budapestre.

Más alkalommal az életéről kérdeztem. »Csendben és békében élek«, mondta, »ép úgy szeretem a magam békéjét és nyugalmát, mint az egész emberiségét. Van néhány jó barátom, Gide, Copeau és mások, vannak jó könyveim és szeretek dolgozni«.

— Szereti az embereket M. Roger Martin du Gard?

Most elgondolkozva rámnéz. Kis, fáradt mosoly, jellegzetes kurta kézmozdulat:

— Szüntelen ezzel próbálkozom, de higgye el, igen nehezen sikerül.

*

Ünnepségeken, fogadásokon, banketteken és bálokon nézem a szemét és nagyorrú, kedves, szellemes, majdnem szép arcát. Szemében, s a száj szögletében állandóan ott a martindugardi kifejezés, a rokonszenv, a gúny és a sajnálat keveréke. Szája vonala elárulja, hogy a szenvedésekből is kivehette a maga részét. Hatvan felé közeledve, testben és lélekben fiatalon, sok tervvel koponyájában: ilyen ember Roger Martin du Gard.

Zichy István gróf

irod

=

Hajós, Dr. E. M.:
Die Neuordnung des Ungarischen Historischen Museums. Die Welt-kunst 1937. Okt. 24.

ŭncaria gambir

gambir-folyandár

Zichy István gr

Szent Margit legendája

Címpecsét

~~Jobbágy Sándor, Rözs. tanító~~

III. 240.

Zichy István:

Az Operaház díszlettervezője volt, a secessziós irányzatot képviselte.

Kicky Gyula

A zeneakadémia belsejét - amely 1907. májusára készült el, - festmények díszítették.

Gábor Gyula: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola. Magyar Nemzet, 1973. ápr. 20.

Tichy Lajos

1907-ben Gödöllőre költözött
Nagybányáról a Hollósy tanít-
vány Tichy Lajos.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Zichy István, történész, festő- és grafikusművész (1879-1951).

Batthyány Gyula ezer esztendő anyagi kultúrájának hiteles emlékeivel tette teljesebbé a középkori, újabbkori események felidézésére készített műalkotásait. „Magyarok bejövetele" c. képe koncepciójának árnyalásáért sokat köszönhetett Zichy Istvánnak, aki mint kiváló őstörténész, eligazította őt a tények és feltételezések ellentmondásai tekintetében. Zichy István a Nemzeti Múzeum főigazgatója, eredetileg ő is festőnek indult, Münchenben Hollósy Simonnál tanult, majd Nagybányán, Párizsban folytatta festőművészi tevékenységét. Batthyány Gyula Zichynek lehetett hálás, amiért az átkelés a Vereckei-szorosban nem a hősi külsőségeket ismételte, hanem életképnek sikerült, ami így a régészek honfoglaláskori leletei révén lett korszerűbb előzményeinél. (említve).

Pogány Ö. Gábor: Batthyány Gyula művészetéről.
Hevesi Szemle, 1984. jún. 2-4-old.

Zichy István MDK

Vizmerő asszony, lino

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Zichy István

Nyirfa,

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása

ZICHY 1. *István* gróf, festő, grafikus, művészeti író, * Bábolna 1879 márc. 31. Budapesten, Münchenben, Nagybányán, Párizsban tanult s eleinte inkább litográfiákat, utóbb festményeket állított ki (Kék asszony, Szent Margit csodatétele), dekorativ falképeket is festett (Zeneakadémia). 1934. a Magyar Nemzeti Múzeum történeti osztályának főigazgatójává nevezték ki.

E. Z. II 6261

vert), vagy éppen mesterségesen
gítására szorítkozott. A P.-festés nyi-
totta meg a festők szemét a termé-
szet fokozott színessége előtt és fe-
deztette föl velük azt a kiszámítha-
tatlanul gazdag színjátékot, mely a
napfény közvetetlen szétömléséből és
a tárgyak egymásra sugárzásából
alakul, s melyet a levegő meglágyítva
egybefoglal. *Elek.*

PLEYDENWURFF, *Hans*, német fes-
tő, * valószínűleg Bambergben. Ro-
ger van der Weyden és Dirk Bouts
volt rá hatással. 1457-ben Nürnberg-
ben tűnik fel, a város polgára lesz, s
1472-ig népes műhely élén dolgozott.
A középkori hagyományokkal szakító
nürnbergi iskola tulajdonképeni ala-
pítója P. volt. Főművei: a Keresztre-
feszítés (München Pinakothek), szár-
nyasoltár (1462, boroszlói múzeum).
P. segéde és követője volt Wolgemut,
aki a mester halála után ennek öz-
vegyével műhelyét is elnyerte.

PLIMER, *Andrew*, angol miniatűr-
festő, * Wellington 176?, † 1737, Cosway
tanítványa, mestere tetszetős, behízel-
gő festési módját fejlesztette tovább.
Művei, amelyek rendkívül magas ára-
kat értek el, leginkább angol magán-
gyüjteményekben és Pierpont Morgan
gyüjteményében vannak. Hasonló mo-
dorban dolgozott bátyja, Nathaniel P.
(1757—1822), ugyancsak Coscoury ta-
nítványa.

PLINTHOS, négyzetes kőlemez, az
antik oszloprendekben (a lábnélküli
görög-dórt kivéve) s az antikból fej-
lődött újabb építészeti stílusokban az
oszlopláb legalsó része.

PLISZKA, romváros Bulgária su-
meni kerületében, Aboba falu közelé-
ben. A romok az első bolgár biroda-
lom, azaz Krum és Omortag korának
emlékei (IX. sz.). Építkezésük mezo-
potámiai, iráni, szíriai és keletrómai
hatásra vall (l. *Madara*).

POCK, *Tóbiás*, német festő, * Kon-
stanzban, 1640—75 körül működött Bécs-
ben, ahol a korabeli barokk festészet
főképviselője. Nagy oltárképei a bécsi

MDK

Zichy István gróf

Margitay E: A Mühely kiállítása. Magyar Iparművészet. 1908.évf. 347-349 l.

MDK

Zichy István, ~~festőm.~~ graf.

Pitvar. Megvette: gr.Pejacsevich Katinka
Bp.

Vásárlások a Nemz.Szal. grafikai kiállitásán
Müvészet. 1904.

XIX

Zichy István

Az 19o7-ben megjelent A magyar nép müvészete c. könyvben rajzai láthatók.

Forrás 1977/1o-86.o.
Keserü Katalin:A gödöllői müvésztelep és a népmüvészet

(Gróf Fáchy István)

[ ] bemutatkozó kiál-
litása. Vas. Vys. 1906
238.–39 l. Lepekkel

Okvetl. felh.

Zichy István gróf

által

Petrovics Elek: Magyar festők a berlini Secessioban. Művészet 1910. 218. l.

100.000
50.000
40.000
30.000
25.000

pengő és sok nyeremény à 20.000, 15.000, 10.000, 5000, 4000, 3000 P stb.

A készpénznyeremény egy sorsjáték alatt, mely 5 osztályból áll, közel

8 millió

pengő

azért el ne szal

Itt

hogy csekély, n
Tudvalevőleg **5**
84.000 sorsje

nyo

sorsolnak ki.
Felülmúlhatatlan
más játékmód n

Minde

A sorsjegye
I. oszt

A megrendelé
vevőinknek húzá
és a nyeremény
mellett fizetjük
Tisztelettel kérjü
f. é. október hó
húzása már f. é.
elkelnek. Azon r
vagyunk b. megr

Schw

Budapest

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

BIBLIOTHECA HUMANITATIS HISTORICA

A MUSEO NATIONALI HUNGARICO DIGESTA

A MAGYAR TÖRTÉNETI MÚZEUM MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI KIADVÁNYAI

SZERKESZTI: ZICHY ISTVÁN GRÓF

A Magyar Nemzeti Múzeum ez új kiadványsorozatának célja a magyar és az általános művelődéstörténeti tudományok terén elért új eredmények rendszeres közzététele. A szerkesztőség gondoskodik arról, hogy a kötetek teljes szövegét minden esetben egy világnyelven is megjelenttesse s így a külföldi kutatók számára is hozzáférhetővé tegye. A kiadvány alakja negyedív-forma, minden kötethez gazdag képanyag járul.

Diese neue Publikationsreihe des Ungarischen Nationalmuseums hat sich zum Ziel gesetzt, die neuen Resultate der ungarischen und der allgemeinen kulturgeschichtlichen Forschung systematisch vorzulegen. Die Bände sollen jeweils mit vollem Text in einer der grossen europäischen Sprachen veröffentlicht und so der internationalen Forschung allgemein zugänglich werden. Die Publikationen erscheinen in Quartformat, mit reichem Bildmaterial.

I.

Most jelent meg:

DR. KOZÁKY ISTVÁN

A HALÁLTÁNCOK TÖRTÉNETE

I. Rész:

A MULANDÓSÁG ÁBRÁZOLÁSAI TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSÜKBEN

KÖRÜLBELÜL 350 OLDAL, NÉMET NYELVŰ SZÖVEG MAGYAR BEVEZETÉSSEL, NYOLC TÁBLA KÉPPEL ÉS KÉT MELLÉKLETTEL

ÁRA: 40·- PENGŐ (37·50 svájci frank)

Mi a **Halál-tánc, Halott-tánc** és **kísértet-Haláltánc?** E kérdés megfejtése a **kultúrtörténetnek**, valamint az európai **irodalomtörténetnek** legérdekesebb problémája. Az **irodalomtörténész** megtudja, hogy miképen alakult ki a haláltáncok exotikus műformája eddig figyelmen kívül hagyott legendaszövegek bővüléséből. A **klasszikus filológus** új megvilágításban látja a kérdést: „Hogyan ábrázolták a régiek a Halált?" A **germanista** és **romanológus** számára az idevágó szövegek gyűjteményének bőséges tárháza nyílik meg (latin, francia, német, olasz és spanyol szövegekből összeállítva). A **művészettörténész** fontos adalékokat talál a halottak és a Halál ikonográfiájára vonatkozó problémák megoldásához, valamint közismert képzőművészeti remekek motívumainak történetéhez. A **zenetörténész** a középkori zeneteória és a mulandóság eszméi között fennálló összefüggésekre vonatkozólag fontos adatoknak jut birtok ba. Az **összehasonlító vallástudomány** jelentős támpontokat kap a keresztény ókor és középkor eretnekségeinek történetére vonatkozólag. A **folklorista** a mulandóságra vonatkozó népies szokások eszmei tartalmának egységes rendszerével ismerkedik meg. A **magyar irodalomnak** e körbe tartozó jelenségei a világirodalom és az egyetemes művészettörténet hasonló műveivel egybevetve, új színt és jelentőséget kapnak. A szerző az **eddigi kutatások eredményeinek rendszeres összefoglalásával** (a főiskolák, könyvtárak, kutatók és könyvbarátok részére) a lényeges problémák ismeretéhez nélkülözhetetlenül szükséges **kézikönyvet** akar nyujtani. A jelen kötet egy három kötetre tervezett munkának első része. A második rész **„Danse Macabre"** és a harmadik rész **„A mai haláltánc"** címen rövidesen szintén megjelenik.

I.

Soeben erschienen:

P. STEPHAN KOZÁKY e Sch. P.

GESCHICHTE DER TOTENTÄNZE

I. Lieferung:

ANFÄNGE DER DARSTELLUNGEN DES VERGÄNGLICHKEITSPROBLEMS

BEINAHE 350 SEITEN, TEXT IN DEUTSCHER SPRACHE MIT UNGAR. EINLEITUNG, 8 BILDER-TAFELN UND ZWEI BEILAGEN

PREIS PENGŐ 40·- (Schw. Frcs. 37·50)

Was ist **Todestanz, Totentanz** und **Todtentanz?** Eines der interessantesten und spannendsten Probleme der **Kulturgeschichte** der Menschheit und der **Literaturgeschichte** aller europäischen Kulturländer. Der **Literaturhistoriker** erfährt, wie sich die Dichtungsart der exotischen Form der Totentänze um bisher unbeachtete Legendentexte ausbildete. Dem Forscher der **klassischen Philologie** wird die Frage „Wie die Alten den Tod gebildet?" in ein neues Licht gestellt. Der **Germanist** und **Romanologe** erhält eine breitangelegte Sammlung der einschlägigen (lateinischen, deutschen, französischen, italienischen und spanischen) Texte. Der **Kunsthistoriker** findet wichtige Beiträge zur Lösung der Frage der Ikonographie des Todes und der Toten, sowie der Zusammenhänge bekannter Bildwerke. Der **Musikhistoriker** bekommt eigenartige Aufschlüsse über die mystischen Beziehungen der mittelalterlichen Musiktheorie zu den Ideen der Vergänglichkeitspoesie. Die **vergleichende Religionswissenschaft** gewinnt zur Enträtselung dieser Probleme wichtige Stützpunkte in Bezug auf die Geschichte der Häresien des christl. Altertums und Mittelalters. Dem **Folkloristen** steht ein System der Grundlagen volkstümlicher Gebräuche zur Verfügung. In Verbindung mit einem Bericht über Motiverscheinungen der **ungarischen Literatur** soll hier für Hochschulen, Bibliotheken, Forscher und Bibliophilen ein **Nachschlagewerk**, eine **systematische Zusammenfassung** der bisherigen Forschungsergebnisse, der Texte und Bilder geboten werden.

Megrendelhető — Zu beziehen
Redaktion BIBLIOTHECA HUMANITATIS HISTORICA Szerkesztősége
Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest 80 (Ungarn)

Inhalt der ersten Lieferung:

Erster Teil: Einführung in den Stand der neuesten Forschungsergebnisse — Begriff und Name des mittelalterlichen Totentanzes — Motivgeschichte — Das „Allgemein-Menschliche" und das Traditionelle im Totentanz — Der Tote — Everyman — Der Tod — Die Entstehungsgeschichte der „Gesamtlegende" — Die Erweiterung der Gesamtlegende durch die Vadomori-Gedichte — Der Einfluss der Petrarca-Trionfi und der Todes-Tanz und Toten-Tanz — Holbeins Bedeutung und das System der Entwicklung des modernen Totentanzes — Der ungarische Totentanz — Die Geschichte der Totentanzforschung — *Zweiter Teil*: Entstehungsgeschichte der Grundmotive des Totentanzes — Anfänge der Totentanzmotive — Die „Gisant-Typ"-Totendarstellung — Anfänge der Everyman-Legende und der Standesliteratur — Ikonographie der Todesgestalt — Die Bibel und die Todesgestalt — Die Todesgestalt der Griechen und Römer — Die Apokryphliteratur des christlichen Altertums und die Entstehung der mittelalterlichen Todesgestalt — Das „Tanzmotiv", ein durch die frühchristliche Apokryphliteratur vermittelter Einfluss der orientalischen Todesauffassung — Entwicklung der mittelalterlichen Todesgestalt — *Dritter Teil*: Entwicklung der Todes-Tanz- und Toten-Tanz-Motive in der lehrhaften Dichtung des Mittelalters und in den Urtypen der Todes- und Toten-Legenden — *Erster Abschnitt*: Dialogisiert inszenierte Todes- und Toten-Symbole — Das Handbuch der Malerei vom Berge Athos — Die „Gisant-Typ-Legende" als Quelle der Legende von den drei Lebenden und drei Toten — Planctus animae damnatae — Quod homo debet cogitare qualis erit in sepulcro — Der Jammerruf des Toten — Eine Szene der Eremitenvision — Der Jammerruf des Toten und die Everyman-Todesgestalt — Das Zwiegespräch zwischen einem Lebenden und einem Totenleichnam — Der Dialog des reichen Mannes mit dem Tod im XII. Jahrh. — Die Vision von der Nichtigkeit des Reichtums und der Weltmacht — De morte omnium hominum — *Zweiter Abschnitt*: Grundformen der Todes- und Toten-Legenden — Altercatio animae et corporis — Das arabische Märchen von der Freundschaftsprobe — Ein Urtext der Legende von den drei Lebenden und drei Toten — Die „Erinnerung an den Tod" von Heinrich v. Melk — Die Hieronymuslegende und die Totenlegende von Basel — Inhalt und Motive — Die Frage der Entstehungszeit — Das Motiv der Wiedererweckung eines Toten zum Zwecke des Jenseitsberichtes — Schutz und Rache der Toten und die sog. Basler Totenlegende — Handschriften — Die französischen Fassungen der Legende von den drei Lebenden und drei Toten — „Dat Harte Bock" — Die Vorbereitung der drei Toten-Visionen in der dramatisierten Legendenform mit den drei sprechenden Toten — Die Legende der drei Lebenden und drei Toten und ihre bildliche Darstellung — *Anhang*: Bildertafeln und Erklärung der Figuren — Taf. I. Das Lebensrad, die Todes- und Toten-Gestalt im Altertum (22 Abbildungen) — Taf. II. Der Gisant-Typ im Altertum und Mittelalter (7 Abbildungen) — Taf. III. Gisant-Typ und Jenseitsmystik im Altertum und im Orient (9 Abb.) — Taf. IV. Der Tod im Mittelalter (11 Abb.) — Taf. V. „Everymans Tod" — ein teuflischer Leichnam (13 Abb.) — Taf. VI. Das Lebensrad und der reitende Tod (7 Abb.) — Taf. VII. Die Todesgestalt in den Everymanszenen (9 Abb.) — Taf. VIII. Entwicklung der Legende von den drei Lebenden und drei Toten (16 Abb.) — *Beilagen*: Tabelle A: Graphische Darstellung der Geschichte der Totentanzmotive von den ältesten Zeiten bis Holbein — Tabelle B: Entwicklung des modernen Totentanzes.

Aus dem Inhalt der zweiten und dritten Lieferung:

Von der „Gesamtlegende" zum Todes-Tanz und Toten-Tanz — Contemptus mundi — Vadomori — Legende und Vadomori (auf Grund von Fuldaer, Pariser, Münchener und Heidelberger Texten) — Der Augsburg-Münchener Legendentext und das Vadomori — Eremitenvision — Spiegelbuch (Trier-Homburg) — Spiegelbuch und Standesliteratur — Donaueschingener Legendenform — Petrarca und der Todes-Tanz — Der spanische Todes-Tanz — Die Augsb.-Münchener Legendenform als Vorlage des deutschen Todes-Tanzes — Der Teplitzer Todes-Tanz — Der Pariser Toten-Tanz — Der Casseler Toten-Tanz — Der vierzeilige oberdeutsche Todten-Tanz — Übersicht der Danse Macabre-Literatur und Kunst — Holbein und seine Nachahmer — Germanische Todes- und Toten-Sagen — Über Werke von Moeller, H. Sachs, H. v. Hoffmannsthal, Abr. a St. Clara, Bechstein, Arany, Grimm, Pocci, Roquette, G. Falke, Raimund, Freiligrath, La Fontaine, K. Fr. Drollinger, Ábrahám Ernő, Ady Endre, O. Oertel, Raggamby, Petőfi, Goethe, Apel, Heine, Vörösmarty, Babits Mihály, M. Morold, Frey, Bierbaum, J. Freih. v. Zedlitz, A. v. Chamisso, Kozma Andor, Mikszáth Kálmán, Fr. Kugler, K. Weisfolg, M. Lichnowsky, Madách, E. Duller, I. R. Schellenberg, A. Rethel, C. Merkel, J. G. Flegel, F. Barth, T. Weiss, J. L. Windholz, A. Kubin, K. Fr. Wiegand, Jul. Sauer, M. Grossek, O. Wirsching, J. Ponten, Liliencron, Cl. Reinbolt, E. Toller, Berde Mária, G. Kaiser, H. Fr. Blunck, M. G. Conrad, L. Hevesi, Fr. Wedekind, A. de Nora, J. M. Velter, L. Schneller, u. a.

MAGYAR TÖRTÉNETI MÚZEUM
BUDAPEST, 1936

UNGARISCHES HISTORISCHES MUSEUM
BUDAPEST, 1936

Die Todesgestalt in den Everymanszenen

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

BIBLIOTHECA HUMANITATIS HISTORICA

PUBLICATIONS DU MUSÉE NATIONAL DE HONGRIE SUR L'HISTOIRE DE LA CULTURE

DIRIGÉES PAR LE COMTE ÉTIENNE ZICHY

En publiant nouvelle serie d'editions, le Musée National de Hongrie se propose de faire connaitre d'une manière systematique les resultats qui ont été atteints dans le domaine de l'histoire de la civilisation relative à la Hongrie ainsiqu'aux autres pays. La redaction fait en sorte que le texte complet des publications soit toujours rédigé aussi dans une des grandes langues européennes pour être facilement accessible aux savants étrangers. Le format dans lequel paraissent les éditions est un in-quarto et chaque volume est abondamment illustré.

LE PREMIER VOLUME DE LA SÉRIE

vient de paraître :

ÉTIENNE KOZÁKY

HISTOIRE DES DANSES DES MORTS

Première partie :

LES REPRÉSENTATIONS DE LA FRAGILITÉ HUMAINE DANS LEUR ÉVOLUTION HISTORIQUE

UN TEXTE D'ENVIRON 350 PAGES EN ALLEMAND, AVEC INTRODUCTION HONGROISE, HUIT TABLES DE PLANCHES ET DEUX SUPPLÉMENTS

Prix : 40 Pengős (37·50 francs suisses)

Le volume présent est la première partie d'un ouvrage qui doit comprendre trois volumes. La deuxième partie intitulée **„La Danse Macabre"** et la troisième intitulée **„Le danse macabre d'aujourd'hui"** doivent paraître prochainement.

Qu'est-ce que **la danse macabre ?** Qu'est-ce que **la danse de la Mort, la danse des morts** et **la danse mortuaire des revenants ?** La solution de ces questions est le problème le plus intéressant de **l'histoire de la culture**, ainsi que de **l'histoire littéraire** de tous les pays civilisés de l'Europe. **L'historien de la littérature** y trouvera comment le genre exotique de la danse macabre s'est développé des légendes laissées de côté jusqu'à nos jours. **Le philologue classique** verra sous un jour nouveau cette question : „Comment les anciens ont-ils représenté la Mort ?" **Le germaniste** et **le romaniste** trouveront dans l'ouvrage un recueil abondant des textes y relatifs (textes latins, français, italiens, espagnols et allemands). **L'historien des beaux-arts** y trouvera des données importantes sur la solution des problèmes concernant l'iconographie des morts et de la Mort, ainsi que sur l'histoire des thèmes des chefs-d'oeuvre des beaux-arts. **L'historien de la musique** y aura des documents nouveaux en ce qui concerne la relation de la théorie musicale du moyen âge et des idées de la fugacité des choses. **L'histoire comparée des religions** y obtiendra un point d'appui important à l'histoire de l'antiquité chrétienne et des hérésies médiévales. **Le folkloriste** aura à sa disposition un système uni du fond idéologique des coutumes populaires qui se réfèrent à la fragilité des choses humaines. En dehors de l'exposé des données de **la littératu e hongroise**, par **le résumé synthétique** des résultats obtenus jusqu'ici, l'auteur veut donner **un manuel indispensable** pour la connaissance des problèmes essentiels.

MUSÉE HISTORIQUE DE HONGRIE
BUDAPEST, 1936

Les commandes devront être adressées a la

REDACTION BIBLIOTHECA HUMANITATIS HISTORICA

Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 80 (Hongrie)

Zichy István gróf

Batthyány Gyula gróf, a reichstadti herceg egyenruhájában

Jelmezestél. a budai várban

Streliszky fényképei

hegye, nyujtsd felém füledet! — szólt hozzá Deesa és fölágaskodott előtte.

Moti Guj lehajtotta hozzá fülét és ormányával szalutált.

— Én elmegyek most! — mondta Deesa.

Moti Guj szeme fölvillant. Ő is szerette a csavargást, akárcsak a gazdája. Hogyne, az országúton sok mindenre lehet szert tenni.

— De te, kövér, vén disznó, te itt maradsz és dolgozni fogsz!

Moti Guj szeméből kialudt az öröm ragyogása, de azért igyekezett elégedett arcot mutatni. Gyülölte az irtás munkáját. Az agyarai is nem egyszer fájlalták.

— Ó, szerelmem, tíz napig maradok távol. Emeld föl hát az innenső mellső lábadat, ott akarom ezt bevésni emlékezetedbe, te kiszáradt iszapos nádasok varangyos békája! — És Deesa elővett egy sátor-rudat és azzal tizet ütött Moti Guj körmére. Moti Guj hunyorgatott és egyik lábáról a másikra balanszirozta magát.

— Tíz napig, — mondta Deesa, — dolgoznod kell, fatuskókat és gyökereket kell kiirtanod, amint azt neked Chihun parancsolja. Emeld föl most Chihunt és ültesd a nyakadra.

Moti Guj fölhajtotta ormányának végét, Chihun rátette a lábát és a következő pillanatban már az elefánt nyakán ült. Deesa pedig átnyujtotta Chihunnak a hegyesvégü vasbotot, amellyel az elefántot kormányozzák.

Chihun nagyot ütött Moti Guj csupasz fejére, mint egy kövező a gránitkockára.

Moti Guj trombitálva hördült föl.

— Csönd legyen, csönd, te az őserdők vaddisznója! Most tíz napig Chihun a te mahoutod. És most, mondj nekem istenhozzádot, te szivem állatja. O, én uram, én királyom! Minden elefántok gyöngye, elefántok lilioma, vigyázz drága egészségedre. Maradj erényes! Ég veled!

Moti Guj Deesa köré csavarta ormányát és kétszer fölemelte a levegőbe. Ő így szokott elbúcsúzni a gazdájától.

Deesa az ültetvényeshez fordult:

— Most már dolgozni fog. Indulhatok tehát?

Az ültetvényes bólintott és Deesa eltünt a fák között. Moti Guj pedig visszatért a munkához.

Chihun jól bánt vele, de ő azért mégis szerencsétlennek és boldogtalannak érezte magát. Chihun halomszámra adott neki finom takarmányt és meg-megcsiklandozta ormány alatt. A dolog után Chihun kis fiacskája cirógatta és Chihun felesége kedvencének mondotta. De Moti Guj agglegénynek született, akárcsak Deesa. A családi gyöngédségek nem voltak hatással reá. Ő a régi életmódja után vágyódott, a részegség és a mámoros álmok után, a vad ütlegek és a szilaj becézgetések után.

De azért közben, az ültetvényes csodálkozására, pompásan dolgozott.

Deesa pedig ezalatt ott csavargott az országúton, amíg csak egy lakodalmas menettel nem találkozott, amely az ő kasztja-béli emberekből állott. Ezek között azután, ivás, tánc és mulatozás közben egészen megfeledkezett az időről. Már a tizenegyedik nap is hajnalodott és Deesa még nem volt látható az ültetvényen.

Moti Gujt ezen a napon is föloldották kötelékeitől, hogy napi munkáját megkezdje. Megrázkódott, körülnézett, meg-megrántotta vállait és egyszerre csak megindult más irányba, mint valaki, akinek egészen máshol van dolga.

— Hi! Ho! Gyere hát vissza! — kiabált Chihun. — Jössz ide mindjárt, te elfuserált hegy és veszel föl

Uj Idők 1909 XV. 12 n.

Új turista motoros-bob. Négylóerejü benzinmotorával óránkint 30 kilométer sebességet érhet el. Steinbrecher találmánya

mindjárt a nyakadra! Fordulj hát vissza, hegyek fényessége, India leggyönyörűbb éke, fordulj vissza, vagy leveszem mellső lábaidról valamennyi körmödet!

Moti Guj udvariasan hörgött valamit, de nem fogadott szót. Chihun utána szaladt és pányvát dobott feléje. Moti Guj előre nyújtotta a füleit és Chihun már tudta, hogy az mit jelent. Azért most már inkább a hangos parancsszavakkal próbálkozott meg:

— Ne bolondozz velem! — kiáltott rá. — Mars a rekeszedbe, te, ordögök szülöttje!

— Hrrrumpf! — felelte Moti Guj, és ez volt egész válassza, meg az, hogy füleit most is még előre hajtva tartotta.

Moti Guj mintha zsebre tette volna a kezeit, fogaival pedig egy letört faágat rágicsált, mint valami fogpiszkálót és gúnyosan lenézte a többi elefántot, akik éppen most indultak munkába.

Chihun sietett jelentést tenni az ültetvényesnek, aki egy kutyakorbáccsal rohant elő és dühösen csapkodott szerte-széjjel. Moti Guj, a fehér emberek iránti kötelező tisztelettel, már negyedmértföldről elkerülte, majd amikor visszatért az ültetvényes, egy hatalmas „hrrrumpf"-ot trombitált feléje, a verandára. Azután szépen odaállott a ház elé, lassan ide-oda himbálta magát és magában jókat röhögött ezen a sikerült tréfán, — amint ez már az elefántoknál szokás.

— Meg kell korbácsoltatnunk! — mondta az ültetvényes. — Adjatok Kala Nagnak és Nazimnak egy-egy tizenkét láb hosszu láncot és méressetek velük rá húsz ütleget!

Kala Nag (ami fekete kígyót jelent) és Nazim a legnagyobb két elefánt volt az ültetvényen és főkötelességük volt, az elefántok súlyos büntetése, mert erre a célra ember amúgy sem lett volna alkalmas. Az ormányukba vették most is a két láncot és két oldalról támadták meg Moti Gujt. Moti Guj harminckilenc éves volt és még egész életében nem kapott ilyen láncos ütleget és tapasztalatait nem is akarta e téren bővíteni. Várakozó állásba helyezkedett tehát, fejét jobbra és balra himbálta és kikereste magának azt a pontot, ahol Kala Nag húsos nyakába kényelmesen behatolhat egy erős agyar. Kala Nagnak már nem voltak fogai. A lánc hivatásának jelvénye is volt, de azért, vagy éppen ezért tanácsosnak látta, hogy egy utolsó pillanatban kereket oldjon és úgy tegyen, mintha a láncot csak szórakozásul hozta volna magával. Nazim is idejekorán hátat fordított és haza sietett, ő sem érzett kedvet arra, hogy véres sebeket kapjon. És Moti Guj így egyedül maradt, magasra emelt fülekkel.

Az ültetvényesnek nem tetszett a dolog. Moti Guj most visszafordult. Az elefánttal, ha az nem akar dolgozni, és nincs leláncolva, nem lehet egykönnyen végezni. Moti Guj is rakoncátlankodni kezdett. Régi barátainak hátára ütött, mintha azt kérdezte volna, hogy kellemes foglalkozás-e a fatuskók kirángatása a földből? Badarságokat beszélt a munkamegosztásról és arról, hogy az elefántnak is joga van „déli pihenésre". És így, ide-oda barangolva egész napnyugtáig, demoralizálta az egész ültetvényt. Majd nyugodtan visszatért rekeszéhez az etetés idejére.

— Ha nem akarsz dolgozni, hát ne is egyél! — mondta Chihun bosszúsan. Te nem vagy egy jól nevelt állat, te egy vad elefánt vagy. Eredj vissza a dzsungelbe!

Chihun kis barna fiacskája ott csúszott-mászott a kunyhóban és gömbölyü kacsóját kinyujtotta az ajtó előtt terpeszkedő óriási árnyék felé. Moti Guj jól tudta, hogy Chihunnak ez a kis baba a legdrágább az egész világon. Előrenyujtotta hatalmas ormányát, amelynek végét hivogatólag görbítette fel, a gyerek ujongva vetette magát rá, Moti Guj pedig hirtelen fölemelte a magasba és a következő pillanatban a gyerek már ott sivalkodott tizenkét láb magasságban az apja feje fölött.

— Hatalmas úr! — kiáltott föl Chihun — a legkitünőbb rumba mártott óriási fánkok, számszerint tizenkettő, méretben két láb széles, mind a tied és azonkívül kapsz még kétszáz font frissen vágott fiatal cukornádat, csak tedd le a földre azt a kis síró jószágot, aki az én szivemnél és életemnél is drágább nekem!

Moti Guj a barna babyt óvatosan mellső lábai közé helyezte, amelyek pedig egy pillanat alatt pozdorjává tiporhatták volna Chihun kunyhóját is. Várta az eleséget. Amikor pedig megkapta, nekilátott az evésnek és a barna baby szépen kimászott a lábai közül.

Moti Guj már szunyókált, de azért még Deesára gondolt.

A sok titokzatos természeti körülmény közé, amelyek az elefántot környezik, tartozik az is, hogy az ő

Zichy István gróf. Pitvar. Könyvmat.
(Ann. Gr. o. XLIX. Eiän. Kat. 116.)

Zichy István gróf

Zichy Istvan gróf

rod
Z

Ki - Kisoda?

926.l

355 szám.

Műemlékek Orsz

Tárgy:

Turcsányi Antal
g. P. – ős számlá-
ja 500 iv. gipp-
pirról.

A bead

Mellékle

Egyúttal

Előirat s

Utóirat s

Másolta:

Összeolv

Zichy István gróf

wód

Dalmübarátok

139, 171, 186, 251. l.

A villamosjárat megszünt... Az

keresik fel üzletünket, mióta hi

25–30%-ig terjed

eszközöltünk. Leszállitott áru cikke

nyokon helyeztük el, hogy az árle

Azon áruknál pedig, melyeknél ily

minden egyes cikkünkön feltüntetet

még külön 10%

Aki ismeri üzletvitelünk szolidságát

Azért hát lelkiismeretesen csak

minél előbb, minél többet s fordit

Hoffmann

szövet-, selyem- és vászonáruk •

Budapesti Nyomda, V. Erzsébet-té

Zichy István gróf: Pitvar. Könyvmat. ~~116.~~
(Kk. 49. Graf. Ciám. Kat. 116.)

Zichy István gróf

Csók István: Feleségem arcképe.

Zichy István gróf

Zichy István gr.: Kezek.

Műcsarnok 1911/12. téli tárl.

Zichy István gróf

Mincsarnok Gödöllő

1909. graf. neuzeth. kiáll.
426, 439, 463. 533

1911–12 jub. kiáll. 878, 879

1912–13. téli kiáll. 162. Bpest

1913. tav. kiáll. 122

Aulos, görög VIII. 242.

Zichy István gróf

Művészet 1903. 177
– 1906. 216
– 1908. 304
– 1909. 88

Magyar Művészet
1928. 641

Sano di Pietro di Mencio: Ma
donna a gyermek Jézussal 458 (648)
1210 (563).

Zichy István gr

Zichy István gról, az Orsz.
Magyar Történeti Muzeum főigazgatója, I. Fortuna-u. 15. 160-624

Bntávb 1940 szept.

T. 3961.

tképét szemléljük, a háttérben
itorlás hajó köti le figyelmünket.
n, mely fölött mértani ábrák van-

SSENBVRG.

olvasható.

10.5 cm.

1.

MDK

Zichy István gróf

1934.jul.6.-án foglalta el Gróf Zichy István az új múzeumi főigazgató hivatalát.

Cikk: Gróf Zichy István...

Az Est, 1934.jul.7. 9.l.

Zichy István gróf

U. 1569

Pesti Napló

1914. Sept. 4.

(Grófi közhuszár-ból – Őrmester.)

Mint közlegény állt be a honvéd huszárok köze. Az orosz harcterén őrmesterre léptették elő.

(Persze nem volt iskolai képesítése, s nem lehetett önkéntes.)

müv.

l. 65
1 Köt. 8°

Michel
Karl

Gebet und Bild in frühchristlicher Zeit

(Studien über christliche Denkmäler, herausgegeben von Johannes Ficker: neue Folge der Archäologischen Studien zum christlichen [illegible] Mittelalter. 1. Heft)

M.D.K.

Zichy István

A "Magyar Iparmüvészet" c. folyóirat kiadásában megjelent szinházi albumban szerepelnek diszlettervei. A szinhazi szám más diszlettervező müvészek alkotáasit is közli.

"Halló miujság" c. rovat.
Szinházi Élet. Bp. 1914. febr. 1.-8. III. évf.
5. sz. 18. l.

gróf Zichy István, festöm.-grafikus

annak a kis csoportnak tagjai közé tartozik, kik nem a szövőiskola alkalmazottjai , de művészi meggyözödés közössége hozott ide.

Egy-két igen sikerült gobelin-tervvel járult hozzá a gödöllöi együtteshez.

31. Linoleum-metszet. /Leány a kutnál./ Repr. 31.1.

A gödöllöi telep kulturtörekvéseiről.

MIP. /1914 v.1915?/ 26.1.

4106. Zichy István gróf.

Sz. Bábolnán 1879 márczius 31-én.

Kezek.

Egy balrafordultan álló, csaknem térdig látható és arczélben ábrázolt fiatal asszonyéi, a ki azokat draperián nyugtatja, a ki piros köves fülbevalót hord és a kinek öltözete: derékon megkötött kék ruha fehér csipkegallérral és rövid ujjakkal. A háttér zöldesszürke. Jelzése alól jobbra: »ZICHY, 1911«.

Vászon, méretei 80·5 : 62·5 cm. — Lelt. sz. 4106. — Vétetett az 1912 január 17-iki 2172 sz. leirat értelmében 1000 K-án (157–912). — Kifizettetett 1912 január 29-én. — Elszámoltatott 1912 február 8-án (666–912). — Az elszámolásra nézve lásd a 31326–912 szvsz. előadmányt.

III
829 (4106).
985 (188)

Vét. 1912

11

.52

(187) 282

3902. Zichy István gróf.

Sz. Bábolnán 1879 márczius 31-én.

Nyirfák.

Déli napvilágításban ábrázolt hegyes vidék előterét az út mentén élénkítik s tőlök jobbra háztető látszik deszkafedéssel. A középtérben szántóföldek nyúlnak hátra. A háttérben pedig az égbolt felhőzött. Jelzése alól jobbra: »Z. I.«.

Vászon, méretei 46 : 61·5 cm. — Lelt. sz. 3902. — Vétetett az 1909 október 19-iki 120201 sz. engedély értelmében 400 K-án (1801–909). — Elszámoltatott 1909 deczember 7-én (2006–909). — Az elszámolást jóváhagyta az 1911 márczius 11-iki 11526–910 szvsz. határozat (912–911).

III

547 (3902).
661 (584).

III : 547

Vét. 1909

Zichy István gróf

Parisienne

Repr.

Róna Miklós

Modern magyar

Képtár

Bp. 1911

116778/1915. szám.

V/oszt.

Surányi Károlynak

hoz beosztott áll. főgimnáz

ben benyujtott tárgyában a

folyó évi 5079. sz. alatt h

tokkal együtt panaszosnak v

Budapest, 1915. évi

A miniszter rend

Zichy Istvángrof

festo

1907

I. Kalenbegi ut 12/14

2. ***Csillag Benő***, d. v. főtisztviselő
3. ***Eiser Nándor***, nagykereskedő
4. ***Egan Ede***, mérnök, máv. felügyelő
5. ***Kasics Péter***, min. tanácsos
6. ***Dr. Keömley Nándor***, pénz. tanácsos
7. ***Kossuthányi Géza***, kir. táblabiró
8. ***Schumy Rezső***, építőmester
9. ***Dr. Szebeny Antal***, országgy. képviselő
10. ***Wolf Márton***, kereskedő.

Póttagok:

1. ***Stolz István***, háztulajdonos
2. ***Szőllősy István***, gyógyszerész.

HEISLER J. BUDAPEST II. KER

Zichy István gróf

Marjay Ödön arckepe,
Freskó (az előcsarnok
jobb oldali falán.)

Ropalotafela 30. l.

MDK

Zichy István gróf

Marjay Ödön arcképe c.művének repr.(A Művészház felavató kiallitasából.)

Rózsa Miklós dr. Kalauz a Művészhaz palotafelavató kiallitasara.Bpest, 1913.

Zichy István gr. MDK

Kezek, repr.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Zichy István

Kezek, olf.

Kék ruha, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

M.D.K

ZICHY István festő

~~tz~~ 1901-ben Nagybányán tartózkodott.

Réti Bp. 1954. 325. l.

Zichy Istvan gróf

szul. Bábolna (Komárom m) 1879 márc. 31. Rk.
6 gim.

1897/98 I. művésznőv.

1897/98 II. " "

Kanál, római V. 247

subesse coacta, pace vero
Imperatori cessit, sub quo

Szines rm., mér. a

194-91-44.

T. 2989.

ábrázolástól körülvett keretben, mely

S
IAE
NES

TUS
atuum Pro-
sus

NNI
i

Spectator adverte,
iversarum Nationum Religionum et lingu-
uorum primarÿ Germani seu Saxones,
eckler dicti sunt, Valachi insuper et Mol-
us Hungariae, saepius etiam Turcis

MDK

Zichy István, graf.

kiállitása inkon elöször szereplö müvész szines és tonusos litográfiáival ér el nem közönséges hatást. Hihetöleg az ö mesterei franciák voltak.

A N.Sza/l uj tárlatából. 1903. - Vas. Ujs. 1903. 5o.évf 2o.sz. 32o.l.

Zichy István (irodalom)

Magyar Szemle. 1906. 239. l. (Z. I. kiállítása a Műbarátok Körében)

Szépművészeti Múzeum irattára. 774/1914, 324/1915

Zichy István gróf

l.

Deines Jenő

Körösfő Kriesch

Aladár. Bp. 1939

81. l.

9. Ismeretlen festő.
A XVII. századból

I. Ferdinánd.

Derékig, kissé balra for
kezében pedig, melyre rózsafüzért
ranygyapjas rend jelvényét nyaklán
kék; szeme barna; haja, szemöldöke
hajtott gallérja és kézelője csipk
melines. Felirata fölül két sorban
KAISER AVCH ZV HVNGERN VND BEHAIM

359

Vászon, méretei 69: 57 c
~~retlen~~ Báró Révay József ajándé
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Kifüggeptéjére vonatkoz

904: v. 2.

II

Zichy István gróf

irod

Petrovics Elek:

A gödöllői Telep kultúrtörekvéseiről.

Magyar Iparművészet

1909. 26. 7.

MDK

dr.gróf Zichy István

Nemz.Muz.főigazgatója

O.Öszt.tanács tagjainak nécsora 1941. Orszöszt 1939/40. G/2.

Zichy István festő M.D.K.

A gödöllői művésztelep tagja

Kampis, kap. műv. Bp. 1960 522.

Zichy István gróf

Laid

Nemzeti Salon

1909 szept.-okt.

Gödöllői kiáll.

25. l.

Zichy István

l.

Rimp 279. l.

Zichy István
festő

l.

Lykafest 1896-1914

109. l.

<Zichy István gr.>

könyve

< > Lovántfy Zsu-
zsána állítólá-
gos arckepe -
8 r, 15 kep,
25 l. Pp. 1943

Gent (2419)

h.államtitkár.

o t t s á g á n a k ,

B u d a p e s t .

Zichy István gróf

l. Perálltörtképes

398, 427, 470-l.

T V Á N Y

izhatvannégybillió-kettőszázmilliárd

szágos Bizottságától mint a junius

bözetet felvettem.

Dr. Manori Ernébel

Zichy István gróf

lásd

Könagö 25 l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Zichy J. gróf

a gödöllői mű-
vésztelep tagja

Pecsetlő, régi V. 181.

Zichy Istvan Grof

Petrov. 26

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz: ..... Korona ..... f-rõ

ly összeget mint évi ..... K lakpénzemből az 190 ..... évi .....

MDK

Zichy István gr.

Művészklub alakuló közgyülése. Uj Művészet, 1913. 1. 3.sz. 1.

Zichy István gróf

MAGYAR MUVESZET

1928. 641.

Zichy István gróf

vad

Pesti Napló

1911. ápr. 16. 42. l.

(A művészek és Tisza

István.)

U. 217

Zichy István gróf

l.

Lex Mag Tars

632. b. l.

vármegye.

lom és falképek.
m és falképek.
.
lom. (?)
. templom.
nplom és falképek.
om.
plom.
m.

n.
vár. (?)

om.
m, kastély. (?)

n.
(?)
nplom és falképek.
plom.
ház.
n.

Zichy Istvan grof

wód

Ropalotafela 12.l

Zichy István gróf

festő

László

Bendefy László dr

Az ismeretlen

Julianusz. Bp.

1936. 114 l.

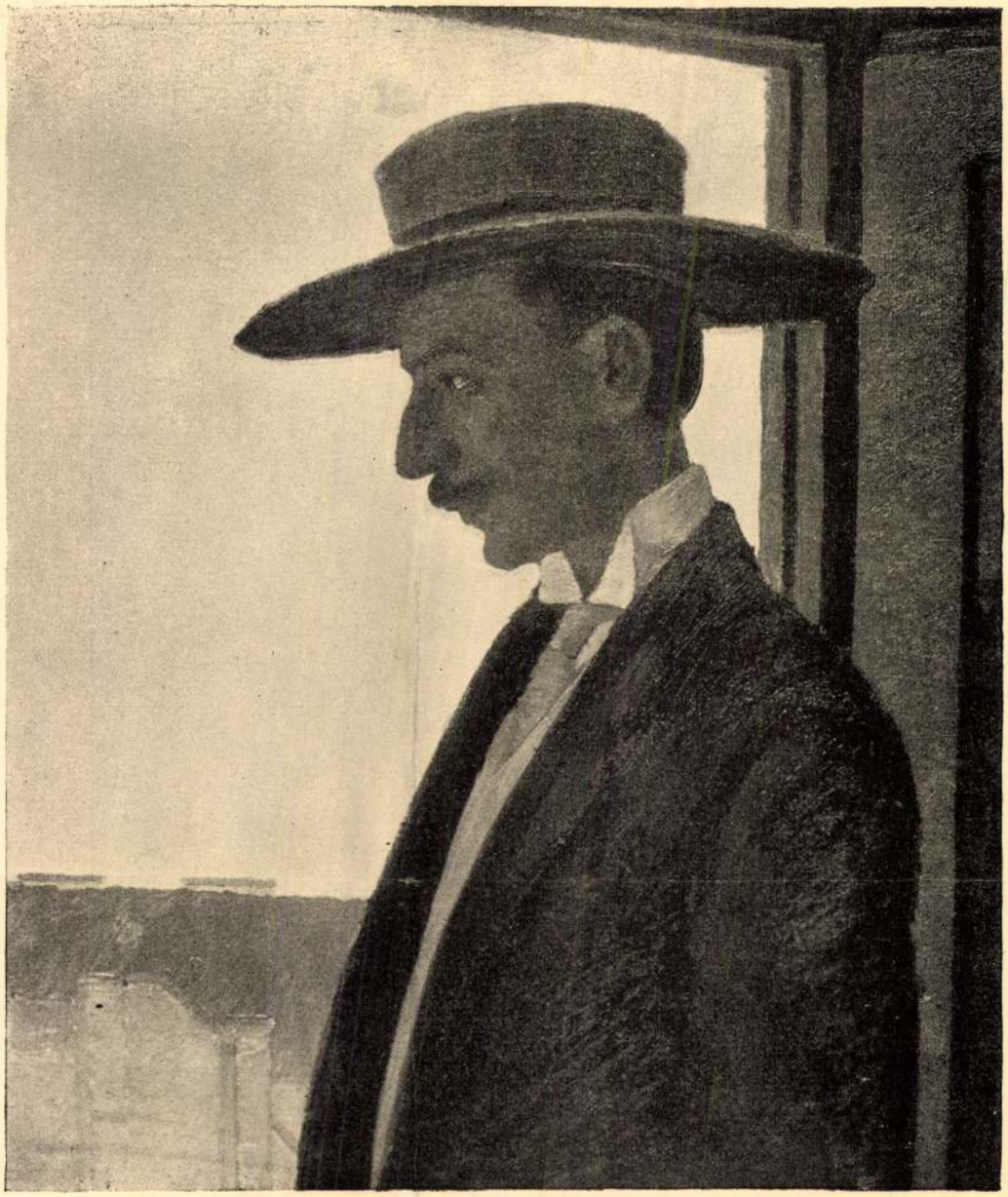

Zichy István gróf

Marjay Ödön arcképe

A MŰVÉSZHÁZ FELAVATÓ KIÁLLITÁSÁBÓL.

Rózsa Miklós dr. Kalauz a Művészház palota-felavató kiállitására. Budapest, 1913.

Körmendi-Frimm Jenő — Fiu-fej (szobormű)

A MŰVÉSZHÁZ FELAVATÓ KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Zichy István gróf

Pesti Hirlap

1937. december 15., szerda.

Szerdán megnyilik az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítása

A kultuszminisztérium elsimitotta a felmerült nézeteltéréseket

Különös bonyodalmak előzték meg az *Iparművészeti Társulat* karácsonyi kiállításának szerdai megnyitását. Kedden terjedt el a hire az iparművészek társaságában, hogy gróf *Zichy István*, az *Országos Magyar Történeti Muzeum* főigazgatója, akinek hatáskörébe az *Iparművészeti Muzeum* is tartozik, megjelent a muzeumban, *tüzrendészeti okokra hivatkozva, bezáratta a termeket és a kiállitás megnyitását megtiltotta.*

Ez az intézkedés természetesen nagy riadalmat keltett az iparművészek között, mert hiszen az Iparművészeti Társulat félszázad óta minden karácsonykor rendez kiállitást és az Iparművészeti Muzeumban eddig sohasem történt kifogás azok ellen a különböző átalakitások és beépitések ellen, amelyeknek tüzveszélyes voltára hivatkozva, a főigazgató most megtiltotta a kiállitás megnyitását. Az Iparművészeti Társulat elnöksége megpróbálta gróf *Zichy István* elhatározását megmásitani, de a főigazgató — állitólag — olyan erélyes szavakkal utasitotta el *Szablya Jánost*, a társulat ügyvezető alelnökét, hogy *a társulat vezetősége az alelnököt ért sérelem miatt lemondott tisztségéről.*

Az Országos Magyar Történeti Muzeum főigazgatósága ezzel az üggyel kapcsolatban nyilatkozatot adott ki, amely szerint *az Iparművészeti Muzeum épületében olyan nagyértékü kincsek vannak letétben, hogy az iparművészeti kiállitások, gyulékony anyagokból készült beépitéseikkel, állandó tüzveszélyt jelentenek.* A nyilatkozat szerint megegyezés is jött létre az Iparművészeti Társulat és a muzeum főigazgatósága kö-

telményeinek mindenben eleget tesz, de ezt a megállapodást — a főigazgatóság szerint — *nem tartották be.*

Az Iparművészeti Társulat is nyilatkozatot adott ki az ügyben. Eszerint eddig minden alkalommal megkapta a Társulat karácsonyi vására számára a muzeum kupolacsarnokát. Az idén megtagadták a kupolacsarnok átengedését, mivel a Nemzeti Színház jubileumi kiállításával megkéstek és azt csak nemrég lehetett megnyitni. A Társulat nehéz szívvel bár, de belement abba, hogy az idén a karácsonyi kiállítás, illetve vásár a rettenetesen szűkre szabott első emeleti helyiségekben legyen megtartva. Hozzá is fogtak a rendezési munkálatokhoz. Hétfőn megtartották a tűzrendészeti vizsgálatot, utána pedig megjelent a muzeumban gróf *Zichy István* és annak hangoztatásával, hogy a Társulat nem tartotta be a megállapodást, a további munkát megállította. *Szablya János*, a Társulat ügyvezető alelnöke nyomban felkereste hivatalában gróf *Zichyt*, kettőjük között azután olyan *összetűzés támadt, hogy Szablya kénytelen volt az ügyet lovagias térre terelni.* Kedden a társulat vezetősége *Tasnádi Nagy András* kultuszállamtitkárhoz fordult, aki az esetről jelentést tett *Hóman Bálint* kultuszminiszternek. *A kultuszminiszter azonnali intézkedésére azután a munka ismét megindult és egész éjjel dolgoztak a kiállítás rendezésén.*

Miután most már minden akadály elhárult, az Iparművészeti Társulat idei karácsonyi kiállítását és vásárát *szerdán délután öt órakor ünnepélyesen megnyitják.*

4594. Gróf Zichy István:

Sz. Bábolnán 1879 március 31-én.

Szent Margit legendája.

Azt a jelenetet ábrázolja, midőn Margit (szűz, néminemű szentek jelenlétében Kaátai Petritnek álmában megjelenik. Az előtérben fejjel balra fekszik a beteg, a ki kezeit egymásra tette és lila-piros teritővel takarott be. Ágya mögött áll a kissé balrafordult sz. Margit, ki jobb kezét áldólag tartja és szerzetesi ruhát visel. Lábainál pedig egy pásztorbotot tartó nőalak és egy másik szerzetben női-szent áll. A nyugvó kely függönye zöld. A kocz-kakövekkel kirakott szobának menyezete gerendás. Elegelől balra fekete kutya nyugszik.

Vászon, méretei 100:137 cm.-- Lelt. sz. 5494.

Sz. n. 344-913
1020-913-1
Át. lelt. 10458.

182

MDK

Zichy István gróf

Orsz.Képtár Nemzetközi modern metszetkiállitás 1903. ápr. Bp. 1903. 13-15.o.

Gróf Zichy Iván

U. 217

Ennek hitelére ez az okmán
állíttatott ki azzal, hogy egy
tériumnak mint letevőnek, eg
zeumnak mint átadónak; egy
Múzeumnak mint átvevőnek ad

Budapest, 1916. április hó 9.

A m. kir. Mezőgazdasági
Múzeum részéről:

min. tan., igazgató,
mint átvevő.

Zichy István gróf

U. 1797.

Vas. ujs

1906. 239. l.

1.–40. ll., 1.–18. képes
tábla

Budapest
M. T. Akadémia, 1899.

Dr. Zimmermann Lajos: Pótlék a Corpus Nummorum
Hungariae – Magyar Egyetemes Éremtár – I. füzetéhez.
Árpádkori Királyok pénzei. I.–VI. ll., I.–III. képes
tábla ——— u. o. Hornyánszky V.
1907

II. Kötet. Vegyeskori Királyok kora.
1.–45. ll., 1.–28. képes tábla ——— u. o., 1907

MDK

Zichy István gróf, festőm.

122. Szent Margit legendájából.

Képzőm. Társ. 1913. Tav. kiáll. Kat. 46. l.

Zichy István gróf

1.) Fiatal munkásnő. A nemzeti szalon 1903-i rajzkiállításán rugvető a Komáig.
Művészet, 1903. 352

2.) Pitvar. Körajz. repr. Művészet 1903. 177-l.

MDK

Zichy István gr., festöm.

Kezek.	Olf.
Kék ruha.	"

Mücs.-1911-12.évi téli kiáll. Kat. 88.l.

Zichy István gróf,

Pitvar, kőnyomat

A XIX. -XX. század magyar grafikája 1924. junius Orsz.Magy.Szépmüv.Muzeum katalogusa 9 lap

Zichy István gróf

Tájkép, repr.

A Hár 1909. II. 7 sz

188 l

m irodalmi és nyom-
zner Ignác művezető,
ály technikai vezetője
ő közreműködésével.

A H

MŰVÉSZET

FŐS

MÁL

FEL

SZÉK

Zichy Ikvánigróf

festő

erőd

(Kérdi.) A gödöllői művésztelep kiállítása. Pesti Hirlap 1909. szept. 23.

U. 181

Zichy István gróf (II. 115. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő

1903 XI. 17.

~~Magyaróvár~~

A mosonmegyei tört. és régészeti egylet elnökségének. Az 1898-1901. évi államsegély felhasználásáról szóló jelentés általánosságban tudomásul vétetik. (595/903) ~~egyúttal elintézve 299/903~~

a lelet jegyzékének bekérése mellett

Zichy István gróf

U. 1569

Gróf Zichy István

U. 1797

MDK

Zichy István

Lelő

szerepel a kiállításon.
Miután a kiállítás anyagát kiküldték
Berlinbe, bemutatták a sajtó képvise-
lőinek, kik elismerően nyilatkoztak
róla. –

— : Vegyes közlemények: Magyar művészek grafikái
Zárlata Berlinben
Grafikai Szemle 1908. 3. 64 l.

MDK

Zichy István gróf, festőm.

162. Tanulmányfej. Olf.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kcáll. Kat. 48.l.

Gróf Zichy István festőművész
Női képmás, olajf.
Kelenföldi Müvészek kiállitása
Bpest, 1915 február

A hivatalos más

Mergényik
igazgató.

Láta:
Dmadrey
Füch
VIII/22

MDK

Zichy István gróf

"Tájkép"c.mü repr. 188.o.

A Ház modern müvészeti folyoirat 1909.II.7.sz.

MDK

Zichy István gróf

"Matyó leány a kutnál." c.kép repr.

K.Kriesch A.Nagy Sámdorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó

Zichy István MDK

Hunér és Magyar, kőrajz

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Zichy István

MDK

Kapáló asszony litográfia

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása

NDK

gróf Zichy István

Arany "Toldi"-ja illusztrálásának terve.
Dalműbarátok 139.l.

Zichy István gróf
müvei. Olajfestmények:

Nagy fa.
Nyirfa.
Kék patak.
Égett borsika bokrok.

K. Ziesch A., Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó

MDK

Zichy István gróf
müvei:

Lágymányos. Olajf.
Szent-Jakabi tó. Olajf.
Tarka fejkendő.Olajf.
Matyó leány a kutnál.Linoleum-metszet.

K.Kriesch A.,Nagy Sándorék és a gödöllőiek
kiáll.kat.1909.szept.okt.hó.

MDK

Zichy I. gróf

Csendes vizeken, sz.fam.

Fahordás Erdélyben, fam.

Folyó partján, rézk.

Padlásszobám, mezzotinto

Szépm.Muz.

Nemzetközi modern metszetkiáll. Grafikai Oszt.

kiáll. 19o7. jun. 27 1.

MDK

Zichy István gróf

Parisienne, festm.

Rózsa Miklós: Modern magy.képtár. Bp.1911. Képpel.

Zichy István gróf

Kék patak c. Eeje
repr.

Vas. Lip. 1909. 837. l.

Zichy István gróf

Tünder Ilona, gobelin, terverte fenti, szőtte Frey Villy

Repr

Magyar Iparmuvészet

1909. 18. l.

gr. Zichy István

A Müvészház kiállitásán szereplő müveiben most "nem japánoskodik. Összefoglaló vonalak és foltok hatásával próbálkozik meg. Inkább vetit, mint formál,-irja Gerő Ödön: "Az ellenszalon" c. kritikájában. Ezen a tárlaton azok a müvészek vesznek részt, akik tiltakoznak a Mücsarnok zsüríjének állásfoglalása ellen, hogy megmutassák müveikkel, legalább annyit tudnak, mint a Téli Tárlaton szereplők munkái.Másrészt szolidaritást vállalnak azokkal is akik onnan kimaradtak.

A HÉT, Bp. 1910. dec. 4. XXI. évf. 49. sz. 790-791. lap.

MDK

Zichy István gr. 12o-122

Nemzetközi modern metszetkiállitás 19o3.ápr.
Országos Képtár

Zichy István

XIX. század.

244. TÁJKÉP. Mezőn egy magányos fa. A háttérben fák és szántóföldek. Felhős égbolt. Lent jobboldalt a jelzés: Zichy István.
Szines kőnyomat. M. 47·5; sz. 35·5 cm.

Ernst Múzeum aukció

IV–V.

forgatja az előtte á
gyüjtse benne az a
Vizfestmény. M. 28

Sebuster. (Esetleg az 180

um aukciói

MDK

Zichy István gróf az Orszg.Magy.Történeti Múzeum f. igazgatója

1937-ben az Iparm.Múzeumban akarta megrendezni -mint félszazad óta minden karacsonykor- az Iparm.Tars. karacsonyi vasarat. Zichy István gr. tüzrendészeti okokra hivatkozva, a kiallitas megnyitasat megtiltotta.
Végül a kultuszminisztérium elsimitotta a felmerült nézeteltéréseket, és a vasart megrendezhették

Pesti Hirlap, 1937.dec.15.

Zichy István gróf

Szent Margit legendája

Biró József

A marosvásárhelyi képtár

MAGYAR MUVESZET

1937. 177. l.

irod.

Ciupe 1934.

34

534. Német mester, XV. sz. vége: (Krisztus
az olajfák hegyén. Fa, olaj, 150 × 282 cm

(Kettős kép.) Balra az
alvó apostolok, jobbra
Krisztus.

Nagyi, Bihar vármegye, 141–142 szám

MDK

Zichy

V.P: N.Szal. törzstagjainak kiáll. Szépművészet, 1941. 157. l.

Zichy Istvánné

Yull Erika

Öreg néni

Műcsarnok 1941 Arcképkiállítás

Zichy Istvánné Jull Erika NDK

Leánykám

Műcsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

Zichy Istvánné Yull Erika

MDK

Kislányom

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Zichy Istvánné

Yull Erika

Erdélyi falurészlet

Műcsarnok 1941 Téli kiállitás

Zichy Istvánné Yull Erika MDK

Csendes Balaton, olf.

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

Zichy Istvánné Jull Erika MDK

Anyám

Mücsarnok 1939 dec-1940 január

Zichy Jull.Erika MDK

Virágok

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Zichy Istvánné Jull Erika

MDK

Fürdés az Aranyosban

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

gróf Zichy Istvánné Jull Erika.

Nemzeti Újság 1937 XI. 7.

Három művész a Műteremben

A Kossuth Lajos-utcai Műterem helyiségében három művész munkáit mutatja be vasárnap megnyiló kiállításán:

Gróf Zichy Istvánné Jull Erika hangulatos impresszionista. Gyöngéd és könnyed kézzel festett őszi fái halk pasztelszineikkel igen hangulatosak. Egészen komoly értékü néhány gondos elmerüléssel megmunkált, szinte tanulmányszámba menő arcképe. Különösen sikerült két öreg asszony és egy gyermek tanulmányfeje.

A másik kiállító *Maggi* Zoltán, nyugtalan, kereső, még ki nem forrott, de határozottan tehetséges művész. Kiállított képei között a legkülönbözőbb kifejezési formákat találjuk. Legjobban tetszenek hatalmas egekkel megfestett alföldi tájai. A Böszörményi-utca széles nagy távlatot adó sikjával, hatalmas, portól derüs alföldi levegőjével a legjobb magyar tájnaturalizmusra emlékeztet. Van egy szinte franciás izü, szines impresszionizmussal megfestett utcai tömege.

Legtehetségesebb a fiatalon elhalt *Lénárt* Zoltán. Vagy harminc finom akvarellt állitott ki. Tájképek ezek, tele a bársonyos szinek és gyöngéden egymásba mosódó tónusok költői hangulataival.

k. m.

Zichy Istvánné grófné Yull Erika

* (A Műterem kiállítása.) A Műterem Kossuth Lajos-utcai helyiségében három festőművész rendezett gyüjteményes kiállítást. Az egyik Zichy Istvánné grófné, Yull Erika naturalista festő, aki tájat, embert valószerűen akar megörökíteni, de művészi egyénisége még nem fejlődött ki. Legjobb műve egy öreg néni (2) feje. Magi Zoltán viszont túlságos naivitásra törekszik, ezért sokszor modorosságba esik. Készültsége nem elegendő arra, hogy festői kifejező nyelvét stilusnak fogadjuk el. Egy női arcképének (84), Téli fény és Út az erdőben című festményeinek szinbeli és rajzos finomsága azonban kétségtelen. Néhai Lóránt Zoltán vízfestményei között szintén találunk egy-két melegebb színfoltba összefoglalt lapot.

Budapesti Hirlap 1937 XI. 7

gróf Zichy Istvánné Yull Erika

— **A „Müterem" gyüjteményes kiállitása.** Három festő munkáiból állitotta össze legujabb kiállitását a Kossuth Lajos-utcai Müterem-szalon. Gróf *Zichy* Istvánné Yull Erika jól megfigyelő arcképfestő. Különösen sikerült munkái öreg nőkről festett arctanulmányai. *Magi* Zoltán finom tájérzéssel festi a pusztát és az erdőt. Néhai *Lérant* Zoltán tehetséges akvarellista volt. Jó érzékkel kereste és találta meg a természetben az érdekes motivumokat és a vizfestés stilusának megfelelő kevés eszközzel adta elő őket. *(e. a.)*

Uj Idők 1937 XI. 7

Uj Idők 1937 XI. 7

gróf Zichy Istvánné Yull Erika

IX. CSOPORT.

MEGHÍVÓ

GRÓF ZICHY ISTVÁNNÉ YULL ERIKA
MAGI ZOLTÁN
ÉS
NÉHAI LÉRÁNT ZOLTÁN

FESTŐMŰVÉSZEK MŰVEIBŐL RENDEZETT KIÁLLÍTÁSNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA, 1937. ÉVI NOVEMBER HÓ 7-ÉN DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR A „MŰTEREM" KIÁLLÍTÁSI TERMEIBEN, BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12. FÉLEMELET.

TISZTELETTEL

ÓMORAVICZAI SZALMÁSSY ZSIGMOND
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ

KATÓ KÁLMÁN
FESTŐMŰVÉSZ, MŰVÉSZETI VEZETŐ.

„MŰTEREM"

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK KFT.

BUDAPEST, IV.,
KOSSUTH LAJOS UTCA 12
FÉLEMELET

TELEFON: 189-554

Ezen meghívó a kiállítás tartama alatt két személy részére belépőjegyül szolgál. — Katalógus ára: 30 fillér.

A kiállítás megtekinthető november hó 7-től 9—6 óráig, vasár- és ünnepnap 10—2 óráig.

Küldi:

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán *úrnőnek*
úrnak

Budapest

ker., Andrássy ~~utca~~ ~~tér~~ út 73-75 sz.

I. 109.

Zichy Istvánné Jull Erika MDK

Jókedvi vitorlás

Mücsarnok 1939 Derü a mivészetben

MDK

gróf Zichy Istvánné Yull Erika

Kislányom

Tavaszi Tárlat 1940 ápr.-máj. 9.1.

Mücs.

M.D.K.

Gróf Zichy Istvánné Jull Erika

565. Leánykám. Mgt.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója Bp. 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 31.l.

MDK

gr.Zichy Istvánné Yull Erika

Erdélyi falurészlet.

KMTárs kiáll. 1941. dec. Műcs. 19. 1.

MDK

gr.Zichy Istvánné Jull Erika

Ányám, of.

Horthy jub. kiáll. Mücs. 1939. dec.

23.1.

MDK

Gróf Zichy Yul Erika

Kastély előtt, of.

Téli Kiállitás. Mücs. 1935. nov.
30.1.

Dear Miss Van Brink

Sincerely yours,

Ted Hamilton. Mgr. 1935. nov.
No. 1.

Tordai lelet VI. 205.

Zichy Ferenc gróf

Nagybánya kiáll. kat 1912

78

MDK

Zichy István gr.

gr.Zichy Istvannak egy szőnyeg-tervét allitottak ki a berlini Secessio helyiségében rend.kiallitáson.Megnyilt 1910.febr.5.-én.

Petrovics Elek: Hazai krónika.

Művészet, 1910. 218-222.lap

MDK

gr. Zichy István, ip.m.

Tündér Ilona. Gobelin. Szötte: Frey Villy.
Repr.

Magyar Iparművészet. 17-24.l. Év ?.

Zichy István gróf

részt vett a buffalói

magyar gróf. kiállításon

1914.

Bronbaum 37. l.

nagy pecsétjének vésését Jemnik falu ado
követi bátyját a várnagyságban, valószínű
tulajdonítják az iglói pacifikále készítésé
zománc díszít. Ezt a feltevést a kereszt ol
lanus), ha nem Novavilla Civitast jelente

Az iglói pacifikálé (ereklyetartó fesz
kívül gazdag emléke a Nagy Lajos-kori ö
ábrázoló domborművek, közötte pedig vés
sajnos, nagyrészben kipattagzott a reliefe
támadó Krisztus és a Vir dolorum mellett
császárnőt ábrázolták, utalva, hogy az erek
négy rotulusba kidudorodó szár nyolcszö
keresztül köti össze a kereszttel. A keresz
aljú zománclapok díszlenek.

Az iglói pacifikálé egyike a Nagy Laj
mesteréről alkotott hipotézis merész ugy
művészeti igazság bőségesen kárpótolja. A
nított többi ötvösművet illeti (budaújlaki,
ciborium etc.), inkább a gyakorlat szétterj
hamarosan biztosabban kezelik az újfajt

Zichy István nágr

Yuel Erika

koll. kiáll. Lat.

Müterem 66. sz.

1940. okt.

könyvtáramban

A fenti napra összehívott közgyűlést határozatlanképtelenség esetén

június hó 26-án, délután 6 órakor

a camponai ásatások bemutatásával *Nagytétényben tartjuk meg. Erre külön meghívót nem küldünk.*

Találkozás a Szent Gellért-téri HÉV. állomáson. Indulás pont 5 órakor. A közgyűlés színhelye a nagytétényi állami iskola. Az ásatásokat, részben helyszíni bemutatással ***Paulovics István*** tagtársunk ismerteti.

Az ásatások megtekintése után a nagytétényi halászcsárdában társasvacsora.

Az Elnök

Zichy Istvánné festő

A harmadik kiállítás a „Műterem"-é.
A „Műterem" igazán sohasem töreke-

SZOMBAT, 1940 OKTÓBER 12.

dett rövid fennállása óta meglepetésekre. Sőt a nagyobb értékektől és a vitára anyagot adó tárgyaktól is gondosan óvakodott. A Műcsarnok messzi nyomdokain ez a kiállítási helyiség közelíti meg leginkább a körúti képszalonok ízlését. De azért ne áltassuk, hogy a Műterem egyben alpári volna. Csak éppen konzervatizmusa és illedelme ellene van minden váratlan gesztusnak. Ez történt most is. *Ilér* Sándor nagybányai epigonizmusú képeit állították ki most is: zsíros fónusaik és komor erőlködésük minden nekibúsult akaródzás ellenére is érdektelenné avatják festményeit. Gróf *Zichy* Istvánné *Yukk* Erika hideg, és üres társasági portréi alkalmasak a lefestett egyed fotográfiai megörökítésére, esetleg kedves emlékezetül, de teljesen távol vannak tőle, hogy az ember lelkét és egyéniségét még csak megközelítőleg is érzékeltessék.

Gogolák Lajos

Magyar Nemzet, 1940. 02. 12.

Ugs.

Szentiványi Gyula ne
mur. titkai

Horthy Cl. u. 104

Zichy Istvánné

Yull Erika

Koll. Kiáll. a Mü-
teremben 1940

irod

Magyar Kulturszemle

1940. 11. z. 263. l.

Zichy Jull Erika

grófnő

festő

Műcs. kiáll, 1935 tól

Pipics 122 l.

Zichy Istvánné gr

Yull Erika

festő

wód

3

Kató A. János:

Gyűjteményes kiállítás a Műteremben.

Magyar Sors

1937. 5 n. 18. l.

KEMENES JÓZSEF
fővárosi napilapok, heti
lapok, képes folyóira.ok
és könyvek bizomán.osa
BALATONLELLE.

Zichy Istvánné grófné
Yull Erika

cród
z
Müvészet
1940. 104. l.
(k. b.: Gróf
Zichy Istvánné
Yull Erika és Dér
Sándor gyűjt. kiállítása
a Műteremben.)

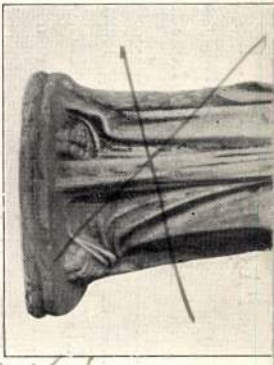

12.

2*

illesztve. Tehát nem föltétlenül biztos, hogy a szoborhoz tartozott, de minthogy a márvány, a nagyság és a kidolgozás megegyezik, kételkedni sincs okunk hozzátartozandóságában. Azonban könnyen lehet, hogy amint André Joubin hiszi (1. alant idézett értekezésében), a fej eredetileg nem hajolt le annyira, mint most és kissé jobban balra (a nézőtől) fordult. Modern kiegészítések: a bal váll, a bal felsőkar a megfelelő köpenyrészlettel és a plinthus előrésze a ráomló ruhahajtékokkal márványból, a nyaknak alsó része a rajta levő hajtekercscsel gipszből. Hiányzik a bal kéz; sok helyen, kivált a ruhahajtékokon kisebb-nagyobb sérülések. Rómából való.

A fiatal nő magasan övezett chitont visel, amelyre bő köpenyét, a himationt vetette. Aligha mythologiai személyt ábrázolt a művész ebben a szoborban, hanem inkább egy előkelő hölgyet, aki öltözetének legelőnyösebb elrendezésével van elfoglalva és nyilván megelégedéssel szemléli a ruha alatt érvényesülő alakját. Ez az ábrázolás

GRÓF ZICHY ISTVÁNNÉ YULL ERIKA

		Pengő
1. Kis parasztlány	olajfestm.	m. t.
2. Öreg néni	„	„
3. br. Bánffy J.-né arcképe	„	„
4. [redacted]	„	„
5. Leányom	„	„
6. Berta Ilona arcképe	„	„
7. Testvérem	„	„
8. Leányka	„	„
9. Erdélyi kastély	„	130.—
10. Kert szélén	„	130.—
11. Nyirfák ősszel	„	120.—
12. Őszi hangulat	„	100.—
13. Kőszegi utca	„	130.—
14. Kőszegi vár	„	120.—
15. Kőszegi szük utca	„	140.—
16. Duna partján	„	150.—
17. Duna Leányfalunál	„	140.—
18. Balaton	„	80.—
19. Ősz a kertben	„	140.—
20. T. A. arcképe	„	m. t.
21. Dusóczky K.-né arcképe	„	„
22. Hertelendy D.-né arcképe	„	„
23. Tihany	„	120.—
24. Pintérné Hübner Daisy arcképe	„	m. t.
25. Stemmer L. arcképe	„	„
26. Viczián I. arcképe	„	„
27. Körmendy G.-né arcképe	„	„
28. Körmendy G. arcképe	„	„
29. Bakó Z.-né arcképe	„	„
30. Csóka B. mint Figaró	„	„
31. Bojta K. arcképe	„	„
32. Öreg vincellér	„	500.—
33. Paraszt	„	250.—
34. Gyermekarckép	„	m. t.
35. Leánykám	„	„
36. Kastély előtt	„	200.—
37. Leányfej	„	m. t.
38. Leányarckép	„	„
39. Ősszel	„	90.—
40. Hegyoldalban	„	100.—
41. Marospart	tempera	65.—
42. Voloscai utca	„	75.—
43. Volosca	„	80.—
44. Leányfalu	„	65.—
45. Falusi táj	„	65.—

GRÓF ZICHY ISTVÁNNÉ YULL ERIKA
MAGI ZOLTÁN
NÉHAI LÉRÁNT ZOLTÁN

FESTŐMŰVÉSZEK

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁNAK KATALÓGUSA

„MŰTEREM"

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIALLÍTÁSOK K. F. T.

BUDAPEST

IV., KOSSUTH LAJOS UTCA 12, FÉLEM.

TELEFON: 189-554

1938

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: NOVEMBER HÓ 7-TŐL

NOVEMBER 17-IG, NAPONTA 9—6-IG

VASÁRNAP ÉS ÜNNEPNAP 10—2-IG.

KATALÓGUS ÁRA 30 FILLÉR

Zichy Istvánné

Jull Erika

festő

Egyp. kiáll. a

Műteremben

1938. nov. 7 – 17

katalogusa

könyvtáramban

Galicia IV. 87.

Zichy Istvánné grófné
Yull Erika

KMTárs 1940. A gyermek
Leánykám

ATHENAEUM
1883
425492

Dóra Éva arcképe.
Gróf Zichy Istvánné, Yull Erika olajfestménye.
Műterem, Gyűjteményes kiállítás.

Tomcsányi Móricz egyetemi tanár arcképe.
Gróf Zichy Istvánné, Yull Erika olajfestménye.
Műterem, Gyűjteményes kiállítás.

Száműzöttek.

Dér Sándor olajfestménye.
Műterem, Gyűjteményes kiállítás.

Két művész kiállítása a Műteremben

A közelmultban lendült bele az őszi évadba a Kossuth Lajos-utcai *Műterem* gróf Zichy Istvánné, Yull Erika és Dér Sándor festőművészek gyűjteményes kiállításával.

A két alkotó megoldási formákban, illetve hangulatban, színtartásban és színhatásban ellentétes és így előnyösen egészíti ki egymást, — egyben harmonizálja a kiállítást.

Zichy Yull Erika művei világos, szinte paszteles színekben készültek. Női arcmásai tiszták, derűsek, — férfiképmásairól a méltóság és nyugalom sugárzik. Néhány tájkép és csendélet teszi változatossá és érdekessé az anyagát, de elsősorban arcképfestő, — s ezt a műfajt művészi rátermettséggel, egyéni sajátossággal és technikai felkészültséggel műveli.

Dér Sándor alkotásait sötét, bár meleg színtónus, — bizonyos drámai hatás jellemzi. A sárga és barna szín sokféle rokonszenves változatából formálja tájait, alakjait. Előszeretettel vág bele látszólagosan egyszerű, de problématikus festői tárgyakba.

A *Műterem* új kiállításában naturális, de egymástól eltérő irányú művészek mutatják be műveiket. Zichy Yull Erika arcmásaihoz könnyű, világos, érthető és megnyerő előadási formát keresett és talált, Dér Sándor mondanivalója nehezebb fajsúlyú, festői modora komorabb, súlyosabb teljesítményei nagyobb elmélyedést kívánnak, míg Zichy Yull Erika portréiból a természeti hűség mögül elősugárzik az alkotó derülátó egyénisége.

Zichy Istvánné grófnő Yull Erika

Zichy Istvánné grófné

Yull Erika

Öreg vincellér, oláff.

Nemzeti Szalon

M. Arcképfestők Társasága
repr. kiáll. kat.
1935. okt. 5 - 20.

Zichy Istvánné grófnő

Jull Erike

úrod

Gogolák Lajos

Három kiállítás -

Magyar Nemzet

1940. okt. 12 -

MAGYAR KIR POSTA
2
KORONA
2
SOMOGYSZOB
MAGYAR KIR POSTA
2.50
KORONA
2.50
SOMOGYSZOB
MAGYAR KIR POSTA
2.50
KORONA
2.50
MAGYAR KIR POSTA
10
KORONA
10
SOMOGYSZOB

Zichy Istvánné

— **Gróf Zichy Istvánné Jull Erika és Dér Sándor festményei a Műteremben.** Két merőben ellentétes tehetségű és irányu festő mutatja be munkáit a Műteremben. Az egyik gróf Zichy Istvánné Jull Erika, a budapesti társaság népszerű arcképfestője, akinek portréiról nemcsak előkelő dámák és urak arca tekint a nézőre, hanem egy finom izlésű, választékos eszközökkel dolgozó és igen jó megfigyelő képességü festő kézjegye is. Különösen akkor éri el az arcképfestés figyelemreméltóan elegáns hatásait gróf Zichy Istvánné, amikor — a tulságosan részletező kidolgozottság helyett — a friss, könnyü és közvetlen előadásmódot választja, mint például „Kisfiam", „Anyám" és „Pihenő fürdés után" cimü képein, amelyek legjava munkái. — A másik festő, Dér Sándor az önmagukat kereső fiatal festők hamisitatlan képviselője. Rudnaytól Szüléig ingadozik a mondanivaló és festőiség keresésének lázában, de annyit máris elárul, hogy komoly értékek szunnyadnak tehetségében, amelyet nem ártana jobban elmélyitenie. (—y.)

Pesti Hírlap
1940. okt. 8.

Zichy Istvánné grófné

Gull Erika

wód

F. L. Két kiállítás a

„Müterem"-ben.

Református Élet

1940. okt. 12.

VASÁRNAP
6
Kat. Brunó hv.
Prot. Brunó
Ó-g. 23. Iván f.

N. k. 6 ó. 5 p. N. ny. 17 ó. 30 p.

Izr. 4. Gedaljah bőjt

HÉTFŐ
7
Kat. Rózsafűzér
Prot. Amália
Ó-g. 24. Tekla

1 ½

KEDD
8
Kat. Magy. N.A.
Prot. Etelka
Ó-g. 25. Eufroz.

4. 15 ½ 220

SZERDA
9
Kat. Dénes pk.
Prot. Dénes
Ó-g. 26. Nilusz

1

CSÜTÖRTÖK
10
Kat. B. Ferenc
Prot. Gedeon
Ó-g. 27. Kallisz.

5 ½

PÉNTEK
11
Kat. Placidia
Prot. Brigitta
Óg. 28. Baruch

4 ½ 4 P fir

SZOMBAT
12
Kat. Miksa
Prot. Miksa
Ó-g. 29. Kiriak

Izr. 10. S. Jom Kip.

Zichy Istvánné grófnő

Gróf Zichy Istvánné és Dér Sándor kiállítása

A *Műlerem* kiállítási helyiség vezetősége az idei évadot gróf *Zichy* Istvánné és *Dér* Sándor festőművészek kollektiv anyagával nyitja meg. Gróf *Zichy* Istvánné 46 képpel szerepel, amelyek arról tesznek tanuságot, hogy a művésznő nemcsak hangulatainak levezetésére használja fel az ecsetet, hanem komoly, elmélyedő törekvéssel éli bele magát a művészet világába. A kiállított képek elárulják, hogy a festészet sokféle problémái között szivéhez legközelebb az arcképfestés áll. Ez az a terület, ahol a festő legjobban tudja ellenőrizni képességeit és előrehaladását a művészet nehéz utján. Gróf *Zichy* Istvánné arcképeinek sok érdekes jellemvonása van, szerencsésen alkalmazza a festői előadást az ábrázoltak egyéniségéhez. Férfi arcképeit zártabb formák és megfontoltabb ecsetvezetés jellemzi, míg női képmásai lendületesebb előadásuk és a színek is légiesebbek. A szép kollekciót néhány friss és hangulatos tájkép egészíti ki.

A kiállítás a *Műlerem* eddigi már-már hagyományos színvonalán mozog.

Dr. B. Bakay Margit

1940 okt. 6.

Nemzeti Újság

Zichy Istvánné grófné
Yull Erika

A Müterem IX. csoportkiállitása

A Kossuth Lajos-utcai képzőművészeti kiállitó intézménynek vasárnap délelőtt megnyitó csoportkiállitásán *Zichy* Istvánné grófné *Yull* Erika, *Magi* Zoltán és néhai *Lérant* Zoltán képei vannak kiállitva. *Zichy* Istvánné grófné művészete elsősorban magántulajdonból bekért arcképeivel s ugyanannyi tájképpel vonul föl, ez olajképen kivül öt tempera-tájképe is szerepel. Arcképein a karakter megragadása, elmélyedés és kifejezés biztonsága állapitható meg. Női és férfi-fejek, öregek és gyermekek jellemző erővel vannak megjelenitve. *Öreg nénije*, *Berta Ilona arcképe*, *Leányarckép* csupa erős alkotások, *Kis parasztleány*-képe pedig egyenesen elragadó élmény. Tájképei mintha más egyéniség munkái volnának: gyöngéd hangulatok, bensőséges vallomások.

Magyarság 1937. nov. 7.

MELLÉKLET

A M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

ÁRVERÉSI CSARNOKA

(IX. KERÜLET, LÓNYAY-UTCA 30-32. SZÁM ÉS KINIZSY-UTCA 2. SZÁM
TEL.: 187-965) 1937. ÉVI LXXXIII. AUKCIÓJÁNAK KATALÓGUSÁHOZ

TARTALMAZZA A

NEMZETI KÖZMŰVELŐDÉSI ALAPÍTVÁNY TULAJDONÁT KÉPEZŐ GRÓF KÁROLYI-KÖNYVTÁR

ÉS A

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS

Zichy Istvánné grófné
Jull Erika

Három művész a Műteremben

A Kossuth Lajos-utcai Műterem helyiségé-

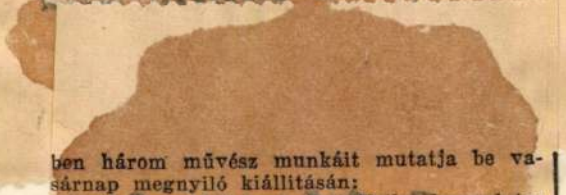

ben három művész munkáit mutatja be vasárnap megnyiló kiállításán:

Gróf Zichy Istvánné Jull Erika hangulatos impresszionista. Gyöngéd és könnyed kézzel festett őszi fái halk pasztelszíneikkel igen hangulatosak. Egészen komoly értékű néhány gondos elmerüléssel megmunkált, szinte tanulmányszámba menő arcképe. Különösen sikerült két öreg asszony és egy gyermek tanulmányfeje.

Három művész a Műteremben.
Wenreb Ujság
1937. nov. 7.

80 —

180. Kelencei iskola, XVIII. sz: Kosztka Sz. Szaniszló elragadtatása. Vászon olaj; 44·5 x 34 cm.

Zichyné Yull Erika festő M.D.K.

Dóra Éva archépe
Tomcsányi Mórics archépe } repr:

Nyár a művészetben Bp. 1941, 15

gróf Zichy Yull Erika

Leányka

Paraszt

Ősz a parkban

A Budapest-Szentimrevárosi kultúregyesület képzőművészeti és iparművészeti kiállítása.

1933. 6 l.

MDK

gr.Zichy Istvánné Jull Erika

Fürdés az Aranyosban

KMTárs 1938. őszi kiáll. 28 l.

Zichyné Jull Erika

Őszi erdő

Ars Hungaria kiáll. 1940.

MDK

gr. Zichy Istvánné Yull Erika, festő.

Öreg vincellér tanulmány of.-

Nemz. Szal.Müv. Egyes.- Magy. Arck.fest.Társ. repr.
Arck.Kiáll.katal.- Bp.1935 okt. 5-2o-ig.

MDK

gr. Zichy Yull E.

Marospart, temp.

Leányfalu, "

Dunai részlet,"

Voloscai park,"

Grafikai kiáll. Műterem, 1937. aug. 4 l.

MDK

gr.Zichy Yull Erika

Tihany, of.

Balatoni kiáll. Müterem, 1937. jun.

Zichy Jenő

Az 1966-os képzőművészeti per kapcsán kerül említésre.

Kurucz Gy.: Századok hincse...; Műgyűjtő, 1970. I. sz. 17. l

ZICHY Jenő gr.

	1860
15. jan. 31.	Gróf Zichy Edmund 3 régi képet ajándékoz. Szerzemény 95.
	1864.
236. nov. 21.	Mátyás Király parány-arczképét ajándékozza Gróf Zichy Eduard 96.

M.ÉRT. 1991.1-2.

Zichy Jenőné gróf. Teleki Mária grófnő

Gr. Zichy Jenőné
Teleki Mária grófnő:
Tanulmányfej.

Rátbr. 294. l.

Gr. Zichy Jenőné
Teleki Mária grófnő:
Fiatal anya.

Zala György: Erzsébet királyné szobra.

Zászlós István:
Atletikai vándordij. (Bronz.)

Zichy Jenő, festő- és grafikusművész

A karácsonyi képaukcióra a korai képzőművészetet Mészöly Géza, Zichy Jenő, Borsos József, Kosztka József képviselik és még többen.

Déli Krónika.

1948. XII. 2. Kossuth, 12.00

Zichy Jenőné grófnő, sz. Teleki Mária grófnő. Müvészeti tanulmányait Wienben Kaufinger és Ambrózinál kezdte, majd a budapesti Képzőmüvészeti Akadémián Kisfaludy-Stróbl mester oldalán dolgozott. 1931 őszén szerepelt első szobrával, egy gyermekfejjel, a Független Müvészek kiállitásán a Nemzeti

1104

Szalonban, ahol a Mention Honorable-t nyerte el. 1932-ben a Mücsarnok téli tárlatán kiállitott tanulmányfeje értékes sikert aratott.

Rát Skr 1103. l
1104 l

)UNTNEY HILL. CANNON STREET, LONDON, E. C. 4.

ZENGERS LIMITED

GENERAL AGENCY FOR HUNGARY

DEÁK SÁNDOR

SPORTING GUTS WHOLESALE BUSINES

BUDAPEST, IX., RÁDAY-UTCA ,59.

TELEFON: 87-3-89.

M.D.K.

Zichy Leóna grófnő

"15-2o gondos kivitelü tájképpel szerepel a tárlaton"-irja Domokos Mariska: "Magyar müvésznők kiállitása" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 19o1. junius hó
28o-283. lap

Zichy Leona grófnő

miniatur festő

A XIX. nárad köze-
pén Pesten.
Itt és Velencében mu-
ködott.
Alberto Prosdocimi
velencei mesternél
tanult

Lemberger

110 l.

Gr. Zichy Istvánné

Szerepelt az Arcképfestés kiállításán.

P H. 1935. X.5.

MDK

Gr.Zichy Istvánné

Dp.Szfvgros Műv. Vásárló Biz. vásárlása

Képzőm. Közl. 1939. 2.sz. 7 l.

gr.Zichy Jenő.

A Nemzeti Szalon kiállitást rendezett a művész ázsiai utazásáról.készitett kollekciójából. 1901-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Zichy Jenő

Vörösmarty-szobormintáját ifj.Vay M.művét Pernkorn műhelyéből szemgszerezte és az Akadémiának ajándékozta Zichy Jenő

Főv. Lapok 1865 I. II. 18. 155 l.

gr.Zichy Jenő.

1894.május havában megalakult Nemzeti Szalon diszelnöknek választotta.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Zichy Jenő

Ernst Muzeum aukciói XXXIV. 109.1.

MDK

Zichy Jenő

Fővárosi Lapok 1865. I. II. 18. 155. o.

Zichy Jenő Jestő

hagyar Nemzet VII. 1951 okt. 5. 5.

MDK

Zichy J enő

a MOB/M/Müemlékek Országos Bizottsága/
elnöke volt.

Gerő: ÉpM üe 414.o. 20.jegyzet.

MDK

Zichy Jenő gróf

Vasárnapi Ujság 1888. 22.sz. 366.l.

MDK

Zichy Jenő gróf

Vasárnapi Ujság 1888. 22. sz. 366.l.

Zichy Jenö

Litreratura.1931.VI.év.8.sz.277-282.l
Négyszemközött Vikár Bélával.

Zichy Jenö, festö grafikus.

Literatura.1931. VI.év.8.sz.277-282.l
Négyszemközt Vikár Bélával

MDK

Zichy Jenő
műgyűjtő

Ázsiai utjáról egy rovásos naptárt (hozzá lis tizenkétzer harmine rovátka) több oroz könyvet magyar őstörténelemmel foglalkozót küldött a N. Muzeumnak többek között

—: Magyar őstörténelmi régiségek

Grafikai Szemle 1898 évf. 10 z. 116 l.

Nicky Jenő

Kiállítása a Kelet-Ázsiai Múzeumban

Magyar Hírlap, Bp. 1970. ápr. 26.

Zichy Jenő
könyvgyűjtő

MDK

rendezte sajtó alá a 18. elején megjelent
Hungaria antiqua c. mű 5. kötetét,
melynek folytatása Bél Mátyás: Notitia
Hungariae Novae Geographico-
historica-ja

— Érdekes régi könyv
Grafikai Szemle 1892 évf. 12 sz. 202 l.

ZICHY JENŐ

[NÉV NÉLKÜL]: „DIE ZICHY-AUSSTELLUNG"

MÉG NÉGY FESTMÉNYT AKASZTOTTAK KI

PESTER LLOYD 1902. febr. 13

ire is.

etro-templomában ikonográfiailag és
katlan ábrázolást látunk. A bejárati
risztus mozgalmas együttes közepén
ek az olasz román kori festészet
János Jelenéseinek 12. fejezetét
dorlája alatt túlméretezett sárkány
zette mennyei seregek legyőznek. A
kalipszis asszonya, akire az a feladat
egy bába újszülöttet nyújt a sárkány
örnyet, s felkerül az isteni szférába.
noló Úrnak nyújtja át. János ezt a
le Jelenéseiben: ""Fiút szült,
kormányozza mind a nemzeteket.
ja elé tették" (12,5). Ez a gyermek
kalipszis asszonyával jelenik meg e

logikus magyarázata ez. Krisztus
z legyőzésével, összevonják az

Zichy Leona gr festő?

XIX. század.

246. PARKRÉSZLET. Balra fák; előttük pad és asztal. Jobbra magasfa. (Festette Zychy Leona grófnő).
Vászon. M. 33; sz. 22 cm.

Ernst Muzeum aukcioi
IV–V.

tlas Manualis; rézmetszetü térképekkel. Nürnberg,

tus et Novum. Sima bőrkötésben. Pozsony, 1744.

Bőrkötésben. Bécs, 1718.

sare, rézmetszetü arcképekkel és térképekkel, bőr-

, a) Wahl u. Crönungs Einzüge 1658, b) Arie per
soleum Regni Apostolici Regum et Ducum. Nürn-
ésben.

t Pacis. Pergamenkötésben. Frankfurt, 1696.

eputationis, Pozsony, 1831. Kossuth Lajos könyv-

aköt ésben. Cimlapja hiányzik. Velence, 1498.

Pergamenkötésben, rézmetszetü képekkel. Amster-

Arabeszkes aranydiszitésü bőrkötésben, a burgundi

MDK

Zichy Mihály

Pesti Hirlap 1879.jun.16.3-4.
Huszár Imre: Zichy és Munkácsy Párisban

MDK

Zichy Mihály

Huszár Imre: Zichy és Munkácsy Párisban.
Pesti Hirlap 1879. jun. 16. 3-4.

EA.....ltsz. Gyűjtés he

MDK

Zichy Mihály

Huszár Imre: Zichy és Munkácsy Párisban.
Pesti Hirlap, 1879. jun. 16. 3-4 l.

Zichy Mihály MDK

Huszár Imre: Zichy és Munkácsy Párisban.
Pesti Hirlap 1879. Jun. 16. 3-4 l.

MDK

Gróf Zichy Mária, graf.

Iparm. Isk. Evk. 1934-36.

44.1.

Zichy Mária gr
ält. tanf. I. c.

Ferk pzomfoisk vk
1935-36. 69. l.

Zichy Mária grófnő

Gróf Zichy Mária Eugénia

A Rossel
1937. dec. 6.

Zichy Mária grófnő

II. éves fest. szakos rendk. hallg.

Képzm. Főisk. Évk.

1936/37. 73. l.

Ferkèpzomfoiskèvk

Zichy Mária gr

1937/38. II. évés
fest. szak. rendkiv-
hallg.
I–II. félév.

Ferkèpzomfoiskèvk
1937/39.

149. l.

Zichy Mária gr

1938/39. III. éves

fest. szak,

rendkiv. hallg.

Ferkèpzomfoiskèvk

1937/39.

156. l.

XV. SZÁZADI SIENAI FESTŐ (TADDEO DI BARTOLO ?): HÁROMRÉSZŰ OLTÁR.

A FŐVÁROS ZICHY-MÚZEUMA.

Nincsen Budapestnek még egy múzeuma, melyről nemcsak a tágabb értelmű, de a művészet dolgai iránt érdeklődő, sőt a hozzáértő közönség is olyan keveset tudna, mint a főváros Gróf Zichy Jenő-múzeumáról.

Új-Budapestnek abban a világvárosi méretű részében húzódik meg ez a múzeum, mely a Lágymányos környékén alig néhány esztendő alatt mohó gyorsasággal épült meg, hogy fejlődése hirtelen megálljon a háború kitörésével. A Duna felé torkoló Verpeléti-út egy nagy bérházában, melyben a főváros egyik iparrajziskolája helyezkedik el, az épület első emeletének utcára néző részében kapott helyet néhai Zichy Jenő gróf művészeti és iparművészeti gyüjteménye. A nemes gróf ezt a nagyértékű múzeális anyagot eredetileg azzal a felülvilágításos képtárhelyiséggel fölszerelt kis palotával hagyta a fővárosra, amelyet ő maga építtetett Pesten, a Szegfű- és Rózsa-utca sarkán. A hagyaték körül azonban pör támadt, melynek a főváros egyességgel vetett véget, s az egyességnek ára a kis múzeumi palota átengedése volt. Ezzel a lemondó aktusával még meg nem szervezett új múzeumunk sorsát jó időre eldöntötte a főváros. Jó tíz esztendeig gondolni sem lehetett az anyag múzeumszerű föllállítására. A gyüjtemény csak szakemberek számára megközelíthetően vonult meg a Verpeléti-úti iskola néhány szobájában. Azóta sikerült számára ugyanebben az épületben megfelelő helyet biztosítani s igazi múzeumot csinálni a raktárból; de azon, hogy a város szívétől túlontúl félreesik, olyan tájékra, amely már periferiának számít, nem változtatott ez a megoldás. A Zichy-múzeum ismeretlen voltának ez a magyarázata.

A kis kirándulást azonban, amivel meglátogatása jár, nagyon megéri az élvezet, ami benne az érdeklődőre vár. Kellemes intérieur-hatású termekben, gondosan és tetszetősen aggatva, számos érdekes festmény között több igen nagyértékű kép fogadja. Három nagyobb teremben foglal helyet a gyüjtemény festményeinek zöme. Ezek a helyiségek tágas ablakokon át az utca felől kapják a világosságot, amely meglehetős egyenletesen oszlik el a helyiségekben. Kevésbbé kielégítő a többi múzeumi helyiség — a benyíló, a hollandusokat magában foglaló terjedelmesebb szoba — és két kis kabinet, melyekbe az ilyen meghitt helyre leginkább való kisebb méretű és közelről való megnézésre készült képek kerültek. Ezeknek a helyiségeknek nincsen nappali világítása, látni bennük fényes nappal is csak a villam fényénél lehet. A világító-berendezés tökéletesítésével ezekben a helyiségekben sem lesz nehéz azonban megfelelő módon pótolni a természetes világítás hiányát. Véglegesnek ezért és egyebekért nem fogadható el a Zichy-múzeum mai elhelyezése. Elkerülhetetlen, hogy amint a viszonyok megengedik, beljebb ne települjön a nagyértékű gyüjtemény, lehetőleg a főváros kulturális életének valamelyik focusába. Mennyivel hatásosabban szolgálná célját például a Központi Városháza épületében! Mennyivel méltóbb lenne a fővároshoz is múzeumának ilyen dekorózus elhelyezése.

Egyelőre külön varázsa ennek a múzeumnak, hogy annyira feltáratlan és feldolgozatlan az anyaga. 1906-ig, Zichy Jenő gróf haláláig, főúri magángyüjtemény volt, amelyhez csak kiváltságosak férhettek. 1921-ig mint raktári anyag zsufolódott össze majd ugyanolyan megközelíthetetlen helyen. A tudományos irodalomban képeinek legnagyobb része ismeretlen. Nem egy darabjuk máig meghatározatlan: nem tudni, ki a szerzőjük. Más darabjainak meghatározása felülvizsgálatra szorul. A tudománynak bőven lesz dolga ezzel a gyüjteménnyel, ha egyszer majd figyelmére méltatja. Ezideig Meller Simon dr. és Csánki Dénes — a múzeum érdemes igazgatója — foglalkozott vele legbehatóbban. Kettejük munkálkodásának eredménye a gyüjtemény katalogusa is, mely igen gondos munka: attribucióiban tartózkodó, adatközlésében inkább szűkszavú, mint bőbeszédű.

A jövő kutatásra vár a gyüjtemény történetének megírása is. Ma még csak annyit tudunk róla, hogy néhai Zichy Edmund gróf, Zichy Jenő gróf édesapja hordta össze darabjait. Zichy Edmund gróf élete java részét Bécsben töltötte, ott volt palotája és benne pompázott festmény- és szoborgyüjteménye, számos nagyértékű iparművészeti tárggyal, melyeknek egy része szintén a Zichy-múzeumé most. Haláláig (1894) nem is mozdult ki gyüjteménye Bécsből. Haláláig azt is, gazdáját is magáénak tekintette Bécs. Érthető, hiszen a mult század ötvenes évei óta alig történhetett Ausztriában a művészet terén valami, hogy Zichy Edmund grófnak része ne lett volna benne. Valószínű, hogy gyüjtői munkálkodása is az ötvenes években kezdődött. Azidőtájt már hátat fordított a katonai pályának, amelyen megindult, a politikának is, amelybe mint aulikus főúr belesodródott és egyre jobban elmerült az osztrák főváros kulturális életében. Már az első párizsi világkiállításon ő képviselte Ausztriát, mint kiállítási biztos; egyik megalapítója lett az Oesterreichisches Museum-nak (a nagyszerű bécsi iparművészeti múzeumnak); fiatal művészeknek pártfogója és támogatója volt; midőn az akkor még Bécsben őrzött Esterházy-gyüjtemény szétszórásának kerekedett híre, ő állott a tiltakozók élére. Hogy a régi művészet mellett mekkora fogékonyság volt benne a maga korának művészete iránt is, annak érdekes tanusága egy nyilt levele, amelyben sürgetve követelte, hogy a modern művészet előtt megnyíljék a bécsi császári képtár kapuja. Az egykorú Bécs művészvilágával meghitt érintkezésben volt. Makart festette meg az arcképét (az eredetije — sajnos — elpusztult, másolata, amelyet néhai Kardos Gyula festett, a főváros Zichy-múzeumában), Tilgner Viktor, a pozsonyi származású művész faragta márványba mellszobrát (a Történeti Képcsarnok tulajdona). Sasorrú, hatalmas szakállú, impozáns fejű jelenség volt, nagyúr és egyben finom élvező!

Hogyan szerezte gyüjteményének darabjait, milyen más gyüjteményekből származtak azok hozzá, milyen műkereskedőkkel volt érintkezésben és mekkora áldozatába került gyüjtői szenvedélye: mindezekre a kérdésekre bizonyára megtalálja a feleletet a Zichyek levéltárában az, ki ennek a festői emberi jelenségnek életét majdan megírja.

*

A felelőtlen egyéni gyüjtés természetéből következik a magángyüjtemények anyagának vegyes értéke. A véletlen is, kényszerű helyzetek is sokszor csábítják a magángyüjtőt olyan munkák megvásárlására, melyek művészeti érték dolgában nem ütik meg régebben összegyüjtött anyagának mértékét. Vannak egyéb körülmények is: a tárgynak ritkasági értéke, alkotójának jóhangzású neve, a képnek, vagy szobornak tárgyi vonatkozása stb., a mik megannyi kísértést jelentenek a gyüjtő számára. Igazságosan megítélni azonban nem a gyöngéi, hanem csak a kiválóságai szerint lehet valamely gyüjteményt.

Zichy Edmund gróf gyüjtői hagyatéka 270 festményt és szobrot foglal magában. Ebből a gazdag anyagból Csánki igazgató igen helyes ítélettel mintegy 120 festményt kiselejtezett. Elérte vele azt, hogy múzeumának fajsúlya lényegeset nőtt. Így sem minden remekmű benne, de azt a néhány igazi mesterművet, amivel eldicsekedhetik, legalább méltó környezet foglalja magába.

Mint az azidőbeli magángyüjtemények legtöbbjében, Zichy Edmund gróféban is a XVII. század hollandus és flamand kismestereinek alkotásai vannak túlnyomó számmal; pompázatos darabjai is inkább kései mesterektől valók: franciáktól, olaszoktól, németalföldiektől. Ezeknek a jobbára barokkori nagyságoknak az árnyékában egy kis kabinetben a korai olasz művészet néhány primitívje illatozik. A legimpozánsabb darab közöttük egy háromrészű oltárkép (ancona), dús aranyozású gótikus keretben. A festmény középső része a Madonnát ábrázolja, amint féltérden az isteni csecsemőt szoptatja. Két, aránytalanul kicsinyre sikerült, a gyermek Jézus méreteihez képest szinte bábúnyi lebegő angyal koronát tart a Madonna feje fölé. Pirosra festett szárnyú és fejű angyalkák röpködik körül alakját, szétterült szárnyuk ornamentum módjára rajzolódik az aranyos háttérre. A Madonnán aranyhimes szegélyű kék köpeny, körötte a gipsz-alapba belemélyített ornamentum-mustrás arany háttér. A Madonnától jobb- és balfelé, külön-külön foglalatban Keresztelő Szent Jánosnak és

GIAMBATTISTA MORONI: JACOPO CONTARINI ARCKÉPE.

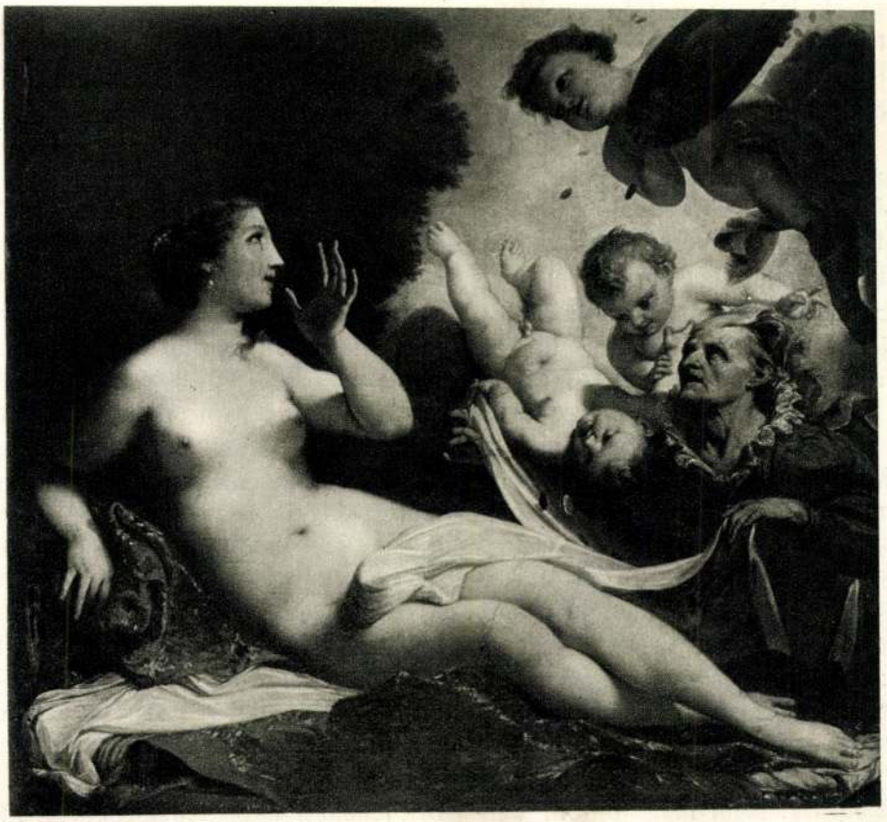

ALESSANDRO VAROTARI: DANAË.

egy keresztet tartó apostolnak álló alakja. Míg a Madonnás középső képen a paradicsomkert aranyos fényessége ömlik el, a két szent sötét foltja az aranyos háttéren is maga az önkínzó komorság. Bennük a kornak aszkétai szelleme ép annyira megjelenül, mint a gyermekét tartó Madonna alakján ugyanannak a kornak a felhők hasadásain át a mennybe reménykedő vágyódása. A képpel megszakítatlan egészt tevő predellaszerű talpazaton csúcsíves keretezésben hét kisebb alak látható: szent férfiakat ábrázolnak, köztük egy pápát, vértanúkat, az utóbbiak sorában egy szent szerzetesnőt.

A sienai művészetnek a fejlődésében megkésett gyermekre emlékeztető kedves ügyefogyottsága játszik félénken és egyben bátran, a térábrázolás nehézségeit megkerülőn, a valósághatás felidézése helyett a mese aranyához menekülve, ezen a képen. Már nem egészen korai alkotás. A tizenötödik század első évtizedeiben készülhetett. Szerzőjét Umberto Gnoli, az umbriai és sienai művészet kiváló ismerője, Taddeo di Bartolóban sejti. Érvei között, melyekkel ezt a föltevését megtámogatja, bizonyára fontos helyet foglal el képünk balszárnyának, Keresztelő Szt. János alakjának nagyfokú egyezése kompozicióban és stílusban Taddeo egy hiteles Ker. Szt. Jánosával, mely a ginestretói S. Giovanni-templomban van. Taddeo, Bartolo di Fredi tanítványa s utóbb maga is népes iskolának mestere, a kevésbbé jellemző arcélű sienaiak közül való. Munkáit nem könnyű kortársaiétól megkülönböztetni. Mindenesetre ritka mester, akinek kevés hiteles munkáját ismerjük. Azok is, csekély kivétellel, Olaszországban vannak s még az olyan mindent magukban foglaló múzeumokba is, mint a londoni National Gallery és a berlini Kaiser Friedrich-múzeum, sem került belőlük. Képünknek értékét fokozza, hogy bámulatosan jókarban van.

Sienai mesternek tulajdonít a katalógus az imént leírtnak szomszédságában egy ötszögű keskeny kis képet is. Mária meg-

koronázásának jelenete a tárgya. A kép hegybe szögellő felső részében, a menny felhői között játszódik le a koronázás, melynek alul elragadtatott angyalalakok a szemlélői és egyben zeneszóval kísérői. A kompozíciónak ez az alsó része különösen szép. Elragadó a térdeplő négy angyalnak finoman összeérzett mozdulata. Színes elképzelésnek is igen finom, igen nemes festmény. Rózsaszín-kék-arany a harmóniája, mint Fra Angelico képeié. Enyhe vörösbe játszó az alakok szőkesége, Krisztusé és Máriáé is. Zöld- és aranyhím virágzik Mária köpenyén és köntösén. Krisztus köpenye sötétkék, de nem merev függöny, mint a milyennek még egy emberöltővel azelőtt festették volna, — a térd hajlása keresztülérzik rajta. A koronázás jelenete mögött aranyos-mintás, kékrojtos piros kárpit feszül. Gyönyörűek a térdeplő angyalok: kettejük zeneszóval magasztalja a mennyei jelenetet. Nemcsak színeinek minősége, hanem egész szelleme szerint Fra Angelico művészetének körébe tartozik ez a bájos festmény. Nem magától a mestertől való, mert Fra Angelico fejei — még angyalfejei is — közelebb vannak a természethez, de talán nála valamivel tökéletlenebb tanítványától.

Csak kevés évtizeddel későbbi ennél a festménynél a 101-es számú kis *Madonnakép*. Fülkeszerű falépítmény előtt ül rajta Mária, ölében a kicsiny Jézus. A falon túl, a Madonnától jobb- és balfelé egy-egy ciprusfa, de annyira emlékezetből és annyira kezdetlegesen odafestettek, hogy inkább gyermekjáték-fákra emlékeztetnek. Nem is úgy hatnak, mintha a fal mellől nyúlnának a falnak fölébe, hanem mintha a falpárkányra állított dísznövények volnának. A falat, mögötte a faormokat és a fal előtt Madonnát — ezt a kompoziciós megoldást firenzei festők találták meg elsőkül. Alessio Baldovinetti firenzei „Angyali üdvözlet"-én találkozunk egy jellemző változatával. Firenzei typus a Madonna feje is: magas homlokában, felfelé ívelő keskeny szemöldökében Fra Filippo Lippi Madonnáira emlékeztető puritán bájosság szerénykedik. Fra Filippót juttatja az ember eszébe fejkendőjének karélyos drapériaelrendezése is. Szokatlan archaizmus ezen a firenzei quattrocentóbeli képen a Madonna és a Jézuska feje körül a régies, guillocheozott fénykör. Kár, hogy annyira romlott állapotban jutott reánk ez a színhatásában így bájos kép. A rajz az évszázadok során nagyon elmosódott rajta s ügyetlen restaurátorok is megtették a magukét.

Még egy rendkívül érdekes, sok megfejtetlen kérdést rejtegető kép függ a korai olaszok között. A 108-as számú festmény, „Krisztus sírbatétele", melyet a katalógus meghatározása szerint a *padovai iskolának* valamelyik művésze alkotott. Padovai iskolán azt a festői stílust értjük, amelyet irodalmi kútfők szerint Squarcione alakított ki. Ez a ritka mester a római művészet maradványait — épületrészeket, szobrokat — rajzoltatta tanítványaival s azonfelül az emberi testet is behatóan tanulmányoztatta velök. Az iskolának legnagyobb művésze a hatalmas Mantegna volt. Körötte számos kisebb művész dolgozott ugyanannak a megdöbbentően pontos és igaz anatómiára, az emberi alak plasztikus megjelenésére és az építészetnek, mint háttérnek lehető gyakori felhasználására törekvő stílusnak keretén belől. Ami mindezeken fölül megkülönbözteti ezt a stílust egyéb festői kifejezésmódoktól, az színeinek — különösen az emberi alak színeinek — szándékos szürkesége. Képünk meleg barna testszíneivel elüt ettől a stílustól. Ikonografiai érdekessége Krisztus szakáltalan és bajusztalan feje, amire addig csak Fra Angelico Ítéletnapjának Chantillyban őrzött rajztanulmányán találunk példát.

A zsenge quattrocentóból a megérett művészet századába, a cinquecentóba, annak is az utolsó harmadába visz vissza Giambattista *Moroni* férfiarcképe. Felírás tanúsítja rajta származása idejét — 1571 — és árulja el a kép eredetijének személyét: Jacobus Contareni padovai nemesúr volt, bizonyára a szomszédos Velence híres Contarini-nemzetségének leszármazottja. Javakorabeli, tekintélyes megjelenésű, nyugodt és békés úrnak mutatja arcképe. Haja még egyenletesen fekete, a bajusza és szakálla barna. Kőmellvédnek támaszkodva áll, kifejező arcát a néző felé fordítja. Mögötte a háttér szürke kőfal. Ettől a színalaptól el nem válik, inkább finoman összemegy véle a többi szín: a selymes fényű ujjas és a puffos nadrág lazac-színe, a talár-

FRANÇOIS QUESNEL: NŐI ARCKÉP.

szerű ujjatlan kabát feketéje, az arcnak és a kéznek hamvas rózsaszíne. Összebágyadó halk színek, melyek között csak a kihajló gallér fehére hangos. Az álmodás lágy kifejezése ömlik el ezen a képen. Az a finom borongás, amely bizonyára festőjének, Giambattista Moroninak, a kései olasz cinquecento legnemesebb emberábrázolójának volt gyakori lelkiállapota. Ugyanilyén enyhe tónusban feloldottak, ugyanilyen bágyatag kifejezésűek Bergamóban őrzött szép arcképei, sőt leghíresebb arcképe, a londoni National Gallery feketeruhás Szabó-ja is. Gustavo Frizzoni három festői korszakát különböztette meg Moroninak. Az utolsó volt a *maniera cenerina*, a hamvas tónus korszaka. A mi képünk, mely a felírás tanúsága szerint 1571-ben készült, tehát hét évvel a korán (mindössze ötvenhárom éves korában) sírbaszállott mester halála előtt, ennek az utolsó festői modorának ismertetőjeleit mutatja. A tökéletes egyensúlyba került mester alkotása. Igazi mestermű és gyöngye néhai Zichy Edmund gyüjteményének. Bármely nagy múzeum megirígyelheti érte, elsőnek Szépművészeti Múzeumunk, amelynek Pulszky Károly szerzett ugyan három Moroni-festményt, de mind a három szentkép, az a műfaj, amelyben Moroni, az ízig-vérig természetábrázoló arcképfestő, a leggyöngébb volt.

A múzeum olaszai közül még egy képet ragadunk ki, a kései Alessandro *Varotari* tekintélyes méretű Danaë-ját. Varotari, kit mert padovai származású volt, *Padovanino*nak is hívtak, a seicento gyermeke. Azé a koré, mely az előző század nagy mestereinek műhelyeiben eltanulta azok mesterségbeli tudását, különösen a rajztechnikáját és azt a maguk művészetének öncéljává tették. A nagy kézügyesség, a festés fortélyainak ismerete jellemzi ezt a festői korszakot. Minthogy művészei nem voltak igazi alkotók, vagyis a maguk ihletéből termelők, hanem inkább utánzók, a gyakorlatot művészetté magasztosító érzést, amelynek ők maguk híjával voltak, az érzés *látszatával* igyekeztek pótolni. Így született annak a

kornak álérzéses, hamis páthoszú, mesterségesen szenvedélyes, erőt hazudó, nagyhangú, de lényegében lelketlen művészete. Ennek a kezdődő manierizmusnak első útcsinálói közé tartozott Varotari. Kevés az, amit az életéről tudunk. De ránk maradt munkái azt mutatják, hogy Tizianóban látta ideálját. Az akkor már rég halott mesternek különösen a sokalakú és mozgalmas mitológiai tárgyú kompoziciói ragadhatták meg, mert azokat másolta legszívesebben. Bizonyára fiatalabb éveiben, mikor az egyénisége még nem merevedett meg és Tiziano stílusához igyekezett símulni. A bergamói Accademia Carrarában három ilyen másolata is függ. Egyikük, mely a madridi Pradóba került „Vénusz ünnepé"-nek kópiája, bravúros, sőt elragadó munka. Ezen a művén, másolás közben, egészen a közelébe sikerült jutnia Tiziano művészetének. Eredeti műveire már ez kevésbbé mondható el. A szintén Bergamóban őrzött „Vénusz diadala", csakúgy, mint két drezdai képe s a Zichy-múzeum Danaë-ja is, népes és mozgalmas kompozíció. De stílusuk már teljesen idegen Tizianóétól. A mi képünkön Danaë aktjának mozdulata és elhelyezése a képmezőn bizonyára a tizianói példák hatása. De mennyire távol való Tiziano festői felfogásától és előadásától Varotari erősen rajzos és kemény hatású festésmódja! Nagy biztosságú, helyenként kiválóan finom azonban a félig fekvő akt, a rajta keresztbe vetett két lábszár rajza éppenséggel gyönyörű. Sajátságosak az akt megnyúlt arányai. Ezeket az újszerű arányokat a nagy klasszikus periódus után következett olasz festők és szobrászok honosították meg és az ő közvetítésükkel terjedt el az egykorú francia művészetben is. A Szépművészeti Múzeumban függő egyik Bronzino-képen, a „Vénusz és Cupido"-n is ilyenek Vénusz aktjának az arányai. Varotari Danaë-ja nemcsak ennyiben, de az alakok plasztikáját erősen hangsúlyozó kemény előadásával is közel jár Bronzino művészetéhez. Milyen fájdalmat okozón kemény képünkön a kerevet brokáttakarójának anyaghatása! Általában a rajz szépségein túl nagyon kevés vonzó tulajdonsága van ennek a festménynek. Hol van róla a félszázaddal előtti Velence színvarázsa!

Az olasz művészet mellett különösen a XVI—XVIII. század francia művészete van gazdagon és jó munkákkal képviselve a Zichy-gyüjteményben. Közöttük a legkorábbi mester *François Quesnel* ugyanannak a stíluskorszaknak képviselője, mint Varotari. Quesnel azoknak az olasz művészeknek volt tanítványa, akiket I. Ferenc, majd pedig utódja, a költői tehetségű II. Henrik hívott meg udvarába. Ebben a fontainebleaui iskolában fejlődött művészszé François Quesnel s művészete végig megőrizte származásának ismertetőjeleit. A Zichy-muzeumbeli „Női arcképé"-t is könnyen összetéveszthetné az ember valamely egykorú olasz festő munkájával. Fiatal asszonyt ábrázol, hegyes arcalakút, rajta kemény rajzú orr, élénk fényű szem és igen keskeny szemöldök. Bonyolult frizurájú, gyöngyfonatos szőke haja, melyet drágaköves boglárral díszes fehér csipkefejkötő szorít le s egész viselete: fátyolszövetből való ruhája, gyöngyös nyaklánca, csupasz felsőkarján az aranyperec — mind előkelő nőre vall. Jobbkeze két ujjával görög mintás díszű kis födeles vázát tart könnyedén, lehet hogy szímbólumként. A kép egyébiránt aligha allegória, annál sokkal egyénítettebb kifejezésű az arc: hűvös női léleké, ki nem örül sem önmagának, sem annak, ami körötte való és szende megadással nézi az idő szárnyalebbenését. Hüvösek, józanak, színöröm nélkül valók a kép színei is. A francia renaissancenak ez a mestere, csak úgy mint fontainebleaui és chantillyi kortársai, gondos és száraz rajzoló volt, hideg temperamentum, akit a lendület nem szokott elragadni. Különben ritka festő, munkáiból Franciaországon túlra alig került el valami.

Ha Quesnel a francia renaissanceot képviseli múzeumunkban, Charles *Le Brun* a nagy lendülettel kibontakozó francia barokkot. XIV. Lajosnak volt udvari festője s az egész egykorú francia művészetnek egyik ünnepelt vezére. — Pompázatos vásznai a Louvreban és a francia királyok pazar épitményeiben az egész kor pompaszeretetéről, önmaga lehetőségeinek határain túlra igyekvő szertelenkedéséről és hangosságáról beszédes fogalmat adnak. Vonzóbb és művésze alaptermészetéből

CHARLES LE BRUN: FÉRFIARCKÉP.

többet megmutat a Zichy-gyüjteménybeli férfiarcképe. Fiatal férfit ábrázol mellig, nyilván jogtudóst, vagy bírói férfiút. Erre vall a viselete: halványkék bő selyemtalárja, amely anyaga természetének megfelelően kemény ráncokba törik a karon. Dús, fürtös, à la Louis XIV. vállra omló gesztenyebarna haj keretezi be a símára beretvált fiatal arcot, melyből a csillogó nézésű, nagyra nyilt szem szinte csodálkozva tekint a nézőre. Az arc telibe világított, úgyhogy kevés rajta az árnyék és ennélfogva a plasztikusra mintázott részlet is. A halványkék a festmény domináló színe, a talár kihajló selyembélése sápadt piros, az ing, ahol előtűnik, fehér s fekete az igen finoman megfestett kis szalagcsokor, mely az inget nyakban megköti. Vegyítetlenek, tiszták a kép színei. Le Brun nagy vásznain is kedvelte a vegyítetlen színeket. A festés átmenettelen és egyszerű, nem olyan temperamentumos mint a mester egyéb képein. Másrészt azonban nagy egyszerűsége, üde színhatása, mértéktartása annál vonzóbbá teszi. Nincs ebben a képben semmi Le Brun-nak mozgalmas és pompamutogató ceremóniás arcképeiből. Viszont kitünően megfogta az arcon az ábrázolt ifjú jellemét.

Jean Baptiste *Greuze*, kinek „Női arcképe" Moroni festménye mellett másik remekműve a Zichy-múzeumnak, a XVIII. század végének volt gyermeke és művészetével megérzékítője. Általa a nagyzoló barokk hangoskodása és a rokokó érzékies játékossága után az érzelmesség vonul a francia művészetbe. Nem a legtisztább és legőszintébb alakja, hanem annak önmagában tetszelgő, kissé patétikus, kissé érzelgős változata. A majdani biedermeierkori érzelmesség — sokkal tehetségesebben — Greuze művészetében jelentkezik először. A mesterkélt érzelmesség, a könnyes álszentimentalizmus benne volt korának művészetében. A XVIII. század második felének egész irodalma is Richardsontól Rousseauig és a fiatal Goethéig, ilyen jellemű volt. S ezt a korérzést fejezte ki

affektáltan és kényeskedve, de franciás gráciával Greuze művészete. Szépművészeti Múzeumunkban is függ egy női feje. Azon ennek az iránynak minden ellenszenves tulajdonsága szinte hangsúlyosan jelenik meg: a kifejezés túlzottsága, őszinteségnélkülvalósága, színezésében az unalmas hideg kék tónus. Sokkal ihletettebb órák alkotása a Zichy-múzeum Greuze-festménye. Igazi arckép, melyhez a természet ült modelt és mely a természetből szívott életet. Fiatal nőt ábrázol, mint Greuze-nak annyi más képe. Félig háttal fordul a nézőnek és fejét nyakának erős csavarodásával fordítja vállával egy síkba. Ezt a mozdulatot a barokk művészet honosította meg. Greuze erőszakosság nélkül oldotta meg ezen a képén olyképpen, hogy önkéntelennek hat. Az arc teljes híjával van annak a siránkozóval határos (a francia a „mièvre" szóval pontosabban nevén tudja nevezni) kifejezésnek, amely Greuzenek leghíresebb képeit is olyan nehezen élvezhetővé teszi. Nem érzékenykedő, hanem kissé riadtan szende arcot ábrázol ezúttal, amellyel semmi irodalmi célja nincsen. Egyszerűen egy bájos és üde jelenségnek ád életet a festői kifejezés eszközeivel: a színekkel. Színben fogant kép ez a munkája. Annyira az, hogy ha neve jelzését nem viselné, szívesebben tulajdonítaná az ember más festőnek, például az elragadó temperamentumú Fragonardnak. Minden festői felfogású a képen. A rajz háttérbe szorul rajta, hogy szabaddá tegye az utat az ecset gyönyörűséges hullámos járásának. Lágyan omlanak és olvadnak alatta a színek. Elragadó a hát megfestése és rajta is a lecsúszott ing és a fekete átalvető kelméjének lendületes, könnyed, mégis anyagszerű előadása. A fényt és az árnyékot finom mérlegeléssel elosztó, lágy átmenetes tónusos festésnek mesterműve ez a kép. Milyen finom hatású a rózsaszín tónusba burkolt fülkagyló! Vagy a kontyba gyüjtött sötétszőke hajnak minden részletezés nélkül való összefoglaló előadása. Nyilvánvaló, hogy Greuze-nek egyik mesteri alkotása ez a mű s művészetének olyan magas fokát jelzi, amelyet nem sokszor sikerült elérnie.

Van a múzeumnak nehány más francia festménye is, de értékre egyikük sem ér föl az elsoroltakhoz. Philippe de *Champaigne* férfiarcképe fehér papi karinges szakállas férfiút ábrázol komoly és becsületes tudással; a nem nagyon érdekes mesternek jobb alkotásai közé tartozik. *Rigaud* és *Largillière* csakúgy, mint *Claude Lorrain* nagy nevek, melyekhez megkapó művek képzete fűződik. A Zichy-gyüjteménybe került munkáik azonban kevésbbé ihletes órák alkotásai.

Külön kis kabinetben függnek a múzeum német renaissance-képei. Arckép majd valamennyi és szerzőjük jobbára megállapítatlan. Érthető, mert a német renaissance kismestereit arcképeiken nehéz megkülönböztetni egymástól. Aránylag sokan voltak és mind csaknem egyformán fölkészültek mesterségbeli tudás dolgában. Ha a megfestendő személyiség váltakozik is kezük alatt, a mód, ahogyan feladatuk megoldásához fognak, a beállítás, a megrajzolás becsületessége és a színskála csaknem ugyanaz. Ritka tulajdonság körükben a temperamentum, mely az egyéniséget legbiztosabban el szokta határolni.

Valószínűleg a nürnbergi Lorenz *Strauch* kezeműve egy fehéredő, hosszú, sárgás szakállú előkelő polgárnak az arcképe. A kép fölírása szerint ötvennyolc éves korában ábrázolja a szülővárosában minden jel szerint igen tekintélyes férfiút. Szigorúan néz a szeme szögletéből; két szemöldöke között a mély függőleges ráncok tanusítják, hogy a szigorú nézés megszokott kifejezése lehetett az arcának. Kitünően megrajzolt fej, modeljének jellemét a művész erővel teljesen dolgozta ki rajta. Színbeli szépség nincsen a képen. Nem is látszik rajta egyéb a fejnél és a körötte fehérlő fodros gallérnál; a váll, a derék, a ruha, amely befödi őket, átláthatatlan fekete, a háttérrel együtt.

Még ki nem kutatott mester alkotása Michael Fiklernek és hitvesének, Benigna asszonynak arcképe. A két arckép méret (193×64 széles) és beállítás szerint egymás megfelelője. A rajzuk kevésbbé biztos, mint Strauch művén; jól megítélhető ez különösen a női arckép kezén. A kéznek és rajta az ujjaknak gondos és biztos megrajzolása abban a korban a mester jele volt. Éppen azért nem is mestertől való ez a két arckép, hanem talán valami

provinciális vándorfestőtől. A kor művészeti szelleme: a természetábrázolás hűségére és igazságára törekvés így is magáért beszél rajtuk.

A többi német renaissance-arckép helyett hadd essék inkább néhány szó egy id. Lucas Cranach műhelyéből való kis képről, amely Lucretiát ábrázolja, amint tőrt döf mellébe. Lucretia alakját szokatlanul, puszta aktnak festette meg ismeretlen szerzője. Ugyanezt a témát, ugyanilyen felfogással és szintén aktnak megfestve id. Lucas Cranachnak egy hiteles képéről ismerjük. A müncheni Pinakothekában függ a mienknél jóval nagyobb méretű kép: Lucretia alakja életnagyságú rajta. Képünk Cranach mesterjegyét viseli, a szárnyas kigyót, továbbá az 1538-as évszámot. (A müncheni Lucretia 1524-ben készült.) Mindez nem dönti el azonban a hitelesség kérdését, mert az öregebbik Cranach mesterjegyét változtatás nélkül használták fiai, ifj. Lucas és Hans, de tanítványai és műhelybeli segédei is. Mindezektől a kérdésektől függetlenül bizonyos, hogy a Zichy-gyüjtemény kis Lucretia-képe bájos és megható vergődése a német művészetnek az egykorú olasz művészet legnagyobbra tartott motivumával, a ruhátlan emberi testtel. Meg kell nézni, milyen tenyeres-talpas szűzecske a mi Lucretiánk. Mintha tengeri szörnyetegből változott volna át emberi alakká és úszonyai kisebbedtek volna emberi lábfejekké. Groteszkül kedves a gondtalan mozdulat is, mellyel a pengét mellébe döfi.

A Zichy-gyüjtemény képanyagában mennyiségre leggazdagabb a hollandi és flamand festmény. A legtöbb nem olaszországi magángyüjteményben hasonló az arány. A magyarázat egyszerű: a XVII. és XVIII. századi németalföldi festők nagy száma, példátlan szaporasága és témáiknak népszerűsége. Ők voltak azok, kik a hétköznap jelenségeit — az emberi, állati és holt természetet — a festés birodalmában népszerűvé tették. A levegőfestésnek a régi művészetben ők voltak az első nagy mesterei s mint ilyenek, előkészítői az új művészet hasonló törekvéseinek.

A Zichy-múzeum flamandus festményei között Gortzius *Geldorp* férfiarcképe nagyértékű festői alkotás. Arcképén — ami abban az időben nem ritka jelenség — úgyszólva a fejnek és a körötte pompázó csalánszövetfinomságú anyagból készült fehér gallérnak ábrázolására szorítkozik. A test, amely a fejhez tartozik, elmerül az évszázadok folytán teljesen elsötétedett festékrétegben és szinte összefüggéstelenül villan elő belőle alul az egyik kézfej testszíne. A fej azonban bravúros, kifejezése ha nem is megragadó, de élettel teljes. A fejnél is mesteribb a gyöngén kékes tónusú fehér gallér megfestése.

Páratlan különlegessége a Zichy-gyüjteménynek tekintélyes mennyiségű régi magyar anyaga. Nincsen és nem volt még magyar magángyüjtemény, amelyben annyi *Mányoky* és *Kupetzky* szerepelt volna. Úgy látszik, ezt a két hazai származású festőt különös ambícióval gyüjtötte Zichy Edmund gróf.

Sikerült is összeszednie nem kevesebb mint kilenc hiteles Kupetzkyt, továbbá négy olyant, amely közel áll hozzá. Mányoki Ádám művei sokkal ritkábban fordulnak elő a piacon, mint Kupetzkyéi, de tőle is szerzett Zichy Edmund gróf egy hiteles arcképet, Werthern György Vilmos gróf fehér allonge-parókás, vértes mellképét. A két magyar művész közül Kupetzky volt a jelentősebbik, a festőibb szemmel látó és érdeklődő. Hosszú feketehajú, kerekarcú férfifején, abban ahogyan a fényt és árnyékot elosztja rajta, ahogyan a formákat határoló vonalakat tónusosan lágy foltokká oldja föl és a formáknak finom átmenetekkel megadja a plasztikáját, Rembrandt tanulmányozásának hatása érzik.

Újabb magyar festő csak kevés került Zichy Edmund gróf gyüjteményébe. Markó Károly volt az egyetlen korabeli magyar festő, kinek neve nemzetközi értékű volt. Tőle négy képe van a múzeumnak. A mester egész oeuvrejéből kiválik pusztai tájképe, annyira különbözik mindattól, amit addig (1853-at mutat a kép jelzése), vagy azután festett. Az alföldi puszta a kép tárgya, a lapos rónaság és mögötte a magas horizont. Semmi „staffage", sem emberi alak, sem erdő. Egy árva gémeskút borong egymagában és néz az elvonuló förgeteg után megnyugodva a szivárványra, melynek tarkaszínű íve kedvesen naívul rajzolódik az égre. Az előtér az alföldi puszta gondosan

kirajzolt gyér növényzete: elszáradt fű és szárazan ágaskodó kóró. A kor édesesre hajló ízlése ezt a zordon motívumot is, amely legújabb művészetünkben akkora erővel ébredt új életre, lesimította, megszelídítette, édessé finomította.

Szobra kevés van a múzeumnak, az is csaknem mind osztrák szobrásztól való. Messerschmidt híres karakterfejeinek ketteje, Donner Ráfael és Mader ólomreliefjei koruknak reprezentáló alkotásai.

Ezekben számoltunk volna be a Zichy-múzeum anyagának legjelesebb darabjairól. Bizonyára elkövetkezik az idő, mikor a főváros jobban gondjába veheti majd ezt a nagyértékű gyüjteményt. Első dolgának akkor annak kell lennie, hogy a mainál méltóbb és hozzáférhetőbb módon helyezze el. Azután pedig a múzeumi anyag kiegészítésére kell törekednie. Akár a Szépművészeti Múzeummal való együttműködés, akár önálló vásárlások útján.

ELEK ARTÚR.

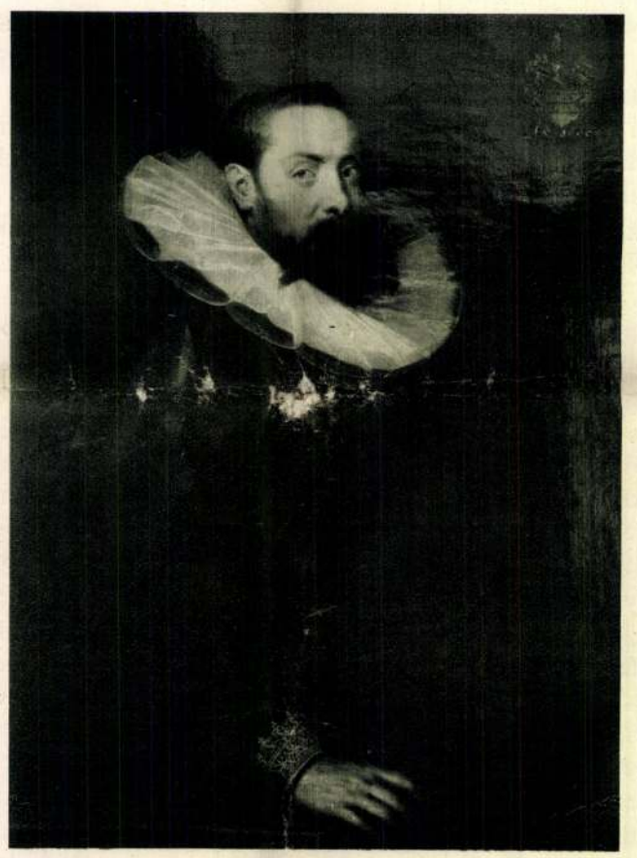

GORTZIUS GELDORP: FÉRFIARCKÉP.